Färgelanda kommun

Kallelse
2019-06-05

Beslutsinstans: **Kommunstyrelsen**

Datum och tid: Onsdag 12 juni 2019 kl **08:00-16.00/16.30**
Plats: Furåsen, stora salen, Stigsvägen 2, Färgelanda

Kommunstyrelsens sammanträden är offentliga/öppna för allmänheten när kommunstyrelsen planerar att fatta beslut. Av hänsyn till enskilda personer och företag kan kommunstyrelsen komma att stänga sammanträdet även under delar av den planerade offentliga delen. Efter en sådan stängning är allmänheten välkommen tillbaka.

Besök under dagen:

Under sammanträdet genomförs Bolagsdag och besök sker av ansvarig VD samt eventuell representant från styrelsen enligt följande

- Valbohem AB; VD Hans Sprung och ev representant från styrelsen kl 10.45-12.00 (punkt 14)
- Färgelanda Vatten AB/Västvatten AB; VD Peter Johansson och ev representant från styrelsen kl 13.00-14.30 (punkt 15)
- Gatersbyn 120 Fastighets AB; ordförande Håkan Gusteus kl 15.00-15.30 (punkt 16)

Ärenden:

1	**Upprop**	
2	**Val av justeringsman** Justering äger rum i anslutning till sammanträdet	
	<u>Beslutsärenden</u>	
3	**Fiber i nordvästra delen av Färgelanda kommun**	**2019/156**
4	**Plankalender 2019 med utblick till 2022**	**2019/146**
5	**Ändring av detaljplan avseende Färgelanda Prästgård 1:77**	**2019/191**
6	**Inrättande av vattenskyddsområden i Färgelanda kommun**	**2019/192**
7	**Samråd avseende Klimatanpassningsplan för Färgelanda kommun**	**2019/206**
8	**Yttrande över förslag till föreskrifter om hastighetsbegränsning på väg 172 i Västra Götalands län, delegation att underteckna yttrande**	**2019/199**
9	**Yttrande över Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023, delegation att underteckna yttrande**	**2019/211**
10	**Beslut om rätten att utfärda föreskrift om eldningsförbud enligt förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, komplettering av kommunstyrelsens reglemente**	**2019/123**

Färgelanda kommun

11	**Ramborgen för Valbohem AB**	**2019/209**
12	**Mål- och resursplan 2020-2022 Kommunstyrelsen, konsekvenser**	**2019/29**
13	**Åtgärder med anledning av ekonomisk kvartalsrapport 1 2019**	**2019/5**

Bolagsdag

Representanter för respektive bolag deltar under sin bolagspunkt

14	**Uppsiktsplikt Valbohem AB**	
15	**Uppsiktsplikt Färgelanda Vatten AB**	
16	**Uppsiktsplikt Gatersbyn 120 Fastighets AB**	

Informationsärenden

17	**Kommunchefens information**	
18	**Rapporter**	

Förtroendevalda med uppdrag i olika organ har att skriftligen rapportera om beslut/ händelser från dessas sammanträden och som kan komma att påverka Färgelanda kommun.

Inkomna rapporter

- Ungdområdets protokoll 2019-04-24
- Arbetsmarknadsgruppen 2019-05-15
- Samordningsförbundet Västs protokoll 2019-05-17
- Västvatten AB:s protokoll 2019-05-17
- Färgelanda Vatten AB:s protokoll 2019-06-03

19	**Anmälan av delegationsbeslut**	**2019/11**
20	**Meddelanden**	**2019/12**
21	**Kommunstyrelsens Personalutskotts mötesanteckningar 2019-05-20**	
22	**Kommunstyrelsens Arbetsutskotts protokoll 2019-06-05**	
23	**Övriga ärenden**	

Tobias Bernhardsson
Kommunstyrelsen ordförande

Barbro Isaksson
Sekreterare

KSAU § 133 Dnr KS 2019-156

Fiber i nordvästra delen i Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att ge förvaltningen i uppdrag att upprätta ny infrastrukturplan 2020-2025. I uppdraget ingår att se över:
- vilka möjligheter det finns att finansiera projektet
- hur ägandeskapet av förbindelser ser ut och hur det ska se ut.

Ärendebeskrivning

De vita fläckar som idag finns kvar för att klara Bredbandsmålet kräver insatser från kommunen för att de ska kunna realiseras. Det saknas ungefär 27 000 meter grävning för att få ihop landsbygdsnäten och därigenom kunna få fiber till de idag som är intresserade via föreningar.

Kostnaderna för de som vill ansluta är höga och därav har projekten avstannat och inte fullbordats. Bidrag går inte längre att söka enligt de metoder som funnits och detta har undersökts och bekräftats av Västra Götalandsregionen.

Att lösa enbart uppkomna projekt avseende Rännelanda känns inte rätt då projekt ovanför mot gränsen till Ed kommer att bli än mer kostsamt. Ett omtag på hela nordvästra delen är att föredra, men oavsett kommer detta bli en kostnad för kommunen om denne bestämmer sig för att finansiera.

Samtliga förbindelser mellan kommunala fastigheter idag är förhyrda förbindelser och är kostnadsdrivande och även tekniskt en flaskhals. Det bör även ses över hur dessa kostnader kan minskas/tas bort till fördel för egen svartfiber med aktiv utrustning. Det finns gott om kanalisation i tätort och även förbindelser runt.

En mer långsiktig plan bör tas fram för att få kontroll över hur nätet i och runt Färgelanda kommun ser ut för att maximera nyttan för kommunens medborgare.

<u>Finansiering</u>

Det finns idag inga fler bidrag att söka för de sträckor som finns kvar i nordvästra kommunen. För att finansiera detta projekt krävs att kommunen tillsätter medel för utbyggnad under tre år, 2020-2022, med omkring 1 msek per år.

Forts

Forts KSAU § 133

Beslutsunderlag

Stabens tjänsteskrivelse daterad 5 juni 2019.

IT-strategen informerar.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

Tjänsteskrivelse 2019-06-05

Diarienr KS 2019-156

STAB
Strateg, Digitaliseringsexpert, DSO, Senior Advisor
Henrik Röste
henrik.roste@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Fiber i nordvästra delen av Färgelanda kommun

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att ge förvaltningen i uppdrag att upprätta ny infrastrukturplan 2020-2025. I uppdraget ingår att se över:

- vilka möjligheter det finns att finansiera projektet
- hur ägandeskapet av förbindelser ser ut och hur det ska se ut.

Ärendebeskrivning

De vita fläckar som idag finns kvar för att klara Bredbandsmålet kräver insatser från kommunen för att de ska kunna realiseras.

Det saknas ungefär 27 000 meter grävning för att få ihop landsbygdsnäten och därigenom kunna få fiber till de idag som är intresserade via föreningar.

Kostnaderna för de som vill ansluta är höga och därav har projekten avstannat och inte fullbordats. Bidrag går inte längre att söka enligt de metoder som funnits och detta har undersökts och bekräftats av Västra Götalandsregionen.

Att lösa enbart uppkomna Rännelandaprojektet känns inte rätt då projektet ovanför mot gränsen till Ed kommer att bli än mer kostsamt. Ett omtag på hela nordvästra delen är att föredra, men oavsett kommer detta bli en kostnad för kommunen om denne bestämmer sig för att finansiera.

Samtliga förbindelser mellan kommunala fastigheter idag är förhyrda förbindelser och är kostnadsdrivande och även tekniskt en flaskhals. Det bör även ses över hur dessa kostnader kan minskas/tas bort till fördel för egen svartfiber med aktiv utrustning.

Det finns gott om kanalisation i tätort och även förbindelser runt.

En mer långsiktig plan bör tas fram för att få kontroll över hur nätet i och runt Färgelanda kommun ser ut för att maximera nyttan för kommunens medborgare.

Finansiering

Det finns idag inga fler bidrag att söka för de sträckor som finns kvar i nordvästra kommunen. För att finansiera detta projekt krävs att kommunen tillsätter medel för utbyggnad under tre år, 2020, 2021, 2022 med omkring 1 msek per år.

Susanne Korduner
Kommunchef

Henrik Röste
IT-strateg

KSAU § 132 Dnr KS 2019-146

Plankalender 2019 med utblick till 2022

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna förslag till plankalender 2019 med utblick 2022 med angivna prioriteringar av planer, program och utredningar. Plankalender revideras och redovisas en gång per år vilket sker i samband med budgetarbetet. I kommande revidering ska syftet med detaljplanerna per ort framgå inklusive möjliggörande av utökad byggrätt av flerbostadshus samt vad som ingår i respektive planuppdrag.

Yrkande

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet beslutar föreslå kommunstyrelsen besluta att godkänna förslag till plankalender 2019 med utblick 2022 med angivna prioriteringar av planer, program och utredningar med följande tillägg:

Plankalender revideras och redovisas en gång per år vilket sker i samband med budgetarbetet. I kommande revidering ska syftet med detaljplanerna per ort framgå inklusive möjliggörande av utökad byggrätt av flerbostadshus samt vad som ingår i respektive planuppdrag.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och finner att arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta att godkänna förslag till plankalender 2019 med utblick 2022 med angivna prioriteringar av planer, program och utredningar. Plankalender revideras och redovisas en gång per år vilket sker i samband med budgetarbetet. I kommande revidering ska syftet med detaljplanerna per ort framgå inklusive möjliggörande av utökad byggrätt av flerbostadshus samt vad som ingår i respektive planuppdrag n.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutar 22 maj 2019 § 114 att lägga informationen till handlingarna. Beslut i ärendet fattas vid sammanträdet i juni.

Kommunstyrelsen beslutar 20 november 2016 § 274 om plankalender för 2017 med utblick mot 2020. Plankalendern var i behov av en uppdatering varför ett förslag på en reviderad plankalender 2019 med utblick 2022 har tagits fram.

Forts

Forts KSAU § 132

Planuppdrag som har tillkommit sedan 2017 är ändring av detaljplan för småindustri inom Dyrtorp 1:3, ändring av detaljplan för Sågverksvägen, ändring av detaljplan för Tallbacken samt planprogram för Timmervägen.

Efter att planprogrammet för Timmervägen varit ute på samråd bedöms arbete med detaljplanen kunna initieras, vilket bedöms ske hösten 2020.
Arbete med fördjupad översiktsplan för Färgelanda centrum bedöms med nuvarande resurser kunna påbörjas under hösten 2020.

Förvaltningen arbetar för närvarande med två tematiska översiktsplaner, Kulturmiljöprogram och Klimatanpassningsplan, vilka bedöms kunna antas under våren 2020.

Ändring av tätortsplanerna i Ellenö, Färgelanda, Högsäter, Stigen och Ödeborg, i syfte att öka byggrätten för villatomter, har fått senareläggas till våren 2021 med anledning av prioritering av befintliga resurser. Inför detta behöver en inbördes ordning mellan dessa planer beslutas då det varken finns personella eller ekonomiska resurser att ändra samtliga planer samtidigt.

Stabiliteten längs Lillån är under nuvarande förhållanden otillfredsställd varför en åtgärdsutredning avseende behov av förbättrat erosionsskydd är nödvändig. En sådan utredning bedöms kunna prioriteras under våren 2022.

Finansiering

Föreslagen planprioritering innebär att medel finns i befintlig budget för de planer och program som avses utföras 2019. För övriga år krävs en statisk budget för plan- och bygg som anpassas efter de planuppdrag som avses utföras. Planeringen av planuppdrag och budget bör därför samordnas. Under 2020 bedöms kostnaderna för planuppdrag vara lägre medan det för 2021 och 2022 bedöms uppstå mer kostnader för planuppdrag.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens protokoll 22 maj 2019 § 114
Arbetsutskottets protokoll 15 maj 2019 § 112.
Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 1 maj 2019.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KS § 114 Dnr KS 2019-146

Plankalender 2019 med utblick till 2022

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lägga informationen till handlingarna. Beslut i ärendet fattas vid sammanträdet i juni.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutar 20 november 2016 § 274 om plankalender för 2017 med utblick mot 2020. Plankalendern var i behov av en uppdatering varför ett förslag på en reviderad plankalender 2019 med utblick 2022 har tagits fram.

Planuppdrag som har tillkommit sedan 2017 är ändring av detaljplan för småindustri inom Dyrtorp 1:3, ändring av detaljplan för Sågverksvägen, ändring av detaljplan för Tallbacken samt planprogram för Timmervägen.

Efter att planprogrammet för Timmervägen varit ute på samråd bedöms arbete med detaljplanen kunna initieras, vilket bedöms ske hösten 2020.
Arbete med fördjupad översiktsplan för Färgelanda centrum bedöms med nuvarande resurser kunna påbörjas under hösten 2020.

Förvaltningen arbetar för närvarande med två tematiska översiktsplaner, Kulturmiljöprogram och Klimatanpassningsplan, vilka bedöms kunna antas under våren 2020.

Ändring av tätortsplanerna i Ellenö, Färgelanda, Högsäter, Stigen och Ödeborg, i syfte att öka byggrätten för villatomter, har fått senareläggas till våren 2021 med anledning av prioritering av befintliga resurser. Inför detta behöver en inbördes ordning mellan dessa planer beslutas då det varken finns personella eller ekonomiska resurser att ändra samtliga planer samtidigt.

Stabiliteten längs Lillån är under nuvarande förhållanden otillfredsställd varför en åtgärdsutredning avseende behov av förbättrat erosionsskydd är nödvändig. En sådan utredning bedöms kunna prioriteras under våren 2022.

Forts

Forts KS § 114

Finansiering

Föreslagen planprioritering innebär att medel finns i befintlig budget för de planer och program som avses utföras 2019. För övriga år krävs en statisk budget för plan- och bygg som anpassas efter de planuppdrag som avses utföras. Planeringen av planuppdrag och budget bör därför samordnas. Under 2020 bedöms kostnaderna för planuppdrag vara lägre medan det för 2021 och 2022 bedöms uppstå mer kostnader för planuppdrag.

Beslutsunderlag

Arbetsutskottets protokoll 15 maj 2019 § 112.
Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 1 maj 2019.

Plan- och byggchefen informerar.

_____

Beslutet expedieras till:
Plan- och byggchefen
Ekonomichefen
Avdelningschef Samhällsutveckling
Diariet

Färgelanda kommun

2019-05-01

Diarienr KS 2019-146 1
(2016-831)

Samhällsutveckling
Plan- och byggchef
Beatrice Hjärn
0528 - 56 71 66

beatrice.hjarn@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Plankalender 2019 med utblick 2022

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna förslag till plankalender 2019 med utblick 2022 med angivna prioriteringar av planer, program och utredningar.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutade 2016-11-30 KS § 274 om plankalender för 2017 med utblick mot 2020. Plankalendern var i behov av en uppdatering varför ett förslag på en reviderad plankalender 2019 med utblick 2022 har tagits fram.

Planuppdrag som har tillkommit sedan 2017 är ändring av detaljplan för småindustri inom Dyrtorp 1:3, ändring av detaljplan för Sågverksvägen, ändring av detaljplan för Tallbacken samt planprogram för Timmervägen.

Efter att planprogrammet för Timmervägen varit ute på samråd bedöms arbete med detaljplanen kunna initieras, vilket bedöms ske hösten 2020. Arbete med fördjupad översiktsplan för Färgelanda centrum bedöms med nuvarande resurser kunna påbörjas under hösten 2020.

Förvaltningen arbetar förnärvarande med två tematiska översiktsplaner, Kulturmiljöprogram och Klimatanpassningsplan, vilka bedöms kunna antas under våren 2020.

Ändring av tätortsplanerna i Ellenö, Färgelanda, Högsäter, Stigen och Ödeborg, i syfte att öka byggrätten för villatomter, har fått senareläggas till våren 2021 med anledning av prioritering av befintliga resurser. Inför detta behöver en inbördes ordning mellan dessa planer beslutas då det varken finns personella eller ekonomiska resurser att ändra samtliga planer samtidigt.

Stabiliteten längs Lillån är under nuvarande förhållanden otillfredsställd varför en åtgärdsutredning avseende behov av förbättrat erosionsskydd är nödvändig. En sådan utredning bedöms kunna prioriteras under våren 2022.

Finansiering

Föreslagen planprioritering innebär att medel finns i befintlig budget för de planer och program som avses utföras 2019. För övriga år krävs en statisk budget för plan- och bygg som anpassas efter de planuppdrag som avses utföras. Planeringen av planuppdrag och budget bör därför samordnas. Under 2020 bedöms kostnaderna för planuppdrag vara lägre medan det för 2021 och 2022 bedöms uppstå mer kostnader för planuppdrag.

Susanne Korduner
Kommunchef

Maria Wagerland
Avdelningschef samhällsutveckling

Beslutet skickas till:
Plan- och bygg

Plankalender 2019

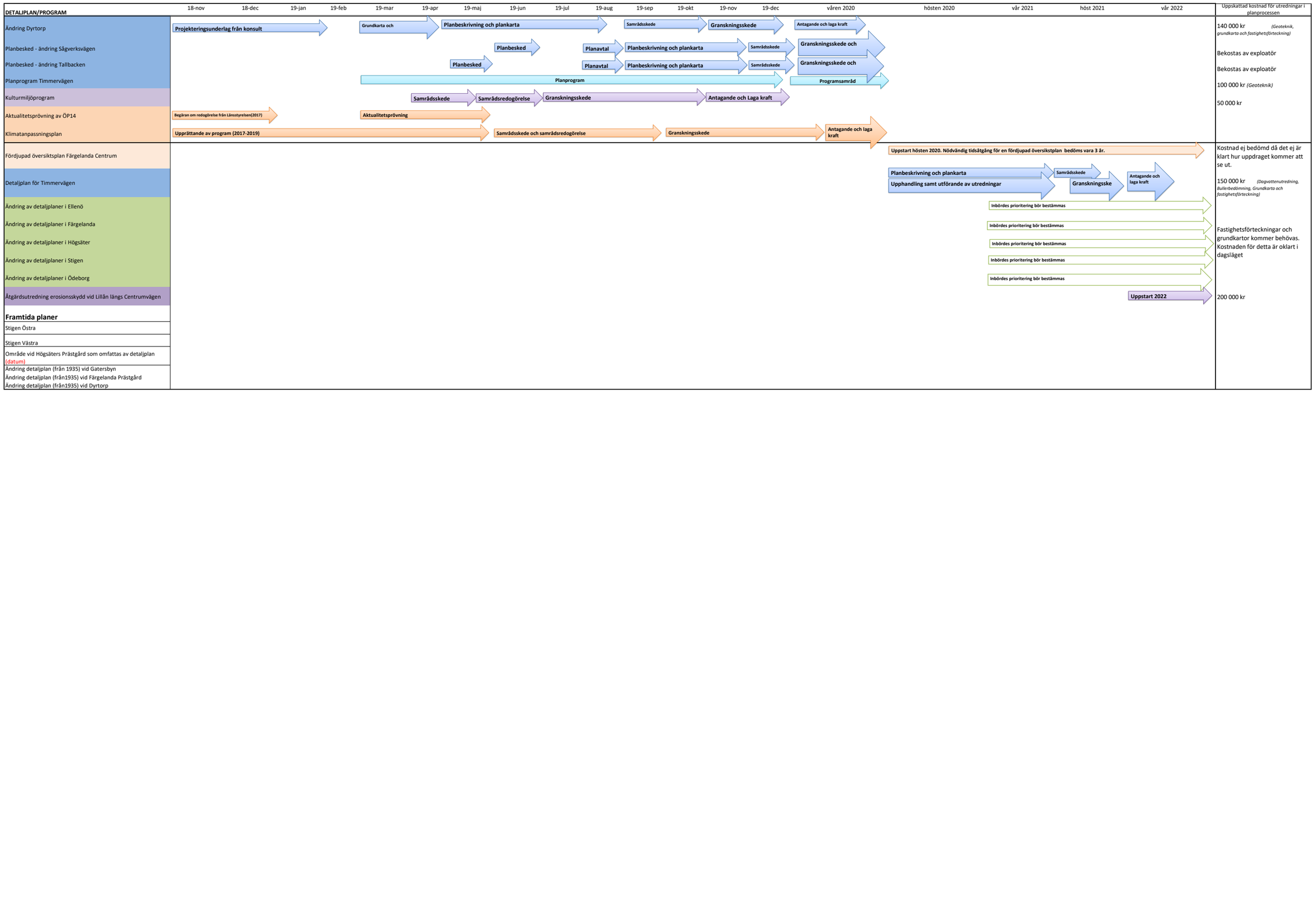

KSAU § 134 Dnr KS 2019-191

Ändring av detaljplan avseende Färgelanda Prästgård 1:77

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att ge Bygg- och trafiknämnden i uppdrag att arbeta fram förslag till ändring av detaljplan för Färgelanda Prästgård 1:77 i syfte att möjliggöra ett mer effektivt utnyttjande av tomten vid byggnation av två flerfamiljshus.

Ärendebeskrivning

Valbohem AB har inkommit med en ansökan om planbesked för att ändra detaljplan 1439-P87 avseende flerfamiljshus på Färgelanda Prästgård 1:77 m.fl. Syftet med ändringen är att möjliggöra ett mer effektivt utnyttjande av tomten vid byggnation av två flerfamiljshus. Föreslagen ändring innebär att korsmarken avseende garage tas bort och istället ersätts med byggrätt för ett flerfamiljshus.

Den föreslagna ändringen är förenligt med kommunens översiktsplan, är inte av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse. Detaljplanen antas inte heller medföra en betydande miljöpåverkan. Planförfarandet kan därmed genomföras med ett standardförfarande enligt Plan- och bygglagen 5 kap 7 §.

Under förutsättning att ett planavtal upprättats mellan parterna beräknas detaljplanen kunna påbörjas under hösten 2019. Detaljplanen bedöms vara laga kraft vunnen 1 – 1,5 år efter det att ett detaljplanearbete startas, under förutsättning att den inte överklagas.

Beslutsunderlag

Avdelning Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 21 maj 2019.
Underlag för planbesked daterad 16 maj 2019 samt situationsplan.
Begäran om planbesked inkommen 2019-03-28.

Plan- och byggchefen informerar.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

2019-05-21

Samhällsutveckling
Plan- och byggchef
Beatrice Hjärn
0528 - 56 71 66
beatrice.hjarn@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Ändring av detaljplan för Färgelanda Prästgård 1:77

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att ge Bygg- och trafiknämnden i uppdrag att arbeta fram förslag till ändring av detaljplan för Färgelanda Prästgård 1:77 i syfte att möjliggöra ett mer effektivt utnyttjande av tomten vid byggnation av två flerfamiljshus.

Ärendebeskrivning

Valbohem AB har inkommit med en ansökan om planbesked för att ändra detaljplan 1439-P87 avseende flerfamiljshus på Färgelanda Prästgård 1:77 m.fl. Syftet med ändringen är att möjliggöra ett mer effektivt utnyttjande av tomten vid byggnation av två flerfamiljshus. Föreslagen ändring innebär att korsmarken avseende garage tas bort och istället ersätts med byggrätt för ett flerfamiljshus.

Den föreslagna ändringen är förenligt med kommunens översiktsplan, är inte av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse. Detaljplanen antas inte heller medföra en betydande miljöpåverkan. Planförfarandet kan därmed genomföras med ett standardförfarande enligt plan- och bygglagen 5 kap 7 §.

Under förutsättning att ett planavtal upprättats mellan parterna beräknas detaljplanen kunna påbörjas under hösten 2019. Detaljplanen bedöms vara laga kraft vunnen 1 – 1,5 år efter det att ett detaljplanearbete startas, under förutsättning att den inte överklagas.

Susanne Korduner
Kommunchef

Maria Wagerland
Avdelningschef Samhällsutveckling

Beslutet skickas till:
Plan- och byggkontoret
Bygg- och trafiknämnden

Färgelanda kommun

Planbesked 2019-05-16

Färgelanda Prästgård 1:77

Färgelanda Kommun

Underlag för planbesked

Färgelanda kommun

Planbesked

Den som vill göra en åtgärd som kan innebära att en detaljplan behöver antas, upphävas eller förändras har rätt att begära ett planbesked. Detsamma gäller om en områdesbestämmelse behöver upphävas eller förändras.

I begäran ska ändamålet med åtgärden framgå och en karta ska bifogas som visar vilket område som berörs. Ansökan som gäller byggnadsverk ska även innehålla en beskrivning av karaktären och den ungefärliga omfattningen. Det kan exempelvis vara husens högsta våningsantal, uppskattat antal lägenheter eller utformningen i stort, till exempel om husen ska vara friliggande eller sammanbyggda.

Beslut om planbesked ska lämnas inom fyra månader från det att en fullständig ansökan kommit in till Plan- och byggenheten. Vid positivt besked redovisas när planarbetet bedöms påbörjas. Ett positivt planbesked innebär dock ingen garanti för att en plan slutligen kommer att antas. Beskedet bekräftar bara att ett planarbete kan påbörjas. Vid negativt planbesked redovisas skälen för detta. Ett planbesked är ett kommunalt beslut som inte är bindande och inte möjligt att överklaga.

Färgelanda kommun

1 Ansökan

Fastighetsbeteckning
Färgelanda Prästgård 1:77

Fastighetsägare
Färgelanda Kommun

Sökande
Valbohem AB

Ansökan avser

Huvudsakligt syfte
Anpassning av detaljplan i syfte att kunna nyttja det centrala läget och tomtens storlek på ett mer effektivt sätt.

Beskrivning
Valbohem AB har begärt ändring av detaljplan 1439-P87. Detaljplanen medger byggnation av två huskroppar inom den syd-västra delen av tomten med möjlighet att sammankoppla de båda huskropparna med gemensam hiss, inom den nord-östra delen av tomten finns enligt gällande detaljplan möjlighet för byggnation av garage. Valbohem AB vill nu kunna nyttja tomtens storlek på ett mer effektivt sätt och istället placera en av huskropparna i den nord-östra delen av tomten. För att möjliggöra detta behöver planen ändras då den delen idag består av korsprickad mark.

Bilagor

Bilaga 1. Ansökan om planbesked, daterad 2019-03-28

Färgelanda kommun

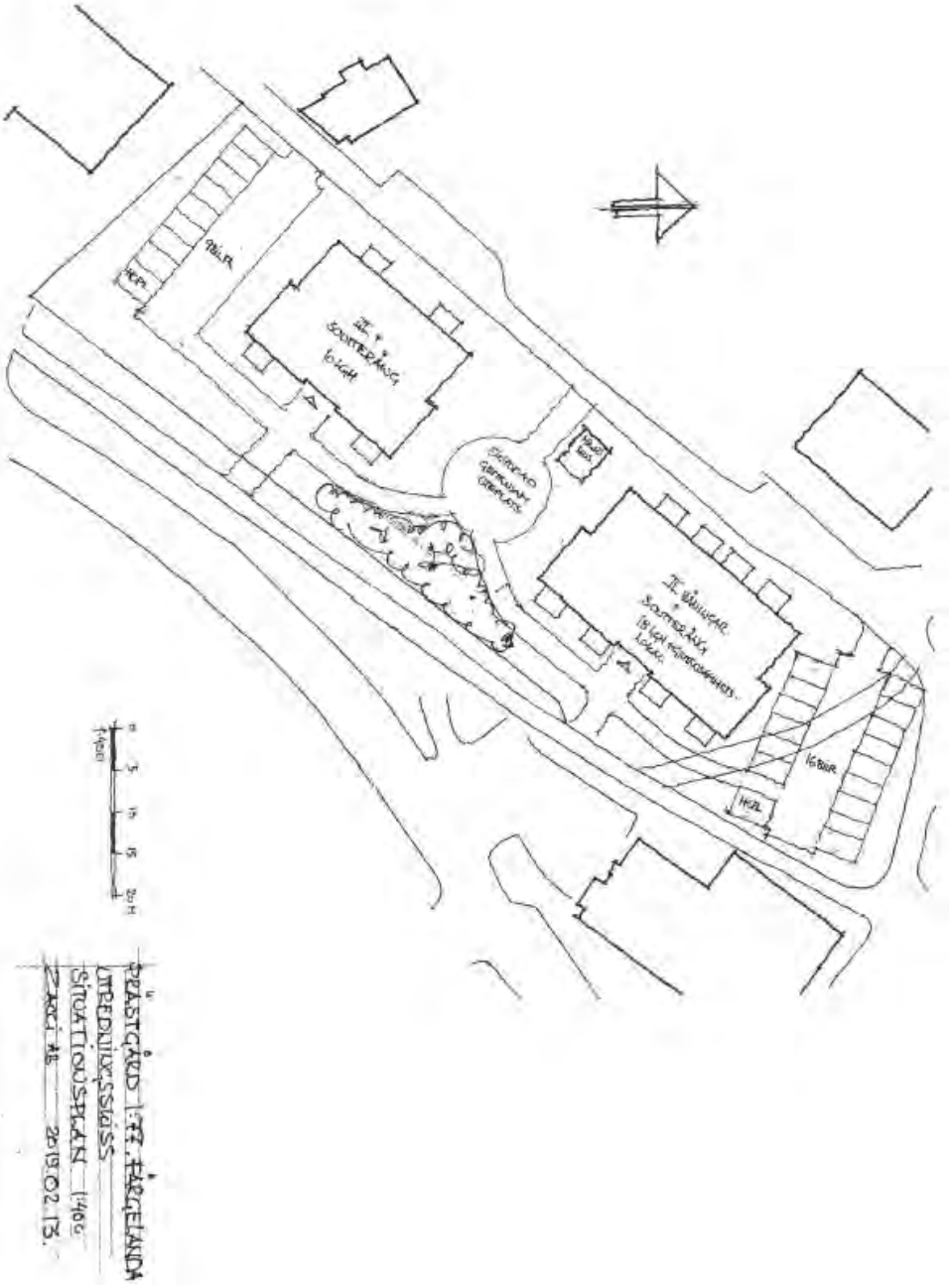

Förslagen byggnation inom tomten.

2. Förutsättningar

Beskrivning av området

Planområdet är beläget centralt i Färgelanda tätort, nordväst om idag obebyggd Centrumvägen. Fastigheten är med två äldre men har tidigare varit bebyggd 3400 kvm och bostäder. Områdets areal är ca På ett avstånd markytan lutar svagt mot sydöst. om av ca 25 och ca 50 meter sydöst planområdet är Lillån belägen.

Gällande detaljplan

Gällande detaljplan, 1439- P87, anger att tomten kan bebyggas med ett längre flerfamiljbostadshus alternativt två flerbostadshus som då eventuellt kan sammanbyggas med parti som innefattar trapphus och hiss.

Bebyggelsen kan utformas med två plan mot Sågverksvägen och tre plan mot Centrumvägen där planen medger möjligheter till såväl bostäder som verksamheter i bottenvåningen.

Högsta tillåtna byggnadshöjd är 10 meter och bostäder får byggas till en största sammanlagd yta av 760 kvm. Utöver flerfamiljshus får komplementbyggnader i form av garage, soprum och förråd uppföras inom planområdet till en sammanlagd yta av maximalt 360 kvm.

2.2 Tidigare ställningstagande

Översiktsplan ÖP 14

Planområdet ligger inom ett område som i översiktsplanen är angett för bostäder. Planförslaget följer därmed intentionerna som finns i översiktsplanen.

Fördjupad geoteknisk utredning

En geoteknisk undersökning har 2014-03-25 utförts för planområdet. Sedan undersökningen utfördes har ytterligare fördjupad geoteknisk undersökning och utredning utförts för Färgelanda centrum i anslutning till Lillån, 2017-02-16

I projekt PM för Färgelanda Prästgård 1:63, 1:77 reviderad version 2017-04-24 anges följande slutsatser avseende planerad byggnation; Släntstabiliteten bedöms under nuvarande förhållanden vara otillfredsställande eftersom säkerhetfaktorerna är för låga närmast Lillån. Primärt berörs Centrumvägen av ett skred. Bohusgeo AB bedömer emellertid att ett eventuellt bakåtgripande skred inte påverkar planområdet utan avstannar till tillfredsställande stabilitet uppnås 7 à 10 m öster om planområdet. Den planerade bebyggelsen bedöms därför kunna utföras utan att stabiliteten blir otillfredsställande.

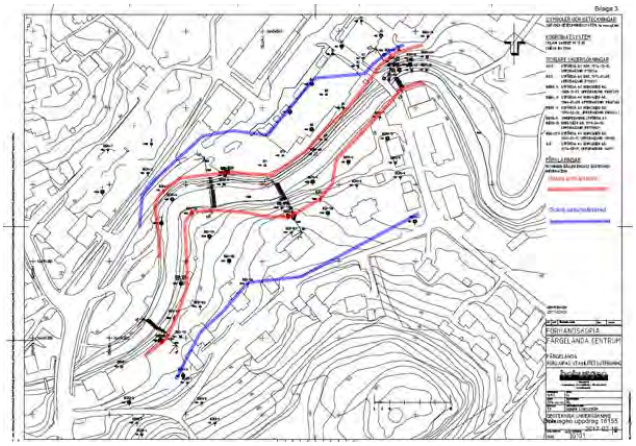

Bedömning av primärskred och sekundärskred. Det är den delen med röd linje som i första läget skall uppmärksammas och byggnation inom blå linje är klart tveksam utan åtgärder vid ån.

Bullerbedömning

En bullerbedömning har 2016-11-23 utförts för planområdet. Den mark som i gällande detaljplan är korsmark men som i aktuellt förlag föreslås bebyggas med flerfamiljshus har enligt den utförda bullerbedömnigen lägre dygnsekvivalenta och maximala ljudnivåer än den placering som idag omfattas av byggrätt för flerfamiljshus. Det bedöms därmed inte finnas behov av ytterligare bullerutredning i den kommande planprocessen.

Dygnsekvivalenta ljudnivåer inom planområdet. Beräkningshöjd 1,5 meter, ej frifältsvärden.

Maximala ljudnivåer över dygn (dagtid dimensionerande) inom planområdet. Beräkningshöjd 1,5 meter, ej frifältsvärden.

Riksintressen

Färgelanda centrum ligger inom ett område av riksintresse för kulturmiljövården KP 13 i Valbodalen. Riksintresseområdet bedöms inte påverkas av planförslaget då riksintresset avser ensamgårdar och småbyar i krönlägen med anslutande fornlämningsmiljöer och bebyggelse med regional byggnadstradition.

Kulturmiljö

En kulturhistorisk studie genomfördes av Älvsborgs Länsmuseum 1996 där man anser att bebyggelsen utmed Sågverksvägen ska anpassas till befintlig byggnadstradition och områdets särart bevaras.

Förenlighet med 3, 4 och 5 kap. miljöbalken

Föreslagen ändring av detaljplanen bedöms vara förenlig med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser enligt Miljöbalken.

Beslutsförslag

Plan- och byggenheten föreslår att ansökan om planbesked ska beviljas.

Planprocessen genomförs med ett standardförfarande enligt plan- och bygglagen 5 kap 6 §. Detaljplanen bedöms vara laga kraft vunnen 1 år efter det att ett detaljplanearbete startas, under förutsättning att den inte överklagas.

Färgelanda kommun

Innan detaljplanen påbörjas ska ett planavtal upprättas mellan sökande och kommunen. Under förutsättning att ett planavtal upprättats mellan parterna beräknas detaljplanen kunna påbörjas under hösten 2019.

Plan- och byggenheten

Beatrice Hjärn
Plan- och byggchef

FÄRGELANDA KOMMUN
Bygg- och Trafiknämnden
2019 -04- 03
Dnr: 2019-83
Hid: 2

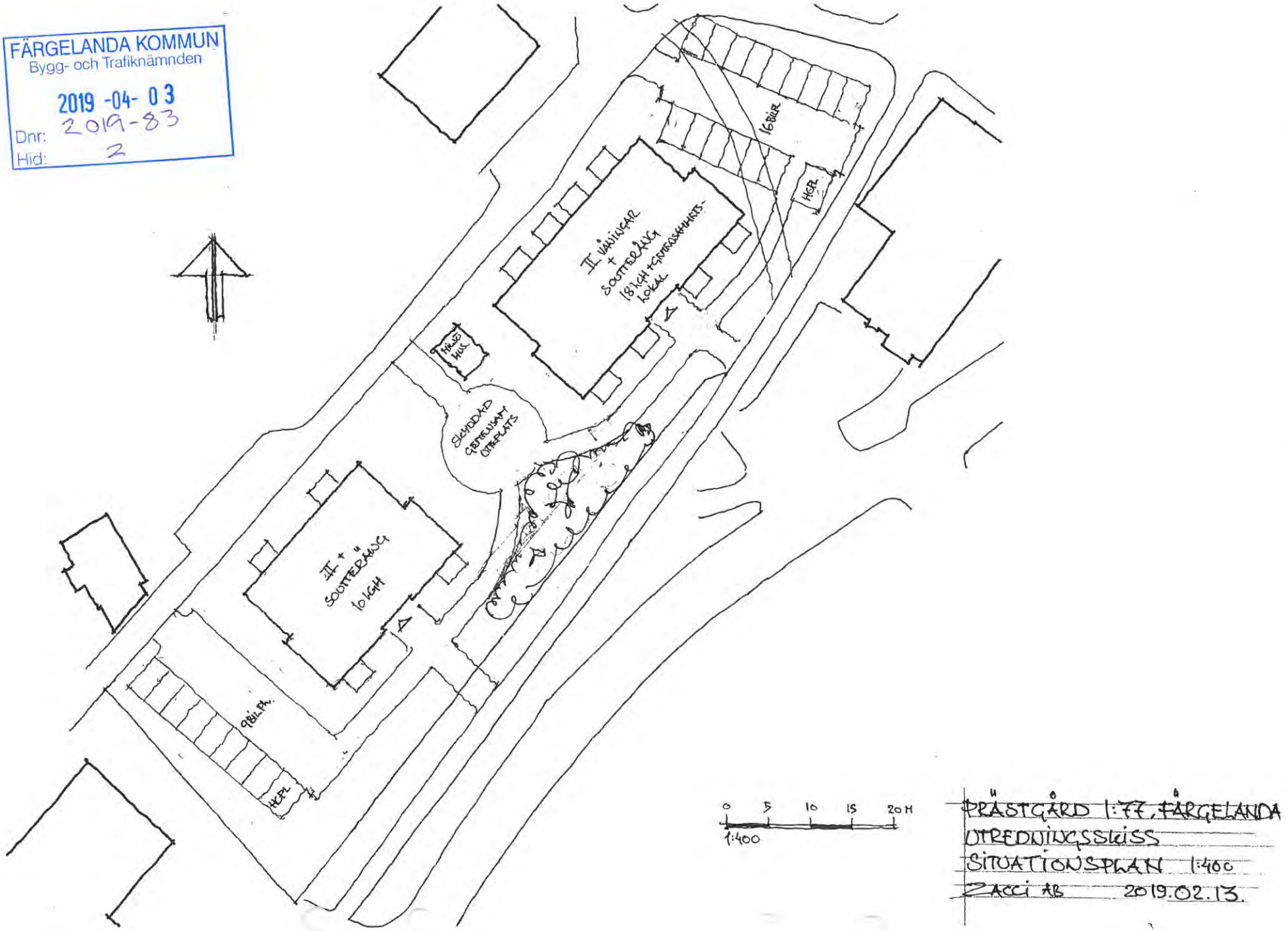

PRÄSTGÅRD 1:77, FÄRGELANDA
UTREDNINGSSKISS
SITUATIONSPLAN 1:400
ZACCI AB 2019.02.13.

Färgelanda kommun

Begäran om planbesked

Färgelanda kommun

458 80 Färgelanda

0528-56 70 00

FÄRGELANDA KOMMUN
Bygg- och Trafiknämnden
2019 -03- 28
Dnr: 2019-83
Hid: 1

* = Obligatorisk uppgift

Fastighet

Fastighetsbeteckning*	Fastighetens adress*
Färgelanda Prästgård 1:77	Sågverksvägen 4-6, 458 31 Färgelanda

Ansökan avser*

- [X] Ändring av befintlig detaljplan
- [ ] Upphävande av detaljplan
- [ ] Upprättande av ny detaljplan

Byggnad*

- [ ] Enbostadshus
- [ ] Rad-, par-, kedjehus
- [ ] Tvåbostadshus
- [X] Flerbostadshus
- [ ] Fritidshus med en eller två bostäder
- [ ] Komplementbyggnad (uthus, garage, förråd och dylikt)
- [ ] Industri- eller lagerbyggnad
- [ ] Studentbostadshus
- [ ] Hus för äldre eller personer med funktionsnedsättning
- [ ] Annan byggnad eller anläggning, ange typ .....

Antal berörda lägenheter: 30

Därav specialbostäder: .....

Upplåtelseform för lägenheter

- [X] Hyresrätt
- [ ] Bostadsrätt
- [ ] Äganderätt

Beskrivning och motivering av projektet*

Valbohem planerar för framtida nybyggnation av flerbostadshus, Färgelanda Prästgård 1:77.För att nyttja det centrala läget och tomtens storlek optimalt, önskar vi möjlighet att uppföra två byggnader istället för, som tidigare planerat, en.

Sökande

Företagsnamn eller personnamn*	Postnummer*
Valbohem AB	458 80
Organisations- eller personnummer*	**Postort***
556527-9485	Färgelanda
Telefon (även riktnummer)*	**E-postadress**
0528-567800	hans.sprung@valbohem.se
Utdelningsadress*	**Företagets projektnummer**
Allhemsvägen 5	

Kontaktperson (om sökanden är ett företag)

Förnamn*	Efternamn*
Hans	Sprung
Telefon (även riktnummer)	**E-postadress**
0766-352524	hans.sprung@valbohem.se

Inera AB 330212 1806

Färgelanda kommun

Färgelanda kommun

Fastighetsägare, tomträttsinnehavare (om annan än sökanden)*

Faktureringsadress (om annan än sökandens)*

Bilagor

[X] Situationsplan eller karta över området (obligatoriskt)	[ ] Geoteknisk undersökning (översiktlig)	[ ] VA-lösning	[ ] Trafiklösning
[ ] Översiktlig miljöbedömning	[ ] Energi- och hushållning	[ ] Tillgänglighet	[ ] Hälsa och säkerhet
[ ] Avfall	[ ] Exploateringsgrad/BTA	[ ] Modell, fotomontage eller liknande	
[ ] Riskanalys	[ ] Upphävande av strandskydd	[ ] Hustyper	

Avgift betalas enligt av kommunen fastställd taxa.

Underskrifter

Sökandens underskrift*

[redacted]

Namnförtydligande*

Hans Sprung, Valbohem AB

Fastighetsägarens underskrift (om annan än sökanden)*

Namnförtydligande*

Inera AB 330212 1806

Information

PBL 5 kap. Att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om hur en detaljplan och områdesbestämmelser upprättas, antas, ändras och upphävs samt om besked från kommunen om att inleda en sådan planläggning.

Planbesked

2 § På begäran av någon som avser att vidta en åtgärd som kan förutsätta att en detaljplan antas, ändras eller upphävs eller att områdesbestämmelser ändras eller upphävs, ska kommunen i ett planbesked redovisa sin avsikt i frågan om att inleda en sådan planläggning.

3 § En begäran om planbesked ska vara skriftlig och innehålla en beskrivning av det huvudsakliga ändamålet med den avsedda åtgärden och en karta som visar det område som berörs.

Om åtgärden avser ett byggnadsverk, ska begäran också innehålla en beskrivning av byggnadsverkets karaktär och ungefärliga omfattning.

4 § När kommunen har fått en begäran om planbesked som uppfyller kraven i 3 § ska kommunen ge sitt planbesked inom fyra månader, om kommunen och den som har gjort begäran inte kommer överens om något annat.

5 § Av planbeskedet ska det framgå om kommunen avser att inleda en planläggning.

Om kommunen avser att inleda en planläggning ska kommunen i planbeskedet ange den tidpunkt då planläggning enligt kommunens bedömning kommer att ha lett fram till ett slutligt beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller ändra eller upphäva områdesbestämmelser.

Om kommunen inte avser att inleda en planläggning, ska kommunen i planbeskedet ange skälen för det.

Färgelanda kommun

Färgelanda kommun

Hantering av personuppgifter:

Kommunen blir personuppgiftsansvarig för personuppgifterna först när den ifyllda blanketten tagits emot av kommunen.
Uppgifterna kommer att behandlas enligt dataskyddsförordningen.
För mer information om hur personuppgifterna behandlas i ditt ärende hänvisas till kommunens hemsida.

KSAU § 135 Dnr KS 2019-192

Inrättande av vattenskyddsområden i Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till mark som omfattas av förslag till vattenskyddsområde att inom viss tid yttra sig över förslaget (24 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Berörda områden är Gatersbyn, Rösäter, Rådanefors och Stigen.

Ärendebeskrivning

Färgelanda Vatten AB ansöker med stöd av 7 kapitlet 21 § miljöbalken om att kommunfullmäktige i Färgelanda kommun ska fastställa vattenskyddsområden för fyra grundvattentäkter med tillhörande skyddsföreskrifter och tekniska beskrivningar. De vattentäkter som berörs är:

- Gatersbyn 2 grundvattentäkt
- Rådanefors grundvattentäkt
- Rösäter grundvattentäkt
- Stigen grundvattentäkt

Innan kommunfullmäktige beslutar om fastställande av vattenskyddsområdena ska kommunen enligt 24 § förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till mark som omfattas av förslag till vattenskyddsområde att inom viss tid yttra sig över förslaget

Förslaget har tidigare varit föremål för samråd under mars 2018. Inkomna synpunkter finns sammanställda i en samrådsredogörelse som finns tillgänglig hos Västvatten AB och hos Plan- och byggkontoret.

Beslutsunderlag

Avdelning Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 21 maj 2019.
Ansökan med bilagor om fastställande av vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter för grundvattentäkter i Färgelanda kommun daterad 14 mars 2018.

Forts

Forts KSAU § 135

Plan- och byggchefen informerar.

_____

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

Tjänsteskrivelse
2019-05-21

Diarienr: 2019-192

Samhällsutveckling
Plan- och byggchef
Beatrice Hjärn
0528 - 56 71 66
beatrice.hjarn@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Vattenskyddsområden i Färgelanda kommun

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till mark som omfattas av förslag till vattenskyddsområde att inom viss tid yttra sig över förslaget (24 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Berörda områden är Gatersbyn, Rösäter, Rådanefors och Stigen.

Ärendebeskrivning

Färgelanda Vatten AB ansöker med stöd av 7 kapitlet 21 § miljöbalken om att kommunfullmäktige i Färgelanda kommun ska fastställa vattenskyddsområden för fyra grundvattentäkter med tillhörande skyddsföreskrifter och tekniska beskrivningar. De vattentäkter som berörs är:

- Gatersbyn 2 grundvattentäkt
- Rådanefors grundvattentäkt
- Rösäter grundvattentäkt
- Stigen grundvattentäkt

Innan kommunfullmäktige beslutar om fastställande av vattenskydds-områdena ska kommunen enligt 24 § förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till mark som omfattas av förslag till vattenskyddsområde att inom viss tid yttra sig över förslaget

Förslaget har tidigare varit föremål för samråd under mars 2018. Inkomna synpunkter finns sammanställda i en samrådsredogörelse som finns tillgänglig hos Västvatten AB och hos Plan- och byggkontoret.

Susanne Korduner
Kommunchef

Maria Wagerland
Avdelningschef Samhällsutveckling

Beslutet skickas till:
Plan- och byggkontoret

ANSÖKAN OM FASTSTÄLLANDE AV VATTENSKYDDSOMRÅDEN OCH SKYDDSFÖRESKRIFTER FÖR GRUNDVATTENTÄKTER I FÄRGELANDA KOMMUN

2018-03-14

1 Ansökan

1.1 Fastställande av vattenskyddsområden

Efter beslut av Färgelanda Vatten AB (protokoll nr 3 för styrelsemöte 2018-03-23, § 6) ansöker Färgelanda Vatten med stöd av 7 kap. 21 § miljöbalken om att Kommunfullmäktige i Färgelanda kommun ska fastställa vattenskyddsområden för fyra grundvattentäkter. De vattentäkter som berörs är:

- Gatersbyn 2 grundvattentäkt
- Rådanefors grundvattentäkt
- Rösäter grundvattentäkt
- Stigen grundvattentäkt

Gatersbyn 2 grundvattentäkt är belägen på fastigheten Gatersbyn 1:106 i Färgelanda och ägs av Färgelanda Vatten. Till täkten finns ingen vattendom. Vattenskyddsområdet för Gatersbyn 2 grundvattentäkt benämns ***Gatersbyn 2 Vattenskyddsområde***.

Rådanefors grundvattentäkt är belägen på fastigheten Mellområdane 1:8 och ägs av Färgelanda Vatten. Till täkten finns en vattendom från Vänersborgs Tingsrätt, Miljödomstolen dom i mål nr M 175-99, daterad 2000-06-09. Vattenskyddsområdet för Rådanefors grundvattentäkt benämns ***Rådanefors Vattenskyddsområde***.

Rösäter grundvattentäkt är belägen på fastigheten Rösäter 1:3 och ägs av Färgelanda Vatten. Till täkten finns ett tillstånd enligt miljöbalken för brunn och uttag av grundvatten från Vänersborgs Tingsrätt, Miljödomstolen dom i mål nr M 3851-04, daterad 2005-03-22. Vattenskyddsområdet för Rösäter grundvattentäkt benämns ***Rösäter Vattenskyddsområde***.

Stigen grundvattentäkt är belägen på fastigheten Stigen 1:70 och ägs av Färgelanda Vatten. Till täkten finns ingen vattendom. Vattenskyddsområdet för Stigen grundvattentäkt benämns ***Stigen Vattenskyddsområde***.

Omfattningen av respektive vattenskyddsområde framgår av kartor bilagda i tekniskt underlag för respektive täkt.

1.2 Fastställande av vattenskyddsföreskrifter

Efter beslut av Färgelanda Vatten AB (protokoll nr 3 för styrelsemöte 2018-03-23, § 6) ansöker Färgelanda Vatten med stöd av 7 kap. 22 § miljöbalken om att Färgelanda kommunfullmäktige ska fastställa vattenskyddsföreskrifter för fyra grundvattentäkter. De vattentäkter som berörs är:

- Gatersbyn 2 grundvattentäkt
- Rådanefors grundvattentäkt
- Rösäter grundvattentäkt

- Stigen grundvattentäkt

Vattenskyddsföreskrifterna finns bilagda i tekniskt underlag för respektive täkt.

2 Motiv för ansökan

Färgelanda Vatten AB har som uppdrag att bereda och distribuera dricksvatten med hög och jämn kvalitet till Färgelanda kommuns VA-abonnenter. För detta ändamål utnyttjar bolaget nio allmänna vattentäkter inom kommunen.

Färgelanda Vatten försörjer ca 75 % av Färgelanda kommuns invånare med dricksvatten. För att det ska vara möjligt krävs god tillgång till råvatten av hög kvalitet. Färgelanda Vatten har med sina nio grundvattentäkter en förmåga att leverera dricksvatten av hög kvalitet, även med minimalt med beredning vilket är en stor ekonomisk fördel. Färgelanda Vatten är därför måna om att råvattenkvaliteten bibehålls på detta sätt både långsiktigt och kortsiktigt, varför man verkar för ett ökat skydd av dricksvattentäkterna. Genom inrättande av vattenskyddsområde med tillhörande vattenskyddsföreskrifter och efterföljande arbete värnar man inte bara råvattnets kvalitet utan det innebär också att kommunen får en bättre framförhållning inför kommande utmaningar till följd av bland annat klimatförändringar.

3 Beslutsunderlag

I beslutsunderlaget finns de tekniska underlagen som ligger till grund för avgränsningen av vattenskyddsområdena och för föreslagna vattenskyddsföreskrifter. Beslutsunderlaget utgörs av fyra fristående tekniska underlag (ett för respektive vattentäkt) samt samrådsredogörelser.

3.1 Tekniska underlag

- Tekniskt underlag med förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Gatersbyn grundvattentäkt i Färgelanda kommun, 2018-03-07
- Tekniskt underlag med förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Rådanefors grundvattentäkt i Färgelanda kommun, 2018-03-07
- Tekniskt underlag med förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Rösäter grundvattentäkt i Färgelanda kommun, 2018-03-07
- Tekniskt underlag med förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Stigen grundvattentäkt i Färgelanda kommun, 2018-03-07

3.2 Samrådsredogörelse

- Samrådsredogörelse, samråd med myndigheter och sakägare, 2018-03-07
- Bilaga 1 Sändlista fastighetsägare
- Bilaga 2 Samrådsbrev
- Bilaga 3 Inbjudna myndigheter och branschorganisationer
- Bilaga 4 Samtliga inkomna yttranden
- Bilaga 5a Bemötanden generella yttranden 2018-03-07
- Bilaga 5b Bemötanden yttranden Rösäter 2018-03-07
- Bilaga 5c Bemötanden yttranden Stigen 2018-03-07
- Bilaga 5d Bemötanden yttranden Rådanefors 2018-03-07
- Bilaga 5e Bemötanden yttranden Gatersbyn 2018-03-07
- Bilaga 6 Kommentar till länsstyrelsens yttrande 2018-03-07

BILAGOR

4 st. Tekniska underlag med 4 st. bilagor vardera, enligt 3.1 ovan

9 st. Samrådsredogörelser enligt 3.2 ovan

TEKNISKT UNDERLAG

VÄSTVATTEN AB

Gatersbyn 2

UPPDRAGSNUMMER 1352105000

FÖRSLAG TILL VATTENSKYDDSOMRÅDE (VSO) OCH SKYDDSFÖRESKRIFTER

KONCEPT

2018-03-07

VÄNERSBORG VATTEN OCH MILJÖ

HANS BJÖRKMAN
UPPDRAGSLEDARE

KRISTINA HAGLUND
HANDLÄGGARE

SWECO

Innehållsförteckning

1	**Orientering**	**1**
1.1	Allmänt	1
1.2	Uppdraget	1
1.3	Bakgrund och motiv för inrättande av vattenskyddsområde	2
1.4	Uppdragets omfattning och genomförande	2
1.5	Underlagsmaterial	3
1.6	Syfte och användning av denna tekniska beskrivning	3
2	**Gatersbyn vattentäkt**	**4**
2.1	Allmänt	4
2.2	Ägandeförhållande	5
2.3	Vattendom	5
2.4	Anläggningen	5
2.5	Nuvarande vattenskydd och beredskap	5
2.6	Vattentäktens värde	5
3	**Områdesbeskrivning**	**6**
3.1	Markanvändning	6
3.2	Geologi	6
3.3	Hydrologi	7
3.3.1	Brunnskapacitet	7
3.3.2	Grundvattenbildning	8
3.4	Naturliga barriärer och sårbarhetsbedömning	10
3.5	Vattenkvalitet	10
4	**Planbestämmelser och markanvändning**	**11**
4.1	Översiktsplan	11
4.2	Lokala föreskrifter	12
4.3	Ras och skred	12
4.4	Riksintressen och naturreservat	12
4.5	Motstående intressen inom tillrinningsområdet	12
4.6	Fastställda MKN och åtgärder enligt VFF	12
5	**Inventering av potentiella riskkällor i anslutning till Gatersbyn 2**	**13**
5.1	Genomförande	13
5.2	Riskkällor	13
5.2.1	Klimatförändringar och översvämningar	14
5.2.2	Sabotage, kris och krig	14
5.2.3	Vägar och transporter	14

5.2.4 Bebyggelse 15
5.2.5 Verksamheter 15
5.2.6 Upplagsytor 17
5.2.7 Jord och Skogsbruk 17

6 Riskbedömning 18

7 Utformning av vattenskyddsområde 19
7.1 Krav och allmän metodik 19
7.2 Skyddszoner 19
7.3 Avgränsning av skyddsområde 20
7.3.1 Uppskattning av tillströmningsområdets minsta storlek 20
7.3.2 Vattnets uppehållstid i marken 21
7.3.3 Vattentäktszon 21
7.3.4 Primär skyddszon 21
7.3.5 Sekundär skyddszon 22
7.3.6 Tertiär skyddszon 22
7.4 Föreslagna till skyddsområde samt motiv till gränsdragningar 22
7.4.1 Strategi och generella motiv 22
7.4.2 Förslag till skyddsområde 23
7.5 Platsspecifika motiv 24

8 Bakgrund till valda skyddsföreskrifter 26
8.1 Skyddsföreskrifternas syfte och funktion 26
8.2 Skyddsföreskrifternas restriktionsnivå 26
8.2.1 Generella krav 26
8.2.2 Restriktionsnivå 26

Bilagor

1. Förslag till skyddsföreskrifter
2. Fältanteckningar från brunnsborrning, Vara brunnsborrning
3. Riskkällor
4. Förslag till skyddsområde

1 Orientering

1.1 Allmänt

Samhället Färgelanda är centralorten i Färgelanda kommun i Dalsland. Orten utvecklades som ett stationssamhälle vid Lelångenbanan i slutet av 1890-talet. Idag bor ca 2000 personer i Färgelanda.

Vattenförsörjningen i Färgelanda baseras på grundvattenuttag ur två olika grundvattentäkter i jord (Håvesten 1 och Håbyn). Vattentäkten Gatersbyn 2, ca 700 öster om Färgelanda centrum, se *Figur 1* används också som vattentäkt.

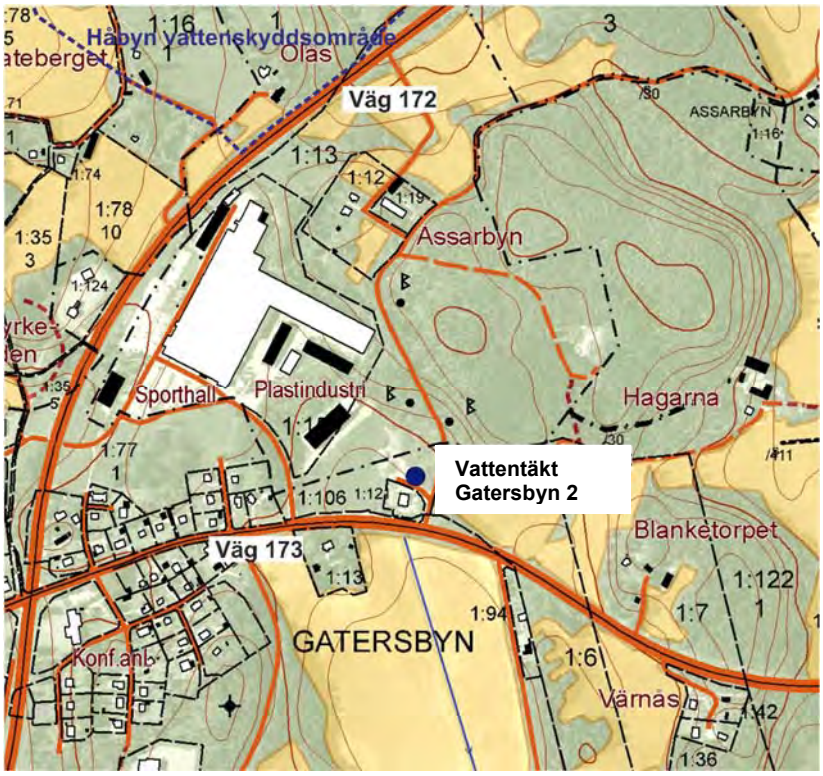

Figur 1. Översiktskarta (metria.se). Ett redan fastställt VSO för Håbyns vattentäkt ligger nordost om väg 172 i bildens övre vänstra del.

1.2 Uppdraget

Sweco Environment AB, Vänersborgskontoret, har på uppdrag av Västvatten utarbetat ett tekniskt underlag samt förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för vattentäkten Gatersbyn 2.

1.3 Bakgrund och motiv för inrättande av vattenskyddsområde

Vattenskydd enligt miljöbalken syftar ytterst till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar att förvalta naturen väl.

I Naturvårdsverkets handbok för vattenskyddsområden[1] anges att syftet med vattenskyddsområden är att ge vattenförekomster, som är viktiga för dricksvattenförsörjningen, ett tillräckligt gott skydd så att råvattentillgångar säkras i ett långsiktigt perspektiv – ett flergenerationsperspektiv. Vattenförekomster och vattentäkter måste därför skyddas mot såväl nutida som framtida risker. Risker kan vara tillfälliga utsläpp i samband med olyckshändelser samt kontinuerliga diffusa och koncentrerade läckage. Skyddet för viktiga råvattentillgångar bör ha en mycket hög prioritet för att syftet med skyddet ska kunna uppnås.

1.4 Uppdragets omfattning och genomförande

Uppdraget har omfattat upprättande av tekniskt underlag och förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Gatersbyn 2 i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer angivna i handbok för vattenskyddsområden.

För genomförande av uppdraget har följande moment utförts:

- **Teknisk beskrivning av vattentäkten**
  Sammanställning av befintligt material och information.
- **Områdesbeskrivning**
  Beskrivning av geologi, hydrogeologi, sårbarhet och skyddsbehov.
- **Identifiering och kartläggning av potentiella föroreningskällor**
  Riskinventering i fält samt sammanställning av befintligt material.
- **Översiktlig riskbedömning av väsentliga riskkällor för vattentäkten**
- **Utvärdering och förslag till skyddsområde/skyddsföreskrifter**
  Vattentäktszon, primär- och sekundär skyddszon inrättas, vilka tillsammans bildar vattenskyddsområdet.
- **Framtagning av skyddsföreskrifter**

[1] Naturvårdsverket, Handbok 2010:5 – Vattenskyddsområde med allmänna råd 2003:16.

1.5 Underlagsmaterial

Utredningsarbetet har baserats på genomgång och analys av befintligt material.

A) Den digitala fastighetskartan, www.metria.se
B) SWECO Viak, 2005. Framtida vattenförsörjning. Förstudie – alternativ för framtida vattenförsörjning av Färgelanda, Ödeborg, Ellenö och Stigen. Uppdragsnr. 13511170
C) Trafikverket, 2016. Trafikflöden. www.trafikverket.se
D) Översiktsplan för Färgelanda kommun, ÖP 14
E) VA-översikt Färgelanda. Steg i arbetet med en VA-plan för Färgelanda kommun. 2013-03-15
F) SGU, 2016. Geologisk karta nedladdad från kartgeneratorn.
G) Handbok om vattenskyddsområden, Naturvårdsverkets handbok 2010:5.
H) Fältanteckningar, Hans Olsson (Vara brunnsborrning)
I) VISS (VattenInformationsSystem Sverige) viss.lansstyrelsen.se

1.6 Syfte och användning av denna tekniska beskrivning

Denna tekniska beskrivning är ett underlag för beslut till vattenskyddsområde och föreskrifter. Syftet är inte och kan inte vara att utgöra ett fullständigt eller tillräckligt underlag för att bedöma specifika ansökningar om tillstånd enligt skyddsföreskrifterna. Skälen är bl.a. att varje ansökan, verksamhet och plats utgör en unik kombination av detaljerade förutsättningar som i alla varianter inte kan förutses här, samt att detaljeringsgraden enligt de allmänna råden är avpassad för att avgränsa vattenskyddsområdet till, och inte inom, fastighetsskala.

SWECO

2 Gatersbyn vattentäkt

2.1 Allmänt

Vattenförsörjningen av Färgelanda, Ödeborg, Ellenö och Stigen baseras på uttag av grundvatten i 5 vattentäkter, se Figur 2. Behandling sker i tre vattenverk och inmatning sker på totalt 4 platser på ledningsnätet. Utjämning av flödesvariationer under dygnet sker i 3 högreservoarer och 1 lågreservoar.

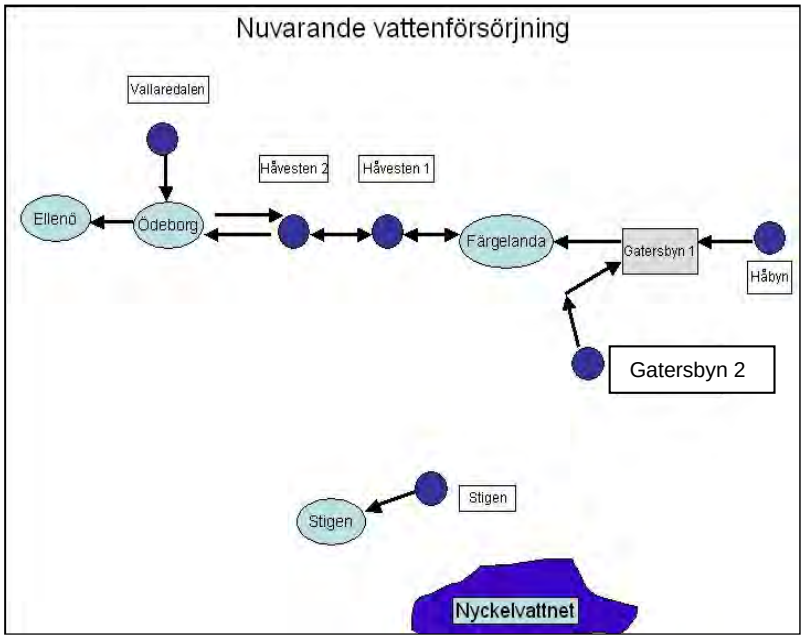

Figur 2 Skiss över nuvarande vattenförsörjning i Färgelanda kommun.(Från Swecorapport, 2005.) Vattentäkten i Håvesten 2 är påverkad av bekämpningsmedel och används inte.

I centrala Färgelanda finns ca 600 fastigheter och till det kommunala VA-nätet i Färgelanda beräknas ca 1800 pe vara anslutna. Nuvarande vattenförbrukning (2015) är 364 m^3/medeldygn. Befolkningen i Färgelanda uppgick 2015 till 6500 personer. Enligt kommunens befolkningsprognos beräknas befolkningen inom kommunen att minska något de närmsta 20 åren.

Grundvattnet från grundvattentäkterna leds till vattenverket i Håvesten 1 där ingen egentlig behandling av vattnet sker. Vattnet matas ut på nätet mot högreservoaren i Färgelanda som har en volym på 850 m^3, vilket grovt motsvarar knappt två dygns förbrukning för Färgelanda centralort.

Dagligen, ca 10 minuter per dag, sker en pumpning från vattentäkten Gatersbyn 2 till spillvattennätet för att hålla igång grundvattentäkten. Senast vattentäkten Gatersbyn 2 användes för Färgelandas vattenförsörjning var för ca 3 år sedan enligt muntliga uppgifter.

2.2 Ägandeförhållande

Vattentäkten är belägen på fastigheten Gatersbyn 1:106 i Färgelanda kommun och ägs av Färgelanda kommun.

2.3 Vattendom

Det finns ingen vattendom för vattentäkten.

2.4 Anläggningen

Det finns få uppgifter om brunnen. På platsen har det tidigare funnits en brunn. När kapaciteten avtog i den brunnen borrades en ny uttagsbrunn kring år 1999-2000. Uttagsbrunnen är placerad ca 5 m öster om den förra uttagsbrunnen. Brunnen är en grusfilterbrunn i dimension Ø 193 mm. Brunnens intagsdel består av 3 meter rostfritt filter med slitsvidd 1,5 mm mellan nivåerna 12,5 – 15,5 meter. Filtrets diameter är 162 mm. Se Bilaga 2 för fältanteckningarna från brunnsborrningen.

Vid ett fältbesök i januari 2016 låg grundvattenytan på 4,1 m under röröverkant.

2.5 Nuvarande vattenskydd och beredskap

Arbetet med en förnyad beredskapsplan pågår inom Färgelanda kommun. Redovisning av hur vattenförsörjningen planeras att skötas i händelse av kris/förorening mm uppdateras när den nya beredskapsplanen är färdig.

2.6 Vattentäktens värde

Värdet på en vattentäkt beror bl.a. på uttagbara vattenmängder, nuvarande och framtida vattenutnyttjande, kostnader för en alternativ vattentäkt med samma kvantitet och kvalitet samt på tillgång på vattentäkter. För vattenförsörjningsändamål är utvinningsvärdet av största intresse. Vattentäktens värde bestäms ofta av kostnaden för att ersätta vattentäkten med ett likvärdigt alternativ i händelse av att den blir obrukbar.

Enligt Naturvårdsverkets indelningsgrund i fyra värdeklasser bedöms Gatersbyn grundvattentäkt ha ett högt skyddsvärde. Till vattentäkter med högt skyddsvärde räknas allmänna vattentäkter eller vattenförekomster för eventuell framtida allmän vattenförsörjning.

3 Områdesbeskrivning

3.1 Markanvändning

Vattentäkten är placerad ca 70 m norr om väg 173. Strax intill vattentäkten och längs med väg 173 ligger en bilverkstad. Omgivningen runtomkring består av gräsområden och lövträd. Närmaste bostadshus är belägen ca 140 m sydväst om vattentäkten. IAC Group är belägen ca 200 m nordväst om vattentäkten.

3.2 Geologi

Uttagsbrunnen är belägen vid sydvästra foten på ett höjdparti. Den är placerad i utkanten av en dalgång som går i NV-SÖ riktning. Enligt SGUs jordartskarta, se Figur 3, består den ytliga jordlagerföljden av lera och silt i dalgången. Omkringliggande höjdpartier utgörs av berg i dagen eller morän.

Norr om vattentäkten, vid Assarbyn, finns isälvssediment (grövre material från block till sand) som går i dagen. Sannolikt fortsätter isälvsavlagringen vid Assarbyn mot sydost där den överlagras av lera. Grundvatten i isälvsavlagringen nyttjas i uttagsbrunnen i Gatersbyn.

Vid borrning av uttagsbrunnen dokumenterades lagerlagerföljden av entreprenören. De övre 2 metrarna karterades då som morän och därunder sand- och grusmaterial ner till 16 m under markytan. Under sand- och grusmaterialet finns ett tunt lager av morän ovanpå block. Eftersom SGU karterat finsediment i området kan det ifrågasättas om de övre 2 metrarna verkligen är morän och inte en inblandning av någon mindre förekomst av t ex utsvallat material eller inblandning av underliggande friktionsmaterial eller möjligen tidigare deponerat material. Vi utgår från att bildningsmiljön är sådan att materialet sedimenterat och utgörs av finsediment.

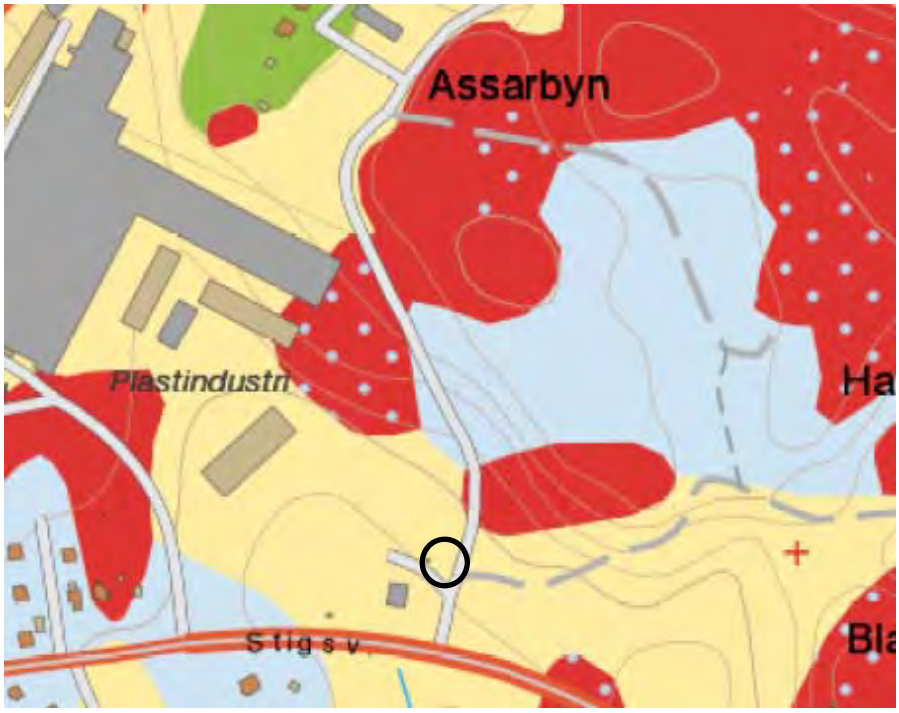

Figur 3. SGU jordartskarta (1:10 000). Vattentäkten är inringad i svart. Ljusgult=lera-silt, Ljusblått=morän, Rött = berg, Grönt=isälvssediment

3.3 Hydrologi

3.3.1 Brunnskapacitet

Det finns inga uppgifter att provpumpning utförts av Gatersbyn 2. Enligt uppgifter från SGU:s kartarkiv[2] bedöms uttagsmöjligheten i grundvattenmagasinet till 1-5 l/s. Vid brunnsborrningen uppskattades uttagsbrunnens kortvariga kapacitet till 100 m^3/dygn (ca 1,2 l/s). KG Svensson, tidigare driftansvarig i Färgelanda kommun, har emellertid bedömt uttagskapaciteten till 30 m^3/dygn under en längre tids uttag. Bedömningen grundar sig på drifterfarenheter. Kapaciteten bedöms därför till 100 m^3/dygn under en kortare period och 30 m^3/dygn under en längre period vilket är den kapacitet som används vid bestämning av vattenskyddsområdets utsträckning.

En fullgod vattentäkt bör ha sådan kapacitet att hela vattenbehovet kan täckas. I många fall kan dock endast en del av kapaciteten klaras vilket ställer krav på prioritering av olika verksamheter.

Vattenförbrukningen från de vattentäkter (Håvesten 1och Håbyn) som försörjer Färgelanda tätort med dricksvatten uppgick år 2015 till 364 m^3/dygn. Vattentäkten i

[2] http://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-grundvattenmagasin-sv.

Gatersbyn 2 kan under en längre tid (år) endast täcka upp för vattenbehovet till viss del (10 %). Under en kortare period kan vattentäkten täcka upp till ca 25 % av vattenbehovet.

3.3.2 Grundvattenbildning

Gatersbyn 2 är placerad i SÖ utkanten av ett större grundvattenmagasin i Färgelanda, se Figur 4. Ett tätande jordlager av lera och silt finns ovanpå stora delar av grundvattenmagasinet.

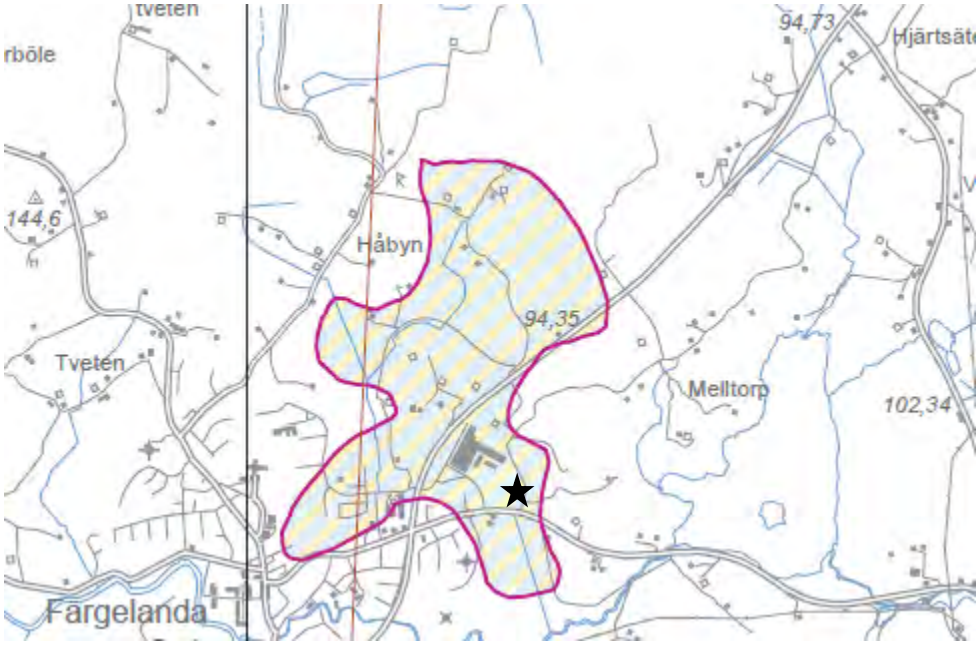

Figur 4 Grundvattenmagasin i Färgelanda. Grundvattenmagasinet ligger under ett tätande lager ovanpå magasinet. Gatersbyn 2 är markerad med en stjärna. Karta över grundvattenmagasin nedladdad från SGUs kartgenerator.

Grundvatten bildas genom att nederbörd infiltrerar i marken. Infiltrationen är större i grovt material såsom grus och sand och mindre i mer finkorniga material. Den nederbörd som faller på områden med tätare jordlager avrinner till angränsande diken och bidrar endast i begränsad omfattning till nybildning av grundvatten.

Figur 5 redovisar ytvattendelare i landskapet kring Gatersbyn 2 och bedömd riktning på den ytliga avrinningen.

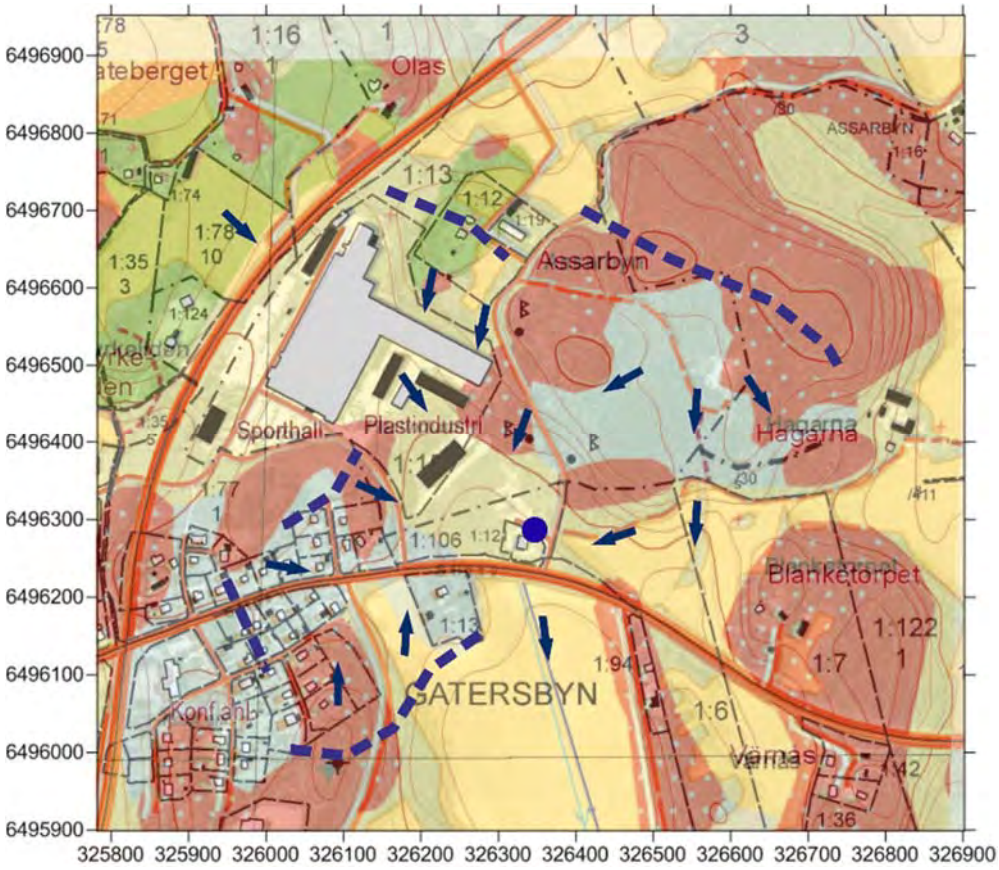

Figur 5. Bedömning av vattendelare (streckade linjer) och ytavrinning (blå pilar) kring Gatersbyn 2. Vattentäkten är markerad med en blå cirkel. I bakgrunden syns jordartskartan ljusblått=morän, rött=berg, gult=lera, grönt=isälvsavlagringar.

Enligt SMHI uppgår avrinningen (nettonederbörden) vid Gatersbyn till ca 440 mm/år (SMHI vattenwebb, vattenbalans för år 1981–2010). Detta motsvarar den maximala nybildningen av grundvatten i området. I omgivande berg- och moränpartier bedöms ca 10 % av nettonederbörden bilda grundvatten, vilket motsvarar ca 50 mm/år. I isälvsmaterial bedöms ca 80 % av nettonederbörden bilda grundvatten, vilket ger en grundvattenbildning på 350 mm/år.

Arean för närliggande morän- och bergpartier kring Gatersbyn 2 (ljusblå och röda områden i Figur 5) uppskattas till 115 000 m^2. Med antagandet att 50 mm/år bildar grundvatten i dessa områden nybildas 5700 m^3/år. Eftersom brunnskapaciteten bedöms till 30 m^3/dygn eller ca 11 000 m^3/år under en längre tid innebär det att grundvattenbildningen inte enbart kommer från närliggande berg- och moränpartier. Infiltration i isälvsavlagringarna NV om grundvattentäkten (gröna områden i Figur 5) bidrar sannolikt till grundvattenbildningen i Gatersbyn 2.

3.4 Naturliga barriärer och sårbarhetsbedömning

Sårbarhet betecknar markens och vattnets känslighet för att påverkas av en förorening, eller med andra ord, markens brist på förmåga att reducera en förorenings farlighet under transporten i mark och vatten. Naturliga barriärer kan vara ett skyddande lerlager som minskar ett områdes sårbarhet.

Infiltrationsförmågan är hög i områden där sandiga och grusiga sediment går i dagen vilket leder till en begränsad barriärförmåga mot föroreningar.

Kring Gatersbyn 2 där markytan består av tätare jordlager såsom lera och silt är sårbarheten måttlig. Vid det angränsande höjdpartiet förekommer morän vilket ökar sårbarheten.

3.5 Vattenkvalitet

En vattenprovtagning har utförts under våren 2016 och analyserna omfattade:

- Fysikalisk-kemiska parametrar
- Metaller inklusive kvicksilver
- Cyanid
- Bromat
- PAH
- Alifater. Aromater och BTEX
- Klorerade lösningsmedel
- Bekämpningsmedel
- Mikroorganismer

Analysresultaten har jämförts med SGUs Bedömningsgrunder för grundvatten[3]. Resultaten är indelade i 5 klasser där klass 1 innebär ingen eller obetydlig påverkan och klass 5 innebär mycket stark påverkan.

Vattenanalyserna från 2016 visar att vattnet är medelhårt (6,1° dH) och med en alkalinitet på 140 mg HCO_3/l (klass 2) och pH på 7,5. Halten klorid, sulfat och konduktivitet som indikerar påverkan av vägsalt är låg (klass 1-2). Halten nitrat och nitrit bedöms som låg (klass 1-2) och visar på låga kvävehalter. Halten av natrium hamnar i klass 3; kalium, järn och magnesium hamnar i klass 2 och övriga analyserade metaller förkommer i låga halter och bedöms som klass 1 enligt SGUs bedömningsgrunder.

Ur bakteriologiskt hänseende var vattnet vid provtagningstillfället utan anmärkning under 2016. Samtliga halter av bekämpningsmedel, PAH, aromater, BTEX, cyanid, bromat och klorerade lösningsmedel ligger under rapporteringsgränsen och är således mycket låga.

[3] SGU, 2013. Bedömningsgrunder för grundvatten. SGU-rapport 2013-01.

Alifater (C_{16}-C_{35}) påvisades i grundvattenprovet i en halt på 12 µg/l. Halten kan jämföras med SPIs riktvärden för grundvatten som dricksvatten[4] som är 100 µg/l.

4 Planbestämmelser och markanvändning

Konflikter gällande markanvändningen bottnar oftast i anspråk på att få använda samma ytor för flera ändamål, t.ex. för bebyggelse, vägsträckning, industrilokalisering och vattentäkter. En säker och hälsosam dricksvattenförsörjning är en nödvändig grund för ett samhälles fortlevnad och utveckling och vattentäktens huvudman har skyldighet att säkra vattnets kvalitet och konsumenternas hälsa. Detta innebär att skyddet av vattentäkten kan komma i konflikt med andra verksamheter som kan påverka vattnet negativt genom de restriktioner som läggs på verksamheterna.

4.1 Översiktsplan

Vattentäkten berörs av översiktsplanen för Färgelanda kommun, ÖP 14, som antogs av kommunfullmäktige 2014-09-03.

Gatersbyn 2 ligger i utkanten av detaljplanelagt område för verksamheter och industrier, se Figur 6. Enligt ÖP 14 finns det ca 7,5 ha disponibel mark öster om väg 172 för industriändamål.

Figur 6. Detaljplanelagt område i Färgelanda tätort (röd markering). Vattentäkterna Håbyn (norr) och Gatersbyn 2 (söder) är markerade som ljusblå fyrkanter i bilden. De rosafärgade områdena representerar befintliga och planlagda verksamheter. (Urklipp från ÖP 14).

[4] SPI, 2010. Efterbehandling av förorenade bensinstationer och dieselanläggningar

4.2 Lokala föreskrifter

Inom Färgelanda kommun finns ett antal lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön (www.miljo.dalsland.se).

4.3 Ras och skred

I samband med ÖP-arbetet 2006 gjorde Färgelanda kommun en översiktlig kartering av geotekniska förutsättningar i samhällena i kommunen. Gatersbyn 2 angränsar i väst och syd till områden som har förutsättningar för spontana skred.

4.4 Riksintressen och naturreservat

Enligt Länsstyrelsens GIS-databas[5] är hela Färgelanda med omnejd (Valbodalen) klassad som riksintresse för kulturmiljövård.

Det finns inga naturreservat inom det berörda tillrinningsområdet.

Knappt 100 m norr om vattentäkten finns ett område med ädellövträd (äldre ekar) som är klassade som nyckelbiotoper i länsstyrelsens GIS-databas.

Ca 200 m öster om Gatersbyn 2 finns ett område som ingår i länsstyrelsens ängs- och betesmarksinventering.

Närmaste fornminne är belägen ca 150 m sydväst om vattentäkten, söder om väg 173.

4.5 Motstående intressen inom tillrinningsområdet

Stora delar av tillrinningsområdet ligger inom detaljplanelagt område för verksamheter och industrier vilket medför risk för vattentäktens säkerhet. Dessa två intressen krockar med varandra.

Det finns även befintliga verksamheter inom tillrinningsområdet som beskrivs närmare i kapitel 5.

4.6 Fastställda MKN och åtgärder enligt VFF

Grundvattenmagasinet som Gatersbyn 2 hämtar vatten från finns inte upptaget som en grundvattenförekomst i VISS-databasen. Således finns inga fastställda miljökvalitetsnormer som skall uppnås.

[5] http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Vastragotaland/Infokartan/

5 Inventering av potentiella riskkällor i anslutning till Gatersbyn 2

5.1 Genomförande

Med riskkällor avses i detta sammanhang en verksamhet som kan medföra risk för utsläpp/utläckage som kan skada grundvattnet. En översiktlig fältinventering av riskkällor har utförts av Sweco Environment den 14 april 2016, se Figur 7 och *Bilaga 3*. Den har kompletterats med uppgifter från Färgelanda kommun.

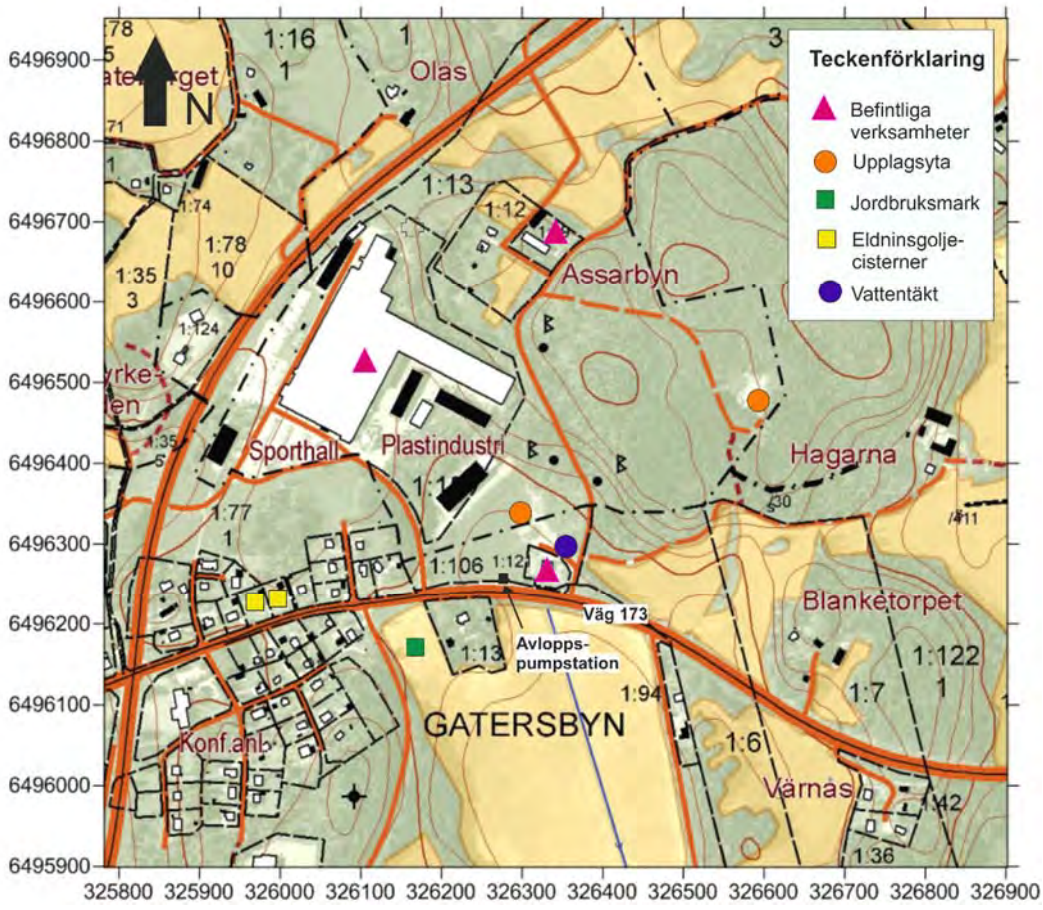

Figur 7 Identifierade riskobjekt inom tillrinningsområdet för Gatersbyn 2.

5.2 Riskkällor

De verksamheter eller förhållanden i området som kan innebära risk för vattentäkten samlas i följande grupper av riskkällor:

- Klimatförändringar och översvämningar
- Sabotage, kris och krig
- Vägar och transporter
- Bebyggelse

- Jord- och skogsbruk

Konsekvensen av att föroreningar från dessa riskkällor infiltrerar genom jordlagren ned till grundvattnet är att grundvattenkvaliteten kan försämras. De olika riskkällorna beskrivs och sammanställs nedan.

5.2.1 **Klimatförändringar och översvämningar**

Mycket talar för att stora delar av Sverige går mot ett mildare och blötare klimat. Det medför att risken för översvämningar ökar och att föroreningar därmed lättare kan spridas till yt- och grundvatten. Mer extrema väderförhållanden leder till ökad risk för bl.a. häftiga nederbördstillfällen och perioder av extrem torka. Extrema nederbördstillfällen kan medföra följande risker, vilket också tidigare erfarenheter från perioder med höga regnmängder visar:

- Bräddning av avlopp
- Stora dagvattenmängder
- Översvämning och bortspolning av föroreningar från pågående och nedlagda verksamheter på markområden i anslutning till vattendrag och sjöar
- Ökad olycksfrekvens, t.ex. underminering av vägar
- Ökad grumlighet i ytvattendrag

Inga större ytvattendrag finns i nära anslutning till vattentäkten i Gatersbyn 2 och vattentäkten ligger uppströms väg 173 och den närliggande bilverkstan. Påverkan på vattentäkten till följd av klimatförändringar och översvämningar bedöms som liten.

5.2.2 **Sabotage, kris och krig**

Vattenförsörjningen är en känslig sektor för sabotage och i samband med kris och krig. Risker rör bland annat åverkan på fasta installationer vilket motverkas genom fysiskt skydd.

Dessa risker har inte analyserats i denna rapport. En särskild riskanalys som fokuserar på risker i kris och krig rekommenderas. Detta bör inarbetas i kommunens beredskapsplan. Även aktsamhet beträffande informationsspridning om vattentäktens utformning och sårbarhet bör iakttas.

5.2.3 **Vägar och transporter**

Ca 70 meter söder om uttagsbrunnen går väg 173 som är huvudvägen mellan Färgelanda och Brändefors i öster. Enligt Trafikverkets väginformation[6] 2016 så uppgår totaltrafiken till 1000-2000 ÅTD (årsdygnstrafik) och den tunga trafiken till 100-200 ÅTD. Enligt den geologiska kartan underlagras vägen av morän, lera och morän på berg i närheten av Gatersbyn 2.

[6] https://nvdb2012.trafikverket.se/SeTransportnatverket

De riskkällor som kan identifieras i samband med vägar och transporter är:

- Olyckor
- Slitage på vägar och fordon (oljedropp mm)
- Beläggningsarbeten
- Vägsalt
- Luftutsläpp

Olyckor med farligt gods kan innebära en riskkälla. Även vägsalt kan påverka grundvattnet i akvifären. Avståndet mellan vattentäkt och väg är liten och vägområdet bedöms ingå i vattentäktens tillrinningsområde. Det finns en risk att vattentäkten påverkas av de riskkällor som är förknippade med vägar och transporter.

5.2.4 **Bebyggelse**

Överallt där människor bor och vistas förekommer en rad potentiella risker för en närbelägen vattentäkt. Riskerna är dels förknippade med boende, dels med olika typer av verksamheter. All hantering av för yt- eller grundvattnet skadliga ämnen som kan komma i kontakt med vattentäktens tillrinning utgör en risk för vattentäkten. Olyckor kan inträffa som orsakar stora utsläpp av skadliga ämnen, men även kontinuerliga diffusa utsläpp riskerar att hota vattentäkten.

De risker som kan förekomma är:

- Villaoljetankar
- Hushålls/trädgårdskemikalier
- Olyckor
- Lokala avloppslösningar

Inom det föreslagna skyddsområdet finns ett 20-tal bostadshus. Det närmaste huset är belägen ca 140 meter sydväst om vattentäkten, söder om väg 173.

Det finns en kommunal avloppspumpstation ca 90 m sydväst om vattentäkten.

Det finns inga uppgifter om eventuell rening av de enskilda avlopp i tillrinningsområdet som inte är anslutna till allmän avloppsanläggning, enligt den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

På två av bostadsfastigheterna har den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun kontrolluppgifter på inomhuscisterner med eldningsolja (3 m^3). Kontrolluppgifterna är gamla (från år 2006) och det är oklart om cisternerna används idag.

5.2.5 **Verksamheter**

Inom området finns tre kända företagsverksamheter:

IAC Group (Assarbyn 1:15). IAC (International Automative Components Group AB) är levererar interiöra och exteriöra system samt akustikkomponenter till fordonsindustrin. I

Färgelanda konstrueras, produceras och levereras komponenter. I huvudsak arbetar man med formsprutning av plastdetaljer, måleri och montering. IAC är Färgelandas största företag med ca 450 anställda. Enligt uppgifter från den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun finns det fyra cisterner för förvaring av olja. Eldningsoljan förbrukas för värmevattenproduktion. I produktionen används också isocyanater, polyol, släppmedel och färg som innehåller lösningsmedel. Är registrerad som potentiellt förorenad mark på länsstyrelsen webbgiskarta. Industrin är belägen ca 150-450 m NV om Gatersbyn 2.

Stelab AB (Gatersbyn 1:121). Bilverkstad bredvid vattentäkten, se Figur 8. Enligt uppgifter från den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun finns det en oljeavskiljare i verkstaden som är kopplad till spillvattennätet. Förvaring av motorolja och spillolja sker inne i verkstaden i 200-litersdunkar. Stort upplag av bilar på fastigheten. Enligt verksamhetsutövaren så har Färgelanda kommun en uppställningsplats av bilar på Stelabs fastighet. Är registrerad som potentiellt förorenad mark på länsstyrelsen webbgiskarta.

Färgelanda maskinschakt AB (Assarbyn 1:19). Utför mark- och anläggningsarbeten. Stort upplag av bilar och maskiner på fastigheten. Fastigheten är belägen ca 400 m norr om vattentäkten.

Gatersbyn 1:77 finns i den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommuns register över brandfarliga varor. Fastigheten Gatersbyn 1:77 är stor och sträcker sig både väster om väg 172 och söder om väg 173. Inom tillrinningsområdet finns det inga byggnader på Gatersbyn 1:77. De registrerade brandfarliga varorna bedöms inte påverka vattentäkten Gatersbyn 2.

Figur 8. Strax nedströms vattentäkten ligger en bilverkstad. Väg 173 skymtar i bilden.

5.2.6 **Upplagsytor**

På höjden, NO om vattentäkten, finns en upplagsyta med tegelpannor och cementrör. Upplagsytan noterades vid riskinventeringen.

Strax NV om vattentäkten finns ett äldre sorteringsverk och jordhögar. Fastigheten (Gatersbyn 1:106) ägs av Färgelanda kommun.

5.2.7 **Jord och Skogsbruk**

Jord- och skogsbruk utgör i olika delar av verksamheten varierande hot för vattentäkten. Inom jordbruket är det framförallt spridning av bekämpningsmedel och gödselmedel som kan förorsaka försämrad vattenkvalitet. Skogsbruket innebär en risk för försämrad vattenkvalité dels genom näringsläckage, dels genom markskador och läckage från de arbetsfordon och tankar som används i verksamheten.

Potentiella riskkällor vid jord- och skogsbruk är:

- Bekämpningsmedel
- Gödselmedel
- Mobila bränsletankar

Bekämpningsmedel

Skogsbruket står generellt sett endast för en liten del av samhällets användning av bekämpningsmedel. Hantering av plantor behandlade med bekämpningsmedel i anslutning till vatten utgör en risk.

Växtnäringsämnen

Det finns huvudsakligen två typer av gödselmedel; handelsgödsel (kemiskt framställt) och naturgödsel (djurspillning). Naturliga gödselmedel utgör en risk för vattenkvaliteten främst genom dess innehåll av mikrobiella föroreningar, vilka kan överleva under lång tid. Alla typer av växtnäringsämnen utgör dock en risk för spridning av näringsämnen till omgivningen. Hantering av växtnäringsämnen omfattar bland annat lagring, transport och spridning.

Mobila bränsletankar

Mobila tankar för petroleumprodukter inom jord- och skogsbruksverksamhet, som enligt gällande krav ska vara dubbelmantlade, kan medföra en risk för grund- och ytvattenförorening främst genom spill i samband med tankning och vid stöld.

En liten del av tillrinningsområdet utgörs av jordbruksmark och finns belägen söder om väg 173.

Det finns inga stora arealer med skog inom vattenskyddsområdet. Skogsbruket bedöms som litet.

6 Riskbedömning

En stor del av tillrinningsområdet ligger på detaljplanelagt område för verksamheter. Det finns tre befintliga industriella verksamheter inom vattenskyddsområdet. En bilverkstad angränsar till vattentäkten i söder och IAC Group är belägen ca 200 m nordväst om vattentäkten. Den tredje verksamheten är belägen relativt långt bort från vattentäkten (ca 400 m) men fastigheten är delvis belägen på en isälvsavlagring som går i dagen. Industriell verksamhet utgör en risk för vattentäkten.

Övriga potentiella risker är olyckor på väg 173 samt påverkan av vägsalt. Vägområdet bedöms ingå i vattentäktens tillrinningsområde. Risken för påverkan från vägen bedöms som stor.

Risknivån inom vattentäktens tillrinningsområde bedöms som hög med avseende på nuvarande verksamheter.

7 Utformning av vattenskyddsområde

Utifrån vattentäktens planerade uttag, hydrogeologiska förhållanden och utförda vattenbalansberäkningar, föreslås ett skyddsområde för grundvattentäkten i Gatersbyn 2 enligt *Bilaga 4*.

7.1 Krav och allmän metodik

Det övergripande målet med vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter är att preventivt söka skydda en vattentäkt eller område möjligt för vattentäkt. Skydd av grundvattentäkter regleras genom Miljöbalken *(SFS 1998:808, 7 kap)*. Naturvårdsverket ger i sina allmänna råd (2003:16) och handbok för vattenskyddsområden (2010:5) anvisningar för skydd av vattentäkter.

Vattenskyddsområdet för en vattentäkt bör i princip, enligt gällande råd och anvisningar omfatta hela tillrinningsområdet. Av hydrogeologiska skäl begränsas ibland området när skyddsförhållandena är goda, uppehållstiden är tillräcklig eller det annars inte är skäligt att införa restriktioner inom så stora områden. Varje vattenskyddsområde som inte omfattar hela tillrinningsområdet är dock alltid associerat med en viss risk att en förorening precis utanför gränsen, som således inte omfattas av restriktionerna, inte hinner dämpas tillräckligt mycket innan det når vattentäkten.

7.2 Skyddszoner

I Naturvårdsverkets handbok anges att avgränsningen och vattenskyddsområdet för en grundvattentäkt kan resultera i fyra skyddszoner med olika restriktionsnivåer. En uppdelning av vattenskyddsområdet i olika skyddszoner gör att skyddsföreskrifterna blir mer nyanserade och skäliga, samt att lägre respektive högre krav kan ställas på verksamheter inom olika områden beroende främst på närheten till uttagsbrunnen. Ett vattenskyddsområde kan delas in i vattentäktszon, primär respektive sekundär skyddszon och vid behov tertiär skyddszon (NFS 2003:16).

7.2.1 Vattentäktszon

Vattentäktzonen (brunnsområdet) avgränsas som ett område kring uttagsbrunnen. Vattentäktszonen bör vara skyddad mot obehöriga och skyddas på lämpligt sätt. Marken inom vattentäktszonen bör endast disponeras av kommunens personal. Någon annan verksamhet än vattentäkt skall inte förekomma inom denna zon.

7.2.2 Primär skyddszon

Den primära skyddszonen avgränsas på ett sådant sätt att riskerna för akut förorening genom olyckshändelse minimeras. Vidare ska den primära skyddszonen skyddas mot sådan markanvändning och verksamhet som kan medföra risk för förorening av grundvattnet.

Gränsen mellan primär och sekundär skyddszon sätts så att uppehållstiden för grundvattenzonen till vattentäktszonens gräns beräknas vara minst 100 dygn för

grundvatten bildat i den sekundära zonen. I de fall området nära grundvattentäkten utgörs av mäktiga jordlager med begränsad genomsläpplighet eller där en uppåtriktad grundvattengradient råder även vid fullt uttag kan även områden med kortare uppehållstider i grundvattenzonen än 100 dygn ingå i den primära skyddszonen.

7.2.3 Sekundär skyddszon

Syftet med den sekundära skyddszonen är att bibehålla en hög grundvattenkvalitet eller att förbättra kvaliteten. Den sekundära skyddszonen bör minst omfatta så stor del av vattenskyddsområdet att uppehållstiden för grundvatten från skyddszonens yttre gräns till grundvattentäkten har en beräknad uppehållstid av minst ett år.

7.2.4 Tertiär skyddszon

En tertiär skyddszon kan inrättas med syfte att omfatta resterande delar av tillrinningsområdet för vattentäkten som inte omfattas av övriga skyddszoner. Syftet med den tertiära skyddszonen är att även mark- och vattenutnyttjande som negativt kan påverka vattenförekomster och vattentäkter i ett långt tidsperspektiv omfattas av vattenskyddsområdet.

7.3 Avgränsning av skyddsområde

7.3.1 **Uppskattning av tillströmningsområdets minsta storlek**

Vattenskyddsområdets area kan uppskattas genom vattenbalansberäkning. Grundvattenbildningen vid ett kontinuerligt uttag måste motsvara eller överstiga grundvattenuttaget.

Enligt SMHI är nettonederbörden ca 440 mm/år i Färgelanda. Detta motsvarar den maximala nybildningen av grundvatten i området. I omgivande berg- och moränpartier bedöms ca 10 % av nettonederbörden bilda grundvatten, vilket motsvarar ca 50 mm/år. I isälvsmaterial bedöms ca 80 % av nettonederbörden bilda grundvatten, vilket ger en grundvattenbildning på 350 mm/år. Infiltrationen är sannolikt nästan 100 % av nederbörden i friktionsjord i naturmark. För isälvsmaterialet norr om Gatersbyn används dock 80 % vilket ger ett visst utrymme för inläckage i eventuella dräneringar och avrinning i mindre områden med eventuell lera eller morän vilket medför lägre grundvattenbildning. Nybildningen i dessa områden kan således betraktas ha beräknats något konservativt.

Som tidigare har beskrivits, se kapitel 3.3.2, är grundvattenbildningen komplex i området. Omgivande berg- och moränpartier är inte ensamt bidragande till grundvattenbildningen i Gatersbyn 2, utan grundvatten fylls sannolikt på från de större isälvsavlagringarna i norr.

Arean för de närliggande morän- och bergpartier kring Gatersbyn 2 uppskattas till ca 0,12 km^2 vilket ger en nybildning på 5700 m^3/år. Isälvsavlagringen vid Assarbyn uppgår till ca 16 000 m^2 vilket ger 5 600 m^3/år i grundvattenbildning. Den totala nybildningen blir 11 300 m^3/år vilket motsvarar brunnskapaciteten på 30 m^3/dygn eller ca 11 000 m^3/år. Isälvsavalagringarna väster om väg 172 bidrar sannolikt också till grundvattenbildningen. Delar av dessa isälvsavlagringar är skyddade via Håbyns vattenskyddsområde.

7.3.2 **Vattnets uppehållstid i marken**

Grundvattnets medelhastighet i jordlagren kan grovt beräknas enligt nedanstående samband. Beräkningen ger en översiktlig uppfattning om storleken på de grundvattenvolymer som måste skyddas vid olika vattenuttag och olika krav på uppehållstid i marken.

$$Q \times t = \pi \times R^{2} \times b \times \mathrm{n}_{\mathrm{e}}$$

där: *Q = uttagets storlek (m^3/d). Kortvariga kapaciteten=100 m^3/d*

t = tid (d)

b = grundvattenförande lagrets mäktighet (m)= 2 m (bedömning gjord med ledning av tidigare undersökningsborrningar i området).

n_e= porositet= 20 % (litteraturvärde[7])

Utifrån ovanstående samband och förutsättningar beräknas avståndet vid radiell strömning mot vattentäkten enligt nedan:

Primär skyddszon	90 meter
Sekundär skyddszon	170 meter

För att uppnå en uppehållstid på 100 dygn från den primära skyddszonens yttre gräns till vattentäktszonen erfodras 90 meter. För att uppnå en uppehållstid på ett år från den sekundära skyddszonens yttre gräns till vattentäktszonen erfordras 170 meter.

De beräknade avstånden förutsätter att grundvattenbildningen är cirkulär. Så är inte fallet kring Gatersbyn 2. Som tidigare har diskuterats bidrar berg och morän samt isälvsavlagringen i Assarbyn till nybildningen av grundvatten. Dessutom finns det en osäkerhet angående mäktigheten av det vattenförande skiktet som kan variera kraftigt på kort avstånd. Det kan vara mycket mindre än 2 m vilket innebär att vattenzonerna blir större.

7.3.3 **Vattentäktszon**

Idag är vattentäkten vid Gatersbyn inhägnad och utgörs av område om 10*10 meter runt uttagsbrunnen. Detta utgör vattentäktszonen.

7.3.4 **Primär skyddszon**

Enligt beräkningarna i 7.3.2 innebär avståndet 90 m från vattentäkten att uppehållstiden på 100 dygn från den primära skyddszonens yttre gräns till vattentäktszonen kan uppnås.

[7] Bedömd effektiv porositet (medelvärde i området). Den effektiva porositeten är hämtad från bland annat ”Grundvatten teori & tillämpning” G. Knutsson och CO. Morfeldt.

Enligt SGU:s jordartskarta utgörs jordlagerföljden av lera kring vattentäkten vilket ger ett skydd mot infiltration av föroreningar.

Eftersom grundvattentransporten är mot söder föreslås skyddszonen sträckas mot norr så att även nybildningsområden i en mindre del av berg och morän omfattas. Området är ca 0,025 km^2 stort vilket är i samma storleksordning som arean för en cirkel med radie 90 m.

7.3.5 Sekundär skyddszon

Den sekundära skyddszonen har utformats så att den omfattar beräknat tillrinningsområde för ett års grundvattenuttag. Skyddszonen följer gränsen för ytvattendelaren. Den sekundära skyddszonen är ca 0,3 km^2. Omgivande berg och morän samt isälvsavlagringen i Assarbyn ingår i den sekundära skyddszonen.

7.3.6 Tertiär skyddszon

De primära och sekundära skyddszonerna omfattar ett område som erfordras för att uppnå vattenbalans för ett års vattenuttag. Någon tertiär skyddszon har därför inte föreslagits utan gränsen för sekundär skyddszon utgör vattenskyddsområdets yttre begränsning.

7.4 Föreslagna till skyddsområde samt motiv till gränsdragningar

Nedanstående generella motiv har beaktats för vattenskyddsområdenas principiella storlek. Mot bakgrund av nedanstående motiv utan rangordning och med de redovisade prognostiserade riskerna konstaterade belastningar och riskkällornas lokalisering, bedömer vi vårt förslag till principiell storlek utifrån försiktighetsprincipen (miljöbalken 2 kap § 3) att inte vara orimligt. Inom vissa område har motiven till gränsdragningen bedömts nödvändiga att specificera ytterligare.

7.4.1 Strategi och generella motiv

1. Grundregeln är att vattenskyddsområdet i princip bör omfatta hela vattentäktens tillrinningsområde.

2. Nödvändigheten av att bevara en god vattenkvalitet kan inte ifrågasättas. Vattenskyddsområdet skall ha den storlek som behövs med hänsyn till syftet. Syftet är att lämna garantier för att en så god kvalitet som möjligt på råvattnet kan erhållas inom ramen för en samhällsekonomisk avvägning, så att råvattnet efter normalt reningsförfarande kan användas för sitt ändamål (dricksvattenframställning).

3. Vid dricksvattenframställning är det bättre att motverka en förorening snarare än att eliminera den med ytterligare beredning.

4. Grundvatten skall kunna användas som en dricksvattentäkt enligt direktiv till miljökvalitetsnormer för vatten (prop. 1997/98:145) (Miljödepartementet, 1999). Ett vattenskyddsområde skall därför ha så stor utsträckning att detta kan uppnås med hjälp av information, restriktioner och naturlig barriärförmåga. Storleken avgörs av de riskkällor och belastningar som konstaterats, samt naturlig barriärförmåga och skyddsåtgärder.

5. Hushållningsreglerna i miljöbalken innebär, trots att en avvägning skall göras mellan det skyddande intresset och motstående intressen, att enbart ekonomiska hänsynstaganden inte får äventyra de värden som man vill skydda. Vårt förslag till vattenskyddsområde baseras på en tolkning av hur avvägningen praktiskt bör göras, och är ett förslag med en associerad risk att vattenskyddet ändå inte kan uppnås. Med nuvarande utformning bedöms den risken acceptabel och i linje med lagstiftarens intentioner. Varje annan storlek innebär en annan risk att syftet bakom vattenskyddet inte kan uppnås. I grunden är det en politisk fråga att göra avvägningen mellan den risk man utsätter konsumenterna för samt de restriktioner som nödvändigtvis uppkommer för att uppnå en viss riskreduktion.

7.4.2 **Förslag till skyddsområde**

Mot bakgrund av de hydrogeologiska förhållandena och resultatet av riskbedömningen föreslås en primär och en sekundär skyddszon enligt Figur 9 och *Bilaga 4*.

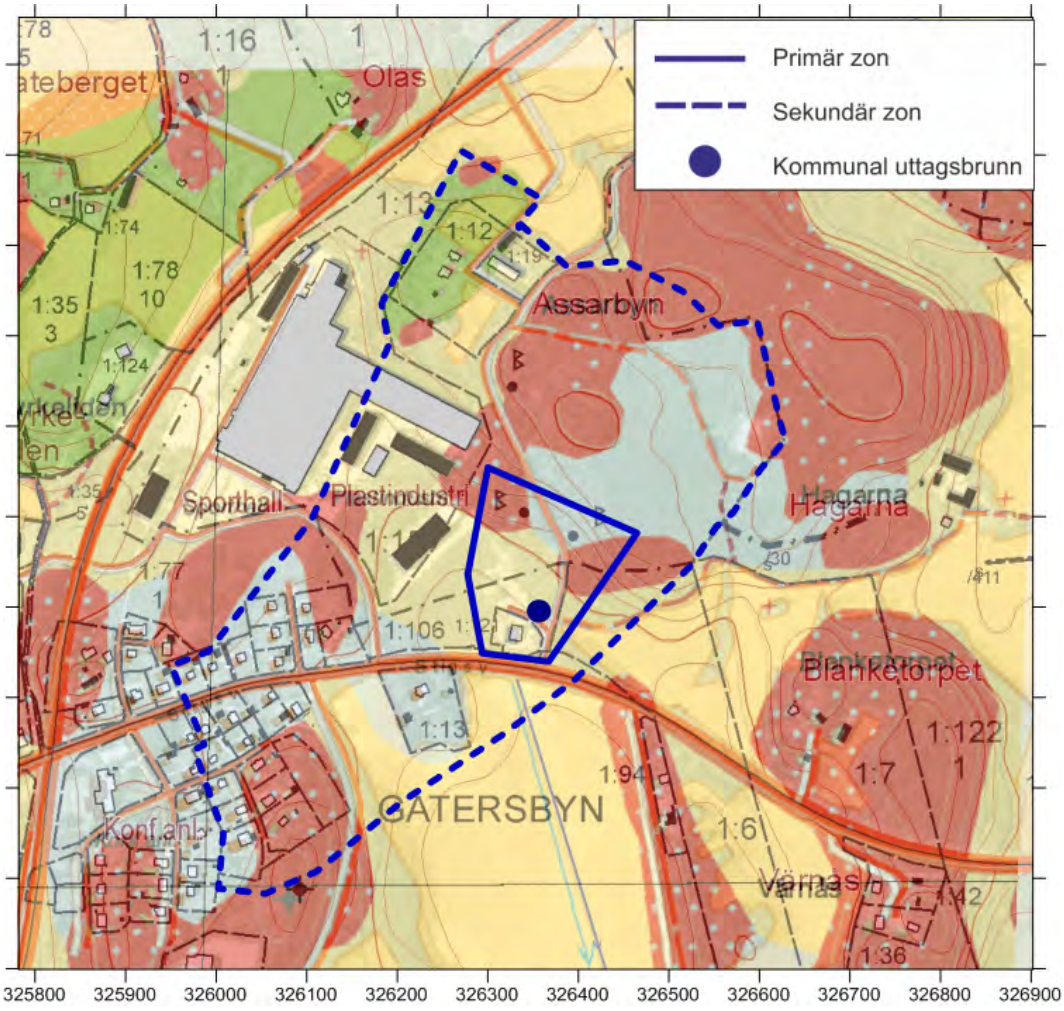

Figur 9 Förslag på primär och sekundär skyddszon. Gränserna är inritade på fastighetskartan med geokartan överlagrad.

7.5 Platsspecifika motiv

I följande punktlista redogörs för platsspecifika motiv för gränsdragningen enligt numrering i Figur 10.

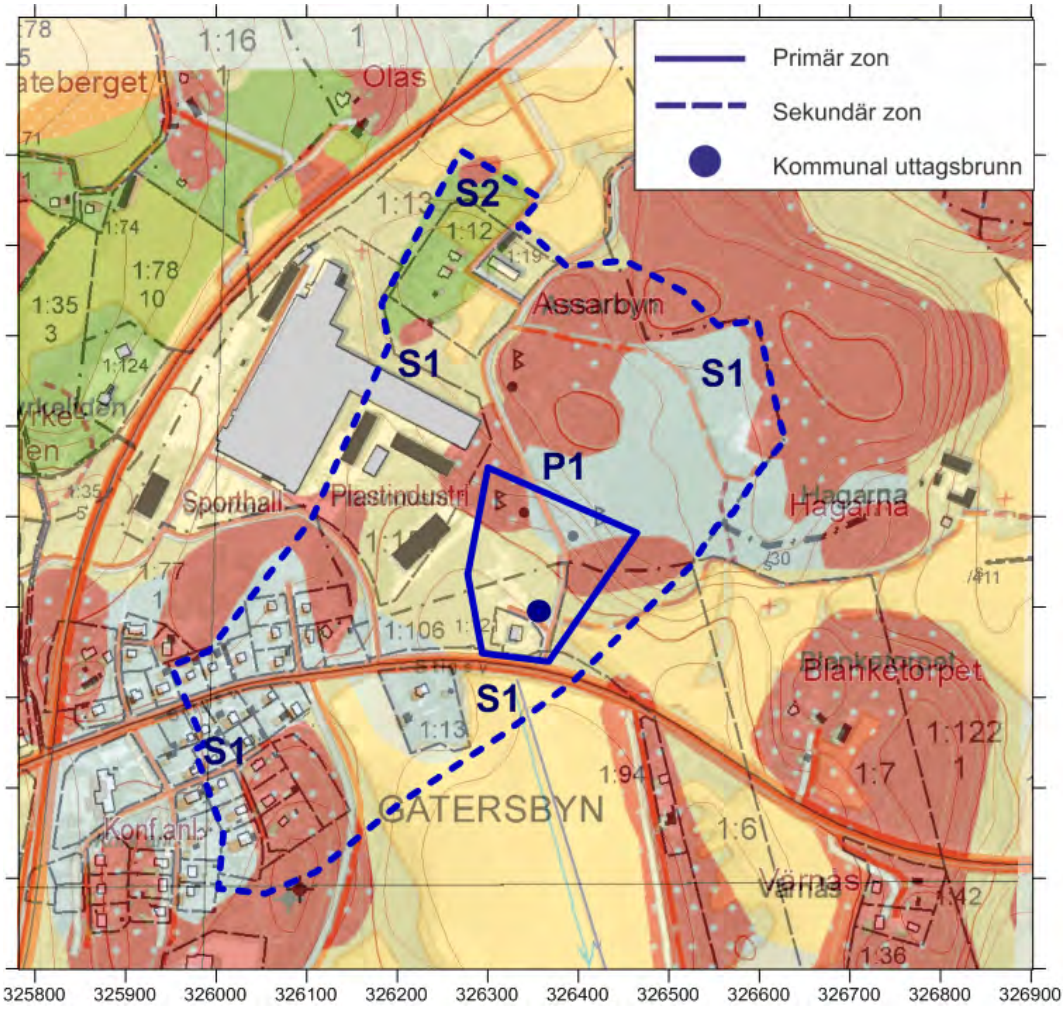

Figur 10 Föreslagen utbredning av vattenskyddsområde för Gatersbyns vattentäkt. Numreringen hänvisar till motivering i text.

P1 Eftersom grundvattentransporten är mot söder föreslås skyddszonen sträckas mot norr så att även nybildningsområden i en mindre del av berg och morän omfattas.

S1 Skyddsområdets gräns öst, syd, väst och norr följer den bedömda ytvattendelaren.

S2 Hela isälvsavlagringen i Assarbyn ingår i den sekundära skyddszonen även om vattendelaren bedöms gå något längre söderut.

8 Bakgrund till valda skyddsföreskrifter

Lagstiftning, Naturvårdsverket, EU, Boverket, SGU, Livsmedelsverket, Miljömålskommittén, Färgelanda kommun och många andra anser att vattenskyddet långsiktigt måste förbättras. Att införa vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter enligt miljöbalken är ett av många verktyg för att uppnå detta.

Syftena är att:

- Informera om det allmänt gällande lagkrav på aktsamhet och allmän hänsyn.
- Specificera krav på aktsamhet i form av skyddsföreskrifter inom just detta vattenskyddsområde.
- Bibehålla eller förbättra vattenkvaliteten och minska risken för förorening.
- Identifiera olika intressen som vill använda mark och vatten.
- Använda mark och vatten på bästa sätt.

8.1 Skyddsföreskrifternas syfte och funktion

Syftet med skyddsföreskrifterna och deras tillämpning är att säkerställa att påverkan eller risk för påverkan på Gatersbyns vattentäkt inte uppstår så att vattnet efter normalt reningsförfarande kan användas för dricksvattenförsörjning. Skyddsföreskrifterna är såväl föreskrivande som informerande. Dessa två funktioner gör att syftet med skyddsföreskrifterna uppnås. Utformningen av skyddsföreskrifterna har därför anpassats till dessa funktioner.

8.2 Skyddsföreskrifternas restriktionsnivå

8.2.1 Generella krav

För att åstadkomma ett tillfredsställande skydd för vattentäkten, föreslås skyddsföreskrifter enligt *bilaga 1.*

Skydd av vattentäkter regleras i stort genom Miljöbalken *(SFS 1998:808, 7 kap)*. Naturvårdsverket ger anvisningar för skydd av ytvattentäkter i ”Naturvårdsverkets handbok för vattenskyddsområden” samt de allmänna råden NFS 2003:16. För såväl yt- som grundvattentäkter beaktas även EU:s ramdirektiv för vatten. Enligt EU:s ramdirektiv är det övergripande syftet att se till att en "god ekologisk vattenstatus" uppnås och bibehålls. Målet är även att förebygga försämring av vattnet även om vattnet idag har god kvalitet.

8.2.2 Restriktionsnivå

Kommunens miljöpolitiska ambition bedöms ansluta till miljöbalkens nivå och skyddsföreskrifterna grundar sig därför i princip på ”normalbestämmelserna” enligt NFS 2003:16 med anpassning till lokala förhållanden. Skyddsföreskrifterna beaktar befintliga risker, men de ska även vara framåtsyftande och föreskriver därför även om verksamheter som inte är aktuella idag. Föreskrifterna baseras på normalbestämmelserna enligt NFS 2003:16.

SWECO

TEKNISKT UNDERLAG

VÄSTVATTEN AB

Rådanefors VSO

UPPDRAGSNUMMER 1352104000

FÖRSLAG TILL VATTENSKYDDSOMRÅDE OCH SKYDDSFÖRESKRIFTER

KONCEPT

2018-03-07

VÄNERSBORG VATTEN OCH MILJÖ

HANS BJÖRKMAN
UPPDRAGSLEDARE

KRISTINA HAGLUND
HANDLÄGGARE

SWECO

Innehållsförteckning

1	**Inledning**	**1**
1.1	Allmänt	1
1.2	Uppdrag och syfte	1
1.3	Bakgrund och motiv för inrättande av vattenskyddsområde	1
1.4	Uppdragets omfattning och genomförande	2
1.5	Underlagsmaterial	2
1.6	Syfte och användning av denna tekniska beskrivning	3
2	**Rådanefors vattentäkt**	**4**
2.1	Allmänt	4
2.2	Vattendom	4
2.3	Uttagsbrunn och kapacitet	4
2.4	Vattenbehandling	4
2.5	Framtida uttagsbehov	4
3	**Markanvändning**	**5**
4	**Hydrogeologi**	**5**
4.1	Nederbördsförhållanden	5
4.2	Topografi	5
4.3	Jordlager	5
4.4	Berggrund	6
4.5	Spricksystem i berggrunden	6
4.6	Provpumpning år 1997	7
4.7	Nybildning av grundvatten	7
4.8	Ytvatten	8
4.9	Naturliga barriärer och sårbarhetsbedömning	8
4.10	Vattenkvalitet	8
5	**Planbestämmelser och markanvändning**	**9**
5.1	Översiktsplan	9
5.2	Riksintressen och naturreservat	9
5.3	Lokala föreskrifter/områdesbestämmelser	10
5.4	Miljökvalitetsnormer (MKN) och åtgärder enligt Vattenförvaltningsförordningen (VFF)	10
6	**Riskkällor**	**10**
6.1	Klimatförändringar och översvämningar	10
6.2	Vägar/transporter	11
6.3	Bostadshus	11

6.4 Avloppsreningsverk och behandlingsdammar 12

7 Riskbedömning 12

8 Utformning av vattenskyddsområde 13
8.1 Allmän metodik 13
8.2 Skyddszoner 13
8.2.1 Vattentäktszon 13
8.2.2 Primär skyddszon 13
8.2.3 Sekundär skyddszon 14
8.2.4 Tertiär skyddszon 14
8.3 Avgränsning av skyddsområde 14
8.3.1 Tillströmningsområdets storlek 14
8.3.2 Vattnets uppehållstid i marken 15
8.3.3 Vattentäktszon 15
8.3.4 Primär skyddszon 15
8.3.5 Sekundär skyddszon 16
8.3.6 Tertiär skyddszon 16
8.4 Genomförande samt motiv till gränsdragningar 16
8.4.1 Strategi och generella motiv 16
8.4.2 Förslag till skyddsområde 17
8.4.3 Platsspecifika motiv 18

9 Bakgrund till valda skyddsföreskrifter 20
9.1 Skyddsföreskrifternas syfte och funktion 20
9.2 Skyddsföreskrifternas restriktionsnivå 20
9.2.1 Generella krav 20
9.2.2 Restriktionsnivå 20
9.2.3 Anpassning av vattenskyddsföreskrifterna till riskbedömningen 21

Bilagor

1. Förslag till skyddsföreskrifter
2. Brunnsutformning
3. Riskkällor
4. Vattenskyddsområde - skyddszoner
5. Riskvärdering av behandlingsdammar

1 Inledning

1.1 Allmänt

Rådanefors ligger ca 15 km sydost om Färgelanda i Dalsland. Genom samhället går väg 173. I slutet av 90-talet blev det aktuellt att förändra vägens sträckning genom samhället vilket skulle medföra att Rådanefors dåvarande uttagsbrunn hamnade i vägens sträckning. En ny grundvattentäkt lokaliserades och provpumpades och togs i drift år 2002.

Figur 1. Översiktskarta. Vattentäkten (Ubr1) är inringad i bilden (kartunderlag: Metria)

1.2 Uppdrag och syfte

På uppdrag av Västvatten AB har Sweco Environment AB utarbetat ett förslag till skyddsområde och skyddsföreskrifter för grundvattentäkten i Rådanefors. Följande förslag bygger på det underlag som togs fram år 2003 för Färgelanda kommun.

1.3 Bakgrund och motiv för inrättande av vattenskyddsområde

Vattenskydd enligt miljöbalken syftar ytterst till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar att förvalta naturen väl.

I Naturvårdsverkets handbok för vattenskyddsområden från 2010[1] anges att syftet med vattenskyddsområden är att ge vattenförekomster som är viktiga för dricksvattenförsörjningen ett tillräckligt gott skydd så att råvattentillgångar säkras i ett långsiktigt perspektiv – ett flergenerationsperspektiv. Vattenförekomster och vattentäkter måste därför skyddas mot såväl nutida som framtida risker. Risker kan vara tillfälliga utsläpp i samband med olyckshändelser samt kontinuerliga diffusa och koncentrerade läckage. Skyddet för viktiga råvattentillgångar bör ha en mycket hög prioritet för att syftet med skyddet ska kunna uppnås.

1.4 Uppdragets omfattning och genomförande

Uppdraget har omfattat upprättande av tekniskt underlag och förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Rådanefors vattentäkt i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer angivna i handbok för vattenskyddsområden.

För genomförande av uppdraget har följande moment utförts:

- **Teknisk beskrivning av vattentäkten**
  Sammanställning av befintligt material och information.
- **Områdesbeskrivning**
  Beskrivning av geologi, hydrogeologi, sårbarhet och skyddsbehov.
- **Identifiering och kartläggning av potentiella föroreningskällor**
  Riskinventering i fält samt sammanställning av befintligt material.
- **Översiktlig riskbedömning av väsentliga riskkällor för vattentäkten**
- **Utvärdering och förslag till skyddsområde/skyddsföreskrifter**
  Vattentäktszon, primär- och sekundär skyddszon inrättas, vilka tillsammans bildar vattenskyddsområdet.
- **Framtagning av skyddsföreskrifter**

1.5 Underlagsmaterial

Utredningsarbetet har omfattat genomgång av befintligt material, delvis tillhandahållet av Färgelanda kommun, kart- och flygbildsstudier samt fältrekognosering. Inventering av tänkbara föroreningskällor utfördes av miljö- och byggkontoret i Färgelanda (utförd år 1999-2003).

Följande underlagsmaterial har använts:

1. Jordartskarta, nedladdad från SGUs kartgenerator
2. Färgelanda kommun översiktsplan, ÖP 14
3. Digital fastighetskarta och ortofoto från Metria

[1] Naturvårdsverket, Handbok 2010:5 – Handbok om vattenskyddsområde.

4. VISS (VattenInformationsSystem Sverige), viss.lansstyrelsen.se
5. Naturvårdsverket, Handbok om vattenskyddsområde 2010:5
6. Länsstyrelsen Älvsborgs län, Grusinventering i Färgelanda kommun
7. VIAK AB, Mellområdane, grundvattenundersökning, 1958-02-04
8. VBB VIAK, Rådanefors grundvattentäkt, förslag till skyddsområde och skyddsföreskrifter, 1995-04-06
9. VBB VIAK, Rådanefors, undersökningsbrunn UB1-slutrapport, 1998-01-21
10. VBB VIAK, Rådanefors grundvattentäkt, Teknisk beskrivning, 1998-11-01

1.6 Syfte och användning av denna tekniska beskrivning

Denna tekniska beskrivning är ett underlag för beslut till vattenskyddsområde och föreskrifter. Syftet är inte och kan inte vara att utgöra ett fullständigt eller tillräckligt underlag för att bedöma specifika ansökningar om tillstånd enligt skyddsföreskrifterna. Skälen är bl.a. att varje ansökan, verksamhet och plats utgör en unik kombination av detaljerade förutsättningar som i alla varianter inte kan förutses här, samt att detaljeringsgraden enligt de allmänna råden är avpassad för att avgränsa vattenskyddsområdet till, och inte inom, fastighetsskala.

2 Rådanefors vattentäkt

2.1 Allmänt

I centrala Rådanefors finns ca 40 hushåll och i Kasslerådane ca 10 fastigheter varav flertalet är fritidshus. För närvarande är 17 hushåll och 1 verksamhet anslutna till det kommunala va-nätet, motsvarande ca 60 pe. Vattenförbrukningen uppgår idag (2015) till 3 m^3/medeldygn.

I samhället finns ingen reservvattentäkt. Eftersom vattenförbrukningen för närvarande är liten, ombesörjs reservvattenförsörjningen genom att dricksvatten transporteras i tankar till Rådanefors.

2.2 Vattendom

Vattenuttaget regleras genom vattendom vid Vänersborgs tingsrätt, miljödomstolen, Mål nr M175-99, 2000-06-09. Domen ger rätt att utta 43 m^3/d räknat som medeldygnsuttag och 65 m^3/d räknat som maxdygnsuttag.

2.3 Uttagsbrunn och kapacitet

Den befintliga vattentäkten utgörs av en 79 meter djup bergbrunn. Brunnen ligger i samhällets östra del ca 30 meter från Bruksvikens norra strand, se Figur 1. Brunnens utformning redovisas i *bilaga 2*.

Vattentäkten provpumpades under år 1997.

Med ledning av pumpresultaten, främst grundvattennivåer och förändringar av vattenkvaliteten, bedömdes den maximalt uttagbara grundvattenmängden till 30 l/min (43,2 m^3/d).

2.4 Vattenbehandling

Vattenverket togs i bruk i början av 2002.

Råvattnet intensivluftas för att i första hand driva av radon. Luftningen medför även oxidation av järn. Efter luftningen leds vattnet till en mellantank och därefter pumpas det genom ett filter för avskiljning av järn och mangan. Dricksvattnet lagras i en lågreservoar med volymen 30 m^3. Före distribution desinficeras vattnet genom UV-bestrålning. Vid behov kan även natriumhypoklorit doseras.

2.5 Framtida uttagsbehov

Det finns idag inga tecken på att vattenbehovet skulle öka som ett resultat av ökad inflyttning till samhället.

3 Markanvändning

Vattentäkten är placerad på ett grönområde ca 70 m norr om Bruksviken. Strax nordväst om vattentäkten ligger ett fåtal bostadshus. Övriga bostadshus i samhället ligger främst söder om Bruksviken, ca 500 m ifrån vattentäkten.

4 Hydrogeologi

4.1 Nederbördsförhållanden

Enligt SMHI uppgår avrinningen (nettonederbörden) i Rådanefors till ca 520 mm/år (SMHI vattenwebb, vattenbalans för år 1981-2010).

4.2 Topografi

Morfologiskt kan området kring Rådanefors betecknas som ett spricklandskap med berg i dagen och markerade, lerfyllda sprickdalar däremellan. Norr om vattentäkten, som ligger på nivån +76, reser sig Näsberget till ca +130.

4.3 Jordlager

Enligt SGU's jordartskarta, nedladdad från kartgeneratorn, utgörs området framför allt av berg i dagen med lerfyllda dalar däremellan. Områden med morän återfinns kring Näsbergets fot. Friktionsmaterial i form av grus och sand finns i mindre områden väster och öster om Näsberget. Jordarternas utbredning i området framgår av Figur 2.

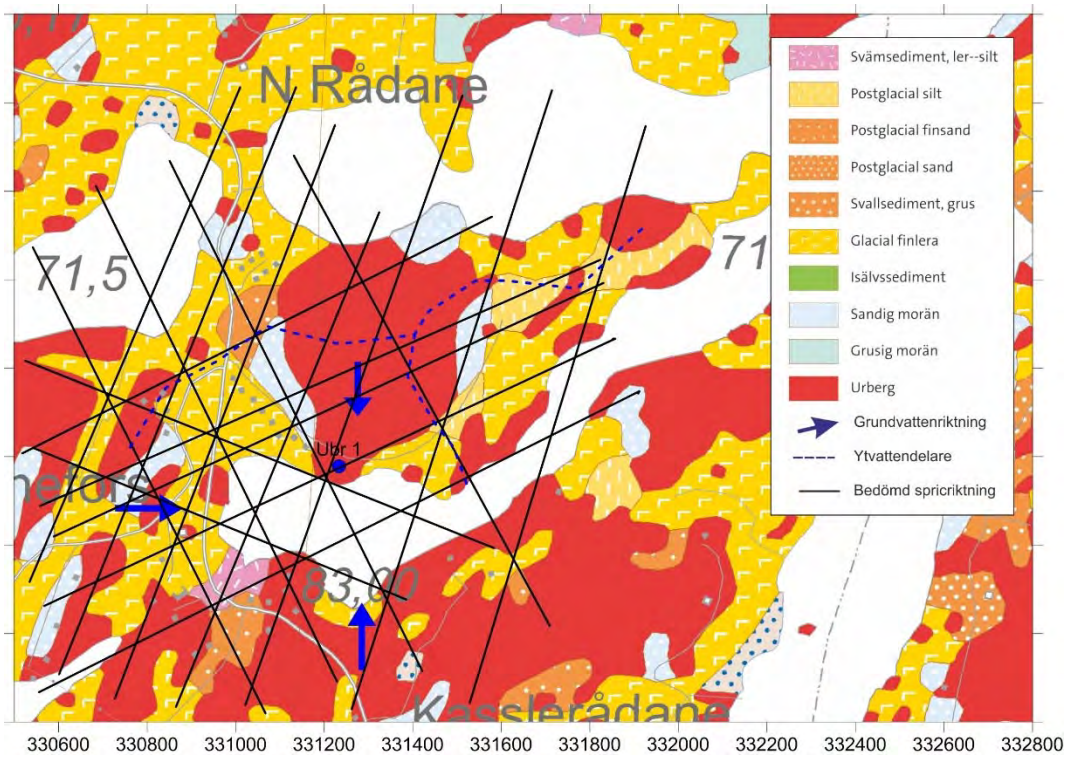

Figur 2. Hydrogeologisk karta (SGUs kartgenerator). I figuren är den bedömda sprickbilden redovisad.

4.4 Berggrund

Enligt SGUs berggrundskarta över Älvsborgs län, Ser. Rapp. o meddelanden nr 45 /Ah nr 13 ligger Rådanefors i ett område med olika typer av gnejser. Färgerna växlar mellan rött och grått och gnejserna är ofta ådrade, homogena eller bandade och bildade ur magmatiska djupbergarter.

4.5 Spricksystem i berggrunden

Grundvatten kan utvinnas ur jordlager eller ur berggrunden. Möjligheterna att utvinna en tillräcklig mängd grundvatten ur jordlagren bedöms vara begränsade i Rådanefors.

I berg rör sig grundvattnet i sprickzoner. Mängden utvinnbart grundvatten är bl. a beroende på sprickzonernas utsträckning, inbördes hydraulisk kontakt, nederbörd, infiltrationsmöjligheter mm.

För att optimalt placera en undersökningsbrunn är det av stor vikt att denna placeras i anslutning till ett antal större sprickzoner.

Vid borrning av en brunn i berg utförs denna ofta gradad i förhållanden till vertikalplanet för att öka chanserna att genomborra flera parallella sprickzoner.

En tektonisk analys har utförts tidigare med hjälp av topografiska och geologiska kartor samt flygbilder. Resultatet presenteras som en tektonisk modell i Figur 2.

I den tektoniska modellen redovisas s.k. tektoniska element. Dessa utgörs av linjära topografiska stråk vilka kan antas sammanfalla med sprickzoner i berggrunden.

Modellen ger en god uppfattning om dominerande sprickriktningar, sprickfrekvens och ungefärliga lägen av större sprickzoner.

Den tektoniska analysen visar att minst fyra olika sprickriktningar kan karteras. Sprickzonerna har en ungefärlig strykning i riktningarna;
N 10° W, N 70° W, N 25° E och N 60° E.

4.6 Provpumpning år 1997

Under år 1997 utfördes en provpumpning av den nya grundvattentäkten i berg (Ubr 1). Resultaten låg sedan till grund för en tillståndsansökan. Pumpningen utfördes under ca 8 månader, huvudsakligen med en konstant kapacitet av 30 l/min (43 m^3/d).

Vid pumpstart låg grundvattenytan på 3,65 meter under röröverkant (rök) och vid pumpstopp ca 30 meter under rök.

Resultaten visade att stationära förhållanden uppnåddes efter kort tid. Transmissiviteten beräknades till T = 3,5 x 10^{-5} m^2/s.

Påverkansområdet bedömds vara detsamma som den erforderliga nybildningsarean som beräknades till 315 000 m^2 berg.

Den uttagbara grundvattenmängden bedömdes med ledning av grundvattennivåer och kvalitetsförändringar, i form av ökande kloridhalter, till 43 m^3/d räknat som ett kontinuerligt medeldygnsuttag.

Resultaten visade att det inte kunde uteslutas att det sker inducerad infiltration från Bruksviken. Någon påverkan på grundvattennivån i jordlager bedömdes inte ske.

4.7 Nybildning av grundvatten

Grundvattentillgången i jordlager och berg bestäms av nettonederbörden, infiltrationsområdets storlek och geologiska förutsättningar för infiltration. Den uttagbara vattenmängden i bestäms i berg av spricksystemens storlek och i jordlager av dess sammansättning och utbredning.

Grundvattenbildning i området bedöms i huvudsak ske genom infiltration av nederbörd i områden med berg i dagen eller med ett tunt moräntäcke. Grundvattenbildning sker även i områden med morän och friktionsmaterial kring Näsberget. Nybildning av grundvatten sker framför allt under tidig vår och höst genom infiltration av nederbörd.

Den huvudsakliga grundvattenströmningen bedöms vara mot Bruksviken, se Figur 2.

I samband med provpumpningen år 1997 gjordes en överslagmässig bedömning av erforderlig nybildningsarea för att balansera uttaget 43 m^3/d. Med en erfarenhetsmässigt

bedömd grundvattenbildning på 50-100 mm/år i denna typ av terräng samt att nybildning endast sker i berg bedömdes den erforderliga nybildningsarean till 0,15-0,3 km^2.

4.8 Ytvatten

Rådanefors är i stort sett helt omgivet av mindre sjöar. Från Långhalmen i sydväst (vattenyta (vy) ca +77) rinner vattnet ut i Bruksviken (vy ca + 72). Vattnet strömmar därefter runt Näsberget till Kuserudssjön (vy ca +72) och vidare till Bläcketjärn och därefter västerut till Östersjön/Ellenösjön (vy ca + 67). Slutligen når vattnet Gullmarsfjorden på västkusten.

4.9 Naturliga barriärer och sårbarhetsbedömning

Sårbarheten betecknar markens och vattnets känslighet för att påverkas av en förorening, eller brist på förmåga att reducera en förorenings farlighet under transporten i mark och vatten.

Marken inom det föreslagna skyddsområdet utgörs av lera, morän eller berg i ytan.

Kring uttagsbrunnen finns lera i ytan. Lera kan i princip betraktas som relativt tät och utgör oftast en god barriär mot föroreningar från ytan.

Norr om vattentäkten ligger ett stort område med berg i dagen eller med ett tunt moräntäcke. Risk för infiltration av föroreningar är stor i områden med berg i dagen eller med tunt moräntäcke. I områden med mäktigare morän (< 3 m) kan risken betraktas som måttlig.

Detta medför att sårbarheten av vattentäkten bedöms som stor inom områden med berg i ytan, måttlig inom områden med mäktigare morän och som liten i områden med lera i ytan.

4.10 Vattenkvalitet

En vattenprovtagning har utförts under våren 2016 och analyserna omfattade:

- Fysikalisk-kemiska parametrar
- Metaller inklusive kvicksilver
- Cyanid
- Bromat
- PAH
- Alifater. Aromater och BTEX
- Klorerade lösningsmedel
- Bekämpningsmedel
- Mikroorganismer

Analysresultaten har jämförts med SGUs Bedömningsgrunder för grundvatten[2]. Resultaten är indelade i 5 klasser där klass 1 innebär ingen eller obetydlig påverkan och klass 5 innebär mycket stark påverkan.

Vattenanalyserna från 2016 visar att vattnet är medelhårt (6,9° dH) och med en alkalinitet på 210 mg HCO_3/l (klass 1) och pH på 8,0. Halten klorid, sulfat och konduktivitet som indikerar påverkan av vägsalt är låg (klass 2). Halten nitrat och nitrit bedöms som låg (klass 1) och visar på låga kvävehalter. Halten av järn, magnesium och natrium hamnar i klass 3; kalium och mangan hamnar i klass 2 och övriga analyserade metaller förkommer i låga halter och bedöms som klass 1 enligt SGUs bedömningsgrunder.

Ur bakteriologiskt hänseende var vattnet vid provtagningstillfället utan anmärkning under 2016. Samtliga halter av bekämpningsmedel, PAH, alifater, aromater, BTEX, cyanid, bromat och klorerade lösningsmedel ligger under rapporteringsgränsen och är således mycket låga.

Vid tidigare analyser (2014) var halten radon (82-130 mg/l) periodvis något högre än gränsvärdet för tjänligt dricksvatten med anmärkning (100 mg/l)[3].

5 Planbestämmelser och markanvändning

Konflikter om användningen av vattnet bottnar oftast i anspråk på att få använda samma ytor för flera ändamål, t ex för bebyggelse, vägsträckning, industrilokalisering, vattentäkter. Konflikterna från vattentäktens huvudmäns perspektiv uppkommer av skyldigheter att säkra vattnets kvalitet och konsumenternas hälsa genom att vara restriktiva mot verksamheter som kan påverka kvaliteten negativt. En säker och hälsosam dricksvattenförsörjning är en nödvändig grund för ett samhälles fortlevnad och utveckling.

5.1 Översiktsplan

Vattentäkten berörs av översiktsplanen för Färgelanda kommun, ÖP 14, som antogs av kommunfullmäktige 2014-09-03.

Inga detaljplaner finns för området i vattentäktens närhet.

5.2 Riksintressen och naturreservat

Enligt Länsstyrelsens GIS-databas finns inga riksintressen eller naturreservat inom det berörda tillrinningsområdet.

Näsberget klassas som naturvärdesklass 2 vid en lövskogsinventering. Delar av branten vid Näsberget klassas som en nyckelbiotop. Enligt Riksantikvarieämbetets databas finns det en fyndplats strax söder om vattentäkten.

[2] SGU, 2013. Bedömningsgrunder för grundvatten. SGU-rapport 2013-01.
[3] Livsmedelverkets föreskrifter om dricksvatten SLVFS 2001:30

5.3 Lokala föreskrifter/områdesbestämmelser

Inom Färgelanda kommun finns ett antal lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön (www.miljo.dalsland.se).

5.4 Miljökvalitetsnormer (MKN) och åtgärder enligt Vattenförvaltningsförordningen (VFF)

Grundvattenförekomsten är inte upptagen i VISS (VattenInformationsSystem Sverige). Således finns inga fastställda miljökvalitetsnormer som skall uppnås.

Rådanesjön (ID SE649467-128536) som Bruksviken är en del av finns noterat i VISS. Vattnet har klassningen måttlig ekologisk status och uppnår ej god kemisk status p.g.a. den förhöjda halten kvicksilver. Vattenmyndigheten bedömer att det finns risk att god ekologisk och kemisk status inte uppnås till år 2021.

6 Riskkällor

Med riskkällor avses i detta sammanhang verksamhet som kan medföra risk för utsläpp/utläckage som kan skada vattentäkten. En inventering av riskkällor har utförts av miljö- och byggkontoret år 2003, se *bilaga 3.* Under våren 2016 har riskinventeringen uppdaterats med uppgifter från den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

Inom skyddsområdet finns enligt uppgift inga större industrier eller större djurbesättningar. De verksamheter som eller förhållanden som kan innebära risker i området kan grupperas i riskkällor:

- Klimatförändringar och översvämningar
- Vägar/transporter
- Bebyggelse
- Avloppsreningsverk och behandlingsdammar

Konsekvensen av att föroreningar från dessa riskkällor infiltrerar genom jordlagren eller sprickor i berggrunden ned till grundvattnet är att grundvattenkvaliteten kan försämras. De olika riskkällorna beskrivs och sammanställs nedan.

6.1 Klimatförändringar och översvämningar

Mycket talar för att stora delar av Sverige går mot ett mildare och blötare klimat. Det medför att risken för översvämningar ökar och att föroreningar därmed lättare kan spridas till yt- och grundvatten. Mer extrema väderförhållanden leder till ökad risk för bl.a. häftiga nederbördstillfällen och perioder av extrem torka. Extrema nederbördstillfällen kan medföra följande risker, vilket också tidigare erfarenheter från perioder med höga regnmängder visar:

- Bräddning av avlopp
- Stora dagvattenmängder

- o Översvämning och bortspolning av föroreningar från pågående och nedlagda verksamheter på markområden i anslutning till vattendrag och sjöar
- o Ökad olycksfrekvens, t.ex. underminering av vägar
- o Ökad grumlighet i ytvattendrag

Grundvattentäkten är placerad ca 30 m från Bruksviken, ca 10 m över sjöns vattenyta. Ingen påverkan på vattentäkten bedöms inträffa till följd av klimatförändringar och översvämningar.

6.2 Vägar/transporter

Omedelbart nordväst om vattentäkten går idag en grusväg till avloppsreningsverket.

De riskkällor som kan identifieras i samband med vägar och transporter är:

- Olyckor
- Slitage på vägar och fordon (oljedropp mm)
- Beläggningsarbete
- Vägsalt
- Luftutsläpp

Avståndet mellan grusvägen och vattentäkten är endast ca 25 m. Dock trafikeras vägen endast sporadiskt och sannolikheten att olyckor ska ske är mycket liten.

6.3 Bostadshus

Överallt där människor bor och vistas förekommer en rad potentiella risker för en närbelägen vattentäkt. Riskerna är dels förknippade med boende, dels med olika typer av verksamheter. All hantering av för yt- eller grundvattnet skadliga ämnen som kan komma i kontakt med vattentäktens tillrinning utgör en risk för vattentäkten. Olyckor kan inträffa som orsakar stora utsläpp av skadliga ämnen, men även kontinuerliga diffusa utsläpp riskerar att hota vattentäkten.

De risker som kan förekomma är:

- Villaoljetankar
- Hushålls/trädgårdskemikalier
- Olyckor
- Lokala avloppslösningar

Inom det föreslagna skyddsområdet finns fem bostadshus. Det närmaste huset är belägen ca 100 meter nordväst om vattentäkten.

Samtliga bostadshus inom det föreslagna skyddsområdet är anslutna till det kommunala avloppsreningsverket.

Enligt den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommuns tillsynsregister finns det inga uppgifter på brandfarliga varor eller eldningsoljecisterner.

Enligt tidigare inventering (2003) har en fastighet inom tillrinningsområdet en solvärmeanläggning med glykol.

6.4 Avloppsreningsverk och behandlingsdammar

Spillvattnet i Rådanefors leds till avloppsreningsverket som ligger strax öster om vattentäkten. I detta verk används inga kemikalier utan behandling sker i öppna dammar nordost om reningsverket. Rester av tidigare använda fällningskemikalier finns kvar i verket. Den västra delen av dammanläggningen ligger strax innanför den föreslagna sekundära skyddszon.

De riskkällor som kan förekomma i samband med avloppsreningsverk är:

- Transporter
- Kemikalier
- Olyckor som t ex ledningsbrott

För att undersöka risken med avloppsdammarna utfördes en kompletterande undersökning under våren 2003, se *bilaga 4*. Resultatet visar att dammarna är utförda i leriga jordlager som bedöms vara i princip täta. Berg kan dock noteras i en av dammarna vilket medför att det finns en risk att spillvatten infiltrerar ned i berget och kan påverka grundvattenkvaliteten. Det skall påpekas att den inritade dammen i verkligheten består av flera, mindre dammar. Dammarnas västra del är inmätt i förhållande till avloppsreningsverket men i övriga delar är dammarnas utsträckning schematiskt ritade.

Risken bedöms vara liten för påverkan från avloppsdammarna på det grundvatten som tas ut i uttagsbrunnen. I riskvärderingen utförd 2003 står det att risken bedöms öka med ökat uttag. För att helt eliminera risken för påverkan bör dammarna vara helt täta eller avvecklas.

7 Riskbedömning

Med risk avses produkten mellan konsekvens och sannolikheten att detta skall inträffa. Konsekvensen är att grundvattenkvaliteten i Rådanefors skall försämras.

Den största risken för vattentäkten bedöms vara påverkan från det närliggande reningsverket. I dagsläget sker fortlöpande kontroll av vattenkvaliteten, bland annat genom bakteriologisk analys 4 ggr/år på både rå- och renvatten. Vattentäkten har varit i drift under drygt 10 år och inga kända incidenter har förekommit.

Grundvattenytan i berg ligger under botten på avloppsdammarna och det finns bedömda sprickor i berget från området kring avloppsdammarna mot vattentäkten. Det betyder att det kan ske ett läckage till berggrundvattnet i berg om inte dammarna är täta.

Risknivån inom vattentäktens tillrinningsområde bedöms som låg med avseende på nuvarande verksamheter.

Genom att utföra aktiv tillsyn inom vattenskyddsområdet med tillräcklig frekvens bör bedömda risker kunna minimeras.

8 Utformning av vattenskyddsområde

Utifrån vattentäktens planerade uttag, hydrogeologiska förhållanden och utförda vattenbalansräkningar, föreslås ett skyddsområde för grundvattentäkten i Rådanefors enligt *bilaga 4*.

8.1 Allmän metodik

Det övergripande målet med vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter är att preventivt söka skydda en vattentäkt eller område möjligt för vattentäkt. Skydd av grundvattentäkter regleras genom Miljöbalken *(SFS 1998:808, 7 kap)*. Naturvårdsverket ger i sina allmänna råd (2003:16) och handbok för vattenskyddsområden (2010:5) anvisningar för skydd av vattentäkter.

Vattenskyddsområdet för en vattentäkt bör i princip, enligt gällande råd, omfatta hela tillrinningsområdet. Av hydrogeologiska skäl begränsas ibland området när skyddsförhållandena är goda, uppehållstiden är tillräcklig eller det annars inte är skäligt att införa restriktioner inom så stora områden. Varje vattenskyddsområde som inte omfattar hela tillrinningsområdet är dock alltid associerat med en viss risk att en förorening precis utanför gränsen, som således inte omfattas av restriktionerna, inte hinner dämpas tillräckligt mycket innan det når vattentäkten.

8.2 Skyddszoner

I Naturvårdsverkets handbok anges att avgränsningen och vattenskyddsområdet för en grundvattentäkt kan resultera i fyra skyddszoner med olika restriktionsnivåer. En uppdelning av vattenskyddsområdet i olika skyddszoner gör att skyddsföreskrifterna blir mer nyanserade och skäliga, samt att lägre respektive högre krav kan ställas på verksamheter inom olika områden beroende främst på närheten till uttagsbrunnen. Ett vattenskyddsområde kan delas in i vattentäktszon, primär respektive sekundär skyddszon och vid behov tertiär skyddszon (NFS 2003:16).

8.2.1 **Vattentäktszon**

Vattentäktzonen (brunnsområdet) avgränsas som ett område kring uttagsbrunnen. Vattentäktszonen bör vara skyddad mot obehöriga och skyddas på lämpligt sätt. Marken inom vattentäktszonen bör endast disponeras av kommunens personal. Någon annan verksamhet än vattentäkt skall inte förekomma inom denna zon.

8.2.2 **Primär skyddszon**

Den primära skyddszonen avgränsas på ett sådant sätt att riskerna för akut förorening genom olyckshändelse minimeras. Vidare ska den primära skyddszonen skyddas mot sådan markanvändning och verksamhet som kan medföra risk för förorening av grundvattnet.

Gränsen mellan primär och sekundär skyddszon sätts så att uppehållstiden för grundvattenzonen till vattentäktszonens gräns beräknas vara minst 100 dygn för

grundvatten bildat i den sekundära zonen. I de fall området nära grundvattentäkten utgörs av mäktiga jordlager med begränsad genomsläpplighet eller där en uppåtriktad grundvattengradient råder även vid fullt uttag kan även områden med kortare uppehållstider i grundvattenzonen än 100 dygn ingå i den primära skyddszonen.

8.2.3 **Sekundär skyddszon**

Syftet med den sekundära skyddszonen är att bibehålla en hög grundvattenkvalitet eller att förbättra kvaliteten. Den sekundära skyddszonen bör minst omfatta så stor del av vattenskyddsområdet att uppehållstiden för grundvatten från skyddszonens yttre gräns till grundvattentäkten har en beräknad uppehållstid av minst ett år.

8.2.4 **Tertiär skyddszon**

En tertiär skyddszon kan inrättas med syfte att omfatta resterande delar av tillrinningsområdet för vattentäkten som inte omfattas av övriga skyddszoner. Syftet med den tertiära skyddszonen är att även mark- och vattenutnyttjande som negativt kan påverka vattenförekomster och vattentäkter i ett långt tidsperspektiv omfattas av vattenskyddsområdet. Kring Rådanefors vattentäkt inrättas ingen tertiär skyddszon.

8.3 Avgränsning av skyddsområde

8.3.1 **Tillströmningsområdets storlek**

Grundvattenbildningen i området sker framför allt genom infiltration av nederbörd i områden med berg i dagen eller med ett tunt moränräcke samt i moränområden vid Näsbergets västra fot. Grundvattenbildningen i berggrunden avgörs dessutom av spricksystemens storlek, orientering och frekvens. Enligt SMHI är nettonederbörden ca 520 mm/år i Rådanefors. I omgivande berg- och moränpartier bedöms ca 10 % av nettonederbörden bilda grundvatten, vilket motsvarar ca 50 mm/år. Infiltrationen är sannolikt nästan 100 % av nederbörden i friktionsjord i naturmark. Det är troligt att ett tillskott till grundvattenmagasinet även sker genom infiltration från Bruksviken. I Rådanefors bedöms grundvattenbildningen i berggrunden till 50-100 mm/år.

För avgränsning av den sekundära skyddszonen gäller enligt ovan att ett års uttagen vattenmängd skall balanseras av grundvattenbildningen. Den infiltrationsyta som erfordras kan beräknas enligt nedan:

$$A = \frac{Q \times 365}{R}$$

Där: Q = uttagets storlek (m^3/d)=43 m^3/d (Vattenverkets högsta kapacitet)

R = årlig grundvattenbildning (m)=0,1 m/år

För ovanstående vattenuttag erfordras ett nybildningsområde som är ca 0,2 km^2. Området motsvarar en cirkel med en radie av ca 220 meter för att balansera ett års uttag.

8.3.2 **Vattnets uppehållstid i marken**

För den primära skyddszonen gäller enligt ovan ett sådant område att vattnets uppehållstid i marken uppgår till ca 100 dygn. Grundvattnets medelhastighet i jordlagren kan grovt beräknas enligt nedanstående samband. Beräkningen ger en översiktlig uppfattning om storleken på de grundvattenvolymer som måste skyddas vid olika vattenuttag och olika krav på uppehållstid i marken.

$$Q \times t = \pi \times R^{2} \times b \times \mathrm{n}_{\mathrm{e}}$$

där: *Q = uttagets storlek (m^3/d)=43 m^3/d*

t = tid (d)

b = grundvattenförande lagrets mäktighet (m), antas till 100 m (erfarenhetsmässig bedömning)

n_e= effektiv porositet för berggrunden, antas till 0,1 % (*erfarenhetsmässig bedömning*)

Utifrån ovanstående samband och förutsättningar beräknas avståndet vid radiell strömning mot vattentäkten enligt nedan:

Avståndet till gräns för primär skyddszon beräknas till 120 meter. Om samma formel används för att beräkna avståndet till gräns för sekundär skyddszon blir avståndet ca 230 meter. Radien stämmer överens med det nybildningsområde (radie=220 m) som beräknades med hjälp av årligt vattenuttag.

Någon effekt av infiltration från Bruksviken har inte medräknats i någon av avståndsberäkningarna. Det är dock troligt att en viss infiltration av sjövatten förekommer.

8.3.3 **Vattentäktszon**

Vattentäktszonen för Rådanefors grundvattentäkt föreslås utgöras av ett område om 10*10 meter runt uttagsbrunnen.

8.3.4 **Primär skyddszon**

Den primära skyddszonen för Rådanefors bergvattentäkthar utformats så att den omfattar nybildningsområden för grundvatten inom det område som beräknats för 100 dygns uppehållstid. Enligt ovanstående hydrauliska beräkningar ger dessa ett infiltrations- och tillrinningsområde för primär skyddszon på minst 0,04 km^2. Föreslaget område är ca 0,02 km^2 stort. Avståndet till den primära zonens gräns norrut och österut är ca 120 m. I väster finns en mycket markerad ravin mellan vattentäkten och närmaste fastighet som ligger på västra delen av en lokal vattendelare. I söder utgör strandlinjen gränsen.

8.3.5 **Sekundär skyddszon**

Den sekundära skyddszonen bör utformas så att den omfattar beräknat tillrinningsområde för ett års grundvattenuttag.

Tillrinningsområdet för sekundär skyddszon bör ha en storlek av ca 0,2 km^2 enligt det hydrauliska beräkningarna. Föreslaget område är ca 0,1 km^2 stort. Avståndet till gränsen för sekundär skyddszon är svår att beräkna eftersom tillrinning sker i både jordlager och berggrund samt att tillskott genom infiltration från Bruksviken är svårt att uppskatta.

Gränsen för sekundär skyddszon föreslås sättas vid ett avstånd av 200-250 meter från uttagsbrunnen. Detta avstånd efterlevs i alla väderstreck med undantag av gränsen söderut mot Bruksviken. Gränsen har i möjligaste mån anpassats till fastighetsgränser.

8.3.6 **Tertiär skyddszon**

De primära och sekundära skyddszonerna omfattar ett område som erfordras för att uppnå vattenbalans för ett års vattenuttag. Någon tertiär skyddszon har därför inte föreslagits utan gränsen för sekundär skyddszon utgör vattenskyddsområdets yttre begränsning.

8.4 Genomförande samt motiv till gränsdragningar

Nedanstående generella motiv har beaktats för vattenskyddsområdenas principiella storlek. Mot bakgrund av nedanstående motiv utan rangordning och med de redovisade prognostiserade riskerna konstaterade belastningar och riskkällornas lokalisering, bedömer vi vårt förslag till principiell storlek utifrån försiktighetsprincipen (miljöbalken 2 kap § 3) att inte vara orimligt. Inom vissa områden har motiven till gränsdragningen bedömts nödvändiga att specificera ytterligare.

8.4.1 **Strategi och generella motiv**

1. Grundregeln är att vattenskyddsområdet i princip bör omfatta hela vattentäktens tillrinningsområde.

2. Nödvändigheten av att bevara en god vattenkvalitet kan inte ifrågasättas. Vattenskyddsområdet skall ha den storlek som behövs med hänsyn till syftet. Syftet är att lämna garantier för att en så god kvalitet som möjligt på råvattnet kan erhållas inom ramen för en samhällsekonomisk avvägning, så att råvattnet efter normalt reningsförfarande kan användas för sitt ändamål (dricksvattenframställning).

3. Vid dricksvattenframställning är det bättre att motverka en förorening snarare än att eliminera den med ytterligare beredning.

4. Grundvatten skall kunna användas som en dricksvattentäkt enligt direktiv till miljökvalitetsnormer för vatten (prop. 1997/98:145) (Miljödepartementet, 1999). Ett vattenskyddsområde skall därför ha så stor utsträckning att detta kan uppnås med

hjälp av information, restriktioner och naturlig barriärförmåga. Storleken avgörs av de riskkällor och belastningar som konstaterats, samt naturlig barriärförmåga och skyddsåtgärder.

5. Hushållningsreglerna i miljöbalken innebär, trots att en avvägning skall göras mellan det skyddande intresset och motstående intressen, att enbart ekonomiska hänsynstaganden inte får äventyra de värden som man vill skydda. Vårt förslag till vattenskyddsområde baseras på en tolkning av hur avvägningen praktiskt bör göras, och är ett förslag med en associerad risk att vattenskyddet ändå inte kan uppnås. Med nuvarande utformning bedöms den risken acceptabel och i linje med lagstiftarens intentioner. Varje annan storlek innebär en annan risk att syftet bakom vattenskyddet inte kan uppnås. I grunden är det en politisk fråga att göra avvägningen mellan den risk man utsätter konsumenterna för samt de restriktioner som nödvändigtvis uppkommer för att uppnå en viss riskreduktion.

8.4.2 **Förslag till skyddsområde**

Mot bakgrund av de hydrogeologiska förhållandena och resultatet av riskbedömningen föreslås en primär och en sekundär skyddszon enligt Figur 3 och Bilaga 4.

I Figur 4 även den bedömda sprickbildningen i berg.

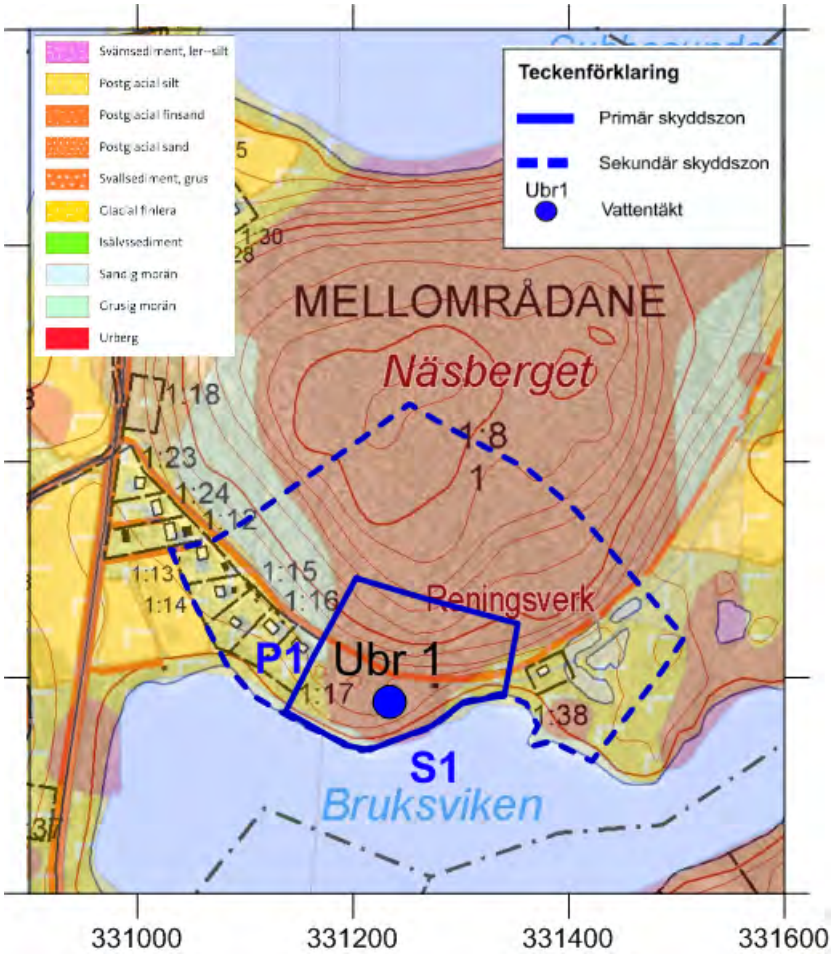

Figur 3. Förslag på primär och sekundär skyddszon. Gränserna är inritad på fastighetskartan överlagrad av jordartskartan.

8.4.3 **Platsspecifika motiv**

I följande punktlista redogörs för platsspecifika motiv för gränsdragningen enligt numrering i Figur 4.

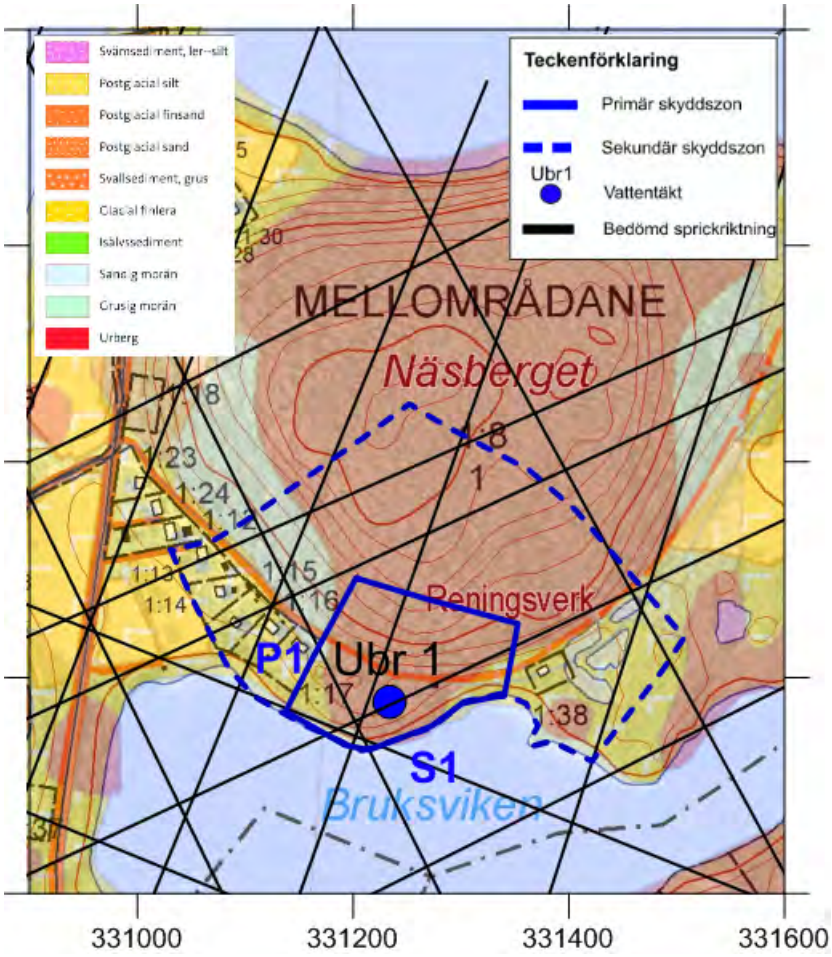

Figur 4. Förslag på primär och sekundär skyddszon. Gränserna är inritad på fastighetskartan med geokartan överlagrad. De svarta linjerna redovisar den bedömda sprickbildningen i berg. Numreringen hänvisar till motivering i text.

P1 I väster finns en markerad ravin mellan vattentäkten och närmaste fastighet som ligger på västra delen av en lokal vattendelare. Eventuella föroreningar på fastigheten bedöms avrinna på täta jordlager mot sydväst och det är därför motiverat att lägga gränsen för primär skyddszon i närmaste fastighetsgräns.

S1 Gränsen för sekundär zon går längs med strandkanten.

9 Bakgrund till valda skyddsföreskrifter

Lagstiftning, Naturvårdsverket, EU, Boverket, SGU, Livsmedelsverket, Miljömålskommittén, Färgelanda kommun och många andra anser att vattenskyddet långsiktigt måste förbättras. Att införa vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter enligt miljöbalken är ett av många verktyg för att uppnå detta.

Syftena är att:

- Informera om det allmänt gällande lagkrav på aktsamhet och allmän hänsyn.
- Specificera krav på aktsamhet i form av skyddsföreskrifter inom just detta vattenskyddsområde.
- Bibehålla eller förbättra vattenkvaliteten och minska risken för förorening.
- Identifiera olika intressen som vill använda mark och vatten.
- Använda mark och vatten på bästa sätt.

9.1 Skyddsföreskrifternas syfte och funktion

Syftet med skyddsföreskrifterna och deras tillämpning är att säkerställa att påverkan eller risk för påverkan på Rådanefors vattentäkt inte uppstår så att vattnet efter normalt reningsförfarande kan användas för dricksvattenförsörjning. Skyddsföreskrifterna är såväl föreskrivande som informerande. Dessa två funktioner gör att syftet med skyddsföreskrifterna uppnås. Utformningen av skyddsföreskrifterna har därför anpassats till dessa funktioner.

9.2 Skyddsföreskrifternas restriktionsnivå

9.2.1 **Generella krav**

För att åstadkomma ett tillfredsställande skydd för vattentäkten, föreslås skyddsföreskrifter enligt *bilaga 1.*

Skydd av vattentäkter regleras i stort genom Miljöbalken *(SFS 1998:808, 7 kap)*. Naturvårdsverket ger anvisningar för skydd av ytvattentäkter i ”Naturvårdsverkets handbok för vattenskyddsområden” samt de allmänna råden NFS 2003:16. För såväl yt- som grundvattentäkter beaktas även EU:s ramdirektiv för vatten. Enligt EU:s ramdirektiv är det övergripande syftet att se till att en "god ekologisk vattenstatus" uppnås och bibehålls. Målet är även att förebygga försämring av vattnet även om vattnet idag har god kvalitet.

9.2.2 **Restriktionsnivå**

Kommunens miljöpolitiska ambition bedöms ansluta till miljöbalkens nivå och skyddsföreskrifterna grundar sig därför i princip på ”normalbestämmelserna” enligt NFS 2003:16 med anpassning till lokala förhållanden. Skyddsföreskrifterna beaktar befintliga risker, men de ska även vara framåtsyftande och föreskriver därför även om verksamheter som inte är aktuella idag. Föreskrifterna baseras på normalbestämmelserna enligt NFS 2003:16.

9.2.3 **Anpassning av vattenskyddsföreskrifterna till riskbedömningen**

Riskbedömningen visar att risknivån inom tillrinningsområdet är liten. Skyddsföreskrifterna behöver därför inte anpassas till riskbedömningen utan baseras på NFS 2003:16.

TEKNISKT UNDERLAG

VÄSTVATTEN AB

Rösäter VSO

UPPDRAGSNUMMER 1352102000

FÖRSLAG TILL VATTENSKYDDSOMRÅDE OCH SKYDDSFÖRESKRIFTER

KONCEPT

2018-03-07

VÄNERSBORG VATTEN OCH MILJÖ

HANS BJÖRKMAN
UPPDRAGSLEDARE

KRISTINA HAGLUND
HANDLÄGGARE

SWECO

Innehållsförteckning

1	**Orientering**	**3**
1.1	Allmänt	3
1.2	Uppdraget	3
1.3	Bakgrund och motiv för inrättande av vattenskyddsområde	3
1.4	Uppdragets omfattning och genomförande	4
1.5	Underlagsmaterial	5
1.6	Syfte och användning av denna tekniska beskrivning	5
2	**Högsäters vattentäkt**	**6**
3	**Beskrivning av vattentäkten**	**6**
3.1	Allmänt	6
3.2	Ägandeförhållande	6
3.3	Vattendom	6
3.4	Anläggningen	6
3.5	Nuvarande vattenskydd och beredskap	7
3.6	Vattentäktens värde	7
4	**Markanvändning**	**8**
5	**Hydrogeologi**	**8**
5.1	Nederbördsförhållanden	8
5.2	Hydrogeologiska förhållanden	8
5.3	Grundvattenbildning	9
5.3.1	Utförd provpumpning	10
5.4	Naturliga barriärer och sårbarhetsbedömning	11
5.5	Vattenkvalitet	11
6	**Planbestämmelser och markanvändning**	**12**
6.1	Översiktsplan	12
6.2	Lokala föreskrifter	12
6.3	Motstående intressen inom tillrinningsområdet	12
6.4	Fastställda miljökvalitetsnormer (MKN) och åtgärder enligt Vattenförvaltningsförordningen (VFF)	12
7	**Inventering av potentiella riskkällor i anslutning till Rösäters grundvattentäkt**	**13**
7.1	Genomförande	13
7.2	Riskkällor	13
7.2.1	Klimatförändringar och översvämningar	13
7.2.2	Sabotage, kris och krig	14

7.2.3 Vägar och transporter 14
7.2.4 Täktverksamhet 14
7.2.5 Bebyggelse 14
7.2.6 Jord och Skogsbruk 15

8 Riskbedömning 16
8.1 Åtgärder för att minska risker 16

9 Utformning av vattenskyddsområde 17
9.1 Krav och allmän metodik 17
9.2 Skyddszoner 17
9.3 Avgränsning av skyddsområde 18
9.3.1 Uppskattning av tillströmningsområdets minsta storlek 18
9.3.2 Vattnets uppehållstid i marken 19
9.3.3 Vattentäktszon 19
9.3.4 Primär skyddszon 20
9.3.5 Sekundär skyddszon 20
9.3.6 Tertiär skyddszon 20
9.4 Genomförande samt motiv till gränsdragningar 20
9.4.1 Strategi och generella motiv 20
9.4.2 Förslag till skyddsområde 21
9.4.3 Platsspecifika motiv 22

10 Bakgrund till valda skyddsföreskrifter 24
10.1 Skyddsföreskrifternas syfte och funktion 24
10.2 Skyddsföreskrifternas restriktionsnivå 24
10.2.1 Generella krav 24
10.2.2 Restriktionsnivå 24
10.2.3 Anpassningen av vattenskyddsföreskrifterna till riskbedömningen 25

Bilagor

1. Förslag till skyddsföreskrifter
2. Brunnsutformning
3. Riskkällor
4. Förslag till skyddsområde

1 Orientering

1.1 Allmänt

Samhället Högsäter ligger ca 10 km norr om Färgelanda i Färgelanda kommun i Dalsland. Vattenförsörjningen i Högsäter baseras på grundvattenuttag ur en schaktbrunn vid väg 172, se *figur 1*. För att säkra vattenförsörjningen har en vattentäkt lokaliserats i Rösäter ca 1 km söder om Högsäter.

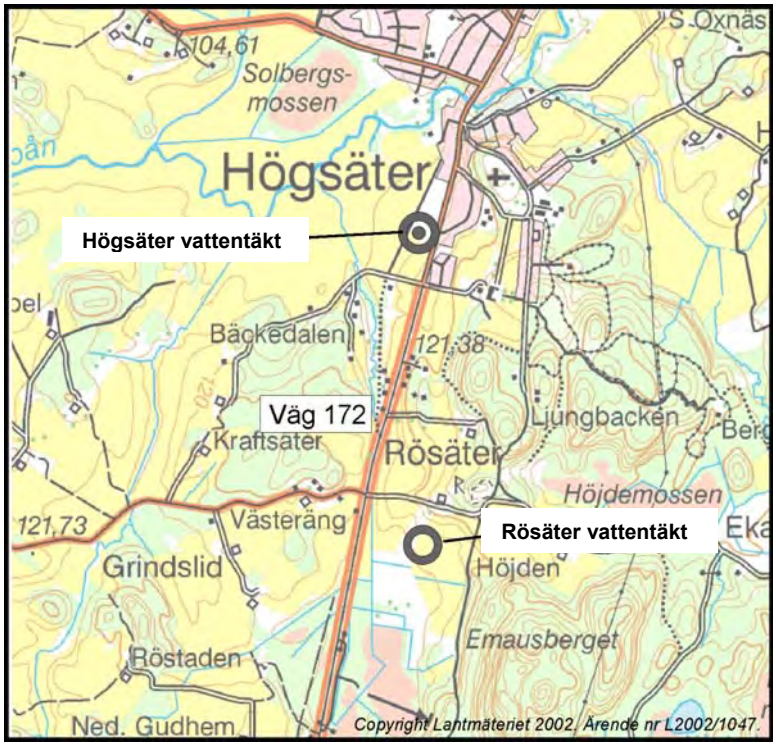

Figur 1. Översiktskarta.

1.2 Uppdraget

SWECO Environment AB, Vänersborgskontoret, har på uppdrag av Västvatten AB utarbetat ett tekniskt underlag samt förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för vattentäkten i Rösäter.

1.3 Bakgrund och motiv för inrättande av vattenskyddsområde

Vattenskydd enligt miljöbalken syftar ytterst till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att

människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar att förvalta naturen väl.

I Naturvårdsverkets handbok för vattenskyddsområden[1] anges att syftet med vattenskyddsområden är att ge vattenförekomster, som är viktiga för dricksvattenförsörjningen, ett tillräckligt gott skydd så att råvattentillgångar säkras i ett långsiktigt perspektiv – ett flergenerationsperspektiv. Vattenförekomster och vattentäkter måste därför skyddas mot såväl nutida som framtida risker. Risker kan vara tillfälliga utsläpp i samband med olyckshändelser samt kontinuerliga diffusa och koncentrerade läckage. Skyddet för viktiga råvattentillgångar bör ha en mycket hög prioritet för att syftet med skyddet ska kunna uppnås.

1.4 Uppdragets omfattning och genomförande

Uppdraget har omfattat upprättande av tekniskt underlag och förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Rösäters vattentäkt i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer angivna i handbok för vattenskyddsområden.

För genomförande av uppdraget har följande moment utförts:

- **Teknisk beskrivning av vattentäkten**
  Sammanställning av befintligt material och information.
- **Områdesbeskrivning**
  Beskrivning av geologi, hydrogeologi, sårbarhet och skyddsbehov.
- **Identifiering och kartläggning av potentiella föroreningskällor**
  Riskinventering i fält samt sammanställning av befintligt material.
- **Översiktlig riskbedömning av väsentliga riskkällor för vattentäkten**
- **Utvärdering och förslag till skyddsområde/skyddsföreskrifter**
  Vattentäktszon, primär- och sekundär skyddszon inrättas, vilka tillsammans bildar vattenskyddsområdet.
- **Framtagning av skyddsföreskrifter**

[1] Naturvårdsverket, Handbok 2010:5 – Vattenskyddsområde med allmänna råd 2003:16.

1.5 Underlagsmaterial

Utredningsarbetet har baserats på genomgång och analys av befintligt material, delvis tillhandahållet av Färgelanda kommun.

A) Den digitala fastighetskartan, metria.se
B) VIAK AB, 1976. Rekognoserande grundvattenundersökning, Högsäter.
C) VIAK AB, 1989. PM angående fortsatta grundvattenundersökningar vid Gudhem.
D) VIAK AB, 1989. PM angående kompletterande grundvattenundersökningar vid Rösäter-Gudhem.
E) Vägverket, 2003. Väginformation, Västra Götalands län (O).
F) Översiktsplan för Färgelanda kommun, ÖP 14
G) Geologisk karta nedladdad från SGUs kartgeneratorn.
H) Topografisk karta, Dals Ed 9B SO Skala: 1:50 000.
I) Handbok om vattenskyddsområde, Naturvårdsverket Handbok 2010:5
J) SWECO VIAK AB. Högsäter reservvattentäkt, Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) till teknisk beskrivning för reservvattentäkten i Rösäter. 2004-05-06.
K) SWECO VIAK AB. Högsäter reservvattentäkt, Teknisk beskrivning till vattendomsansökan för grundvattenuttag ur vattentäkten i Rösäter. 2004-08-24.
L) VISS (VattenInformationsSystem Sverige) viss.lansstyrelsen.se

1.6 Syfte och användning av denna tekniska beskrivning

Denna tekniska beskrivning är ett underlag för beslut till vattenskyddsområde och föreskrifter. Syftet är inte och kan inte vara att utgöra ett fullständigt eller tillräckligt underlag för att bedöma specifika ansökningar om tillstånd enligt skyddsföreskrifterna. Skälen är bl.a. att varje ansökan, verksamhet och plats utgör en unik kombination av detaljerade förutsättningar som i alla varianter inte kan förutses här, samt att detaljeringsgraden enligt de allmänna råden är avpassad för att avgränsa vattenskyddsområdet till, och inte inom, fastighetsskala.

2 Högsäters vattentäkt

Vattentäkten i Högsäter utgörs av en 7,7 meter djup schaktbrunn med god vattenkvalitet.

I centrala Högsäter är ca 410 boendeenheter (villor och lägenheter) anslutna till det kommunala VA-nätet. År 2012 hade Högsäter ca 725 invånare. Nuvarande vattenförbrukning (2015) är ca 130 m^3/medeldygn. Enligt kommunens befolkningsprognos beräknas befolkningen inom kommunen att minska något de närmsta 20 åren. Från 6 800 till 6 400 personer.

Med anledning av att råvatten från vattentäkten anslutits till det befintliga vattenverket vid vattentäkten i Högsäter, har processen modifierats. Råvatten från de 2 brunnarna flödesmäts och blandas i ett bestämt förhållande före dosering av lut i en statisk mixer. I lågreservoaren, om ca 20 m^3, blandas lut samt pH-mätning sker. Dricksvattnet distribueras med 4 pumpar, två till normalzon och två till högzon, och desinficeras med ett UV-ljus på vardera tryckzonen.

3 Beskrivning av vattentäkten

3.1 Allmänt

Tidigare har det inte funnits någon ytterligare vattentäkt som kan försörja Högsäter med dricksvatten om grundvattnet vid vattentäkten i Högsäter skulle påverkas genom olycka eller på annat sätt. En intressant grundvattenförekomst att använda som vattentäkt lokaliserades vid Rösäter, ca 1 km söder om Högsäter. Undersökningsborrningar utfördes under 2002 och en ny filterbrunn provpumpades under ca ett års tid under 2003. Utvärderingen av provpumpningen visar att den uttagbara vattenmängden är tillräcklig för att utnyttjas som vattentäkt.

3.2 Ägandeförhållande

Vattentäkten är belägen på fastigheten Rösäter 1:3 i Färgelanda kommun och ägs av Maj-Britt Johansson.

3.3 Vattendom

Färgelanda kommun har genom dom 2005-03-22 (mål nr M3851-04) rätt att bortleda 180 m^3/medeldygn, dock högst 300 m^3/dygn.

3.4 Anläggningen

Brunnen borrades 2002 och är utförd som en grusfilterbrunn i dimension Ø 193 mm, se bilaga 2. Brunnens intagsdel består av 2 meter rostfritt filter med slitsvidd 1,5 mm mellan nivåerna 18 – 20 meter. Filtrets diameter är 150 mm.

Vattnet från brunnen leds i en råvattenledning till Högsäters befintliga vattenverk för behandling och distribution. Vattenverket är beläget på fastigheten Högsäters Prästgård 1:11 ca 1200 meter norr om uttagsbrunnen i Rösäter.

3.5 Nuvarande vattenskydd och beredskap

Arbetet med en förnyad beredskapsplan pågår inom Färgelanda kommun. Arbetet beräknas vara färdigt under våren 2016. Redovisning av hur vattenförsörjningen planeras att skötas i händelse av kris/förorening mm uppdateras när den nya beredskapsplanen är färdig.

3.6 Vattentäktens värde

Värdet på en vattentäkt beror bl.a. på uttagbara vattenmängder, nuvarande och framtida vattenutnyttjande, kostnader för en alternativ vattentäkt med samma kvantitet och kvalitet samt på tillgång på vattentäkter. För vattenförsörjningsändamål är utvinningsvärdet av största intresse. Vattentäktens värde bestäms ofta av kostnaden för att ersätta vattentäkten med ett likvärdigt alternativ i händelse av att den blir obrukbar.

Enligt Naturvårdsverkets indelningsgrund i fyra värdeklasser bedöms Rösäters grundvattentäkt ha ett högt skyddsvärde. Till vattentäkter med högt skyddsvärde räknas allmänna vattentäkter eller vattenförekomster för eventuell framtida allmän vattenförsörjning.

4 Markanvändning

Området där vattentäkten är placerad består av vall och ängsmark. Bete kan även förekomma. På jordbruksmarken pågår i dag inte jordbruk utan marken sköts endast genom slagning av gräset eller skörd av vall. Jordbruk kan bli aktuellt i framtiden. Ett bostadshus finns ca 100 m norr om vattentäkten. Väg 172 är belägen ca 250 m västerut.

5 Hydrogeologi

5.1 Nederbördsförhållanden

Enligt SMHI uppgår avrinningen (nettonederbörden) i Rösäter till ca 460 mm/år (SMHI vattenwebb, vattenbalans för år 1981-2010). Detta motsvarar den maximala nybildningen av grundvatten i området. I isälvsavlagringar bedöms 80 % av nettonederbörden bilda grundvatten, vilket motsvarar ca 370 mm/år.

Infiltrationen är sannolikt nästan 100 % av nederbörden i friktionsjord i naturmark. I Rösäter används dock 80 % vilket ger ett visst utrymme för inläckage i eventuella dräneringsledningar och avrinning i mindre områden med eventuell lera vilket medför lägre grundvattenbildning. Skyddsområdets kan således betraktas ha en något konservativ utsträckning.

5.2 Hydrogeologiska förhållanden

Uttagsbrunnen är belägen i en markerad dalgång med i stort sett nord-sydlig riktning. Dalgången är ursprungligen en sprickdal som utvidgats genom landisens erosion. I dalgången förekommer grovsediment i dagen som isolerade kullar, huvudsakligen i anslutning till den östra dalsidan. I lågpartierna väster om uttagsbrunnen överlagras sand- och grusmaterial av ett ca 4 meter mäktigt lerlager. Söder om isälvsavlaggringen finns ett område med postglacial sand (svallsand).

Vid Tingskullen, ca 150 m NO om uttagsbrunnen i Rösäter, finns en markerad höjdrygg med grovkornigt isälvsmaterial. Det har tidigare bedrivits grustäktsverksamhet i avlagringen. Jordartskartan redovisas i *figur 2*.

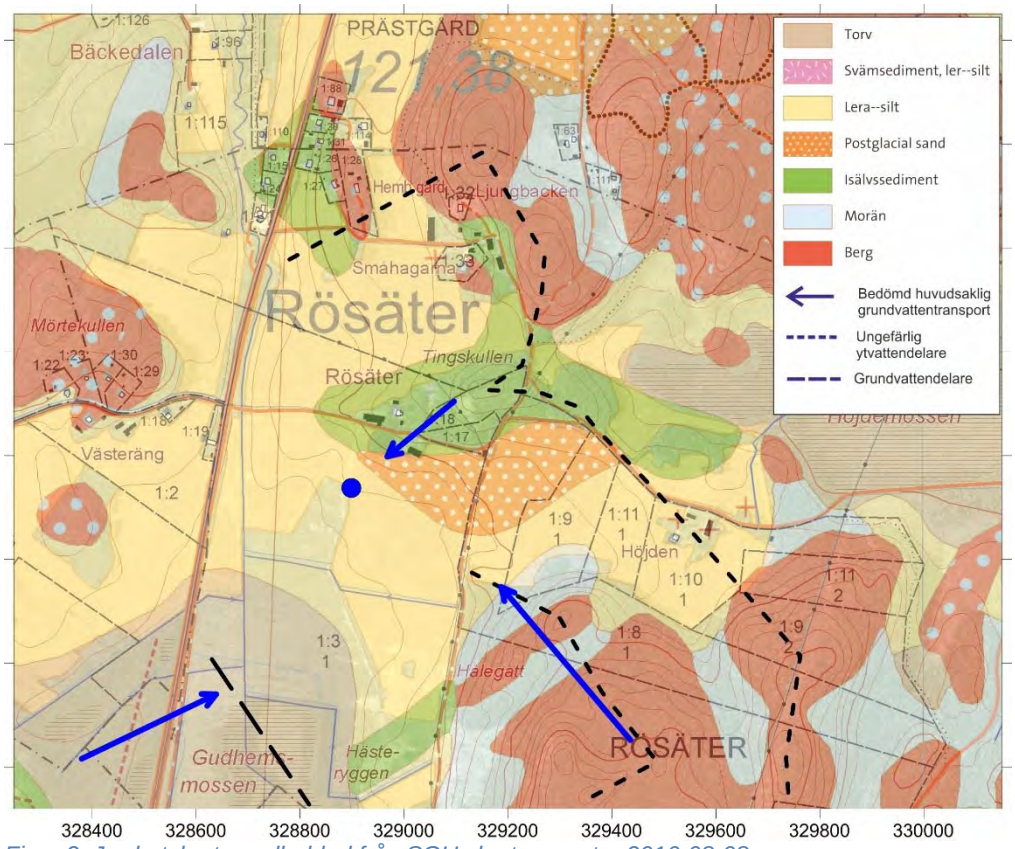

Figur 2. Jordartskarta nedladdad från SGUs kartgenerator 2016-08-08.

Vid Gudhem i sydväst övertväras dalgången av grovsediment vars läge och form antyder att bildningen är skapad vid ett s.k. israndläge under inlandsisens tillbakadragande.

Borrningar som utförts utanför isälvsavlagringarna visar att lagerföljden domineras av lera och silt med upp till 40 meters mäktighet.

Omkringliggande höjdpartier utgörs av berg i dagen eller morän.

5.3 Grundvattenbildning

Grundvatten bildas genom att nederbörd infiltrerar i marken. Infiltrationen är större i grovt material såsom grus och sand och mindre i mer finkorniga material. Lera kan betraktas som nästan helt tät.

Nybildningen av grundvatten till brunnen i Rörsäter sker till största delen i de grusavlagringar som går i dagen vid Tingskullen, *se figur 2*. Viss nybildning av grundvatten sker sannolikt även i omgivande berg- och moränpartier. Grundvattenförekomsten finns upptagen i VISS-databasen med ID-nummer SE650373-329046.

Den nederbörd som faller på områden med finsediment rinner till största del från området via dräneringsdiken mot väster och bidrar endast i begränsad omfattning till nybildning av grundvatten.

5.3.1 **Utförd provpumpning**

I samband med tillståndsansökan utfördes en provpumpning under ca 1 års tid under 2003 med ett uttag som sjönk från 160 m^3/d till 130 m^3/d.

Den totala avsänkningen i grundvattenmagasinet bedöms vara måttlig, ca 0,7 meter efter 1 års pumpning.

De hydrauliska egenskaperna är goda och transmissiviteten T (magasinets vattenförande förmåga) har beräknats till T = ca $5E10^{-3}$ - $1E10^{-2}$ m^2/s och en magasinskoefficient kring en procent. Magasinskoefficienten tyder på att akviferen har halvslutna förhållanden vilket även stöds av den geologiska tolkningen av området.

Resultaten tyder på goda hydrauliska förhållanden inom akviferen. Påverkansområdet bedömdes vara hela isälvsavlagringen.

Resultaten visar att pumpningen resulterar i en magasinstömning, d v s uttaget är större än nybildningen. Den kontinuerligt uttagbara grundvattenmängden under lång tid (flera år) i isälvsavlagringen i Rösäter bedömdes därför till storleksordningen 100 m^3/d (ca 1,2 l/s). Vid ett sådant uttag balanseras uttagsmängden av nybildningen. Under kortare tid (ca 1 år) kan betydligt större uttag göras vilket dock medför att uttaget är större än nybildningen och grundvattennivån i hela magasinet sänks. Ett stort uttag kan ses som ett ”lån” av grundvatten ur magasinet. När uttaget upphör eller minskas till att vara mindre än 100 m^3/d (1,2 l/s) stiger grundvattenytan och magasinet fylls på.

Utförligare beskrivningar finns i det tekniska underlaget till tillståndsansökan (Teknisk beskrivning till vattendomsansökan för grundvattenuttag ur vattentäkten i Rösäter, 2004-08-24, Sweco Viak AB).

Provpumpning av uttagsbrunnen i Rösäter visar att grundvattenmagasinet är begränsat och kan betraktas som en ”bassäng” med täta geologiska begränsningar. Utförda undersökningar tyder på att isälvsmaterialet i Gudhem respektive Rösäter inte har hydraulisk kontakt.

En fullgod vattentäkt bör ha sådan kapacitet att hela vattenbehovet kan täckas. I många fall kan dock endast en del av kapaciteten klaras vilket ställer krav på prioritering av olika verksamheter.

Vattentäkten i Rösäter har kapacitet att kortvarigt (storleksordning 1 år) helt täcka vattenbehovet i Högsäter. Under längre tid (> 1 år) kan endast en del av vattenbehovet täckas (50-60 %) med vatten från Rösäter vars kapacitet vid kontinuerlig drift bedöms vara ca 100 m^3/d (ca 1,2 l/s).

5.4 Naturliga barriärer och sårbarhetsbedömning

Sårbarhet betecknar markens och vattnets känslighet för att påverkas av en förorening, eller med andra ord, markens brist på förmåga att reducera en förorenings farlighet under transporten i mark och vatten. Naturliga barriärer kan vara ett skyddande lerlager som minskar ett områdes sårbarhet.

Infiltrationsförmågan är hög i områden där sandiga och grusiga sediment går i dagen vilket leder till en begränsad barriärförmåga mot föroreningar.

Detta medför att sårbarheten bedöms som mycket stor i området kring Tingskullen där grovkorniga sediment går i dagen. I lägre partier i terrängen där markytan består av finare sediment bedöms sårbarheten som betydligt mindre.

5.5 Vattenkvalitet

En vattenprovtagning har utförts under våren 2016 och analyserna omfattade:

- Fysikalisk-kemiska parametrar
- Metaller inklusive kvicksilver
- Cyanid
- Bromat
- PAH
- Klorerade lösningsmedel
- Bekämpningsmedel
- Mikroorganismer

Analysresultaten har jämförts med SGUs Bedömningsgrunder för grundvatten[2]. Resultaten är indelade i 5 klasser där klass 1 innebär ingen eller obetydlig påverkan och klass 5 innebär mycket stark påverkan.

Vattenanalyserna från 2016 visar att vattnet är mjukt (3,2° dH) och med en alkalinitet på 63 HCO3/l (klass 2) och pH på 6,9. Halten klorid, natrium och konduktivitet som indikerar påverkan av vägsalt är låg (klass 1 - klass 2). Halten nitratkväve och nitritkväve bedöms vara låg (klass 1 - klass 2). Halten av bly hamnar i klass 3; järn, magnesium och krom hamnar i klass 2 och övriga analyserade metaller förkommer i låga halter och bedöms som klass 1.

Ur bakteriologiskt hänseende var vattnet vid provtagningstillfället utan anmärkning under 2016. Samtliga halter av bekämpningsmedel, PAH och klorerade lösningsmedel ligger under rapporteringsgränsen och är således mycket låga.

[2] SGU, 2013. Bedömningsgrunder för grundvatten. SGU-rapport 2013-01.

6 Planbestämmelser och markanvändning

Konflikter gällande markanvändningen bottnar oftast i anspråk på att få använda samma ytor för flera ändamål, t.ex. för bebyggelse, vägsträckning, industrilokalisering och vattentäkter. En säker och hälsosam dricksvattenförsörjning är en nödvändig grund för ett samhälles fortlevnad och utveckling och vattentäktens huvudman har skyldighet att säkra vattnets kvalitet och konsumenternas hälsa. Detta innebär att skyddet av vattentäkten kan komma i konflikt med andra verksamheter som kan påverka vattnet negativt genom de restriktioner som läggs på verksamheterna.

6.1 Översiktsplan

Vattentäkten berörs av översiktsplanen för Färgelanda kommun, ÖP 14, som antogs av kommunfullmäktige 2014-09-03.

Inga detaljplaner finns för området i vattentäktens närhet.

6.2 Lokala föreskrifter

Inom Färgelanda kommun finns ett antal lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön (www.miljo.dalsland.se).

6.3 Motstående intressen inom tillrinningsområdet

Vattentäkten ligger inom riksintresse för kulturmiljövård. På Tingskullen nordost om uttagsbrunnen finns fornminnen i form av ett gravfält bestående av 29 stensättningar och 6 högar.

I den östra delen av det tilltänkta vattenskyddsområdet finns Höjdemossen som ingår i Länsstyrelsens våtmarksinventering.

Några andra motstående intressen än de som tas upp under kap. 6 har inte påträffats för Rösäters grundvattentäkt.

6.4 Fastställda miljökvalitetsnormer (MKN) och åtgärder enligt Vattenförvaltningsförordningen (VFF)

Grundvattenförekomsten finns upptagen i VISS-databasen med ID-nummer SE650373-329046. Vattenförekomsten klassas ha god kemisk och kvantitativ status. Enligt vattenmyndigheten finns det risk att kemisk status inte uppnås till år 2021. Påverkanskällor som jordbruk och väg bedöms kunna påverka grundvattenkvaliteten. Åtgärder som ingår i Vattenmyndighets åtgärdsprogram är ”minskad eller effektiv saltanvändning längs vägar” och ”odling utan bekämpningsmedel”.

Risken för att kvantitativ status inte uppnås till år 2021 bedöms av vattenmyndigheten till ”ingen risk”.

7 Inventering av potentiella riskkällor i anslutning till Rösäters grundvattentäkt

7.1 Genomförande

Med riskkällor avses i detta sammanhang en verksamhet som kan medföra risk för utsläpp/utläckage som kan skada grundvattnet. En översiktlig fältinventering av riskkällor utfördes av SWECO Environment den 25 juni 2007, se *bilaga 3*. Under våren 2016 har riskinventeringen uppdaterats med uppgifter från den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

7.2 Riskkällor

De verksamheter eller förhållanden i området som kan innebära risk för vattentäkten samlas i följande grupper av riskkällor:

- Klimatförändringar och översvämningar
- Sabotage, kris och krig
- Vägar och transporter
- Bebyggelse
- Jord- och skogsbruk

Konsekvensen av att föroreningar från dessa riskkällor infiltrerar genom jordlagren ned till grundvattnet är att grundvattenkvaliteten kan försämras. De olika riskkällorna beskrivs och sammanställs nedan.

7.2.1 Klimatförändringar och översvämningar

Mycket talar för att stora delar av Sverige går mot ett mildare och blötare klimat. Det medför att risken för översvämningar ökar och att föroreningar därmed lättare kan spridas till yt- och grundvatten. Mer extrema väderförhållanden leder till ökad risk för bl.a. häftiga nederbördstillfällen och perioder av extrem torka. Extrema nederbördstillfällen kan medföra följande risker, vilket också tidigare erfarenheter från perioder med höga regnmängder visar:

- Bräddning av avlopp
- Stora dagvattenmängder
- Översvämning och bortspolning av föroreningar från pågående och nedlagda verksamheter på markområden i anslutning till vattendrag och sjöar
- Ökad olycksfrekvens, t.ex. underminering av vägar
- Ökad grumlighet i ytvattendrag

Inga större ytvattendrag finns i nära anslutning till vattentäkten i Rösäter. Ingen påverkan på vattentäkten bedöms därför inträffa till följd av klimatförändringar och översvämningar.

7.2.2 **Sabotage, kris och krig**

Vattenförsörjningen är en känslig sektor för sabotage och i samband med kris och krig. Risker rör bland annat åverkan på fasta installationer vilket motverkas genom fysiskt skydd.

Dessa risker har inte analyserats i denna rapport. En särskild riskanalys som fokuserar på risker i kris och krig rekommenderas. Detta bör inarbetas i kommunens beredskapsplan. Även aktsamhet beträffande informationsspridning om vattentäktens utformning och sårbarhet bör iakttas.

7.2.3 **Vägar och transporter**

Ca 250 meter väster om uttagsbrunnen går väg 172 som är huvudvägen från Uddevalla och norrut genom Dalsland. Här passerar tunga fordon och trafiken är stundtals intensiv. Enligt Trafikverkets väginformation 2015 är vägen rekommenderad för transporter med farligt gods. Enligt den geologiska kartan underlagras vägen av lera.

De riskkällor som kan identifieras i samband med vägar och transporter är:

- Olyckor
- Slitage på vägar och fordon (oljedropp mm)
- Beläggningsarbeten
- Vägsalt
- Luftutsläpp

Olyckor med farligt gods kan innebära en riskkälla. Även vägsalt kan påverka grundvatten akvifären. Avståndet mellan vattentäkt och väg är tillräckligt stor för att risken för påverkan kan bedömas vara liten.

7.2.4 **Täktverksamhet**

Täktverksamhet har tidigare förekommit i delar av Tingskullen ca 130 meter nordost om uttagsbrunnen. Täktverksamheten har omfattat uttag av grus.

De risker som kan förekomma i samband med sand- och grustäkter är:

- Minskad reningseffekt av vatten som infiltrerar marken beroende på en minskad omättad zon.
- Otillåten dumpning av skräp

Grustäkten är relativt otillgänglig vilket medför att riskerna för otillåten dumpning bedöms som små.

7.2.5 **Bebyggelse**

Överallt där människor bor och vistas förekommer en rad potentiella risker för en närbelägen vattentäkt. Riskerna är dels förknippade med boende, dels med olika typer av verksamheter. All hantering av för yt- eller grundvattnet skadliga ämnen som kan komma i kontakt med vattentäktens tillrinning utgör en risk för vattentäkten. Olyckor kan inträffa

som orsakar stora utsläpp av skadliga ämnen, men även kontinuerliga diffusa utsläpp riskerar att hota vattentäkten.

De risker som kan förekomma är:

- Villaoljetankar
- Hushålls/trädgårdskemikalier
- Olyckor
- Lokala avloppslösningar

Inom det föreslagna skyddsområdet finns tre bostadshys. Det närmaste huset är belägen ca 130 meter nordost om vattentäkten. Hur uppvärmningen av bostadshuset sker är oklart.

Bostadshuset har enskild avloppsanläggning. Anläggningen är utformad som en upphöjd infiltrationsbädd och är belägen nära väg 172, ca 250 meter från uttagsbrunnen. Infiltrationsbädden är belägen på lera. Behandlat vatten avleds till ett dike som rinner norrut längs väg 172.

Ytterligare två bostadshus är belägna ca 500-600 m nordost om vattentäkten. Den ena fastigheten (Rösäter 1:32) har en avloppsanläggning från år 2009. Avloppsvattnet leds till en horisontell förstärkt infiltration där överskottsvattnet leds till en torr recipient. Rösäter 1:33 anlade slamavskiljare och infiltrationsanläggning år 2000.

7.2.6 **Jord och Skogsbruk**

Jord- och skogsbruk utgör i olika delar av verksamheten varierande hot för vattentäkten. Inom jordbruket är det framförallt spridning av bekämpningsmedel och gödselmedel som kan förorsaka försämrad vattenkvalitet. Skogsbruket innebär en risk för försämrad vattenkvalité dels genom näringsläckage, dels genom markskador och läckage från de arbetsfordon och tankar som används i verksamheten.

Delar av föreslaget skyddsområde utgörs av jordbruksmark. Hur jordbruksmarkerna kommer att användas i framtiden, avgör om den innebär en risk för vattentäkten.

Potentiella riskkällor vid jord- och skogsbruk är:

- Bekämpningsmedel
- Gödselmedel
- Mobila bränsletankar

Bekämpningsmedel

Skogsbruket står generellt sett endast för en liten del av samhällets användning av bekämpningsmedel. Hantering av plantor behandlade med bekämpningsmedel i anslutning till vatten utgör en risk.

Växtnäringsämnen

Det finns huvudsakligen två typer av gödselmedel; handelsgödsel (kemiskt framställt) och naturgödsel (djurspillning). Naturliga gödselmedel utgör en risk för vattenkvaliteten främst genom dess innehåll av mikrobiella föroreningar, vilka kan överleva under lång tid. Alla typer av växtnäringsämnen utgör dock en risk för spridning av näringsämnen till omgivningen. Hantering av växtnäringsämnen omfattar bland annat lagring, transport och spridning.

Mobila bränsletankar

Mobila tankar för petroleumprodukter inom jord- och skogsbruksverksamhet, som enligt gällande krav ska vara dubbelmantlade, kan medföra en risk för grund- och ytvattenförorening främst genom spill i samband med tankning och vid stöld.

8 Riskbedömning

Potentiella risker är olyckor på väg 172 samt påverkan av vägsalt. Risken bedöms vara liten.

Generella risker som hantering av bekämpningsmedel kan utgöra en viss risk för vattentäkten eftersom det finns jordbruksmark inom tillrinningsområdet. Även om inget bekämpningsmedel används på närliggande åkermarker idag kan det tidigare ha använts och kan komma att användas i framtiden.

Risknivån inom vattentäktens tillrinningsområde bedöms som mycket låg med avseende på nuvarande verksamheter.

8.1 Åtgärder för att minska risker

De fåtal risker som bedöms finnas bör minimeras genom följande åtgärder:

- ✓ Utföra aktiv tillsyn inom vattenskyddsområdet med tillräcklig frekvens.

9 Utformning av vattenskyddsområde

Utifrån vattentäktens planerade uttag, hydrogeologiska förhållanden och utförda vattenbalansräkningar, föreslås ett skyddsområde för grundvattentäkten i Rösäter enligt *bilaga 4*.

9.1 Krav och allmän metodik

Det övergripande målet med vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter är att preventivt söka skydda en vattentäkt eller område möjligt för vattentäkt. Skydd av grundvattentäkter regleras genom Miljöbalken *(SFS 1998:808, 7 kap)*. Naturvårdsverket ger i sina allmänna råd (2003:16) och handbok för vattenskyddsområden (2010:5) anvisningar för skydd av vattentäkter.

Vattenskyddsområdet för en vattentäkt bör i princip, enligt gällande råd och anvisningar omfatta hela tillrinningsområdet. Av hydrogeologiska skäl begränsas ibland området när skyddsförhållandena är goda, uppehållstiden är tillräcklig eller det annars inte är skäligt att införa restriktioner inom så stora områden. Varje vattenskyddsområde som inte omfattar hela tillrinningsområdet är dock alltid associerat med en viss risk att en förorening precis utanför gränsen, som således inte omfattas av restriktionerna, inte hinner dämpas tillräckligt mycket innan det når vattentäkten.

9.2 Skyddszoner

I Naturvårdsverkets handbok anges att avgränsningen och vattenskyddsområdet för en grundvattentäkt kan resultera i fyra skyddszoner med olika restriktionsnivåer. En uppdelning av vattenskyddsområdet i olika skyddszoner gör att skyddsföreskrifterna blir mer nyanserade och skäliga, samt att lägre respektive högre krav kan ställas på verksamheter inom olika områden beroende främst på närheten till uttagsbrunnen. Ett vattenskyddsområde kan delas in i vattentäktszon, primär respektive sekundär skyddszon och vid behov tertiär skyddszon (NFS 2003:16).

9.2.1 Vattentäktszon

Vattentäktzonen (brunnsområdet) avgränsas som ett område kring uttagsbrunnen. Vattentäktszonen bör vara skyddad mot obehöriga och skyddas på lämpligt sätt. Marken inom vattentäktszonen bör endast disponeras av kommunens personal. Någon annan verksamhet än vattentäkt skall inte förekomma inom denna zon.

9.2.2 Primär skyddszon

Den primära skyddszonen avgränsas på ett sådant sätt att riskerna för akut förorening genom olyckshändelse minimeras. Vidare ska den primära skyddszonen skyddas mot sådan markanvändning och verksamhet som kan medföra risk för förorening av grundvattnet.

Gränsen mellan primär och sekundär skyddszon sätts så att uppehållstiden för grundvattenzonen till vattentäktszonens gräns beräknas vara minst 100 dygn för

grundvatten bildat i den sekundära zonen. I de fall området nära grundvattentäkten utgörs av mäktiga jordlager med begränsad genomsläpplighet eller där en uppåtriktad grundvattengradient råder även vid fullt uttag kan även områden med kortare uppehållstider i grundvattenzonen än 100 dygn ingå i den primära skyddszonen.

9.2.3 Sekundär skyddszon

Syftet med den sekundära skyddszonen är att bibehålla en hög grundvattenkvalitet eller att förbättra kvaliteten. Den sekundära skyddszonen bör minst omfatta så stor del av vattenskyddsområdet att uppehållstiden för grundvatten från skyddszonens yttre gräns till grundvattentäkten har en beräknad uppehållstid av minst ett år.

9.2.4 Tertiär skyddszon

En tertiär skyddszon kan inrättas med syfte att omfatta resterande delar av tillrinningsområdet för vattentäkten som inte omfattas av övriga skyddszoner. Syftet med den tertiära skyddszonen är att även mark- och vattenutnyttjande som negativt kan påverka vattenförekomster och vattentäkter i ett långt tidsperspektiv omfattas av vattenskyddsområdet. Kring Rösäter inrättas ingen tertiär skyddszon.

9.3 Avgränsning av skyddsområde

9.3.1 **Uppskattning av tillströmningsområdets minsta storlek**

Vattenskyddsområdets area kan uppskattas genom vattenbalansberäkning. Grundvattenbildningen vid ett kontinuerligt uttag måste motsvara eller överstiga grundvattenuttaget. Nedanstående beräkningar av tillströmningsområdets storlek förutsätts att brunnen nyttjas kontinuerligt med konstant uttagsmängd.

Nybildning av grundvatten sker framför allt under tidig vår och höst genom infiltration av nederbörd, framförallt i jordlager bestående av sand och grus.

Enligt SMHI är nettonederbörden i Rösäter på ca 460 mm/år. Infiltrationen av nettonederbörden i isälvsmaterialet vid Tingskullen ansätts till 80%, vilket ger en grundvattenbildning på ca 370 mm/år.

Den infiltrationsyta som erfordras för att balansera ett års vattenuttag kan beräknas enligt nedan:

$$A = \frac{Q \times 365}{R}$$

Där: Q = uttagets storlek (m^3/d)=180 m^3/d (vattenverkets högsta kapacitet). Detta uttag kan inte göras under lång tid (flera år).

R = årlig grundvattenbildning (m)=0,37 m/år

För ovanstående vattenuttag erfordras ett nybildningsområde som är ca 0,2 km^2. Området motsvarar en cirkel med en radie av ca 240 meter för att balansera ett års uttag. Vid ett uttag på 100 m^3/d blir det beräknade nybildningsområdet mindre.

9.3.2 **Vattnets uppehållstid i marken**

Grundvattnets medelhastighet i jordlagren kan grovt beräknas enligt nedanstående samband. Beräkningen ger en översiktlig uppfattning om storleken på de grundvattenvolymer som måste skyddas vid olika vattenuttag och olika krav på uppehållstid i marken.

$$Q \times t = \pi \times R^{2} \times b \times \mathrm{n_e}$$

där: *Q = uttagets storlek (m^3/d)=180 m^3/d*

t = tid (d)

b = grundvattenförande lagrets mäktighet (m)= 2 m (bedömning gjord med ledning av ett 20-tal tidigare undersökningsborrningar i området).

n_e= porositet= 20 % (litteraturvärde[3])

Utifrån ovanstående samband och förutsättningar beräknas avståndet vid radiell strömning mot vattentäkten enligt nedan:

Primär skyddszon	120 meter
Sekundär skyddszon	230 meter

För att uppnå en uppehållstid på 100 dygn från den primära skyddszonens yttre gräns till vattentäktszonen erfodras 120 meter och för att uppnå en uppehållstid på ett år från den sekundära skyddszonens yttre gräns till vattentäktszonen erfordras 230 meter. Radien stämmer överens med det nybildningsområde (radie=250 m) som beräknades med hjälp av årligt vattenuttag.

Totalt upptar den ytnära delen av isälvsavlagringen i området en yta på ca 0,15 km^2. Detta område bidrar till största delen till nybildningen av grundvattnet i området och bör därför omfattas av skyddsområdet. Delar av isälvsavlagringen överlagras av finkorniga sediment som utgör en god barriär mot föroreningstransport från markytan och ner till grundvattenmagasinet och som i sina perifera delar kan undantas från skyddsområdet.

9.3.3 **Vattentäktszon**

Vattentäktszonen för Rösäters grundvattentäkt föreslås utgöras av ett område om 10*10 meter runt uttagsbrunnen.

[3] Bedömd effektiv porositet (medelvärde i området). Den effektiva porositeten är hämtad från bland annat ”Grundvatten teori & tillämpning” G. Knutsson och CO. Morfeldt.

9.3.4 Primär skyddszon

Den primära skyddszonen för Rösäters grundvattentäkt har utformats så att den omfattar nybildningsområden för grundvatten inom det område som beräknats för 100 dygns uppehållstid. Enligt ovanstående hydrauliska beräkningar ger dessa ett infiltrations- och tillrinningsområde för primär skyddszon på minst 0,05 km^2. Föreslaget område är ca 0,08 km^2 stort.

Den största sårbarheten mot vattentäkten bedöms vara vid Tingskullen där isälvsmaterialet går i dagen och inte skyddas av finkorniga jordarter. I dessa områden kan en eventuell förorening lätt infiltrera genom marken och nå uttagsbrunnen via grundvattnet. Hela isälvsavlagringen vid Tingskullen som går i dagen föreslås därför ligga inom ett primärt skyddsområde för att kunna omfattas av hårdare restriktioner.

9.3.5 Sekundär skyddszon

Den sekundära skyddszonen har utformats så att den omfattar beräknat tillrinningsområde för ett års grundvattenuttag. Tillrinningsområdet för sekundär skyddszon bör ha en storlek av ca 0,2 km^2. Detta innebär att hela isälvsavlagringen samt området med svallsand ingår i vattenskyddsområdet. Föreslaget område är ca 0,4 km^2 stort.

9.3.6 Tertiär skyddszon

De primära och sekundära skyddszonerna omfattar ett område som erfordras för att uppnå vattenbalans för ett års vattenuttag. Någon tertiär skyddszon har därför inte föreslagits utan gränsen för sekundär skyddszon utgör vattenskyddsområdets yttre begränsning.

9.4 Genomförande samt motiv till gränsdragningar

Nedanstående generella motiv har beaktats för vattenskyddsområdenas principiella storlek. Mot bakgrund av nedanstående motiv utan rangordning och med de redovisade prognostiserade riskerna konstaterade belastningar och riskkällornas lokalisering, bedömer vi vårt förslag till principiell storlek utifrån försiktighetsprincipen (miljöbalken 2 kap § 3) att inte vara orimligt. Inom vissa område har motiven till gränsdragningen bedömts nödvändiga att specificera ytterligare.

9.4.1 Strategi och generella motiv

1. Grundregeln är att vattenskyddsområdet i princip bör omfatta hela vattentäktens tillrinningsområde.

2. Nödvändigheten av att bevara en god vattenkvalitet kan inte ifrågasättas. Vattenskyddsområdet skall ha den storlek som behövs med hänsyn till syftet. Syftet är att lämna garantier för att en så god kvalitet som möjligt på råvattnet kan erhållas inom

ramen för en samhällsekonomisk avvägning, så att råvattnet efter normalt reningsförfarande kan användas för sitt ändamål (dricksvattenframställning).

3. Vid dricksvattenframställning är det bättre att motverka en förorening snarare än att eliminera den med ytterligare beredning.

4. Grundvatten skall kunna användas som en dricksvattentäkt enligt direktiv till miljökvalitetsnormer för vatten (prop. 1997/98:145) (Miljödepartementet, 1999). Ett vattenskyddsområde skall därför ha så stor utsträckning att detta kan uppnås med hjälp av information, restriktioner och naturlig barriärförmåga. Storleken avgörs av de riskkällor och belastningar som konstaterats, samt naturlig barriärförmåga och skyddsåtgärder.

5. Hushållningsreglerna i miljöbalken innebär, trots att en avvägning skall göras mellan det skyddande intresset och motstående intressen, att enbart ekonomiska hänsynstaganden inte får äventyra de värden som man vill skydda. Vårt förslag till vattenskyddsområde baseras på en tolkning av hur avvägningen praktiskt bör göras, och är ett förslag med en associerad risk att vattenskyddet ändå inte kan uppnås. Med nuvarande utformning bedöms den risken acceptabel och i linje med lagstiftarens intentioner. Varje annan storlek innebär en annan risk att syftet bakom vattenskyddet inte kan uppnås. I grunden är det en politisk fråga att göra avvägningen mellan den risk man utsätter konsumenterna för samt de restriktioner som nödvändigtvis uppkommer för att uppnå en viss riskreduktion.

9.4.2 **Förslag till skyddsområde**

Mot bakgrund av de hydrogeologiska förhållandena och resultatet av riskbedömningen föreslås en primär och en sekundär skyddszon enligt *figur 3* och *bilaga 4*.

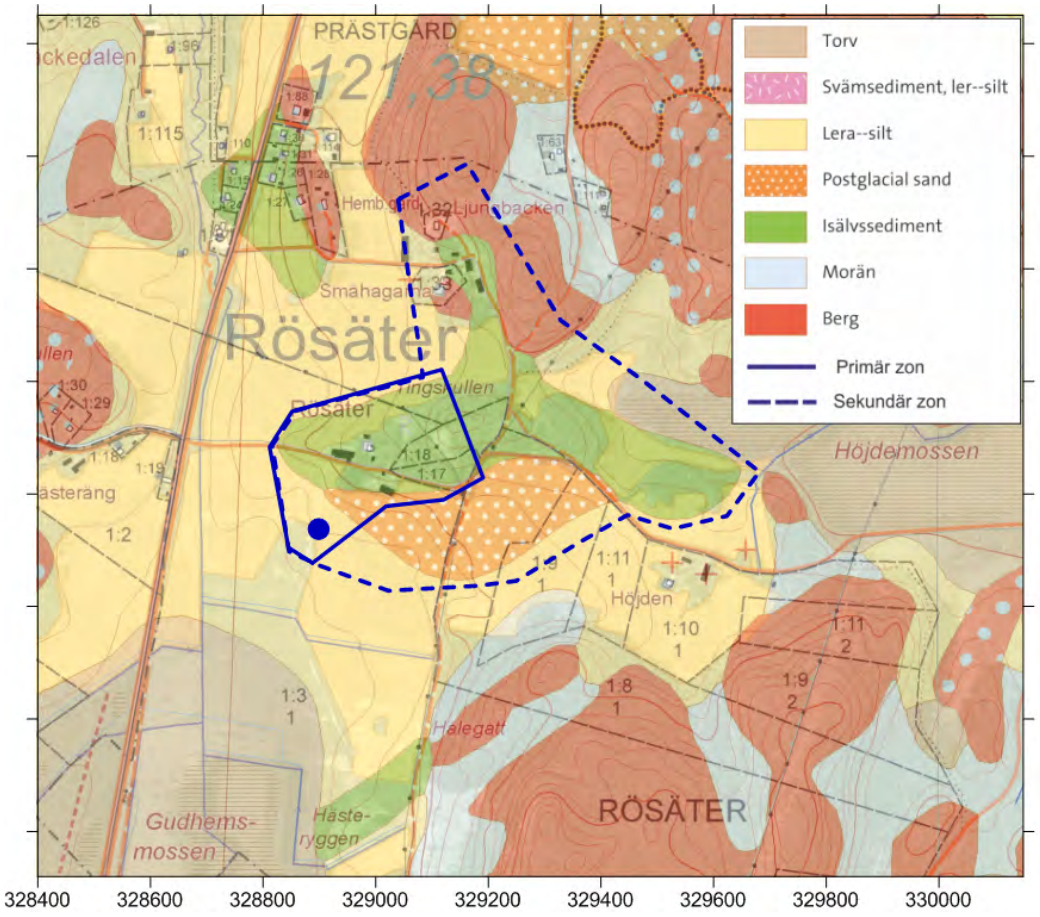

Figur 3. Förslag till skyddszoner. Gränserna är inritade på fastighetskartan med geokartan överlagrad.

9.4.3 **Platsspecifika motiv**

I följande punktlista redogörs för platsspecifika motiv för gränsdragningen enligt numrering i Figur 4.

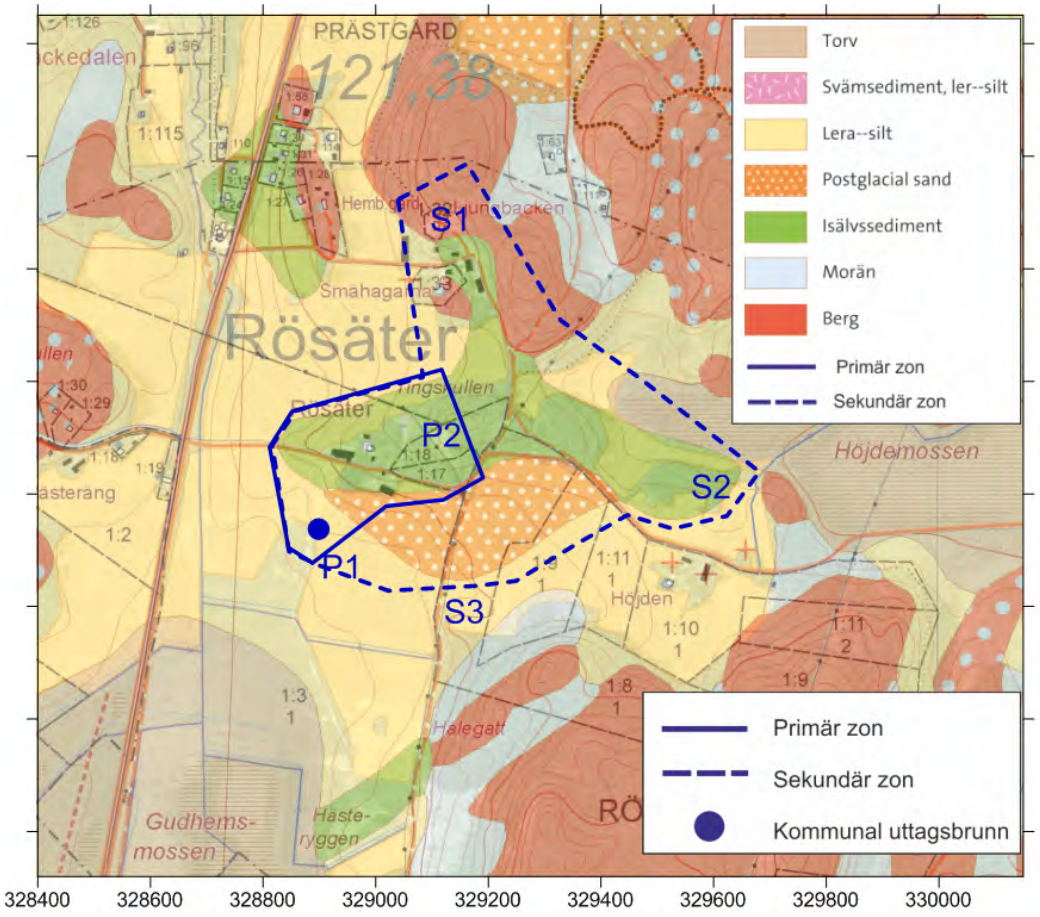

Figur 4. Föreslagen utbredning av vattenskyddsområde för Rösäter vattentäkt. Numreringen hänvisar till motivering i text.

P1 Övre delen av lagerföljden kring uttagsbrunnen består av ca 6 meter skyddande lera. Avståndet till gränsen kortas därför ned till 50 meter.

P2 Nybildningen sker till övervägande del i isälvsavlagringen. Gränsen mot öster läggs på toppen av Tingskullen vilket innebär att nybildningsarean är något större (0,08 km^2) än den beräknade arean på 0,05 km^2.

S1 Gränsen utsträcks mot norr så att hela isälvsavlagringen omfattas av sekundär zon. Gränsen i bergen går på ytvattendelaren.

S2 Gränsen utsträcks mot öster så att hela isälvsavlagringen omfattas av sekundär zon.

S3 Gränsen utsträcks mot söder så att både området med isälvsavlagring samt området med svallmaterial omfattas.

10 Bakgrund till valda skyddsföreskrifter

Lagstiftning, Naturvårdsverket, EU, Boverket, SGU, Livsmedelsverket, Miljömålskommittén, Färgelanda kommun och många andra anser att vattenskyddet långsiktigt måste förbättras. Att införa vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter enligt miljöbalken är ett av många verktyg för att uppnå detta.

Syftena är att:

- Informera om det allmänt gällande lagkrav på aktsamhet och allmän hänsyn.
- Specificera krav på aktsamhet i form av skyddsföreskrifter inom just detta vattenskyddsområde.
- Bibehålla eller förbättra vattenkvaliteten och minska risken för förorening.
- Identifiera olika intressen som vill använda mark och vatten.
- Använda mark och vatten på bästa sätt.

10.1 Skyddsföreskrifternas syfte och funktion

Syftet med skyddsföreskrifterna och deras tillämpning är att säkerställa att påverkan eller risk för påverkan på Rösäters vattentäkt inte uppstår så att vattnet efter normalt reningsförfarande kan användas för dricksvattenförsörjning. Skyddsföreskrifterna är såväl föreskrivande som informerande. Dessa två funktioner gör att syftet med skyddsföreskrifterna uppnås. Utformningen av skyddsföreskrifterna har därför anpassats till dessa funktioner.

10.2 Skyddsföreskrifternas restriktionsnivå

10.2.1 Generella krav

För att åstadkomma ett tillfredsställande skydd för vattentäkten, föreslås skyddsföreskrifter enligt *bilaga 1.*

Skydd av vattentäkter regleras i stort genom Miljöbalken *(SFS 1998:808, 7 kap)*. Naturvårdsverket ger anvisningar för skydd av ytvattentäkter i ”Naturvårdsverkets handbok för vattenskyddsområden” samt de allmänna råden NFS 2003:16. För såväl yt- som grundvattentäkter beaktas även EU:s ramdirektiv för vatten. Enligt EU:s ramdirektiv är det övergripande syftet att se till att en "god ekologisk vattenstatus" uppnås och bibehålls. Målet är även att förebygga försämring av vattnet även om vattnet idag har god kvalitet.

10.2.2 Restriktionsnivå

Kommunens miljöpolitiska ambition bedöms ansluta till miljöbalkens nivå och skyddsföreskrifterna grundar sig därför i princip på ”normalbestämmelserna” enligt NFS 2003:16 med anpassning till lokala förhållanden. Skyddsföreskrifterna beaktar befintliga risker, men de ska även vara framåtsyftande och föreskriver därför även om verksamheter som inte är aktuella idag. Föreskrifterna baseras på normalbestämmelserna enligt NFS 2003:16.

10.2.3 Anpassningen av vattenskyddsföreskrifterna till riskbedömningen

Riskbedömningen visar att risknivån inom tillrinningsområdet är mycket liten. Skyddsföreskrifterna behöver därför inte anpassas till riskbedömningen utan baseras på NFS 2003:16.

TEKNISKT UNDERLAG

VÄSTVATTEN AB

Stigen VSO

UPPDRAGSNUMMER 1352103000

FÖRSLAG TILL VATTENSKYDDSOMRÅDE OCH SKYDDSFÖRESKRIFTER

KONCEPT

2018-03-07

VÄNERSBORG VATTEN OCH MILJÖ

HANS BJÖRKMAN
UPPDRAGSLEDARE

KRISTINA HAGLUND
HANDLÄGGARE

SWECO

Innehållsförteckning

1	**Inledning**	**3**
1.1	Allmänt	3
1.2	Uppdrag och syfte	3
1.3	Bakgrund och motiv för inrättande av vattenskyddsområde	3
1.4	Uppdragets omfattning och genomförande	4
1.5	Underlagsmaterial	5
1.6	Syfte och användning av denna tekniska beskrivning	5
2	**Stigens vattentäkt**	**5**
2.1	Ägandeförhållanden	5
2.2	Vattendom	5
2.3	Anläggningen	5
2.4	Vattenbehandling	6
2.5	Försörjningsområde	6
2.6	Vattenförbrukning	7
2.7	Kapacitet	7
2.8	Reservvattentäkt	8
2.9	Vattentäktens värde	8
3	**Markanvändning**	**8**
4	**Hydrogeologi**	**8**
4.1	Nederbördsförhållanden	8
4.2	Hydrogeologiska förhållanden	9
4.2.1	Nybildning av grundvatten	10
4.2.2	Grundvattennivåer	10
4.3	Naturliga barriärer och sårbarhetsbedömning	11
4.4	Vattenkvalitet	11
5	**Planbestämmelser och markanvändning**	**12**
5.1	Översiktsplan	12
5.2	Riksintressen och naturreservat	12
5.3	Ras och skred	12
5.4	Lokala föreskrifter/områdesbestämmelser	13
5.5	Motstående intressen inom tillrinningsområdet	13
5.6	Miljökvalitetsnormer (MKN) och åtgärder enligt Vattenförvaltningsförordningen (VFF)	13
6	**Inventering av potentiella föroreningskällor**	**14**
6.1	Genomförande	14

6.2 Riskkällor 14
6.2.1 Klimatförändringar och översvämningar 14
6.2.2 Sabotage, kris och krig 15
6.2.3 Vägar och transporter 15
6.2.4 Täktverksamhet 15
6.2.5 Bebyggelse 16
6.2.6 Jord- och skogsbruk 17

7 Riskbedömning 17
7.1 Åtgärder för att minska riskerna 18

8 Utformning av vattenskyddsområde 18
8.1 Krav och allmän metodik 18
8.2 Skyddszoner 18
8.3 Avgränsning av skyddsområde 19
8.3.1 Vattentäktszon 19
8.3.2 Primär skyddszon 19
8.3.3 Sekundär skyddszon 19
8.3.4 Tertiär skyddszon 19
8.4 Avgränsning av skyddsområdet 19
8.4.1 Uppskattning av tillströmningsområdets minsta storlek 19
8.4.2 Vattnets uppehållstid i marken 20
8.4.3 Vattentäktszon 21
8.4.4 Primär skyddszon 21
8.4.5 Sekundär skyddszon 21
8.4.6 Tertiär skyddszon 21
8.5 Genomförande samt motiv till gränsdragningar 22
8.5.1 Strategi och generella motiv 22
8.5.2 Förslag till skyddsområde 23
8.6 Platsspecifika motiv 24

9 Bakgrund till valda skyddsföreskrifter 25
9.1 Skyddsföreskrifternas syfte och funktion 25
9.2 Skyddsföreskrifternas restriktionsnivå 25
9.2.1 Generella krav 25
9.2.2 Restriktionsnivå 25
9.2.3 Anpassningen av vattenskyddsföreskrifterna till riskbedömningen 26

Bilagor

BILAGA 1: FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER
BILAGA 2: RISKINVENTERING
BILAGA 3: FÖRSLAG TILL SKYDDSOMRÅDE

1 Inledning

1.1 Allmänt

Samhället Stigen ligger ca 5 km öster om Färgelanda i Färgelanda kommun. Samhället är uppbyggt runt den textilindustri som var verksam på sekelskiftet 1900 till mitten av 1980-talet. Vattenförsörjningen av samhället baseras på uttag av grundvatten. Som ett led i att trygga vattentäkten i Stigen önskar Färgelanda kommun att inrätta ett vattenskyddsområde för vattentäkten.

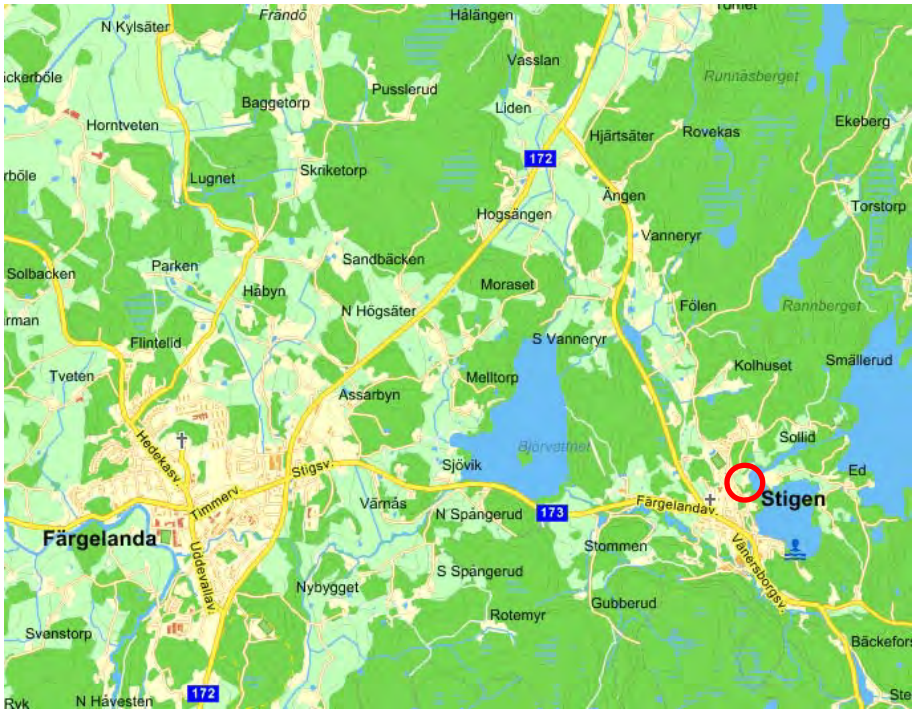

Figur 1. Stiens vattentäkt är inringad i bilden.

1.2 Uppdrag och syfte

På uppdrag av Västvatten AB har Sweco Environment AB upprättat tekniskt underlag samt förslag till skyddsområde och skyddsföreskrifter för Stigens grundvattentäkt.

1.3 Bakgrund och motiv för inrättande av vattenskyddsområde

Vattenskydd enligt miljöbalken syftar ytterst till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar att förvalta naturen väl.

I Naturvårdsverkets handbok för vattenskyddsområden från 2010[1] anges att syftet med vattenskyddsområden är att ge vattenförekomster som är viktiga för dricksvattenförsörjningen ett tillräckligt gott skydd så att råvattentillgångar säkras i ett långsiktigt perspektiv – ett flergenerationsperspektiv. Vattenförekomster och vattentäkter måste därför skyddas mot såväl nutida som framtida risker. Risker kan vara tillfälliga utsläpp i samband med olyckshändelser samt kontinuerliga diffusa och koncentrerade läckage. Skyddet för viktiga råvattentillgångar bör ha en mycket hög prioritet för att syftet med skyddet ska kunna uppnås.

Med ökande anspråk mot vattnet som resurs, och med allt mer komplexa relationer mellan intressen och anspråk, blir den offentliga maktens roll som fördelare av rättigheter och skyldigheter allt viktigare.

Färgelanda kommun analyserar nu sin vattenförsörjning för att på bästa sätt anpassa den efter framtida behov och krav. Som nuvarande funktion som huvudvattentäkt för samhället Stigen och eventuell framtida funktion, som del i ett nät med vattentäkter som försörjer stora delar av Färgelanda kommun med vatten, fyller grundvattentäkten i Stigen en viktig funktion i kommunens dricksvattenförsörjning. För att på ett ändamålsenligt sätt kunna skydda vattentäkten och tillförsäkra att vattenförsörjningen inom kommunen tryggas i ett flergenerationsperspektiv inrättas därför ett vattenskyddsområde för Stigens grundvattentäkt som en av åtgärderna.

1.4 Uppdragets omfattning och genomförande

Uppdraget har omfattat upprättande av tekniskt underlag och förslag till skyddsområde och skyddsföreskrifter för Stigens vattentäkt i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer.

För genomförande av uppdraget har följande moment utförts:

- **Teknisk beskrivning av vattentäkten**: Beskrivning av försörjningsområde, kapacitet, vattenbehandling, värdering av täkten samt framtida behov
- **Områdesbeskrivning**: Beskrivning av hydrogeologi, tillrinningsområde, vattenbalans, sårbarhet och skyddsbehov.
- **Identifiering och kartläggning av potentiella föroreningskällor**: Översiktlig riskinventering samt sammanställning av uppgifter från den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun angående riskobjekt i området.
- **Översiktlig riskanalys av väsentliga riskkällor för vattentäkten**. Bedömning av de risker som ska inkluderas i riskanalysen, genomförande av riskanalys samt förslag på åtgärder för de risker som bedömts utgöra beaktansvärda hot mot vattentäkten.
- **Förslag till vattenskyddsområde.** Vattentäktszon, primär, sekundär och tertiär inrättas, vilka tillsammans bildar skyddsområdet för Stigens grundvattentäkt.

[1] Naturvårdsverket, Handbok 2010:5 – Handbok om vattenskyddsområde.

- **Förslag till skyddsföreskrifter.** Ett förslag till skyddsföreskrifter för vattenskyddsområdets olika zoner tas fram. Föreskrifterna bygger på Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2003:16) men anpassas efter de platsspecifika förhållandena.

1.5 Underlagsmaterial

Utredningsarbetet har baserats på genomgång och analys av befintligt material:

A) Grusinventering, Färgelanda kommun. Länsstyrelsen Älvsborgs Län, 1982:3.

B) Stigens grundvattentäkt, Undersökning av felkällor och utförda åtgärder. Sweco Viak, 2002.

C) Färgelanda kommun översiktsplan, ÖP 14

D) Handbok om vattenskyddsområde, Naturvårdsverket Handbok 2010:5

E) Digital fastighetskarta från Metria.

F) Jordartskartan från SGUs kartgenerator.

G) VISS (VattenInformationsSystem Sverige), viss.lansstyrelsen.se

1.6 Syfte och användning av denna tekniska beskrivning

Denna tekniska beskrivning är en sammanställning och analys av relevant information som ett underlag för beslut till vattenskyddsområde och föreskrifter. Syftet med den tekniska beskrivningen är inte och kan inte vara att utgöra ett fullständigt eller tillräckligt underlag för att bedöma specifika ansökningar om tillstånd enligt vattenskyddsföreskrifterna. Skälen är bland annat att varje ansökan, verksamhet och plats utgör en unik kombination av detaljerade förutsättningar som i alla varianter inte kan förutses här, samt att detaljeringsgraden enligt Naturvårdsverkets handbok är avpassad för att avgränsa vattenskyddsområdet till, och inte inom, fastighetsskala.

2 Stigens vattentäkt

2.1 Ägandeförhållanden

Grundvattentäkten och vattenverket är belägen på fastigheten Färgelanda Stigen 11:8. Fastigheten ägs av Färgelanda kommun.

2.2 Vattendom

Vattendom saknas.

2.3 Anläggningen

Vattentäkten i Stigen utgörs av en uttagsbrunn (Br 3 i *Figur 2*), utformad som grusfilterbrunn. Brunnen är 20,5 meter djup och är utförd genom ODEX-borrning i

dimension 193 mm. Vattenintaget till brunnen sker genom ett 2 meter långt Johnsonfilter i rostfritt stål i dimension 152 mm med en slitsvidd på 1 mm. Filtret sitter mellan nivåerna 18,5 - 20,5 meter under markytan.

.

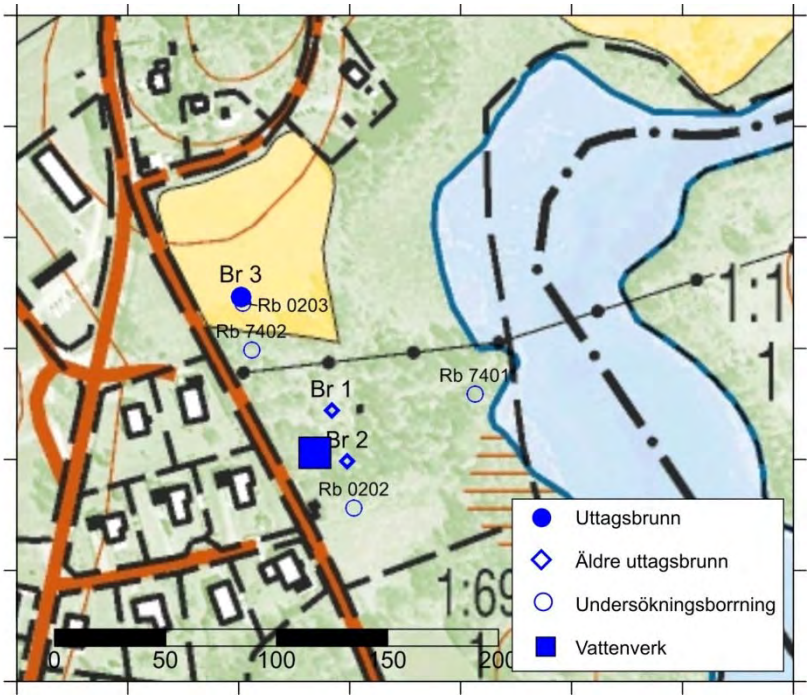

Figur 2. Nuvarande uttagsbrunn (Br 3), tidigare råvattenbrunn (Br 2) och renvattenbrunn (Br 1) samt tidigare undersökningsborrningar. Br 3 hette tidigare Rb 0201.

Vattnet pumpas upp med en dränkbar pump till vattenverket. Vid vattenverket finns en 25 m^3 lågreservoar för renvatten.

2.4 Vattenbehandling

I dagsläget pH-justeras vattnet genom tillsats av lut och desinficeras genom UV-strålning. Vattenverket är dock under ombyggnad och den nya processen beräknas vara klar och driftsatt första halvan av 2016. Då ska råvattnet som pumpas till anläggningen syresättas med luft för att oxidera järn och mangan. Efter luftningen kommer lut tillsättas vattnet och ledas vidare till en kontakttank för förlängd reaktionstid. Sedan leds det genom ett filter för avskiljning av mangan och järn. Innan vattnet pumpas ut på nätet desinficeras det genom UV-strålning.

2.5 Försörjningsområde

Försörjningsområdet begränsas idag av boende inom Stigens samhälle, se *figur 3*. Antalet invånare är ca 430 personer (2015). Ca 250 enheter (bostäder och verksamheter) anslutna till det kommunala VA-nätet.

Figur 3. Försörjningsområdet begränsas idag till Stigens samhälle. Ledningssträckningen redovisas som blå linjer i bilden.

2.6 Vattenförbrukning

Vattenförbrukningen i dagsläget (2015) är 60 m^3/medeldygn.

2.7 Kapacitet

I samband med rensblåsningen av brunnen när denna borrades uppskattades kapaciteten till ca 4 l/s (345 m^3/d).

Strax intill den befintliga uttagsbrunnen ligger den tidigare, nu nedlagda, vattentäktsanläggningen (se *Figur 2*). Ur denna togs förr mycket stora vattenuttag ur magasinet för att täcka behovet för yllefabriken som då låg i samhället. Uttagsmängden uppgick till 200-250 m^3/d vilket resulterade i markant förhöjda järnhalter i råvattnet som ett resultat av inducerad infiltration från Bovattnet.

För att undvika en försämrad vattenkvalitet begränsar kommunen uttagsmängden till ca 100 m^3/d.

För den framtida vattenförsörjningen i kommunen har diskussioner förts att råvatten från Stigen, Håvesten, Gatersbyn och Håbyn skall ledas till ett gemensamt vattenverk och försörja en stor del av kommunen med vatten. I dagsläget planeras dock ingen vattenledning mellan Stigen och Färgelanda.

2.8 Reservvattentäkt

Reservvattentäkt med hög säkerhet för Stigens samhälle saknas.

Det finns äldre uttagsbrunnar samt en återinfiltrationsanläggning med renvattenbrunn i en grusgrop strax intill den nuvarande uttagsbrunnen. Vattnet från denna är av undermålig kvalitet med avseende på periodvis hög turbiditet och har tagits ur bruk. Denna anläggning ligger i samma grundvattenmagasin och bedöms som mer sårbar än den nuvarande uttagsbrunnen.

2.9 Vattentäktens värde

Vattentäktens värde beror bland annat på uttagbara vattenmängder, nuvarande och framtida vattenutnyttjande samt tillgång på reservvattentäkter. För vattenförsörjningsändamål är utvinningsvärdet av största intresse. Det bestäms ofta av kostnaden för att ersätta vattentäkten i händelse av att den blir obrukbar.

Arbeten med att finna en ny grundvattentäkt i jord inom kommunen har pågått de senaste 30 åren utan att finna något tillräckligt bra alternativ. Förutsättningarna för att lokalisera en ny grundvattentäkt i jord med tillräcklig kapacitet och kvalitet bedöms som liten. Grundvattentäkten i Stigen har därmed ett mycket stort värde som grundvattenresurs för Färgelanda kommun.

Enligt Naturvårdsverkets handbok om vattenskydd[2] kan vattenförekomsten, i egenskap av att vara en allmän huvudvattentäkt, utan reservvatten, betraktas ha mycket högt skyddsvärde, vilket är den näst högsta klassen av fyra värdeklasser.

3 Markanvändning

Vattentäkten är placerad på ett ängsområde som sluttar ned mot sjön Bovattnet. Stigens samhälle ligger främst söder och väster om vattentäkten. Bostadshus finns ca 100 m väster om vattentäkten.

4 Hydrogeologi

4.1 Nederbördsförhållanden

Enligt SMHI uppgår avrinningen (nettonederbörden) i Stigen till ca 440 mm/år (SMHI vattenwebb, vattenbalans för år 1981-2010).Detta motsvarar den maximala nybildningen av grundvatten i området. I isälvsavlagringar bedöms 80 % av nettonederbörden bilda grundvatten, vilket motsvarar ca 350 mm/år.

Infiltrationen är sannolikt nästan 100 % av nederbörden i friktionsjord i naturmark. För Stigen används dock 80 % vilket ger ett visst utrymme för inläckage i eventuella dräneringsledningar och avrinning i mindre områden med eventuell lera vilket medför

[2] Handbok om vattenskyddsområde, 2010:5

lägre grundvattenbildning. Skyddsområdets kan således betraktas ha en något konservativ utsträckning.

4.2 Hydrogeologiska förhållanden

Topografin i området bestäms till största delen av berggrundsformerna. Väster om Bovattnet finns ett område med isälvssediment bestående av grus och sand där både den tidigare och den nuvarande vattentäkten är belägen, se *figur 4*. Den småskaliga berggrundstopografin gör att isälvssediment inte förekommer som sammanhängande, större enheter utan delas av höga berglägen till isolerade mindre förekomster. I lägre liggande delar förekommer lera. Nordväst om isälvsavlagringen finns ett område med svallsand. Denna sand ligger ovanpå leran.

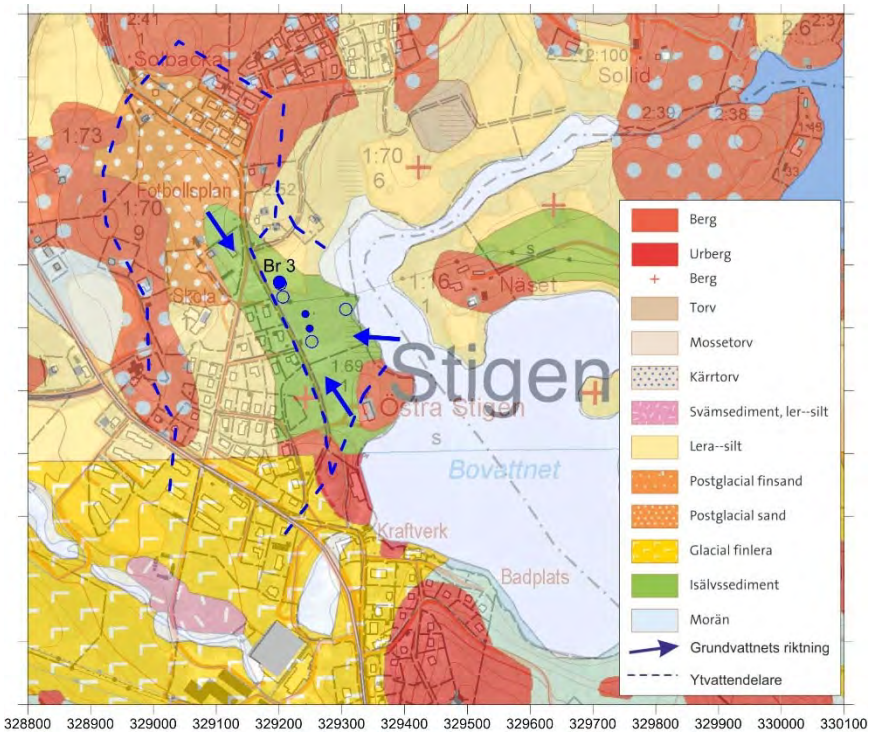

Figur 4. Jordartskarta. Nedladdad från SGUs kartgenerator under augusti 2016.

Stigens vattentäkt är belägen i en relativt liten grusavlagring som utgörs av en drygt 400 meter lång rygg i riktning NV-SO, där den begränsas av berg åt båda hållen. Avlagringens sydöstra del är dessutom inkilad mellan berg i öster och väster. Mot NV får avlagringen en tydlig ryggform med en bredd av ca 50 meter och en mäktighet av ca 7-8 meter över lermarker i väster och Bovattnet i öster.

Tidigare utförda undersökningsborrningar i det område som karterats som isälvssediment (Rb 0201, Rb 0202, Rb 0203) visar att de översta 3 - 8 metrarna utgörs av lera i dessa 3 punkter, se Figur 2. Rb 0201 utfördes som en ODEX-brunn och är således uttagsbrunnen som numera benämns Br 3. Under leran finns sand och grus blandat med lera. I

begränsade områden förekommer grova sorterade sediment utan finkornigt material. Uttagsbrunnen är belägen med filtret i sådant material.[3]

4.2.1 Nybildning av grundvatten

Grundvatten bildas genom att nederbörd infiltrerar i marken. Infiltrationen är större i grovt material såsom grus och sand (gröna områden i *Figur 4*) och mindre i mer finkorniga material. Lera kan betraktas som nästan helt tät. Nybildning sker även i berg.

Nybildningen av grundvatten till brunnen i Stigen sker till största delen i den grusavlagring där Br 3 är belägen. Viss nybildning av grundvatten sker sannolikt även i omgivande bergspartier.

Den nederbörd som faller på omgivande områden med lera avrinner till största del till Bovattnet och bidrar endast i begränsad omfattning till nybildning av grundvatten.

Området med friktionsmaterial är ca 0,05 km^2 stort och nybildningen kan beräknas till ca 18 000 m^3/år. Nybildningen i intilliggande berg är blygsam, ca 1 000 m^3/år. Totalt kan nybildningen beräknas till motsvande 52 m^3/d vilket är ungefär hälften av nuvarande vattenuttag. Detta betyder att magasinet får tillskott av vatten även från andra källor. Det kan inte uteslutas att friktionsmaterialet finns även under leran och kan då ha hydraulisk kontakt med även andra bergsområden och med området med svallsand i nordväst. Under sådana förhållanden är grundvattentillgången större i magasinet. Sannolikt balanseras dock inte uttaget 100 m^3/d.

Mest troligt är att det sker ett tillskott till magasinet från Bovattnet.

4.2.2 Grundvattennivåer

Avvägning av grundvattennivåer i uttagsbrunnar och observationsrör samt nivån på Bovattnet har utförts vid tre tillfällen. Utförda mätningar redovisas i *tabell 1.*

Tabell 1. Utförda grundvattennivåmätningar. Observationspunkternas lägen framgår av Figur 2.

Brunn/rör	+Höjd (RÖK)	+Höjd Grundvattennivå			
		2002-02-12	2009-09-01	2009-09-16	2016-06-15
Br 1	107,48	104,01	103,07	103,12	103,98
Br 2	107,85	104,01		103,13	106,37
Br 3	110,26		101,89	103,17	103,35
Rb 7402	107,88	104,04	103,07	103,12	103,97
Rb 7403	107,53	104,05			
Rb 7401	107,61	104,96	104,05	104,09	104,94
Rb 0202	112,25		103,05	103,11	103,97
Rb 0203	110,63		103,04	103,09	103,96
Bovattnet		105,62		105,51	105,86

[3] ”Undersökning av Stigens grundvattentäkt, Undersökning av felkällor och utförda åtgärder” SWECO VIAK AB, 2002-03-06. Uppdragsnummer 1350847.

Utförda grundvattennivåmätningar visar att nivåerna i jordlager vid vattentäkten ligger lägre än vattenytan i Bovattnet. Detta ger sannolikt upphov till ett betydande tillskott av vatten genom infiltration från sjön till grundvattenmagasinet. Det är inte fastställt om denna infiltration är orsakad av grundvattenuttaget ur vattentäkten, s.k. inducerad infiltration, eller om sjön delvis avvattnas västerut vid Stigens vattentäkt.

4.3 Naturliga barriärer och sårbarhetsbedömning

Sårbarheten betecknar markens och vattnets känslighet för att påverkas av en förorening, eller med andra ord, brist på förmåga att reducera en förorenings farlighet under transporten i mark och vatten. Sårbarheten för en grundvattentäkt avgörs huvudsakligen av markförhållandena, bland annat förekomsten av naturliga barriärer.

Med undantag för området med den tidigare grustäkten överlagras grundvattenmagasinet av mäktiga lerlager vilket är en mycket god barriär mot föroreningar. Inom dessa delar bedöms sårbarheten för vattentäkten som mycket liten.

Det tidigare grustäktsområdet saknar skyddande lerlager. Den omättade zonen består främst av sand och grus med god vattengenomsläpplighet. Detta medför att uppehållstiden för eventuell förorening från markytan till grundvattnet är kort och materialets förmåga att reducera föroreningar är mycket begränsad. Detta tillsammans med närheten till uttagsbrunnen medför att området med tidigare grustäktsverksamhet bedöms som mycket sårbart.

Sannolikt sker ett betydande grundvattentillskott genom infiltration av ytvatten från Bovattnet. Tidigare kommunala uttagsbrunnar i närområdet har visat tydlig försämrad råvattenkvalitet genom förhöjda järnhalter, sannolikt orsakade av infiltrationen.

Vattentäkten bedöms ha en relativt hög sårbarhet för en allmän kvalitetsförsämring av vattenkvaliteten i Bovattnet. För kortvariga föroreningsutsläpp i Bovattnet bedöms sårbarheten som låg.

4.4 Vattenkvalitet

En vattenprovtagning har utförts under våren 2016 och analyserna omfattade:

- Fysikalisk-kemiska parametrar
- Metaller inklusive kvicksilver
- Cyanid
- Bromat
- PAH
- Alifater. Aromater och BTEX
- Klorerade lösningsmedel
- Bekämpningsmedel

- Mikroorganismer

Analysresultaten har jämförts med SGUs Bedömningsgrunder för grundvatten[4]. Resultaten är indelade i 5 klasser där klass 1 innebär ingen eller obetydlig påverkan och klass 5 innebär mycket stark påverkan.

Vattenanalyserna från 2016 visar att vattnet är mjukt (2,8° dH) och med en alkalinitet på 61 HCO3/l (klass 2) och pH på 6,8. Halten klorid, sulfat och konduktivitet som indikerar påverkan av vägsalt är låg (klass 1). Halten nitrat och nitrit bedöms vara låg (klass 1) och visar på låga kvävehalter. Halten av mangan hamnar i klass 3; magnesium, natrium och nickel hamnar i klass 2 och övriga analyserade metaller förkommer i låga halter och bedöms som klass 1 enligt SGUs bedömningsgrunder.

Ur bakteriologiskt hänseende var vattnet vid provtagningstillfället utan anmärkning under 2016. Samtliga halter av bekämpningsmedel, PAH, alifater, aromater, BTEX, cyanid, bromat och klorerade lösningsmedel ligger under rapporteringsgränsen och är således mycket låga.

5 Planbestämmelser och markanvändning

Konflikter om användningen av vattnet bottnar oftast i anspråk på att få använda samma ytor för flera ändamål, t ex för bebyggelse, vägsträckning, industrilokalisering, vattentäkter. Konflikterna från vattentäktens huvudmäns perspektiv uppkommer av skyldigheter att säkra vattnets kvalitet och konsumenternas hälsa genom att vara restriktiva mot verksamheter som kan påverka kvaliteten negativt. En säker och hälsosam dricksvattenförsörjning är en nödvändig grund för ett samhälles fortlevnad och utveckling.

5.1 Översiktsplan

Vattentäkten berörs av översiktsplanen för Färgelanda kommun, ÖP 14, som antogs av kommunfullmäktige 2014-09-03.

Inga detaljplaner finns för området i vattentäktens närhet.

5.2 Riksintressen och naturreservat

Enligt Länsstyrelsens GIS-databas finns inga riksintressen eller naturreservat inom det berörda tillrinningsområdet.

Enligt Riksantikvarieämbetets databas finns fornminnen i form av brons- eller järnåldersgravar ett hundratal meter nordväst om Stigens vattentäkt.

5.3 Ras och skred

I samband med ÖP-arbetet 2006 gjorde Färgelanda kommun en översiktlig kartering av geotekniska förutsättningar i samhällena i kommunen. Området kring vattentäkten i Stigen klassas som ett område som har förutsättningar för spontana skred.

[4] SGU, 2013. Bedömningsgrunder för grundvatten. SGU-rapport 2013-01.

5.4 Lokala föreskrifter/områdesbestämmelser

Inom Färgelanda kommun finns ett antal lokala föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön (www.miljo.dalsland.se).

5.5 Motstående intressen inom tillrinningsområdet

Några andra motstående intressen än de som tas upp under kapitel 6 har inte påträffats för Stigen som vattentäkt

5.6 Miljökvalitetsnormer (MKN) och åtgärder enligt Vattenförvaltningsförordningen (VFF)

Grundvattenförekomsten finns upptagen i VISS-databasen med ID-nummer SE650044-128233 (Stigen). Vattenförekomsten klassas ha god kemisk och kvantitativ status. Risken för att kemisk och kvantitativ status inte uppnås till 2021 bedöms av vattenmyndigheten till ”ingen risk”. Åtgärder som ingår i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram är att inrätta ett vattenskyddsområde för grundvattenförekomsten.

Nyckelvattnet finns upptagen i VISS-databasen med ID-nummer SE650058-128307. Vattnet har klassningen måttlig ekologisk status och uppnår ej god kemisk status p.g.a. den förhöjda halten kvicksilver. Vattenmyndigheten bedömer att det finns risk att god ekologisk och kemisk status inte uppnås till 2021.

6 Inventering av potentiella föroreningskällor

6.1 Genomförande

Med riskkällor avses i detta sammanhang en verksamhet som kan medföra risk för utsläpp/utläckage som kan skada grundvattnet.

En översiktlig riskinventering har utförts under våren 2016. Uppgifter från den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun har sammanställts och potentiella riskkällor har identifierats på kartunderlag. Riskkällorna redovisas i *Bilaga 2*.

6.2 Riskkällor

Med riskkällor avses i detta sammanhang en verksamhet som kan medföra risk för utsläpp/utläckage som kan skada grundvattnet. De verksamheter eller förhållanden i området som kan innebära risk för vattentäkten samlas i följande grupper av riskkällor:

- Klimatförändringar och översvämningar
- Sabotage, kris och krig
- Vägar och transporter
- Täktverksamhet
- Bebyggelse
- Jord- och skogsbruk

6.2.1 Klimatförändringar och översvämningar

Mycket talar för att stora delar av Sverige går mot ett mildare och blötare klimat. Det medför att risken för översvämningar ökar och att föroreningar därmed lättare kan spridas till yt- och grundvatten. Mer extrema väderförhållanden leder till ökad risk för bl.a. häftiga nederbördstillfällen och perioder av extrem torka. Extrema nederbördstillfällen kan medföra följande risker, vilket också tidigare erfarenheter från perioder med höga regnmängder visar:

- Bräddning av avlopp
- Stora dagvattenmängder
- Översvämning och bortspolning av föroreningar från pågående och nedlagda verksamheter på markområden i anslutning till vattendrag och sjöar
- Ökad olycksfrekvens, t.ex. underminering av vägar
- Ökad grumlighet i ytvattendrag

Som tidigare nämnts så sker en del av nybildningen genom inducerad infiltration från Bovattnet. Bovattnets kvalitet har därför påverkan på grundvattnets kvalitet i ett långt tidsperspektiv.

Bräddning av avlopp skulle kunna påverka grundvattenmagasinet vid en eventuell översvämning

6.2.2 **Sabotage, kris och krig**

Vattenförsörjningen är en känslig sektor för sabotage och i samband med kris och krig. Risker rör bland annat åverkan på fasta installationer vilket motverkas genom fysiskt skydd.

Dessa risker har inte analyserats i denna rapport. En särskild riskanalys som fokuserar på risker i kris och krig rekommenderas. Detta bör inarbetas i kommunens beredskapsplan. Även aktsamhet beträffande informationsspridning om vattentäktens utformning och sårbarhet bör iakttas.

6.2.3 **Vägar och transporter**

Ca 350 väster om uttagsbrunnen går väg 173 som går mellan Frändefors och Färgelanda. Enligt Trafikverkets väginformation[5] 2016 så uppgår totaltrafiken till 1000-2000 ÅTD (årsdygnstrafik) och den tunga trafiken till 100-200 ÅTD. Övriga vägar inom tillrinningsområdet är mindre lokalvägar med mycket låg trafikbelastning och låga hastighetsbegränsningar.

De riskkällor som kan identifieras i samband med vägar och transporter är:

- Olyckor
- Slitage på vägar och fordon (oljedropp mm)
- Beläggningsarbeten
- Vägsalt
- Luftutsläpp

Klorid från vägsalt kan utgöra en risk för en vattentäkt, liksom upplag av vägsalt. Vid behov sprids något kg salt/m², år. Det är inte känt huruvida dammbindningsmedel används eller ej på grusvägen i närheten av vattentäkten.

Avstånd från väg 173 till vattentäkten är tillräckligt stor för att risken för påverkan kan bedömas som liten.

6.2.4 **Täktverksamhet**

Strax söder om Stigens vattentäkt ligger en gammal grustäkt. Tidigare baserades Stigens vattenförsörjning på grundvattenuttag från en anläggning i grustäkten. Området har de senaste åren växt igen med sly.

Jordlagren i grusgropen står i direkt förbindelse med den nuvarande uttagsbrunnen och har mycket begränsade möjligheter till reduktion av eventuella föroreningar som når grundvattnet. Otillåten dumpning i området kan utgöra en potentiell risk.

[5] https://nvdb2012.trafikverket.se/SeTransportnatverket

6.2.5 **Bebyggelse**

Överallt där människor bor och vistas förekommer en rad potentiella risker för en närbelägen vattentäkt. Riskerna är dels förknippade med boende, dels med olika typer av verksamheter. All hantering av för yt- eller grundvattnet skadliga ämnen som kan komma i kontakt med vattentäktens tillrinning utgör en risk för vattentäkten. Olyckor kan inträffa som orsakar stora utsläpp av skadliga ämnen, men även kontinuerliga diffusa utsläpp riskerar att hota vattentäkten.

Stigens vattentäkt är placerad öster om ett bostadsområde.

De riskkällor för Stigens vattentäkt som förknippas med bebyggelse är bland annat:

- Villaoljetankar
- Hushålls/trädgårdskemikalier
- Lokala avloppslösningar
- Parkering och uppställning av fordon samt fordonstvätt
- Energianläggningar/värmepumpar
- Dagvatten från bebyggda ytor

Villaoljetankar: Cisterner inomhus kan utgöra en risk om det finns avlopp så att eventuellt spill kan nå mark-, yt- eller grundvatten eller dagvattensystemet. Risk uppkommer främst vid transport av petroleumprodukter och vid påfyllning av cisterner.

På fem fastigheter inom föreslaget vattenskyddsområde har den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun kontrolluppgifter på inomhuscisterner med eldningsolja (3 m^3). Kontrolluppgifterna är gamla (från år 2006) och det är oklart om cisternerna används idag.

Hushålls/trädgårdskemikalier: Många av de produkter som används i hushållet och i trädgården, såsom bekämpningsmedel, smörjolja, städmedel och målarfärg, utgör vid ovarsam hantering en risk för vattentäkten. Till exempel kan rester av bekämpningsmedel redan vid låga halter påverka vattenkvaliteten och nedbrytningen av många medel är långsam. Då ämnena väl når grundvattnet är nedbrytningen och fastläggningen liten.

Lokala avloppslösningar: Den främsta risken med avlopp är utsläpp av mikrobiella föroreningar till marken men även stora mängder av andra ämnen såsom kväve och fosfor kan vara hot mot en vattentäkt eller vattenförekomst.

Enligt den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun finns det två fastigheter inom föreslaget vattenskyddsområde som har enskilt avlopp. Övriga fastigheter är anslutna till kommunalt avlopp. Stigen 2:54 har en sluten tank för WC-avlopp och en upphöjd infiltration för BDT (bad-, disk-, tvätt-vatten). Ed 1:16 har en anlagd grusbädd för avloppsvatten med utsläppspunkt i Bovattnet.

Parkering och fordonstvätt: Parkering och uppställning av fordon kan medföra läckage av bland annat petroleumprodukter. Läckage kan uppkomma både vid normal parkering till följd av fel på de parkerade eller uppställda fordonen, vid ovarsam hantering av petroleumprodukter eller vid bensinstöld. Parkering och uppställning av fordon innebär därmed en potentiell risk för negativ påverkan på grundvattnet.

Fordonstvätt kan ske med olämpliga produkter som tillförs vattendrag och grundvatten. Dessa förfaranden innebär en risk för förorening av vattentäkten genom att föroreningar kan föras med grundvattnet eller genom ytavrinning från hårdgjorda ytor där dränering till kommunalt avlopp saknas.

I bostadsområdet väster om Stigens vattentäkt sker ytavrinningen mot uttagsbrunnen och utgör en potentiell risk.

Energianläggningar/värmepumpar: Energianläggningar i berg och jord bedöms utgöra en potentiell risk för grundvattentäkten främst vid anläggandet då ovarsamhet kan leda till läckage av köldbärarvätska. I de fall då energianläggningarna inte är helt täta föreligger risk även i driftskedet genom att köldbärarvätska kan läcka till grundvattnet.

Enligt SGU:s brunnsarkiv finns det bostäder väster och norr om Stigens vattentäkt som har energibrunnar.

Dagvatten från bebyggda ytor En potentiell föroreningskälla utgör dagvatten som uppstår i samband med avrinning av nederbörd från bebyggda ytor eller vid snösmältning. Dagvattnets innehåll av föroreningar varierar beroende på vilken typ av aktivitet som förekommer i dagvattnets upptagningsområde, markförhållanden och typ av avledning inom det aktuella området.

Dagvatten är en källa till tillförsel av bland annat koppar, bly, zink, krom, nickel, kadmium och klorid till grundvattnet. Föroreningar utgörs bland annat av lakningsprodukter från bly- och koppartak. Undersökningar utförda av SLU har visat på förekomst av bekämpningsmedel i dagvatten ifrån villaområden[6].

6.2.6 Jord- och skogsbruk

Jord- och skogsbruk utgör i olika delar av verksamheten varierande hot för vattentäkten. Inom jordbruket är det framförallt spridning av bekämpningsmedel och gödselmedel som kan förorsaka försämrad vattenkvalitet. Skogsbruket innebär en risk för försämrad vattenkvalité dels genom näringsläckage, dels genom markskador och läckage från de arbetsfordon och tankar som används i verksamheten.

Den östra viken av Bovattnet, som föreslås ingå i vattenskyddsområdet, består av ängs – och betesmarker. Inget aktivt jordbruk förekommer i området för tillfället.

Idrottsplats. Ca 200 m nordväst om uttagsbrunnen finns Stigens idrottsplats. Det är tänkbart att gödsel- och/eller ogräsmedel används på gräsytan.

7 Riskbedömning

Potentiella risker är olyckor på väg 173 samt påverkan av vägsalt. Risken från väg 173 bedöms som liten.

[6] SLU Undersökning av bekämpningsmedel i vatten från jordbruk och samhällen år 2001, Uppsala 2002.

Stigens vattentäkt är placerad öster om ett bostadsområde vilket innebär potentiella risker för vattentäkter.

Den f.d. grustäkten söder om Stigens vattentäkt utgör en potentiell risk om otillåten dumpning sker.

Risknivån inom vattentäktens tillrinningsområde bedöms som mycket låg med avseende på nuvarande verksamheter.

7.1 Åtgärder för att minska riskerna

De fåtal risker som bedöms finnas bör minimeras genom följande åtgärder:

- ✓ Utföra aktiv tillsyn inom vattenskyddsområdet med tillräcklig frekvens.
- ✓ Området kring den f.d. grustäkten bör hägnas in och skyltar bör sättas upp om förbud

8 Utformning av vattenskyddsområde

8.1 Krav och allmän metodik

Det övergripande målet med skyddsområde och skyddsföreskrifter är att preventivt söka skydda en vattentäkt eller område möjligt för vattentäkt. Skydd av grundvattentäkter regleras genom miljöbalken *(SFS 1998:808, 7 kap)*. Naturvårdsverket ger i sina allmänna råd (2003:16) och handbok för vattenskyddsområden (2010:5) anvisningar för skydd av vattentäkter

Vattenskyddsområdet för en vattentäkt bör i princip, enligt gällande råd och anvisningar omfatta hela tillrinningsområdet. Av hydrogeologiska skäl begränsas ibland området när skyddsförhållandena är goda, uppehållstiden är tillräcklig eller det annars inte är skäligt att införa restriktioner inom så stora områden. Varje vattenskyddsområde som inte omfattar hela tillrinningsområdet är dock alltid associerat med en viss risk att en förorening precis utanför gränsen, som således inte omfattas av restriktionerna, inte hinner dämpas tillräckligt mycket innan det når vattentäkten.

8.2 Skyddszoner

I Naturvårdsverkets handbok anges att avgränsningen och vattenskyddsområdet för en grundvattentäkt bör resultera i fyra skyddszoner med olika restriktionsnivåer. En uppdelning av vattenskyddsområdet i olika skyddszoner gör att skyddsföreskrifterna blir mer nyanserade och skäliga, samt att lägre respektive högre krav kan ställas på verksamheter inom olika områden beroende främst på närheten till uttagsbrunnen. Ett vattenskyddsområde kan delas in i vattentäktszon, primär respektive sekundär skyddszon och vid behov tertiär skyddszon (NFS 2003:16).

8.3 Avgränsning av skyddsområde

8.3.1 Vattentäktszon

Vattentäktzonen (brunnsområdet) avgränsas som ett område kring uttagsbrunnen. Vattentäktszonen bör vara skyddad mot obehöriga och skyddas på lämpligt sätt. Marken inom vattentäktszonen bör endast disponeras av kommunens personal. Någon annan verksamhet än vattentäkt skall inte förekomma inom denna zon.

8.3.2 Primär skyddszon

Den primära skyddszonen avgränsas på ett sådant sätt att riskerna för akut förorening genom olyckshändelse minimeras. Vidare ska den primära skyddszonen skyddas mot sådan markanvändning och verksamhet som kan medföra risk för förorening av grundvattnet.

Gränsen mellan primär och sekundär skyddszon sätts så att uppehållstiden för grundvattenzonen till vattentäktszonens gräns beräknas vara minst 100 dygn för grundvatten bildat i den sekundära zonen. I de fall området nära grundvattentäkten utgörs av mäktiga jordlager med begränsad genomsläpplighet eller där en uppåtriktad grundvattengradient råder även vid fullt uttag kan även områden med kortare uppehållstider i grundvattenzonen än 100 dygn ingå i den primära skyddszonen.

8.3.3 Sekundär skyddszon

Syftet med den sekundära skyddszonen är att bibehålla en hög grundvattenkvalitet eller att förbättra kvaliteten. Den sekundära skyddszonen bör minst omfatta så stor del av vattenskyddsområdet att uppehållstiden för grundvatten från skyddszonens yttre gräns till grundvattentäkten har en beräknad uppehållstid av minst ett år.

8.3.4 Tertiär skyddszon

En tertiär skyddszon kan inrättas med syfte att omfatta resterande delar av tillrinningsområdet för vattentäkten som inte omfattas av övriga skyddszoner. Syftet med den tertiära skyddszonen är att även mark- och vattenutnyttjande som negativt kan påverka vattenförekomster och vattentäkter i ett långt tidsperspektiv omfattas av vattenskyddsområdet.

8.4 Avgränsning av skyddsområdet

8.4.1 Uppskattning av tillströmningsområdets minsta storlek

Vattenskyddsområdets area kan uppskattas genom vattenbalansberäkning. Grundvattenbildningen vid ett kontinuerligt uttag måste motsvara eller överstiga grundvattenuttaget. Nedanstående beräkningar av tillströmningsområdets storlek förutsätts att brunnen nyttjas kontinuerligt med konstant uttagsmängd.

Nybildning av grundvatten sker framför allt under tidig vår och höst genom infiltration av nederbörd, framförallt i jordlager bestående av sand och grus.

Enligt SMHI uppgår nettonederbörden till ca 440 mm/år i Stigen. Infiltrationen av nettonederbörd i isälvsmaterialet ansätts till 80%, vilket ger en grundvattenbildning på 350 mm/år.

Den infiltrationsyta som erfordras för att balansera ett års vattenuttag kan beräknas enligt nedan:

$$A = \frac{Q \times 365}{R}$$

Där: Q = uttagets storlek (m^3/d)=100 m^3/d (Vattenverkets högsta kapacitet)

R = årlig grundvattenbildning (m)=0,35 m/år

För att balansera ovanstående vattenuttag erfordras ett nybildningsområde som är 0,1 km^2, vilket motsvarar en cirkel med en radie av ca 180 meter.

8.4.2 **Vattnets uppehållstid i marken**

Grundvattnets medelhastighet i jordlagren kan grovt beräknas enligt nedanstående samband. Beräkningen ger en översiktlig uppfattning om storleken på de grundvattenvolymer som måste skyddas vid olika vattenuttag och olika krav på uppehållstid i marken.

$$Q \times t = \pi \times R^{2} \times b \times \mathrm{n}_{\mathrm{e}}$$

där: *Q = uttagets storlek (m^3/d)=100 m^3/d*

t = tid (d)

b = grundvattenförande lagrets mäktighet (m)= 2 m (bedömning gjord med ledning av tidigare undersökningsborrningar i området).

n_e= porositet= 20 % (litteraturvärde[7])

Utifrån ovanstående samband och förutsättningar beräknas avståndet vid radiell strömning mot vattentäkten enligt nedan:

Primär skyddszon	90 meter
Sekundär skyddszon	190 meter

För att uppnå en uppehållstid på 100 dygn från den primära skyddszonens yttre gräns till vattentäktszonen erfordras ca 90 meter. För att uppnå en uppehållstid på ett år från den sekundära skyddszonens yttre gräns erfordras ca 190 meter. Radien stämmer överens

[7] Bedömd effektiv porositet (medelvärde i området). Den effektiva porositeten är hämtad från bland annat ”Grundvatten teori & tillämpning” G. Knutsson och CO. Morfeldt.

med det nybildningsområde (radie=180 m) som beräknades med hjälp av årligt vattenuttag.

8.4.3 **Vattentäktszon**

För vattentäktszon för Stigens grundvattentäkt föreslås ett område av 10*10 meter runt uttagsbrunnen.

8.4.4 **Primär skyddszon**

Den primära skyddszonen för Stigens grundvattentäkt har utformats så att den omfattar nybildningsområdet inom det område som beräknats för 100 dygns uppehållstid, vilket innebär en area på ca 0,03 km^2. Den föreslagna primära skyddszonen är ca 0,03 km^2 och omfattar den nordliga delen av isälvsavlagringen.

8.4.5 **Sekundär skyddszon**

Den sekundära skyddszonen har utformats så att den omfattar beräknat tillrinningsområde för ett års grundvattenuttag. Tillrinningsområdet för sekundär skyddszon bör ha en storlek av ca 0,1 km^2. Föreslaget område är ca 0,08 km^2 stort

Hela området med isälvsmaterial samt intilliggande berg där en del av nybildningen sker ingår i den sekundära skyddszonen. Även svallsandsområdet i norr ingår i skyddsområdet.

8.4.6 **Tertiär skyddszon**

En del av nybildningen sker sannolikt genom inducerad infiltration från Bovattnet. Bovattnets kvalitet har därför påverkan på grundvattnets kvalitet i ett långt tidsperspektiv. Föroreningar i vattnet i samband med olyckor eller andra händelser som sker under kort tid, transporteras snabbt förbi strandområdet där infiltration sker. Sådana händelser bedöms inte påverka grundvattenkvaliteten.

Kvalitetsförsämringar i ytvattnet som sker under lång tid till följd av regionala luftavsatta föroreningar eller långtidsutsläpp långt uppströms kan påverka grundvattenkvaliteten. Sådana mer regionala kvalitetsförsämringar är dock svåra att reglera genom föreskrifter för en enskild grundvattentäkt.

Företeelser som kan orsaka långtida kvalitetsförsämringar i Bovattnets från området kring sjön kan regleras i dessa skyddsföreskrifter. Främst bedöms det vara mikroorganismer och bekämpningsmedel som kan orsaka kvalitetsförsämringar i sjön. Strömningsförhållandena i Bovattnet är sådana att det kontinuerligt sker en strömning från norr utmed den västra stranden mot söder och förbi kraftverket. Det bedöms mindre troligt att eventuellt förorenat vatten i sjöns östra eller södra del skulle kunna nå den strandzon där infiltrationen sker. En tertiär zon föreslås inrättas som omfattar ytvatten och 20 meter av stranden uppströms isälvsavlagringen där Br 3 är belägen.

8.5 Genomförande samt motiv till gränsdragningar

Nedanstående generella motiv har beaktats för vattenskyddsområdenas principiella storlek. Mot bakgrund av nedanstående motiv utan rangordning och med de redovisade prognostiserade riskerna konstaterade belastningar och riskkällornas lokalisering, bedömer vi vårt förslag till principiell storlek utifrån försiktighetsprincipen (miljöbalken 2 kap § 3) att inte vara orimligt. Inom vissa område har motiven till gränsdragningen bedömts nödvändiga att specificera ytterligare.

8.5.1 Strategi och generella motiv

1. Grundregeln är att vattenskyddsområdet i princip bör omfatta hela vattentäktens tillrinningsområde.

2. Nödvändigheten av att bevara en god vattenkvalitet kan inte ifrågasättas. Vattenskyddsområdet skall ha den storlek som behövs med hänsyn till syftet. Syftet är att lämna garantier för att en så god kvalitet som möjligt på råvattnet kan erhållas inom ramen för en samhällsekonomisk avvägning, så att råvattnet efter normalt reningsförfarande kan användas för sitt ändamål (dricksvattenframställning).

3. Vid dricksvattenframställning är det bättre att motverka en förorening snarare än att eliminera den med ytterligare beredning.

4. Grundvatten skall kunna användas som en dricksvattentäkt enligt direktiv till miljökvalitetsnormer för vatten (prop. 1997/98:145) (Miljödepartementet, 1999). Ett vattenskyddsområde skall därför ha så stor utsträckning att detta kan uppnås med hjälp av information, restriktioner och naturlig barriärförmåga. Storleken avgörs av de riskkällor och belastningar som konstaterats, samt naturlig barriärförmåga och skyddsåtgärder.

5. Hushållningsreglerna i miljöbalken innebär, trots att en avvägning skall göras mellan det skyddande intresset och motstående intressen, att enbart ekonomiska hänsynstaganden inte får äventyra de värden som man vill skydda. Vårt förslag till vattenskyddsområde baseras på en tolkning av hur avvägningen praktiskt bör göras, och är ett förslag med en associerad risk att vattenskyddet ändå inte kan uppnås. Med nuvarande utformning bedöms den risken acceptabel och i linje med lagstiftarens intentioner. Varje annan storlek innebär en annan risk att syftet bakom vattenskyddet inte kan uppnås. I grunden är det en politisk fråga att göra avvägningen mellan den risk man utsätter konsumenterna för samt de restriktioner som nödvändigtvis uppkommer för att uppnå en viss riskreduktion.

8.5.2 **Förslag till skyddsområde**

Utifrån vattentäktens planerade uttag, hydrogeologiska förhållanden och utförda vattenbalansräkningar, föreslås ett skyddsområde för grundvattentäkten i Stigen enligt Figur 5 och *bilaga 3*.

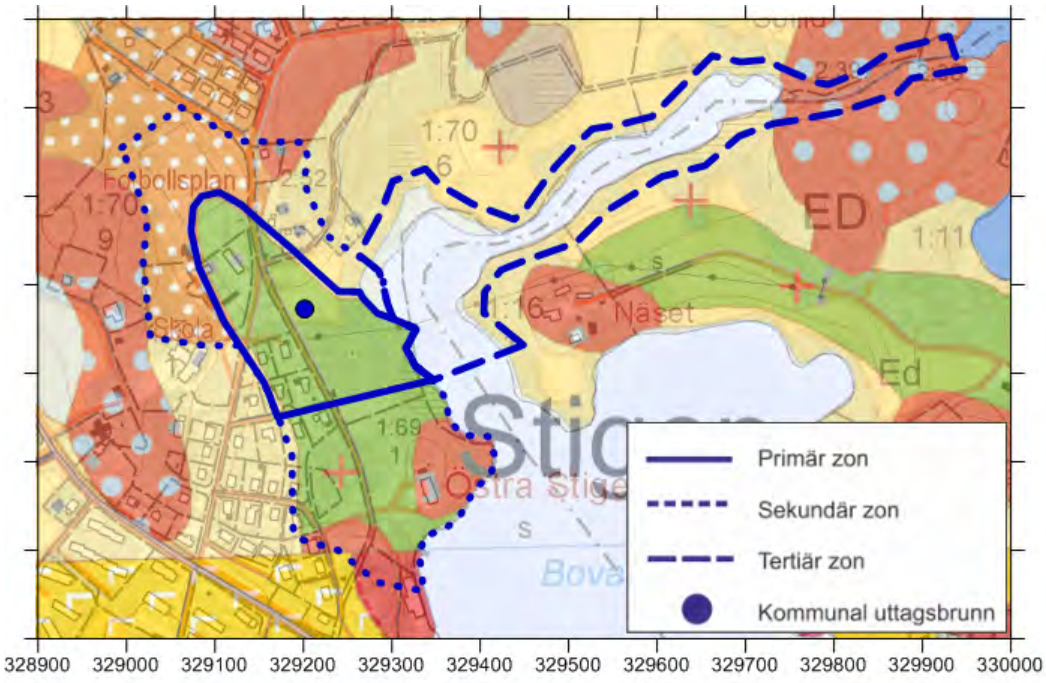

Figur 5. Förslag till skyddsområde. Gränserna är inritade på fastighetskartan med geokartan överlagrad.

8.6 Platsspecifika motiv

I följande punktlista redogörs för platsspecifika motiv för gränsdragningen enligt numrering i *figur 6*.

Figur 6. Föreslagen utbredning för vattenskyddsområdet i Stigen. Numreringen hänvisar till motiveringar i text.

P1 Den primära skyddszonen utgörs av den nordliga delen av isälvsavlagringen. Gränsen mot nordost går till strandlinjen för att skydda det område där inducerad infiltration från Bovattnet sker.

S1 Den del av området som karterats som svallsand omfattas av sekundär zon. Det kan inte uteslutas att sanden står i hydraulisk kontakt med isälvsmaterialet.

S2 I väster sammanfaller gränsen för den sekundära zonen med den primära zonen. Väster om denna gräns består jordlagerföljden av lera. Det är ett tättbebyggt område med dräneringar och dagvattenhantering. Bedömningen är att ytvattnet i detta område obetydligt bidrar till grundvattenbildningen i området.

S3 I söder utgörs den sekundära zonen av isälvsavlagringen. För att skapa ett tydlig avgränsat område går den östra gränsen längs med strandlinjen.

T1 Gränsen för tertiär zon går 20 meter från strandlinjen.

9 Bakgrund till valda skyddsföreskrifter

Lagstiftning, Naturvårdsverket, EU, Boverket, SGU, Livsmedelsverket, Miljömålskommittén, Färgelanda kommun och många andra anser att vattenskyddet långsiktigt måste förbättras. Att införa vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter enligt miljöbalken är ett av många verktyg för att uppnå detta.

Syftena är att:

- Informera om det allmänt gällande lagkrav på aktsamhet och allmän hänsyn.
- Specificera krav på aktsamhet i form av skyddsföreskrifter inom just detta vattenskyddsområde.
- Bibehålla eller förbättra vattenkvaliteten och minska risken för förorening.
- Identifiera olika intressen som vill använda mark och vatten.
- Använda mark och vatten på bästa sätt.

9.1 Skyddsföreskrifternas syfte och funktion

Syftet med skyddsföreskrifterna och deras tillämpning är att säkerställa att påverkan eller risk för påverkan på Stigens vattentäkt inte uppstår så att vattnet efter normalt reningsförfarande kan användas för dricksvattenförsörjning. Skyddsföreskrifterna är såväl föreskrivande som informerande. Dessa två funktioner gör att syftet med skyddsföreskrifterna uppnås. Utformningen av skyddsföreskrifterna har därför anpassats till dessa funktioner.

9.2 Skyddsföreskrifternas restriktionsnivå

9.2.1 Generella krav

För att åstadkomma ett tillfredsställande skydd för vattentäkten, föreslås skyddsföreskrifter enligt *bilaga 1.*

Skydd av vattentäkter regleras i stort genom Miljöbalken *(SFS 1998:808, 7 kap)*. Naturvårdsverket ger anvisningar för skydd av ytvattentäkter i ”Naturvårdsverkets handbok för vattenskyddsområden” samt de allmänna råden NFS 2003:16. För såväl yt- som grundvattentäkter beaktas även EU:s ramdirektiv för vatten. Enligt EU:s ramdirektiv är det övergripande syftet att se till att en "god ekologisk vattenstatus" uppnås och bibehålls. Målet är även att förebygga försämring av vattnet även om vattnet idag har god kvalitet.

9.2.2 Restriktionsnivå

Kommunens miljöpolitiska ambition bedöms ansluta till miljöbalkens nivå och skyddsföreskrifterna grundar sig därför i princip på ”normalbestämmelserna” enligt NFS 2003:16 med anpassning till lokala förhållanden. Skyddsföreskrifterna beaktar befintliga risker, men de ska även vara framåtsyftande och föreskriver därför även om verksamheter som inte är aktuella idag. Föreskrifterna baseras på normalbestämmelserna enligt NFS 2003:16.

9.2.3 **Anpassningen av vattenskyddsföreskrifterna till riskbedömningen**

Riskbedömningen visar att risknivån inom tillrinningsområdet är mycket liten. Skyddsföreskrifterna behöver därför inte anpassas till riskbedömningen utan baseras på NFS 2003:16.

Sweco Environment AB

Kristina Haglund Hans Björkman

SWECO

BILAGA 1 – FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER

Förslag till skyddsföreskrifter för Gatersbyn vattenskyddsområde

Nedan angivna föreskrifter är specifika för Gatersbyn 2 grundvattentäkt. De har utformats med vattentäkternas nutida och framtida skyddsbehov i fokus och representerar i många avseenden en tillämpning och uttolkning av miljöbalkens intentioner som uttrycks i miljöbalkens allmänna hänsynsregler (MB 2 kap). I vissa fall kan en föreskrift med stöd av miljöbalkens 7 kap innefatta ett större krav på försiktighet än vad som följer av miljöbalkens allmänna aktsamhetsregler. Föreskrifter för vattenskyddsområde meddelas med stöd av 7 kap. 22§, 30§ i miljöbalken.

I hela vattenskyddsområdet gäller de restriktioner och anvisningar som generellt gäller inom vattenskyddsområden, bl.a. Naturvårdsverkets föreskrifter gällande skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor (NFS 2003:24 med senare revideringar) samt användande av bekämpningsmedel (NFS 2015:2 och NFS 2015:3).

ZONINDELNING AV VATTENSKYDDSOMRÅDET

Gatersbyns vattenskyddsområde är indelat i tre skyddszoner

- *Vattentäktszon*
- *Primär skyddszon*
- *Sekundär skyddszon*

Indelningen i skyddszoner baseras på nedan beskrivna kriterier, vilka följer Naturvårdsverkets handbok om vattenskyddsområde 2010:5. Skyddsföreskrifterna hänvisar till dessa skyddszoner.

Vattentäktszon

Vattentäktszonen avgränsas som ett område kring uttagsbrunnen. Syftet med vattentäktszonen är att säkra ett effektivt närskydd för en vattentäkt. Principen är att området ska vara otillgängligt för andra än verksamhetsutövaren och bör därför skyddas mot obehöriga genom inhägnad.

Primär skyddszon

Syftet med den primära skyddszonen är att skapa rådrum vid händelse av akut förorening. Den primära skyddszonen avgränsas på sådant sätt att riskerna för akut förorening genom olyckshändelser minimeras. En akut förorening ska hinna upptäckas i tid och åtgärder vidtas innan föroreningen hinner nå vattentäktszonen med uttagsbrunnarna.

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 575550
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund

Telefon direkt +46 (0)521575555
Mobil +46 (0)725411655
kristina.haglund@sweco.se

SWECO

Sekundär skyddszon

Syftet med den sekundära skyddszonen är att bibehålla en hög grundvattenkvalitet eller att förbättra kvaliteten.

FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER FÖR GATERSBYNS VATTENSKYDDSOMRÅDE

I de fall det föreskrivs att **anmälan eller tillstånd** krävs, görs detta till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

1§ Vattentäktszon

Inom vattentäktszonen är all annan verksamhet än vattentäktsverksamhet förbjuden. Området ska vara inhägnat. Annans mark får tas i anspråk för detta (7 kap 22 § miljöbalken).

2§ Petroleumprodukter

	Primär skyddszon	**Sekundär skyddszon**
A	Hantering av mer än 25 liter petroleumprodukter får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för transporter.* *Undantag gäller för bränsle i drifttanken på fordon.* *Undantag gäller befintlig lagring som har sekundärt skydd.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

3§ Miljöfarliga kemiska produkter

	Primär skyddszon	**Sekundär skyddszon**
	Hantering av mer än 25 liter för grund- eller ytvattnet skadliga ämnen såsom impregneringsmedel, lösningsmedel eller andra miljöfarliga kemiska produkter får inte ske utan **tillstånd.** *Undantag gäller för transporter.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

Ytterligare bestämmelser följer i Naturvårdsverkets föreskrifter om skydd mot vattenförorening vid hantering av brandfarlig vätska NFS 2003:24 med tillhörande revideringar 2006:16 och 2009:3 samt eventuella senare ändringar.

4§ Fordonstvätt

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Användning av avfettnings-, rengörings- och tvättmedel i samband med fordonstvätt är **förbjudet**. *Undantag gäller för avspolning med kallt vatten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

5§ Bekämpningsmedel

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel är **förbjuden**. *Undantag gäller för transport* *Undantag gäller för användning inomhus.*	Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för transport* *Undantag gäller för användning inomhus.*

Ytterligare bestämmelser följer i Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2015:2 och NFS 2015:3.

6§ Växtnäringsämnen

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Lagring av naturgödsel från mer än två djurenheter utan tät gödselvårdsanläggning är **förbjudet**.	Lagring av naturgödsel från mer än två djurenheter utan tät gödselvårdsanläggning får inte ske utan **tillstånd**.
B	Spridning av naturgödsel får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för den hantering som motsvarar årlig skötsel av privat tomtmark.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

7§ Djurhållning

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Nyetablering av djurhållning med lantbruksdjur får ej ske utan **anmälan**.	--

8§ Avloppsanläggning

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Nyetablering av avloppsanläggning för spillvatten eller annat avloppsvatten är **förbjudet**.	Nyetablering av avloppsanläggning för spillvatten eller annat avloppsvatten får inte ske utan **tillstånd**.

9§ Slam

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Spridning av slam från avloppsreningsverk eller enskild reningsanläggning är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

SWECO

10§Timmer mm

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Upplag överstigande en avverkningssäsong av bark, flis, spån, timmer, grot och liknande är **förbjudet**. *Undantag gäller för ved eller andra träbaserade produkter, för det egna hushållets uppvärmning av bostad på den aktuella fastigheten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

11§ Avfall

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Uppläggning och deponering av avfall är **förbjudet.** *Undantag gäller för hushållsavfall från enskilt hushåll, vilket läggs i särskilda tunnor för regelbunden sophämtning.* *Undantag gäller komposterbart hushållsavfall från enskilt hushåll, vilket läggs i hushållskompost på den egna tomten.* *Undantag gäller för trädgårdsavfall som uppkommer på den egna fastigheten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

12§ Förorenade massor

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Uppläggning och deponering av förorenade massor eller massor med okänt föroreningsinnehåll är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Utfyllning eller annat användande för anläggningsändamål av avfall, förorenade massor eller med massor med okänt föroreningsinnehåll är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

13§ Asfalt, oljegrus och vägsalt

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Upplag av asfalt och oljegrus är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Upplag av vägsalt är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

14§ Snö

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Upplag av snö, med ursprung från trafikerade ytor utanför primär skyddszon, är **förbjudet.**	Upplag av snö, med ursprung från trafikerade ytor utanför sekundär skyddszon, är **förbjudet**.

15§ Väg

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Anläggande av ny väg får endast ske med **tillstånd**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Beläggningsarbete och andra förbättringsarbeten på väg, på en total yta av 50 m^2 eller mer, får ej ske utan **anmälan**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
C	Spridning av vägsalt kräver **tillstånd**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
D	Användning av spillolja, eller därmed liknande produkter, som dammbindningsmedel är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

16§ Jord och berg

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	All materialtäktsverksamhet är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Sprängning är **förbjudet.**	Sprängning får inte ske utan **tillstånd**

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
C	Schaktning och grävning får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för schaktning, grävning och förflyttning av en sammanlagd jord-/bergvolym som är mindre än 150 m³.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
D	Pålning och spontning får inte utföras utan **tillstånd.**	Samma föreskrift som primär skyddszon.

17§ Anläggningar för lagring och utvinning av energi och kyla

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Nyetablering av anläggning för lagring av och utvinning av värmeenergi eller kyla från berg, mark eller vatten är **förbjuden.**	Nyetablering av anläggning för lagring av och utvinning av värmeenergi eller kyla från berg, mark eller vatten får ej anläggas utan **tillstånd.**

18§ Anläggningar för uttag av vatten

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Nyetablering av brunn för uttag av vatten från berg eller jord är **förbjuden.**	Nyetablering av brunn för uttag av vatten från berg eller jord får ej ske utan **tillstånd**.

19§ Allmänna bestämmelser

a) Tillsyn enligt dessa föreskrifter utövas av den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

b) I de fall tillstånd krävs enligt dessa föreskrifter ska skriftlig ansökan skickas till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. I samband med sådan prövning kan nämnden föreskriva särskilda villkor som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

c) I de fall anmälan krävs enligt dessa föreskrifter ska skriftlig anmälan skickas till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. Nämnden kan förelägga om särskilda försiktighetsmått som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

d) Dispens från förbud enligt dessa föreskrifter kan medges av den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. I samband med sådan prövning kan nämnden föreskriva särskilda villkor som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

e) Brott mot skyddsföreskrifterna kan medföra påföljd enligt 29 kap 2 och 2a §§ Miljöbalken om inte andra ansvarsbestämmelser blir tillämpliga.

f) Tillstånd enligt dessa skyddsföreskrifter krävs inte om motsvarande delar i verksamheten tillståndsprövats eller omfattas av pågående tillståndsprövning enligt miljöbalkens 9, 11 och 12 kapitel eller annan förordning utfärdad eller med stöd av miljöbalken.

g) Fastighetsägare, nyttjare av fastighet eller verksamhetsutövare inom vattenskyddsområdet ska omedelbart anmäla spill, läckage och andra händelser om de är av sådan omfattning att de kan medföra risk för grundvattenförorening. Anmälan ska göras till Räddningstjänsten. Inträffade olyckor ska omedelbart rapporteras på telefon 112.

20§ Skyltning

a) Där allmänna vägar passerar gräns till vattenskyddsområdet samt där så behövs vid vägar som passerar genom området ansvarar vattentäktens huvudman för att det finns skyltar som utmärker och informerar om vattenskyddsområdet. Annans mark får tas i anspråk för detta (7 kap 22 § miljöbalken). Utformningen av skyltar ska följa rekommendationer från berörda myndigheter och statliga verk.

b) Där petroleumprodukter eller andra miljöfarliga kemiska produkter hanteras ska skylt finnas som informerar om vattenskyddsområdets existens. Skyltarna tillhandahålls av vattentäktens huvudman och bekostas av verksamhetsutövaren. Undantag för krav på skyltar gäller vid hantering av nämnda produkter för hushållsbehov.

21§ Övergångsbestämmelser

a) Skyddsföreskrifterna gäller enligt 7 kap. 22 § Miljöbalken omedelbart då vattenskyddsområdet träder ikraft, även om de överklagas.

b) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir tillståndspliktig får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[1]. Därefter får verksamheten bedrivas endast om den som bedriver verksamheten lämnat in en ansökan om tillstånd till tillståndsmyndigheten senast den dd mm åå.

c) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir anmälningspliktig får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[2] Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten är anmäld senast den dd mm åå.

d) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir förbjuden får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[3]. Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten erhållit dispens från förbudet senast dd mm åå.

[1] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.
[2] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.
[3] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.

BILAGA A: DEFINITIONER AV BEGREPP

Avfall

Avfall definieras enligt avfallsförordningen (2011:927).

Avverkningssäsong

Enligt skogsencykolpedin, liksom i dessa skyddsföreskrifter, definieras en avverkningssäsong som tiden mellan knoppsprickning ett år till nästa års knoppsprickning.

Djurenhet

Definition av djurenheter i enlighet med Miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251).

Fordon

Med fordon avses i dessa föreskrifter ett motordrivet transportmedel/arbetsredskap som kan framföras på mark, vatten eller is.

Förorenade massor

Med förorenade massor avses massor från ett *förorenat område eller efterbehandlings-objekt,* det vill säga från *ett område, en deponi, mark, grundvatten eller sediment som är förorenat och vars föroreningshalter påtagligt överskrider lokal/regional bakgrundshalt.* Vad som avses med förorenade massor kan därför variera mellan olika platser och får avgöras av den kommunala tillsynsmyndigheten.

Grot

Grot är det spill som uppstår när skogsskördaren apterar trädstammarna. Det är en sammanslagning av orden grenar och (träd)toppar.

Hantering

Med hantering avses - i enlighet med miljöbalken - en verksamhet eller åtgärd som utgörs av tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

Hushållsbehov

Med hushållsbehov avses sådant behov som uppkommer i det egna hushållet och som inte är förknippat med kommersiellt bruk. Hushållsbehov begränsas vid hantering av enstaka förpackningar av de största storlekarna en enskild konsument kan köpa i detaljhandeln. Tillfällig förvaring av större mängder färg, exempelvis i samband med målning av ett enskilt bostadshus skall också anses vara hantering för hushållsbehov

Miljöfarliga kemiska produkter

Med miljöfarliga kemiska produkter avses hälso- eller miljöfarliga kemiska produkter enligt Kemikalieinspektionens definition i KIFS 2005:7, samt dess ändringar.

Kemiskt bekämpningsmedel

Med kemiskt bekämpningsmedel avses i enlighet med miljöbalken kemiska produkter avsedda att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom

Materialtäkt

Med materialtäkt avses här täkt av berg, sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter.

Nyetablering

Med nyetablering avses etablering av en helt ny anläggning d.v.s. inte uppgradering av en redan befintlig anläggning.

Petroleumprodukter

Med petroleumprodukter avses bränslen, drivmedel och smörjolja som framställs av råolja t.ex. bensin, diesel, fotogen, eldningsolja, motorolja, turbinoljor, hydrauloljor och smörjfett.

Sekundärt skydd

Med sekundärt skydd avses a) invallning för enskilt förvaringskärl som rymmer hela kärlets volym, eller b) invallning som är gemensam för flera förvaringskärl som rymmer minst 50 % av den totala lagringskapaciteten, dock minst den största cisternens volym, eller c) dubbelmantlade rörledningar eller d) uppsamlingstråg eller annan anordning som säkerställer att vätska och andra medier kan uppfångas från ett läckande förvaringskärl eller vid spill. Det sekundära skyddet utgörs av ett tätt material som är beständigt mot avsett ämne. Det sekundära skyddet ska omfatta alla delar som omfattas av föreskrift.

Spillvatten

Spillvatten, liksom hushållsspillvatten, definieras här som bad-, disk-, tvätt- och klosettvatten

Stallgödsel

Med stallgödsel avses i enlighet med Jordbruksverkets skrift *Gödsel och miljö* från 2007, husdjurens träck eller urin med eventuell inblandning av foderrester, strömedel eller annan vätska såsom spillvatten, disk- och tvättvatten, pressaft från ensilage eller eventuell nederbörd uppsamlad på gödselplatta, rastgård och i behållare.

Upplag

Med upplag avses här plats på marken eller i vattnet för uppläggning och förvaring av förorenande ämnen, avfall, förorenade massor, massor med okänd miljöstatus eller andra

förorenade produkter. Plats på marken för kompostering av hushållsavfall från enskilt hushåll är ej att betrakta som upplag.

Yrkesmässig

Med yrkesmässig avses sådan verksamhet som har en viss omfattning och varaktighet, samt ett objektivt fastställbart vinstsyfte och är av självständig karaktär. Verksamheten behöver dock inte vara vederbörandes huvudsysselsättning. Kravet på vinstsyfte avser att markera gränsdragningen mot hobbyverksamhet.

SWECO

BILAGA 1 – FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER

Förslag till skyddsföreskrifter för Rådanefors vattenskyddsområde

Nedan angivna föreskrifter är specifika för Rådanefors grundvattentäkt. De har utformats med vattentäkternas nutida och framtida skyddsbehov i fokus och representerar i många avseenden en tillämpning och uttolkning av miljöbalkens intentioner som uttrycks i miljöbalkens allmänna hänsynsregler (MB 2 kap). I vissa fall kan en föreskrift med stöd av miljöbalkens 7 kap innefatta ett större krav på försiktighet än vad som följer av miljöbalkens allmänna aktsamhetsregler. Föreskrifter för vattenskyddsområde meddelas med stöd av 7 kap. 22§, 30§ i miljöbalken.

I hela vattenskyddsområdet gäller de restriktioner och anvisningar som generellt gäller inom vattenskyddsområden, bl.a. Naturvårdsverkets föreskrifter gällande skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor (NFS 2003:24 med senare revideringar) samt användande av bekämpningsmedel (NFS 2015:2 och NFS 2015:3).

ZONINDELNING AV VATTENSKYDDSOMRÅDET

Rådanefors vattenskyddsområde är indelat i tre skyddszoner

- *Vattentäktszon*
- *Primär skyddszon*
- *Sekundär skyddszon*

Indelningen i skyddszoner baseras på nedan beskrivna kriterier, vilka följer Naturvårdsverkets handbok om vattenskyddsområde 2010:5. Skyddsföreskrifterna hänvisar till dessa skyddszoner.

Vattentäktszon

Vattentäktszonen avgränsas som ett område kring uttagsbrunnen. Syftet med vattentäktszonen är att säkra ett effektivt närskydd för en vattentäkt. Principen är att området ska vara otillgängligt för andra än verksamhetsutövaren och bör därför skyddas mot obehöriga genom inhägnad.

Primär skyddszon

Syftet med den primära skyddszonen är att skapa rådrum vid händelse av akut förorening. Den primära skyddszonen avgränsas på sådant sätt att riskerna för akut förorening genom olyckshändelser minimeras. En akut förorening ska hinna upptäckas i tid och åtgärder vidtas innan föroreningen hinner nå vattentäktszonen med uttagsbrunnarna.

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 575550
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund

Telefon direkt +46 (0)521575555
Mobil +46 (0)725411655
kristina.haglund@sweco.se

TG g:\projekt och utredning\vattenresurser\skyddsområden_inrätta nya_färgelanda\färdiga handlingar\6 inför ansökan förel ensk ev samråd övr\kallelse fvab\rådanefors vso 20180307\bilaga 1_skyddsföreskrifter rådanefors_180307.docx

SWECO

Sekundär skyddszon

Syftet med den sekundära skyddszonen är att bibehålla en hög grundvattenkvalitet eller att förbättra kvaliteten.

FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER FÖR RÅDANEFORS VATTENSKYDDSOMRÅDE

I de fall det föreskrivs att **anmälan eller tillstånd** krävs, görs detta till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

1§ Vattentäktszon

Inom vattentäktszonen är all annan verksamhet än vattentäktsverksamhet förbjuden. Området ska vara inhägnat. Annans mark får tas i anspråk för detta (7 kap 22 § miljöbalken).

2§ Petroleumprodukter

	Primär skyddszon	**Sekundär skyddszon**
A	Hantering av mer än 25 liter petroleumprodukter får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för transporter.* *Undantag gäller för bränsle i drifttanken på fordon.* *Undantag gäller befintlig lagring som har sekundärt skydd.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

3§ Miljöfarliga kemiska produkter

	Primär skyddszon	**Sekundär skyddszon**
	Hantering av mer än 25 liter för grund- eller ytvattnet skadliga ämnen såsom impregneringsmedel, lösningsmedel eller andra miljöfarliga kemiska produkter får inte ske utan **tillstånd.** *Undantag gäller för transporter.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

Ytterligare bestämmelser följer i Naturvårdsverkets föreskrifter om skydd mot vattenförorening vid hantering av brandfarlig vätska NFS 2003:24 med tillhörande revideringar 2006:16 och 2009:3 samt eventuella senare ändringar.

4§ Fordonstvätt

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Användning av avfettnings-, rengörings- och tvättmedel i samband med fordonstvätt är **förbjudet**. *Undantag gäller för avspolning med kallt vatten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

5§ Bekämpningsmedel

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel är **förbjuden.** *Undantag gäller för transport* *Undantag gäller för användning inomhus.*	Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för transport* *Undantag gäller för användning inomhus.*

Ytterligare bestämmelser följer i Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2015:2 och NFS 2015:3.

6§ Växtnäringsämnen

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Lagring av naturgödsel från mer än två djurenheter utan tät gödselvårdsanläggning är **förbjudet**.	Lagring av naturgödsel från mer än två djurenheter utan tät gödselvårdsanläggning får inte ske utan **tillstånd**.
B	Spridning av naturgödsel får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för den hantering som motsvarar årlig skötsel av privat tomtmark.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

7§ Djurhållning

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Nyetablering av djurhållning med lantbruksdjur får ej ske utan **anmälan**.	--

8§ Avloppsanläggning

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Nyetablering av avloppsanläggning för spillvatten eller annat avloppsvatten är **förbjudet**.	Nyetablering av avloppsanläggning för spillvatten eller annat avloppsvatten får inte ske utan **tillstånd**.

9§ Slam

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Spridning av slam från avloppsreningsverk eller enskild reningsanläggning är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

10§Timmer mm

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Upplag överstigande en avverkningssäsong av bark, flis, spån, timmer, grot och liknande är **förbjudet**. *Undantag gäller för ved eller andra träbaserade produkter, för det egna hushållets uppvärmning av bostad på den aktuella fastigheten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

11§ Avfall

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Uppläggning och deponering av avfall är **förbjudet.** *Undantag gäller för hushållsavfall från enskilt hushåll, vilket läggs i särskilda tunnor för regelbunden sophämtning.* *Undantag gäller komposterbart hushållsavfall från enskilt hushåll, vilket läggs i hushållskompost på den egna tomten.* *Undantag gäller för trädgårdsavfall som uppkommer på den egna fastigheten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

12§ Förorenade massor

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Uppläggning och deponering av förorenade massor eller massor med okänt föroreningsinnehåll är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Utfyllning eller annat användande för anläggningsändamål av avfall, förorenade massor eller med massor med okänt föroreningsinnehåll är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

13§ Asfalt, oljegrus och vägsalt

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Upplag av asfalt och oljegrus är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Upplag av vägsalt är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

14§ Snö

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Upplag av snö, med ursprung från trafikerade ytor utanför primär skyddszon, är **förbjudet.**	Upplag av snö, med ursprung från trafikerade ytor utanför sekundär skyddszon, är **förbjudet**.

15§ Väg

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Anläggande av ny väg får endast ske med **tillstånd**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Beläggningsarbete och andra förbättringsarbeten på väg, på en total yta av 50 m^2 eller mer, får ej ske utan **anmälan**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
C	Spridning av vägsalt kräver **tillstånd**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
D	Användning av spillolja, eller därmed liknande produkter, som dammbindningsmedel är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

16§ Jord och berg

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	All materialtäktsverksamhet är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Sprängning är **förbjudet.**	Sprängning får inte ske utan **tillstånd**

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
C	Schaktning och grävning får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för schaktning, grävning och förflyttning av en sammanlagd jord-/bergvolym som är mindre än 150 m³.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
D	Pålning och spontning får inte utföras utan **tillstånd.**	Samma som primär skyddszon.

17§ Anläggningar för lagring och utvinning av energi och kyla

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Nyetablering av anläggning för lagring av och utvinning av värmeenergi eller kyla från berg, mark eller vatten är **förbjuden.**	Nyetablering av anläggning för lagring av och utvinning av värmeenergi eller kyla från berg, mark eller vatten får ej anläggas utan **tillstånd.**

18§ Anläggningar för uttag av vatten

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Nyetablering av brunn för uttag av vatten från berg eller jord är **förbjuden.**	Nyetablering av brunn för uttag av vatten från berg eller jord får ej ske utan **tillstånd**.

19§ Allmänna bestämmelser

a) Tillsyn enligt dessa föreskrifter utövas av den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

b) I de fall tillstånd krävs enligt dessa föreskrifter ska skriftlig ansökan skickas till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. I samband med sådan prövning kan nämnden föreskriva särskilda villkor som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

c) I de fall anmälan krävs enligt dessa föreskrifter ska skriftlig anmälan skickas till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. Nämnden kan förelägga om särskilda försiktighetsmått som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

d) Dispens från förbud enligt dessa föreskrifter kan medges av den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. I samband med sådan prövning kan nämnden föreskriva särskilda villkor som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

e) Brott mot skyddsföreskrifterna kan medföra påföljd enligt 29 kap 2 och 2a §§ Miljöbalken om inte andra ansvarsbestämmelser blir tillämpliga.

f) Tillstånd enligt dessa skyddsföreskrifter krävs inte om motsvarande delar i verksamheten tillståndsprövats eller omfattas av pågående tillståndsprövning enligt miljöbalkens 9, 11 och 12 kapitel eller annan förordning utfärdad eller med stöd av miljöbalken.

g) Fastighetsägare, nyttjare av fastighet eller verksamhetsutövare inom vattenskyddsområdet ska omedelbart anmäla spill, läckage och andra händelser om de är av sådan omfattning att de kan medföra risk för grundvattenförorening. Anmälan ska göras till Räddningstjänsten. Inträffade olyckor ska omedelbart rapporteras på telefon 112.

20§ Skyltning

a) Där allmänna vägar passerar gräns till vattenskyddsområdet samt där så behövs vid vägar som passerar genom området ansvarar vattentäktens huvudman för att det finns skyltar som utmärker och informerar om vattenskyddsområdet. Annans mark får tas i anspråk för detta (7 kap 22 § miljöbalken). Utformningen av skyltar ska följa rekommendationer från berörda myndigheter och statliga verk.

b) Där petroleumprodukter eller andra miljöfarliga och kemiska produkter hanteras ska skylt finnas som informerar om vattenskyddsområdets existens. Skyltarna tillhandahålls av vattentäktens huvudman och bekostas av verksamhetsutövaren. Undantag för krav på skyltar gäller vid hantering av nämnda produkter för hushållsbehov.

21§ Övergångsbestämmelser

a) Skyddsföreskrifterna gäller enligt 7 kap. 22 § Miljöbalken omedelbart då vattenskyddsområdet träder ikraft, även om de överklagas.

b) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir tillståndspliktig får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[1]. Därefter får verksamheten bedrivas endast om den som bedriver verksamheten lämnat in en ansökan om tillstånd till tillståndsmyndigheten senast den dd mm åå.

c) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir anmälningspliktig får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[2] Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten är anmäld senast den dd mm åå.

d) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir förbjuden får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[3]. Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten erhållit dispens från förbudet senast dd mm åå.

[1] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.
[2] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.
[3] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.

BILAGA A: DEFINITIONER AV BEGREPP

Avfall

Avfall definieras enligt avfallsförordningen (2011:927).

Avverkningssäsong

Enligt skogsencykolpedin, liksom i dessa skyddsföreskrifter, definieras en avverkningssäsong som tiden mellan knoppsprickning ett år till nästa års knoppsprickning.

Djurenhet

Definition av djurenheter i enlighet med Miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251).

Fordon

Med fordon avses i dessa föreskrifter ett motordrivet transportmedel/arbetsredskap som kan framföras på mark, vatten eller is.

Förorenade massor

Med förorenade massor avses massor från ett *förorenat område eller efterbehandlings-objekt,* det vill säga från *ett område, en deponi, mark, grundvatten eller sediment som är förorenat och vars föroreningshalter påtagligt överskrider lokal/regional bakgrundshalt.* Vad som avses med förorenade massor kan därför variera mellan olika platser och får avgöras av den kommunala tillsynsmyndigheten.

Grot

Grot är det spill som uppstår när skogsskördaren apterar trädstammarna. Det är en sammanslagning av orden grenar och (träd)toppar.

Hantering

Med hantering avses - i enlighet med miljöbalken - en verksamhet eller åtgärd som utgörs av tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

Hushållsbehov

Med hushållsbehov avses sådant behov som uppkommer i det egna hushållet och som inte är förknippat med kommersiellt bruk. Hushållsbehov begränsas vid hantering av enstaka förpackningar av de största storlekarna en enskild konsument kan köpa i detaljhandeln. Tillfällig förvaring av större mängder färg, exempelvis i samband med målning av ett enskilt bostadshus skall också anses vara hantering för hushållsbehov

Miljöfarliga och kemiska produkter

Med miljöfarliga kemiska produkter avses hälso- eller miljöfarliga kemiska produkter enligt Kemikalieinspektionens definition i KIFS 2005:7, samt dess ändringar.

Kemiskt bekämpningsmedel

Med kemiskt bekämpningsmedel avses i enlighet med miljöbalken kemiska produkter avsedda att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom

Materialtäkt

Med materialtäkt avses här täkt av berg, sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter.

Nyetablering

Med nyetablering avses etablering av en helt ny anläggning d.v.s. inte uppgradering av en redan befintlig anläggning.

Sekundärt skydd

Med sekundärt skydd avses a) invallning för enskilt förvaringskärl som rymmer hela kärlets volym, eller b) invallning som är gemensam för flera förvaringskärl som rymmer minst 50 % av den totala lagringskapaciteten, dock minst den största cisternens volym, eller c) dubbelmantlade rörledningar eller d) uppsamlingstråg eller annan anordning som säkerställer att vätska och andra medier kan uppfångas från ett läckande förvaringskärl eller vid spill. Det sekundära skyddet utgörs av ett tätt material som är beständigt mot avsett ämne. Det sekundära skyddet ska omfatta alla delar som omfattas av föreskrift.

Petroleumprodukter

Med petroleumprodukter avses bränslen, drivmedel och smörjolja som framställs av råolja t.ex. bensin, diesel, fotogen, eldningsolja, motorolja, turbinoljor, hydrauloljor och smörjfett.

Spillvatten

Spillvatten, liksom hushållsspillvatten, definieras här som bad-, disk-, tvätt- och klosettvatten

Stallgödsel

Med stallgödsel avses i enlighet med Jordbruksverkets skrift *Gödsel och miljö* från 2007, husdjurens träck eller urin med eventuell inblandning av foderrester, strömedel eller annan vätska såsom spillvatten, disk- och tvättvatten, pressaft från ensilage eller eventuell nederbörd uppsamlad på gödselplatta, rastgård och i behållare.

Upplag

Med upplag avses här plats på marken eller i vattnet för uppläggning och förvaring av förorenande ämnen, avfall, förorenade massor, massor med okänd miljöstatus eller andra

förorenade produkter. Plats på marken för kompostering av hushållsavfall från enskilt hushåll är ej att betrakta som upplag.

Yrkesmässig

Med yrkesmässig avses sådan verksamhet som har en viss omfattning och varaktighet, samt ett objektivt fastställbart vinstsyfte och är av självständig karaktär. Verksamheten behöver dock inte vara vederbörandes huvudsysselsättning. Kravet på vinstsyfte avser att markera gränsdragningen mot hobbyverksamhet.

SWECO

BILAGA 1 – FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER

Förslag till skyddsföreskrifter för Rösäter vattenskyddsområde

Nedan angivna föreskrifter är specifika för Rösäters grundvattentäkt. De har utformats med vattentäkternas nutida och framtida skyddsbehov i fokus och representerar i många avseenden en tillämpning och uttolkning av miljöbalkens intentioner som uttrycks i miljöbalkens allmänna hänsynsregler (MB 2 kap). I vissa fall kan en föreskrift med stöd av miljöbalkens 7 kap innefatta ett större krav på försiktighet än vad som följer av miljöbalkens allmänna aktsamhetsregler. Föreskrifter för vattenskyddsområde meddelas med stöd av 7 kap. 22§, 30§ i miljöbalken.

I hela vattenskyddsområdet gäller de restriktioner och anvisningar som generellt gäller inom vattenskyddsområden, bl.a. Naturvårdsverkets föreskrifter gällande skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor (NFS 2003:24 med senare revideringar) samt användande av bekämpningsmedel (NFS 2015:2 och NFS 2015:3).

ZONINDELNING AV VATTENSKYDDSOMRÅDET

Rösäters vattenskyddsområde är indelat i tre skyddszoner

- *Vattentäktszon*
- *Primär skyddszon*
- *Sekundär skyddszon*

Indelningen i skyddszoner baseras på nedan beskrivna kriterier, vilka följer Naturvårdsverkets handbok om vattenskyddsområde 2010:5. Skyddsföreskrifterna hänvisar till dessa skyddszoner.

Vattentäktszon

Vattentäktszonen avgränsas som ett område kring uttagsbrunnen. Syftet med vattentäktszonen är att säkra ett effektivt närskydd för en vattentäkt. Principen är att området ska vara otillgängligt för andra än verksamhetsutövaren och bör därför skyddas mot obehöriga genom inhägnad.

Primär skyddszon

Syftet med den primära skyddszonen är att skapa rådrum vid händelse av akut förorening. Den primära skyddszonen avgränsas på sådant sätt att riskerna för akut förorening genom olyckshändelser minimeras. En akut förorening ska hinna upptäckas i tid och åtgärder vidtas innan föroreningen hinner nå vattentäktszonen med uttagsbrunnarna.

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 575550
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund

Telefon direkt +46 (0)521575555
Mobil +46 (0)725411655
kristina.haglund@sweco.se

SWECO

Sekundär skyddszon

Syftet med den sekundära skyddszonen är att bibehålla en hög grundvattenkvalitet eller att förbättra kvaliteten.

FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER FÖR RÖSÄTER VATTENSKYDDSOMRÅDE

I de fall det föreskrivs att **anmälan eller tillstånd** krävs, görs detta till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

1§ Vattentäktszon

Inom vattentäktszonen är all annan verksamhet än vattentäktsverksamhet förbjuden. Området ska vara inhägnat. Annans mark får tas i anspråk för detta (7 kap 22 § miljöbalken).

2§ Petroleumprodukter

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Hantering av mer än 25 liter petroleumprodukter får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för transporter.* *Undantag gäller för bränsle i drifttanken på fordon.* *Undantag gäller befintlig lagring som har sekundärt skydd.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

3§ Miljöfarliga kemiska produkter

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Hantering av mer än 25 liter för grund- eller ytvattnet skadliga ämnen såsom impregneringsmedel, lösningsmedel eller andra miljöfarliga kemiska produkter får inte ske utan **tillstånd.** *Undantag gäller för transporter.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

Ytterligare bestämmelser följer i Naturvårdsverkets föreskrifter om skydd mot vattenförorening vid hantering av brandfarlig vätska NFS 2003:24 med tillhörande revideringar 2006:16 och 2009:3 samt eventuella senare ändringar.

4§ Fordonstvätt

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Användning av avfettnings-, rengörings- och tvättmedel i samband med fordonstvätt är **förbjudet**. *Undantag gäller för avspolning med kallt vatten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

5§ Bekämpningsmedel

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel är **förbjuden.** *Undantag gäller för transport* *Undantag gäller för användning inomhus.*	Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för transport* *Undantag gäller för användning inomhus.*

Ytterligare bestämmelser följer i Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2015:2 och NFS 2015:3.

6§ Växtnäringsämnen

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Lagring av naturgödsel från mer än två djurenheter utan tät gödselvårdsanläggning är **förbjudet.**	Lagring av naturgödsel från mer än två djurenheter utan tät gödselvårdsanläggning får inte ske utan **tillstånd**.
B	Spridning av naturgödsel får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för den hantering som motsvarar årlig skötsel av privat tomtmark.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

7§ Djurhållning

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Nyetablering av djurhållning med lantbruksdjur får ej ske utan **anmälan**.	--

8§ Avloppsanläggning

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Nyetablering av avloppsanläggning för spillvatten eller annat avloppsvatten är **förbjudet**.	Nyetablering av avloppsanläggning för spillvatten eller annat avloppsvatten får inte ske utan **tillstånd**.

9§ Slam

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Spridning av slam från avloppsreningsverk eller enskild reningsanläggning är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

10§Timmer mm

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Upplag överstigande en avverkningssäsong av bark, flis, spån, timmer, grot och liknande är **förbjudet**. *Undantag gäller för ved eller andra träbaserade produkter, för det egna hushållets uppvärmning av bostad på den aktuella fastigheten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

11§ Avfall

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
	Uppläggning och deponering av avfall är **förbjudet.** *Undantag gäller för hushållsavfall från enskilt hushåll, vilket läggs i särskilda tunnor för regelbunden sophämtning.* *Undantag gäller komposterbart hushållsavfall från enskilt hushåll, vilket läggs i hushållskompost på den egna tomten.* *Undantag gäller för trädgårdsavfall som uppkommer på den egna fastigheten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

12§ Förorenade massor

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Uppläggning och deponering av förorenade massor eller massor med okänt föroreningsinnehåll är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Utfyllning eller annat användande för anläggningsändamål av avfall, förorenade massor eller med massor med okänt föroreningsinnehåll är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

13§ Asfalt, oljegrus och vägsalt

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Upplag av asfalt och oljegrus är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Upplag av vägsalt är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

14§ Snö

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Upplag av snö, med ursprung från trafikerade ytor utanför primär skyddszon, är **förbjudet.**	Upplag av snö, med ursprung från trafikerade ytor utanför sekundär skyddszon, är **förbjudet**.

15§ Väg

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Anläggande av ny väg får endast ske med **tillstånd**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Beläggningsarbete och andra förbättringsarbeten på väg, på en total yta av 50 m^2 eller mer, får ej ske utan **anmälan**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
C	Spridning av vägsalt kräver **tillstånd**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
D	Användning av spillolja, eller därmed liknande produkter, som dammbindningsmedel är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

16§ Jord och berg

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	All materialtäktsverksamhet är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
B	Sprängning är **förbjudet.**	Sprängning får inte ske utan **tillstånd**

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
C	Schaktning och grävning får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för schaktning, grävning och förflyttning av en sammanlagd jord-/bergvolym som är mindre än 150 m³.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.
D	Pålning och spontning får inte utföras utan **tillstånd.**	Samma föreskrift som primär skyddszon.

17§ Anläggningar för lagring och utvinning av energi och kyla

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Nyetablering av anläggning för lagring av och utvinning av värmeenergi eller kyla från berg, mark eller vatten är **förbjudet.**	Nyetablering av anläggning för lagring av och utvinning av värmeenergi eller kyla från berg, mark eller vatten får ej anläggas utan **tillstånd.**

18§ Anläggningar för uttag av vatten

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon
A	Nyetablering av brunn för uttag av vatten från berg eller jord får ej ske utan **tillstånd.**	Samma föreskrift som primär skyddszon.

19§ Allmänna bestämmelser

a) Tillsyn enligt dessa föreskrifter utövas av den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

b) I de fall tillstånd krävs enligt dessa föreskrifter ska skriftlig ansökan skickas till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. I samband med sådan prövning kan nämnden föreskriva särskilda villkor som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

c) I de fall anmälan krävs enligt dessa föreskrifter ska skriftlig anmälan skickas till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. Nämnden kan förelägga om särskilda försiktighetsmått som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

d) Dispens från förbud enligt dessa föreskrifter kan medges av den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. I samband med sådan prövning kan nämnden föreskriva särskilda villkor som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

e) Brott mot skyddsföreskrifterna kan medföra påföljd enligt 29 kap 2 och 2a §§ Miljöbalken om inte andra ansvarsbestämmelser blir tillämpliga.

f) Tillstånd enligt dessa skyddsföreskrifter krävs inte om motsvarande delar i verksamheten tillståndsprövats eller omfattas av pågående tillståndsprövning enligt miljöbalkens 9, 11 och 12 kapitel eller annan förordning utfärdad eller med stöd av miljöbalken.

g) Fastighetsägare, nyttjare av fastighet eller verksamhetsutövare inom vattenskyddsområdet ska omedelbart anmäla spill, läckage och andra händelser om de är av sådan omfattning att de kan medföra risk för grundvattenförorening. Anmälan ska göras till Räddningstjänsten. Inträffade olyckor ska omedelbart rapporteras på telefon 112.

20§ Skyltning

a) Där allmänna vägar passerar gräns till vattenskyddsområdet samt där så behövs vid vägar som passerar genom området ansvarar vattentäktens huvudman för att det finns skyltar som utmärker och informerar om vattenskyddsområdet. Annans mark får tas i anspråk för detta (7 kap 22 § miljöbalken). Utformningen av skyltar ska följa rekommendationer från berörda myndigheter och statliga verk.

b) Där petroleumprodukter eller andra miljöfarliga kemiska produkter hanteras ska skylt finnas som informerar om vattenskyddsområdets existens. Skyltarna tillhandahålls av vattentäktens huvudman och bekostas av verksamhetsutövaren. Undantag för krav på skyltar gäller vid hantering av nämnda produkter för hushållsbehov.

21§ Övergångsbestämmelser

a) Skyddsföreskrifterna gäller enligt 7 kap. 22 § Miljöbalken omedelbart då vattenskyddsområdet träder ikraft, även om de överklagas.

b) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir tillståndspliktig får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[1]. Därefter får verksamheten bedrivas endast om den som bedriver verksamheten lämnat in en ansökan om tillstånd till tillståndsmyndigheten senast den dd mm åå.

c) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir anmälningspliktig får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[2] Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten är anmäld senast den dd mm åå.

d) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir förbjuden får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[3]. Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten erhållit dispens från förbudet senast dd mm åå.

[1] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.
[2] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.
[3] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.

BILAGA A:DEFINITIONER AV BEGREPP

Avfall

Avfall definieras enligt avfallsförordningen (2011:927).

Avverkningssäsong

Enligt skogsencykolpedin, liksom i dessa skyddsföreskrifter, definieras en avverkningssäsong som tiden mellan knoppsprickning ett år till nästa års knoppsprickning.

Djurenhet

Definition av djurenheter i enlighet med Miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251).

Fordon

Med fordon avses i dessa föreskrifter ett motordrivet transportmedel/arbetsredskap som kan framföras på mark, vatten eller is.

Förorenade massor

Med förorenade massor avses massor från ett *förorenat område eller efterbehandlings-objekt,* det vill säga från *ett område, en deponi, mark, grundvatten eller sediment som är förorenat och vars föroreningshalter påtagligt överskrider lokal/regional bakgrundshalt.* Vad som avses med förorenade massor kan därför variera mellan olika platser och får avgöras av den kommunala tillsynsmyndigheten.

Grot

Grot är det spill som uppstår när skogsskördaren apterar trädstammarna. Det är en sammanslagning av orden grenar och (träd)toppar.

Hantering

Med hantering avses - i enlighet med miljöbalken - en verksamhet eller åtgärd som utgörs av tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

Hushållsbehov

Med hushållsbehov avses sådant behov som uppkommer i det egna hushållet och som inte är förknippat med kommersiellt bruk. Hushållsbehov begränsas vid hantering av enstaka förpackningar av de största storlekarna en enskild konsument kan köpa i detaljhandeln. Tillfällig förvaring av större mängder färg, exempelvis i samband med målning av ett enskilt bostadshus skall också anses vara hantering för hushållsbehov

Miljöfarliga kemiska produkter

Med miljöfarliga kemiska produkter avses hälso- eller miljöfarliga kemiska produkter enligt Kemikalieinspektionens definition i KIFS 2005:7, samt dess ändringar

Kemiskt bekämpningsmedel

Med kemiskt bekämpningsmedel avses i enlighet med miljöbalken kemiska produkter avsedda att förebygga eller motverka att djur, växter eller mikroorganismer förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom

Materialtäkt

Med materialtäkt avses här täkt av berg, sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter.

Nyetablering

Med nyetablering avses etablering av en helt ny anläggning d.v.s. inte uppgradering av en redan befintlig anläggning.

Petroleumprodukter

Med petroleumprodukter avses bränslen, drivmedel och smörjolja som framställs av råolja t.ex. bensin, diesel, fotogen, eldningsolja, motorolja, turbinoljor, hydrauloljor och smörjfett.

Sekundärt skydd

Med sekundärt skydd avses a) invallning för enskilt förvaringskärl som rymmer hela kärlets volym, eller b) invallning som är gemensam för flera förvaringskärl som rymmer minst 50 % av den totala lagringskapaciteten, dock minst den största cisternens volym, eller c) dubbelmantlade rörledningar eller d) uppsamlingstråg eller annan anordning som säkerställer att vätska och andra medier kan uppfångas från ett läckande förvaringskärl eller vid spill. Det sekundära skyddet utgörs av ett tätt material som är beständigt mot avsett ämne. Det sekundära skyddet ska omfatta alla delar som omfattas av föreskrift.

Spillvatten

Spillvatten, liksom hushållsspillvatten, definieras här som bad-, disk-, tvätt- och klosettvatten

Stallgödsel

Med stallgödsel avses i enlighet med Jordbruksverkets skrift *Gödsel och miljö* från 2007, husdjurens träck eller urin med eventuell inblandning av foderrester, strömedel eller annan vätska såsom spillvatten, disk- och tvättvatten, pressaft från ensilage eller eventuell nederbörd uppsamlad på gödselplatta, rastgård och i behållare.

Upplag

Med upplag avses här plats på marken eller i vattnet för uppläggning och förvaring av förorenande ämnen, avfall, förorenade massor, massor med okänd miljöstatus eller andra

förorenade produkter. Plats på marken för kompostering av hushållsavfall från enskilt hushåll är ej att betrakta som upplag.

Yrkesmässig

Med yrkesmässig avses sådan verksamhet som har en viss omfattning och varaktighet, samt ett objektivt fastställbart vinstsyfte och är av självständig karaktär. Verksamheten behöver dock inte vara vederbörandes huvudsysselsättning. Kravet på vinstsyfte avser att markera gränsdragningen mot hobbyverksamhet.

SWECO

BILAGA 1 – FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER

Förslag till skyddsföreskrifter för Stigens vattenskyddsområde

Nedan angivna föreskrifter är specifika för Stigens grundvattentäkt. De har utformats med vattentäkternas nutida och framtida skyddsbehov i fokus och representerar i många avseenden en tillämpning och uttolkning av miljöbalkens intentioner som uttrycks i miljöbalkens allmänna hänsynsregler (MB 2 kap). I vissa fall kan en föreskrift med stöd av miljöbalkens 7 kap innefatta ett större krav på försiktighet än vad som följer av miljöbalkens allmänna aktsamhetsregler. Föreskrifter för vattenskyddsområde meddelas med stöd av 7 kap. 22§, 30§ i miljöbalken.

I hela vattenskyddsområdet gäller de restriktioner och anvisningar som generellt gäller inom vattenskyddsområden, bl.a. Naturvårdsverkets föreskrifter gällande skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor (NFS 2003:24 med senare revideringar) samt användande av bekämpningsmedel (NFS 2015:2 och NFS 2015:3).

ZONINDELNING AV VATTENSKYDDSOMRÅDET

Stigens vattenskyddsområde är indelat i fyra skyddszoner:

- *Vattentäktszon*
- *Primär skyddszon*
- *Sekundär skyddszon*
- *Tertiär skyddszon*

Indelningen i skyddszoner baseras på nedan beskrivna kriterier, vilka följer Naturvårdsverkets handbok om vattenskyddsområde 2010:5. Skyddsföreskrifterna hänvisar till dessa skyddszoner.

Vattentäktszon

Vattentäktszonen avgränsas som ett område kring uttagsbrunnen. Syftet med vattentäktszonen är att säkra ett effektivt närskydd för en vattentäkt. Principen är att området ska vara otillgängligt för andra än verksamhetsutövaren och bör därför skyddas mot obehöriga genom inhägnad.

Primär skyddszon

Syftet med den primära skyddszonen är att skapa rådrum vid händelse av akut förorening. Den primära skyddszonen avgränsas på sådant sätt att riskerna för akut förorening genom olyckshändelser minimeras. En akut förorening ska hinna upptäckas i tid och åtgärder vidtas innan föroreningen hinner nå vattentäktszonen med uttagsbrunnarna.

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 575550
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund

Telefon direkt +46 (0)521575555
Mobil +46 (0)725411655
kristina.haglund@sweco.se

SWECO

Sekundär skyddszon

Syftet med den sekundära skyddszonen är att bibehålla en hög grundvattenkvalitet eller att förbättra kvaliteten.

Tertiär skyddszon

Syftet med den tertiära skyddszonen är att även mark- och vattenutnyttjande som negativt kan påverka vattenförekomster och vattentäkter i ett långt tidsperspektiv omfattas av vattenskyddsområdet.

FÖRSLAG TILL SKYDDSFÖRESKRIFTER FÖR STIGENS VATTENSKYDDSOMRÅDE

I de fall det föreskrivs att **anmälan** eller **tillstånd** krävs, görs detta till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

§1 Vattentäktszon

Inom vattentäktszonen är all annan verksamhet än vattentäktsverksamhet förbjuden. Området ska vara inhägnat. Annans mark får tas i anspråk för detta (7 kap 22 § miljöbalken).

§2 Petroleumprodukter

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	Hantering av mer än 25 liter petroleumprodukter får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för transporter.* *Undantag gäller för bränsle i drifttanken på fordon.* *Undantag gäller befintlig lagring som har sekundärt skydd.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--

§3 Miljöfarliga kemiska produkter

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
	Hantering av mer än 25 liter för grund- eller ytvattnet skadliga ämnen såsom impregneringsmedel, lösningsmedel eller andra miljöfarliga kemiska produkter får inte ske utan **tillstånd.** *Undantag gäller för transporter.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--

Ytterligare bestämmelser följer i Naturvårdsverkets föreskrifter om skydd mot vattenförorening vid hantering av brandfarlig vätska NFS 2003:24 med tillhörande revideringar 2006:16 och 2009:3 samt eventuella senare ändringar.

§4 Fordonstvätt

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
	Användning av avfettnings-, rengörings- och tvättmedel i samband med fordonstvätt är **förbjudet**. *Undantag gäller för avspolning med kallt vatten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--

§5 Bekämpningsmedel

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
	Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel är **förbjuden.** *Undantag gäller för transport* *Undantag gäller för användning inomhus.*	Yrkesmässig hantering av kemiska bekämpningsmedel får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för transport* *Undantag gäller för användning inomhus.*	Samma föreskrift som i sekundär skyddszon.

Ytterligare bestämmelser följer i Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2015:2 och NFS 2015:3.

§6 Växtnäringsämnen

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	Lagring av naturgödsel från mer än två djurenheter utan tät gödselvårdsanläggning är **förbjudet**.	Lagring av naturgödsel från mer än två djurenheter utan tät gödselvårdsanläggning får inte ske utan **tillstånd**.	Samma föreskrift som i sekundär skyddszon.
B	Spridning av naturgödsel får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för den hantering som motsvarar årlig skötsel av privat tomtmark.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

§7 Djurhållning

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
	Nyetablering av djurhållning med lantbruksdjur får ej ske utan **anmälan**.	--	--

§8 Slam

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
	Spridning av slam från avloppsreningsverk eller enskild reningsanläggning är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

§9 Avloppsanläggning

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
	Nyetablering av avloppsanläggning för spillvatten eller annat avloppsvatten är **förbjudet**.	Nyetablering av avloppsanläggning för spillvatten eller annat avloppsvatten får inte ske utan **tillstånd**.	Samma föreskrift som i sekundär skyddszon.

§10 Timmer mm

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
	Upplag överstigande en avverkningssäsong av bark, flis, spån, timmer, grot och liknande är **förbjudet**. *Undantag gäller för ved eller andra träbaserade produkter, för det egna hushållets uppvärmning av bostad på den aktuella fastigheten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--

§11 Avfall

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
	Uppläggning och deponering av avfall är **förbjudet.** *Undantag gäller för hushållsavfall från enskilt hushåll, vilket läggs i särskilda tunnor för regelbunden sophämtning.* *Undantag gäller komposterbart hushållsavfall från enskilt hushåll, vilket läggs i hushållskompost på den egna tomten.* *Undantag gäller för trädgårdsavfall som uppkommer på den egna fastigheten.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.

§12 Förorenade massor

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	Uppläggning och deponering av förorenade massor eller massor med okänt föroreningsinnehåll är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--
B	Utfyllning eller annat användande för anläggningsändamål av avfall, förorenade massor eller med massor med okänt föroreningsinnehåll är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--

§13 Asfalt, oljegrus och vägsalt

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	Upplag av asfalt och oljegrus är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--
B	Upplag av vägsalt är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--

§14 Snö

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	Upplag av snö, med ursprung från trafikerade ytor utanför primär skyddszon, är **förbjudet.**	Upplag av snö, med ursprung från trafikerade ytor utanför sekundär skyddszon, är **förbjudet**.	--

§15 Väg

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	Anläggande av ny väg får endast ske med **tillstånd**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--
B	Beläggningsarbete och andra förbättringsarbeten på väg, på en total yta av 50 m^2 eller mer, får ej ske utan **anmälan**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--
C	Spridning av vägsalt kräver **tillstånd**.	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--
D	Användning av spillolja, eller därmed liknande produkter, som dammbindningsmedel är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--

§16 Jord och berg

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	All materialtäktsverksamhet är **förbjudet.**	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--
B	Sprängning är **förbjudet.**	Sprängning får inte ske utan **tillstånd**	--
C	Schaktning och grävning får inte ske utan **tillstånd**. *Undantag gäller för schaktning, grävning och förflyttning av en sammanlagd jord-/bergvolym som är mindre än 150 m^3.*	Samma föreskrift som i primär skyddszon.	--
D	Pålning och spontning får inte utföras utan **tillstånd.**	Samma som primär skyddszon.	--

§17 Anläggningar för lagring och utvinning av energi och kyla

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	Nyetablering av anläggning för lagring av och utvinning av värmeenergi eller kyla från berg, mark eller vatten är **förbjuden.**	Nyetablering av anläggning för lagring av och utvinning av värmeenergi eller kyla från berg, mark eller vatten får ej anläggas utan **tillstånd.**	--

§18 Anläggningar för uttag av vatten

	Primär skyddszon	Sekundär skyddszon	Tertiär skyddszon
A	Nyetablering av brunn för uttag av vatten från berg eller jord är **förbjuden.**	Nyetablering av brunn för uttag av vatten från berg eller jord får ej ske utan **tillstånd**.	--

§19 Allmänna bestämmelser

a) Tillsyn enligt dessa föreskrifter utövas av den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun.

b) I de fall tillstånd krävs enligt dessa föreskrifter ska skriftlig ansökan skickas till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. I samband med sådan prövning kan nämnden föreskriva särskilda villkor som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

c) I de fall anmälan krävs enligt dessa föreskrifter ska skriftlig anmälan skickas till den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. Nämnden kan förelägga om särskilda försiktighetsmått som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

d) Dispens från förbud enligt dessa föreskrifter kan medges den kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun. I samband med sådan prövning kan nämnden föreskriva särskilda villkor som anses erforderliga för att undvika oacceptabel vattenförorening.

e) Brott mot skyddsföreskrifterna kan medföra påföljd enligt 29 kap 2 och 2a §§ Miljöbalken om inte andra ansvarsbestämmelser blir tillämpliga.

f) Tillstånd enligt dessa skyddsföreskrifter krävs inte om motsvarande delar i verksamheten tillståndsprövats eller omfattas av pågående tillståndsprövning enligt miljöbalkens 9, 11 och 12 kapitel eller annan förordning utfärdad eller med stöd av miljöbalken.

g) Fastighetsägare, nyttjare av fastighet eller verksamhetsutövare inom vattenskyddsområdet ska omedelbart anmäla spill, läckage och andra händelser om de är av sådan omfattning att de kan medföra risk för grundvattenförorening. Anmälan ska göras till Räddningstjänsten. Inträffade olyckor ska omedelbart rapporteras på telefon 112.

§20 Skyltning

a) Där allmänna vägar passerar gräns till vattenskyddsområdet samt där så behövs vid vägar som passerar genom området ansvarar vattentäktens huvudman för att det finns skyltar som utmärker och informerar om vattenskyddsområdet. Annans mark får tas i anspråk för detta (7 kap 22 § miljöbalken). Utformningen av skyltar ska följa rekommendationer från berörda myndigheter och statliga verk.

b) Där petroleumprodukter eller andra miljöfarliga och kemiska produkter hanteras ska skylt finnas som informerar om vattenskyddsområdets existens. Skyltarna tillhandahålls av vattentäktens huvudman och bekostas av verksamhetsutövaren. Undantag för krav på skyltar gäller vid hantering av nämnda produkter för hushållsbehov.

§21 Övergångsbestämmelser

a) Skyddsföreskrifterna gäller enligt 7 kap. 22 § Miljöbalken omedelbart då vattenskyddsområdet träder ikraft, även om de överklagas.

b) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir tillståndspliktig får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[1]. Därefter får verksamheten bedrivas endast om den som bedriver verksamheten lämnat in en ansökan om tillstånd till tillståndsmyndigheten senast den dd mm åå.

c) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir anmälningspliktig får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[2] Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten är anmäld senast den dd mm åå.

d) Verksamhet som har påbörjats före ikraftträdandet och som genom dessa skyddsföreskrifter blir förbjuden får fortsätta att bedrivas till och med den dd mm åå[3]. Därefter får verksamheten bedrivas endast om verksamheten erhållit dispens från förbudet senast dd mm åå.

[1] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.
[2] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.
[3] Datum sätts vanligtvis till två år efter ikraftträdande.

BILAGA A: DEFINITIONER AV BEGREPP

Avverkningssäsong	Enligt skogsencyklopedin, liksom i dessa skyddsföreskrifter, definieras en avverkningssäsong som tiden mellan knoppsprickning ett år till nästa års knoppsprickning.
Avfall	Avfall definieras enligt Avfallsförordning (2011:927).
Djurenhet	Definition av djurenheter i enlighet med Miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251).
Fordon	Med fordon avses i dessa föreskrifter ett motordrivet transportmedel/arbetsredskap som kan framföras på mark, vatten eller is.
Förorenade massor	Med förorenade massor avses massor från ett *förorenat område eller efterbehandlingsobjekt,* det vill säga från *ett område, en deponi, mark, grundvatten eller sediment som är förorenat och vars föroreningshalter påtagligt överskrider lokal/regional bakgrundshalt.* Vad som avses med förorenade massor kan därför variera mellan olika platser och får avgöras av den kommunala tillsynsmyndigheten.
Grot	Grot är det spill som uppstår när skogsskördaren apterar trädstammarna. Det är en sammanslagning av orden grenar och (träd)toppar.
Hantering	Med hantering avses - i enlighet med miljöbalken - en verksamhet eller åtgärd som utgörs av tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.
Hushållsbehov	Med hushållsbehov avses sådant behov som uppkommer i det egna hushållet och som inte är förknippat med kommersiellt bruk. Hushållsbehov begränsas vid hantering av enstaka förpackningar av de största storlekarna en enskild konsument kan köpa i detaljhandeln. Tillfällig förvaring av större mängder färg, exempelvis i samband med målning av ett enskilt bostadshus skall också anses vara hantering för hushållsbehov.
Miljöfarliga kemiska produkter	Med miljöfarliga och kemiska produkter avses hälso- eller miljöfarliga kemiska produkter enligt Kemikalieinspektionens definition i KIFS 2005:7, samt dess ändringar
Kemiskt bekämpningsmedel	Med kemiskt bekämpningsmedel avses i enlighet med miljöbalken kemiska produkter avsedda att förebygga eller motverka att djur,

	växter eller mikroorganismer förorsakar skada eller olägenhet för människors hälsa eller skada på egendom
Materialtäkt	Med materialtäkt avses här täkt av berg, sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter.
Nyetablering	Med nyetablering avses etablering av en helt ny anläggning d.v.s. inte uppgradering av en redan befintlig anläggning.
Petroleumprodukter	Med petroleumprodukter avses bränslen, drivmedel och smörjolja som framställs av råolja t.ex. bensin, fotogen, eldningsolja, motorolja, turbinoljor, hydrauloljor och smörfett.
Sekundärt skydd	Med sekundärt skydd avses a) invallning för enskilt förvaringskärl som rymmer hela kärlets volym, eller b) invallning som är gemensam för flera förvaringskärl som rymmer minst 50 % av den totala lagringskapaciteten, dock minst den största cisternens volym, eller c) dubbelmantlade rörledningar eller d) uppsamlingstråg eller annan anordning som säkerställer att vätska och andra medier kan uppfångas från ett läckande förvaringskärl eller vid spill. Det sekundära skyddet utgörs av ett tätt material som är beständigt mot avsett ämne. Det sekundära skyddet ska omfatta alla delar som omfattas av föreskrift.
Spillvatten	Spillvatten, liksom hushållsspillvatten, definieras här som bad-, disk-, tvätt- och toalettvatten.
Stallgödsel	Med stallgödsel avses i enlighet med Jordbruksverkets skrift *Gödsel och miljö* från 2007, husdjurens träck eller urin med eventuell inblandning av foderrester, strömedel eller annan vätska såsom spillvatten, disk- och tvättvatten, pressaft från ensilage eller eventuell nederbörd uppsamlad på gödselplatta, rastgård och i behållare.
Upplag	Med upplag avses här plats på marken eller i vattnet för uppläggning och förvaring av förorenande ämnen, avfall, förorenade massor, massor med okänd miljöstatus eller andra förorenade produkter. Plats på marken för kompostering av hushållsavfall från enskilt hushåll är ej att betrakta som upplag
Yrkesmässig	Med yrkesmässig avses sådan verksamhet som har en viss omfattning och varaktighet, samt ett objektivt fastställbart vinstsyfte och är av självständig karaktär. Verksamheten behöver dock inte vara vederbörandes huvudsysselsättning. Kravet på vinstsyfte avser att markera gränsdragningen mot hobbyverksamhet.

Bilaga 3

Riskinventering

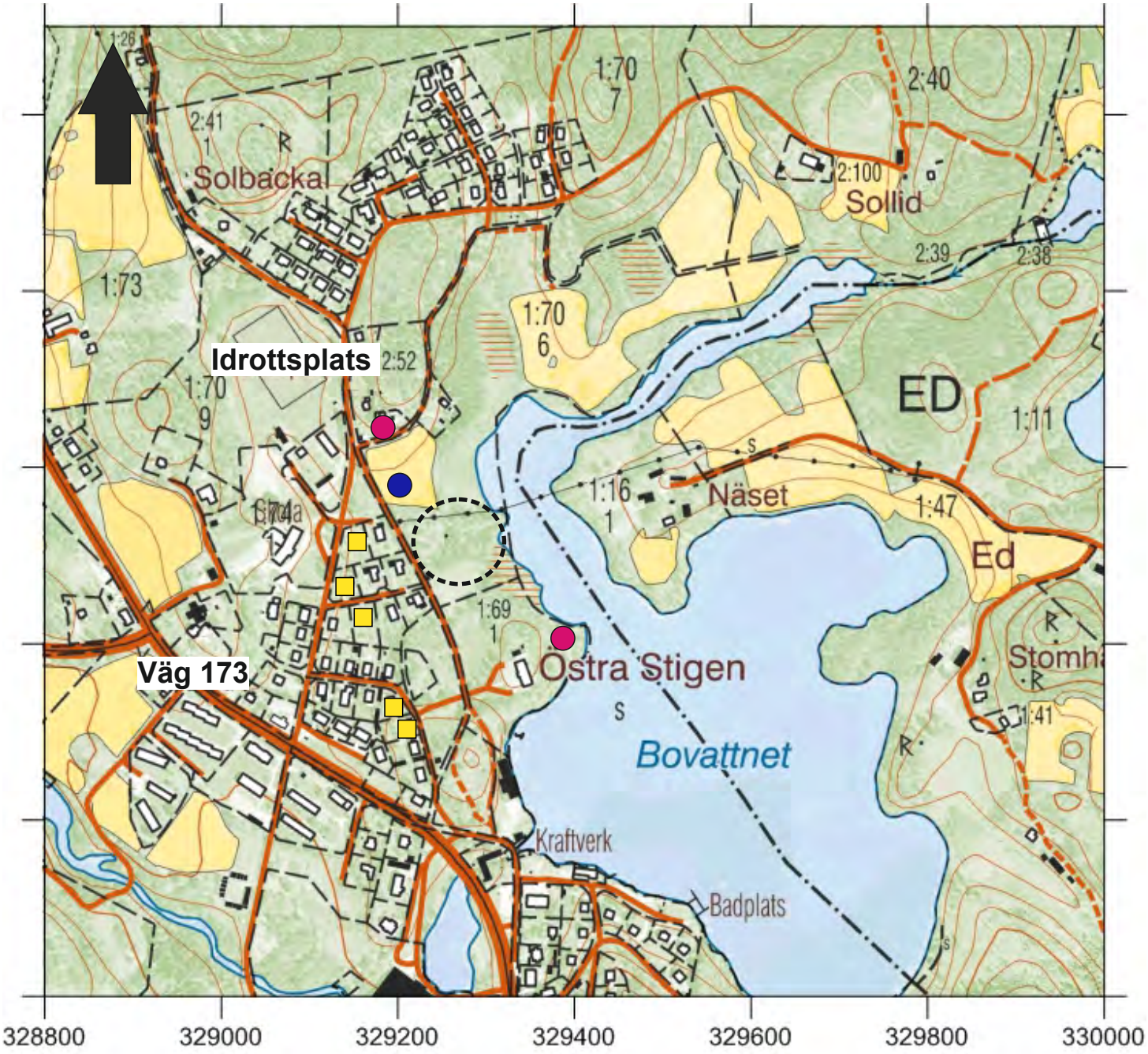

0 500 1000

Teckenförklaring

- Vattentäkt
- F.d. grustäkt
- Eldningsolje-cisterner
- Enskilt avlopp

Riskinventering

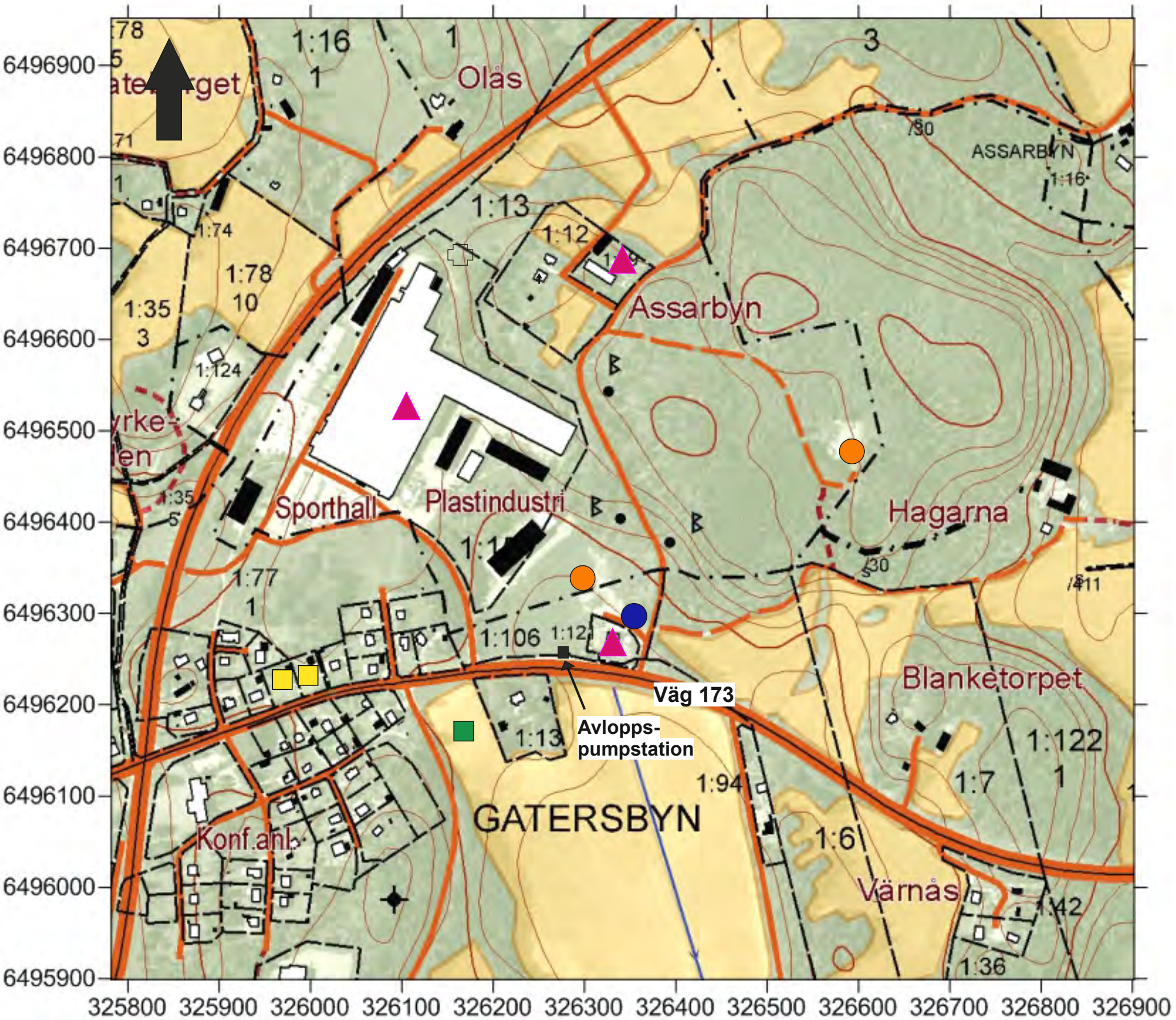

Teckenförklaring

- Befintliga verksamheter
- Upplagsyta
- Jordbruksmark
- Eldningsolje-cisterner
- Vattentäkt

Riskinventering

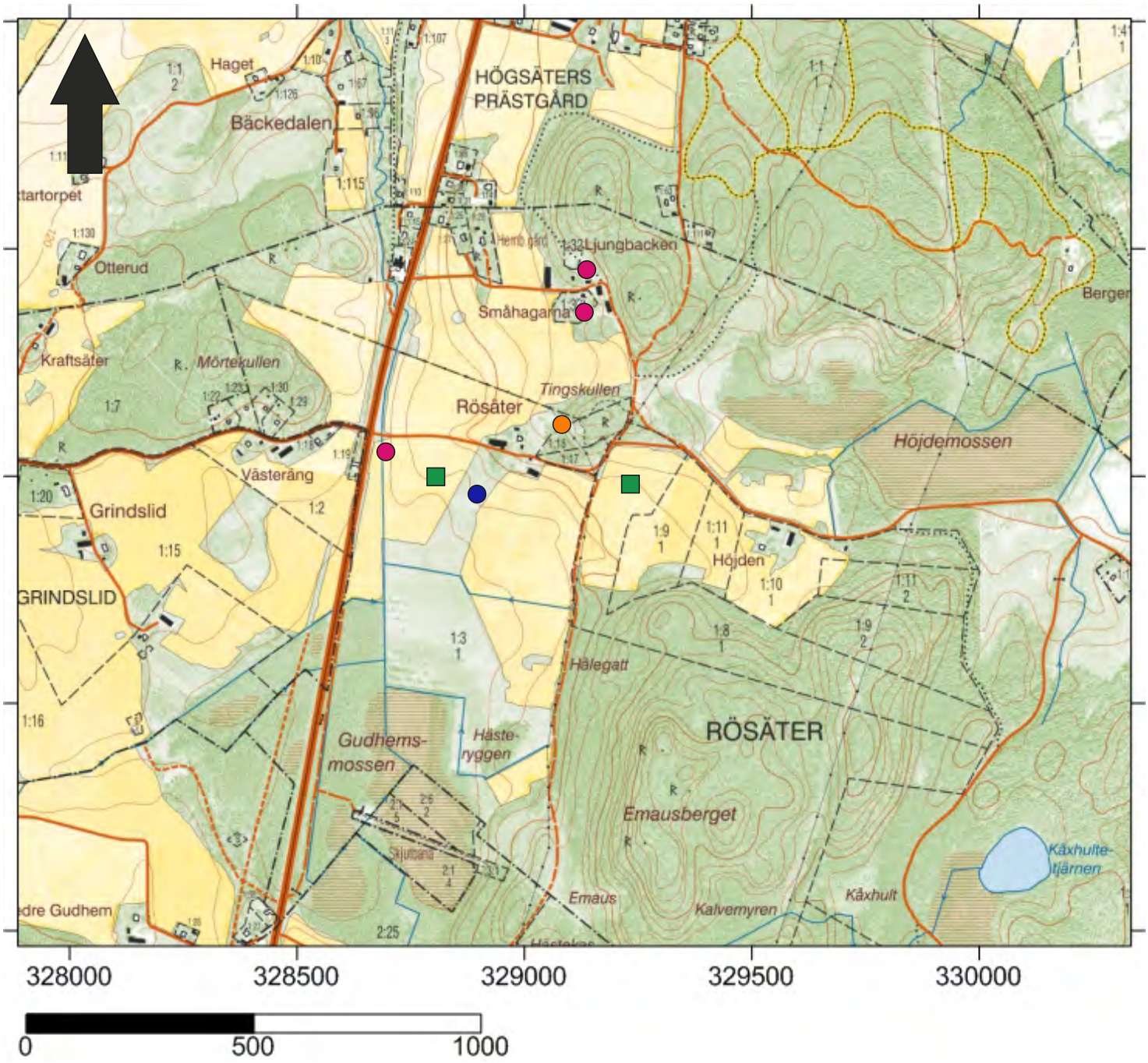

Teckenförklaring

- Enskilda avlopp
- Grustäkt
- Jordbruksmark
- Vattentäkt

Bilaga 3

Riskinventering

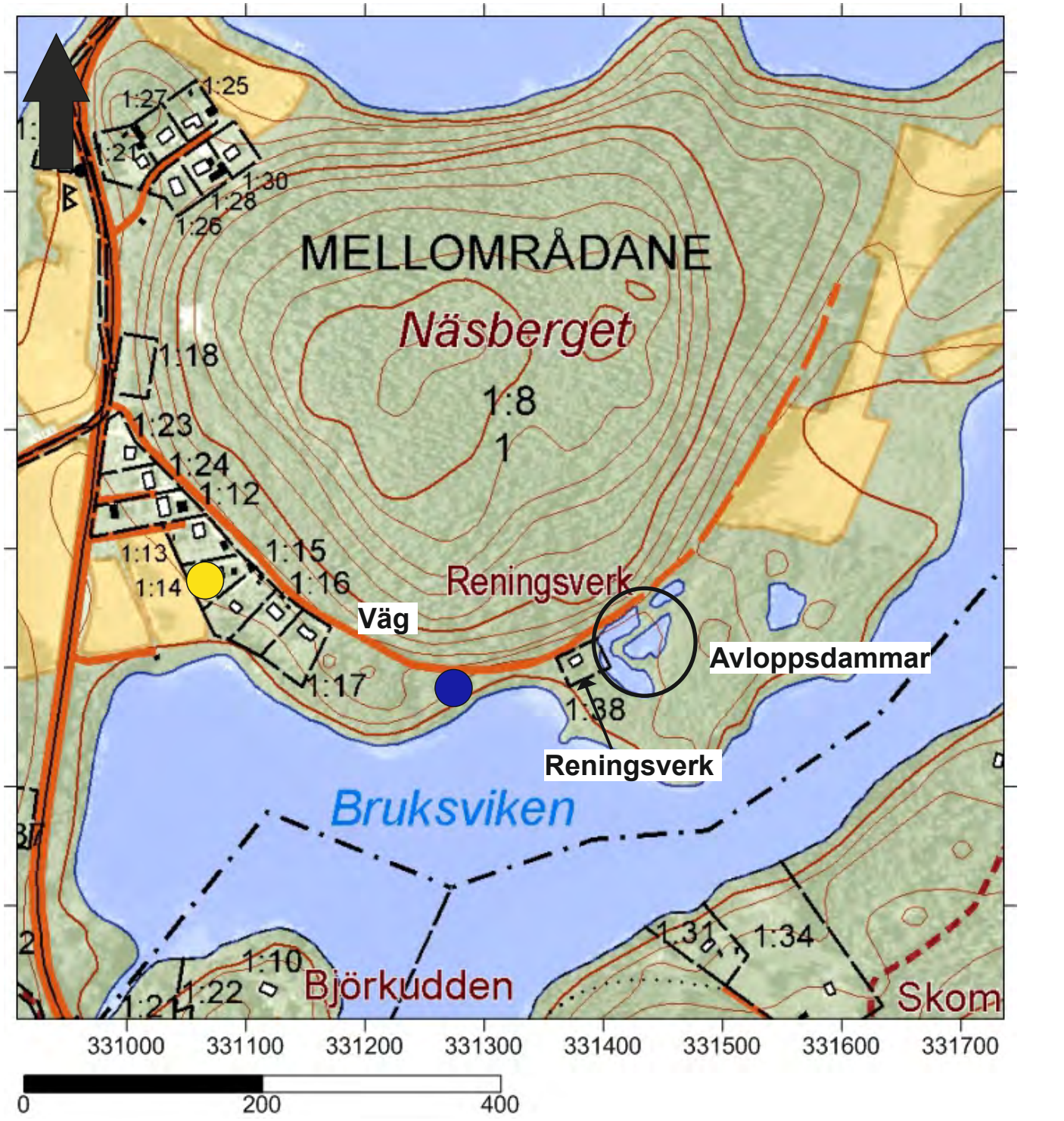

Teckenförklaring

- Vattentäkt
- Solvärmeanläggning

Bilaga 3

Stigen grundvattentäkt

Skyddszoner

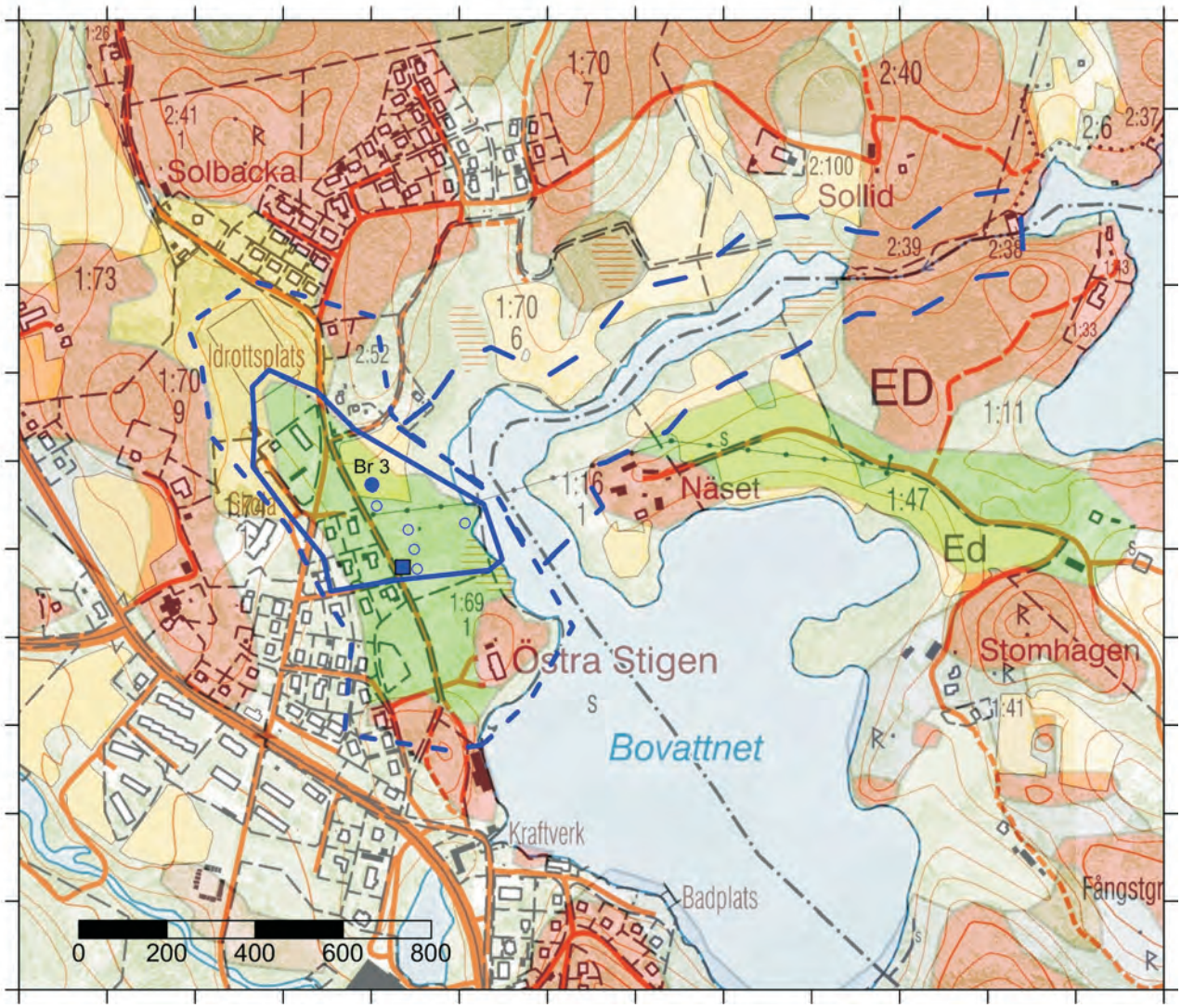

Primär skyddszon

Sekundär skyddszon

Tertiär skyddszon

Kommunal uttagsbrunn

Den geologiska kartan i denna bilaga är framställd från jordartskarta som laddats ned från SGUs kartgenerator.

Copyright fastighetskartan
Lantmäteriet M2006/1022

SWECO

Bilaga 4

Rådanefors, vattentäkt

Skyddszoner

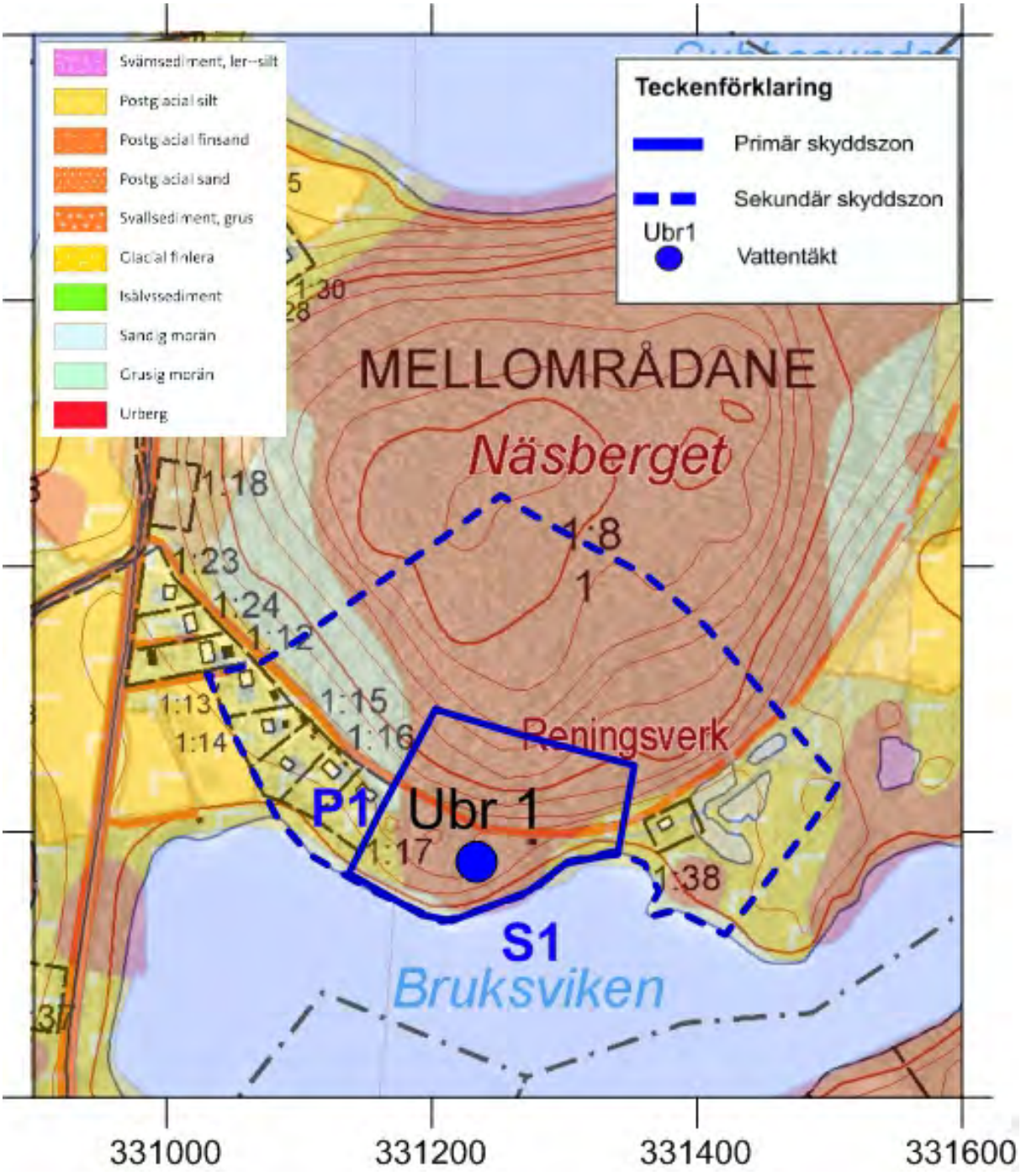

Bilaga 4

Gatersbyn 2, vattentäkt

Skyddszoner

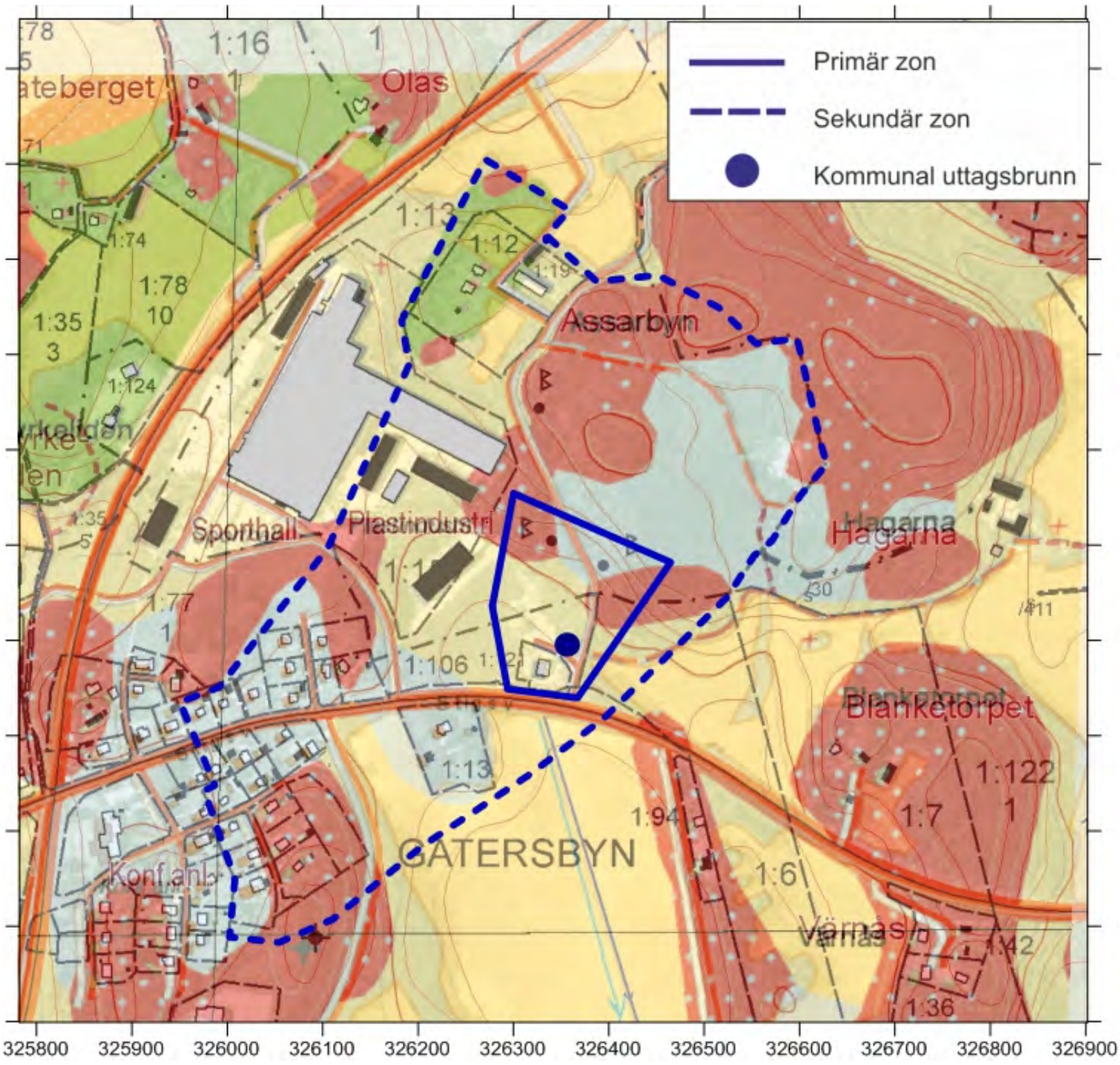

Teckenförklaring

Primär skyddszon

Sekundär skyddszon

Vattentäkt

Bilaga 4

Rösäter vattentäkt

Skyddszoner

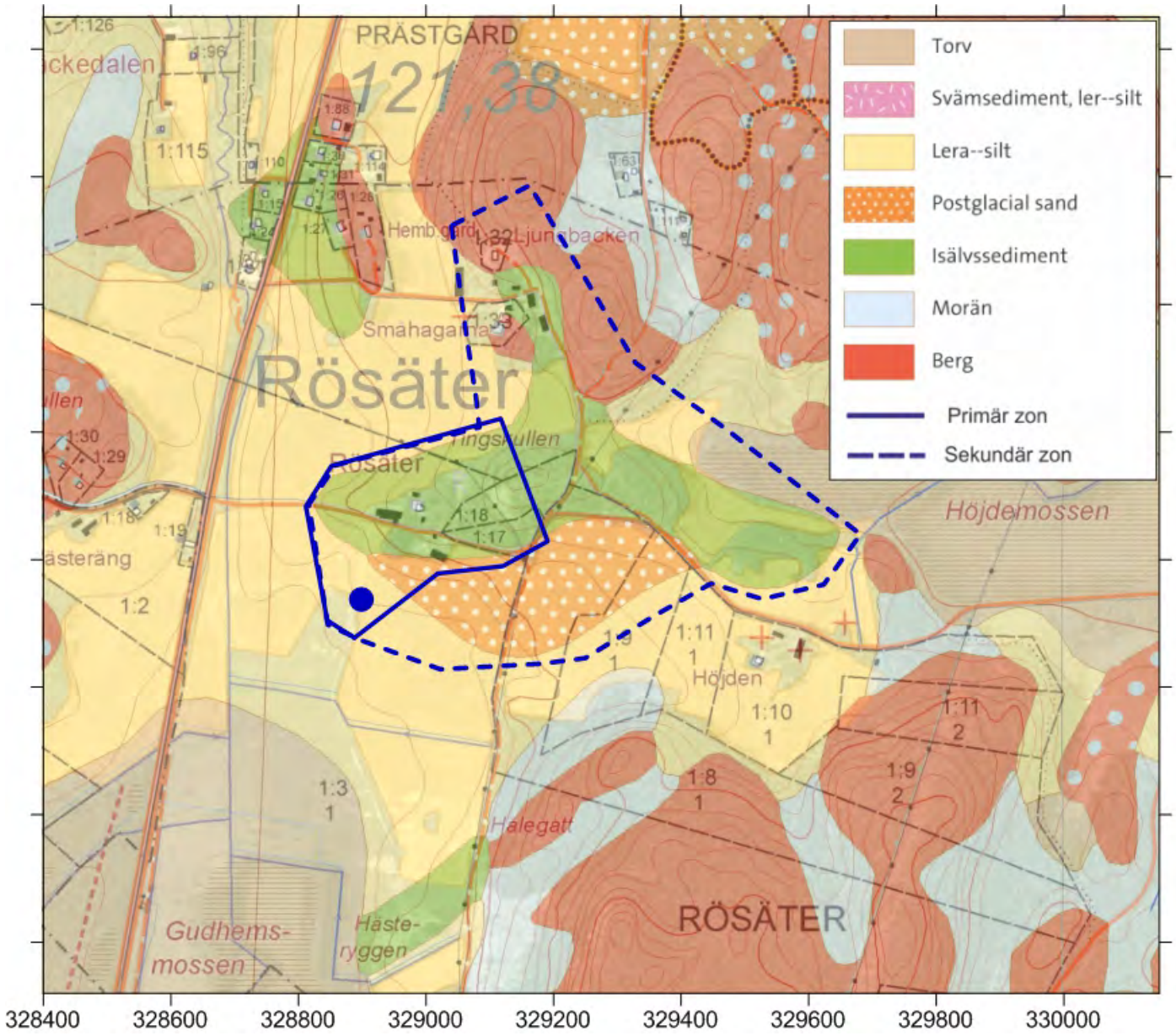

SWECO VIAK

Bilaga 7

Färgelanda kommun

RÅDANEFORS SKYDDSOMRÅDE

Riskvärdering av behandlingsdammar för spillvatten

Vänersborg 2003-05-23

Uppdragsnummer 1351030

ra02s 2000-03-30

SWECO VIAK
Södergatan 1, 462 34 Vänersborg
Telefon 0521-655 00
Telefax 0521-655 10

SWECO

Innehåll

1	**Allmänt**	**1**
2	**Utförda undersökningar**	**1**
3	**Diskussion och riskvärdering**	**3**

Bilagor

1 Översiktskarta skala 1: 2 000

2 Allmänt

Färgelanda kommun har under en tid arbetat med att färdigställa ett förslag till skyddsområde för grundvattentäkten i Rådanefors.

Spillvattnet i Rådanefors uppsamlas i ledningssystem och leds till avloppsreningsverket i Rådanefors som ligger intill vattentäktsområdet. Alternativ behandling av spillvattnet pågår som ett försöksprojekt där spillvattnet renas genom att rinna genom ett antal dammar under en längre tid. En del av det renade spillvattnet används enligt uppgift som näringsämne för växtlighet.

I förslaget till skyddsområde ligger avloppsreningsverket inom den sekundära skyddszonen och dammanläggningens västra del ligger på den bedömda gränsen för den sekundära skyddszonen.

Inför det politiska beslutet om fastställelse av skyddsområdet önskar kommunen en något fördjupad riskvärdering av avloppsdammarna.

3 Utförda undersökningar

Grundvatten nybildas genom att nederbörd infiltrerar ned genom jordlagren eller sprickor i berget. Infiltrationskapaciteten är större i grovkorniga jordarter såsom sand och grus och betydligt mindre i finkorniga jordarter. Lera kan i princip betraktas som tät. I områden med lera sker i princip ingen grundvattenbildning utan nederbördsvatten avrinner som ytvatten till vattendrag och/eller dagvattenledningar. Nybildningen i berg beror på mängden sprickor och om dessa är öppna. Någon nybildning av grundvatten i bergmassan mellan sprickorna sker inte. Nybildningen i bergsområden är vanligen betydligt mindre än i områden med jordlager (dock ej leromården).

Föroreningar i form av spillvatten infiltrerar lättare i grovkorniga jordar och i princip inte alls i områden med lera. Spillvatten kan på samma sätt som nederbördsvatten infiltrera ned i sprickor i berget.

För att undersöka jordlagren i området för behandlingsdammarna utfördes jordprovtagning med skruvborr i tre borrpunkter och installation av grundvattenrör i en punkt, se *bilaga 1*.

Resultaten framgår av *tabell 1*.

Tabell 1. Jordlagerföljd i området kring bensinstationen.

Meter under markytan	Jordartsbenämning	Grundvattenrör
Bh 0301		
0,0 – 1,1	F/ stenig lerig Silt	
1,1 – 2,0	Torrskorpelera	
2,0 – 3,0	Lera	
Bh 0302		
0,0 – 0,6	sandig Silt	
0,6 – 1,0	Lera med skikt av silt	
1,0 – 3,6	Torrskorpelera	
3,6 – 4,2	Lera, enst grusskikt	
4,2 – 5,0	siltig sandig Morän	Filter 4,3 – 5,3 m u my
5,0 – 5,5	sandig Morän	
Bh 0303		
0,0 – 0,8	F/ stenig mullhaltig Silt	
0,8 – 2,0	siltig Torrskorpelera	
2,0 – 3,0	Torrskorpelera, enst grusskikt	
3,0 – 5,0	Lera	
5,0 – 6,0	ngt sandig siltig Lera	

Borrningsarbetet utfördes 2003-05-19.

4 Diskussion och riskvärdering

Gränsen för sekundär skyddszon beräknas och markeras på ett sådant avstånd från uttagspunkten att grundvattnets uppehållstid i marken uppgår till minst 1 år. Detta för att det skall finnas tid för reduktion av eventuella föroreningar genom fastläggning, nedbrytning och utspädning.

Den västra delen av behandlingsdammen ligger omedelbart inom gränsen för sekundär skyddszon. Detta innebär att en eventuell förorening, med de antagna hydrogeologiska förutsättningarna, teoretiskt bedöms nå uttagsbrunnen efter 1 års uppehållstid i marken.

Resultatet från nu utförda borrningar visar att det förekommer betydande lerlager i området kring behandlingsdammarna. Berg har inte påträffats i någon av borrningarna. Jordlagren bedöms vara så täta att risken för infiltration genom jordlagren bedöms vara mycket liten i området.

Dammarna är dock delvis nedschaktade i marken. Vid fältarbetet noterades berg i dagen inom dammområdet. Detta innebär att spillvattnet i dammarna inom vissa delar kan komma i kontakt med berget utan mellanliggande täta jordlager. Risken för infiltration i bergets sprickor ökar därmed. Eftersom berget oftast är relativt tätt är det troligt att spillvattnet till största del avrinner i moränen på bergets överyta och vidare ut i Bruksviken. En viss infiltration i berget kan inte uteslutas.

Nybildningen av berggrundvatten sker till största del genom infiltration av nederbörd på Näsberget. Grundvattnets strömningsriktning är mot Bruksviken i söder. Eventuellt spillvatten som infiltrerar ned i bergets sprickor följer grundvattnets strömningsriktning mot Bruksviken.

Vid ett uttag av grundvatten i en uttagsbrunn skapas en avsänkningstratt kring brunnen. Ju större uttag desto brantare avsänkningstratt. Avsänkningstratten medför att grundvatten inom influensområdet strömmar mot uttagsbrunnen.

Strömningsriktningen av grundvatten i berget kan länkas av från dammarna mot uttagsbrunnen vid grundvattenuttag. Detta förhållande är inte känt. Vår erfarenhet ät att en avlänkning inte helt kan uteslutas utan mer ingående undersökningar.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att dammarna ligger i ett område med täta jordarter men att berget går i dagen i vissa partier i dammarna vilket ökar risken för infiltration av spillvatten ned i berget, något som inte kan uteslutas. Grundvattnets naturliga strömningsriktning är mot Bruksviken i söder. Uttag ur uttagsbrunnen förändrar strömningsbilden mer eller mindre och att förorenat grundvatten kan avlänkas mot uttagsbrunnen kan inte helt uteslutas. Dammarna ligger på ett sådant avstånd från uttagsbrunnen att den teoretiska uppehållstiden uppgår till 1 år och under denna tid sker reduktion genom fastläggning, nedbrytning och utspädning.

Sannolikt sker en lokal påverkan på, i första hand, grundvattnet i jord nedströms dammarna. För att undersöka påverkan på grundvatten i jord kan vattenprov uttas för analys i Bh 0302. Infiltrationen i berg är troligen liten men kan inte uteslutas. För att undersöka detta kan provtagning göras i bergbrunnar i dammarnas närhet.

Vi bedömer att risken för påverkan från avloppsdammarna på det grundvatten som tas ut i uttagsbrunnen är liten med nuvarande uttag. Risken ökar dock med ökande uttag.

För att eliminera risken för påverkan från avloppsdammarna rekommenderas behandlingen av spillvatten ske antingen i helt täta dammar eller på konventionellt sätt i avloppsreningsverket och att dammarna avvecklas.

SWECO VIAK AB
Vänersborg

Hans Björkman Ulf Clevfors

ra02s 2000-03-30

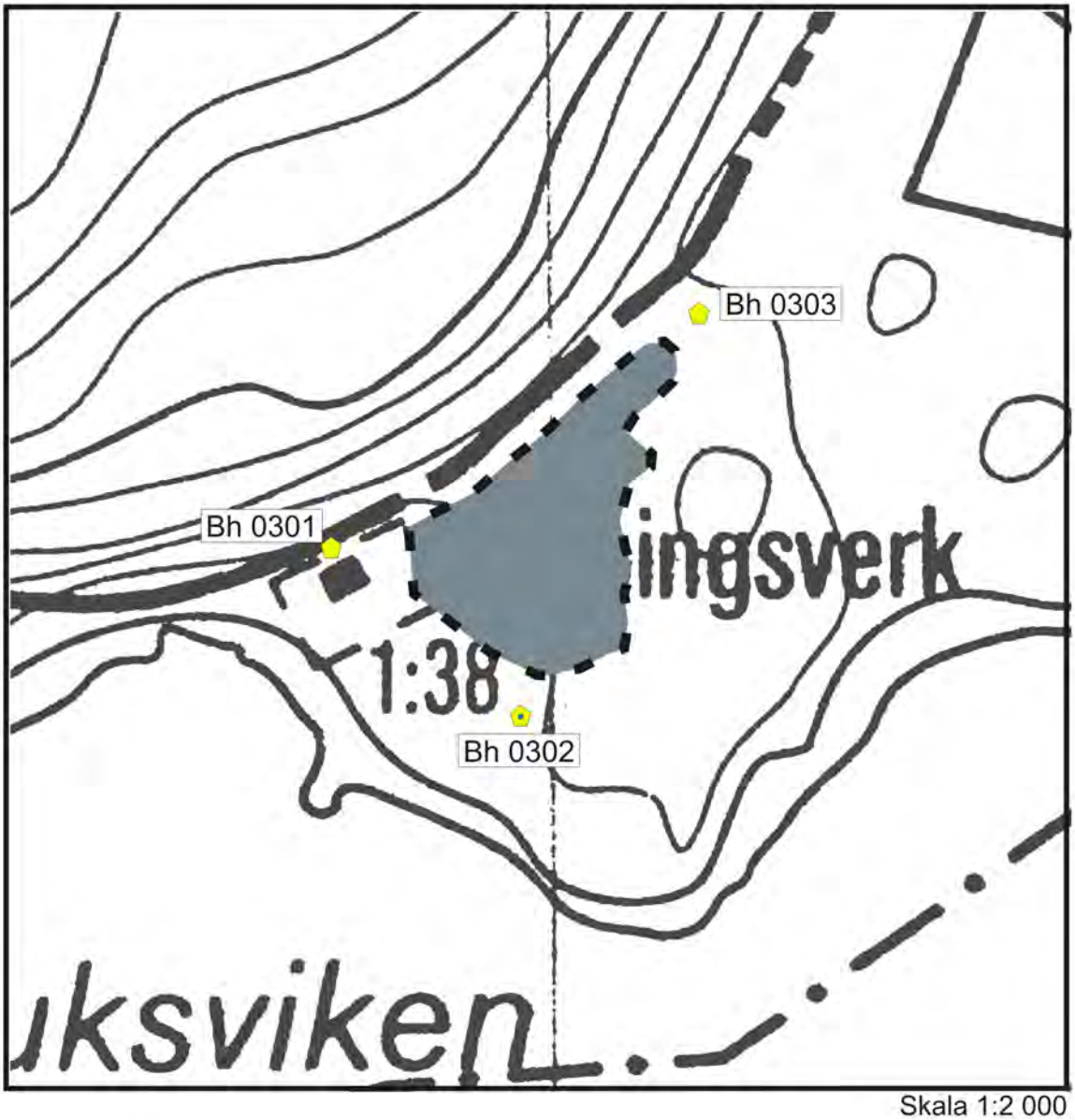

Skala 1:2 000

Teckenförklaring

- Skruvborrning
- Skruvborrning med grundvattenrör
- Schematisk bild över läge på dammar

SWECO

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

UPPDRAG	UPPDRAGSLEDARE	DATUM
Färgelanda VSO	Kristina Haglund	2018-03-07
UPPDRAGSNUMMER	UPPRÄTTAD AV	
13002491	Kristina Haglund	

Samrådsredogörelse för samråd med sakägare och remissinstanser om vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för Färgelanda vattenskyddsområden i Färgelanda kommun

Bakgrund

För att trygga vattenförsörjningen för de invånare i Färgelanda kommun som är anslutna till kommunens dricksvattenförsörjning har vattenskyddsområden skapats för de fyra vattentäkterna Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn. Sedan tidigare finns vattenskyddsområden upprättade för Vallaredalen, Håvesten 1 och 2, Håbyn och Högsäter.

Västvatten har på uppdrag av Färgelanda Vatten drivit arbetet och har genomfört ett första samråd med informationsutskick till samtliga fastighetsägare inom områdena. Fastighetsägare, allmänheten, verksamhetsutövare och myndigheter har inbjudits att lämna sina synpunkter på förslagen. Färgelanda Vatten har sedan för avsikt att skicka förslagen till Färgelandas kommunfullmäktige för fastställande av vattenskyddsområdena.

Processen har pågått under flera år av olika anledningar. Västvatten anser att nu liggande förslag har starkt stöd i de senaste årens genomförda utredningar och karteringar kring vattentäkterna. Underlagen har uppdaterats allteftersom och avstämning har skett med SGU men även med Länsstyrelsen i omgångar.

Tidigt samråd med Länsstyrelsen, SGU och Dalslands miljökontor

Tidigt samråd med Länsstyrelsen, SGU och Dalslands miljökontor genomfördes under våren 2016. Myndigheternas synpunkter beaktades och arbetades in i underlaget före samrådet. En del av Länsstyrelsens synpunkter arbetades inte in förslaget och motiven till detta sammanställdes i ett PM daterat 2016-09-12, se Bilaga 6.

Samråd med berörda

Inbjudan till fastighetsägare

Inbjudan till samråd skickades i november 2016 till alla fastighetsägare (Bilaga 1) inom de föreslagna vattenskyddsområdena Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn. Inbjudan innehöll information om följande:

- Namn och kontaktuppgifter till ansvarig tjänsteman på Västvatten
- Information om hur man fick tillgång till mer information
- Tid och plats för informationsmöten
- Angiven sista dag för att lämna skriftliga synpunkter

Därutöver innehöll utskicket ett informationsblad om respektive vattenskyddsområde. Utskicket redovisas i Bilaga 2.

Myndigheter och branschorganisationer

Berörda myndigheter och branschorganisationer (se Bilaga 3) har fått e-post med inbjudan att delta på samrådet och lämna yttrande. Inbjudan innehöll information om följande:

- Namn och kontaktuppgifter till ansvarig tjänsteman på Västvatten
- Information om hur man fick tillgång till mer information
- Angiven sista dag för att lämna skriftliga synpunkter

Information på Västvattens hemsida

Information om samrådet anslogs på Västvattens hemsida (november-december 2016) där även aktuella dokument kunde laddas ner.

Tidningsannons

Samrådet annonserades i Bohusläningen, Ttela och Dalslänningen den 8 november 2016. Annonsen innehöll följande information:

- Namn och kontaktuppgifter till ansvarig tjänsteman på Västvatten
- Information om hur man fick tillgång till mer information

Informationsmöten

Två olika informationsmöten hölls under processen med möjlighet att ställa frågor till en representant från Västvatten och vid ett tillfälle även representanter från Dalslands miljökontor och Sweco.

Informationsmöten hölls i Färgelandas centrumhus 5 och 7 december 2016 kl. 18.00 - 20.00

Västvattens representant uppmuntrade samtliga närvarande att skicka in yttranden för att få fram sina synpunkter officiellt.

Utställning

En utställning om alla fyra vattenskyddsområdena fanns i Centrumhuset i Färgelanda under perioden 8 november – 21 december 2016.

Inkomna synpunkter

Synpunkter skulle vara Västvatten tillhanda senast 21 december 2016.

Under samrådsperioden inkom 12 olika yttranden, se Bilaga 4. Inkomna synpunkter har sammanställts och skriftligen bemötts, se bilaga 5.

- Bilaga 5: Sammanfattning av yttranden samt Västvattens bemötanden
    - Bilaga 5A: Sammanfattning av generella yttranden för samtliga vattenskyddsområden.
    - Bilaga 5B: Specifika yttranden för Rösäter vattenskyddsområde
    - Bilaga 5C: Specifika yttranden för Stigen vattenskyddsområde
    - Bilaga 5D: Specifika yttranden för Rådanefors vattenskyddsområde
    - Bilaga 5E: Specifika yttranden för Gatersbyn vattenskyddsområde

Berörda som lämnat synpunkter får den skriftliga sammanställningen av synpunkterna och bemötandet samt det nya förslaget till skyddsföreskrifter tillsänt i de fall adressen har angivits.

Ställningstagande

De synpunkter som framställts inom ramen för samråd med berörda sakägare samt i myndighetssamråd har medfört mindre revideringar i Tekniska underlagen. Några av skyddsföreskrifterna har reviderats efter inkomna synpunkter. Revideringarna gäller samtliga vattenskyddsområden. Den primära zonen i Gatersbyn 2 samt den sekundära zonen i Rösäter och Rådanefors har förändrats något. Samtliga 21 revideringar listas nedan, med hänvisning till yttrande.

Nr	Revidering / Komplettering	Ursprung	Avser
1	Föreskriften 4§ Fordonstvätt ändras till att fordonstvätt är förbjudet i primär zon och sekundär zon	Dalslands miljö- och energinämnd	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
2	Föreskrift §17A Anläggning för lagring och utvinning av energi och kyla tas bort	Dalslands miljö- och energinämnd	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
3	Ändra namnet "Dalslands miljönämnd" till "kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun"	Dalslands miljö- och energinämnd	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
4	Föreskrift 3§ Miljöfarliga kemiska produkter. Förtydliga att större mängder innebär 25 L.	LRF	Rösäter, Stigen, Rådanefors
5	Föreskrift 6§ Växtnäringsämnen: 6A§ tas bort.	LRF	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
6	Föreskrift 6§ Växtnäringsämnenr: 6C och D§ slås ihop till en paragraf. Ändra från att spridning ska vara förbjudet i primär zon till att spridning av naturgödsel inte får ske utan tillstånd. Benämningen stallgödsel utgår och ersätts med ordet naturgödsel.	LRF	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
7	Föreskift 7§ Djurhållning ändras till "nyetablering av djurhållning med lantbruksdjur får ej ske utan anmälan" samt ingen anmälningsplikt i sekundär zon.	LRF	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
8	Föreskrift §18 Anläggningar för uttag av vatten. I den primära zonen får nyetablering ej ske utan tillstånd.	LRF	Rösäter
9	Information om avrinningen i områdena har hämtats från vattenbalansberäkningar för år 1981-201 (SMHI vattenwebb).	Länsstyreslen i Västra Götalands län	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
10	Föreskrift 2§ Petroleumprodukter revideras till "Undantag gäller befintlig lagring som har sekundärt skydd".	Länsstyreslen i Västra Götalands län	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
11	"Hälso- och miljöfarliga produkter" ändras till "Miljöfarliga kemiska produkter" i ordlistan.	Länsstyreslen i Västra Götalands län	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
12	Föreskrift 16C§ Jord och berg. Ändra "med" till "av" i undantaget.	Länsstyreslen i Västra Götalands län	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
13	Lägga till begreppet "grot" i föreskrift § 10 Timmer samt i Bilaga A (defintioner av begrepp)till skyddsföreskrifterna	Skogsstyrelsen	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
14	Ändra den primära och sekundära zonens västliga gräns så att den sammanfaller i samma linje.	LRF	Rösäter
15	s 20 i TU för Rösäter (kapitel 9.3.4). Ändra meningen "Hela isälvsavlagringen vid Tingskullen.." till "Hela isälvsavlagringen vid Tingskullen som gåri dagen…"	Länsstyreslen i Västra Götalands län	Rösäter
16	Ändra den sekundära zonens gräns så att den går i strandlinjen.	Länsstyreslen i Västra Götalands län	Rådanefors
17	Föreskrift 6C§ spridning av stallgödsel. Lägga till "Undantag gäller för den hantering som motsvarar årlig skötsel av privat tomtmark"	Jan och Barbara Sandell	Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersbyn
18	Ändra fastighetsuppgifter under kapitel 2.2. Rätt fastighetsbeteckning är Gatersbyn 1:106	SGU	Gatersbyn 2
19	Ändra vattenuttaget till 100 m3/dygn vilket ändrar storleken på den primära zonen.	SGU	Gatersbyn 2
20	Ändra uppgifterna angående IAC avseende antal anställda och vilken produktion som bedrivs	IAC	Gatersbyn 2

Bilagor

Bilaga 1 Inbjudna fastighetsägare
Bilaga 2 Utskick vid samrådet, samtliga informationsblad
Bilaga 3 Inbjudna myndigheter och branschorganisationer
Bilaga 4 Samtliga inkomna yttranden
Bilaga 5 Sammanfattning av yttranden samt Västvattens bemötande
5a Sammanfattning av generella yttranden för samtliga vattenskyddsområden.
5b Specifika yttranden för Rösäter vattenskyddsområde
5c Specifika yttranden för Stigen vattenskyddsområde
5d Specifika yttranden för Rådanefors vattenskyddsområde
5e Specifika yttranden för Gatersbyn vattenskyddsområde
Bilaga 6 Kommentar till Länsstyrelsens yttrande, daterat 2016-09-12

Sändlista fastighetsägare Rösäter

Fastighetsbeteckning	Namn	Adress	
Rösäter 1:33	Anders Johansson	RÖSÄTER SMÅHAGARNA	458 70 HÖGSÄTER
Rösäter 1:32	Hans Johansson	RÖSÄTER SMÅHAGARNA	458 70 HÖGSÄTER
Rösäter 1:8	Henry Jan Arne Jansson	RÖSÄTER 24, HÖJDEN	458 97 HÖGSÄTER
	Ingela Johansson	RÖSÄTER SMÅHAGARNA	458 70 HÖGSÄTER
Rösäter 1:3	Maj Britt Johansson	RÖSÄTER 21	458 97 HÖGSÄTER
	Ria Crystal Tiwari Johansson	RÖSÄTER SMÅHAGARNA	458 70 HÖGSÄTER
	Ulf Jonasson	Arrendatorsvägen 5	458 70 HÖGSÄTER

Sändlista fastighetsägare Stigen

Fastighetsbete	Namn	Adress	
Stigen 2:40	Solvig Birgitta Gustafsson	STIGEN SOLLID 2	458 94 STIGEN
Stigen 2:67	Laureta Shala	FÄRGAREVÄGEN 4	458 94 STIGEN
Stigen 2:84	Adela Karlsson	FÄRGAREVÄGEN 8	458 94 STIGEN
	Andreas Johansson	FÄRGAREVÄGEN 8	458 94 STIGEN
Stigen 11:8	Gunnar Sigvard Hilding Zackriss	FÄRGAREVÄGEN 5	458 94 STIGEN
	Inger Marianne Zackrisson	FÄRGAREVÄGEN 5	458 94 STIGEN
Stigen 2:83	Clas Göran Larsson	FÄRGAREVÄGEN 6	458 94 STIGEN
Stigen 6:6	S-klädsel Sune Johansson AB	STAMPVÄGEN 2	458 94 STIGEN
Stigen 2:75	Ovidijus Pokvytis	KALLKÄLLEVÄGEN 1	458 94 STIGEN
Stigen 4:28	VALBOHEM AB	ALLHEMSV 5	458 80 FÄRGELANDA
Stigen 1:63	Siv Näslund	SKOLBACKEN 6	458 94 STIGEN
Stigen 1:74	Stigens Friskola AB	c/o KATARINA BÄCKDAHL ELF, FÖLEN 7	458 93 FÄRGELANDA
Stigen 2:52	Maino Anna-Greta Svensson	STIGEVIVÄGEN 18	458 94 STIGEN
Stigen 2:68	Inger Lise och Jan Roger Storha	TJERNLÖKKA 23	3920 PORSGRUNN, NORGE
Stigen 2:104	Inga-Britt Matilda Stigen	KARLAVÄGEN 6 LGH 1601	114 24 STOCKHOLM
Stigen 4:2	Susan Gren	STIGEVIVÄGEN 16 B, MARIEDAL	458 94 STIGEN
Stigen 2:54	Birgitta Badh och Bo Jonsson	SÖDERGATAN 1 B LGH 1004	462 34 VÄNERSBORG
Stigen 2:38	Christer Bernlo	STENERYR RÖSE 5	458 97 HÖGSÄTER
	Tobias Bernlo	VÄSTRA STIGEN 4	458 93 FÄRGELANDA
Stigen 11:6	Lena Margareta och Hans Åke Evert Hansson	STIGEVIVÄGEN 14 B	458 94 STIGEN
Stigen 2:76	Aina Berit Linnea Karlsson	HERRGÅRDSVÄGEN 7	458 94 STIGEN
Stigen 1:69>1	FOLKE STIGENS STIFT	c/o SÖDERBLOM, BERGSVÄGEN 10	458 32 FÄRGELANDA
ED 1:11	Roger Zakariasson	ED BJÖRKUDDEN 1	458 93 FÄRGELANDA
ED 1:16	Per Berglund	ED NÄSET	458 93 FÄRGELANDA
Stigen 11:5	Emma May Ruth and Julia Mary	Exstowe, Exton	GB - EX30PP Exeter, Devon, Storbritannien
Stigen 2:53	Stig Johansson	STIGEVIVÄGEN 20	458 94 STIGEN
Stigen 11:9	Cecilia Gran och Ted Overland	FÄRGAREVÄGEN 3	458 94 STIGEN

Sändlista fastighetsägare Rådanefors

Fastighetsbeteckning	Namn	Adress	
Mellanområde 1:15	Karla och Frank Worch	Friedrich-v.Schiller-Strasse 38	D-63505 LANGENSELBOLD, TYSKLAND
Mellanområde 1:16	Kent Ove Jönsson	RÅDANEFORS NÄSBERGET 7	458 93 FÄRGELANDA
Mellanområde 1:13	Bengt Robert Bertil Fyhr	RÅDANEFORS NÄSBERGET 4	458 93 FÄRGELANDA
Mellanområde 1:38	Jan Olov Öhman	MELLOMRÅDANE GÅRD	458 93 FÄRGELANDA
Mellanområde 1:14	Marguerite och Ronny Karlsson	RÅDANEFORS NÄSBERGET 5	458 93 FÄRGELANDA
Mellanområde 1:17	Barbara och Jan Olof Sandell	RÅDANEFORS NÄSBERGET 8	458 93 FÄRGELANDA

Sändlista fastighetsägare Gatersbyn

Namn	Fastighetsnamn	Adress	Postnumm	Postort
Bror Arne Tommy Johansson	GATERSBYN 1:22	GATERSBYVÄGEN 7	458 30	FÄRGELANDA
Maria Martinsson	GATERSBYN 1:40	VATTENTORNSVÄGEN 5	458 30	FÄRGELANDA
Cristoffer Roos	GATERSBYN 1:93	VATTENTORNSVÄGEN 6	458 30	FÄRGELANDA
Annica Emanuelsson	GATERSBYN 1:59	STIGSVÄGEN 13	458 30	FÄRGELANDA
Gun Mona Lisbeth Johansson	GATERSBYN 1:22	GATERSBYVÄGEN 7	458 30	FÄRGELANDA
Tobias Friberg	GATERSBYN 1:13	STIGSVÄGEN 18	458 30	FÄRGELANDA
Artur Alfred Valter Olssons dödsbo	GATERSBYN 1:28	THORSONS VÄG 6	458 30	FÄRGELANDA
Linn Maria Andersson	GATERSBYN 1:13	STIGSVÄGEN 18	458 30	FÄRGELANDA
Karl Ove Gustav Axelsson	GATERSBYN 1:48	STIGSVÄGEN 11	458 30	FÄRGELANDA
Peter Jansson	GATERSBYN 1:123	STIGSVÄGEN 10	458 30	FÄRGELANDA
Glenn Kvist	GATERSBYN 1:46	PARKVÄGEN 2	458 30	FÄRGELANDA
Gun-Britt Eriksson	GATERSBYN 1:44	GATERSBYVÄGEN 16	458 30	FÄRGELANDA
Henrik Johansson	GATERSBYN 1:87	PARKVÄGEN 3	458 30	FÄRGELANDA
Ebbe Johansson	GATERSBYN 1:53	TORBJÖRNERÖD 11	455 96	HEDEKAS
Birgit Johansson	GATERSBYN 1:53	STIGSVÄGEN 16	458 30	FÄRGELANDA
Karl Gustaf Skall	GATERSBYN 1:114	PARKVÄGEN 5	458 30	FÄRGELANDA
Linus Larsson	GATERSBYN 1:52	STIGSVÄGEN 9	458 30	FÄRGELANDA
Sven Arne Svensson	GATERSBYN 1:44	GATERSBYVÄGEN 16	458 30	FÄRGELANDA
Charlotta Johansson	GATERSBYN 1:52	STIGSVÄGEN 9	458 30	FÄRGELANDA
Mikael Vesala	GATERSBYN 1:49	CENTRUMVÄGEN 18 LGH 1101	458 30	FÄRGELANDA
SÖDRA VALBO HEMBYGDSFÖRENING	GATERSBYN 1:7			
Enis Ceman	GATERSBYN 1:23	c/o ERIS CEMAN;THORSONS VÄG 10	458 30	FÄRGELANDA
Karin Bergendal	GATERSBYN 1:60	PARKVÄGEN 4	458 30	FÄRGELANDA
Stefan Larsson	GATERSBYN 1:121	HÖGSÄTERS BÖN 7	458 96	HÖGSÄTER
FÄRGELANDA MASKINSCHAKT AB	ASSARBYN 1:19	BOX 116	458 22	FÄRGELANDA
Erik Gunnar Bernhardsson	GATERSBYN 1:31	LJUNGSBERGSGATAN 13	662 36	ÅMÅL
Törner Johannesson	GATERSBYN 1:60	PARKVÄGEN 4	458 30	FÄRGELANDA
International Automotive Components Group Sweden AB	ASSARBYN 1:15	GAMLA SÖRREDSVÄGEN 25	405 31	GÖTEBORG
Karin Jansson	GATERSBYN 1:123	STIGSVÄGEN 10	458 30	FÄRGELANDA
Bror Arne Tommy Johansson	GATERSBYN 1:21	GATERSBYVÄGEN 7	458 30	FÄRGELANDA
Jan Peter Göran Lignell	GATERSBYN 1:26	STIGSVÄGEN 17	458 30	FÄRGELANDA
Lisa Wendel	GATERSBYN 1:93	VATTENTORNSVÄGEN 6	458 30	FÄRGELANDA
Inglis Viola Dahlgren	GATERSBYN 1:73	STIGSVÄGEN 7	458 30	FÄRGELANDA
Greta Olsson	GATERSBYN 1:28			
Marianne Karlsson	GATERSBYN 1:27	GATERSBYVÄGEN 5	458 30	FÄRGELANDA
Peppe Danielsson	GATERSBYN 1:115	VATTENTORNSVÄGEN 3	458 30	FÄRGELANDA
Maj-Britt Axelsson	GATERSBYN 1:48	STIGSVÄGEN 11	458 30	FÄRGELANDA
FÄRGELANDA MASKINSCHAKT AB	ASSARBYN 1:12	BOX 116	458 22	FÄRGELANDA
Marie Ebbesson	GATERSBYN 1:87	PARKVÄGEN 3	458 30	FÄRGELANDA
Magnus Olsson	GATERSBYN 1:35	SKARSJÖVÄGEN 3	459 32	LJUNGSKILE
Ingrid Sandahl	GATERSBYN 1:122	GATERSBYN HAGARNE	458 93	FÄRGELANDA
Gun Mona Lisbeth Johansson	GATERSBYN 1:21	GATERSBYVÄGEN 7	458 30	FÄRGELANDA
Ebbe Johansson	GATERSBYN 1:45	TORBJÖRNERÖD 11	455 96	HEDEKAS
Inga-Lill Kvist	GATERSBYN 1:46	PARKVÄGEN 2	458 30	FÄRGELANDA
Birgit Johansson	GATERSBYN 1:45	STIGSVÄGEN 16	458 30	FÄRGELANDA
Lena Danielsson	GATERSBYN 1:115	VATTENTORNSVÄGEN 3	458 30	FÄRGELANDA
Bengt Hansson	GATERSBYN 1:41	GATERSBYVÄGEN 14	458 30	FÄRGELANDA
Mats Ove Hällgren	GATERSBYN 1:59	STIGSVÄGEN 13	458 30	FÄRGELANDA
Kerstin Otrander	GATERSBYN 1:30	THORSONS VÄG 6	458 30	FÄRGELANDA

BREV

2016-11-04 Dnr VVAB 2016/59

HANDLÄGGARE:
VA-ingenjör Tony Grantz
TELEFON 0522-63 88 40
tony.grantz@vastvatten.se

Förnamn Efternamn
Adress
Postadress

Samråd om dricksvattenskydd Rösäter

Färgelanda Vatten AB skapar nu vattenskyddsområden med föreskrifter för att skydda vårt gemensamma dricksvatten. Området och föreskrifterna kan beröra din fastighet och din verksamhet.

Vi skulle därför vilja höra dina synpunkter på det förslag som tagits fram. I bilagda informationsblad framgår var du kan ta del av förslaget.

Lämna skriftliga synpunkter till Västvatten senast den 21 december 2016.

Med vänlig hälsning

VÄSTVATTEN AB på uppdrag av Färgelanda Vatten AB

Tony Grantz
VA-ingenjör

Rösäter vattentäkt

Skyddszoner

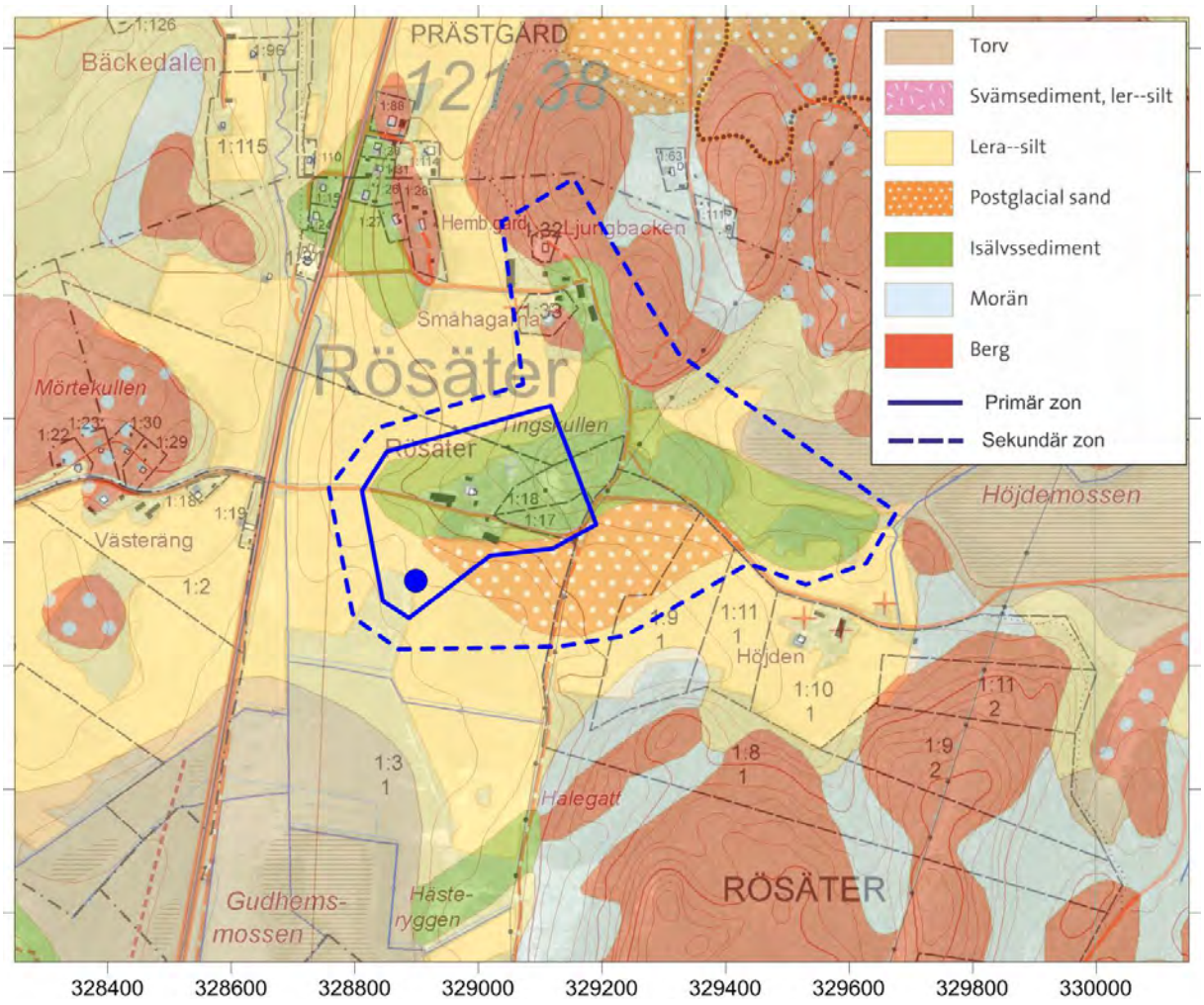

BREV

2016-11-04 Dnr VVAB 2016/59

HANDLÄGGARE:
VA-ingenjör Tony Grantz
TELEFON 0522-63 88 40
tony.grantz@vastvatten.se

Förnamn Efternamn
Adress
Postadress

Samråd om dricksvattenskydd Stigen

Färgelanda Vatten AB skapar nu vattenskyddsområden med föreskrifter för att skydda vårt gemensamma dricksvatten. Området och föreskrifterna kan beröra din fastighet och din verksamhet.

Vi skulle därför vilja höra dina synpunkter på det förslag som tagits fram. I bilagda informationsblad framgår var du kan ta del av förslaget.

Lämna skriftliga synpunkter till Västvatten senast den 21 december 2016.

Med vänlig hälsning

VÄSTVATTEN AB på uppdrag av Färgelanda Vatten AB

Tony Grantz
VA-ingenjör

Stigen vattentäkt

Skyddszoner

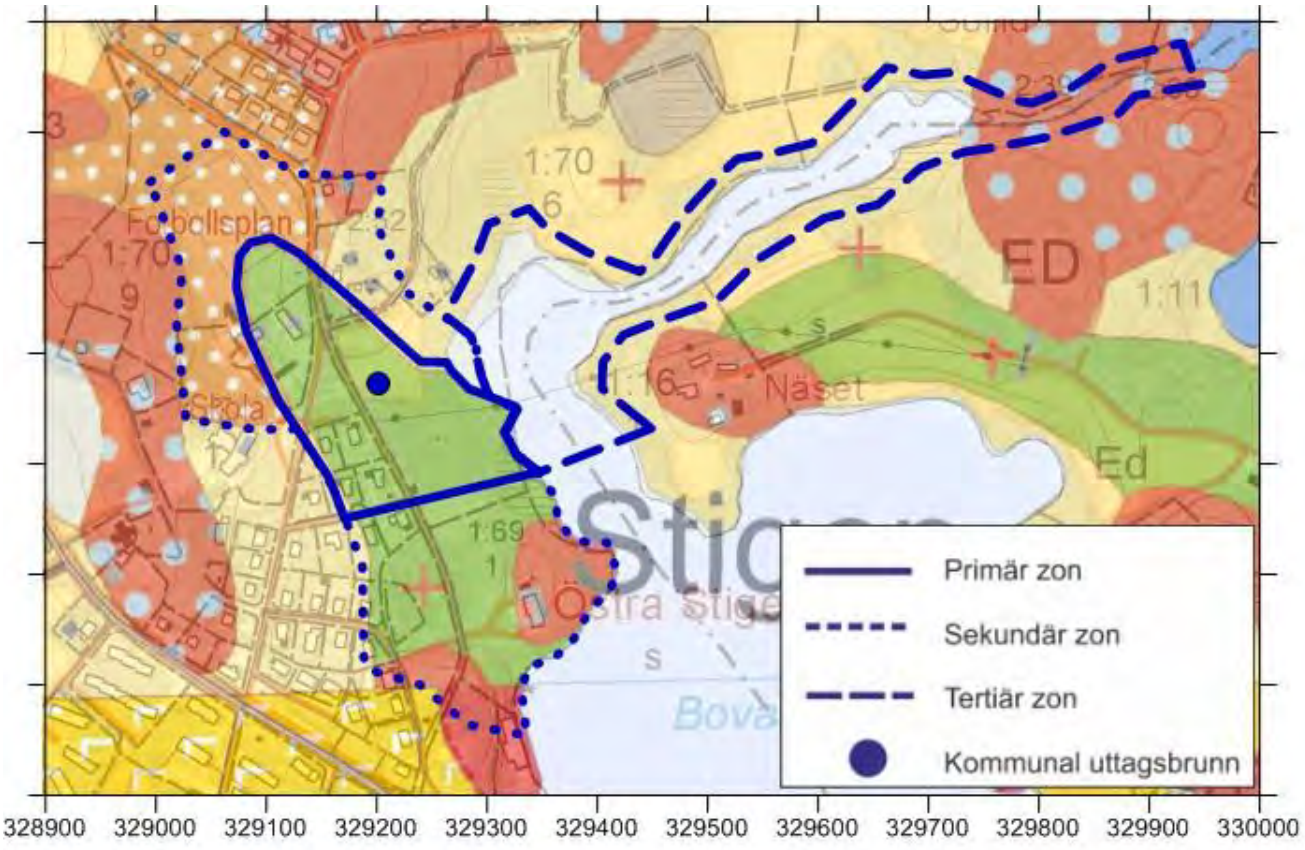

BREV

2016-11-04 Dnr VVAB 2016/59

HANDLÄGGARE:
VA-ingenjör Tony Grantz
TELEFON 0522-63 88 40
tony.grantz@vastvatten.se

Förnamn Efternamn
Adress
Postadress

Samråd om dricksvattenskydd Rådanefors

Färgelanda Vatten AB skapar nu vattenskyddsområden med föreskrifter för att skydda vårt gemensamma dricksvatten. Området och föreskrifterna kan beröra din fastighet och din verksamhet.

Vi skulle därför vilja höra dina synpunkter på det förslag som tagits fram. I bilagda informationsblad framgår var du kan ta del av förslaget.

Lämna skriftliga synpunkter till Västvatten senast den 21 december 2016.

Med vänlig hälsning

VÄSTVATTEN AB på uppdrag av Färgelanda Vatten AB

Tony Grantz
VA-ingenjör

Rådanefors vattentäkt

Skyddszoner

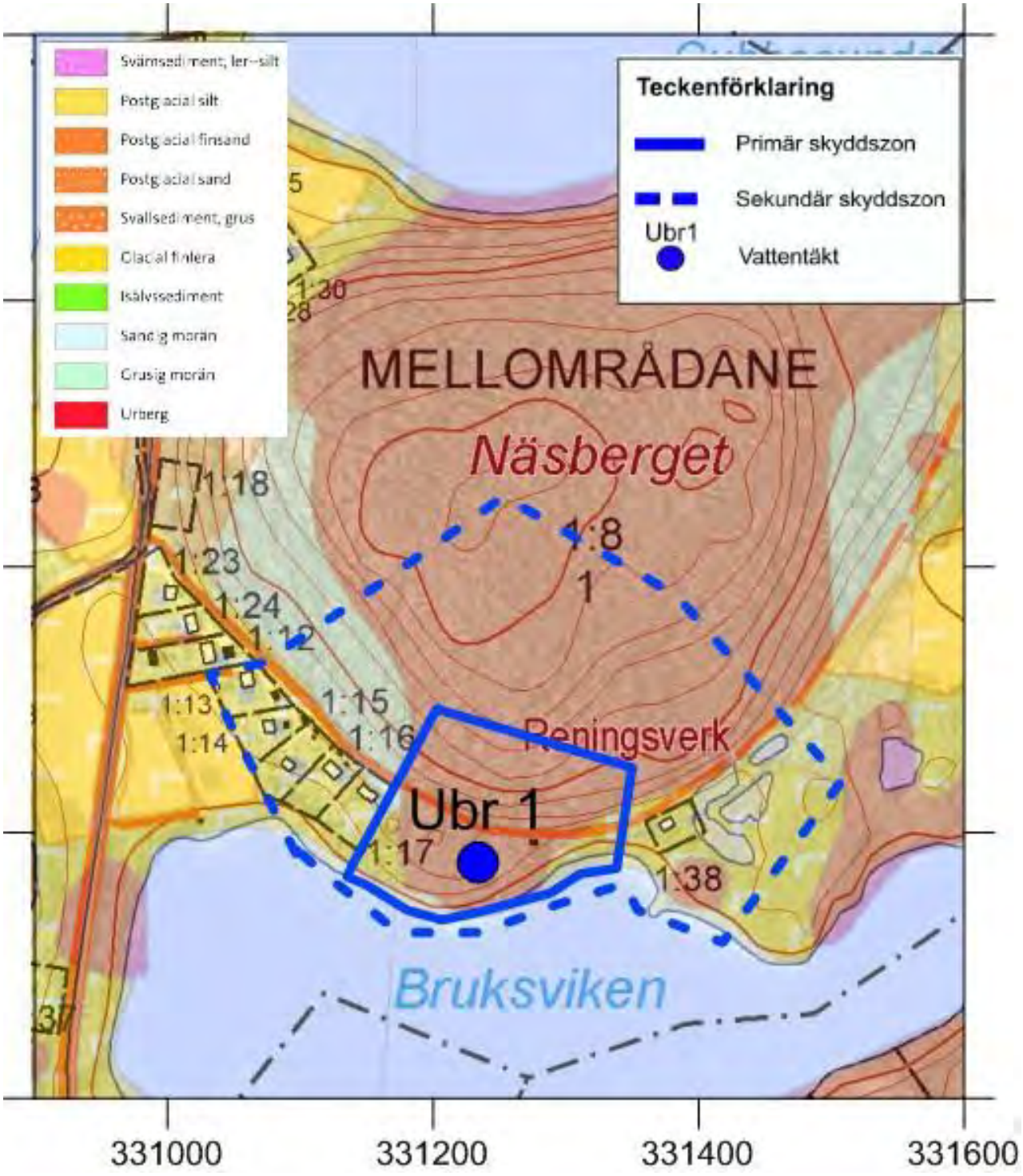

BREV

2016-11-04 Dnr VVAB 2016/59

HANDLÄGGARE:
VA-ingenjör Tony Grantz
TELEFON 0522-63 88 40
tony.grantz@vastvatten.se

Förnamn Efternamn
Adress
Postadress

Samråd om dricksvattenskydd Gatersbyn

Färgelanda Vatten AB skapar nu vattenskyddsområden med föreskrifter för att skydda vårt gemensamma dricksvatten. Området och föreskrifterna kan beröra din fastighet och din verksamhet.

Vi skulle därför vilja höra dina synpunkter på det förslag som tagits fram. I bilagda informationsblad framgår var du kan ta del av förslaget.

Lämna skriftliga synpunkter till Västvatten senast den 21 december 2016.

Med vänlig hälsning

VÄSTVATTEN AB på uppdrag av Färgelanda Vatten AB

Tony Grantz
VA-ingenjör

Gatersbyn 2

Skyddszoner

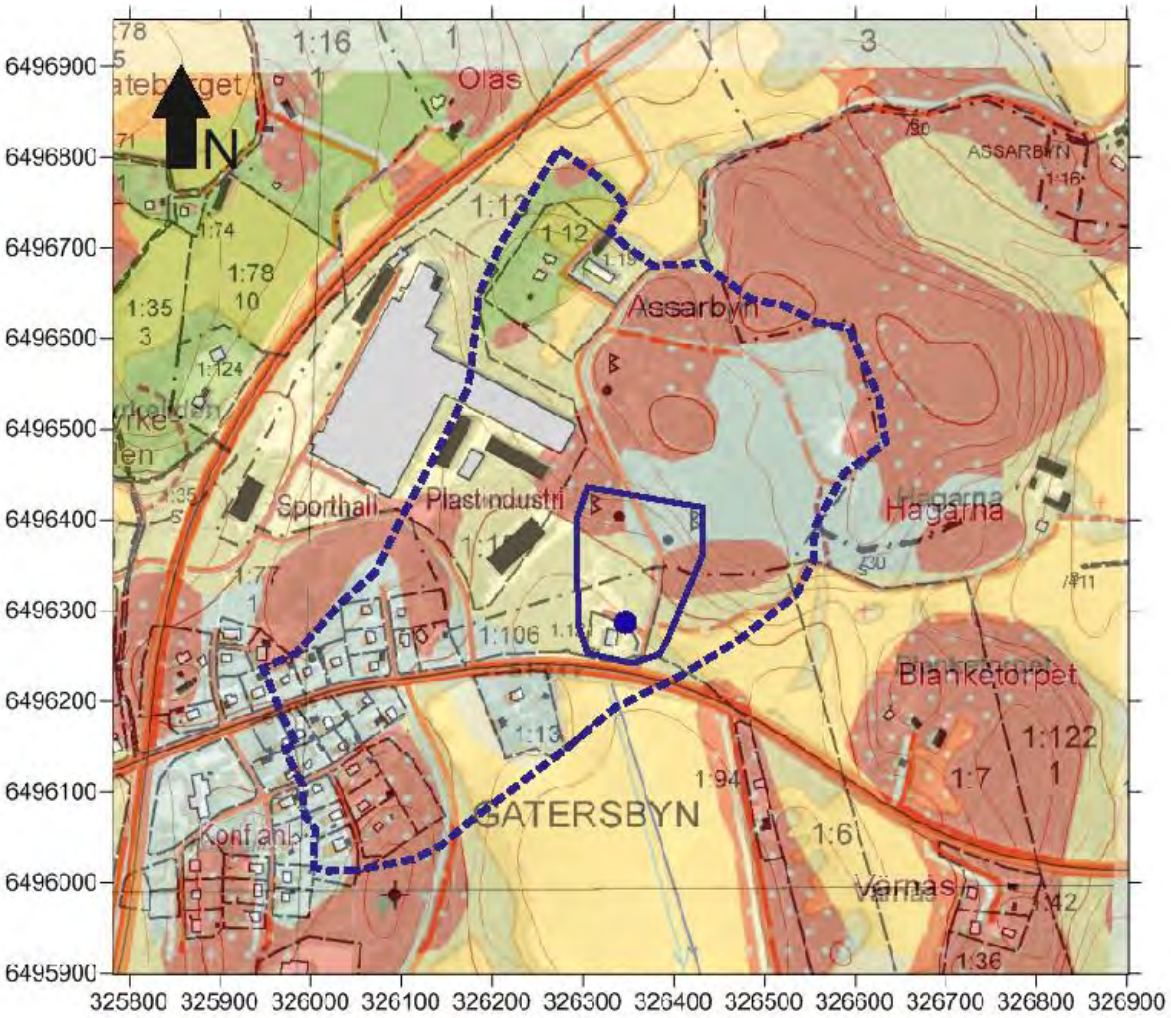

Teckenförklaring

- Primär skyddszon
- Sekundär skyddszon
- Vattentäkt

Sändlista

samråd vattenskyddsområden Färgelanda 7 november-21 december 2016

Myndigheter

Trafikverket	trafikverket@trafikverket.se
Havs- och vattenmyndigheten	havochvatten@havochvatten.se
Länsstyrelsen	vastragotaland@lansstyrelsen.se
Skogsstyrelsen	skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se
Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund	info@brand112.se
Färgelanda kommun	kommun@fargelanda.se
Dalslands miljökontor	kansli@miljo.dalsland.se
	jan.sandell@miljo.dalsland.se
	britt-marie.mether@miljo.dalsland.se
	lisa.frohm@miljo.dalsland.se
	anna.sanengen@miljo.dalsland.se
SGU	sgu@sgu.se
SGI	sgi@swedgeo.se
MSB	registrator@msb.se
Boverket	registraturen@boverket.se
Jordbruksverket	jordbruksverket@jordbruksverket.se
Lantmäteriet	lantmateriet@lm.se
Vattenfall eldistribution	https://www.vattenfalleldistribution.se/foretag/kundservice/kontakta-oss/kontaktformular/
Skanova	natcenter@skanova.se

Branschorganisationer

LRF Västra Götaland	lrf.vastragotaland@lrf.se
LRF Färgelanda (ordförande)	arne.langstrom@gmail.com
LRF Färgelanda (miljö&vattenvårdsansvarig)	christer.jansson@lrf.se
LRF Färgelanda-Torp	arne.langstrom@gmail.com
LRF Högsäter-Rännelanda (ordförande)	nils.skallsjo@gmail.com
Villaägarnas riksförbund	info@villaagarna.se
Villaägarnas riksförbund - Region väst	region.vast@villaagarna.se
Hushållningssällskapet	vast@hushallningssallskapet.se
Naturskyddsföreningen	remisser@naturskyddsforeningen.se
Naturskyddsföreningen Väst	kansli.vast@naturskyddsforeningen.se
Naturskyddsföreningen Norra Älvsborg	b.ingvar.andersson@telia.com
Naturskyddsföreningen Färgelanda	barbara.sandell@naturskyddsforeningen.se

DMN § 99 Dnr 2016/1650/NAT

Samråd om vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter för fyra allmänna grundvattentäkter i Färgelanda kommun -Yttrande

Inledning
Västvatten inbjuder berörda myndigheter och organisationer till samråd om förslagen till vattenskydd för de allmänna vattentäkterna Stigen, Rösäter (reservvattentäkt för Högsäters samhälle), Gatersbyn (en av flera vattentäkter i Färgelanda samhälle) och Rådanefors . Förslagen finns på Västvattens hemsida www.vastvatten.se. Synpunkter ska lämnas senast den 21 december 2016.
Sedan tidigare finns det vattenskyddsområden för de övriga 5 allmänna vattentäkterna i kommunen: Håbyn och Håvesten 1 och 2 i Färgelanda, Högsäter huvudvattentäkt samt Vallaredalen i Ödeborg. Efter remissen har kommunfullmäktige i Färgelanda kommun för avsikt att fastställa vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter.

Miljökontorets
Synpunkter på föreslagna föreskrifter (gäller alla fyra områdena):

Petroleumprodukter (2§)
Det blir viktigt att informera de som bor och är verksamma inom skyddsområdena att de inte får hantera mer än 25 liter petroleumprodukter utan tillstånd. Avstämning bör ske med räddningstjänstens regler, eventuellt godkänner de förvaring upp till 100 liter.

Fordonstvätt (4§)
Miljökontoret anser att det är bättre att ha förbud mot att använda miljöskadliga medel inom primär och sekundär skyddszon. Biltvätt bör istället ske i tvätthall som är avsedd för detta. En ytterligare fördel är att administration med tillståndsplikt undviks. Det blir viktigt med information till berörda.

Timmer mm (10§)
Det finns en otydlighet i vad som menas med en "överstigande en avverkningssäsong". Vid handläggning av avverkningsärenden inom vattenskyddsområden så förelägger miljökontoret om försiktighetsmått och där tidsbegränsas eventuella upplag av skogsprodukter. Normalt ligger inte timret kvar mer än några veckor efter avverkning.

Lagring och utvinning av värme m.m. (17§)
Beträffande förslaget 17A så kan det noteras att det redan råder anmälningsplikt på värmepumpar enligt miljöbalken så de flesta borde redan ha anmälts och finnas i miljökontorets register. Dessa bör inte behöva anmäla igen. Det är dessutom rättsligt tveksamt om det överhuvudtaget går att ställa ett sådant retroaktivt krav.

Uttag av vatten (18§)
Det finns troligen ett begränsat antal egna brunnar inom vattenskyddsområdena. Viktigt att information ges om vad som gäller inom vattenskyddsområdena.

Allmänna bestämmelser (§19)
-Från och med 1 januari 2017 byter Dalslands miljönämnd namn till Dalslands miljö- och
energinämnd och förvaltningen till Dalslands miljö- och energikontor.

Beredning:
Presidium 2016-12-01
Miljöchefs förslag till beslut

Dalslands miljönämnds beslut

Nämnden beslutar att avge nedanstående yttrande:

Gatersbyn
Vattenskyddsintresset står i konflikt med de påverkande verksamheter som finns inom föreslaget vattenskyddsområde (väg 173, bilverkstad, industri m.m.). Ur denna aspekt är vattentäktens lokalisering inte lämplig. Täkten anges vara reservvattentäkt med begränsad kapacitet. Det är viktigt att kommunen är medveten om att bildande av vattenskyddsområde kan innebära krav på extra skyddsåtgärder för befintliga verksamheter. Förslaget till föreskrifter innebär också ett förbud mot anläggande av bergvärmepump för ett inte obetydligt antal fastigheter.

Stigen
Vattentäkten är den enda för Stigens samhälle. Skyddsvärdet är mycket stort. Reservvatten saknas, men anges i handlingarna kunna ordnas genom att förbindelse ordnas mellan Stigen och Färgelanda, men i dagsläget uppges sådan vattenledning ej planeras. Om ledning läggs så kan Stigens vattentäkt även vara reserv för Färgelanda samhälle. På så sätt skulle ömsesidig nytta uppnås. Miljökontoret anser därför att Färgelanda kommun och Västvatten bör ordna en dricksvattenledning mellan Färgelanda och Stigen. Enligt uppgift från kommunen planeras nu för en gång- och cykelväg mellan Stigen och Färgelanda, vilket bör vara ett lämpligt tillfälle att även ordna med en dricksvattenledning för framtida behov.

Rösäter
Vattentäkten är reservvattentäkt till Högsäters huvudvattentäkt. Risknivån bedöms som mycket låg. Det är positivt att risken från väg 172 bedöms vara liten och ej behöver ingå i skyddsområdet. Miljökontoret tillstyrker förslaget.

Rådanefors
Vattentäkten är den enda för Rådanefors. Täkten togs i drift 2002 har god kapacitet och försörjer för närvarande endast 17 hushåll och 1 verksamhet. Reservvatten ombesörjs genom att dricksvatten kan transporteras i tankar till Rådanefors vid behov.
Beträffande riskerna för vattentäkten så framgår av handlingarna att i en av de avloppsdammar som ingår i kommunens avloppsreningsanläggning, vilken ligger nära vattentäkten, "finns en risk att spillvatten infiltrerar ned i berget och kan påverka grundvattenkvaliteten". Miljökontoret rekommenderar att kompletterande mikrobiologisk provtagning bör övervägas (t.ex. virus). Vidare står i remitterade materialet att "för att helt eliminera risken för påverkan bör dammarna vara helt täta eller avvecklas". Som åtgärd anges följande, "genom att utföra aktiv tillsyn inom vattenskyddsområdet med tillräcklig frekvens bör bedömda risker kunna elimineras".
Miljökontoret anser inte att detta är tillräckligt beträffande risken från avloppsreningsanläggningen. Eftersom avloppsreningen sedan ett antal år utförs av en privat aktör, enligt ett alternativt behandlingskoncept, så bör kommunen istället, tillsammans med Västvatten, ta ställning till om detta ska fortsätta eller om kommunen/Västvatten ska återta driften av reningsverket och dammarna avvecklas. Den i handlingarna nämnda risken för att spillvatten kan infiltrera ned i berget och påverka grundvattenkvaliteten, kan innebära krav på extra skyddsåtgärder för avloppsreningsanläggningen.

Paragrafen anses omedelbart justerad

Expedieras:
tony.grantz@vastvatten.se
kommun@fargelanda.se

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND
Kommungruppen Färgelanda

REMISSYTTRANDE

2016-09-08

Färgelanda kommun
Cecilia Trolin

VA strategi -Färgelanda kommun

LRFs kommungrupp i Färgelanda vill lämna följande synpunkter på kommunens nya VA strategi i de delar vi anser det behövs förändring/komplettering:

Slam och kretslopp

Tyvärr blir aldrig slammet/toalettavfallet renare än det som konsumenten stoppar i munnen eller häller i toastolen.

Vi får ständig ny kunskap om olika risker med slamspridning. Joakim Larsson, professor i miljöfarmakologi och Christina Greko, SVA skrev en artikel i läkartidningen, http://www.lakartidningen.se/Klinik-och-vetenskap/Klinisk-oversikt/2014/04/Bra-lakemedel-pa-fel-plats-kan-paverka-naturen-och-ge-resistens/ där de just pekar på risker med slam på åkermark och antibiotikaresistens. Nyligen har också farhågor med mikroplast i slammet lyfts upp där vi ni vet att mikroplaster kan påverka mikrolivet i matjorden, man har bla konstaterat att det påverkar daggmask http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=406&artikel=6438742

KEMI har, som ansvarig myndighet för miljömålet giftfri miljö, uttryckt att den anser att det föreligger en konflikt mellan spridning av avloppsslam och nämnda miljömål. Studier som analyserat effekterna av spridning av avloppsslam visar att det inte går att undvika risken för ackumulering av tungmetaller, läkemedelsrester eller mikroplast i åkermarken. En avgörande principför LRF i kretsloppsfrågan är "rent in - rent ut" och att kretsloppet inte leder till någon negativ påverkan för marken, grödan, djurlivet eller omkringliggande vattenmiljöer. Ansvaret för att ta fram säkra och giftfria kretslopp ska tydligt ligga på de som förorenar avloppsvatten samt de som ansvarar för slammet/toalettavfallet. **Det är därför viktigt att kommunen redogör för hur hanteringen av slam och toalettavfall ska gå till för att säkra en kretsloppslösning för återföring av fosfor men som också undviker risker med tungmetaller, läkemedelsrester och mikroplaster, antingen i strategin eller i kommande VA plan.**

Skydd av dricksvattentäkter

LRFs kommungrupp vill vara tydlig med att kommunen behöver överväga noggrant var eventuella dricksvattenuttag ska ske. För de verksamheter och markägare som kommer att hamna inom ett vattenskyddsområde innebär stora kostnader och inskränkningar i fastigheten. Fastighetsvärdet kan kraftigt urholkas om man hamnar under ett sådant områdesskydd. Det är inte rimligt att enskilda ska bära denna kostnad och därför måste vattenkollektivet betala ersättning för dessa intrång. Utredningen om ersättning vid rådighetsinskränkningar (SOU 2013:59) drar bl.a. slutsatsen att PPP(förorenaren betalar) inte är tillämplig i många fall och att det finns skäl att behandla inskränkningar vid vattenskyddsområden på samma sätt som inskränkningar vid naturreservat. Även administrativa merkostnader som åläggs markägare/brukare som hamnar inom ett vattenskyddsområde bör betalas av vattenkollektivet. Kommunen bör i första hand titta på samverkan med andra kommuner för att koppla ihop varandras vattennät för att säkerställa framtida vattenförsörjning.

Enskilda avlopp

När det gäller kraven på enskilda avlopp i strategin bör det finnas en flexibilitet i det enskilda fallet för att ge möjlighet till kostnadseffektiva lösningar. När vi har tagit del av Dalslands miljönämnds nyligen antagna ”Riktlinjer för enskilda avloppsanordningar” så framkommer det att man förordar en viss teknisk lösning. Det kan vara rimligt vid nybyggnation men för befintliga anläggningar kan detta bli mycket kostsamt i förhållande till nyttan. Dalslands miljökontor hänvisar angående kostnaden att detta få avgöras i domstol.

Vi tycker detta är ett något konfrontativt förhållningssätt där tillsynsmyndigheten vill testa lagstiftningens gränser. Är det tex rimligt att en fastighetsägare åläggs en kretsloppslösning om dennes befintliga anläggning går att modifiera med fosforfilter för en tiondel av kostnaden? Det finns exempel på fastighetsägare(bla Örebro) som inte har fått lån till en avloppsanläggningen och kan tvingas flytta från fastigheten.

Falkenbergs kommun har försökt driva krav på kretsloppsanpassade avloppsanläggningar men förlorade i miljööverdomstolen. Om man läser domen (MÖD M 11550-14) så har mark och miljödomstolen i Vänersborg gjort följande klarläggande:

”Vad först gäller synpunkten att anläggningen skulle vara oförenlig med det nationella miljömålet ”ingen övergödning” vill domstolen framhålla – med utgångspunkten att miljömålet gäller för ett större sammanhang – att avloppsanläggningar som uppfyller kraven för hög skyddsnivå får anses väl förenliga med nämnda miljömål.”

Med anledning av detta ser vi det som svårt att kommunen ställer mer långtgående krav än de som gäller för hög skyddsnivå, oavsett teknisk lösning. LRFs kommungrupp i Färgelanda tycker inte det är lämpligt att förorda en viss teknisk lösning så som Dalslands miljönämnd har gjort. Dels så kan den snart bli omodern, dels kan det onödigt dyrt för enskilda fastighetsägare.

Det finns många intressanta tekniska lösningar på gång för att få en ren produkt för återföring till lantbruket, såsom att förbränna, förgasa eller torka avloppsslam som minskar spridningen av organiska miljögifter som läkemedelsrester och antibiotikaresistenta bakterier. Det finns även en utveckling inom teknik som utöver fosforåterföring även kan generera biokol som kan bidra till ökad kolhalt i åkermarken vilket ju är positivt ur klimatsynpunkt.

Vi tycker också det är viktigt att kommunen satsar på rådgivning till fastighetsägare då frågan om enskilda avlopp är mycket svår för den enskilde fastighetsägaren.

Dagvatten

Vi vill i detta sammanhang lyfta fram vikten av och skyligheten att teckna avtal med markägare och dikningsföretag i de fall dagvatten leds ut i diken/markavvattning som leder till ett förändrat flöde och en förändrad belastning på vattenanläggningen. Lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet anger att den som påverkar någon annan eller utnyttjar redan befintliga anläggningar skall ta del i kostnadsansvaret för anläggningen. Dagvattenhantering medför ofta att befintliga system påverkas negativt från dräneringssynpunkt genom högre belastning som orsakar högre vattennivåer i marken dvs dräneringen fungerar tidvis sämre vilket leder till högre miljöbelastning.

Kommunens detaljplaner, VA-planer och dagvattenplaner måste utförligt beskriva flödesviktade utsläppsvärden samt de hydrologiska, ekonomiska och juridiska förutsättningarna för ökad avledning av avloppsvatten till ett dike, som förvaltas av enskilda markägare eller ett dikningsföretag.

Med vänlig hälsning

Arne Långström
Ordförande LRF kommungrupp Färgelanda

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND
Västra Götaland

REMISSYTTRANDE

2016-12-21

Västvatten
Tony Grantz

LRF Västra Götaland/Färgelanda kommungrupp har tagit del av förslaget till skyddsföreskrifter för vattenskyddsområden i Stigen, Rösäter, Rådanefors och Gatersbyn inom Färgelanda kommun om vill lämna följande synpunkter.

LRF anser att det är viktigt att skydda dricksvattentäkter. I de allra flesta fall så är vattenkvalitén god vilket visar att den lagstiftning som finns och den hänsyn som den enskilde visar räcker mycket långt. Västvatten har tagit fram förslag till skyddsföreskrifter som kan i innebära en hel del ökad byråkrati, och vissa fall mycket långtgående inskränkningar på fastigheter och med sänkta fastighetsvärden som följd. Förslaget har brister i riskvärdering och framförallt görs ingen analys av hur långt man kommer med befintlig lagstiftning. I skyddsföreskrifter ska man som långt som möjligt undvika dubbelregleringar för att undvika otydlighet och svårigheter att förhålla sig till regelverket. Vi anser här att skyddsföreskrifterna behöver en kraftig omarbetning. För en verksamhetsutövare tillkommer här 29 nya regler som man måste förhålla sig till. Historien visar att i de här täkterna klarar huvudmannen med befintlig lagstiftning att producera ett dricksvatten utan anmärkning. Är denna regelhysteri verkligen rimligt?

Fastställande av skyddsföreskrifter är en viktig process eftersom berörda sakägare får leva med föreskrifterna under verksamhetens fortsatta existens. Det är därför av oerhörd vikt att föreskrifterna blir förutsägbara, transparanta och väl avvägda utifrån de lokala förutsättningarna som råder på platsen. Vi motsätter oss därför att det i underlaget står att föreskrifterna skulle vara ”normalföreskrifter”. Det är för det första fel då handboken om skydd av dricksvattentäkter tydligt anger att skyddet ska anpassas efter de lokala förutsättningarna. Också i den nyligen avslutade drickvattenutredningen befästs att det är det förhållningsätt som ska fortsätta att gälla. För det andra kan vi konstatera att de föreslagna föreskrifterna är mycket mer långtgående än ”normalföreskrifterna”. De är också mer långtgående än de föreskrifter som Västvatten har haft ute på remiss i Munkedals kommun. Vid en genomläsning går det inte att se några avgörande skillnader i de faktiska förutsättningarna i Munkedal och Färgelanda. Föreskrifterna för vattentäkterna i Färgelanda innebär i vissa delar ett brukandeförbud vilket är en oerhört långtgående inskränkning. Samtidigt som dessa föreskrifter innebär långtgående krav för

Västra Sverige
Box 786
45126 Uddevalla

Besöksadress
Skansgatan 3

Tfn +46522642546
Växel Tfn växel
www.lrf.se

Lantbrukarnas Ekonomi AB
Säte Stockholm
Org.nr SE556032926901

enskilda verksamhetsutövare, så bedriver Västvatten 2 av anläggningarna olagligt då man saknar vattendom för vattenuttaget. Rimligtvis borde en vattendom fastställas först innan långgående krav på fastighetsägare fastställs i föreskrifter.

Om föreslagna skyddsföreskrifter kvarstår innebär det att åkermarken inte går att bruka på ett hållbart sätt i primär zon. Huvudmannen behöver då betala ersättning till berörda markägare.

Ersättningsfrågan rörande inskränkningar i pågående markanvändning har varit föremål för en utredning (Ersättning vid rådighetsinskränkningar SOU 2013:59) Slutsatserna gällande vattenskyddsområden var bla

- Åtgärder vidtas i stor utsträckning i rent förebyggande syfte, dvs utan att någon förorening konstaterats.
- Skyddsnivån är mycket hög och leder till långtgående krav.
- Det är inte bara frågan om att vidta åtgärder mot verksamheter som utgör en faktisk risk, utan även mot verksamheter som utgör en potentiell risk.
- Bestämmelserna syftar i första hand till att bevara ett vattenområde, inte till att begränsa en pågående miljöskada.
- PPP är många gånger inte alls tillämplig i dessa fall.
- Det finns skäl att behandla inskränkningar vid vattenskyddsområde på samma sätt som inskränkningar vid naturreservat

Tillstånd

Vår uppfattning är att tillståndsansökningar för verksamhetsutövare som finns inom skyddsområdet ska vara kostnadsfria. De som råkar få sin verksamhet inom ett kommunalt vattenskyddsområde får ta på sig ett stort åtagande jämfört med andra verksamhetsutövare som inte råkar ha sin verksamhet inom vattenskyddsområde. Det vore därför rimligt att kommunen inte tar ut några avgifter för dem som får ta ett extra samhällsansvar. Det skulle också skapa neutralitet mot verksamhetsutövare som ligger utanför skyddsområdet. Vara kommun har nyligen upprättat en policy där vattenkollektivet tar kostnaden för tillståndsansökningarna. Kommunens erfarenhet i Vara är att dessa pengar är småpengar i sammanhanget och man i stället ser det som en investering i ett gott samarbete med verksamhetsutövarna.

Konsekvensutredning saknas

För föreskrifter enligt detta beslut som meddelas med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken gäller bestämmelserna i förordningen (2007:1244) om

konsekvensutredning vid regelgivning. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § har karaktär av generell giltighet för allmänheten. Enligt 4 § denna förordning ska innan en myndighet beslutar föreskrifter eller allmänna råd, myndigheten så tidigt som möjligt utreda föreskrifternas eller de allmänna rådens kostnadsmässiga och andra konsekvenser i den omfattning som behövs i det enskilda fallet och dokumentera utredningen i en konsekvensutredning. Enligt 5 § får om en myndighet bedömer att det saknas skäl att genomföra en konsekvensutredning, myndigheten besluta föreskrifter eller allmänna råd utan att vidta de åtgärder som sägs i 4 §. En sådan bedömning ska dokumenteras.

Också i dricksvattenutredningen föreslås att kommunerna ska vara skyldiga att genomföra en konsekvensanalys.

LRF anser att detta snarast måste verkställas av Färgelanda kommun innan ytterligare steg tas i processen.

Avsaknad av vattendom

Stigen och Gatersbyn saknar vattendom vilket innebär att verksamheten är olaglig (MB 11kap § 9). Någon laglig prövning av täktens utformning, lokalisering mm inte är gjord. Kanske borde vattentäkten ligga på en annan plats för att för att minska motstående intressen eller att det är miljömässigt bättre med en annan placering. Det framstår som mycket arrogant mot berörda fastighetsägare att ställa långtgående krav med förbud på en rad åtgärder samtidigt som huvudmannen saknar tillstånd för sin vattenverksamhet. En rimlig ordning är därför att först inhämta en vattendom för anläggningen och sedan ta beslut om skyddsföreskrifter.

Skyddsområden

Det finns anledning att ifrågasätta indelningen av de olika zonerna för de olika vattentäkterna. I några vattentäkter finns mäktiga lerlager, tex i Rösäter. Här finns inte någon anledning att ha så omfattande skyddsföreskrifter eftersom det mäktiga lerlagret skyddar vattentäkten vilket också står i det tekniska underlaget. Det kan därför finnas anledning att skilja på dessa områden genom att skapa sekundär zon A och B. Detta tillvägagångsätt har Västvatten tillämpat tidigare i Munkedal. Överlag är det inga direkt djuplodande analyser över skyddsområdets avgränsning.

Särskilda synpunkter på vattentäkter

Rösäter: Det behöver utredas om Rösäters vattentäkt står i direkt kontakt med Högsäters grundvattentäkt.

Det är omotiverat med en tertiär skyddszon vid Stigens vso och den kan därför tas bort.

Synpunkter på skyddsföreskrifter

2 § Hantering av petroleumprodukter

I dagsläget finns ett flertal parallella och delvis överlappande regelverk som berör samma aktörer. Det finns en uppenbar risk för dubbelregleringar och otydligheter för dem som ska leva med regelverket. Dessa finns idag:

1. 14 kapitlet miljöbalken (1998:808) om kemiska produkter och biotekniska organismer med tillhörande förordningar

2. Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2003:24 om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor

3. MSB:s föreskrifter (MSBFS 2011:8) om cisterner och rörledningar för brandfarliga vätskor

Här har kommunen ett stort ansvar för att samordna regelverket så att det blir praktiskt hanterbart för de verksamhetsutövare som berörs av bestämmelserna.

Vår uppfattning är att reglerna bör harmonisera med annan lagstiftning, som exempelvis reglerna kring ADR tankar. Dessa omfattar 450 l och vi tycker därför att gränsen för anmälan/tillståndsplikt bör ligga där i stället. Alternativt kan föreskriften överensstämma med krav om 250 l som gäller som förslag i Munkedal.

Miljöfarliga kemiska produkter

Det är otydligt när verksamhetsutövaren ska krävas på tillstånd

Bekämpningsmedel

Det är viktigt att tillståndsprövningen sker på ett korrekt sätt och att kommunen har kompetens på området för att kunna göra en rättvis bedömning av tillståndsansökan. Det är också av betydelse att tillstånden blir mångåriga för att minimera den administrativa bördan och att det ges förutsättningar för ett långsiktigt planerande för företagarna. Om den tertiära zonen kvarstår i Stigen vso så anser vi inte att tillståndsplikt är nödvändig i denna zon. Det brukar i regel inte föreskrivas tillståndsplikt i tertiär zon för ytvattentäkter.

Växtnäringsämnen

Att förbjuda både stallgödsel och handelsgödsel i primär zon är en extremt långtgående och orimlig föreskrift. Föreskriften motverkar en hållbar markanvändning och bidrar ej till kretsloppslösningar.

Konsekvensen blir att marken inte går att bruka längre på ett hållbart sätt eftersom marken måste tillföras de växtnäringsämnen som man plockar bort från marken genom skörd. För markägaren blir åkerjorden värdelös.

Det finns inget stöd i det tekniska underlaget för så långtgående föreskrifter. I bla Rösäter så är det mäktiga lerlager på 4 m vilket gör att risken är liten för påverkan av grundvattnet. Detta visar sej också på de mätvärden som är gjorda på vattenkvalitén.

Om man tittar på risk för smittor så finns ett flertal barriärer som minskar risken. Det sker en inaktivering av eventuella smittor dels vid lagring, dels vid spridning då solen avdödar smittor, därefter i jorden och till sist i grundvattnet. HaV har nyligen angett 2-3 månanders rinntid som tillräckligt skyddsavstånd för infiltrationsanläggningar intill enskilda dricksvattentäkter. Det vore en rimlig tillämpning här också för att inte ge onödiga inskränkningar och samtidigt bidra till en hållbar markanvändning. I kombination med dessa barriärer utspädningseffekten och det faktum att campylobacter är lättrenade i ett vattenverk så utgör inte stallgödselspridning någon beaktansvärd risk för vattenkvalitén.

Att ha tillståndsplikt i sekundär ses får ses som onödigt med tanke på den omfattande lagstiftning som finns kring gödselspridning. Området i Färgelanda ligger inom nitratkänsligt område och lantbrukare har då att förhålla sig till ett omfattande regelverk när det gäller spridning av växtnäring.

En tillståndsprövning innebär en ökad administration både för verksamhetsutövare och kommun utan att uppnå något ytterligare skydd av vattentäkten. Dessutom är det så att ett bildande av vattenskyddsområde innebär ökande krav på tillsyn på verksamhetsutövarna.

Vi ser därför att det inte behöver vara någon ytterligare reglering av växtnäring inom vso:t då det redan finns ett skarpt regelverk för området.

Djurhållning

Vi ser denna reglering som omotiverad och skapar byråkrati helt i onödan. Det är oklart vilka risker Västvatten ser för grundvattentäkterna när det gäller djurhållningen. I den pågående processen i Munkedal har Västvatten delvis gjort en annan bedömning där man anger att nyetablering av djurhållning är anmälningspliktig i primär och sekundär zon A och ingen anmälan i sekundär zon B.

Slam

Har inga direkta synpunkter på föreskriften, men vi noterar att kommunen i sin VA policy vill skapa kretslopp genom att återföra toalettavfall till åkermark. Men här ser man produkten som så farlig att den inte ska vara tillåten i någon av skyddszonerna. Om produkten anses så riskfylld, ska den då spridas överhuvudtaget på åkermark?

Timmer mm

Föreskriften om lagring av timmer mm kan också utgå. Föreskriften är hämtat ur NV:s handbok om bildande av vattenskyddsområden. Vad som avses med föreskriften är att reglera stora timmerterminaler vid sågverk eller upplag vid stora stormar som Gudrun. Lagstiftningen har dock ändrats och i dag är sådana upplag tillståndspliktiga. Så här skriver HaV i rapporten Bättre rådlös än rådvill?:

Havs- och vattenmyndigheten bedömer mot bakgrund av både förändrad lagstiftning och teknikutveckling inom området att rådet fyller en begränsad funktion idag. Timmer lagras i allt mindre omfattning på stora terminaler och aldrig direkt i sjöar och vattendrag. Miljöskyddsaspekter till följd av upplag av större mängder timmer regleras i särskild ordning. Om en verksamhet lokaliseras inom ett vattenskyddsområde så bör särskild hänsyn kunna tas till platsens speciella känslighet i den sedvanliga prövningen avseende miljöfarlig verksamhet. Rådet bör kunna upphävas.

Avloppsanläggningar

Det är tveksamt att ha en föreskrift om tillståndsplikt i sekundär zon då detta redan gäller enligt ordinarie lagstiftning. Ur HaVs rapport 2014:25:

”Nödvändigheten av att ha ett krav på tillstånd enligt vattenskyddsföreskrifter för små avlopp är dock mer tveksam med tanke på att det redan handlar om en verksamhet som idag alltid är tillståndspliktig eller anmälningspliktig hos kommunernas miljönämnd”

9 § Energianläggningar

Vi ser det inte som motiverat med ett förbud mot jordvärme i primär zon. Energianläggningarna är utrustade med skydd mot större läckage, det kan i värsta fall handla om ca 5 liter som läcker ut ifrån en punkterad

köldbärarslang. Den köldbärarvätska som idag används nästan uteslutande är etanol. Konsekvensen av ett eller till och med flera liktidiga läckage bedömer vi som försumbar.

Det är också mycket långtgående att begära in anmälan från redan befintliga anläggningar som tar värmeenergi u jord, vatten eller berg. Dessa uppgifter borde kommunen redan ha eftersom den typen av anläggningar är anmälningspliktiga. Föreskriften bör utgå.

Utan att känna till förutsättningarna på plats så är förbudet mot att ny anläggning för uttag av vatten mycket långtgående. Det är också ganska provocerande med tanke på att kommunen tar ut vatten på två av anläggningarna utan ett giltigt tillstånd. Om det nu skulle vara så att det finns fastigheter med privat brunn så borde kommunen erbjuda förmånlig anslutning av vatten. Det skulle också kunna vara så att det kommunala uttaget av vatten skadar de fastigheter som ligger inom upptagningsområdet.

Med vänlig hälsning

Christer Jansson	Arne Långström
Verksamhetsutvecklare	Ordförande
LRF Västra Sverige	LRF Färgelanda kommungrupp

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Vattenvårdsenheten
Roger Rudolfsson
010-224 48 59

Yttrande
2016-12-19

Diarienummer
513-37910-2016

Sida
1(3)

Västvatten AB
tony.grantz@vastvatten.se

Länsstyrelsens yttrande gällande förslag till vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för vattentäkterna Gatersbyn, Rådanefors, Rösäter och Stigen i Färgelanda kommun

Ärendebeskrivning

Förslag till vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter för rubricerade vattentäkter inkom för samråd till länsstyrelsen 2016-11-07. Synpunkter skall lämnas senast 2016-12-21.

Samråd sker i enlighet med 25 § förordning (1998:1252) om områdeskydd enligt miljöbalken. Beslut om vattenskyddsområde med tillhörande vattenskyddsföreskrifter, enligt 7 kap. 21 och 22§§ MB, kommer att fattas av kommunfullmäktige i Färgelanda kommun.

Länsstyrelsen har yttrat sig skriftligt i tidigt samrådsskede (2016-06-09). Bolaget har i vissa delar reviderat och kompletterat förslaget, samt i bifogat PM kommenterat vilka bedömningar som ligger till grund för varför vissa av länsstyrelsens synpunkter inte arbetats in i förslaget.

Synpunkter på det tekniska underlaget

För samtliga skyddsområden har den specifika avrinningen hämtats från ”SMHI runoff map för åren 1931-1960”. Det borde finnas uppgifter som baseras på senare tidsserier.

När det gäller vattentäkten Stigen fanns i tidigare förslag till skyddszoner en vis marginal till isälvsavlagringens utbredning på jordartskartan vilket länsstyrelsen fann positivt.

I underlaget för Rösäter vattentäkt står på sidan 20 följande ” Hela isälvsavlagringen vid tingskullen föreslås därför ligga inom ett primärt skyddsområde för att kunna omfattas av hårdare restriktioner”. Den primära zonen omfattar dock inte hela Tingskullen.

Av underlaget för Rådanefors framgår att gränsen för sekundär går 10 meter ut i sjön Bruksviken vilket bedöms som ett tillräckligt stort säkerhetsavstånd. Någon motivering till detta redovisas inte.

I grundvattenprover från Gatersbyn har i grundvattnet påvisats alifater (C16-C35) och länsstyrelsen anser att det bör rekommenderas att kommunen utreder källan till detta.

I övrigt hänvisar Länsstyrelsen till relevanta delar i tidigare yttrande.

Synpunkter på föreslagna föreskrifter

Begreppet under uppsikt (2§) bör definieras. Likaså begreppen impregneringsmedel, lösningsmedel och miljöfarliga kemiska produkter (3§). Länsstyrelsen anser det mer praktiskt och fullt rimligt att förbjuda all fordonstvätt med undantag för avspolning med enbart kallt vatten eller tvätt i anläggning som miljöprövats genom anmälan eller tillståndsansökan enligt miljöbalken (4§). I undantaget gällande schaktning, grävning (16§) används prepositionen med vilket språkligt sett bedöms passa mindre bra.

Övriga synpunkter

Enligt länsstyrelsens mening är det av stor vikt att kommunen registrerar alla aktiva (även fungerande reservvattentäkter) i SGU:s vattentäktsarkiv samt regelbundet rapporterar in sina råvattenanalyser.

Upplysningar

När beslut om vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter har fattats och trätt i laga kraft skall beslutet omedelbart skickas dels till Länsstyrelsen och dels till Havs- och vattenmyndigheten, vilka har det regionala respektive nationella ansvaret för registerhållning av vattenskyddsområden.

Länsstyrelsen ska, enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2009:5) om kungörelse av beslut publicera nya eller förändra vattenskyddsområden i den nationella databasen skyddad natur (Vic Natur).

Länsstyrelsen behöver därför ha beslut om vattenskyddsområde samt karta över områdets avgränsningar i digitalt format, samt s.k. shape-filer redovisande vattenskyddsområdets yta (polygon) i koordinatsystemet sweref 99 TM.

Detta yttrande har lämnats av vattenmiljöhandläggare Roger Rudolfsson i samråd med vattenmiljöhandläggare Linda Danielsson.

Länsstyrelsens ärendehantering är digital och denna skrivelse saknar därför underskrift.

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Enhet Samhällsskydd

Datum
2016-11-09

Diarienummer
1250-2016-000925-X

Handläggare
Benny Gustavsson
Enhetschef
0521-26 59 06
benny.gustavsson@brand112.se

Västvatten
Kanslibacken 9
451 81 Uddevalla

Yttrande angående vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för fyra grundvattentäkter i Färgelanda kommun
Ärende: Samråd
Kommun: Färgelanda

Yttrandet avser förslag till vattenskyddsområden i Färgelanda kommun.

Bedömning
Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund har tagit del av insända handlingar och har följande synpunkter:

Räddningstjänsten har inget att erinra. Dock bör Västvatten leverera GIS-underlag till Räddningstjänsten över dessa områden!

Övriga upplysningar
Inget.

Granskade handlingar
Meddelande om samråd, daterad 2016-11-07

Räddningstjänsten
Vänersborg 2016-11-09

Benny Gustavsson
Enhetschef

Norra Älvsborgs
Räddningstjänstförbund
Larmvägen 1
461 38 Trollhättan

Telefon växel
0521-26 59 00
Fax
0520-818 21

E-post
info@brand112.se
Webb
www.brand112.se

SGU
Sveriges geologiska undersökning
Geological Survey of Sweden

YTTRANDE

Vårt datum/Our date
2016-12-14

Vår beteckning/Our reference
33-2504/2016

Ert datum/Your date
2016-11-07

Er beteckning/Your reference
Klicka här för att ange text.

tony.grantz@vastvatten.se

Samråd förslag till vattenskyddsområden med föreskrifter för fyra vattentäkter i Färgelanda kommun

---

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 7:e november 2016 erhållit rubricerat ärende för yttrande. Med anledning härav vill SGU framföra följande:

SGU har tidigare yttrat sig i ärendet (22:e juni 2016, SGUs dnr 33-1019/2016, yttrandet bifogas), men då till Sweco Environment AB vilka är konsulter åt Färgelanda vatten. De synpunkter på handlingarna som framfördes av SGU i det tidigare yttrandet har omhändertagits och förtydligats på ett bra sätt.

Utöver tidigare synpunkter vill SGU i samband med denna remiss tillägga följande kommentarer, främst gällande vattentäkten Gatersbyn 2.

SGU anser att det bör förtydligas om Färgelanda vatten har ett nyttjanderättsavtal med markägaren i stycket 2.2 (ägarförhållande).

SGU förelår vidare att den primära skyddszonens utbredning bör beräknas med uttaget 100 m^3/dygn, detta med anledning av att vattentäkten Gatersbyn 2 utgör reservvattentäkt och enligt underlaget har en maximal kortvarig kapacitet på 100 m^3/dygn men på lång sikt endast bedöms ge 30 m^3/dygn. Även om vattentäkten inte klarar av att leverera denna mängd kontinuerligt är det inte osannolikt att i det fall den behövs kommer den under en kortare tid gå med hög kapacitet.

SGU vill även upplysa om att för det grundvattenmagasin som visas i bild 4 har en hydrogeologisk beskrivning i SGUs serie K sammanställts och beräknas vara tillgänglig under senare halvan av 2017.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschef Göran Risberg.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även statsgeologerna Lars-Ove Lång och Mattias Gustafsson, den senare föredragande, deltagit.

Göran Risberg

Mattias Gustafsson

Datum
2016-12-21

Beteckning
5.3.2-1611-0656

Ert datum
2016-11-07

Er beteckning

Vår referens
Bo Lind

Västvatten
Att: Tony Grantz
tony.grantz@vastvatten.se

Vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för fyra grundvattentäkter i Färgelanda kommun.

Samråd.

Statens geotekniska institut, SGI, har från Västvatten inbjudits att i samråd lämna yttrande i rubricerat ärende.

SGI noterar att vattentäkterna i Gaterbyn 2 samt Stigen berörs av områden som har förutsättningar för spontana skred. Vi uppfattar att vattentäkterna har funnits sedan en längre tid tillbaka, men vill ändå peka på vikten av att eventuell omgivningspåverkan från vattenuttagen följs upp och att skredrisken beaktas i markanvändningen.

SGI avstår för övrigt från att yttra sig i ärendet då markmiljö eller geotekniska säkerhetsfrågor inte primärt berörs.

Ärendets handläggning
Beslut i detta ärende har tagits av enhetschef HannaSofie Pedersen, efter föredragning av hydrogeolog Bo Lind som handlagt ärendet tillsammans med geotekniker Stefan Turesson och miljötekniker Jenny Vestin.

STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT
Myndighetsfunktionen
Infrastruktur
Enligt uppdrag

Bo Lind

Statens geotekniska institut
Huvudkontor
Besöksadress: Olaus Magnus väg 35
581 93 LINKÖPING
Tel 013-20 18 00
Fax 013-20 19 14

Regionkontor Göteborg
Besöksadress: Hugo Grauers gata 5B
Postadress: 412 96 GÖTEBORG
Tel 031-778 65 60
Fax 031-778 59 40

Bankgiro 5211-0053
Org nr 20 21 00-0712
E-post sgi@swedgeo.se

SKOGSSTYRELSEN

YTTRANDE 1(1)

Datum
2016-11-09

Diarienr
2016/3237

Västvatten AB
Tony Grantz
Kanslibacken 9
451 81 Uddevalla

tony.grantz@vastvatten.se

Förslag till nya skyddsföreskrifter för fyra grundvattentäkter, Färgelanda kommun

Sammanfattning

Skogsstyrelsen har tagit del av utbredning och föreslagna skyddsföreskrifter för grundvattentäkterna; Gatersbyn, Rådanefors, Rösäter samt Stigen i Färgelanda kommun.

I samtliga paragrafer med rubriken **Timmer mm** kan man förstå att GROT upplag inkluderas i begreppet ”och liknade”. GROT-upplag är vanligt när markägaren väljer att sälja grenar och toppar som biobränsle. Det är också vanligt att detta ligga som upplag under en längre period. Det kan därför vara förtydligande om begreppet nämns i föreskrifterna, om det avser att också gälla GROT-upplag.

I övrigt har vi inget att erinra.

Samuel Sjöberg
Skogskonsulent

Postadress
Huvudkontor
Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

Besöksadress
Vallgatan 8
Jönköping

Telefon
036-35 93 00
Fax
036-16 61 70

Organisationsnr
202100-5612
Momsreg.nr
SE202100561201

E-post
skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se
www.skogsstyrelsen.se

Ärendenummer
TRV 2016-97905

Dokumentdatum
2016-12-15
Sidor
1(3)

TRAFIKVERKET

Västvatten AB
Tony Grantz
tony.grantz@vastvatten.se

Kopia till:

Trafikverkets synpunkter angående samråd om vattenskyddsområde och vattenskyddsförekrifter för fyra grundvattentäkter i Färgelanda kommun

Ärendet

Västvatten AB har översänt rubricerat ärende inkommen 2011-11-07 till Trafikverket för samråd.

För att öka dricksvattensäkerheten för de invånare i Färgelanda kommun som är anslutna till allmän dricksvattenförsörjning inrättas vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter för de fyra grundvattentäkterna Rösäter, Stigen, Rådanefors och Gatersby. Trafikverket är inbjudna till samråd med möjlighet att lämna yttrande på förslaget om vattenskydd för de aktuella vattentäkterna.

Rösäter grundvattentäkt

Väg

Närmaste statliga väg nr 172, ligger ca 90 m från gränsen för den sekundära zonen till det föreslagna vattenskyddsområdet. Vägen är en primär länsväg och utgör rekommenderad primär transportväg för farligt gods. Hastigheten uppgår till 90 km/timme på den aktuella sträckan. Vägen är 7.6 meter bred. Trafikmängden uppgår till 3 373 fordon per årsmedeldygn (ÅDT) var av 399 lastbilar per ÅDT, enligt trafikmätning utförd år 2013.

Övrigt

Det föreslagna vattenskyddsområdet ligger utanför detaljplanelagt område.

Trafikverkets synpunkter

Kommunen säkerställer att skyddsföreskrifter och insatser genomförs i samråd med Trafikverket i händelse av att en olycka sker på väg 172 med utsläpp av kemikalier eller drivmedel som riskerar att förorenar grundvattentäkten. Utsläpp av kemikalier eller drivmedel kommer att kunna påverka grundvattnet under lång tid.

Enligt Länsstyrelsens policy ska en riskanalys utföras för åtgärd som ligger inom 150 m från denna typ av trafikled. Trafikverket anser att Räddningstjänstens eventuella synpunkter på vattenskyddsområdet ska inhämtas och beaktas.
För att kunna upprätthålla funktion och standard på det statliga vägnätet förutsätter Trafikverket att normalt underhåll och skötsel inom vägområdet tillåts.

Trafikverket framhålla att åtgärder som påkallas på det allmänna transportnätet som en konsekvens av det föreslagna vattenskyddsområdet, ska utredas, projekteras och finansieras av kommunen i samråd med Trafikverket som beslutar i frågorna.

Stigen grundvattentäkt

Vägen

Väster om det föreslagna vattenskyddsområdet går närmaste statliga väg 173 genom samhället Stigen. Vägen ligger ca 170 m från gränsen för den primära zonen till det föreslagna vattenskyddsområdet. Vägen är ingår i funktionellt

TDOK 2010:26 Mall_Brev v.3 (Fastställd av Trafikverket)

Trafikverket
Box 1170
462 28 Vänersborg

Texttelefon: 010-123 99 97
Telefon: 0771 - 921 921
trafikverket@trafikverket.se
www.trafikverket.se

Patrik Alenklint
Planering - Samhällsplanering
Direkt: 010-123 66 28
patrik.alenklint@trafikverket.se

prioriterat vägnät, FPV, för godstransporter och är primär länsväg. Hastigheten uppgår till 50 km/timme på den aktuella sträckan och vägen är 7.5 meter bred. Trafikmängden uppgår till 1 832 fordon per årsmedeldygn (ÅDT) var av 155 lastbilar per ÅDT, enligt trafikmätning utförd år 2013.

Övrigt

Det föreslagna vattenskyddsområdet ligger delvis inom detaljplanelagt område.

Trafikverket har vattenverksamhet genom bro över Brovattnets utlopp vid Östra Stigen 4:1 och 4:23 på väg 173 drygt 300 m söder om föreslaget vattenskyddsområde. Drygt 170 m söder om föreslaget vattenskyddsområde finns ett yt- och grundvattenskydd utmed väg 173 på en sträcka om ca 80 m.

Trafikverkets synpunkter

Kommunen säkerställer att skyddsföreskrifter och insatser genomförs i samråd med Trafikverket i händelse av att en olycka sker på väg 173 med utsläpp av kemikalier eller drivmedel som riskerar att förorenar grundvattentäkten. Utsläpp av kemikalier eller drivmedel kommer att kunna påverka grundvattnet under lång tid.

Trafikverket anser att Räddningstjänstens eventuella synpunkter på vattenskyddsområdet ska inhämtas och beaktas.
För att kunna upprätthålla funktion och standard på det statliga vägnätet förutsätter Trafikverket att normalt underhåll och skötsel inom vägområdet tillåts.

Trafikverket framhålla att åtgärder som påkallas på det allmänna transportnätet som en konsekvens av det föreslagna vattenskyddsområdet, ska utredas, projekteras och finansieras av kommunen i samråd med Trafikverket som beslutar i frågorna.

Rådanefors grundvattentäkt

Vägen

Närmaste statliga väg nr 173, ligger ca 40 m från gränsen för den sekundära zonen till det föreslagna vattenskyddsområdet. Vägen ingår i funktionellt prioriterat vägnät, FPV, för godstransporter och är primär länsväg. Den utgör också ett viktigt transportstråk enligt NRL. Hastigheten uppgår till 70 km/timme på den aktuella sträckan. Vägen är 6.5 meter bred. Trafikmängden uppgår till 1 967 fordon per årsmedeldygn (ÅDT) var av 169 lastbilar per ÅDT, enligt trafikmätning utförd år 2013.

Övrigt

Det föreslagna vattenskyddsområdet ligger utanför detaljplanelagt område.

Vattenverksamhet finns utmed väg 173 i form av vägtrumma, stentrumma 2x2,5 m, i Kuserudsån vid Norra Rådane, ca 500 m norr om vattenskyddsområdet och ytterligare en vägtrumma vid Mellanrådane 1:8 ca 300 m söder om vattenskyddsområdet..

Trafikverkets synpunkter

Kommunen säkerställer att skyddsföreskrifter och insatser genomförs i samråd med Trafikverket i händelse av att en olycka sker på väg 173 med utsläpp av kemikalier eller drivmedel som riskerar att förorenar grundvattentäkten. Utsläpp av kemikalier eller drivmedel kommer att kunna påverka grundvattnet under lång tid.

Enligt Länsstyrelsens policy ska en riskanalys utföras för åtgärd som ligger inom 150 m från denna typ av trafikled.
Trafikverket anser att Räddningstjänstens eventuella synpunkter på vattenskyddsområdet ska inhämtas och beaktas.
För att kunna upprätthålla funktion och standard på det statliga vägnätet förutsätter Trafikverket att normalt underhåll och skötsel inom vägområdet tillåts.

Trafikverket framhålla att åtgärder som påkallas på det allmänna transportnätet som en konsekvens av det föreslagna vattenskyddsområdet, ska utredas, projekteras och finansieras av kommunen i samråd med Trafikverket som beslutar i frågorna.

TDOK 2010:26 Mall_Brev v.3 (Fastställd av Trafikverket)

Trafikverket
Box 1170
462 28 Vänersborg

Texttelefon: 010-123 99 97
Telefon: 0771 - 921 921
trafikverket@trafikverket.se
www.trafikverket.se

Patrik Alenklint
Planering - Samhällsplanering
Direkt: 010-123 66 28
patrik.alenklint@trafikverket.se

Ärendenummer
TRV 2016-97905

Dokumentdatum
2016-12-15
Sidor
3(3)

TRAFIKVERKET

Gatersbyn 2 grundvattentäkt

Vägen

Det föreslagna vattenskyddsområdets primära skyddszon ligger precis norr om statliga väg 173 och angränsar till den vägen. Väg 173 går också igenom den sekundära skyddszonen samt sträcker sig utmed vägg 172 med minsta avstånd ca 50 meter till vägen 172.

Väg 173 är en primär länsväg och ingår i funktionellt prioriterat vägnät, FPV, för godstransporter och dagliga personresor. Hastigheten uppgår till 50 km/timme på den aktuella sträckan. Vägen är 8 meter bred. Trafikmängden uppgår till 1 516 fordon per årsmedeldygn (ÅDT) var av 126 lastbilar per ÅDT, enligt trafikmätning utförd år 2013.

Väg 172 är en primär länsväg och ingår i funktionellt prioriterat vägnät, FPV, för godstransporter och dagliga personresor. Vägen är också rekommenderad väg för farligt gods. Hastigheten uppgår till 90 km/timme på den aktuella sträckan. Vägen är 8 meter bred. Trafikmängden uppgår till 2 950 fordon per årsmedeldygn (ÅDT) var av 344 lastbilar per ÅDT, enligt trafikmätning utförd år 2013.

Övrigt

Det föreslagna vattenskyddsområdet ligger delvis inom detaljplanelagt område.

Vattenverksamhet som kan påverka vattenskyddsområdet finns i form av bro över Björvattnets utlopp (Lillån) vid Sångerud 2:2 och 2:3 samt åomgrävning där och på Gaterbyn 1:9 ca 250 m öster om föreslaget vattenskyddsområde vid väg 173 . Från bro och öster ut kan det också finnas ytvattenförekomst från sjön Björvattnet som också har grundvattenförekomst. Ytvattenförekomst från vattendrag finns ca 240 m öster om vattenskyddsområde utmed väg 173.

Trafikverkets synpunkter

Kommunen säkerställer att skyddsföreskrifter och insatser genomförs i samråd med Trafikverket i händelse av att en olycka sker på väg 172 och väg 173 med utsläpp av kemikalier eller drivmedel som riskerar att förorenar grundvattentäkten. Utsläpp av kemikalier eller drivmedel kommer att kunna påverka grundvattnet under lång tid.

Enligt Länsstyrelsens policy ska en riskanalys utföras för åtgärd som ligger inom 150 m från denna typ av trafikled. Trafikverket anser att Räddningstjänstens eventuella synpunkter på vattenskyddsområdet ska inhämtas och beaktas.
För att kunna upprätthålla funktion och standard på det statliga vägnätet förutsätter Trafikverket att normalt underhåll och skötsel inom vägområdet tillåts.

Trafikverket framhålla att åtgärder som påkallas på det allmänna transportnätet som en konsekvens av det föreslagna vattenskyddsområdet, ska utredas, projekteras och finansieras av kommunen i samråd med Trafikverket som beslutar i frågorna.

Trafikverket ser fram emot fortsatt deltagande i ärendet.

Med vänlig hälsning

Patrik Alenklint
Samhällsplanerare

Övriga medverkande i ärendet: Eva-Lena Torudd

TDOK 2010:26 Mall_Brev v.3 (Fastställd av Trafikverket)

Trafikverket
Box 1170
462 28 Vänersborg

Texttelefon: 010-123 99 97
Telefon: 0771 - 921 921
trafikverket@trafikverket.se
www.trafikverket.se

Patrik Alenklint
Planering - Samhällsplanering
Direkt: 010-123 66 28
patrik.alenklint@trafikverket.se

ANKOM
2016 -12- 22

Högsäter 16-12-17

Historien om Högsäters reservvattentäkt i Rösäter:

Det var en gång-så brukar de flesta sagor börja,därför kan denna historien inte börja så eftersom alla sagor har ett lyckligt slut och den här historien bringar ingen lycka till någon. Kan möjligen säljas som filmmanuskript eftersom flera kriterier för detta uppfylls såsom lögner,hot samt bedrägligt uppsåt. Jag kommer bena ut alla ingredienserna i denna berättelsen.

En gång i tiden,lär väl varit någon gång mitten till sent 90-tal var det någon som kom på att Högsäter inte hade någon reservvattentäkt. Kommunen lejde då in ett konsultföretag som ansåg att Rösäter var en lämplig plats eftersom de sett på kartor att det var markerat att där fanns vattenställe så kontakt togs med min far som vid den tiden företrädde gården. Det skulle provborras och om vattnet dög så fanns det rejäla pengar att hämta enligt kommunens då utsända talesman K-G Svensson. Det skulle betalas ut ersättning per pumpad kubik och det sades inte ett ord om att detta skulle påverka gården alls. I efterhand kan jag tycka att min fars naivitet är pinsam men eftersom han jobbat i kommunal förvaltning i en stor del av sitt liv så agerade han utifrån det han visste av,att folk som företräder en kommun inte normalt far med osanning och det som sägs gäller. Till sin död i januari 2003 så väntade han på att vattentäkten skulle börja producera så att ersättningen skulle "rinna in". Jag kan tycka att det är oerhört lågt av en kommunrepresentant att producera så pass långtgående lögner för en åldring,som sagt,han visste inte bättre utan litade på det som sades.

Efter att farsan dog tog jag över skötseln av gården och det första jag fick höra var att inga invändningar mot eventuell provborrning hade framförts och att det kommer inom kort bli ett vattenskyddsområde. Vid min invändning om utlovad ersättning påtalades att det finns inga bevis men som plåster på såren så kommer en intrångsersättning på 5000 kronor,och visst den kom men jag är glad att farsan hann dö innan han insåg att han blivit utsatt för bondfångeri.

Nämnde ju i förtexten att det förekommit bedrägligt uppsåt,och detta får väl tillskrivas konsultföretaget som till dags dato inte gjort mer än tittat på lite kartor och tagit förmodligen rundhänt betalt av kommunen. Jag anser mig ha ganska bra koll på vatten omkring hela Rösäterdalen och vill nog säga att jag är den som verkligen kan vattenflöden där. Anser att Sweco lurat,och lurar färgelanda kommun på förmodligen ansenliga belopp när de påstår sig utrett vattenvägarna men det enda de gjort är att tittat lite på en karta och förmodligen kunnat lagt ut texten väl. Enligt min åsikt vet de inte ett skit. Högsäters primära och sekundära vattentäkter verkar som kommunicerande kärl och ingen avgränsing finns däremellan. Jag minns att vid mitt första möte efter farsans död skedde i Rösäter med Kenneth Marberg (han slutade strax efter detta,hade förmodligen någon skam i kroppen) K-G Svensson (numer pensionär,har vid senare samtal medgivit att om högsäter skulle haft en reservvattentäkt värd namnet skulle detta varit i ragnerudssjön) samt nån människa från Sweco som påstod att det fanns en klar avgränsning mellan vattentäkterna. Jag skulle vilja veta var den

avgränsningen finns. Jag har i mitt arbete gjort en hel del markarbeten längs rösäterdalen och en gemensam nämnare är att det är vatten överallt.Det som ansågs vara avskiljande berg har befunnits vara extermt poröst och vattengenomsläppligt. En numer avliden morbror borrade efter bergvärme på sin tomt ganska exakt mitt emellan vattentäkterna och brunnsborraren hade aldrig sett liknande vattenflöde.Vilken vattentäkt var det som berördes?

Jag är väldigt historieintresserad,speciellt rörande gårdens historia. Eftersom Rösäter innefattar ett gravfält så är gården och dess omgivningar noga dokumenterad sedan mitten av 30-talet via foton som tagits från gravfältet. Detta var innan det fanns resurser för att dränera åkermarken och man inser att de blöta partierna är på samma platser som idag. Intressant är att se att från tingskullen och nordväst över gården småhagane finns ett bälte med vattenkällor ner emot den primära vattentäkten på Högsäters prästgård och med vetskapen att berget däremellan är poröst och vattengenomsläppligt så finns det inget som talar för att det är två vattentäkter. Som bonus för de som intresseras av historia så ställde vägverket till med en giftskandal i stil med händelserna i Teckomatorp men inte heller detta påverkade vattenkvalite´n

En annan sak som Sweco aldrig berört är det som de flesta Högsätersbor är medvetna om dvs att på "skjutbanerakan" finns under 16 meter dy 80 meter klart vatten. Dåtida vägverket,som inte satt och gissade bakom kartor gjorde en riktig geologisk undersökning när vägen byggdes och breddades. Är detta kanske det primära tillrinningsområdet både för vattentäkten i Rösäter och vid prästgården? Sweco vet inte,de har ju bara tittat på kartor.

Ska vi komma till avdelningen hot så utfördes dessa från en annan representant från färgelanda kommun, Jan Myre´n hette han. I ett samtal angående reservvattentäkten påtalade jag att i delar av det primära skyddsområdet dvs i den nedlagda grusgropen fanns betydande mängder bly och koppar efter att denna använts som skjutbana mellan typ-52 till-94 och då sades ordagrant,tyvärr spelade jag inte in samtalet " nu ska du enbart hålla käften eftersom det blir markägaren som får sanera om det där kommer ut så tig för din egen skull" Jag påtalade att jag inte visste vem som ägde nämnda del av gropen,antingen trafikverket eller **riksantikvarieämbetet** pga gravhögarna på toppen. Efter det påpekandet ville han inte prata mer om detta.

En annan sak jag reagerade mot var på ett informationsmöte 161205 var att när jag läste igenom Sweco´s förslag till förbud inom primära skyddsområdet var att det skulle införas ett förbud mot pålning och spontning i området..jag undrade hur de tänkte eftersom det behovet skulle aldrig uppkomma i en dylik grusås men då framkom det att hela konceptet var endast klippt och klistrat från andra skyddsområden så man kan alltså konstatera att även här förekommer ett bedrägeri eftersom inget arbete som gjorts gäller Rösäter specifikt utan är bara taget från vad som brukar vara praxis. Man kan inte förvänta sig mer från ett konsultföretag som bara gissar var tillrinningsområdet finns genom att titta på kartor.

Det har ju inte funnits någon stor brådska att inrätta ett vattenskyddsområde,beror väl framför allt av att Rösäters vattentäkt påverkas aldrig av något ,trots vad Swecos så kallade geologer påstår i sina restriktoner när vattenskyddsområdet bildats. Under tiden vattentäkten funnits så har det drivits ett fullskaligt jordbruk med betande djur,spridning av stallgödsel och konstgödsel men inget har ju märkt på vattenproverna.Till detta kommer ju den kända förekomsten av stora mängder bly och koppar endast någon meter ovan grundvattennivån,de som känner till Rösäter vet att botten av grusgropen är grundvattennivån. Känns ju som väldigt märkligt att det helt plötsligt skulle vara en risk när motsatsen redan är bevisad,men detta beror förmodligen på att Sweco har ingen aning om var tillrinningsområdet till vattentäkten finns och därför luras kommunens representanter till att ta ett beslut på felaktiga grunder. Ett sätt att få svart på vitt vore att genomföra en fullständig geoteknisk undersökning av vattenkonsultföretag som utses opartiskt av t.ex LRF men då måste denna göras från skjutbanan vid Gudhemsbacken till Högsäters kyrka. Jag vet att detta är ett stort projekt till stor kostnad men jag hoppas ju kommunen månar om högsätersbornas bästa genom att försäkra sig om att det verkligen är en reservvattentäkt de levererar. Vore ju roligt att få utrett hur det egentligen ligger till eftersom vattentäkten i Rösäter aldrig,någonsin påverkats av något. Är väl ett nog så gott bevis på att Sweco inte alls har något på fötterna när de vill inrätta skyddszoner utifrån en karta!

Så,vilka slutar historien då illa för. De som lär drabbas hårdast är väl Högsätersborna som blir utan tjänligt vatten om något skulle hända,finns ju ingen reservvattentäkt. Kommunens representanter,eftersom de låtit sig lurats. Markägaren,som får en massa förbud på sin mark,både för det inte behövts och för att det faktiskt inte är en reservvattentäkt. Den stora vinnaren är Sweco men jag hoppas ju att Färgelanda kommun antingen åtalar dem för bedrägeri eller ålägger dem att återbetala varenda utdebiterad krona-för skattebetalarnas skull!

Så vad händer nu? Ja,vattentäkten får gärna stå kvar,betesdjuren brukar tycka om att skrubba sig mot stängslet. Dock menar jag att det finns fortfarande ingen reservvattentäkt om det skulle ske en olycka där tillrinningsområdet finns. Mitt förslag är att låt vattentäkten i Rösäter vara kvar och jag förstår om politiker och annat måste visa dådkraft. Gör därför följande skyddsområden : det inhägnade området vid pumpstationen blir primär skyddszon,en meter utanför blir sekundär. Sen lovar jag personligen att gräva ett schakt in till ragnerudssjön så att Högsätersborna kan få en riktig reservvattentäkt.

Ulf Jonasson,representant Rösäter 1:3

Haglund Kristina

Från:	jan.sandell@telia.com
Skickat:	den 27 december 2016 12:14
Till:	Tony Grantz
Ämne:	Vattenskyddsområde Rådanefors

Till Västvatten, Tony Grantz.

Hej
Som fastighetsägare till Mellområdane 1:17 vill vi lämna följande synpunkter på det utsända förslaget till vattenskyddsområde för Rådanefors dricksvattentäkt.

Angående förslaget till skyddsföreskrifter:
Fordonstvätt med biologiskt lätt nedbrytbara rengöringsmedel bör ej kräva tillstånd i sekundär skyddszon.
Spridning av stallgödsel för trädgårdsodling för hushållets eget behov bör ej kräva tillstånd i sekundär skyddszon.

Angående tekniskt underlag:
Det inger oro att avloppsreningsverket och behandlingsdammarna utpekas som en risk för vattentäkten. Som anslutna till dricksvattennätet anser vi att skyddet av dricksvattnet måste prioriteras. I handlingarna står att det finns risk att spillvatten från en av dammarna infiltrerar ned i berget och kan påverka grundvattenkvaliteten och att dammarna bör vara helt täta eller avvecklas. Hur används dessa avloppsdammar idag? Är den nya avloppsreningsmetodiken som infördes fortfarande igång? Har detta utvärderats? Som VA-abonnent vore det intressant med information om detta. Vi förutsätter att Västvatten och kommunen tar ställning till vilka åtgärder som bör vidtas för att eliminera risken för dricksvattnets kvalitet.

/Med vänlig hälsning
Jan och Barbara Sandell

Rådanefors, Näsberget 8
458 93 Färgelanda
Jans mobil 0727-170093

Färgelanda 2017-02-23

Synpunkter på Förslag till föreslaget Vattenskyddsområde Gatersbyn 2

Med anledning av den dokumentation vi fått avseende införande av ett Vattenskyddsområde Gatersbyn 2 , där IAC Fastighet ingår i sekundär skyddszon**, vill vi med detta brev uppmärksamma er på de problem införandet av föreslaget Vattenskyddsområde skulle innebära.**

Nedan ett antal argument om vad som påverkar vid Normal driftläge och vid onormalt driftläge

1. Vi har väldigt svårt att förstå att ni planerar ett vattenskydds område som omfattar Färgelandas största arbetsgivare utan att ta reda på vilken omfattning vår verksamhet har. I rapporten nämns 150 anställda vilket för närvarande är 450 personer, beskrivningen av vilken typ av produktion och i vilken omfattning är direkt felaktig. Med hänvisning till ovanstående så anser vi att en ny studie måste göras för att se vilka begränsningar ett vattenskyddsområde innebär för IAC i sin möjlighet att verka på platsen i en framtid.

2. Det finns i er beskrivning uppgift om att det endast är en reservanläggning med en uppskattad kapacitet av ca 30 m3 / dygn, och nuvarande behov är ca: 364 m3/ dygn.
   Det innebär att det endast täcker upp ca 10 % av behovet. Vi anser att denna vattentäkt inte är avgörande för kommunens vattenbehov utan andra möjligheter måste utredas.

3. Uppgifterna om IAC s verksamhet så står det inget om 2 av våra kärnverksamheter som är Formsprutning och Måleri. I vårt måleri används en betydande mängd av Färg som innehåller Lösningsmedel i olika stor grad. Denna verksamhet genererar en hel del farligt avfall (2§, 3§),som förvaras inom det av er föreslagna området. (1000 lit) Visserligen så sker denna förvarning enligt gällade föreskrifter hos vår tillsynsmyndighet (Dalslands Miljönämd), men stor potentionell risk finns att det kan uppstå spill vid transport från produktionslokal till förvarningsutrymmet någon gång i framtiden.

4. Det nämns inget i er rapport om att det sen ca 10 år tillbaks, i Stadsplanen, finns en planerad utfartsväg (15§ Väg), som kommer att dras från IAC och ansluta på grusväg ovanför Vattentäkten innan utfarten vid Stelab och sedan ut på Väg 173
   Då vår verksamhet är mycket expansiv framgent så kommer sannolikt denna väg att anläggas inom de närmaste åren , för att få ett bättre Logistikflöde i verksamheten.
   Detta är en parameter som avsevärt påverkar risken för spill från någon Lastbil.
   Det går ca 50-60 Trailer / dag från fabriken med gods.

5. Det finns enl. 10§ förbud mot att ha upplag av träprodukter i större omfattning.
   IAC har ett mycket stort antal Impregneade träpallar som förvaras utomhus inom er föreslagna Sekundära skyddszon. Risken är att urlakning av impregnering ur dessa kan påverka vattentäkten negativt.

6. Det finns inom skyddszonen ca 6 st stora 40 m3 Sopcontainers (11§ Avfall)med div. olika fraktioner av Indusatriavfall. Risk finns att någon av dessa Containers är inte alltid är helt täta

varför risk för att urlakning skulle kunna ske i framtiden vilket skulle kunna påverka vattentäkten.

7. Upplag av snö, (14§ Snö), förekommer inom Skyddszonen då det är stora ytor att röja så att truckar och lastbilar skall kunna lastas och lossas.

8. (15§ Väg). Snöbekämning sker dagligen vintetid för att säkerställa en säker Logistikhantering

IAC Färgelanda är kommunens största privata arbetsgivare och är för närvarande i en expansiv fas. IAC ser ert förslag som ett stort hinder att utveckla verksamheten och kommer i förlängningen att påverka vår möjlighet att bedriva verksamheten i den omfattning som vi har idag. Både kostnads mässigt och praktiskt. Som ett ISO 14001 certifierad företag så har vi ett miljölednings system och därmed de kontroller som krävs för att minimera vår miljöpåverkan samt att vi med god marginal uppfyller utsläppsnivåer som vi enligt lag är skyldiga att hålla oss under. Därmed anser vi att vi uppfyller den miljöhänsyn som åligger oss.

IAC utgår med hänvisning till ovanstående att ytterligare faktainsamling kommer ske och en ny rapport som ger en nyanserad bild med korrekt beskrivning av konsekvenser av föreslaget vattenskyddsområde.

Kontaktperson i detta ärende är Platschef Mikael Andersson
Mikael.Andersson@Iacgroup.com

2017-02-23 Ingemar Sundén
Ingemar.Sunden@iacgroup.com

SWECO

SAMRÅDSREDOGÖRELSE: BILAGA 5A
Generella yttrande för samtliga vattenskyddsområden

UPPDRAG	UPPDRAGSLEDARE	DATUM
Färgelanda VSO	Kristina Haglund	2018-03-07
UPPDRAGSNUMMER	UPPRÄTTAD AV	
13002491	Kristina Haglund	

Inkomna yttranden från fastighetsägare, verksamhetsutövare och myndigheter samt Västvattens bemötanden på dessa yttranden

Samtliga inkomna yttranden redovisas i Bilaga 4. Ett sammandrag av generella synpunkter gällande samtliga vattenskyddsområden redovisas nedan.

Dalslands miljö- och energinämnd	
Dalslands miljö- och energinämnds synpunkter	**Synpunkter på föreslagna skyddsföreskrifter:** **§2 Petroleumprodukter:** Det blir viktigt att informera de som bor och är verksamma inom skyddsområdena att de inte får hantera mer än 25 liter petroleumprodukter utan tillstånd. Avstämning bör ske med räddningstjänstens regler, eventuellt godkänner de förvaring upp till 100 liter. **§4Fordonstvätt:** Miljökontoret anser att det är bättre att ha förbud mot att använda miljöskadliga medel inom primär och sekundär skyddszon. Biltvätt bör istället ske i tvätthall som är avsedd för detta. En ytterligare fördel är att administration med tillståndsplikt undviks. Det blir viktigt med information till de berörda. **§10 Timmer mm:** Det finns en otydlighet i vad som menas med ”överstigande en avverkningssäsong”. Vid handläggning av avverkningsärenden inom vattenskyddsområden så förelägger miljökontoret om försiktighetsmått och där tidsbegränsas eventuella upplag av skogsprodukter. Normalt ligger inte timret kvar mer än några veckor efter avverkning. **§17 Lagring och utvinning av värme mm.** Beträffande förslaget 17A så kan det noteras att det redan råder anmälningsplikt på värmepumpar enligt miljöbalken så de flesta borde redan ha anmälts och finnas i miljökontorets register. Dessa behöver inte anmälas igen. Det är

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 57 55 50
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund
Miljökonsult
Vänerborg
Telefon direkt +46 (0)521 57 55 55
Mobil +46 (0)725 41 16 55
kristina.haglund@sweco.se

	dessutom rättsligt tveksamt om det överhuvudtaget går att ställa ett sådant retroaktivt krav. **§18 Uttag av vatten:** Det finns troligen ett begränsat antal brunnar inom vattenskyddsområdena. Viktigt att information ges om vad som gäller inom vattenskyddsområdena. **§19 Allmänna bestämmelser** Från och med 1 januari 2017 byter Dalslands miljönämnd namn till Dalslands miljö- och energinämnd och förvaltningen till Dalslands miljö- och energikontor. **Synpunkter på Rösäters vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5b **Synpunkter på Stigens vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5c **Synpunkter på Rådanefors vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5d **Synpunkter på Gatersbyns vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5e
Västvattens bemötande	*Dalslands miljö- och energinämnd skriver att det är viktigt att informera vad som gäller inom vattenskyddsområden med avseende på petroleumprodukter och uttag av vatten. Västvatten delar denna uppfattning och avser att tillsammans med Dalslands miljö- och energinämnd ta fram ett informationsblad till berörda fastighetsägare och verksamhetsutövare. Detta blir aktuellt när vattenskyddsområdena har fastslagits och syftet är att informera om vilka regler som gäller inom vattenskyddsområdena.* *Gällande föreskrift (§2) om petroleumprodukter har Västvatten inte för avsikt att ändra föreslagen volym på 25 l. Det stämmer att det finns föreskrifter (MSB SF 2013:3) som tillåter privatpersoner att hantera 100 liter brandfarliga varor utan tillstånd. Dock är dessa föreskrifter inte avsedda att gälla inom ett vattenskyddsområde. Västvatten bedömer det som rimligt att hårdare krav kan ställas inom ett vattenskyddsområde. Vid arbete med andra vattenskyddsområden i Västra Götalands län har länsstyrelsen haft som praxis att förorda 25 l som en rimlig volym att hantera utan tillstånd eller anmälan.* *Gällande föreskrift (§4) om fordonstvätt så håller Västvatten med Dalslands miljö- och energinämnd att det blir tydligare att förbjuda*

	fordonstvätt inom primär och sekundär skyddszon. Västvatten har reviderat § 4 för alla fyra vattenskyddsområdena. ***(Rev 1****)* *Gällande föreskrift (§10) så är ”avverkningssäsong” definierat i bilaga A i skyddsföreskrifterna.* *Föreskrift 17A kommer att strykas ur skyddsföreskrifterna enligt Dalslands miljö- och energinämnds förslag (****Rev 2****).* *Västvatten avser att ändra namnet Dalslands miljönämnd till ”kommunala nämnden för miljöfrågor i Färgelanda kommun” i skyddsföreskrifter och tekniska beskrivningar (****Rev 3****)*

Havs- och Vattenmyndigheten	
Yttrande Havs- och vattenmyndigheten	Havs- och vattenmyndigheten avstår från att yttra sig i rubricerat ärende.
Västvattens bemötande	---

Jordbruksverket	
Jordbruksverket vattenmyndigheten	Jordbruksverket avstår från att yttra sig i rubricerat ärende.
Västvattens bemötande	---

Lantmäteriet	
Lantmäteriet	Lantmäteriet har inget att erinra mot upprättat förslag till vattenskyddsområden och skyddsföreskrifterna för de fyra grundvattentäkterna i Färgelanda kommun.
Västvattens bemötande	---

LRF i samband med framtagning av VA-strategin i Färgelanda kommun	
LRF	I samband med framtagning av VA-strategin i Färgelanda kommun inkom synpunkter från LRF som berörde vattenskyddsområdena.

	Synpunkterna vidarebefordrades av Samhällsbyggnadsavdelningen, Färgelanda kommun till Västvatten 2016-10-10. LRF har även ett yttrat sig i ett separat utlåtande under samrådstiden, se nedan. Nedan är sammanfattning av LRF:s yttrande för VA-strategin som berör inrättande av vattenskyddsområden: ”För de verksamheter och markägare som kommer att hamna inom ett vattenskyddsområde innebär stora kostnader och inskränkningar i fastigheten. Fastighetsvärdet kan kraftigt urholkas om man hamnar under ett sådant områdesskydd. Det är inte rimligt att enskilda ska bära denna kostnad och därför måste vattenkollektivet betala ersättning för dessa intrång Även administrativa merkostnader som åläggs markägare/brukare som hamnar inom ett vattenskyddsområde bör betalas av vattenkollektivet. Kommunen bör i första hand titta på samverkan med andra kommuner för att koppla ihop varandras vattennät för att säkerställa framtida vattenförsörjning.”
Västvattens bemötande	*Västvattens förstår att det innebär inskränkningar för en verksamhet att hamna inom ett vattenskyddsområde. Med ägande och verksamhet följer också ett ansvar och en skyldighet att använda egendom så att den inte skadar andras intresse.* *Västvattens ståndpunkt är att VA-kollektivet inte kan betala de administrativa merkostnader som åläggs verksamhetsutövare inom ett vattenskyddsområde. VA-avgifter får endast användas för att täcka så kallade nödvändiga kostnader för att ordna och driva en va-anläggning (30 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster). Vidare får individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare bara lämnas om det finns synnerliga skäl för det (2 kap. 8 § kommunallagen). Om en skyddsföreskrift innebär att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras, har fastighetsägaren enligt 31 kap. 4 § Miljöbalken rätt till ersättning. Dock är verksamhetsutövaren skyldig att iaktta miljöbalkens allmänna hänsynsregler i förhållande till vattentäkten.* *Färgelanda kommun har tidigare tittat på möjligheten att koppla ihop Stigen och Färgelandas vattennät. I dagsläget finns det inga planer på att anlägga en vattenledning mellan orterna eftersom det innebär stora kostnader.*

LRF Västra Götaland/Färgelanda	
LRF Västra Götaland/Färgelanda	Sammanfattning av LRF:s synpunkter: **Allmänt:** I skyddsföreskrifter ska man så långt som möjligt undvika dubbelregleringar för att undvika otydlighet och svårigheter att förhålla

	sig till regelverket. Vi anser här att skyddsföreskrifterna behöver en kraftig omarbetning. Vi motsätter oss att det i underlaget står att föreskrifterna skulle vara ”normalföreskrifter”. Det är för det första fel då handboken om skydd av dricksvattentäkter tydligt anger att skyddet ska anpassas efter de lokala förutsättningarna. För det andra kan vi konstatera att de föreslagna föreskrifterna är mycket mer långtgående än ”normalföreskrifterna”. De är också mer långtgående än de föreskrifter som Västvatten har haft ute på remiss i Munkedals kommun. Vid en genomläsning går det inte att se några avgörande skillnader i de faktiska förutsättningarna i Munkedal och Färgelanda. **Tillstånd:** Vår uppfattning är att tillståndsansökningar för verksamhetsutövare som finns inom skyddsområdet ska vara kostnadsfria. De som råkar få sin verksamhet inom ett kommunalt vattenskyddsområde får ta på sig ett stort åtagande jämfört med andra verksamhetsutövare som inte råkar ha sin verksamhet inom vattenskyddsområde. Det vore därför rimligt att kommunen inte tar ut några avgifter för dem som får ta ett extra samhällsansvar. Det skulle också skapa neutralitet mot verksamhetsutövare som ligger utanför skyddsområdet. **Konsekvensutredning:** För föreskrifter enligt detta beslut som meddelas med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken gäller bestämmelserna i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Enligt 4 § denna förordning ska innan en myndighet beslutar föreskrifter eller allmänna råd, myndigheten så tidigt som möjligt utreda föreskrifternas eller de allmänna rådens kostnadsmässiga och andra konsekvenser i den omfattning som behövs i det enskilda fallet och dokumentera utredningen i en konsekvensutredning. Enligt 5 § får om en myndighet bedömer att det saknas skäl att genomföra en konsekvensutredning, myndigheten besluta föreskrifter eller allmänna råd utan att vidta de åtgärder som sägs i 4 §. En sådan bedömning ska dokumenteras. Också i dricksvattenutredningen föreslås att kommunerna ska vara skyldiga att genomföra en konsekvensanalys. LRF anser att detta snarast måste verkställas av Färgelanda kommun innan ytterligare steg tas i processen. **Vattendom:** Stigen och Gatersbyn saknar vattendom vilket innebär att verksamheten är olaglig (MB 11kap § 9). Någon laglig prövning av täktens utformning, lokalisering mm inte är gjord. Det framstår som mycket arrogant mot berörda fastighetsägare att ställa långtgående krav med förbud på en rad åtgärder samtidigt som huvudmannen saknar tillstånd för sin vattenverksamhet. En rimlig ordning är därför att först inhämta en vattendom för anläggningen och sedan ta beslut om skyddsföreskrifter.

	Skyddsområden: Det finns anledning att ifrågasätta indelningen av de olika zonerna för de olika vattentäkterna. I några vattentäkter finns mäktiga lerlager, t.ex. i Rösäter. Här finns inte någon anledning att ha så omfattande skyddsföreskrifter eftersom det mäktiga lerlagret skyddar vattentäkten vilket också står i det tekniska underlaget. Det kan därför finnas anledning att skilja på dessa områden genom att skapa sekundär zon A och B. Detta tillvägagångsätt har Västvatten tillämpat tidigare i Munkedal. Överlag är det inga direkt djuplodande analyser över skyddsområdets avgränsning. **Synpunkter på skyddsföreskrifterna** **§2 Petroleumprodukter:** I dagsläget finns ett flertal parallella och delvis överlappande regelverk som berör samma aktörer. Det finns en uppenbar risk för dubbelregleringar och otydligheter för dem som ska leva med regelverket. Dessa finns idag: 1.14 kapitlet miljöbalken (1998:808) om kemiska produkter och biotekniska organismer med tillhörande förordningar 2. Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2003:24 om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor 3. MSB:s föreskrifter (MSBFS 2011:8) om cisterner och rörledningar för brandfarliga vätskor Här har kommunen ett stort ansvar för att samordna regelverket så att det blir praktiskt hanterbart för de verksamhetsutövare som berörs av bestämmelserna. Vår uppfattning är att reglerna bör harmonisera med annan lagstiftning, som exempelvis reglerna kring ADR tankar. Dessa omfattar 450 l och vi tycker därför att gränsen för anmälan/tillståndsplikt bör ligga där i stället. Alternativt kan föreskriften överensstämma med krav om 250 l som gäller som förslag i Munkedal. **§3 Miljöfarliga kemiska produkter:** Det är otydligt när verksamhetsutövaren ska krävas på tillstånd **§5 Bekämpningsmedel:** Det är viktigt att tillståndsprövningen sker på ett korrekt sätt och att kommunen har kompetens på området för att kunna göra en rättvis bedömning av tillståndsansökan. Det är också av betydelse att tillstånden blir mångåriga för att minimera den administrativa bördan och att det ges förutsättningar för ett långsiktigt planerande för företagarna. **§6 Växtnäringsämnen:** Att förbjuda både stallgödsel och handelsgödsel i primär zon är en extremt långtgående och orimlig föreskrift. Föreskriften motverkar en hållbar markanvändning och bidrar ej till kretsloppslösningar.

	Konsekvensen blir att marken inte går att bruka längre på ett hållbart sätt eftersom marken måste tillföras de växtnäringsämnen som man plockar bort från marken genom skörd. För markägaren blir åkerjorden värdelös. Det finns inget stöd i det tekniska underlaget för så långtgående föreskrifter. I bl.a. Rösäter så är det mäktiga lerlager på 4 m vilket gör att risken är liten för påverkan av grundvattnet. Detta visar sej också på de mätvärden som är gjorda på vattenkvalitén. Om man tittar på risk för smittor så finns ett flertal barriärer som minskar risken. Det sker en inaktivering av eventuella smittor dels vid lagring, dels vid spridning då solen avdödar smittor, därefter i jorden och till sist i grundvattnet. HaV har nyligen angett 2-3 månaders rinntid som tillräckligt skyddsavstånd för infiltrationsanläggningar intill enskilda dricksvattentäkter. Det vore en rimlig tillämpning här också för att inte ge onödiga inskränkningar och samtidigt bidra till en hållbar markanvändning. I kombination med dessa barriärer utspädningseffekten och det faktum att campylobakter är lättrenade i ett vattenverk så utgör inte stallgödselspridning någon beaktansvärd risk för vattenkvalitén. Att ha tillståndsplikt i sekundär ses får ses som onödigt med tanke på den omfattande lagstiftning som finns kring gödselspridning. Området i Färgelanda ligger inom nitratkänsligt område och lantbrukare har då att förhålla sig till ett omfattande regelverk när det gäller spridning av växtnäring. En tillståndsprövning innebär en ökad administration både för verksamhetsutövare och kommun utan att uppnå något ytterligare skydd av vattentäkten. Dessutom är det så att ett bildande av vattenskyddsområde innebär ökande krav på tillsyn på verksamhetsutövarna. Vi ser därför att det inte behöver vara någon ytterligare reglering av växtnäring inom vso:t då det redan finns ett skarpt regelverk för området. **§7 Djurhållning:** Vi ser denna reglering som omotiverad och skapar byråkrati helt i onödan. Det är oklart vilka risker Västvatten ser för grundvattentäkterna när det gäller djurhållningen. I den pågående processen i Munkedal har Västvatten delvis gjort en annan bedömning där man anger att nyetablering av djurhållning är anmälningspliktig i primär och sekundär zon A och ingen anmälan i sekundär zon B. **§8 Avloppsanläggningar:** Det är tveksamt att ha en föreskrift om tillståndsplikt i sekundär zon då detta redan gäller enligt ordinarie lagstiftning.

	§9 Slam: Har inga direkta synpunkter på föreskriften, men vi noterar att kommunen i sin VA policy vill skapa kretslopp genom att återföra toalettavfall till åkermark. Men här ser man produkten som så farlig att den inte ska vara tillåten i någon av skyddszonerna. Om produkten anses så riskfylld, ska den då spridas överhuvudtaget på åkermark? **§10 Timmer mm:** Föreskriften om lagring av timmer mm kan också utgå. Föreskriften är hämtat ur NV:s handbok om bildande av vattenskyddsområden. Vad som avses med föreskriften är att reglera stora timmerterminaler vid sågverk eller upplag vid stora stormar som Gudrun. Lagstiftningen har dock ändrats och i dag är sådana upplag tillståndspliktiga. **§17 Lagring och utvinning av värme mm:** Vi ser det inte som motiverat med ett förbud mot jordvärme i primär zon. Energianläggningarna är utrustade med skydd mot större läckage, det kan i värsta fall handla om ca 5 liter som läcker ut ifrån en punkterad köldbärarslang. Den köldbärarvätska som idag används nästan uteslutande är etanol. Konsekvensen av ett eller till och med flera liktidiga läckage bedömer vi som försumbar. Det är också mycket långtgående att begära in anmälan från redan befintliga anläggningar som tar värmeenergi ur jord, vatten eller berg. Dessa uppgifter borde kommunen redan ha eftersom den typen av anläggningar är anmälningspliktiga. Föreskriften bör utgå. **§18 Uttag av vatten:** Utan att känna till förutsättningarna på plats så är förbudet mot att ny anläggning för uttag av vatten mycket långtgående. Det är också ganska provocerande med tanke på att kommunen tar ut vatten på två av anläggningarna utan ett giltigt tillstånd. Om det nu skulle vara så att det finns fastigheter med privat brunn så borde kommunen erbjuda förmånlig anslutning av vatten. Det skulle också kunna vara så att det kommunala uttaget av vatten skadar de fastigheter som ligger inom upptagningsområdet. **Synpunkter på Rösäters vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5b **Synpunkter på Stigens vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5c
Västvattens bemötande	*Västvatten har efter inkomna synpunkter från samrådet reviderat och ändrat i skyddsföreskrifterna för att göra dessa tydligare och för att anpassa bättre till lokala förutsättningar. Angående vattenskyddsområden i Munkedals kommun som LRF hänvisar till så skiljer sig förutsättningarna mellan de olika vattenskyddsområdena.*

	Exempelvis består markförhållandena i Håby och Dingle i Munkedal kommun till stor del av mäktiga lerlager vilket möjliggör mindre restriktiva skyddsföreskrifter. *Västvattens förstår att det innebär inskränkningar för en verksamhet att hamna inom ett vattenskyddsområde. Med ägande och verksamhet följer också ett ansvar och en skyldighet att använda egendom så att den inte skadar andras intresse. Västvattens ståndpunkt är att VA-kollektivet inte kan betala de administrativa merkostnader som åläggs verksamhetsutövare inom ett vattenskyddsområde. VA-avgifter får endast användas för att täcka så kallade nödvändiga kostnader för att ordna och driva en va-anläggning (30 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster).* *Angående en konsekvensutredning som LRF hänvisar till så avser förordningen 2007:1244 förvaltningsmyndigheter under regeringen. Kommunala bolag (som Färgelanda Vatten AB) eller kommunfullmäktige är inte en förvaltningsmyndighet under regeringen. Vidare så står det i handboken för vattenskyddsområden (2010:5) att det inte finns några krav på att utföra konsekvensutredningar för föreskrifter enligt 7 kap 22 § miljöbalken för vattenskyddsområde. Med stöd av ovan nämnda dokument så anser inte Västvatten att en konsekvensutredning måste utföras. Det är korrekt att ett förslag i Dricksvattenutredningen är att Konsekvensutredningar för vattenskyddsområden ska bli krav, men inget beslut finns från Regeringen om förslaget.* *Det är beklagligt att det inte finns en vattendom för Stigen och Gatersbyn. Västvatten avser att söka vattendom för dessa vattentäkter snarast möjligt. Det finns dock inga juridiska hinder att först inrätta ett vattenskyddsområde och sen söka vattendom.* *Framtagandet av vattenskyddsområdena har följt gängse praxis och metodik och är därmed framtagna med myndigheternas stöd. Avstämning har skett med SGU som är Sveriges expertmyndighet för grundvatten. LRF anser att exempelvis skyddsområdet för Rösäter kan ha en annan omfattning. LRF föreslår att man kan skapa sekundär skyddszon A och B precis som har tillämpats i Munkedal (bl.a. Dingle och Håby). I Rösäter har hänsyn tagits till de mäktiga lerlagren i väster och det är endast en liten del av skyddsområdet som är förlagd på områden med lera. Både den primära och sekundära skyddszonen syftar till att skydda isälvslagringen där nybildning av grundvattnet sker. Västvatten anser det inte motiverat utifrån geologiska förhållandena att införa en sekundär skyddszon A och B.*

	Skyddsföreskrifter: *Gällande föreskrift (§2) om petroleumprodukter har Västvatten inte för avsikt att ändra föreslagen volym på 25 l. Det stämmer att det finns andra föreskrifter som reglerar brandfarliga vätskor. Dock är dessa föreskrifter inte framtagna med syfte att skydda allmänna vattentäkter, vilket vattenskyddsföreskrifterna är. Västvatten bedömer det som rimligt att hårdare krav kan ställas inom ett vattenskyddsområde än utanför. Vid arbete med andra vattenskyddsområden i Västra Götalands län så har länsstyrelsen haft som praxis att förorda 25 l som en rimlig volym att hantera utan tillstånd eller anmälan.* *Gällande föreskrift (§3) om miljöfarliga kemiska produkter har Västvatten gjort tillägget **(Rev 4)** att ange volymen 25 l i texten så att det blir tydligt när tillstånd krävs. Detta stod i skyddsföreskrifterna för Gatersbyn 2 men inte för de övriga tre vattenskyddsområden.* *Gällande föreskrift (§5) om bekämpningsmedel så är det möjligt enligt Dalslands miljö- och energinämnd att ge tillstånd under en längre period om det är lämpligt. Tillstånden kan vara kopplade till villkor som t.ex. säger att verksamhetsutövaren ska meddela miljökontoren varje gång de tänker sprida bekämpningsmedel.* *Västvatten avser att ändra föreskriften §6 om växtnäringsämnen. §6A kommer att strykas och §6C och D kommer att slås ihop till en paragraf (spridning av gödsel). Vidare kommer §6C och D att ändras från att spridning av stallgödsel/handelsgödsel är förbjudet till att spridning av stallgödsel/handelsgödsel får inte ske utan tillstånd i primär zon. Vidare kommer ordet stallgödsel att ersättas med naturgödsel. **(Rev 5 och 6)*** *Gällande föreskrift (§7) om djurhållning kommer Västvatten att ändra föreskriften till att nyetablering av djurhållning är anmälningspliktig. I sekundär zon tas anmälningsplikten bort. **(Rev 7)*** *Gällande föreskrift (§8) om avloppsanläggning avser Västvatten inte att revidera paragrafen. Även om det framgår i ordinarie lagstiftning så anser Västvatten att det är bra att vara extra tydlig inom ett vattenskyddsområde.* *Gällande föreskrift (§9) om slam så är det korrekt att kommunen förespråkar kretsloppslösningar i sin VA-policy. Att man uppmuntrar det rent generellt i kommunen innebär dock inte att man vill ha det i anslutning till en allmän vattentäkt. Återföring av slam till åkermark är ett bra sätt att skapa kretslopp för näringsämnen. Men spridning av slam från avloppsreningsverk eller enskild reningsanläggning bör undvikas där det kan påverka vattentäkter (både allmänna och enskilda) eftersom*

	de kan innehålla både bakterier och andra ämnen t.ex. läkemedelsrester. *Gällande föreskrift (§10) så avser Västvatten inte att ta bort skyddsföreskriften. Även om större timmerupplag är tillståndspliktiga så innebär det ett extra förtydligande vad som gäller inom ett vattenskyddsområde. Skyddsföreskriften stöds dessutom av Naturvårdsverket handbok (2010:5).* *Föreskrift 17A kommer att strykas ur skyddsföreskrifterna (**Rev 2**). Västvatten bedömer det som motiverat att förbjuda nyetablering av anläggning för lagring och utvinning av värmeenergi i primär zon av försiktighetsskäl.* *Gällande föreskrift (§18) så har Västvatten beslutat att ändra föreskriften för Rösäter så att nyetablering av brunn för uttag av vatten inte får ske utan tillstånd i primär zon eftersom vattenkapaciteten är god i Rösäter (**Rev 8**). För Gatersbyn 2 och Stigen saknas vattendom och där bedömer Västvatten det som rimligt att nyetablering av brunnar för uttag av vatten är förbjudet i den primära zonen. Även i Rådanefors kvarstår förbudet*

Länsstyrelsen	
Länsstyrelsen	Länsstyrelsen har yttrat sig skriftligt i tidigt samrådsskede (2016-06-09). Sweco har i vissa delar reviderat och kompletterat förslaget, samt i ett PM 2016-09-12 (Bilaga 6) kommenterat vilka bedömningar som ligger till grund för att vissa av länsstyrelsens synpunkter inte arbetats in i förslagen. **Synpunkter på det tekniska underlaget** För samtliga skyddsområden har den specifika avrinningen hämtats från ”SMHI runoff map för åren 1931-1960”. Det borde finnas uppgifter som baseras på senare tidsserier. I övrigt hänvisar Länsstyrelsen till relevanta delar i tidigare yttrande. **Synpunkter på föreslagna skyddsföreskrifterna** Begreppet under uppsikt (2§) bör definieras. Likaså begreppen impregneringsmedel, lösningsmedel och miljöfarliga kemiska produkter (3§). Länsstyrelsen anser det mer praktiskt och fullt rimligt att förbjuda all fordonstvätt med undantag för avspolning med enbart kallt vatten eller tvätt i anläggning som miljöprövats genom anmälan eller tillståndsansökan enligt miljöbalken (4§). I undantaget gällande schaktning, grävning (16§) används prepositionen med vilket språkligt sett bedöms passa mindre bra.

	Övriga synpunkter Enligt länsstyrelsens mening är det av stor vikt att kommunen registrerar alla aktiva (även fungerande reservvattentäkter) i SGU:s vattentäktsarkiv samt regelbundet rapporterar in sina råvattenanalyser. **Synpunkter på Rösäters vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5b **Synpunkter på Stigens vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5c **Synpunkter på Rådanefors vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5d **Synpunkter på Gatersbyns vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5e
Västvattens bemötande	*Sweco har uppdaterat det tekniska underlaget utifrån vattenbalansberäkningar för år 1981-2010 (SMHI vattenwebb)(**Rev 9)*** *Föreskrift 2§ Petroleumprodukter har reviderats **(Rev 10)** så att det står ”Undantag gäller befintlig lagring som har sekundärt skydd”.* *Hälso- och miljöfarliga produkter definieras i skyddsföreskrifternas ordlista vilka inkluderar begreppen impregneringsmedel, lösningsmedel och miljöfarliga kemiska produkter. Västvatten ändrar till ”Miljöfarliga kemiska produkter” i ordlistan för att det ska stämma överens med rubriken för §3. (**Rev 11**)* *Gällande föreskrift (§4) om fordonstvätt så har Västvatten reviderat i föreskriften och förbjudit fordonstvätt i primär och sekundär zon **(Rev 1**)* *Föreskrift 16C§ har reviderats ”med” till ”av” (**Rev 12**)* *Västvatten avser att registrera de av Färgelandas aktiva vattentäkter i SGU:s vattentäktsarkiv som inte redan är registrerade där.*

Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF)	
Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF)	Räddningstjänsten har inget att erinra. Dock bör Västvatten leverera GIS-underlag till Räddningstjänsten över dessa områden.
Västvattens bemötande	*Västvatten avser att leverera GIS-underlag till Räddningstjänsten när Färgelandas skyddsområdena har fastslagits.*

SGU	
SGU	SGU har tidigare yttrat sig i ärendet (22:e juni 2016, SGUs dnr 33-1019/2016,yttrandet bifogas), men då till Sweco Environment AB vilka är konsulter åt Färgelanda vatten. De synpunkter på handlingarna som framfördes av SGU i det tidigare yttrandet har omhändertagits och förtydligats på ett bra sätt. **Synpunkter på Gatersbyns vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5e
Västvattens bemötande	---

Statens geotekniska institut (SGI)	
SGI	SGI noterar att vattentäkterna i Gatersbyn 2 samt Stigen berörs av områden som har förutsättningar för spontana skred. Vi uppfattar att vattentäkterna har funnits en längre tid tillbaka, men vill ändå peka på vikten av att eventuell omgivningspåverkan från vattenuttagen följs upp och att skredrisken beaktas i markanvändningen. SGI avstår för övrigt från att yttra sig i ärendet då markmiljö eller geotekniska säkerhetsfrågor inte primärt berörs.
Västvattens bemötande	*Se Bilaga 5c och Bilaga 5e för bemötande om Gatersbyn 2 och Stigens vattenskyddsområden.*

Skogsstyrelsen	
Skogsstyrelsen	**Synpunkter på föreslagna skyddsföreskrifter:** I samtliga paragrafer med rubriken **Timmer mm** kan man förstå att GROT upplag inkluderas i begreppet ”och liknade”. GROT-upplag är vanligt när markägaren väljer att sälja grenar och toppar som biobränsle. Det är också vanligt att detta ligga som upplag under en

	längre period. Det kan därför vara förtydligande om begreppet nämns i föreskrifterna, om det avser att också gälla GROT-upplag. I övrigt har vi inte att erinra.
Västvattens bemötande	*Västvatten har valt att lägga till begreppet grot i föreskrift § 10 samt i Bilaga A (definitioner av begrepp) till skyddsföreskrifterna.* ***(Rev 13)***

Trafikverket	
Trafikverket	**Synpunkter på Rösäters vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5b **Synpunkter på Stigens vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5c **Synpunkter på Rådanefors vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5d **Synpunkter på Gatersbyns vattenskyddsområde** Återfinns i Bilaga 5e
Västvattens bemötande	---

SWECO

SAMRÅDSREDOGÖRELSE: BILAGA 5B
Specifika yttrande avseende Rösäters vattenskyddsområde

UPPDRAG	UPPDRAGSLEDARE	DATUM
Färgelanda VSO	Kristina Haglund	2018-03-07
UPPDRAGSNUMMER	UPPRÄTTAD AV	
13002491	Kristina Haglund	

Inkomna yttranden från fastighetsägare, verksamhetsutövare och myndigheter samt Västvattens bemötanden på dessa yttranden

Dalslands miljönämnd	
Dalslands miljönämnd	Miljökontoret tillstyrker förslaget.
Västvattens bemötande	---

LRF Västra Götaland/Färgelanda	
LRF Västra Götaland/Färgelanda	**Skyddsområden:** Det finns anledning att ifrågasätta indelningen av de olika zonerna för de olika vattentäkterna. I några vattentäkter finns mäktiga lerlager, t.ex. i Rösäter. Här finns inte någon anledning att ha så omfattande skyddsföreskrifter eftersom det mäktiga lerlagret skyddar vattentäkten vilket också står i det tekniska underlaget. Det kan därför finnas anledning att skilja på dessa områden genom att skapa sekundär zon A och B. Detta tillvägagångsätt har Västvatten tillämpat tidigare i Munkedal. Överlag är det inga direkt djuplodande analyser över skyddsområdets avgränsning. **Teknisk beskrivning:** Det behöver utredas om Rösäters vattentäkt står i direkt kontakt med Högsäters grundvattentäkt.
Västvattens bemötande	*Framtagandet av vattenskyddsområdet har följt gängse praxis och metodik och är därmed framtagna med myndigheternas stöd. Avstämning har skett med SGU som är Sveriges expertmyndighet för grundvatten.* *I Rösäter har hänsyn tagits till de mäktiga lerlagren i väster och det är endast en liten del av skyddsområdet som är förlagd på områden med*

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 57 55 50
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund
Miljökonsult
Vänerborg
Telefon direkt +46 (0)521 57 55 55
Mobil +46 (0)725 41 16 55
kristina.haglund@sweco.se

memo01.docx 2012-03-28-14

	*lera. Både den primära och sekundära skyddszonen syftar till att skydda isälvslagringen där nybildning av grundvattnet sker. Angående vattenskyddsområden i Munkedals kommun som LRF hänvisar till så skiljer sig förutsättningarna mellan de olika vattenskyddsområdena. Exempelvis Håby och Dingle, Munkedal kommun består till stor del av mäktiga lerlager vilket möjliggör mindre restriktiva skyddsföreskrifter. Västvatten anser det motiverat med en primär och sekundär skyddszon för Röster. Dock avser Västvatten att ändra skyddsområdets gräns i väster så att den primära och sekundära zonen sammanfaller i samma linje (**Rev 14**). Syftet är att förenkla och förtydliga vattenskyddsområdets gränser.* *När det gäller eventuell hydraulisk kommunikation mellan vattentäkten i Högsäter och vattentäkten i Rösäter visar undersökningsborrningar att någon sådan kontakt med stor säkerhet inte finns. Finkorniga jordarter som lera och silt begränsar kontakten mot norr. Isälvsavlagringen i Rösäter är sannolikt begränsad till vad som anges på SGU:s jordartskarta. Dessutom finns höga berglägen i ungefär öst-västlig riktning som begränsar kontakten.*

Länsstyrelsen	
Länsstyrelsen	**Synpunkter på det tekniska underlaget:** I underlaget för Rösäter vattentäkt står på sidan 20 följande ” Hela isälvsavlagringen vid tingskullen föreslås därför ligga inom ett primärt skyddsområde för att kunna omfattas av hårdare restriktioner”. Den primära zonen omfattar dock inte hela Tingskullen.
Västvattens bemötande	*Det som avses är isälvmaterial vid Tingskullen som går i dagen. Detta står tidigare i stycket men inte i den sista meningen. Stycket kommer att förtydligas. (**Rev 15**)*

Trafikverket; TRV 2016/97905	
Trafikverket	Kommunen säkerställer att skyddsföreskrifter och insatser genomförs i samråd med Trafikverket i händelse av att en olycka sker på väg 172 med utsläpp av kemikalier eller drivmedel som riskerar att förorenar grundvattentäkten. Utsläpp av kemikalier eller drivmedel kommer att kunna påverka grundvattnet under lång tid. Enligt Länsstyrelsens policy ska en riskanalys utföras för åtgärd som ligger inom 150 m från denna typ av trafikled. Trafikverket anser att Räddningstjänstens eventuella synpunkter på vattenskyddsområdet ska inhämtas och beaktas. För att kunna upprätthålla funktion och standard på det statliga vägnätet förutsätter Trafikverket att normalt underhåll och skötsel inom vägområdet tillåts.

	Trafikverket framhålla att åtgärder som påkallas på det allmänna transportnätet som en konsekvens av det föreslagna vattenskyddsområdet, ska utredas, projekteras och finansieras av kommunen i samråd med Trafikverket som beslutar i frågorna.
Västvattens bemötande	*Räddningstjänsten har deltagit i samrådet men har inte haft några synpunkter.* *Västvatten bedömer att normalt underhåll och skötsel på väg 172 kan ske i enlighet med föreslagna vattenskyddsföreskrifter.* *Enligt 4§ i väglagen ska tillbörlig hänsyn tas till enskilda intressen och till allmänna intressen, såsom trafiksäkerhet, miljöskydd, naturvård och kulturmiljö. Trafikverket är således skyldig att vidta de skyddsåtgärder som kan krävas till följd av vattenskyddsområdet. Västvatten tolkar Trafikverkets yttrande att kommunen ska bekosta en riskvärdering bekräftande vilka risker som finns och vilka skyddsåtgärder som kan krävas. Trafikverket ska dock stå för kostnaderna för dessa åtgärder menar Västvatten.*

Ulf Jonasson, representant Rösäter 1:3	
Ulf Jonasson	Sammanfattning av Ulf Jonassons synpunkter: Jag anser mig ha ganska bra koll på vatten omkring hela Rösäterdalen och vill nog säga att jag är den som verkligen kan vattenflöden där. Anser att Sweco lurat, och lurar Färgelanda kommun på förmodligen ansenliga belopp när det påstår sig utrett vattenvägarna men det enda de gjort är att tittat lite på en karta och förmodligen lagt ut texten väl. Enligt min åsikt vet det inte ett skit. Högsäters primära och sekundära vattentäkter verkar som kommunicerande kärl och ingen avgränsning finns däremellan. Jag har i mitt arbete gjort en hel del markarbeten längs Rösäterdalen och en gemensam nämnare är att det är vatten överallt. Det som ansågs vara avskiljande berg har befunnits vara extremt poröst och det är vatten överallt. En annan sak jag reagerade mot var på ett informationsmöte 161205 var att när jag läste igenom Swecos förslag till förbud inom primära skyddsområdet var att det skulle införas förbud mot pålning och spontning i området. Jag undrade hur det tänkte eftersom det behovet skulle aldrig uppkomma i en dylik grusås men då framom det att hela konceptet var endast klippt och klistrat från andra skyddsområden så man kan alltså konstatera att även hör förekommer ett bedrägeri eftersom inget arbete som gjorts gäller Rösäter specifikt utan bara taget från vad som brukar vara praxis.

	I delar av det primära skyddsområdet, dvs i den nedlagda grusgropen fanns betydande mängder bly och koppar efter att denna använts som skjutbana mellan typ-52 till -94. Under tiden vattentäkten funnits så har det drivits ett fullskaligt jordbruk med betande djur, spridning av stallgödsel och konstgödsel men inget har ju märkt på vattenproverna. Till detta ju den kända förekomsten av stora mängder bly och koppar endast någon meter ovan grundvattennivån, de som känner till Rösäter vet att botten av grusgropen är grundvattennivån. Känns ju som väldigt märkligt att det helt plötsligt skulle vara en risk när motsatsen redan är bevisad, men detta beror förmodligen på att Sweco har ingen aning om var tillrinningsområdet till vattentäkten finns och därför luras kommunens representanter till att ta ett beslut på felaktiga grunder. Ett sätt att få svart på vitt vore att genomföra en fullständig geoteknisk undersökning av vattenkonsultföretag som utses opartiskt av t.ex. LRF men då måste denna göras från skjutbanan vid Gudhemsbacken till Högsäters kyrka. Jag vet att detta är ett stort projekt till stor kostnad men jag hoppas ju kommunen månar om högsätersbornas bästa genom att försäkra sig om att det verkligen är en reservvattentäkt de levererar. Mitt förslag är att låta vattentäkten i Rösäter vara kvar och jag förstår om politiker och annat måste visa dådkraft. Gör därför följande skyddsområden: det inhägnade området vid pumpstationen blir primärt skyddszon, en meter utanför blir sekundärt. Sen lovar jag personligen att gräva ett schakt in till ragenrudssjön så att Högsätersborna kan få en riktig reservvattentäkt.
Västvattens bemötande	*Västvatten beklagar att Ulf Jonasson anser det tekniska underlaget vara dåligt underbyggt. Framtagandet av vattenskyddsområdena har följt Naturvårdsverkets riktlinjer och är därmed framtagna med myndigheternas stöd. Avstämning har även skett med Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) som är Sveriges expertmyndighet för grundvatten.* *Färgelanda kommun baserar sin vattenförsörjning på uttag av grundvatten ur ett antal grundvattentäkter. Sedan länge har det varit känt att det inte finns någon större reservkapacitet i försörjningssystemet, inte bara i Högsäter. Flera utredningar för att finna reservvatten har utförts vid olika tidpunkter och på olika platser i kommunen. Redan 1976 utfördes geohydrologiska undersökningar vid Högsäter (6 undersökningsborrningar 50 mm) som sedan fortsatte i Gudhem 1989 (3 undersökningsborrningar 50 mm, ODEX-brunn 165 mm som provpumpades under 72 dygn). Resultaten från dessa undersökningar gav positiva indikationer och undersökningarna återupptogs 2002 och inriktades på Rösäter (4 undersöknings-borrningar 50 mm, ODEX-brunn 194 mm som provpumpades under 83 dygn). Dessa resultat låg sedan till grund för en tillståndsansökan hos*

	Miljödomstolen som gav tillstånd och för att avgränsa vattenskyddsområdet (VSO). En remissinstans var SGU som inte hade något att erinra. Sammanfattningsvis är de hydrogeologiska förhållandena i området väl undersökta och resultaten ligger till grund för skyddsområdets utsträckning som inte enbart grundas på kartstudier som Ulf Jonasson felaktigt anför vid upprepade tillfällen. *När det gäller eventuell hydraulisk kommunikation mellan huvudvattentäkten i Högsäter och reservvattentäkten i Rösäter visar undersökningsborrningar att någon sådan kontakt med stor säkerhet inte finns. Finkorniga jordarter som lera och silt begränsar kontakten mot norr. Isälvsavlagringen i Rösäter är sannolikt begränsad till vad som anges på SGU: s jordartskarta. Dessutom finns höga berglägen i ungefär öst-västlig riktning som begränsar kontakten. Bergarten utgörs av gnejs som inte är en ”porös” bergart men genomsätts som alla bergarter av mer eller mindre vattenförande sprickzoner. Gnejsens vattenförande förmåga är sannolikt inte bättre i detta område än vad som är normalt, d v s relativt dåliga hydrauliska egenskaper. Västvatten har med grund ovanstående resonemang inte för avsikt att utföra nya geohydrologiska undersökningar i Rösäter.* *Västvatten vill påpeka att LRF inte är en oberoende instans. LRF har vid flera tillfällen anlitat Sweco som hydrogeologiskt sakkunnig i olika sammanhang.* *Ulf Jonasson beskriver att den f.d. grustäkten har använts som skjutbana och ett fullskaligt jordbruk har bedrivits i den primära zonen utan att föroreningar har kunnat påvisats i vattenproverna. Det kan nämnas att Rösäters grundvatten är påverkat av bly enligt 2016 års analysresultat (blyhalten hamnar i klass 3 av totalt 5 klasser i SGU:s bedömningsgrunder). Blyhalten betraktas dock som tjänligt ur dricksvattensynpunkt. I övriga vattentäkter i Färgelanda (Rådanefors, Stigen och Gatersbyn) ligger blyhalten i klass 1. Den högre halten av bly i Rösäter jämfört med andra vattentäkter i Färgelanda kan härstamma från den f.d. skjutbanan i den närliggande grustäkten.* *Det kan anses byråkratiskt att införa regler och restriktioner för att skydda ett tillsynes rent vatten. Syftet med vattenskyddsområden är dock att skydda vattentäkter i ett långsiktigt perspektiv – ett flergenerationsperspektiv. Diffusa föroreningskällor, som jordbruk, har ofta en långsiktig påverkan på mark, yt- och grundvatten och är svåra att åtgärda. Därför upprättas skyddsföreskrifter för hantering av naturgödsel och bekämpningsmedel enligt Naturvårdsverkets Handbok om vattenskyddsområden. När en förorening väl upptäcks i grundvattnet är det således försent och visar att skyddet varit otillräckligt.* *Västvatten har efter synpunkter från Ulf Jonasson och andra instanser gjort flera revideringar i skyddsföreskrifterna som berör Rösäter och de*

	*andra vattenskyddsområden. Revideringarna berör skyddsföreskrifterna avseende växtnäringsämnen (§6) och djurhållning (§7) samt anläggningar för uttag av vatten (**rev nr 5, 6, 7 och 8**). Vidare avser att Västvatten att ändra den primära och sekundära zonens västliga gräns så att den sammanfaller i samma linje (**Rev 14**). Syftet är att förenkla och förtydliga vattenskyddsområdets gränser.* *Angående 16D§ så står det i skyddsföreskrifterna att pålning och spontning inte får utföras utan tillstånd. I den primära skyddszonen förekommer lera och även om det idag verkar osannolikt med ny bebyggelse på detta område så anser Västvatten att paragrafen kan stå kvar.* *Vid samrådsmöten ställde Ulf Jonasson frågan om en möjlig väg skulle vara att utföra avrinningsdiken för att minska påverkan av jordbruksverksamheten på vattentäkten. Västvatten ser inte detta som en lämplig lösning.*

SWECO

SAMRÅDSREDOGÖRELSE: BILAGA 5C
Specifika yttranden avseende Stigens vattenskyddsområde

UPPDRAG	UPPDRAGSLEDARE	DATUM
Färgelanda VSO	Kristina Haglund	2018-03-07
UPPDRAGSNUMMER	UPPRÄTTAD AV	
13002491	Kristina Haglund	

Inkomna yttranden från fastighetsägare, verksamhetsutövare och myndigheter samt Västvattens bemötanden på dessa yttranden

Dalslands miljönämnd	
Dalslands miljönämnd	Vattentäkten är den enda för Stigens samhälle. Skyddsvärdet är mycket stort. Reservvatten saknas, men anges i handlingarna kunna ordnas genom att förbindelsen ordnas mellan Stigen och Färgelanda, men i dagsläget uppges sådan vattenledning ej planeras. Om ledning läggs så kan Stigens vattentäkt även vara reserv för Färgelanda samhälle. På så sätt skulle ömsesidig nytta uppnås. Miljökontoret anser därför att Färgelanda kommun och Västvatten bör ordna en dricksvattenledning mellan Färgelanda och Stigen. Enligt uppgift från kommunen planeras nu för en gång- och cykelväg mellan Stigen och Färgelanda, vilket bör vara ett lämpligt tillfälle att även ordna med dricksvattenledning för framtida behov.
Västvattens bemötande	*Frågan om en dricksvattenledning mellan Stigen och Färgelanda har varit uppe många gånger för diskussion. Tyvärr är det inte ekonomiskt möjligt i dagsläget för Färgelanda Vatten AB.*

LRF Västra Götaland/Färgelanda	
LRF Västra Götaland/Färgelanda	**Teknisk beskrivning:** Det är omotiverat med en tertiär skyddszon vid Stigens vso och den kan därför tas bort. **Skyddsföreskrifter:** **§5 Bekämpningsmedel:** Om den tertiära zonen kvarstår i Stigen vso så anser vi inte att tillståndsplikt är nödvändig i denna zon. Det brukar i regel inte föreskrivas tillståndsplikt i tertiär zon för ytvattentäkter.

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 57 55 50
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund
Miljökonsult
Vänerborg
Telefon direkt +46 (0)521 57 55 55
Mobil +46 (0)725 41 16 55
kristina.haglund@sweco.se

memo01.docx 2012-03-28-14

Västvattens bemötande	*Västvatten anser att en tertiär skyddszon är motiverad eftersom en del av nybildningen i vattentäkten kommer från inducerad infiltration från Bovattnet. SGU har i ett tidigt samråd bedömt denna gränsdragning som rimlig. I tidigare förslag var den tertiära zonen bredare och har minskats under arbetes gång.* *I handboken för vattenskyddsområden (2010:5) står det att reglering kan ske inom den tertiära zonen för att säkerhetsställa det långsiktiga skyddet av vattentäkten. Användning av bekämpningsmedel bedöms kunna påverka ytvattnet under en längre tid och regleras därför i 5§ Bekämpningsmedel i skyddsföreskrifterna.*

Trafikverket; TRV 2016/97905	
Trafikverket	Kommunen säkerställer att skyddsföreskrifter och insatser genomförs i samråd med Trafikverket i händelse av att en olycka sker på väg 173 med utsläpp av kemikalier eller drivmedel som riskerar att förorenar grundvattentäkten. Utsläpp av kemikalier eller drivmedel kommer att kunna påverka grundvattnet under lång tid. Trafikverket anser att Räddningstjänstens eventuella synpunkter på vattenskyddsområdet ska inhämtas och beaktas. För att kunna upprätthålla funktion och standard på det statliga vägnätet förutsätter Trafikverket att normalt underhåll och skötsel inom vägområdet tillåts. Trafikverket framhålla att åtgärder som påkallas på det allmänna transportnätet som en konsekvens av det föreslagna vattenskyddsområdet, ska utredas, projekteras och finansieras av kommunen i samråd med Trafikverket som beslutar i frågorna.
Västvattens bemötande	*Räddningstjänsten har deltagit i samrådet men har inte haft några synpunkter.* *Västvatten bedömer att normalt underhåll och skötsel på väg 173 kan ske i enlighet med föreslagna vattenskyddsföreskrifter.* *Enligt 4§ i väglagen ska tillbörlig hänsyn tas till enskilda intressen och till allmänna intressen; såsom trafiksäkerhet, miljöskydd, naturvård och kulturmiljö. Trafikverket är således skyldig att vidta de skyddsåtgärder som kan krävas till följd av vattenskyddsområdet. Västvatten tolkar Trafikverkets yttrande att kommunen ska bekosta en riskvärdering beträffande vilka risker som finns och vilka skyddsåtgärder som kan krävas. Trafikverket ska dock stå för kostnaderna för dessa åtgärder menar Västvatten.*

Länsstyrelsen	
Länsstyrelsen	**Synpunkter på det tekniska underlaget:** När det gäller vattentäkten Stigen fanns i tidigare förslag till skyddszoner en viss marginal till isälvsavlagringens utbredning på jordartskartan vilket länsstyrelsen fann positivt.
Västvattens bemötande	*SGU hade synpunkter på den tidigare gränsdragningen och gränsen har därför gjorts om inför samrådsutskicket. SGU påpekade att det sekundära skyddsområdet centralt i väster var mycket smalt och föreslog att det skulle göras bredare eller skapa en nordlig och en sydlig sekundär del. Sweco valde det senare alternativet.*

Statens geotekniska institut (SGI)	
SGI	SGI noterar att vattentäkterna i Gatersbyn 2 samt Stigen berörs av områden som har förutsättningar för spontana skred. Vi uppfattar att vattentäkterna har funnits en längre tid tillbaka, men vill ändå peka på vikten av att eventuell omgivningspåverkan från vattenuttagen följs upp och att skredrisken beaktas i markanvändningen.
Västvattens bemötande	*Västvatten är medvetna om att området där vattentäkten ligger har karterats som ett område som har förutsättningar för spontana skred. Det finns dock inga planer att leta efter en ny vattentäkt. I dagsläget registreras vattenuttaget kontinuerligt i Stigens vattentäkt. Färgelanda Vatten AB har för avsikt att installera divers i kommunens samtliga uttagsbrunnar för att kontrollera grundvattennivåerna.*

SWECO

SAMRÅDSREDOGÖRELSE: BILAGA 5D
Specifika yttranden avseende Rådanefors vattenskyddsområde

UPPDRAG	UPPDRAGSLEDARE	DATUM
Färgelanda VSO	Kristina Haglund	2018-03-07
UPPDRAGSNUMMER	UPPRÄTTAD AV	
13002491	Kristina Haglund	

Inkomna yttranden från fastighetsägare, verksamhetsutövare och myndigheter samt Västvattens bemötanden på dessa yttranden

Dalslands miljönämnd	
Dalslands miljönämnd	Vattentäkten är den enda för Rådanefors. Täkten togs i drift 2002 har god kapacitet och försörjer för närvarande endast 17 hushåll och 1 verksamhet. Reservvattnet ombesörjs genom att dricksvattnet kan transporteras i tankar till Rådanefors vid behov. Beträffande riskerna för vattentäkten så framgår av handlingarna att i en av de avloppsdammar som ingår i kommunens avloppsreningsanläggning, vilket ligger nära vattentäkten, ”finns en risk att spillvatten infiltrerar ned i berget och kan påverka grundvattenkvaliteten”. Miljökontoret rekommenderar att kompletterande mikrobiologisk provtagning bör övervägas (t.ex. virus). Vidare står i remitterade materialet att ”för att helt eliminera risken för påverkan bör dammarna vara helt täta eller avvecklas”. Som åtgärd anges följande, ”genom att utföra aktiv tillsyn inom vattenskyddsområdet med tillräcklig frekvens bör bedömda risker kunna elimineras”. Miljökontoret anser inte att detta är tillräckligt beträffande risken från avloppsreningsanläggningen. Eftersom avloppsreningen sedan ett antal år utförs av en privat aktör, enligt ett alternativt behandlingskoncept, så bör kommunen istället, tillsammans med Västvatten, ta ställning till om detta ska fortsätta eller om kommunen/Västvatten ska återta driften av reningsverket och dammarna avvecklas. Den i handlingarna nämnda risken för att spillvatten kan infiltrera ned i berget och påverka grundvattenkvaliteten, kan innebära krav på extra skyddsåtgärder för avloppsreningsanläggningen.
Västvattens bemötande	*Västvatten delar Dalslands miljö- och energinämnds analys om vattentäkten i Rådanefors och har skickat vidare synpunkterna till Färgelanda kommun. I dagsläget ingår mikrobiologisk analys av råvattnet.*

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 57 55 50
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund
Miljökonsult
Vänerborg
Telefon direkt +46 (0)521 57 55 55
Mobil +46 (0)725 41 16 55
kristina.haglund@sweco.se

memo01.docx 2012-03-28-14

SWECO

	Avseende krav på extra skyddsåtgärder för avloppsreningsanläggningen så anser Västvatten att det ingår i den nuvarande tillsynen som Dalslands miljö- och energikontor ansvarar för.

Länsstyrelsen	
Länsstyrelsen	**Synpunkter på det tekniska underlaget:** Av underlaget för Rådanefors framgår att gränsen för sekundär går 10 meter ut i sjön Bruksviken vilket bedöms som ett tillräckligt stort säkerhetsavstånd. Någon motivering till detta redovisas inte.
Västvattens bemötande	*Västvatten avser att ändra den sekundära gränsen så att den går i strandlinjen. Det blir en tydligare gränsdragning och skyddsföreskrifterna är anpassade till verksamheter på land* ***(Rev 16).***

Jan och Barbara Sandell, Mellområdane 1:17	
Jan och Barbara Sandell	**Synpunkter på förslag till skyddsföreskrifter:** Fordonstvätt med biologiskt lätt nedbrytbara rengöringsmedel bör ej kräva tillstånd i sekundär skyddszon. Spridning av stallgödsel för trädgårdsodling för hushållets eget behov bör ej kräva tillstånd i sekundär skyddszon. **Angående tekniskt underlag:** Det inger oro att avloppsreningsverket och behandlingsdammarna utpekas som en risk för vattentäkten. Som anslutna till dricksvattennätet anser vi att skyddet av dricksvattnet måste prioriteras. I handlingarna står att det finns risk att spillvatten från en av dammarna infiltrerar ned i berget och kan påverka grundvattenkvaliteten och att dammarna bör vara helt täta eller avvecklas. Hur används dessa avloppsdammar idag? Är den nya avloppsreningsmetodiken som infördes fortfarande igång? Har detta utvärderats? Som VA-abonnent vore det intressant med information om detta. Vi förutsätter att Västvatten och kommunen tar ställning till vilka åtgärder som bör vidtas för att eliminera risken för dricksvattnets kvalitet.
Västvattens bemötande	*Västvatten har beslutat att revidera föreskrift (§3) fordonstvätt och förbjuda fordonstvätt inom primär och sekundär skyddszon* ***(Rev 1****). Detta blir tydligare och innebär mindre administration. Biltvätt bör ske i tvätthall som är avsedd för detta.* *Västvatten avser att förtydliga i skyddsföreskriften för Rådanefors samt de övriga tre vattenskyddsområdena att undantag ska gälla för hantering som motsvarar årlig skötsel av privat tomtmark. (****Rev 17****).* *Angående oron kring dricksvattnet kvalitet p.ga närheten till avloppsreningsverket så har synpunkterna skickats vidare till Färgelanda kommun och Dalslands miljö- och energiförbund som är huvudman respektive tillsynsmyndighet.*

Trafikverket; TRV 2016/97905	
Trafikverket	Kommunen säkerställer att skyddsföreskrifter och insatser genomförs i samråd med Trafikverket i händelse av att en olycka sker på väg 173 med utsläpp av kemikalier eller drivmedel som riskerar att förorenar grundvattentäkten. Utsläpp av kemikalier eller drivmedel kommer att kunna påverka grundvattnet under lång tid. Enligt Länsstyrelsens policy ska en riskanalys utföras för åtgärd som ligger inom 150 m från denna typ av trafikled. Trafikverket anser att Räddningstjänstens eventuella synpunkter på vattenskyddsområdet ska inhämtas och beaktas. För att kunna upprätthålla funktion och standard på det statliga vägnätet förutsätter Trafikverket att normalt underhåll och skötsel inom vägområdet tillåts. Trafikverket framhålla att åtgärder som påkallas på det allmänna transportnätet som en konsekvens av det föreslagna vattenskyddsområdet, ska utredas, projekteras och finansieras av kommunen i samråd med Trafikverket som beslutar i frågorna.
Västvattens bemötande	*Räddningstjänsten har deltagit i samrådet men inte haft några synpunkter.* *Västvatten bedömer att normalt underhåll och skötsel på väg 173 kan ske i enlighet med föreslagna vattenskyddsföreskrifter.* *Enligt 4§ i väglagen ska tillbörlig hänsyn tas till enskilda intressen och till allmänna intressen, såsom trafiksäkerhet, miljöskydd, naturvård och kulturmiljö. Trafikverket är således skyldig att vidta de skyddsåtgärder som kan krävas till följd av vattenskyddsområdet. Västvatten tolkar Trafikverkets yttrande att kommunen ska bekosta en riskvärdering beträffande vilka risker som finns och vilka skyddsåtgärder som kan krävas. Trafikverket ska dock stå för kostnaderna för dessa åtgärder menar Västvatten.*

SWECO

SAMRÅDSREDOGÖRELSE: BILAGA 5E
Specifika yttrande avseende Gatersbyns vattenskyddsområde

UPPDRAG	UPPDRAGSLEDARE	DATUM
Färgelanda VSO	Kristina Haglund	2018-03-07
UPPDRAGSNUMMER	UPPRÄTTAD AV	
13002491	Kristina Haglund	

Inkomna yttranden från fastighetsägare, verksamhetsutövare och myndigheter samt Västvattens bemötanden på dessa yttranden

Dalslands miljönämnd	
Dalslands miljönämnd	Vattenskyddsintresset står i konflikt med de påverkande verksamheter som finns inom föreslaget vattenskyddsområde (väg 173, bilverkstad, industri m.m.). Ur denna aspekt är vattentäktens lokalisering inte lämplig. Täkten anges vara reservvattentäkt med begränsad kapacitet. Det är viktigt att kommunen är medveten om att bildande av vattenskyddsområden kan innebära krav på externa skyddsåtgärder för befintliga verksamheter. Förslaget till föreskrifter innebär också att ett förbud mot anläggande av bergvärmepump för ett inte obetydligt antal fastigheter.
Västvattens bemötande	*Västvatten är medvetna om att vattentäkten står i konflikt med andra verksamheter. Behovet av kommunalt dricksvatten måste dock väga tungt och eftersom vattentäkten används emellanåt idag anser Västvatten och Färgelanda vatten att vattentäkten måste skyddas med ett vattenskyddsområde.* *Västvatten har informerat Färgelandas kommunstyrelse och kommunfullmäktige om bildandet av vattenskyddsområdet kring Gatersbyn 2 och redovisat hur skyddsföreskrifterna kommer att formuleras. Kommunfullmäktige har gett sitt godkännande att gå vidare med arbetet för bildandet av vattenskyddsområdet.* *Angående bergvärmepumpar så står det i 17§ i skyddsföreskrifterna att nyetablering av anläggning för lagring och utvinning är tillståndspliktigt. Det kommer således inte att vara förbjudet att anlägga bergvärmepumpar i den sekundära zonen där bostadshus finns. Däremot ställer sig Västvatten frågande till nämndens resonemang om att föreskriften påverkar många fastighetsägare. Det faktum att en föreskrift påverkar flera fastighetsägare kan aldrig vara en anledning att inte införa den, utan är bara en indikation på en betydlig riskminskning*

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 57 55 50
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Kristina Haglund
Miljökonsult
Vänerborg
Telefon direkt +46 (0)521 57 55 55
Mobil +46 (0)725 41 16 55
kristina.haglund@sweco.se

memo01.docx 2012-03-28-14

	för vattentäkten. Möjligheten att anlägga bergvärmepump kan heller inte anses vara en rättighet för en fastighetsägare utan är bara ett av flera alternativ till effektiv uppvärmning av fastigheter.

Länsstyrelsen	
Länsstyrelsen	I grundvattenprover från Gatersbyn har i grundvattnet påvisats alifater (C16-C35) och länsstyrelsen anser att det bör rekommenderas att kommunen utreder källan till detta.
Västvattens bemötande	*Västvatten har informerat Dalslands miljö- och energikontor om det påvisade halterna av alifater (C16-C35) i grundvattnet vid Gatersbyn,*

Statens geotekniska institut (SGI)	
SGI	SGI noterar att vattentäkterna i Gatersbyn 2 samt Stigen berörs av områden som har förutsättningar för spontana skred. Vi uppfattar att vattentäkterna har funnits en längre tid tillbaka, men vill ändå peka på vikten av att eventuell omgivningspåverkan från vattenuttagen följs upp och att skredrisken beaktas i markanvändningen.
Västvattens bemötande	*Västvatten är medvetna om att området där vattentäkten ligger har karterats som ett område som har förutsättningar för spontana skred. Det finns dock inga planer att leta efter en ny vattentäkt. I dagsläget registreras vattenuttaget kontinuerligt i Gatersbyn 2 vattentäkt. Färgelanda Vatten AB har för avsikt att installera divers i kommunens samtliga uttagsbrunnar för att kontrollera grundvattennivåerna.*

Statens geologiska undersökning (SGU)	
SGU	Utöver tidigare synpunkter vill SGU i samband med denna remiss tillägga följande kommentarer, främst gällande vattentäkten Gatersbyn 2. SGU anser att det bör förtydligas om Färgelanda vatten har ett nyttjanderättsavtal med markägaren i stycket 2.2 (ägarförhållande). SGU föreslår vidare att den primära skyddszonens utbredning bör beräknas med uttaget 100 m^3/dygn, detta med anledning av att vattentäkten Gatersbyn 2 utgör reservvattentäkt och enligt underlaget har en maximal kortvarig kapacitet på 100 m^3/dygn men på lång sikt endast bedöms ge 30 m^3/dygn. Även om vattentäkten inte klarar av att leverera denna mängd kontinuerligt är det inte osannolikt att i det fall den behövs kommer den under en kortare tid gå med hög kapacitet. SGU vill även upplysa om att för det grundvattenmagasin som visas i bild 4 har en hydrogeologisk beskrivning i SGU: s serie K sammanställts och beräknas vara tillgänglig under senare halvan av 2017.

Västvattens bemötande	*Fastighetsbeteckningen som vattentäkten är belägen på är felaktig i det tekniska underlaget. Rätt fastighetsbeteckning är Gatersbyn 1:106 och fastigheten ägs av Färgelanda kommun (**Rev 18**).* *Västvatten avser att ändra beräkningarna av skyddszonernas utbredning enligt SGU:s synpunkter. Vattenuttaget 100 m^3/dygn kommer att användas i beräkningarna vilket innebär att den primära zonen har arean 0,025 km^2. I det nu liggande förslaget är arean 0,02 km^2 på den primära zonen så förändringen är inte så stor i praktiken (**Rev 19).***

Trafikverket; TRV 2016/97905	
Trafikverket	Kommunen säkerställer att skyddsföreskrifter och insatser genomförs i samråd med Trafikverket i händelse av att en olycka sker på väg 172 och väg 173 med utsläpp av kemikalier eller drivmedel som riskerar att förorenar grundvattentäkten. Utsläpp av kemikalier eller drivmedel kommer att kunna påverka grundvattnet under lång tid. Enligt Länsstyrelsens policy ska en riskanalys utföras för åtgärd som ligger inom 150 m från denna typ av trafikled. Trafikverket anser att Räddningstjänstens eventuella synpunkter på vattenskyddsområdet ska inhämtas och beaktas. För att kunna upprätthålla funktion och standard på det statliga vägnätet förutsätter Trafikverket att normalt underhåll och skötsel inom vägområdet tillåts. Trafikverket framhålla att åtgärder som påkallas på det allmänna transportnätet som en konsekvens av det föreslagna vattenskyddsområdet, ska utredas, projekteras och finansieras av kommunen i samråd med Trafikverket som beslutar i frågorna.
Västvattens bemötande	*Räddningstjänsten har deltagit i samrådet men inte haft några synpunkter.* *Västvatten bedömer att normalt underhåll och skötsel på väg 173 kan ske i enlighet med föreslagna vattenskyddsföreskrifter.* *Enligt 4§ i väglagen ska tillbörlig hänsyn tas till enskilda intressen och till allmänna intressen; såsom trafiksäkerhet, miljöskydd, naturvård och kulturmiljö. Trafikverket är således skyldig att vidta de skyddsåtgärder som kan krävas till följd av vattenskyddsområdet. Västvatten tolkar Trafikverkets yttrande att kommunen ska bekosta en riskvärdering beträffande vilka risker som finns och vilka skyddsåtgärder som kan krävas. Trafikverket ska dock stå för kostnaderna för dessa åtgärder menar Västvatten.*

SWECO

Synpunkter IAC, daterat 2017-02-23	
IAC	1.Vi har väldigt svårt att förstå att ni planerar ett vattenskyddsområde som omfattar Färgelandas största arbetsgivare utan att ta reda på vilken omfattning vår verksamhet har. I rapporten nämns 150 anställda vilket för närvarande är 450 personer, beskrivningen av vilken typ av produktion och i vilken omfattning är direkt felaktig. Med hänvisning till ovanstående så anser vi att en ny studie måste göras för att se vilka begränsningar ett vattenskyddsområde innebär för IAC i sin möjlighet att verka på platsen i en framtid. 2. Det finns i er beskrivning uppgift om att det endast är en reservanläggning med en uppskattad kapacitet av ca 30 m^3/dygn, och nuvarande behov är ca: 364 m^3/dygn. Det innebär att det endast täcker upp ca 10 % av behovet. Vi anser att denna vattentäkt inte är avgörande för kommunens vattenbehov utan andra möjligheter måste utredas. 3. Uppgifterna om IAC s verksamhet så står det inget om 2 av våra kärnverksamheter som är Formsprutning och Måleri. I vårt måleri används en betydande mängd av Färg som innehåller Lösningsmedel i olika stor grad. Denna verksamhet genererar en hel del farligt avfall (2§, 3§), som förvaras inom det av er föreslagna området. (1000 lit) Visserligen så sker denna förvarning enligt gällande föreskrifter hos vår tillsynsmyndighet (Dalslands Miljönämnd), men stor potentiell risk finns att det kan uppstå spill vid transport från produktionslokal till förvaringsutrymmet någon gång i framtiden. 4. Det nämns inget i er rapport om att det sen ca 10 år tillbaks, i Stadsplanen, finns en planerad utfartsväg (15§ Väg), som kommer att dras från IAC och ansluta på grusväg ovanför Vattentäkten innan utfarten vid Stelab och sedan ut på Väg 173. Då vår verksamhet är mycket expansiv framgent så kommer sannolikt denna väg att anläggas inom de närmaste åren, för att få ett bättre Logistikflöde i verksamheten. Detta är en parameter som avsevärt påverkar risken för spill från någon Lastbil. Det går ca 50-60 Trailer/dag från fabriken med gods. 5. Det finns enl. 10§ förbud mot att ha upplag av träprodukter i större omfattning. IAC har ett mycket stort antal impregnerade träpallar som förvaras utomhus inom er föreslagna Sekundära skyddszon. Risken är att urlakning av impregnering ur dessa kan påverka vattentäkten negativt. 6. Det finns inom skyddszonen ca 6 st stora 40 m^3 Sopcontainers (11§ Avfall) med div. olika fraktioner av industriavfall. Risk finns att någon av dessa Containers är inte alltid är helt täta varför risk för att urlakning skulle kunna ske i framtiden vilket skulle kunna påverka vattentäkten. 7. Upplag av snö, (14§ Snö), förekommer inom Skyddszonen då det är stora ytor att röja så att truckar och lastbilar skall kunna lastas och lossas.

	8. (15§ Väg). Snöbekämpning sker dagligen vintertid för att säkerställa en säker logistikhantering IAC Färgelanda är kommunens största privata arbetsgivare och är för närvarande i en expansiv fas. IAC ser ert förslag som ett stort hinder att utveckla verksamheten och kommer i förlängningen att påverka vår möjlighet att bedriva verksamheten i den omfattning som vi har idag. Både kostnads mässigt och praktiskt. Som ett ISO 14001 certifierad företag så har vi ett miljölednings system och därmed de kontroller som krävs för att minimera vår miljöpåverkan samt att vi med god marginal uppfyller utsläppsnivåer som vi enligt lag är skyldiga att hålla oss under. Därmed anser vi att vi uppfyller den miljöhänsyn som åligger oss. IAC utgår med hänvisning till ovanstående att ytterligare faktainsamling kommer ske och en ny rapport som ger en nyanserad bild med korrekt beskrivning av konsekvenser av föreslaget vattenskyddsområde.
Västvattens bemötande	*Västvatten hade ett separat möte med IAC den 9 maj 2017 där IAC:s synpunkter diskuterades.* *1.Västvatten beklagar att uppgifterna angående IAC är felaktig och kommer att ändra informationen angående antal anställda och typ av produktion i den tekniska beskrivningen (**Rev 20**). Västvatten är medvetna om att IAC är en stor och viktig industri för Färgelanda. Vattentäkten vid Gatersbyn 2 har funnits under flera decennier. Genom att införa ett vattenskyddsområde kring vattentäkten förtydligar man skyddsvärdet kring vattentäkten. Redan idag måste verksamheter kring vattentäkten bedriva sin verksamhet så att det inte innebär någon skada på vattentäkten.* *2. Västvatten är medvetna om att vattentäkten står i konflikt med andra verksamheter och att kapaciteten är begränsad. Alternativa dricksvattenlösningar har utretts men Gatersbyn 2 är i dagsläget det bästa alternativet. Behovet av kommunalt dricksvatten måste väga tungt och eftersom vattentäkten används emellanåt idag anser Västvatten och Färgelanda vatten att vattentäkten måste skyddas genom att upprätta ett vattenskyddsområde.* *3. För de produkter och ämnen som regleras i IAC:s tillstånd så behöver inte motsvarande delar ytterligare tillståndsprövas enligt vattenskyddsområdet skyddsföreskrifter. Det krävs skyddsåtgärder vid hantering och lagring av produkterna som redan idag måste följas som IAC skriver. Dalslands miljö- och energikontor kommer fortsätta att bedriva sin tillsyn av verksamheten.* *4. För att anlägga en väg på ett vattenskyddsområde krävs tillstånd enligt § 15 i skyddsföreskrifterna (Väg). Det är därmed möjligt att anlägga en väg på ett sekundärs skyddsområde efter en*

	tillståndsansökan. Eventuellt kommer tillståndet att villkoras med t.ex. försiktighetsåtgärder vid schaktning. *5. Impregnerade träpallar som IAC skriver om i sitt bemötande är snarare avfall (se svar på fråga 6) än timmer.* *6.IAC:s avfallshantering regleras i verksamhetens tillstånd. Därför behöver motsvarande delar inte ytterligare tillståndsprövas enligt vattenskyddsområdet skyddsföreskrifter. Angående containrars täthet bör detta redan idag säkerhetsställas genom verksamhetens egenkontroll.* *7 och 8. Skyddsföreskriften §14 avser snö från trafikerade ytor **utanför** den sekundära zonen. Det är således tillåtet att lägga upp snö från vägar inom den sekundära skyddszonen.* *Flera av de krav som skyddsföreskrifterna innebär måste IAC förhålla sig till inom det nuvarande tillståndet som Dalslands miljö- och energikontor sköter tillsynen på. Västvattnets uppfattning är att de ökade krav som vattenskyddsområdet innebär inte ska hindra IAC:s verksamhet.*

SWECO

PM

UPPDRAG	UPPDRAGSLEDARE	DATUM
Färgelanda VSO	Kristina Haglund	2016-09-12
UPPDRAGSNUMMER	UPPRÄTTAD AV	
1352155000	Hans Björkman	

Kommentarer till Länsstyrelsens yttrande

Bakgrund

Länsstyrelsen har i yttrande 2016-06-09 lämnat synpunkter på förslagen till vattenskyddsområde (VSO) i Gatersbyn, Rådanefors, Rösäter och Stigen. De tekniska beskrivningarna (TB) har reviderats och kompletterats med anledning av synpunkterna. En del av synpunkterna är ibland gemensamma för de 4 VSO. Flera av dessa har vi valt att i nuläget inte arbeta in i TB eller endast i några av dem. Vi vill dock kommentera vad som ligger till grund för våra bedömningar.

Synpunkter på de tekniska underlagen

Länsstyrelsens *kommentarer är kursiverad* och Swecos kommentarer i normal text.

Arbetet ska bland annat omfatta redovisning av grundvattendelare, grundvattennivåer. Flera av vattentäkterna saknar redovisning av detta.

Samtliga jordartskartor har nu uppdaterats och visar bedömda ytvattendelare. Endast Rösäter visar en grundvattendelare som identifierats vid en provpumpning. Ytvattendelare och grundvattendelare kan sammanfalla men det är inte alltid fallet. Vi har inte tillräckligt tekniskt underlag att markera grundvattendelare. För att undersöka om grundvattendelare förekommer i t ex en isälvsavlagring krävs ofta en omfattande provpumpning samt utvärdering. Resultatet av provpumpningen är bland annat beroende på antalet observationspunkter och var de ligger i förhållande till en grundvattendelare. Det krävs således ofta ganska kostsamma undersökningar för att fastställa om och var grundvattendelare finns. Ett motiv är att man då kan lägga en gräns för en skyddszon inom en isälvsavlagring. De 4 aktuella vattentäkterna i Färgelanda har relativt begränsade skyddszoner och vi väljer att skydda hela isälvsområdena där dessa förekommer. Det går att göra omfattande undersökningar men vår bedömning är att detta inte är ekonomiskt försvarbart för mindre vattentäkter såsom de fyra grundvattentäkterna i Färgelanda kommun.

Detta innebär att ingen hänsyn har tagits till grundvattenytans gradient och det bör kommenteras hur den kan påverka skyddszonernas utbredning. Ett bättre hydrogeologiskt underlag skulle ge bättre säkerhet vid beräkningen av transporttider, bedömningen av grundvattendelare och därmed avgränsningen av skyddszoner.

Det är riktigt att vi inte tagit hänsyn till grundvattenytans gradient. Gradienten varierar beroende på uttagets storlek och grundvattengradienten i vila är annorlunda än vid ett uttag.

Sweco
Södergatan 1

SE-462 34 Vänersborg, Sverige
Telefon +46 (0)521 575550
Fax +46 (0)521 65510
www.sweco.se

Sweco Environment AB
Org.nr 556346-0327
Styrelsens säte: Stockholm

Hans Björkman
Hydrogeolog
Vänersborg
Telefon direkt +46 (0)521 57 55 56
Mobil +46 (0)708 65 51 02
hans.bjorkman@sweco.se

Vattenhastigheten ökar med ökad gradient men det viktiga, enligt vår bedömning, är att gränsen dras på ett avstånd som innefattar en tillräckligt stor vattenvolym för att rinnriden skall vara tillräcklig, oavsett gradient. När det gäller bergbrunnar elongeras ofta ett påverkansområde i de riktningar där de mest vattenförande sprickorna bedöms finnas. När det gäller magasin i jord bestäms påverkansområdets utseende av resultaten av provpumpningar men till stor del även av topografi och avlagringens typ och morfologi. De 4 aktuella vattentäkterna i Färgelanda har relativt begränsade skyddszoner och vi väljer att skydda hela isälvsområdena där dessa förekommer. Vår bedömning är att studier av gradienten inte medför att gränserna kommer att dras annorlunda.

Referens för porositet saknas.

I områden med sand och grus i olika fraktioner ansätter vi ofta en effektiv porositet (n_e, där vatten kan strömma fritt) på 20 %. Den effektiva porositeten beror på kornstorleken och varierar för friktionsmaterial mellan i storleksordningen 15 % - 35%. Vid undersökningsborrningar görs oftast endast en kornstorleksbedömning i fält av erfaren geolog. Siktning av jordprover har inte utförts vid fältarbetet för de fyra aktuella grundvattentäkterna i Färgelanda kommun. Oftast utförs detta endast vid dimensionering av större brunnar. Det är även viktigt att ha med sig att kornstorleken i en avlagring varierar stort och därmed även den effektiva porositeten. Det gäller således att försöka göra en bedömning av hur stor den effektiva porositeten är som medeltal i avlagringen. Även om man siktar prover från en borrpunkt så gäller den beräknade porositeten endast den punkten och förhållandena är sannolikt ganska annorlunda redan några meter därifrån. Vi väljer därför ofta att ange n_e till 20 % som ligger i nedre delen av skalan vilket innebär att skyddsområdets utsträckning blir åt det större hållet, ett något konservativt synsätt men ger kanske lite ökat skydd.

Grundvattenförande lagrets mäktighet.

För att beräkna vattnets uppehållstid i marken måste det vattenförande lagrets mäktighet användas. Även detta blir en bedömning. Exempelvis kan vi tänka oss ett 1 meter långt utsnitt i en lagerföljd som karteras som sand. Om det förekommer 1 dm grovsand i denna lagerföljd kommer kanske 90 % av vattnet att strömma i det skiktet. Ibland kan skillnaderna i kornstorlek vara så liten att det inte upptäcks vid en kartering men skillnaderna i vattenförande förmåga kan ändå vara väsentlig. Till detta kommer även skillnaden att kornstorleken varierar stort inom en avlagring vilket gör att enstaka siktprover inte ger så mycket hjälp i det stora hela.

För att bedöma det vattenförande lagrets mäktighet tittar vi på utförda borrningar och gör en bedömning vad som kan vara en rimlig vattenförande medelmäktighet i avlagringen. Finns inga borresultat får vi ändå ansätta en siffra som får grunda sig på erfarenhet. En mindre vattenförande mäktighet innebär att skyddsområdet blir större.

Resultat från provpumpningar.

Vattentäkterna i Röster och Rådanefors har tillstånd enligt vattenlagen eller miljöbalken. Till grund för tillståndsansökningarna har provpumpningar utförts. Tekniska beskrivning för dessa båda täkter har kompletterats med uppgifter från provpumpningarna. För ytterligare uppgifter

hänvisas till teknisk beskrivning för respektive tillståndsansökan. Resultaten har dock legat till grund för förslagen till teknisk beskrivning för vattenskyddsområdena för dessa täkter.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har föreslagit ett antal områden som ska bilda nya grundvattenförekomster inom vattenförvaltningen, varav Rådanefors är ett av dessa områden. Vid avgränsning av grundvattenförekomster i kristallint berg har SGU utgått från vattentäkter och avgränsat det område varifrån grundvattenbildningen till den aktuella dricksvattentäkten sker.SGUs avgränsning är översiktlig, men fundera ändå på varför det är skillnad på de båda områdena.

Hur SGU gjort sin avgränsning framgår inte men sannolikt är det enbart en principiell avgränsning. Det är ett bergområde med normal grundvattenförekomst i berg såsom i princip alla andra bergområden. Sannolikt är det förekomsten av en kommunal uttagsbrunn som motiverar SGUs ställningstagande. Vår bedömning är att SGUs gräns av grundvattenförekomsten inte skall ses som gränserna för ett vattenskyddsområde.

För grundvattentäkter bör normalt hela tillrinningsområdet ingå i vattenskyddsområdet för att förhindra att vattentäkten påverkas negativt i ett långsiktigt perspektiv. När avsteg görs från detta bör det motiveras tydligt.

Gränserna för primär och sekundär skyddszon skall förläggas på avstånd från brunnen så att rinntiderna i grunden uppgår till 100 dagar respektive 1 år för att vatten skall hinna genomgå behandling/spädas ut samt att föroreningar skall hinna upptäckas. Gränserna skall vara miljömässigt motiverade för att inte göra omotiverat stora vattenskyddsområden som belastar fastigheter samtidigt som det sägs att i princip skall hela tillrinningsområdet skyddas, något som kan tyckas lite motsägelsefullt.

Som tidigare nämnts är vi medvetna om att det tekniska underlaget för det aktuella grundvattentäkterna är mer eller mindre omfattande. Avstånden till gränserna för rinntiderna beräknas med mer eller mindre osäkra geologiska uppgifter till grund. De hydrauliska egenskaperna i jord eller i sprickorna i berg varierar stort även inom korta avstånd. I slutändan görs många bedömningar och förenklingar med stöd av geologisk kunskap och erfarenhet.

Beräkning av rinntider är ett av flera verktyg för att avgränsa ett vattenskyddsområde. Ett kanske viktigare verktyg är att studera nybildningsområden. Många gånger är nybildningsområden i form av t ex isälvsmaterial ganska väl avgränsade och medelnettonederbörden över flera år är relativt väl angiven. Vår bedömning är att eftersom nybildningen i isälvsmaterial är betydligt större än i berg måste i första hand isälvsmaterial skyddas. I ett bebyggt område måste även bedömningar göras ifall hus- och vägdräneringar avleder vatten som då inte bildar grundvatten.

Sammanfattningsvis är det många antagningar som måste göras och det leder till att vattenskyddsområdet har en utsträckning som är bedömd. Vår bedömning är att ett fastställt vattenskyddsområde som baseras på geologisk kunskap och erfarenhet är bättre än inget vattenskyddsområde alls.

KSAU § 136 Dnr KS 2019-206

Samråd avseende Klimatanpassningsplan för Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att sända ut förslag till Klimatanpassningsplan på samråd enligt Plan- och bygglagen 3 kap 9 §. Förslaget skickas även till partigrupperna i Färgelanda kommun för samråd.

Yrkande

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet beslutar föreslå kommunstyrelsen besluta att sända ut förslag till Klimatanpassningsplan på samråd enligt Plan- och bygglagen 3 kap 9 § med följande tillägg: att förslaget även skickas till partigrupperna i Färgelanda kommun för samråd.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och finner att arbetsutskottet beslutar att föreslå kommunstyrelsen besluta att sända ut förslag till Klimatanpassningsplan på samråd enligt Plan- och bygglagen 3 kap 9 §. Förslaget skickas även till partigrupperna i Färgelanda kommun för samråd.

Ärendebeskrivning

Enligt Plan- och bygglagens 3 kapitel 5 § ska kommunen i översiktsplanen ge sin syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Förslag till klimatanpassningsplan för Färgelanda kommun har upprättats.

Den globala uppvärmningen innebär att klimatet förändras i hela världen. Förändringarna kommer påverka samhället och den samhällsstruktur vi har idag. Det är osäkert med vilken hastighet och vilka de totala konsekvenserna blir. Klimatförändringen kommer främst att innebära förändringar i nederbörd och temperatur. Detta innebär påfrestningar för människor, samhällen och naturen både globalt och lokalt. För att kommunen ska klara av dessa förändringar krävs en analys av konsekvenserna och en plan för hur förändringarna ska hanteras.

Forts

Forts KSAU § 136

Klimatanpassningsplanen har en tydlig avgränsning då den framförallt fokuserar på kommunala verksamheter och samhällsviktiga funktioner. Dessa verksamheter och funktioner har analyserats utifrån förväntade konsekvenser och förslag till åtgärder har tagits fram.

Denna klimatanpassningsplan är ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan.

Beslutsunderlag

Avdelning Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 21 maj 2019.
Förslag Klimatanpassningsplan Färgelanda kommun.

Plan- och byggchefen informerar.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

Tjänsteskrivelse
2019-05-21

Diarienr: KS 2019-206
2017-472

Samhällsutveckling
Plan- och byggchef
Beatrice Hjärn
0528 - 56 71 66
beatrice.hjarn@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Beslut om samråd avseende förslag till Klimatanpassningsplan för Färgelanda kommun

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att sända ut förslag till Klimatanpassningsplan på samråd enligt plan- och bygglagen 3 kap 9 §.

Ärendebeskrivning

Enligt plan- och bygglagen 3 kapitel 5 § ska kommunen i översiktsplanen ge sin syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Plan- och byggkontoret, säkerhetsamordnare och folkhälsostrateg har därmed upprättat ett förlag till klimatanpassningsplan för Färgelanda kommun. Arbetet med klimatanpassningsplanen startade med en gemensam workshop där samtliga Dalslands kommuner var inbjudna samt Norra Älvsborgs Räddningstjänstförbund (NÄRF), Dalslands miljö- och energiförbund och Västvatten AB.

Den globala uppvärmningen innebär att klimatet förändras i hela världen. Förändringarna kommer påverka samhället och den samhällsstruktur vi har idag. Det är osäkert med vilken hastighet och vilka de totala konsekvenserna blir. Klimatförändringen kommer främst att innebära förändringar i nederbörd och temperatur. Detta innebär påfrestningar för människor, samhällen och naturen både globalt och lokalt. För att kommunen ska klara av dessa förändringar krävs en analys av konsekvenserna och en plan för hur förändringarna ska hanteras.

Klimatanpassningsplanen har en tydlig avgränsning då den framförallt fokuserar på kommunala verksamheter och samhällsviktiga funktioner. Dessa verksamheter och funktioner har analyserats utifrån förväntade konsekvenser och förslag till åtgärder har tagits fram.

Denna klimatanpassningsplan är ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan.

Susanne Korduner
Kommunchef

Maria Wagerland
Avdelningschef Samhällsutveckling

Beslutet skickas till:
Plan- och byggkontoret
Folkhälsostrateg
Säkerhetssamordnare

Färgelanda kommun

KLIMATANPASSNINGSPLAN

kommun, Västra Götalands län

KAP 19

Tematiskt tillägg till Översiktsplanen för Färgelanda kommun.

Antagen 2019-xx-xx § x

Laga kraft 2019-xx-xx

ce Hjärn
n byggchef

Evelina Hofling
T.f Plan- och byggchef

Elisabet Niklasson
Säkerhetssamordnare

Lillan Fahlstedt
Folkhälsostrateg

Foton på framsidan, uppifrån, från vänster till höger:

Lillån i Färgelanda Centrum, bakom Coop, 2014-10-20. Kommunens bildarkiv.
Ellenö, 2007. Kommunens bildarkiv.
Skogsbrand, köpt av Mostphotos.
Plogning av parkering, köpt av Mostphotos.
Ellenösjön, översvämning 2015. Kommunens bildarkiv.
Vattenslang, köpt av Mostphotos

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1

Inledning 1

Kunskap förändras 1

Vad är klimatanpassning? 1

Klimatförändring vad innebär det? 2

Syfte 2

Tidsperspektiv 3

Kommunens ansvar 3

Enskilda fastighetsägares ansvar 3

Ansvar bland andra aktörer 3

Finansiering 4

Klimatförändringens ekonomiska konsekvenser 4

Politiska styrdokument 5

Nationellt 5

Regionalt 5

Lokalt 5

I Färgelanda kommun 6

Klimatförändringar i kommunen 6

Medeltemperatur och vegetationsperiod 6

Nederbörd och översvämning 6

Skred och ras 12

Sårbarheter i Färgelanda kommun och anpassningsåtgärder 16

Övergripande nivå 16

El 16

Tele- och datakommunikation 17

Radio och TV 18

Vägar och broar 18

Jordbruk 20

Skogsbruk 23

Kulturmiljö 26

Mellannivå 28

Fjärrvärme 28

Vattenmiljö 30

Spillvatten- och dagvattenavlopp 32

Dricksvatten 33

Kommunalt 35
Människors hälsa 35
Bebyggelse 38
Naturmiljö 42
Begrepp 46
Bilaga 1 – Åtgärder 47
El 47
Tele- och datakommunikation 47
Vägar och broar 47
Jordbruk 47
Skogsbruk 47
Kulturmiljö 47
Fjärrvärme 47
Spillvatten- och dagvattenavlopp 48
Dricksvatten 48
Människors hälsa 48
Bebyggelse 48
Naturmiljö 49
Referenslista 50

Sammanfattning

Den globala uppvärmningen innebär att klimatet förändras i hela världen. Förändringarna kommer påverka samhället och den samhällsstruktur vi har idag. Det är osäkert med vilken hastighet och vilka de totala konsekvenserna blir. Klimatförändringen kommer främst att innebära förändringar i nederbörd och temperatur. Detta innebär påfrestningar för människor, samhällen och naturen både globalt och lokalt. För att kommunen ska klara av dessa förändringar krävs en analys av konsekvenserna och en plan för hur förändringarna ska hanteras.

Klimatanpassningsplanen har en tydlig avgränsning då den framförallt fokuserar på kommunala verksamheter och samhällsviktiga funktioner. Dessa verksamheter och funktioner har analyserats utifrån förväntade konsekvenser och förslag till åtgärder har tagits fram. Hänsyn har inte tagits till indirekta effekter av klimatförändringen, exempelvis eventuella ökade migrationsströmmar.

Länsstyrelsen Västra Götaland har tagit fram en klimatanpassningsplan för hela länet och denna plan har till viss del varit utgångspunkten i arbetet med Färgelandas lokala klimatanpassningsplan. Övriga kommuner i regionen som hade en heltäckande klimatanpassningsplan vid tidpunkten då arbetet med denna klimatanpassningsplan pågick är Mariestad och Lerum.

Arbetet med Färgelandas klimatanpassningsplan startade med en gemensam workshop där samtliga Dalslands kommuner var inbjudna samt NÄRF, Dalslands miljö- och energiförbund och Västvatten.

Denna klimatanpassningsplan är ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan.

Inledning

Kunskap förändras

Hur klimatförändringen kommer att bli och vilka effekter som kommer uppstå är ännu inte helt klarlagt. Forskning pågår kontinuerligt för att beräkna och förstå klimatförändringarna och dess effekter. Detta innebär att beskrivningen av klimatförändringen, dess effekter och åtgärder kan komma att ändras.

Frågan vi måste ställas oss är hur vi anpassar vårt samhälle för att minimera vår sårbarhet, samtidigt som vi skapar möjlighet till utveckling, en robusthet. Detta är utgångspunkten för klimatanpassningsplanen. Samhället måste långsiktigt planera för en rad åtgärder för att anpassa vårt samhälle till de klimatförändringar som väntar. De förändringar, effekter och åtgärder som presenteras i denna plan är sådana som forskningen bedömer som troliga utfall med liten osäkerhetsgrad.

Vad är klimatanpassning?

Klimatanpassning är åtgärder för att anpassa samhället till förändringar i klimatet. Det innebär att samhället är medveten om kommande förändringar och kan hantera dem, utan att det får stora och oacceptabla konsekvenser. Exempel på förändringar är ökat antal värmeböljor och översvämningar.

Klimatanpassning ska inte växlas ihop med de åtgärder som tas till för att minska klimatförändringar, som exempelvis att reducera utsläpp av växthusgaser och ställningstagandet kommunen har gjort för Fossilfritt Fyrbodal 2030.

Klimatförändring vad innebär det?

Klimatförändring innebär förändringar av klimatet, i Sveriges fall till exempel mildare vintrar, torrare somrar och ökade skyfall. Hur klimatet förändras beror på hur användningen av fossila bränslen ser ut, det vill säga hur mycket mängden växthusgaser ökar i atmosfären.

För att se hur klimatet kan komma att se ut i framtiden används så kallade Representative Concentration Pathways (RCP) vilket är scenarier över hur växthuseffekten kommer att förändras i framtiden (SMHI, 2017).

Syftet med RCP är inte att förutse framtiden utan att konkretisera klimatutvecklingen, scenarierna visar möjlig utveckling av klimatet utifrån en fortsättning av dagens utsläppstrender till en begränsning av framtida utsläpp. Man talar vanligtvis om fyra RCP-scenarion vilka har benämnts utifrån den strålningsdrivning som uppnås år 2100 (SMHI, 2017).

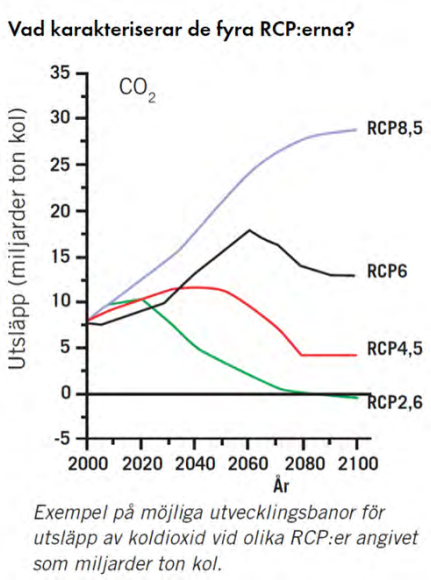

Exempel på möjliga utvecklingsbanor för utsläpp av koldioxid vid olika RCP:er angivet som miljarder ton kol.

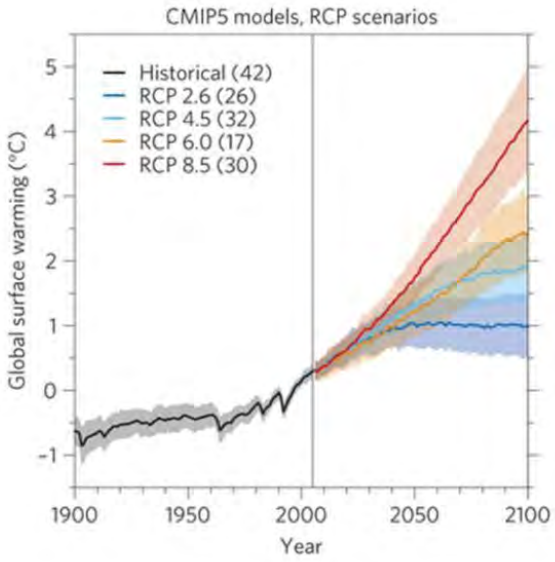

Bild till vänster; SMHI (2018). *Ny generation scenarier för klimatpåverkan – RCP: Vad karaktäriserar de fyra RCP:erna?*
Bild till höger; Länsstyrelsen (2017b)

RCP 2,6 kräver en kraftfull klimatpolitik och innebär att koldioxidutsläppen kulminerar omkring 2020. RCP 4,5 kräver likväl en kraftfull klimatpolitik, enligt detta scenario ökar koldioxidutsläppen fram till 2040. Enligt RCP 6,0 ökar koldioxiden fram till 2060. RCP 8,5 är det scenario som anses vara representativt för den bana som världen följer idag vilket innebär fortsatt höga utsläpp av koldioxid (SMHI, 2017).

Syfte

Klimatet håller på att förändras, vilket påverkar oss på flera olika sätt. Framför allt handlar det om höjda temperaturer och mer vatten i form av ökad nederbörd. Klimatförändringarna ger upphov till både hot och möjligheter för olika samhällssektorer. Människors hälsa påverkas

påtagligt av högre temperaturer och ett våtare klimat kan i sin tur bidra till ökade risker för översvämningar, ras, skred och erosion.

Syftet med Klimatanpassningsplanen är att identifiera och analysera klimatförändringarnas påverkan på samhällsviktiga system i Färgelanda kommun samt identifiera åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar som väntar i framtiden och de som redan märks idag.

Tidsperspektiv

Klimatanpassningsplanen skall aktualiseras minst en gång per mandatperiod och är ett tematiskt tillägg till Färgelanda kommuns översiktsplan. I samband med aktualiseringen ska åtgärdsförslagen följas upp.

Kommunens ansvar

Kommunen ansvarar för att tillhandahålla och tillgodose en mängd olika funktioner, service och verksamheter i samhället, vilka kan behöva anpassas till ett förändrat klimat.

Det finns ingen lagstadgad skyldighet för kommuner att vidta åtgärder för att förebygga effekter kopplade till klimatförändringar men det bör finnas ett intresse för kommunen att vidta åtgärder och säkerställa att Färgelanda kommun fortsatt är ett samhälle som är tryggt att leva och bo i.

Kommunen har ett ansvar för klimatanpassning i egenskap av planmyndighet. Plan- och bygg är den enhet som planerar användningen av mark och vattenområden i kommunen. Enligt plan- och bygglagen 3 kap 5 § ska kommunen i översiktsplanen ge sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.
Kommunen har dessutom ett ansvar att ta hänsyn till klimatrisker vid planering av ny bebyggelse. Vid ny bebyggelse ska enheten genom bygglovsprövning eller framtagande av detaljplaner pröva markens lämplighet med hänsyn till bland annat översvämningsrisk, ras, skred och erosion. Enligt plan- och bygglagen 9 kap 12 § kan kommunen i en detaljplan ställa krav på att marklov krävs för åtgärder som kan försämra markens genomsläpplighet.

Kommunen har ett ansvar i egenskap av fastighetsägare för att anpassa byggnader och miljöer för framtida klimatförändringar. I Färgelanda kommun är det Mark- och exploateringsenheten som motsvarar kommunen som fastighetsägare. Det kommunala fastighetsbeståndet består bland annat av särskilda boenden, förskolor, skolor med mera samt övriga offentliga byggnader och miljöer. Kommunen har även ett kommunalt bostadsbolag. Det framtida klimatet kan till exempel leda till utökat behov av solavskärmning och kylning i byggnader samt skuggmöjligheter utomhus.

Enskilda fastighetsägares ansvar

SMHI förvaltar en hemsida om klimatanpassning (www.klimatanpassningsportalen.se) där finns samlad information och vägledning i klimatanpassning för enskilda fastighetsägare.

Ansvar bland andra aktörer

Länsstyrelsen - Regionalt samarbete och tillståndsgivare för olika vattenfrågor. Ansvarar för att samordna klimatanpassningsarbetet på regional nivå.

Energibolag – I takt med att samhället blir mer beroende av energi för att fungera växer utmaningen att tillhandahålla en förnybar, säker och tillräcklig leverans av energi. För att nå ett robust och förnybart energisystem behövs dialog och samverkan mellan energibolag och aktörer inom både regional och lokal nivå.

Regeringen – SMHI och Boverket är statliga verk som arbetar under regeringen. Dessa myndigheter ger ut rapporter, vars syfte är att fungera som stöd i det kommunala utvecklingsarbetet.

Vattenmyndighet - I Sverige finns det fem vattendistrikt. Dessa är skapade av EU:s ramdirektiv och har satt vissa normer kommunerna bör följa.

Europiska unionen - Ger bidrag till olika miljöprojekt. Samlar ihop till solidaritetsfond till länder i svårigheter, till exempel Sverige efter stormen Gudrun.

Försäkringsbolag - Försäkringsbranschens roll är att ersätta och återuppbygga vid skada. Branschen arbetar sedan många år också med att förebygga och motverka de negativa skadeverkningarna av extrema väderhändelser som kraftiga skyfall, stormar och bränder. Branschen bidrar med statistik och tekniska standarder i syfte att underlätta klimatanpassningen.

Finansiering

Som kommun finns det flera möjligheter att ta hjälp av externa aktörer för att få rådgivning och hjälp med kostnader som klimatanpassningsarbetet kan innebära, exempelvis:

- Dalslands Miljö- och energiförbund erbjuder kostnadsfri och opartisk energi- och klimatrådgivning.
- Västra Götalandsregion miljönämnd erbjuder kommuner, högskolor, föreningar eller organisationer i näringslivet att ansöka om projektmedel för arbete som främjar miljömässig hållbar utveckling.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har statsbidrag till kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor, exempelvis områden där marken har låg stabilitet och behöver förstärkas.

Det stöd som finns till privatpersoner består till stor del av ekonomiskt stöd för klimatsmart och hållbart levnadssätt och minska klimatförändringarna, exempelvis ekonomiskt stöd för installation av solceller och subventioner av elbilar. Det finns även möjligheten att få klimatrådgivning, personer boende i Dalsland kan exempelvis vända sig till Dalslands miljö- och energiförbund.

Länsstyrelsen har tagit fram en sammanställning över vilka stöd och bidrag som finns för klimatanpassning, denna sammanställning finns att tillgå via deras hemsida; https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/stat-och-kommun.html

Klimatförändringens ekonomiska konsekvenser

Skador på egendom, infrastruktur och folkhälsan innebär stora kostnader för samhället och ekonomin. Sektorer som är väldigt beroende av viss temperatur och nederbörd, som jordbruk, skogsbruk, energi och turism, kan drabbas särskilt hårt. Det arbete och de kostnader som åtgärder förorsakar ska ställas mot nyttan att säkerställa samhällets funktionalitet. Hållbarhetstänkande innebär bland annat att i tid vidta åtgärder i förebyggande syfte.

Politiska styrdokument

Världens länder enades i december 2015 om ett nytt klimatavtal, Parisavtalet. Avtalet ska börja gälla senast 2020. Ett mål är att den globala temperaturökningen ska hållas under 2 grader och att världen ska arbeta för att den stannar vid 1,5 grader.

Nationellt

Den nationella miljöpolitikens övergripande mål är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Det innefattar att skapa ett samhälle som är fritt från utsläpp och farliga gifter med hänsyn till både människor, djur och natur samt att skapa ett hållbart samhälle som är anpassat till ett förändrat klimat. Sveriges nationella miljömål består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål och 17 etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och klimat.

Miljömålen kan kopplas samman med de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030, vilka har sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna och har antagits av Sveriges regering. Agenda 2030 består av 17 mål för hållbar utveckling, såväl social, ekonomisk och miljömässig.

Regionalt

Regionalt finns det flera styrdokument inom klimatanpassningsområdet. Länsstyrelsen har ett ansvar att samordna klimatanpassningen på regional och lokal nivå. Inom ramen för detta arbete har de publicerat flera dokument inom ämnet, bland annat *Regional handlingsplan för klimatanpassningsplan i Västra Götalands län 2018-2020*.

Även Västra Götalands region har uttryckt sin ställning i klimatanpassningsfrågan, de har formulerat flera klimatanpassningsmål, bland annat att regionen år 2030 ska vara fossilfri. Vidare har de tillsammans med Länsstyrelsen Västra Götaland arbetat fram *Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om* vilket är ett dokument med mål och strategier för hur regionen ska uppnå klimatmålen.

Lokalt

Det finns flera lokala politiska mål som har koppling till klimatanpassningsarbetet, i detta dokument lyfts det övergripande dokumentet M*ål- och resursplan 2019-2021* samt *Naturvårdsprogrammet*.

Färgelanda kommun har genom sitt *Naturvårdsprogram* ställt sig bakom Sveriges generationsmål inom miljöpolitiken samt de nationella miljömål som berör naturvården. Kommunen har genom sitt *Naturvårdsprogram* beslutat att anta följande kommunala mål för naturvården:

1. Attraktiva naturmiljöer och boendemiljöer utvecklas och görs mer tillgängliga för friluftsliv.
2. Kunskapen om naturen och dess värden ökas, t.ex. genom skolskogar.
3. Värdefulla naturområden och vattenmiljöer värnas och de kommunala ansvarsarterna stärks i sina bestånd.
4. Kommunen tar naturvårdsansvar i all planering och skötsel av egen mark.

Flera av de övergripande målen i kommunens *mål och resursplan för 2019-2021* berörs av klimatanpassningsplanens arbete. Nedan följer de mål som framförallt berörs av detta:

- Ökad bostadsbyggnation i hela kommunen
- Ta fram en ny översiktsplan och uppdatera program och detaljplaner
- Förbättra den fysiska skolmiljön i form av skolgårdar och byggnader
- Utveckla centrumkärnorna och Färgelanda centrumhus
- Ökat invånarantal i varje kommundel
- Stärkta hälsotal
- Tillskapa trygga servicenära lägenheter

I Färgelanda kommun

Klimatförändringar i kommunen

Medeltemperatur och vegetationsperiod

Årsmedeltemperaturen år 1961-1990 var 6,1 grader för hela Västra Götaland. Enligt RCP 4,5 och RCP 8,5 beräknas medeltemperaturen under detta sekel öka med 3-5 grader i Västra Götaland. I Färgelanda kommun varierar årsmedeltemperaturen mellan 5-6 grader, det innebär att i slutet av seklet skulle kommunen kunna komma ha en årsmedeltemperatur på 8-11 grader. Den största temperaturökningen kommer ske under vintermånaderna, hösten kommer hålla i sig längre och våren kommer komma tidigare än idag (SMHI, 2015a).

När medeltemperaturen ökar påverkar det längden på vegetationsperioden. Vegetationsperioden startar första dagen på året i en sammanhängande fyradagarsperiod då dygnsmedeltemperaturen överstiger fem grader och slutar vid årets sista fyradagarsperiod med denna medeltemperatur. Vegetationsperioden var under 1961-1990 i snitt 213 dagar i Västra Götalands län. RCP 4,5 visar en ökning på ungefär två månaders vegetationsperiod (260-270 dagar) i slutet av seklet och RCP 8,5 visar en ökning på ungefär tre månader (280-290 dagar) för samma period (SMHI, 2015a).

Nederbörd och översvämning

Klimatförändring innebär ökad nederbörd och risk för översvämning. Årsmedelnederbörden i Västra Götalands län var 795 mm per år under perioden 1961-1990. I Färgelanda kommun varierade den mellan 700-900 mm per år under denna period. Enligt RCP 4,5 beräknas en ökning ske med 12 % till slutet av seklet medan RCP 8,5 beräknas ha en ökning på 25 % för samma period. I och med ett varmare klimat kommer nederbörd i form av regn istället för snö bli vanligare under vintermånaderna (SMHI 2015a). Då medelnederbörden beräknas öka med upp till 12-25 % till slutet av seklet innebär det bland annat ökad risk för översvämningar. En särskild risk för översvämning finns vid en nederbörd som överstiger 10 mm, till slutet av seklet beräknas det vara 26-31 dagar om året i Västra Götaland med så mycket nederbörd (SMHI, 2015a).

Översvämning i Färgelanda kommun 2007. Kommunens bildarkiv.

Risken för skyfall och översvämningar med skyfall som orsak beräknas öka i framtiden. Det som skiljer översvämningsrisken till följd av skyfall från andra typer av översvämningsrisker är att risken inte behöver vara geografiskt avgränsad till ett visst område. Ett skyfall kan inträffa var som helst vilket gör att denna risk alltid behöver utredas, oavsett den tänkta exploateringens geografiska lokalisering. Skyfall är något som inte kan hanteras i det slutna dagvattensystemet då detta system inte är dimensionerat för sådana mängder vatten. Det är inte heller rimligt att dimensionera det slutna ledningssystemet för dagvatten som VAhuvudmannen tillhandahåller för dessa händelser då de inträffar för sällan för att det ska vara samhällsekonomiskt rimligt. Översvämningsrisken till följd av skyfall för ny bebyggelse behöver istället hanteras på markytan och det blir i första hand ett ansvar för kommunen, som planläggande myndighet, att hantera (Länsstyrelsen, 2018).

Ellenösjön. Nedre bilden visar normalt vattentillstånd (2017-08-18) och den övre bilden översvämning (2015-11-28) Kommunens bildarkiv.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har gjort en beräkning av översvämningshotet i Valboån utifrån ett 100-års perspektiv, se kartor nedan. Enligt karteringen ligger ett flertal hus i tätorterna och på landsbygden riskzonen.

Bilden ovan är en översvämningskartering över Örekilsälvens och Munkedalsälvens avrinningsområde (MSB, u.å).

Bilden ovan visar översvämningskartering i Ödeborg och det beräknade flödet av Örekilsälvens och Munkedalsälvens avrinningsområde (MSB, u.å).

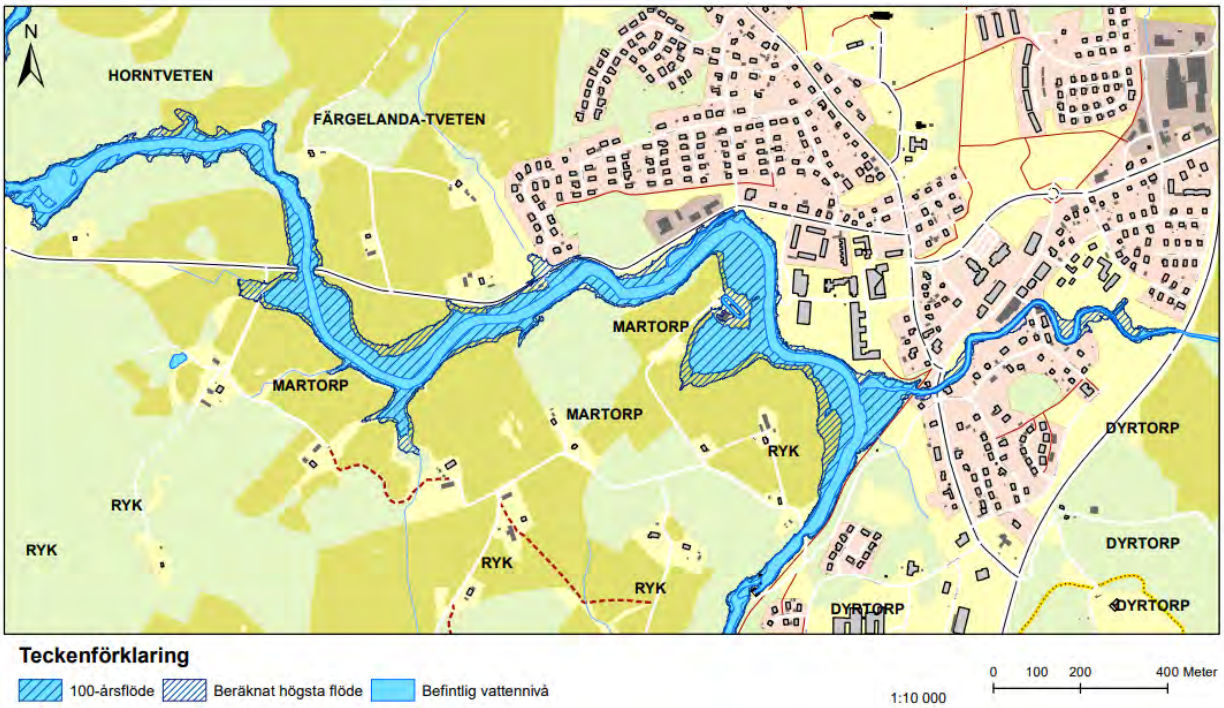

Bilden ovan visar översvämningskartering i Färgelanda och det beräknade flödet av Örekilsälvens och Munkedalsälvens avrinningsområde (MSB, u.å).

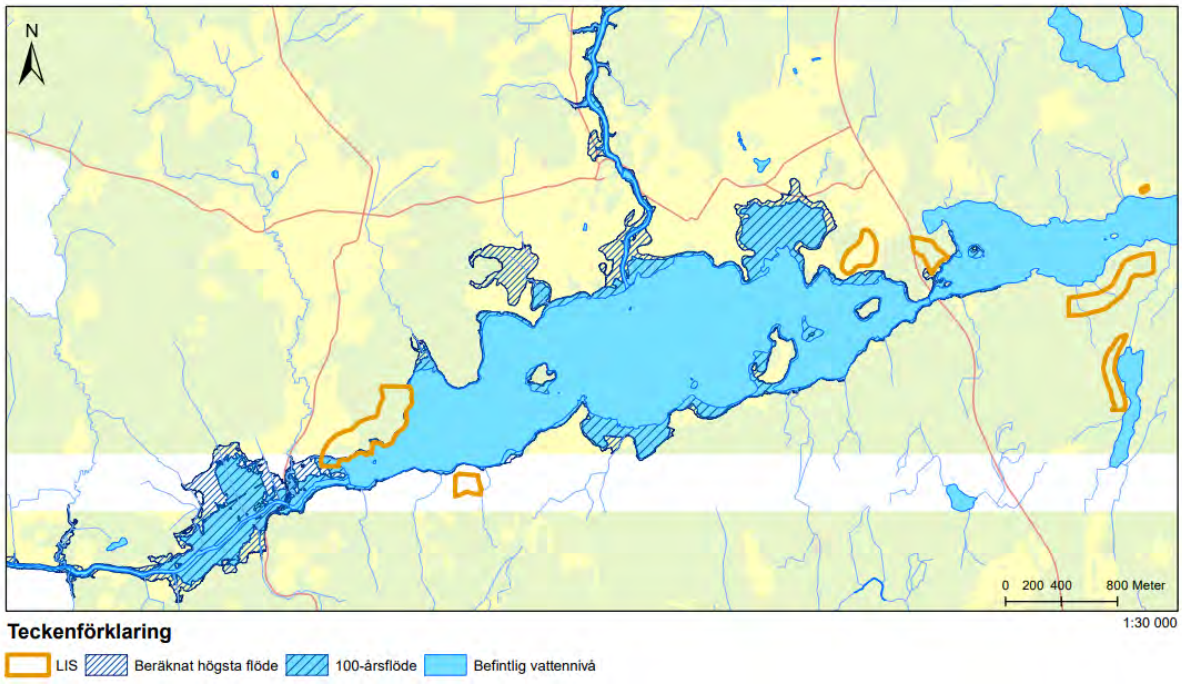

Bilden ovan visar översvämningskartering i Ellenö samt LIS-områden och det beräknade flödet av Örekilsälvens och Munkedalsälvens avrinningsområde (MSB, u.å).

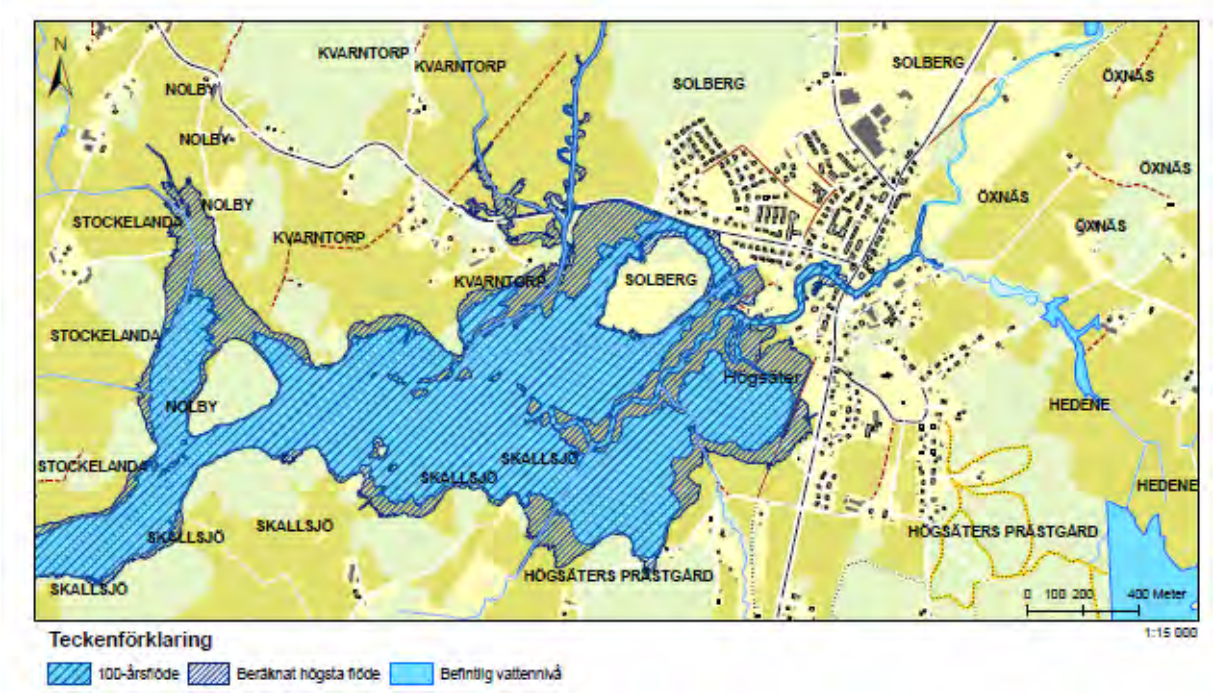

Bilden ovan visar översvämningskartering i Högsäter och det beräknade flödet av Örekilsälvens och Munkedalsälvens avrinningsområde (MSB, u.å).

Skred och ras

Olika jordarter är olika känsliga för erosion. De allra finkornigaste jordarterna, lerorna är dock oftast ganska svåreroderade eftersom de små lerpartiklarna hålls ihop av så kallade kohesionskrafter. Lerjordarna är dock skredkänsliga. Vid mycket regn kan salterna som håller leran stabil lakas ut, vilket kan leda till skred varvid stora sjok av lera kommer i rörelse. Dessa skred kan utgöra en stor fara för människor och djur samt orsaka stora materiella skador. Det finns olika typer av lera med olika egenskaper;

Lera har en stor förmåga att suga upp och hålla kvar vatten. Uppsugningen sker väldigt långsamt och vattenhalten är en av de faktorer som bestämmer hur stabil lerjorden är. Ju mer vatten den innehåller, desto större är risken för att marken skall börja röra på sig.

Siltjordar är mycket instabila vid höga vattenhalter, något som förekommer under till exempel tjällossningen. Vid höga vattenhalter kan jordarten relativt lätt sättas i rörelse och i det närmaste rinna nedför de sluttningar som finns i anslutning till vattendragen.

Kvicklera är i utgångsläget liknande lera – om leran är så kallad kvick innebär det dock att den kan bli helt flytande. Kvickleror är en speciell typ av leror som framförallt finns i Västsverige. Dessa lerarter är normalt sett relativt stabila men blir de utsatta för exempelvis vibrationer eller ökad belastning, kan de bli mycket lösa. Flera stora skred i Västsverige är av kvickleratyp.

De svenska jordarterna är till största delen avsatta under och efter den senaste istiden. Morän är Sveriges vanligaste jordart och ofta den helt dominerande jordarten i terrängens högst belägna partier och ligger direkt på berggrunden. Finare material som lera och silt avsattes genom historien på de djupast belägna bottnarna under högsta kustlinjen. Högsta kustlinjen kallas den nivå som havet maximalt nådde upp till efter den senaste nedisningen. För Dalsland varierar denna nivå till mellan 130 meter över havet till 170 meter under havet. Stora delar av Färgelanda kommun ligger under 100 meters nivån vilket innebär att större delen av dagens landmassa var översvämmad. Genom landhöjningen har dessa forna bottnar torrlagts och utgör i många områden plana lerslätter. Det finns därmed en förklaring till varför Valbodalen, som sträcker sig genom Färgelanda kommun, till största delen består av lera och silt.

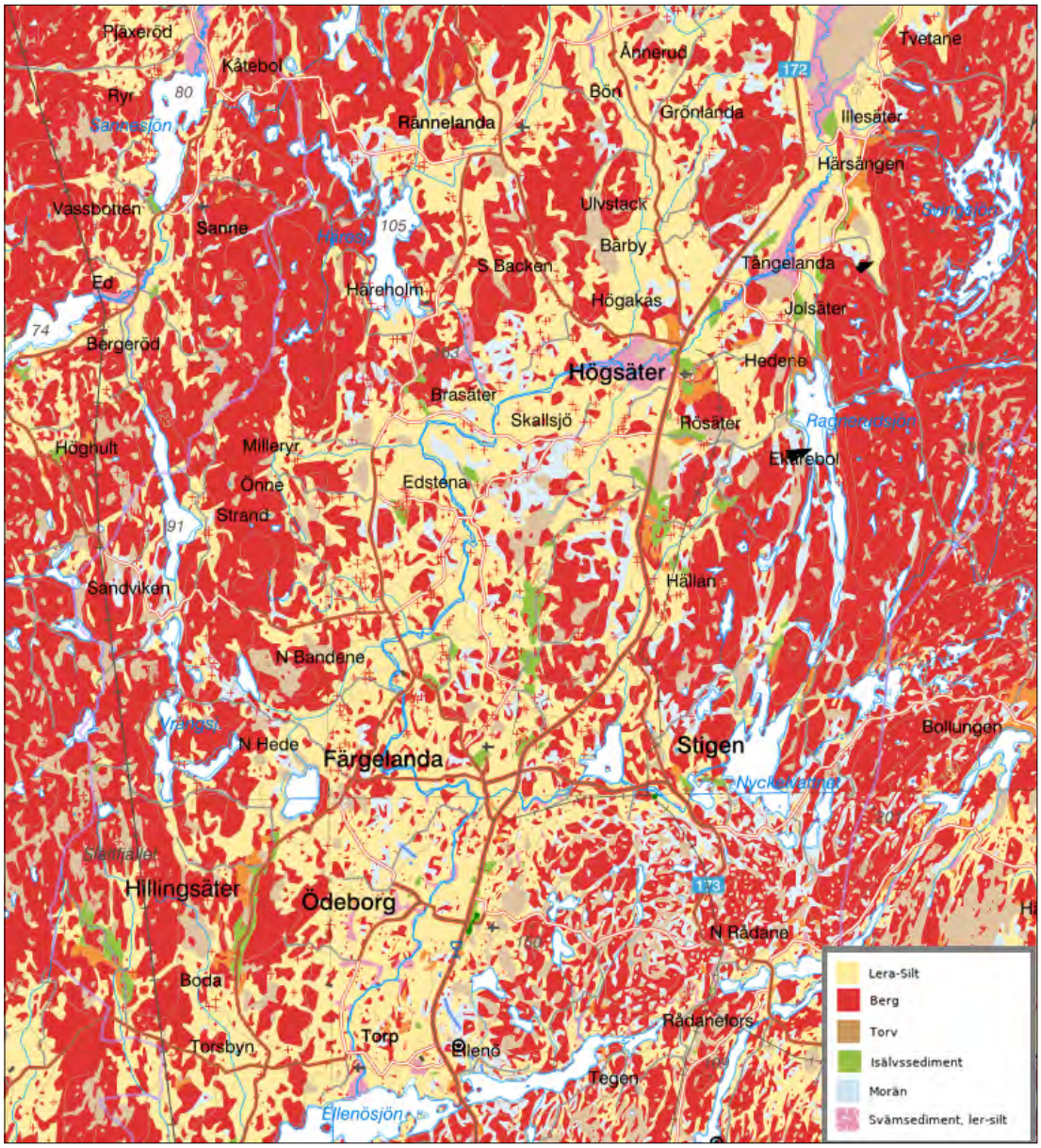

Kartan är hämtad från Sveriges Geotekniska Undersöknings, SGU, kartvisare Jordarter 1:25 000–1:100 000 och visar jordarterna i Färgelanda. På kartan syns hur Valbodalen som sträcker sig genom Färgelanda kommun till mesta dels består av jordarten lera och silt medan områdena omkring till största delen består av berg.

Flera av tätorterna i Färgelanda kommun har etablerats där det tidigare varit havsbotten och där jordarterna därmed till största delen består av lera och silt. Det är framförallt Ödeborg, Högsäter och Färgelanda som till största delen vilar på siltiga jordarter, medan det i Stigen finns mer blandade jordarter med större inslag av berg. På SGUs hemsida finns en kartvisare där man kan zooma in olika områden för att mer i detalj kunna se vilka jordarter som är fördelade inom området.

Skred som orsakar naturolyckor i Sverige kostar samhället cirka 200 miljoner årligen och detta beror bland annat på att många samhällen, enskilda fastigheter, vägar och järnvägar ligger på lermark. Sluttar lermarken eller gränsar till vatten så är risken större för att eventuella skred eller ras skulle kunna inträffa.

Det primära ansvaret för en skada på grund av exempelvis översvämning, ras, skred eller erosion ligger hos fastighetsägaren, det vill säga den som drabbats av skadan. Kostnaderna på grund av en inträffad skada hamnar i många fall hos försäkringsbolagen. Kommunen har inget uttalat juridiskt ansvar för att skydda befintlig bebyggelse från skador på grund av klimateffekter.

Skillnad på skred och ras:
Skred är en sammanhängande jordmassa som kommer i rörelse. Skred är vanligast i silt- och lerjordar. Skred kan även inträffa i siltiga och leriga moräner om moränen är vattenmättad.

Ras är när block, stenar, grus- och sandpartiklar rör sig fritt. Vanligast förekommande är att ras inträffar vid bergväggar, grus- och sandbranter.

Det som binder samman skred och ras är att de båda kan inträffa utan förvarning.

Skred: jordmassor har lossnat och glidit iväg längs marken.

Ras: jordmassor har lossnat och faller fritt i luften.

Ibland finns möjligheten att upptäcka begynnande skred, tidiga tecken på dessa kan vara:

- Plötsliga sprickor och sättningar i marken
- Träd och stolpar som börjat luta
- Brott på ledningar och kablar i marken
- Färska erosionsskador i slänter mot vattendrag

Upptäcker man någon av ovanstående punkter så bör man kontakta räddningstjänsten.

I Färgelanda kommun finns ett speciellt utpekat riskområde för skred längs Centrumvägen och Lillån i centrala Färgelanda. Bohusgeo har på uppdrag av Färgelanda kommun utfört en

fördjupad stabilitetsberäkning för Lillån i Färgelanda centrum, utredningen omfattar en sträcka om 250 meter. Utredningen visar på tydliga tecken på erosion längs delar av ån, medan det längs andra delar är måttlig erosion. Utredningen resulterade i slutsatsen att släntstabiliteten under nuvarande förhållanden bedöms vara otillfredsställande för i princip hela det utredda området. Eftersom stora delar av ån saknar fungerande erosionsskydd kan geometrin- och släntstabiliteten förändras över tid. Det är av stor vikt att erosionsförloppet stoppas (Bohusgeo, 2017).

Kartan nedan visar gräns för primärskred och gräns för sekundärskred.

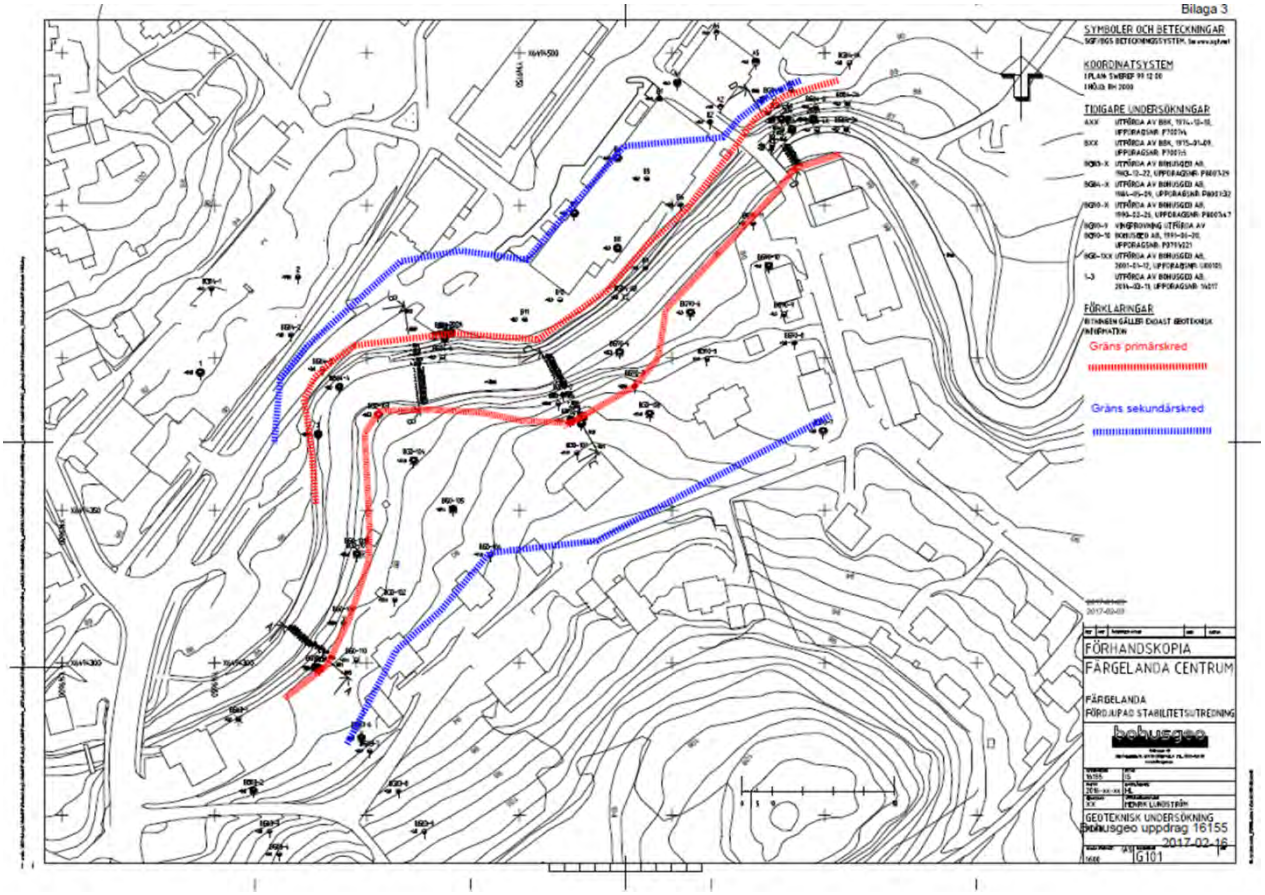

Lillån med slänt upp mot Centrumvägen, 2016. Kommunens bildarkiv.

Sårbarheter i Färgelanda kommun och anpassningsåtgärder

Färgelanda kommuns klimatanpassningsplan är uppdelad i olika nivåer när det kommer till områden och verksamheter i kommunen och förslag på anpassningsåtgärder.

Strukturen bygger på tre olika nivåer: övergripande, mellan och kommunalt.

Övergripande nivå är de bitar som till stor del påverkar kommunen och dess invånare och är viktiga områden som behövs för att knyta samman en kommun.

Att områdena ligger på en övergripande nivå beror på att det är källor som kommunen självständigt inte kan påverka genom beslut. Det innebär att de olika aktörerna för tjänsterna har en stor beslutanderätt själva.

Mellannivå är de bitar där kommunen har en stor del i att påverka, men som arbetas med genom exempelvis kommunalägda förbund, bolag eller som kommunen medverkar kring genom samverkan.

Kommunal nivå är de bitar som kommunen enklare genom beslut och styrdokument kan påverka och som ligger som bas på kommunal nivå. Viktigt att veta är att gällande lagstiftning inom alla områden skall appliceras i eventuellt beslutsfattande.

Övergripande nivå

El

Våra elnät är en viktig del av den svenska infrastrukturen. Elsystemet är uppbyggt av luftledningar och jordkablar. I Färgelanda kommun är Vattenfall Eldistribution elleverantör och bedriver nätverksamheten.

Elnätet är mest känsligt för extremväder så som hård vind, nedisning och åsknedslag. Den delen av elnätet som är känsligast är luftledningar. Efter stormarna Gudrun och Per ansågs att risken för strömavbrott på grund av extremt väder inte är acceptabel. Vattenfall Eldistribution

har liksom flera nätbolag, jobbat framåt och ersatt luftledningar med jordkablar. Jordkabel är också mer åsksäker än luftledning. Ledningar som försörjer många kunder kan oftast matas från flera håll vilket medför att vid enstaka fel kan driften vara återställd inom några timmar. I dagsläget byggs allt fler fördelningsstationer som inomhusstationer vilket ger dem en mer skyddad miljö.

Dagsläget i Färgelanda kommun

Vattenfall har under år 2018 vädersäkrat ledningssträckan Dytorp – Ryk – Ödeborg, vilket genererar cirka 5 km ny kabel och tre nya nätstationer. Tidigare har man investerat i sträckan Järbo- Töftesäter – Nordgården – Stora Torp, där man grävt ner 18 km jordkabel och isolerat 14 km luftledning som i stor del går i skogsmark. Under beredning för ombyggnad till markkabel är även elnätet i området norr om Ellenösjön upp till Vrångsjön och Hillingsätersjön.

I och med att allt mer ledningar ligger i mark så finns även risk för strömavbrott om kablar skadas eller grävs av vid markarbeten.

Åtgärder

Se över alternativ elförsörjning vid större elavbrott och förbereda för reservkraft till VA-försörjning med mera. Löpande dialoger med Vattenfall Eldistribution kring förbättringsåtgärder.

Tele- och datakommunikation

Vårt samhälle är uppbyggt för digital tele- och datakommunikation vilket gör systemet mycket sårbart för bland annat elavbrott.

Med hänsyn tagen till både förändringar av klimatet och skogstillståndet samt den pågående ombyggnaden av elsystemet kommer störningar sannolikt fortsatt att drabba de elektroniska kommunikationerna. Elektronik riskerar att skadas av vatten vid översvämning, vid ökade fukthalter eller vid ökad värme t.ex. i serverrum. Elektroniken i byggnader är inte konstruerat för att tåla fukt och hög värme. Förebyggande åtgärder inför framtiden kan vara att se över och säkra innehållet i byggnader (servrar, ledningar etc.) mot översvämningar, ökad värme med mera. En annan förebyggande åtgärd är att flytta anläggningar som står lågt i till exempel källare och placera nya anläggningar där det inte finns risk för översvämning.

Dagsläget i Färgelanda kommun

Kommunens verksamheter är mycket sårbara för störningar i telefoni/data. Anledningarna till behovet av väl fungerande kommunikation är att verksamheterna i många fall är utspridda över kommunens geografiska yta men också för att kunna upprätthålla kontakten med medborgare, samverkande aktörer m.fl.

Det är också viktigt att kunna hålla kontakt med personal ute på fältet, till exempel hemtjänsten. Servicegraden mot medborgarna bedöms att drabbas stort vid störningar i telefoni/data.

Räddningstjänstens verksamhet är beroende av fungerande kommunikation både för att kunna hantera inkomna och utgående larm. Att medborgare inte kan larma 112 innebär en mycket allvarlig situation.

Utslagning av elsystem och telekommunikation kan i sin tur innebära utslagning av trygghetslarm och kommunikationssystemet RAKEL, som används för samverkan och

ledning i krissituationer och för den dagliga kommunikationen för organisationer som arbetar med ordning, säkerhet eller hälsa. Även radio och TV används för kommunikation i krislägen och kan också slås ut av extremt väder.

Åtgärd

Se över alternativ kommunikation eller rutiner för känsliga verksamheter beroende av tele- eller datakommunikation i samband med strömavbrott.

Radio och TV

Teracom AB är det statliga bolag som har ansvar att förmedla marksänd radio och tv. Bolaget har ett rikstäckande länknät som täcker 99,8 procent av alla svenska hushåll. Man arbetar för ett robust nät vilket bland annat handlar om anläggningarnas elförsörjning, brandskydd mm. Under extrema väderpåfrestningar, som till exempel stormen Gudrun, är alla viktiga sändarstationer försedda med extra sändare och extra kraftförsörjning. Radio- och tv-distributionen bedöms inte påverkas i någon väsentlig grad, men det är angeläget att klimatfrågan och dess påverkan på systemet fortsättningsvis beaktas. Klimatförändringarnas konsekvenser för radio och TV hänger främst ihop med påverkan på elsystemet.

Vägar och broar

Dagsläget i Färgelanda kommun

Väghållaren har det juridiska ansvaret över att vägarna skall vara så kallade ”farbara” för genomgående trafik. Väghållaren kan vara statlig (Trafikverket), enskild eller kommunal.

I Färgelanda kommun finns inga vägar med kommunalt huvudmannaskap utan de allmänna vägarna förvaltas av antingen staten eller genom enskilt huvudmannaskap via vägföreningar. De fyra stora vägföreningarna ansvarar för vägarna inom sina distrikt i respektive tätort – Högsäters vägförening, Stigens vägförening, Färgelandas vägförening och Ödeborgs vägförening.

Väg 2081 mot Lerdal/Rölanda, 2017-01-18. Kommunens bildarkiv.

Klimatförändringens konsekvenser

Ökad årsmedeltemperatur

Något som påverkar vägarna är temperaturväxlingar som sker mellan plus- och minusgrader. Dessa kallas för ”nollgenomgångar” och är väldigt vanliga i vårt län under vintern. Nollgenomgångar innebär att det på kort tid kan slå om från torra vägbanor (plusgrader) till kyla, ishalka och-/eller snö (minusgrader). Dessa temperaturväxlingar sliter på vägbanorna.

I och med att det i det framtida klimatet generellt förväntas att bli varmare så skulle riskerna för nollgenomgångar kunna minska. Kortare och varmare vintrar skulle även kunna innebära ett minskat behov av dubbdäck – som i sin tur innebär minskat slitage på vägarna. I och med varmare klimat uppkommer dock istället värme- och belastningsrelaterade konsekvenser i form av bland annat spårbildning. Under varma dagar kan vägarna bli hala genom så kallad asfaltsblödning, vilket kan bli allt vanligare. Asfaltsblödning innebär att oljeprodukter tränger sig fram genom asfaltsytan och då friktionen mellan vägen och fordonshjulen minskar blir vägbanan halkig.

Mindre dagar med snö kan innebära minskat underhållsbehov i form av snöröjning. Den ökade temperaturen förväntas även leda till kortare tjälperioder och minskat tjäldjup vilket i sin tur ger minskade tjällossningsskador på vägbeläggningen och därmed ett minskat underhållsbehov.

Ökad årsmedelnederbörd

De största klimatrelaterade hoten för vägnätet bedöms vara vattenrelaterade. Översvämningar vid små och medelstora vattendrag förväntas öka. Översvämningar på grund av höga flöden kan leda till bärighetsskador på vägnätet vilket innebär ett ökat underhållsbehov.

I och med högre flöden ökar i sin tur risken för ras, skred och erosion. Underdimensionerade vägtrummor kan sättas igen på grund av de höga flödena, vilket kan orsaka erosion och risk för vägkollaps – det vill säga att vägarna rasar.

Vid bristande underhåll vid omhändertagande av dagvatten kan det på längre sikt leda till skador på vägarna och erosion. Långvarigt och ihållande regn kan leda till en förhöjd grundvattennivå och förhöjt portryck, vilket påverkar släntstabiliteten negativt. När släntstabiliteten påverkas kan risk för skred inträffa.

Höga flöden påverkar framförallt mindre och lågt belägna broar. Vid intensivt regn kan flödena i vattendragen stiga upp ovanför underkanten på broarna vilken i värsta fall kan leda till att vägbanken spolas bort eller att broöverbyggnaden förskjuts i sidled. De höga flödena kan även leda till erosion vilket framförallt innebär risker för broar som är grundlagda med grundplattor direkt på underliggande jord.

Bro från Coop till bostadsområdet bakom, 2014-10-20. Kommunens bildarkiv.

Åtgärder

Löpande dialoger med Trafikverket och informationsspridning till vägföreningar i takt med klimatförändringarna.

Jordbruk

Ett gynnsamt odlingsklimat består av en kombination av lagom mycket solsken och lagom mycket regn. Rätt mängd vatten vid varje tidpunkt är en förutsättning vad gäller dränering, översvämningsskydd och bevattning. Hur känsligt jordbruket är för klimatförändringarna beror på jordarten. Lera släpper igenom vatten sakta och är därför känslig för riklig nederbörd och översvämningar, medan lerans vattenhållande förmåga innebär en fördel under torrperioder. Grövre jordar släpper oftast igenom vatten fort och klarar därför bättre av att infiltrera riklig nederbörd men samtidigt är de mer utsatta under torrperioder.

Viktiga element i odlingen i framtiden kan vara bra dräneringssystem som klarar av att avleda stora mängder vatten men också förebygger översvämningar av odlingslandskapet.
En otillräcklig dränering påverkar tillväxten hos grödorna – ju längre grödan står under vatten desto större kan skadorna bli då det leder till att grödorna utsätts för syrebrist. Detta innebär att vid stor nederbörd behöver överskottsvatten dräneras bort inom ett par dagar.
Helt översvämmad mark riskeras leda till att hela skördar går förlorade. Översvämning på grund av bristfällig dränering påverkar dessutom markens stabilitet då det kan uppstå packningsskador i samband med att tunga maskiner kör på blöt mark. Packningsskador kan vara svåra att återställa och kan påverka produktionen flera år framöver.

Djurhållning

Betande djur är en ekonomisk resurs för lantbrukare men innebär även en resurs för att bibehålla ett öppet landskap och en biologisk mångfald. En förutsättning för djurhållningen är tillräcklig tillgång med foder och vatten. Varmare, blötare och mer varierat klimat påverkar djurens hälsa och välbefinnande.

Dagsläget i Färgelanda kommun

Jord- och skogsbruket har en jämförelsevis stor betydelse i Färgelanda kommun. Enligt Lantbrukarnas riksförbund (LRF) är totalt cirka 400 personer (knappt 17 % av alla som arbetar i kommunen) sysselsatta direkt eller indirekt inom produktion av livsmedel och skogsprodukter, service- och förädlingsverksamhet inräknat.

Cirka 1/6 av marken i kommunen brukas idag som åkermark. Åkermarken nyttjas mest för slåtter- och betesvall (55 %), medan spannmålsodlingen utgör 23 %, enligt LRF. Jordbruket i kommunen kännetecknas av småskalighet, men utvecklingen allmänt går mot större och färre gårdar och det sker sedan länge en övergång från mjölkproduktion mot köttproduktion och hästhållning. Utvecklingen medför i sin tur att kulturlandskapet tenderar att förändras, genom att tidigare betade marker förbuskas och växer igen.

Färgelanda kommun äger jordbruksmark som till största delen arrenderas ut till enskilda.

Ellenö, 2007. Foto: Kommunens bildarkiv.

Klimatförändringarnas konsekvenser

Ökad årsmedeltemperatur

Klimatförändringarna kan leda till flera positiva effekter för jordbruket i form av längre växtsäsonger med ökade skördar och möjlighet att odla nya sorters grödor men det kan också komma många nackdelar ur ett varmare klimat. Vissa grödor, t ex spannmål, potatis och sockerbetor, missgynnas av torrare klimat under sommaren. Bland annat kan det leda till ett ökat bevattningsbehov och ökad markavvattning.

Antalet skadegörare kan öka men även bränder kan påverka grödorna. En ökad medeltemperatur leder till gynnsamma förhållanden för skadegörare som insekter, svampar och virus. Rötsvampar och gräsmjöldagg som skadar stråsäd är exempel på skadegörare som förväntas öka. Mildare vintrar kommer även möjliggöra övervintring för bladlus på olika grödor och ogräs.

En mer indirekt men viktig påverkan inom växtodlingen är hur markstrukturen påverkas. Framför allt lerjordar mår bra av att frysa sönder under vintern, vilket gör att minskat tjäldjup (eller ingen tjäle alls) kan leda till sämre markstruktur. De torrsprickor som uppstår vid varma och torra somrar kan dock kompensera detta.

Under sommaren 2018 var torkan så pass stor i landet och Färgelanda kommun följde många andra kommuners exempel och erbjöd möjligheter till stödfodring utan ersättning.

Inlägg på Färgelanda kommuns Facebook-sida, 2018.

En ökad medeltemperatur med längre växtsäsong möjliggör längre betesperioder för djuren under vår och höst. Utomhusvistelse ökar djurens välmående och kan minska risken för överhettning och smittspridning av exempelvis diarré och luftvägssjukdomar som kan spridas lättare i stallmiljöer.

Risken för sjukdomar kopplat till utomhusvistelse kan dock öka. Under torra somrar kan det uppstå brist på dricksvatten för djuren och under extrem torka kan det dessutom uppstå brist på betesfoder. Dessa brister kan leda till ett ökat behov av stödutfodring.

Den ökade årsmedeltemperaturen i kombination med ökad fuktighet ökar risken för mögeltillväxt och röta i stallbyggnader och kan även öka risken för infektionssjukdomar hos djuren. Det kan därför uppstå behov av bättre ventilationslösningar i stallbyggnader för att förhindra mögeltillväxt, smittspridning och även värmestress hos djuren. Bättre ventilationslösningar underlättar även för vinterlagringen av eventuellt stödfoder för att undvika uppkomst av mikrobiell tillväxt i fodret på grund av hög fuktighet. Mögelgifter i foder kan bland annat leda till risk för salmonella hos grisar.

Ökad årsmedelnederbörd

En konsekvens av den förväntade ökade nederbörden är att förutsättningarna för en bra höstsådd och ett bra vårbruk begränsas. Det innebär att man kan behöva se över sin dränering då otillräcklig dränering kan leda till vattenmättade grödor men även öka risken för skadedjursangrepp och ogräsproblematik. När det gäller grönsaksodling så kan många grödor vara regnkänsliga och kan i framtiden behöva odlas i tunnor eller under tak.

Det framtida klimatet bedöms även innebära ökad nederbörd och en ökad risk för skyfall. Översvämningar kan föra med sig föroreningar till djurens betesmarker och leda till föroreningar av betet och djurens dricksvatten. Översvämningar kan även leda till att avloppsvatten bräddas och förs ut till betesmarkerna. Dåligt foder och vatten ökar risken för infektioner och ämnesomsättningsstörningar.

Åtgärder

Se över möjligheten för kommunen att erbjuda stödfodring vid kris, torka och brist på foder.
Se över möjligheten till samverkan med Västvatten & bönder vid vattenbrist.

Skogsbruk

Lite mer än hälften av kommunens area består av skogsmark och ägs till allra största del (94 % enligt LRF) av enskilda. Liksom jordbruket är skogsbruket en verksamhet som i hög grad påverkar kulturlandskapets utseende och innehåll. Val av trädslag och avverkningsmetoder påverkar flera intressen som är knutna till landskapet, som till exempel friluftsliv, jakt och natur- och kulturvärden.

Dagsläget i Färgelanda kommun

Färgelanda kommun äger omkring 370 hektar skog. Det kommunala skogsägandet består både av tätortsnära rekreationsskog och av produktiv skogsmark längre från tätorterna. Kommunens skog ska skötas på ett ekonomiskt hållbart sätt, vilket i ett förändrat klimat innebär att skötseln bör anpassas med hänsyn till förväntade klimatförändringar.

Klimatanpassningsperspektivet bör därför arbetas in i kommande revidering av kommunens skogsbruksplan. Det kan även behöva göras aktiva val av vilka trädslag som ska planteras i framtiden och var de olika trädslagen är mest lämpade med hänsyn till markunderlag.

Privat skogsbruksmark

Vad gäller den övriga skogen, det vill säga skog som inte ägs av kommunen, kan kommunen inte påverka skötselmetoder och val av trädslag. Däremot kan kommunen bistå med informationsmaterial avseende klimatförändringarnas möjliga påverkan på skogen samt framtagna åtgärdsförslag avseende anpassning av skogsbruket.

Flygfoto över fjället, 2007. Kommunens bildarkiv.

Den skog som planteras i dag ska växa i 70 år, vilket innebär att klimatet kommer att förändras under trädets livslängd och vara annorlunda när trädet avverkas i förhållande till när det planterades. De förändringar som bedöms märkas under de närmsta åren är framförallt ökad nederbörd under vinterhalvåret. Effekter på grund av ökad årsmedeltemperatur förväntas märkas först i slutet av seklet. Men redan idag kan det uppstå längre perioder av värmeböljor under sommarhalvåret som bland annat torkar ut markerna och ökar brandrisken.

Klimatförändringens konsekvenser i Färgelanda

Ökad årsmedeltemperatur

Ett varmare klimat förväntas kunna leda till positiva effekter på skogsbruket i form av längre vegetationsperiod där tiden mellan plantering och avverkning förkortas samt en ökad virkesproduktion. Den globala uppvärmningen bedöms möjliggöra en ökad skogstillväxt på omkring 25 % mot slutet av seklet jämfört med 1970-2000. Samtidigt kan en ökad årsmedeltemperatur påverka skogsbruket negativt på grund av att skadegörare i form av insekter (t.ex. granbarkborre och snytbagge) och svampar gynnas av det varma klimatet och därmed ökar riskerna för skadegörelse. För att den ökade skadefrekvensen inte ska reducera den potentiella tillväxtökningen behöver därför klimatanpassningsåtgärder vidtas (Skogsstyrelsen, 2017).

Under längre värmeböljor sommartid kan marken torka ut vilket gynnar tall och ek som är mer torktåliga träd, medan torka i skogsmarkerna har en negativ påverkan på gran och björk som är torkkänsliga träd.

I och med ett varmare klimat blir också konsekvenserna att uttorkningen av markerna ökar risken för skogsbränder. Under sommaren 2018 inrättade MSB en organisation för hantering av skogsbränderna som bredde ut sig i Sverige under en extremperiod. Länsstyrelsen införde även ett omfattande eldningsförbud. Färgelanda kommun utsattes för två bränder bland annat i Åntorp, men även vid Kroppefjäll där de eldhärjade områdena uppgick till uppskattningsvis totalt 25 hektar.

Skogsbrand i Färgelanda kommun sommaren 2018. Fotograf: Hans Därnemyr

Skogsbruksåtgärder som exempelvis maskinkörning kommer därför att behöva undvikas under värmeböljor. Inslag av lövskog i barrträdsdominerade områden och uttag av grenar och toppar efter avverkning kan motverka bränders spridning. Andra förebyggande åtgärder för att förhindra stora konsekvenser på grund av skogsbränder är att tydligt kommunicera eldningsrestriktioner samt tillförsäkra resurser för brandövervakning för att tidigt upptäcka en eventuell brand.

Stormar

Vad gäller stormar så visar olika klimatscener motstridiga resultat huruvida det framtida klimatet kommer innebära flera kraftiga vindar eller inte. Detta eftersom stormar normalt inträffar mer sällan men i långa perspektiv när det väl sker, vilket gör det svårt att särskilja förändringar från tillfälligheter. Oavsett om det kommer att blåsa mer eller inte i framtiden så förväntas ändå risken för stormskador öka under de perioder då det väl blåser. Detta i och med

att förkortad tjälperiod i kombination med blötare vintrar med högre grundvattennivåer leder till att trädens förankring i marken försämras och känsligheten för vindfällning ökar därmed (SMHI, 2015b).

Särskilt gran bedöms vara känslig för stormfällning, vilket kan bero på att granen har ett mer ytligt rotsystem än exempelvis tall som har mer djupgående rötter. I områden med stormfällda granar ökar dessutom risken för skador från granbarkborren som framförallt förökar sig i färska stormfällda granar. Utsattheten för stormfällning kan förebyggas genom tidig röjning och hårdare gallring av grandominerad skog för att undvika att granen växer sig till stormkänsliga nivåer.

Inblandning av lövskog i granbeståndet innebär flera fördelar då lövskog står bättre emot storm och är inte lika känsliga mot rotröta. Dessutom trivs inte granbarkborren så bra i granskog som är uppblandad med exempelvis björkar. Genom att blanda olika trädslag i skogsbeståndet sprider man dessutom skaderiskerna eftersom olika trädslag är känsliga för olika påverkningar.

Åtgärder

Se över möjligheten till blandskog i kommunens skogsbestånd.

Kulturmiljö

Dagsläget i Färgelanda kommun

Vår kulturmiljö är ett arv som en gång lämnats till eftervärlden. Till kulturmiljö hör lämningar av olika slag, även kallade fornlämningar. Dessa bär på en historia och kan tala om för oss hur saker och ting har sett ut förr. Till kulturmiljö hör även bebyggelse av olika typer, som även den berättar en viktig historia.

De första människorna som kom till trakten som idag utgörs av Färgelanda kommun levde som jägare, fiskare och samlare. Spåren från den här tidens människor är starkt knutna till vattendrag och sjöar då människorna följde havsfjordarna och vattendragen inåt land. De flesta av fynden har gjorts längs Valboån, Ellenösjön och Rådanesjön.

Blanketorpet 2007. Kommunens bildarkiv

Klimatförändringens konsekvenser i Färgelanda

Kulturmiljön är en del som också berörs av ett förändrat klimat. Så väl bebyggelse som lämningar kan vara belägna inom områden som riskerar att översvämmas eller riskeras utsättas för ras och skred. Även extrema väderhändelser som skogsbränder kan innebära allvarliga konsekvenser för arkeologiska lämningar och kulturhistorisk bebyggelse.

För att bevara den blandade bebyggelsen med inslag från olika tidstypiska och karaktäristiska byggnader krävs ett underhåll av byggnaderna. Hur byggnader kan underhållas för att anpassas till ett förändrat klimat beskrivs under avsnittet ”bebyggelse”.

Ökad årsmedelmedeltemperatur

Höga temperaturer och hög fuktighet gynnar den kemiska nedbrytningen vilket kan påverka arkeologiska lämningar som ruiner, gravgårdar, hällristningar och runstenar. Högre temperatur och fuktighet ökar dessutom risken för utfällningar på värdefulla föremål. Däremot kommer den ökade årstemperaturen minska risken för frostsprängning av lämningarna.

Ökad medeltemperatur kommer dessutom leda till längre växtsäsonger vilket i sin tur kan leda till att kulturminnen växer igen och blir mindre synliga. Rötter kan även växa in bland lämningarna och orsaka skador på grund av rotsprängning. Kraftiga vindar och storm kan leda till att skador på fornlämningar som är belägna ovan rötter uppstår på grund av rotvältor.

Vid längre värmeböljor ökar risken för skogsbrand vilket framförallt utgör ett hot mot hällristningar.

Hällristning i Färgelanda kommun. Kommunens bildarkiv.

Ökad årsmedelnederbörd

Med ökad nederbörd kommer risken för fuktskador på byggnader att öka, vilket redan idag är en av de vanligaste skadeorsakerna. Fukten transporterar dessutom med sig korrosiva och nedbrytande ämnen in i konstruktionerna vilket har en negativ påverkan på byggnadsmaterialen. Framförallt är det fasader av trä, sten, tegel och puts som är känsliga för fuktpåverkan.

Arkeologiska lämningar kommer att påverkas på olika sätt av klimatförändringarna beroende på om de befinner sig ovan eller under jord och vatten samt beroende på material. Den ökade nederbörden kommer leda till förhöjda grundvattennivåer vilket skapar en syrefattig miljö, vilket innebär en positiv påverkan för arkeologiska lämningar. Tillgången på syre påverkar nämligen nedbrytningshastigheten medan de flesta arkeologiska lämningarna kan bevaras i en syrefattig miljö. Under längre torrperioder kan dock torrsprickor tillföra syre och därmed påbörja tillfälliga nedbrytningsprocesser.

Åtgärder

Informationsspridning till allmänheten om hur kulturhistorisk bebyggelse och lämningar kan underhållas för att förebygga negativ påverkan på grund av klimatet.

Mellannivå

Fjärrvärme

Mer än hälften av alla bostäder och lokaler värms upp med fjärrvärme, vilket gör den till den vanligaste uppvärmningsformen i Sverige. Fjärrvärmeföretagen har i regel en god förmåga att

förhindra långvariga störningar i leveranserna. Men när det väl inträffar så drabbas många användare samtidigt och stora påfrestningar på samhället kan uppkomma.

Hela värmeförsörjningskedjan är starkt beroende av el. Utan fungerande elförsörjning fungerar som regel varken produktion, distribution eller värmemottagningsförmåga hos slutkunden. El krävs för att kunna driva pumpar, fläktar och pannor såväl som styr-, drift- och kontrollsystem. Ökad nederbörd med höjda grundvattennivåer ger ökad risk för markförskjutningar och översvämningar, företeelser som kan skada fjärrvärmenäten. Fjärrvärmeledningar riskerar att frysa vid produktionsbortfall eller haverier vintertid.

På lång sikt kommer temperaturhöjningarna att leda till minskat behov av uppvärmning medan behovet av kylning kommer att öka i till exempel bostäder, vård- och omsorgsinrättningar samt djurstallar.

Dagsläget i Färgelanda kommun

Fjärrvärmeleverantör i Färgelanda kommun är privatägd. Panncentralen producerar fjärrvärme från flis. Fjärrvärmeproduktionen är beroende av kontinuerlig tillförsel av flis vilket i sin tur kräver fungerande transportsystem (exempelvis vägar, transporter, flislager, lastning, lossning). I den mån transportsystemet påverkas av klimatförändringarnas effekter kan alltså även fjärrvärmeproduktionen påverkas.

Det befintliga fjärrvärmenätet, äger och ansvarar Färgelanda Kommun för, dvs primärvärmen till respektive fastighet. Sekundärvärmen äger och ansvarar däremot respektive fastighetsägare för. Vi är alltså själva både ägare av och ansvariga för primär- och sekundärvärmen när det gäller de kommunägda fastigheterna.

Åtgärd

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Vid utbyggnad av fjärrvärmeledningar ta hänsyn till skredkänslig mark & risk för översvämning.	Minska risk för skador på fjärrvärmenätet	I takt med klimat-förändringarna	Samhällsutveckling i dialog & samverkan med privat leverantör	Kommunen & boende i kommunen
Inför framtida behov ta hänsyn till att även fjärrkyla kan komma behövas.	Begränsa inomhus-temperatur vid värmeböljor	I takt med klimat-förändringarna	Samhällsutveckling i dialog & samverkan med privat leverantör	Kommunen & boende i kommunen

Vattenmiljö

Sjöar och vattendrag är en viktig resurs för samhället. Sjöar och vattendrag används inom en rad områden i samhället för bland annat dricksvattenförsörjning, fiske, jordbruk, industri, vattenkraft, rekreation samt bevarande av arter och naturmiljöer.

Dagsläget i Färgelanda kommun

Färgelanda kommun består av ungefär 60 000 hektar, av dessa är ungefär 3 000 hektar vatten, det finns 166 sjöar i kommunen som är större än en hektar.

Kommunen berörs av två huvudavrinningsområden: Örekilsälven, där Valboåns vattensystem ingår med bland annat Ragnerudssjön, Nyckelvattnet, Östersjön och Ellenösjön, samt Dalbergsån vattensystem, där Långhalmen och Rådanesjön ingår.

I Färgelanda kommun finns det idag många hot mot en god vattenkvalité bland annat genom försurning, övergödning, miljögifter, främmande arter och fysiska förändringar. I Färgelanda är ungefär hälften av vattenförekomsterna påverkade av övergödning och ungefär hälften av fysiska förändringar så som dammar och vägtrummor vilka kan orsaka hinder för fiskar och andra arter och organismer. För att motverka försurningen genomförs kalkning genom Dalslands energi- och miljöförbund. Det sker idag läckage i sjöar och vattendrag vilka kommer främst från jordbruk, avloppsreningsverk, dagvatten, enskilda avlopp och industri (Färgelanda kommun 2014a).

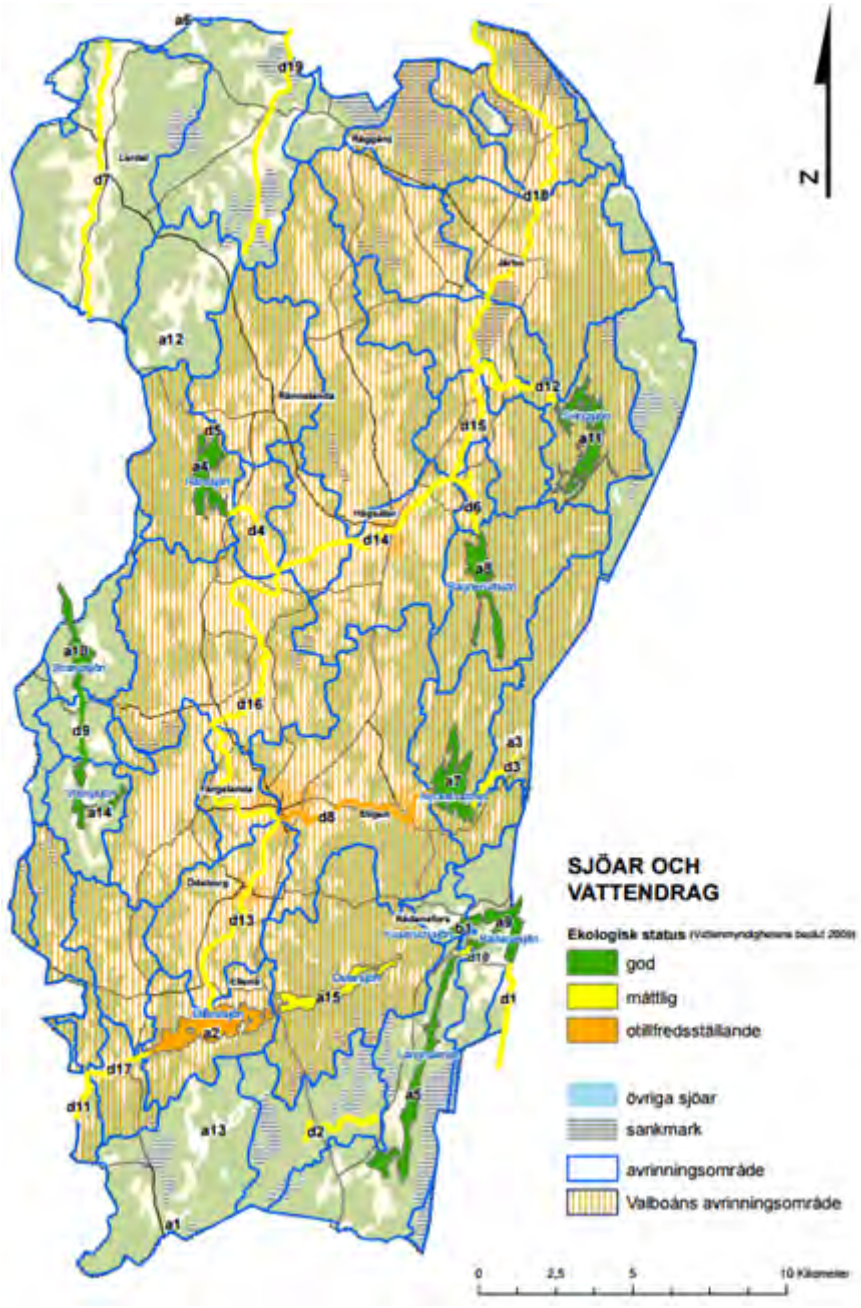

Bilden visar ekologisk status i sjöar och vattendrag i Färgelanda kommun (Färgelanda kommun, 2014a).

Klimatförändringens konsekvenser i Färgelanda

Ökad årsmedeltemperatur

En ökad medeltemperatur påverkar temperaturen i vattnet och ökar bland annat risken för algblomning. Algblomning påverkar människors hälsa negativt, risken gäller framförallt småbarn men även husdjur och boskap riskerar att drabbas. Att få i sig vatten där algblomning pågår kan leda till illamående, kräkningar, hudirritation och eventuellt feber. Algblomning påverkar såväl badplatser som hagar där betesdjur dricker av sjövattnet negativt. En badplats som tidigare drabbats av algblomning är den i Ellenösjön.

En ökad vattentemperatur ökar även risken för bakterier i vattnet, sommaren 2018 visade provtagning på Rådanefors badplats höga halter av tarmbakterien intestinala enterokocker. Om man sväljer vattnet och får i sig bakterien leder det till ökad risk för magont, diarré och

kräkningar. En annan bakterie som kan förekomma vid höga vattentemperaturer är Vibriobakterierna. Vibriobakterierna orsakar en sjukdom som kallas för badsårsfeber och kan i värsta fall leda till blodförgiftning. Incidensen för denna sjukdom som ökar de somrar som vattentemperaturen överstiger 20 ºC.

Den ökade medeltemperaturen kommer att påverka miljön för djur och växter som lever i vattnet. Exakt hur djur- och växtliv kommer att påverkas är oklart, ett scenario är att gamla arter försvinner medan nya arter som i dagsläget finns i varmare breddgrader tillkommer.

Ökad årsmedelnederbörd

Då medelnederbörden beräknas öka innebär det bland annat ökad risk för översvämningar. Översvämningar kan leda till att hälsoskadliga ämnen som t.ex. kvicksilver och andra miljögifter följer med ut i sjöar, vattendrag och grundvattentäkter. Som nämnt tidigare finns det idag redan problem med läckage i sjöar och vattendrag som för med sig oönskade ämnen.

Ellenösjön och Valboån har stora risker för översvämning, se kapitel ”*Klimatförändringar i kommunen: Nederbörd och översvämning*”, detta påverkar även friluftslivet då dessa vattendrag bedöms vara två av de mest betydelsefulla för friluftslivet, bland annat fiske och kanotpaddling.

Åtgärder

Åtgärderna finns under *”Bebyggelse”*

Spillvatten- och dagvattenavlopp

Dagsläget i Färgelanda kommun

Kommunen ansvarar för den allmänna vatten- och avloppsförsörjningen. Innanför förbindelsepunkten är fastighetsägaren ansvarig. I kommunens uppdrag ingår planering, drift samt underhåll av anläggningar, debitering av avgifter och att förse abonnenter med information. I Färgelanda kommun äger det kommunala bolaget Färgelanda Vatten AB den allmänna VA-anläggningen. Färgelanda Vatten AB är delägare i Västvatten AB som svarar för drift, underhåll, kompetens och utveckling av avloppshanteringen. Färgelanda Vatten AB äger sitt spillvatten- och dagvattenavloppssystem och beslutar om utbyggnader, upprustningar och taxor.

Det finns tre olika typer av system för avloppsnätet, kombinerat system, duplikatsystem och separatsystem. Separata system är det mest förekommande i kommunen och åtgärder genomförs för att separera dagvatten och spillvatten enligt en särskilt upprättad saneringsplan, strävan är att det på sikt i huvudsak enbart ska finnas separata system. I dagsläget finns det vissa problem på grund av felkopplingar av dag- till spillvatten, vilket vid regn ger en ökad belastning på reningsverken. Där kommunalt dagvattennät saknas sker vattenavledning via diken.

Reningsverkens kapacitet är i de flesta fall tillräcklig, även vid utökad bebyggelse enligt kommunens målsättning. Det finns dock problem med ovidkommande vatten i ledningar vilket sätter ett onödigt tryck på verken vilket gör deras maxkapacitet något osäker. Det påverkar i sin tur reningsprocessen och vatten som inte är renat till fullo kan släppas ut. Detta beror på vatten som ansluts eller läcker in i ledningarna på grund av felkopplade ledningar och inläckage av regn- och dränvatten. Vid alltför stora mängder tillkommande vatten sker

bräddning vid pumpstationer eller reningsverk, vilket beror på att systemen inte är dimensionerade att ta hand om sådana flöden (Färgelanda kommun, 2013).

Ytterligare ett problem i dagsläget är att ett av reningsverken i kommunen är placerat nära en å vilket innebär att vid höga vattenstånd dämmer vatten upp i ån från utloppet i reningsanläggningen.

Vad gäller enskilda avlopp är det fastighetsägarens skyldighet att det uppfyller kraven på rening.

Klimatförändringens konsekvenser i Färgelanda

Spill- och dagvattenavloppssystemen och ledningar kommer i framtiden få en ökad belastning då skyfall beräknas bli vanligare och regnmängden öka.

Om inte systemen klarar av att hantera den ökade vattenmängden leder det till bräddningar av systemet, översvämningar i boningshus och reningsverk, översvämning och bortspolning av föroreningar från pågående och nedlagda verksamheter på markområden i anslutning till vattendrag och sjöar, ökad olycksfrekvens, t.ex. underminering av vägar samt ökad grumlighet i ytvattendrag. Översvämningar och bräddningar av avloppssystemet kan medföra en hög mikrobiologisk belastning med åtföljande hälsorisker för dricksvattnet.

Åtgärder

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Färdigställa arbetet med att separera systemen	Minska risk för överbelastning på reningsverken	0-5 år	Färgelanda Vatten AB	Kommunen & boende i kommunen
Säkra upp avloppsreningsverk mot översvämningar	Minska risk för överbelastning på reningsverken	Löpande from. 2019	Färgelanda Vatten AB	Kommunen & boende i kommunen

Dricksvatten

Kommunen är ansvarig att upprätthålla en fungerande dricksvattenförsörjning. Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel, att bibehålla en god vattenkvalité är grundläggande för ett väl fungerande samhälle.

I Färgelanda kommun äger det kommunala bolaget Färgelanda Vatten AB den allmänna VA-anläggningen. Färgelanda Vatten AB är delägare i Västvatten AB som svarar för drift underhåll, kompetens och utveckling av vattenförsörjningen i dess ägarkommuner. Färgelanda Vatten AB äger sitt vatten-nät och beslutar om utbyggnader upprustningar och taxor för den egna kommunen.

Dagsläget i Färgelanda kommun

I kommunen finns det grundvattenförekomster, en grundvattenförekomst är viktig både för vattenförsörjningen men även ekosystemet. I Färgelanda har den kemiska statusen kartlagts på fem av de grundvattenförekomster som finns, av dessa har fyra stycken god kemisk status. En av grundvattenförekomsterna har otillfredsställande kemisk status med avseende på bekämpningsmedel och har fått tidsfrist fram till år 2021 för att komma tillrätta med detta. Alla områden med grundvattentillgång är inte utpekade grundvattenförekomster och

möjligheten att ta ut grundvatten varierar betydligt, kommunens vattenförsörjning sker från grundvattentäkterna. (Färgelanda kommun, 2013; 2014b).

I Färgelanda kommun är knappt 4 500 av de ungefär 6 600 invånarna anslutna till det kommunala dricksvattennätet och det går åt ungefär 400 000 m^3m3 vatten per år.

Dalslands miljökontor uppskattar att det finns 2 000 enskilda dricksvattenbrunnar i kommunen. De små enskilda dricksvattentäkterna omfattas inte av den offentliga kontroll som miljönämnden utför med stöd av livsmedelslagstiftningen på de stora kommunala vattenverken och de offentliga eller kommersiella dricksvattenanläggningar som försörjer exempelvis konferensanläggningar, vårdboenden, livsmedelsföretag och så vidare med dricksvatten.

I kommunen finns det sex vattenverk för att rena vattnet används natriumhypoklorit eller UV-ljus.

Klimatförändringens konsekvenser i Färgelanda

Grundvattnets förväntade lägsta- och högstanivåer för de större, långsamreagerande grundvattenmagasin beräknas sjunka i södra delen av landet. Grundvattnets nivåfluktuationer (skillnad mellan lägsta och högsta nivå) beräknas öka i sydvästra delarna av Sverige. För de mindre magasinen beräknas dock de södra och sydvästra delarna få i stort sett oförändrade nivåvariationer (SOU 2015).

Ökad årsmedeltemperatur

De lägre lägstanivåerna skulle för Färgelanda kommun kunna innebära sämre vattentillgång under sensommaren när grundvattennivåerna är som lägst och uttagen är som störst. Detta kan leda till att man, framförallt under sensommaren måste hushålla med vattnet och bli bättre på att omhänderta regnvatten till bevattning. Sommaren 2018 var det bevattningsförbud från den 11 juli till och med den 2 september 2018. En ökad temperatur har en negativ inverkan på bakteriesammansättningen i vattnet.

Ökad årsmedelnederbörd

Grundvattnets årsmedelnivå höjs i större delen av Sverige, men i Färgelanda kommun beräknas grundvattennivåerna vara oförändrade mot idag. Detta gäller för både de större, långsamreagerande grundvattenmagasinen, som har störst betydelse för den allmänna försörjningen, och för de mindre, snabbreagerande magasinen som har betydelse för mindre bebyggelsegrupper.

Även grundvattnets årstidsmedelnivå beräknas vara oförändrad under sommar, höst, vinter och vår i Färgelanda kommun; både för de större, långsamreagerande grundvattenmagasinen och för de mindre, snabbreagerande magasinen.

Risken för skyfall och översvämningar kommer öka och för med sig ökade risker för kemiska föroreningar i grundvattentäkter. Översvämningar kan föra med sig föroreningar från vägar, avlopp och djurbeten ner i grundvattentäkterna. Risken för smittoämnen och virus kan komma att öka i grundvattentäkterna. Avståndet mellan markytan och grundvattenytan samt dess materialsammansättning är viktig för smittspridningen. I Färgelanda finns det flera områden där denna zon består av genomsläppligt material vilket påverkar smittorisken. Allt detta ställer större krav på reningssystemen i vattenverken. Är inte reningssystemen tillräckliga kan det leda till att konsumenter behöver koka vattnet innan det är drickbart.

Åtgärder

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Ta fram en Dricksvatten-försörjningsplan i kommunen	Säkerställa tillgång till vatten även vid problem vid ordinarie täkter	0-5 år	Samhälls-utveckling, samverkan med Västvatten & DMEF	Kommunen & boende i kommunen
Nödvattenplanering	Säkerställa tillgång på vatten, även vid förändrade vattennivåer	0-5 år	Samhälls-utveckling, samverkan med Västvatten & DMEF	Kommunen & boende i kommunen
VA-plan	Skapa en god hushållning av vatten, avlopp och dagvatten.	0-5 år	Samhälls-utveckling, samverkan med Västvatten & DMEF	Kommunen & boende i kommunen
Se över status på befintliga vattentäkter i kommunen samt eventuellt behov av att inrätta nya.	Säkerställa tillgång till vatten	Löpande fr.o.m. 2019	Samhälls-utveckling, samverkan med Västvatten & DMEF	Kommunen & boende i kommunen
Upprätta skyddsområde för vattentäkter i kommunen.	Säkerställa tillgång till vatten	0-5 år	Samhälls-utveckling, samverkan med Västvatten & DMEF	Kommunen & boende i kommunen
Information till ägare av privata brunnar gällande förändrat vattenflöde, bakterierisk och eventuell skredrisk	Kunskaps-höjning	I takt med klimat-förändringarna	DMEF	Boende i kommunen

Kommunalt

Människors hälsa

Det finns flera faktorer i miljön som påverkar människors hälsa och flera sjukdomstillstånd som har en koppling till omgivningsmiljön och miljöfaktorer. En stor del av kommunens verksamhet påverkar människors liv och hälsa. Kommunen har ett ansvar för boende i kommunen i behov av hjälp, stöd och service av kommunal verksamhet. Grupper som är särskilt sårbara för klimatförändringar är bland annat äldre, personer med funktionsnedsättningar, personer med kronisk sjukdom samt barn.

Dagsläget i Färgelanda kommun

I Färgelanda kommun bodde det 6 602 personer i slutet på år 2018. Majoriteten av befolkningen var mellan 20-64 år och ungefär en fjärdedel av befolkningen är över 65 år.

Klimatförändringens konsekvenser i Färgelanda

Alla i befolkningen kommer att påverkas på ett eller annat sätt av klimatförändringar. Det finns som nämnt tidigare vissa grupper i samhället som är extra känsliga för förändringar i klimatet, vissa av dem befinner sig inom ramen för kommunal verksamhet och ansvar.

Många av de klimatförändringar som beskrivs i detta kapitel saknar lösningar utan fokuserar istället på kommunens beredskap. Kapitlet blir till stor del en beskrivning över vad forskning och litteratur anser att klimatförändringen har för påverkan på människors hälsa inom de systemtyper som beskrivs i tabellen i slutet av kapitlet. Konsekvenserna kommer att bli både direkta och indirekta, se bilden nedan vilken illustrerar hälsokonsekvenserna ur ett tids- och utbredningsperspektiv. Inom ramen för klimatanpassningsplanen så berörs människors hälsa inom flera kapitel, exempelvis ”*Dricksvatten*” och ”*Bebyggelse*”.

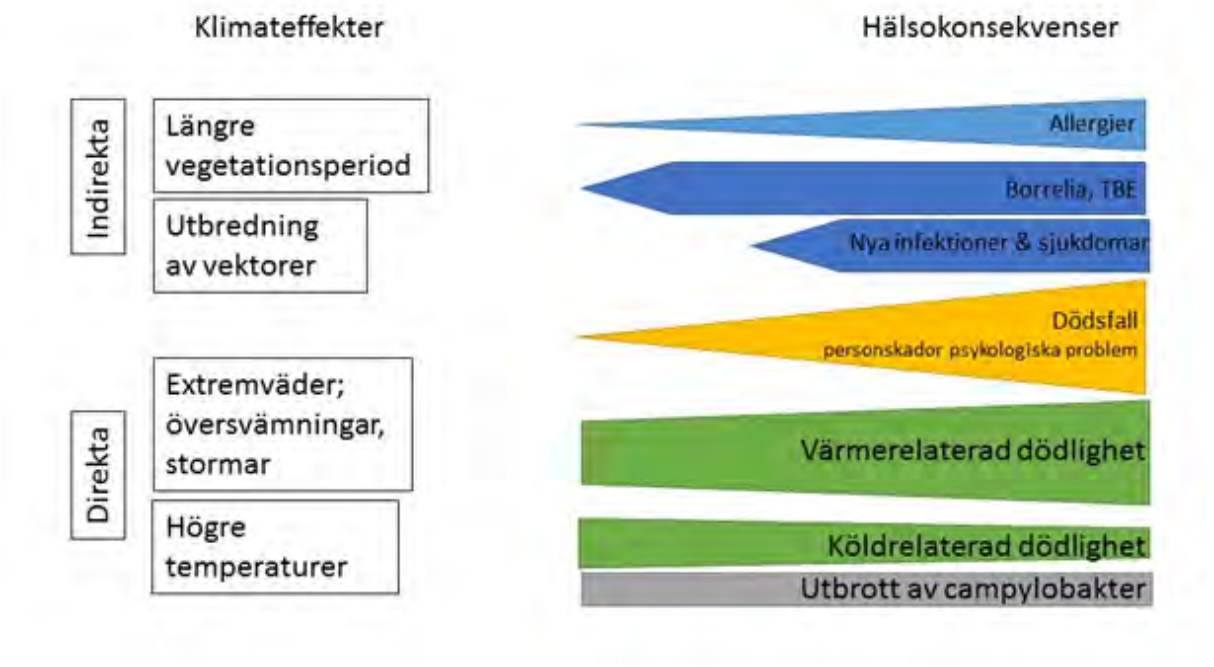

Visar de indirekta och direkta klimatförändringarna och dess hälsokonsekvenser. (Tolkning av Länsstyrelsen Västra Götaland, 2016; SOU, 2007)

Det tillkommer en psykisk aspekt att ta hänsyn till i förhållande till klimatförändringen. Människors psykiska hälsa kan komma att påverkas negativt då den mentala oron kan komma att öka, människor kommer att oroa sig för vad kommer hända och hur klimatet kommer att utvecklas.

Ökad årsmedeltemperatur

Det krävs inte en stor temperaturökning för att det ska innebära en risk för hälsan, varje grad över den optimala temperaturen innebär en ökning av den relativa risken för att dö med 1 %. Den optimala temperaturen varierar mellan länder, i Sverige är den optimala medeltemperaturen mellan 12-14 °C. Vid en förändring av medeltemperaturen krävs en acklimatiseringsperiod innan den optimala temperaturen förändras. En ökning av dödsfallen

är något som kan ses efter bara två dagar med en hög medeltemperatur (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2016). Sommaren 2018 var en sommar med flera dagar av hög temperatur och datasammanställningar visar på ungefär 700 fler dödsfall än under en normal sommar (Folkhälsomyndigheten, 2018).

I och med ett varmare klimat och ökad risk för värmeböljor under somrarna krävs det ökad beredskap från samhället att hantera detta. SMHI definierar en värmebölja som en sammanhängande period då dygnets högsta temperatur överstiger 25 °C minst fem dagar i sträck. Med tanke på den förändrade demografin i samhället och att andelen äldre beräknas öka tilltar risken för att fler ska drabbas hårt av värmeböljor och höga temperaturer. För kommunen blir det viktigt att man inom bland annat äldreomsorg, LSS-verksamhet och förskola har beredskap och kunskap om hur man ska agera vid värmeböljor och höga temperaturer. I dagsläget finns en handlingsplan hur personal inom äldreomsorgen ska agera vid värmebölja.

En problematik som behöver adresseras i framtiden är att allt fler äldre bor kvar hemma, detta ställer ökade krav på uppmärksamhet på förändring av hälsotillståndet hos dessa personer från anhöriga och hemsjukvården.

Goda skuggmöjligheter i offentliga utomhusmiljöer är ett sätt att bemöta en temperaturökning. Detta gäller särskilt där riskgrupper vistas. Ett exempel på anpassning kommunen gör är att planera för ett solskydd på Höjdenskolan. Det kommer också krävas goda avkylningsmöjligheter och skuggmöjligheter i offentliga byggnader i framtiden. Mer om skuggmöjligheter finns i kapitlet *”Bebyggelse”*.

Luftkvalité

Det finns också fördelar med ett varmare klimat, en mildare vinter minskar perioder med försämring av hälsotillståndet hos personer med bland annat kärlkramp, reumatiska besvär och kroniskt hjärtsjuka.

Klimatförändringen kommer att påverka luftkvalitén och luftföroreningarna men det är svårt att avgöra hur mycket då utsläppen förmodligen kommer förändras i framtiden på grund av ny teknik. Ämnen som bildar marknära ozon förväntas minska i Sverige i framtiden. Höga ozonhalter påverkar bland annat astmatiker negativt. Andra partiklar, som exempelvis sulfat och nitrat beräknas öka i framtiden. Dessa partiklar har samband med lung- och hjärtbesvär.

En ökad utomhustemperatur kommer att påverka fukten inomhus vilket kan påverka kvalsternivån och mögel, båda leder till ökade besvär för bland annat astmatiker. Hur inomhusmiljön och hälsan påverkas beskrivs närmare i kapitlet ”*Bebyggelse*”.

Vektorer och värddjur

Med ett varmare klimat, en förändrad och längre växtperiod kommer förmodligen antalet vektorer och värddjur för sjukdomar att öka. Ett exempel är fästing, fästingar kan bära på borrelia eller TBE och det är sjukdomar som beräknas öka i takt med att antalet fästingar ökar. År 2018 utpekades Västra Götaland och Färgelanda kommun som ett riskområde för TBE.

Det finns risk att smittor och djur som idag endast finns i andra länder kommer till Sverige i och med ett varmare klimat (SOU, 2007). Detta sätter ett ökat krav på hälso- och sjukvården att kunna hantera detta. En förskjutning och förlängning av växtsäsongen kan komma att öka

utbredningen av pollenproducerande arter. Redan idag har man sett att pollenallergi ökat under senare år vilket till viss del kan kopplas till faktorer i miljön.

Livsmedel

Vad gäller de verksamheter inom kommunen som tillagar mat ansvarar kommunen för korrekt livsmedelshantering. Vid varmare klimat och längre värmeböljor blir livsmedelshanteringen extra viktig då risken för bland annat campylobakter är hög.

Man arbetar redan i dagsläget med att måltiderna som serveras i kommunens ska ha liten miljö- och klimatpåverkan men kan behöva utveckla den ytterligare i framtiden med ett förändrat klimat. Inom kost och måltid finns det en Livsmedel och måltidspolicy, vilken är gemensam med Dalslandskommunerna samt Säffle kommun. Några av de mål som finns i denna policy berör klimatanpassning, bland annat att miljöstörningar begränsas och att upphandlingar är miljö- och klimatanpassade.

Ökad årsmedelnederbörd

Som nämnt tidigare i kapitlen om *”Dricksvatten”*, *”Vattenmiljö”* och *”Spillvatten- och dagvattenavlopp”* kommer en ökad nederbörd och fler skyfall leda till att miljögiftiga ämnen läcker in i vattentäkter och sjöar, vilket påverkar människors hälsa och ökar risken för sjukdomsutbrott av vattenburna sjukdomar. De smittoämnen man oroar sig mest för hos människor är Cryptospiridium, Giardia, Campylobacter, norovirus och VTEC (EHEC).

Åtgärder

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Informera personal om kommunens beredskapsplan för värmebölja	Kunskapshöjning	Löpande from. 2019	Omsorg	Personal & boende i kommunen
Samverka med berörda aktörer vid smittspridning & uppkomst av nya sjukdomar	Gynna folkhälsan genom minskad smittspridning	I takt med klimatförändringarna	Omsorg	Kommunen & boende i kommunen

Bebyggelse

Klimatförändringarna förväntas leda till en ökad nederbörd under vinterhalvåret samt varmare och torrare klimat under sommarhalvåret. Den ökade nederbörden kan påverka nuvarande grundvattennivåer och skapa höga flöden i vattendrag vilket är faktorer som i sin tur kan orsaka skred, ras och erosion.

De framtida klimatförändringarna kommer att påverka befintliga byggnadskonstruktioner. Det är framförallt klimatskalet (ytterväggar, tak, grund, fönster och dörrar) samt inomhusklimatet som kommer att påverkas på grund av ökad nederbörd, högre årsmedeltemperatur samt fuktigare luft.

Dagsläget i Färgelanda kommun

Jordarterna i Färgelanda kommun består till stor del av lera och silt samt till viss del även kvick lera. Mer om detta finns i kapitlet ”ras och skred”.

Kommunen består av fyra större tätorter där bebyggelsen är reglerad med detaljplaner. En detaljplan reglerar bebyggelsen i ett sammanhang där bebyggelsen ska utgöra en god landskapsbild samt vara lämplig utifrån hälsa, säkerhet och risk för olyckor. De flesta detaljplanerna i kommunen är upprättade mellan 1935 - 1999. Mycket kunskap har tillkommit sedan dessa planer togs fram och idag finns ytterligare krav på vad som behöver utredas och belysas i en detaljplan. Vid framtagande av nya detaljplaner ska markens lämplighet prövas utifrån ett 100 årsperspektiv, där det exempelvis är viktigt att utreda hur dagvatten bör tas om hand för att undvika översvämningar vid skyfall. I dagsläget består dock Färgelandas tätorter av mycket grönområden vilka fungerar som naturligt omhändertagande av dagvatten.

På 60- och 70-talet var det vanligt att garage och komplementbyggnader uppfördes med platta tak. Dessa tak är sårbara vid riklig nederbörd varför Färgelanda kommun under 2004 har tagit fram tilläggsplaner för kommunens tätorter med bygglovsbefrielse för att ändra platta garagetak till sadeltak med en takvinkel om högst 27°.

De flesta av kommunens offentliga byggnader är uppförda före 1990 och huruvida dessa är anpassade för ett förändrat klimat är oklart men kommer att utredas inför framtida underhållsarbete.

Ökad årsmedeltemperatur

Årsmedeltemperaturen förväntas öka och sommartid kan det uppstå långvariga värmeböljor. Detta kan medföra negativa konsekvenser för människors hälsa och i framtiden kan det uppstå kylbehov i byggnader. Ett varmare klimat kan innebära förlängd säsong där människor vistas utomhus och därmed ökad användning av offentliga platser som exempelvis parker. Dessa områden kan därför behöva anpassas till framtida behov i form av exempelvis skuggmöjlighet och dricksvattenfontäner. En effektiv metod för att anpassa bebyggelseområden och offentliga miljöer för ett framtida klimat är att ta till vara på grönområden för etablering av parker med planterade lövträd. Grönytor och träd tar på ett naturligt sätt hand om fördröjning av dagvatten samtidigt som träden kan bidra med svalkande skuggmöjligheter under värmeböljor. Med avseende på brandrisken är lövträd att föredra i närheten av samlad bebyggelse jämfört med barrträd.

Underhållsbehovet på befintliga byggnader kan komma att förändras i takt med det förändrade klimatet. Allt material försämras med tidens gång men nedbrytningshastigheten av materialet beror på det rådande klimatet. Högre temperatur och högre fuktighet ökar risken för svampangrepp, nya skadeinsekter och utfällningar på interiör. Den ökade luftfuktigheten i kombination med ökad nederbörd med översvämningar till följd ökar dessutom risken för mögel- och kvalsterallergier. Organiskt fasadmaterial av trä och puts är extra känsliga för angrepp och i Västra Götalands län, och så även i Färgelanda, har många byggnader av tradition uppförts av just trä. I utsatta byggnader kan det därmed uppstå ökat behov av ventilationslösningar och avfuktningsanläggningar.

Höjd årsmedeltemperatur och därmed minskat antal nollgenomgångar vintertid kan innebära en positiv påverkan på byggnadsdelar i betong, eftersom risken för frostsprängning minskar.

Samtidigt kan det varmare klimatet innebära negativ påverkan på betongkonstruktioner då metaller som exempelvis armeringsjärn kan öka i volym i samband med korrosion och därmed spränga sönder betongen. Varmare vintrar ger dessutom en längre korrosionsperiod.

Ett varmare klimat kommer leda till minskat uppvärmningsbehov vintertid samtidigt som kylbehovet kommer öka under sommarhalvåret. Extra utsatt för värmepåverkan är byggnader med stora glaspartier. Ett komplement till kylning i byggnader kan vara effektiva solavskärmningar.

Ökad årsmedelnederbörd

Ökad nederbörd innebär en ökad risk för översvämning i lågt belägna byggnader. Källare riskeras framförallt att översvämmas vid intensivt regn och då dräneringen inte är dimensionerad för att klara av att avleda allt vatten. Problem med dräneringen kan även leda till att grunden försvagas. Vid höga flöden kan även grundvattennivån höjas vilket ökar risken för ras och skred. Höga flöden i vattendragen, både extrema och mer frekventa, ökar risken för att vattnet ska föra med sig jord från slänterna och orsaka erosion. Erodering av släntkanterna mot vattendragen kan leda till uppkomst av ras och/eller skred, vilket påverkar befintlig bebyggelse och detta utmärker sig extra mycket då Valboån och Lillån rinner genom flera tätorter i Färgelanda kommun.

Lillån i Färgelanda Centrum, bakom Coop, 2014-10-20. Kommunens bildarkiv.

I Färgelanda kommun finns 24 platser som enligt Länsstyrelsens planeringsunderlag är att betrakta som potentiellt förorenade på ett eller annat sätt. Av dessa potentiellt förorenade områden är 6 stycket nedlagda avfallsupplag, vilka generellt sätt kan utgöra risk för yt- och grundvattenpåverkan genom läckage. Om ett skred inträffar inom ett område med förorenad mark finns risk att föroreningen sprids nedströms ett vattendrag och kan därmed försämra vattenkvaliteten.

I samband med planering av nya bostäder är det viktigt att hänsyn tas till framtida förutsättningar och kommande klimatförändringar. Nybyggnation bör undvikas i områden

som omfattas av översvämningsrisk se *”Klimatförändringar i kommunen: Nederbörd och översvämning”* för se var områdena för översvämningsrisk är i kommunen. Eftersom byggnader har en lång livslängd är det viktigt att beakta översvämningsrisken utifrån en ökad nederbörd och förhöjda flöden.

Roller och ansvar för den bebyggda miljön

Det är den enskilda egendomsinnehavaren som har det juridiska ansvaret för sin egendom, i detta fall ofta fastighetsägaren. Fastighetsägaren är enligt plan- och bygglagen 8 kap 14 § skyldig underhålla sina byggnader samt hålla dessa i vårdat skick. Det är även fastighetsägaren som har ansvaret vid naturolyckor t.ex. översvämning, ras eller skred. Kostnaderna på grund av en inträffad skada hamnar i många fall hos försäkringsbolagen.

Åtgärder

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Översvämningskartering över kommunen.	Skapa kunskapsunderlag till styrdokument, ex detaljplan.	0-10 år	Kommun-styrelsen	Kommunen & boende i kommunen
Utred behov av erosionsskydd längs tätortsnära vattendrag	Kunskap om risk för ras och skred	0-5 år	Samhälls-utveckling	Kommunen & boende i kommunen
Översiktlig kartering för riskområden gällande geotekniska förutsättningar i tätorterna	Kunskap om geotekniska förutsättningar i respektive tätort	0-10 år	Samhälls-utveckling	Kommun & boende i kommunen
Förbered för kylningsmöjligheter vid nybyggnation av offentliga byggnader.	Begränsa inomhustemperatur vid värmeböljor.	I takt med klimatför ändringa rna	Samhälls-utveckling	Kommunen & brukare
Tänk in fönstersättningen vid nybyggnation av offentliga byggnader	Begränsa inomhustemperatur vid värmeböljor.	I takt med klimatför ändringa rna	Samhälls-utveckling	Kommunen och brukare
Bygga med högre miljöbyggnadsklassifice-ring vid nyproduktion, t.ex. gröna tak, ljusa väggar för reflektion av solljus och utvändig solavskärmning på fönster. Mycket går även att applicera på befintliga fastigheter vid ombyggnation.	Begränsa inomhustemperatur vid värmeböljor.	I takt med klimatför ändringa rna	Samhälls-utveckling	Kommunen

Upprätthålla befintliga grönområden	Skapa skyggmöjligheter & naturligt omhändertagande av dagvatten	Löpande	Samhälls-utveckling och huvudmän	Boende i kommunen
Vid upprättande av detaljplaner ska hänsyn tas till grönområden	Skapa skyggmöjligheter & naturligt omhändertagande av dagvatten	Löpande	Samhälls-utveckling	Boende i kommunen
Vid värmeböljor – tillgodose tillgång till vatten i offentlig miljö	Gynna folkhälsan vid värmeböljor	I takt med klimatför ändringa rna	Samhälls-utveckling	Boende och besökare i kommunen

Naturmiljö

Naturmiljöer är ett viktigt inslag i vårt dagliga liv. Grönytor och våtmarker magasinerar vatten från skyfall, vegetationen bidrar till svalka samtidigt som den renar både luft och vatten från föroreningar. Våtmarker kan även minska belastningen av fosfor och kväve. Våra insekter är liksom vi beroende av en god naturmiljö, bland annat är insekter viktiga för pollineringen av växter.

Dagsläget i Färgelanda kommun

Som nämnt under rubriken *”Politiska styrdokument”* har kommunen ställt sig bakom de nationella miljömålen som naturvården, generationsmålen samt satt egna naturvårdsmål.

Färgelanda har ett rikt natur- och djurliv. Skogen utgör 51 % av markytan i Färgelanda kommun och det finns 166 sjöar i kommunen som är större än en hektar. I Färgelanda kommun finns det gott om skog och våtmarker som är viktiga för naturmiljön. Det finns över 20 anlagda våtmarker i kommunen med varierande naturvärden och flera områden med skog som har höga naturvärden. Det finns det 190 rödlistade arter i kommunen. Rödlistning är ett system med kategorier och kriterier som betecknar grad av risk för utdöende av arten. Exempel på rödlistade arter i Färgelanda kommun är Flodkräftan och Berglök. Dessa arter är extra känsliga för förändringar i naturmiljön.

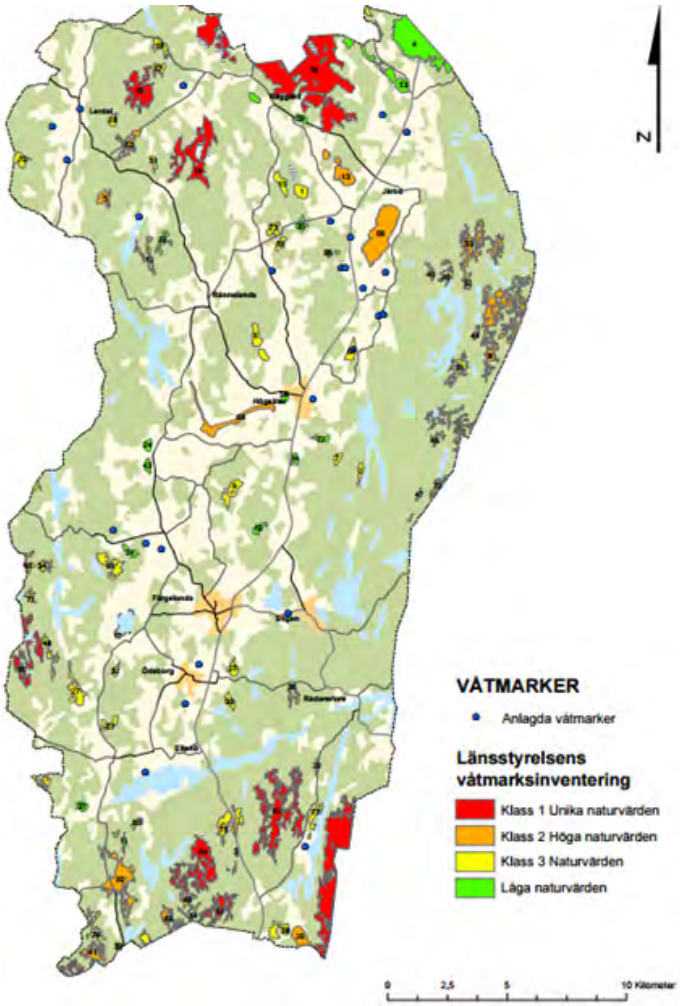

Våtmarkerna i kommunen samt klassificerar deras naturvärden (Färgelanda kommun, 2014a).

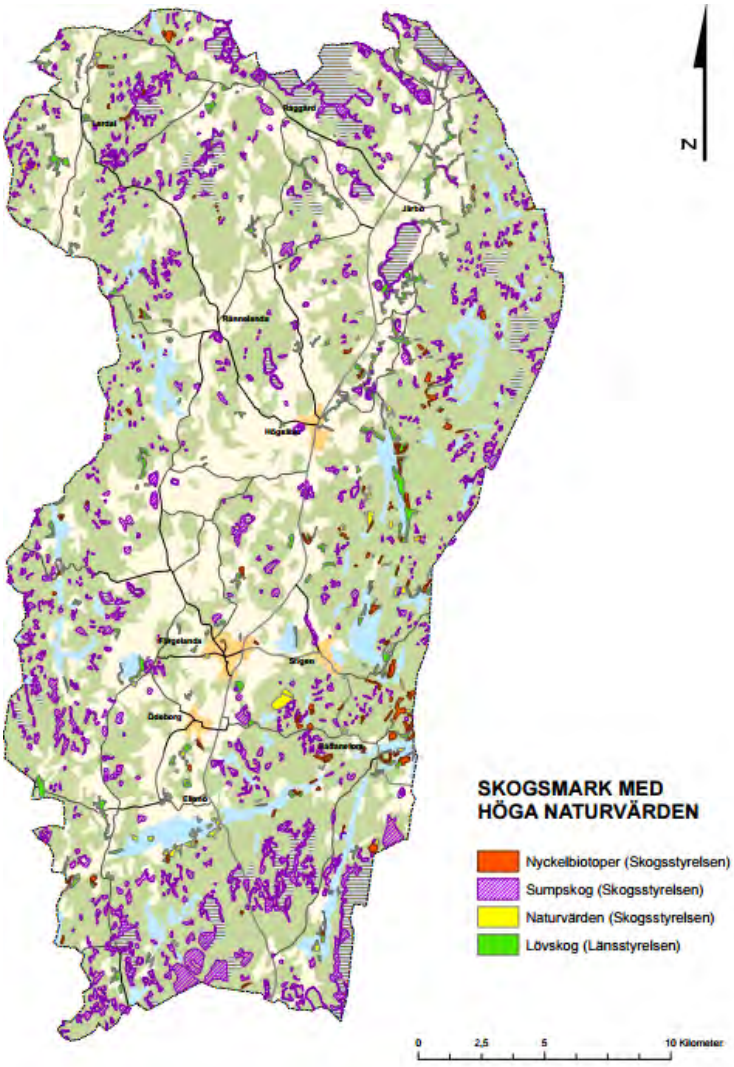

Skogsmark i Färgelanda kommun med höga naturvärden (Färgelanda kommun, 2014a).

Skogar med höga naturvärden har ofta ett eller flera av följande kännetecken:
- Många gamla träd, storvuxna gammelträd eller klena, senvuxna träd
-Stor variation i trädslag, liksom i ålder och storlek på träden
- Luckor och gläntor i skogen som släpper ned ljus
- Döda träd som står eller ligger, även halvdöda träd
- Murkna och murknande träd, både stående och liggande
- Träd med håligheter
- Spår av brand
- Områden där det stått skog eller träd under lång, obruten tid
Inslag av asp, sälg och ädellöv i skogsområden med andra trädslag
- Skog med spår av människan, exempelvis hamlade träd eller spår av skogsbete
- Trädbärande hagmarker med stora, gamla, träd
(Naturvårdsverket, 2016).

Det som slår hårdast mot naturmiljön och den biologiska mångfalden idag är miljögifter, föroreningar och den moderna markanvändningen inom jord- och skogsbruk. I framtiden kan ett av de största hoten mot naturmiljön bli klimatförändringen.

Klimatförändringens konsekvenser i Färgelanda

Det är svårt att avgöra hur naturmiljön kommer att påverkas av klimatförändringar och vilka förändringar som kommer att bero på klimatförändringar och vilka som beror på bruk av resurser.

Även friluftslivet kommer att påverkas genom att naturmiljön förändras, exakt hur och vad som förändras är ännu ej fastställt.

Ökad årsmedeltemperatur

I framtiden kommer andelen torrperioder öka och växtsäsongen bli längre, i slutet av seklet beräknas den vara två till tre månader längre. Detta kommer möjliggöra för invasiva arter, både växter och djur att etablera sig och konkurrera ut inhemska arter. Särskilt känsliga för denna förändring är de rödlistade arter som finns i kommunen. Problem med smittsamma sjukdomar för djur och växter kommer öka. Antalet skadegörare kommer sannolikt öka i

framtiden vilket kan öka användningen bekämpningsmedel i jordbruk vilket i sin tur påverkar miljöbelastningen. Exempelvis Valboån och Ellenösjön riskerar att påverkas av det eftersom de befinner sig i närheten av jordbruksområden.

En längre växtsäsong ökar också risken för igenväxt. En varmare temperatur och längre torrperioder ökar risken för bränder sommartid, att våtmarker torkar ut och att grundvattennivåerna blir lägre.

Ökad årsmedelnederbörd

En beräknad ökad nederbörd ökar risken för att miljögifter släpps ut vilken har en negativ inverkan på naturmiljön, såväl djur- som växtliv.

Åtgärder

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Bevarande projekt för hotade arter	Förbättra förutsättningarna att bevara hotade arter	0-10 år	DMEF	Boende i kommunen

Begrepp

Bräddning - Utsläpp av en blandning av dagvatten och avloppsvatten till närmaste sjö eller vattendrag. I kombinerade system för transport av både dag- och avloppsvatten kan det vid kraftiga regn samlas så mycket vatten att man tvingas brädda blandningen av dag- och avloppsvatten oredan till närmaste sjö eller vattendrag för att undvika källaröversvämningar.

Dagvatten – Regn- spol- och smältvatten som rinner på hårdgjorda ytor eller på genomsläpplig mark. Det tillförs avloppsledningsnätet och avleds genom dagvattenledningar och diken till ett vattenområde.

Duplikatsystem - avledning av avloppsvatten, ett system där spillvatten och dagvatten avleds i olika rörledningar.

Kohesionskraft – Kohesion är den kraft som gör att ett materials eller en och samma kropps molekyler hänger tillsammans. Kohesionskraften beror på molekylernas egenskaper och beroende på styrkan i kohesionen.

Morän – En jordart.

Ovidkommande vatten - Vatten som kommer till spillvattenledningsnätet när det egentligen borde ha hamnat i dagvattennätet. Detta leder till att väldigt stora mängder vatten kommer till reningsverken under till exempel kraftiga regnoväder. Det leder i sin tur till att mer energi går åt till att pumpa vattnet genom reningsverket, att det finns risk för att reningsverkets bakteriekultur spolas ut ur verket eller att det överflödiga vattnet måste släppas helt orenat ut i sjöar eller vattendrag.

Separatsystem – avledning av avloppsvatten, ett system som består av en ledning för enbart spillvatten medan dagvatten avleds i öppna diken.

Silt – En jordart.

Spillvatten - Vatten som spolas ut från toaletter, och smutsigt vatten från bad, duschar, diskning och tvätt

Vattenförekomst – En vattenförekomst är en specifik vattensamling i naturen av en viss geografisk storlek, till exempel en sjö eller en kustvik.

Bilaga 1 – Åtgärder

El

Se över alternativ elförsörjning vid större elavbrott och förbereda för reservkraft till VA-försörjning med mera. Löpande dialoger med Vattenfall Eldistribution kring förbättringsåtgärder.

Tele- och datakommunikation

Se över alternativ kommunikation eller rutiner för känsliga verksamheter beroende av tele- eller datakommunikation i samband med strömavbrott.

Vägar och broar

Löpande dialoger med Trafikverket och informationsspridning till vägföreningar i takt med klimatförändringarna.

Jordbruk

Se över möjligheten för kommunen att erbjuda stödfodring vid kris, torka och brist på foder.
Se över möjligheten till samverkan med Västvatten & bönder vid vattenbrist.

Skogsbruk

Se över möjligheten till blandskog i kommunens skogsbestånd.

Kulturmiljö

Informationsspridning till allmänheten om hur kulturhistorisk bebyggelse och lämningar kan underhållas för att förebygga negativ påverkan på grund av klimatet.

Fjärrvärme

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Vid utbyggnad av fjärrvärmeledningar ta hänsyn till skredkänslig mark & risk för översvämning.	Minska risk för skador på fjärrvärmenätet	I takt med klimat-förändringarna	Samhällsutveckling i dialog & samverkan med privat leverantör	Kommunen & boende i kommunen
Inför framtida behov ta hänsyn till att även fjärrkyla kan komma behövas.	Begränsa inomhus-temperatur vid värmeböljor	I takt med klimat-förändringarna	Samhällsutveckling i dialog & samverkan med privat leverantör	Kommunen & boende i kommunen

Spillvatten- och dagvattenavlopp

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Färdigställa arbetet med att separera systemen	Minska risk för överbelastning på reningsverken	0-5 år	Färgelanda Vatten AB	Kommunen & boende i kommunen
Säkra upp avloppsreningsverk mot översvämningar	Minska risk för överbelastning på reningsverken	Löpande from. 2019	Färgelanda Vatten AB	Kommunen & boende i kommunen

Dricksvatten

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Färdigställa arbetet med att separera systemen	Minska risk för överbelastning på reningsverken	0-5 år	Färgelanda Vatten AB	Kommunen & boende i kommunen
Säkra upp avloppsreningsverk mot översvämningar	Minska risk för överbelastning på reningsverken	Löpande from. 2019	Färgelanda Vatten AB	Kommunen & boende i kommunen

Människors hälsa

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Informera personal om kommunens beredskapsplan för värmebölja	Kunskapshöjning	Löpande from. 2019	Omsorg	Personal & boende i kommunen
Samverka med berörda aktörer vid smittspridning & uppkomst av nya sjukdomar	Gynna folkhälsan genom minskad smittspridning	I takt med klimatförändringarna	Omsorg	Kommunen & boende i kommunen

Bebyggelse

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Översvämningskartering över kommunen.	Skapa kunskapsunderlag till styrdokument, ex detaljplan.	0-10 år	Kommun-styrelsen	Kommunen & boende i kommunen
Utred behov av erosionsskydd längs tätortsnära vattendrag	Kunskap om risk för ras och skred	0-5 år	Samhälls-utveckling	Kommunen & boende i kommunen

Översiktlig kartering för riskområden gällande geotekniska förutsättningar i tätorterna	Kunskap om geotekniska förutsättningar i respektive tätort	0-10 år	Samhälls-utveckling	Kommun & boende i kommunen
Förbered för kylningsmöjligheter vid nybyggnation av offentliga byggnader.	Begränsa inomhustemperatur vid värmeböljor.	I takt med klimatför ändringa rna	Samhälls-utveckling	Kommunen & brukare
Tänk in fönstersättningen vid nybyggnation av offentliga byggnader	Begränsa inomhustemperatur vid värmeböljor.	I takt med klimatför ändringa rna	Samhälls-utveckling	Kommunen och brukare
Bygga med högre miljöbyggnadsklassifice-ring vid nyproduktion, t.ex. gröna tak, ljusa väggar för reflektion av solljus och utvändig solavskärmning på fönster. Mycket går även att applicera på befintliga fastigheter vid ombyggnation.	Begränsa inomhustemperatur vid värmeböljor.	I takt med klimatför ändringa rna	Samhälls-utveckling	Kommunen
Upprätthålla befintliga grönområden	Skapa skyggmöjligheter & naturligt omhändertagande av dagvatten	Löpande	Samhälls-utveckling och huvudmän	Boende i kommunen
Vid upprättande av detaljplaner ska hänsyn tas till grönområden	Skapa skyggmöjligheter & naturligt omhändertagande av dagvatten	Löpande	Samhälls-utveckling	Boende i kommunen
Vid värmeböljor – tillgodose tillgång till vatten i offentlig miljö	Gynna folkhälsan vid värmeböljor	I takt med klimatför ändringa rna	Samhälls-utveckling	Boende och besökare i kommunen

Naturmiljö

Anpassningsåtgärd	Åtgärdens syfte	Tidsplan	Ansvarig	För vem minskar sårbarheten?
Bevarande projekt för hotade arter	Förbättra förutsättningarna att bevara hotade arter	0-10 år	DMEF	Boende i kommunen

Referenslista

Bohusgeo (2017). *PM Fördjupad stabilitetsutredning Färgelanda Centrum.*

Dalslands energi- och miljöförbund. (2017). Kalkning. Hämtad 2018-03-23 från https://www.dalsland.se/naturvaard-planer/vattenvaard/kalkning/

Folkhälsomyndigheten. (2018). *Åtgärder vidtas för att förebygga värmeböljors negativa hälsoeffekter.* Hämtad 2019-04-05 från https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2019/mars/atgarder-vidtas-for-att-forebygga-varmeboljors-negativa-halsoeffekter/

Färgelanda kommun. (2013). *VA-översikt i Färgelanda. Steg ett i arbetet med en VA-plan för Färgelanda kommun*.

Färgelanda kommun. (2014a). *Naturvårdsprogram för Färgelanda kommun*. Antagen av kommunfullmäktige 2014-05-14 § 85. Hämtad 2018-07-18 från https://www.fargelanda.se/media/158470/fargelanda-huvudprogram-nvp.pdf

Färgelanda kommun. (2014b). *Översiktsplan för Färgelanda kommun, Västra Götalands län.* Antagen av kommunfullmäktige 2014-09-30 § 122. Hämtad 2018-07-18 från https://www.fargelanda.se/media/158514/op-fargelanda_lk-okt-2014_tryck.pdf

Länsstyrelsen. (2016). *Värmebölja i Västra Götalands län. En förstudie inom Länsstyrelsens klimatanpassningsarbete.* (Rapport 2016:42). Hämtad 2018-07-18 från https://www.lansstyrelsen.se/download/18.5776ebef1633fba4a9719ce/1526375770965/2016-42.pdf

Länsstyrelsen. (2017a). *Regional handlingsplan för klimatanpassning i Västra Götaland 2018-2020*. (Rapport 2017:45). Hämtad 2018-07-18 från https://www.lansstyrelsen.se/download/18.728c0e316219da8135bfb3a/1526067862827/2017-45.pdf

Länsstyrelsen. (2017b). *Västra Götaland i ett förändrat klimat.* [PowerPoint presentation]. Hämtad 2017-09-29.

Länsstyrelsen. (2018). *Rekommendationer för hantering av översvämning till följd av skyfall: Stöd i fysisk planering.* (Fakta 2018:5). Hämtad 2019-04-11 från https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/tjanster/publikationer/2018/rekommendationer-for-hantering-av-oversvamning-till-foljd-av-skyfall.html

MSB. (u.å). Portalen för översvämningshot. Hämtad 2017-06-21 från https://gisapp.msb.se/Apps/oversvamningsportal/enkel-karta.html

SGU. (2018). Skred och ras. Hämtad 2018-12-19 från https://www.sgu.se/samhallsplanering/risker/skred-och-ras/

Skogsstyrelsen. (2017). *Skogsstyrelsens arbete för ökad klimatanpassning inom skogssektorn.* (Rapport 2017:8). Hämtad 2018-10-24 från https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/publikationer/2017/rapport-201708.-skogsstyrelsens-arbete-for-okad-klimatanpassning-inom-skogssektorn.pdf

SMHI. (2015a). *Framtidsklimat i Västra Götalands län − enligt RCP-scenarier*. (Klimatologi nummer 24). Hämtad 2018-07-18 från https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:948126/FULLTEXT01.pdf

SMHI. (2015b). *Stormskador i framtiden.* Hämtad 2018-10-24 från https://www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/stormskador-i-framtiden-1.7080

SMHI. (2017). Vad är RCP? Hämtad 2018-03-23 från https://www.smhi.se/klimat/framtidens-klimat/vagledning-klimatscenarier/vad-ar-rcp-1.80271

SOU. (2007). *Sverige inför klimatförändringarna: Konsekvenser av klimatförändringar och extrema väderhändelser* (SOU 2007:60). Hämtad 2018-07-18 från https://www.regeringen.se/49bbad/contentassets/94b5ab7c66604cd0b8842fd6510b42c9/sverige-infor-klimatforandringarna---hot-och-mojligheter-kapitel-4-sou-200760

SOU. (2015). *Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning.* (SOU 2015:51). Hämtad 2018-10-01 från https://www.regeringen.se/contentassets/9eb7b76720c04e1183c759c8a595f388/klimatforandringar-och-dricksvattenforsorjning-sou-201551-del-12.pdf

Teracom. (2015) Magasinet MHZ nr 3 Hämtad 2019- 02- 22 från https://www.teracom.se/om-teracom/magasinet-mhz/mhz-nr-3/vad-sliter-pa-masten/

KSAU § 142 Dnr KS 2019-199

Yttrande över Förslag till föreskrifter om hastighetsbegränsning på väg 172 i Västra Götalands län, delegation att underteckna yttrande

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att delegera rätten att underteckna eventuellt yttrande över Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län, till kommunchefen. Yttrandet ska vara inskickat senast 2019-07-03 och ärendet är inte färdigberett till kommunstyrelsens sammanträde i juni.

Ärendebeskrivning

Färgelanda kommun har getts tillfälle att yttra sig över ” Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län,” (TRV 2019/46482). Yttrandet ska vara inskickat senast den 3 juli 2019.

Ärendet är under beredning. Kommunstyrelsen har tidigare yttrat avseende systematisk anpassning av hastighetsgränserna till vägarnas trafiksäkerhets-standard (KS § 107, 27 april 2016) och i det yttrandet framgår att hastigheten på väg 172 mellan Färgelanda och Grösäter skulle sänkas till 80 km/tim under 2019. Hastighetssänkningen är en del i förslaget som nu föreligger för yttrande.

Då kommunstyrelsen inte har något sammanträde senare än 12 juni föreslås att kommunchefen får delegationen att skicka in ett eventuellt yttrande över förslaget, efter samråd med kommunstyrelsens ordförande.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 27 maj 2019.
Trafikverkets remiss avseende ”Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län (TRV 2019/46482).

_____

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

Tjänsteskrivelse
2019-05-27

Diarienr
KS 2019-211

Kommunledningskontoret/Kanslienheten
Nämndsekreterare
Barbro Isaksson
0528-56 7145
0766-35 29 65
barbro.isaksson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Yttrande över Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län, delegation att underteckna yttrande

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att delegera rätten att underteckna eventuellt yttrande över Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län, till kommunchefen. Yttrandet ska vara inskickat senast 2019-07-03 och ärendet är inte färdigberett till kommunstyrelsens sammanträde i juni.

Ärendebeskrivning

Färgelanda kommun har getts tillfälle att yttra sig över ” Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län,” (TRV 2019/46482). Yttrandet ska vara inskickat senast den 3 juli 2019.

Ärendet är under beredning. Kommunstyrelsen har tidigare yttrat avseende systematisk anpassning av hastighetsgränserna till vägarnas trafiksäkerhetsstandard (KS § 107, 27 april 2016) och i det yttrandet framgår att hastigheten på väg 172 mellan Färgelanda och Grösäter skulle sänkas till 80 km/tim under 2019. Hastighetssänkningen är en del i förslaget som nu föreligger för ytttrande.

Då kommunstyrelsen inte har något sammanträde senare än 12 juni föreslås att kommunchefen får delegationen att skicka in ett eventuellt yttrande över förslaget, efter samråd med kommunstyrelsens ordförande.

Susanne Korduner
Kommunchef

Beslutet skickas till:
Plan- och byggchefen
Diariet

REMISS

2019-05-22

Ärendenr:
TRV 2019/46482

Trafikverket Region Väst
Anneli Hansson
Trafikmiljö
Besöksadress: Vikingsgatan 2-4 ,
GÖTEBORG
Telefon: 0771-921 921
www.trafikverket.se

anneli.hansson@
trafikverket.se
Direkt: +46 10-123 61 46

Enligt sändlista

Förslag till nya föreskrifter för väg 172, Västra Götalands län

Denna remiss gäller förslag till nya föreskrifter för väg 172, Västra Götalands län samt upphävande av Vägverkets föreskrifter (VVFS 2009:399) om hastighetsbegränsning på väg 172 i Västra Götalands län. Remissen omfattar konsekvensutredning samt förslag till föreskrifter.

Remissvar

Eventuella synpunkter ska ha kommit in skriftligen senast den 3 juli 2019. Var vänlig ange Trafikverkets diarienummer TRV 2019/46482.

Frågor eller eventuella synpunkter skickas till:
trafikverket@trafikverket.se

Anneli Hansson
Enhet Trafikmiljö

Bilagor

Förslag till föreskrifter

Kartbilaga

Konsekvensutredning

Sändlista

Bengtsfors kommun

2019-05-22
Ärendenr: TRV 2019/46482

TRAFIKVERKET

Fyrbodals kommunalförbund
Färgelanda kommun
Kollektivtrafikmyndigheten Västra Götaland
Länsstyrelsen, Västra Götalands Län
Motormännen
NTF
Polisregion Väst
Riksförbundet Enskilda Vägar
Svensk Kollektivtrafik
Svenska Naturskyddsföreningen
Svenska Taxiförbundet
Sveriges Bussföretag
Sveriges MotorCyklister
Sveriges Åkeriföretag
Uddevalla kommun
Västra Götalandsregionen
Västsvenska Handelskammaren
Västtrafik

Ärendenummer
TRV2019/46482

Dokumentdatum
2019-05-22
Sidor
1(4)

TRAFIKVERKET

Konsekvensutredning till förslag om hastighetsföreskrifter på väg 172, Västra Götalands län enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning

Bakgrund

Trafikverket föreslår nya hastighetsföreskrifter på väg 172 i Västra Götalands län och befintlig föreskrift VVFS 2009:399 kommer då att upphävas.

Väg 172 sträcker sig från väg 688 inne i Uddevalla till länsgränsen till Värmland vid Gårdsnäs.

En kort sträcka av väg 172 kommer att byggas om vid korsningen med väg 2122, Härsängen. Ombyggnationen finns med som en trimningsåtgärd enligt länsplanen. Ombyggnationen innebär att hastigheten därefter kan höjas till 80 kilometer i timmen. I väntan på färdigställande av projektet ligger nuvarande lokala trafikföreskrift om 70 kilometer i timmen kvar. På övriga delar av väg 172 finns det idag inga planer för ombyggnad inom nuvarande planperiod. Därav föreslås att de delar av sträckan som idag har hastighetsbegränsningen 90 kilometer i timman sänks till 80 kilometer i timman, denna sträcka är mellan väg 173, 2100 i Färgelanda och korsningen med väg 2094, 2122 i Grösäter.

Bakgrunden till förslaget utgår från Trafikverkets uppdrag och arbete med att fortsätta anpassa hastighetsgränserna till vägars säkerhetsstandard. Förslaget var en del i en bred remiss som skickades ut till länsplaneupprättare, kommuner m.fl. under mars-maj 2016. Mer information om denna remiss samt Trafikverkets sammanfattande kommentarer till inkomna remissyttranden: http://www.trafikverket.se/om-oss/var-verksamhet/trafikverkets-uppdrag/regeringsuppdrag-remisser-och-remissvar/remisser/remiss-for-anpassning-av-hastighetsgranserna-pa-vagarna/

Nollvisionen är grunden för trafiksäkerhetsarbetet i Sverige och är fastställd genom beslut i riksdagen. Den är ett etiskt förhållningssätt, men utgör också en strategi för att forma ett säkert vägtransportsystem. I Nollvisionen slås fast att det är oacceptabelt att vägtrafiken kräver människoliv. Trafiksäkerhetsarbetet i dess anda innebär att vägar, gator och fordon ska anpassas till människans förutsättningar så att ingen på sikt dödas eller skadas allvarligt i vägtrafiken. Ansvaret för säkerheten delas mellan de som utformar och de som använder vägtransportsystemet.

Trafikverkets ambition för anpassning av hastighetsgränserna till vägarnas säkerhetsstandard innebär:

- att vägar utan mittseparering med måttlig och betydande[1] trafik ska ska ha högsta tillåtna hastighetsbegränsning 80 km/tim
- att åtgärder för höjda hastighetsgränser genomförs utmed det utpekade funktionellt prioriterade vägnätet
- att hastighetsförändringen inte leder till överskridande av miljökvalitetsnormen för luftkvalitet
- att riktvärden för buller inte bör överskridas
- att anpassningen är motiverad med hänsyn till den transportpolitiska måluppfyllelsen

Referenshastigheten på en väg eller del av väg bestäms av olika faktorer och framgår av Vägars och gators utformning, VGU, som används vid ny- eller ombyggnation. Undantag från VGU kan göras för befintlig väg av trafiksäkerhets-, framkomlighets- eller miljöskäl.

[1] Med måttlig och betydande trafik avses i detta sammanhang vägar med en årsmedeldygnstrafik på 2000 fordon eller mer per dygn år 2025.

Vad är problemet och vad vill Trafikverket uppnå?

Del av delsträcka 1, mellan korsningarna 173, 2100 i Färgelanda och väg 2094, 2120 i Grösäter, i förslaget håller inte den standard som krävs för den nuvarande hastighetsbegränsningen 90 km/tim och finns inte med i planerna för ombyggnad innan år 2025 och sänks därför till 80 km/tim. Trafikverket vill med regleringen uppnå att hastighetsbegränsningen ska överensstämma med vägens standard.

Förslag till hastighetsbegränsningar

Förslag på hastighetsbegränsningar förändrade eller oförändrade, för hela vägen.

#	Sträcka	Sträckans totala längd (km)	Justeringens totala längd (km) Obs. endast den del av delsträckan som inte har annan föreskriven hastighet.	Hastighet (km/tim)	Ny hastighet (km/tim)
1	450 meter norr om väg 694 Nordmanneröd – väg 166 Bäckefors	50,5	17,2	80/90	80
2	Väg 166 Lunnane – väg 164 Steneby	15		80	80

Förslaget resulterar i en ökad restid på hela sträckan, för fordon som får framföras i högsta tillåtna hastighet. Restiden ökar teoretiskt med knappt 1,4 minuter.

Observera att nedan beskrivna kostnader och konsekvenser utgår från hela föreskriften.

Lokala trafikföreskrifter

Förslaget gäller endast Trafikverkets hastighetsföreskrifter. Det kan finnas lokala trafikföreskrifter om hastighet eller tättbebyggt område utmed vägen som påverkar hastighetsbegränsningen lokalt. Dessa redovisas inte här.

Alternativa lösningar

Det finns inga alternativa lösningar. Den säkerhetsstandard som sträckorna har innebär att de föreslagna hastighetsgränserna måste införas.

Att bygga om vägar till mötesfria med mitträcke är en omfattande investering och det görs därför noggranna prioriteringar av vilka vägsträckor som ska byggas om. Väg 172 är en regional väg och det är därmed Västra Götalandsregionen i egenskap av länsplaneupprättare som avgör om och när vägen ska prioriteras för en sådan ombyggnad. Vägen finns inte med för ombyggnation i den nuvarande regionala transportplanen för Västra Götalands län.

I samband med fastställelsebeslutet av nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för perioden 2018-2029, beslutade regeringen att Trafikverket under perioden 2019 till 2022 ska fördela upp till 1 miljard kronor för att samfinansiera de regionala transportplanerna avseende trafiksäkerhetsåtgärder på det regionala vägnätet. Mellan den 27 augusti 2018 och den 1 november 2018 var det möjligt för länsplaneupprättarna att ansöka om samfinansiering för mötesepareringsåtgärder. Totalt inkom 22 ansökningar från 12 länsplaneupprättare.

Trafikverket beslutade att bevilja samfinansiering för samtliga ansökningar och väg 172 fanns inte med bland dessa ansökningar.

Vilka som berörs av regleringen

Alla trafikanter som använder den aktuella vägen och andra som vistas i närheten berörs av regleringen.

TMALL 0413 Konsekvensutredning hastighet v 2.0

Kostnader och andra konsekvenser

Hastighetsförändringen utförs i syfte att förbättra trafiksäkerheten och sträva mot Nollvisionen samt gällande etappmål genom att minska risken för att dödas eller skadas allvarligt. Trafiksäkerhet och miljö är ramvillkor för tillgänglighet, vilket innebär att tillgänglighet inte får leda till dålig trafiksäkerhetsstandard eller stor miljöpåverkan.

Gällande författningar för vägsäkerhet (lag, förordning, föreskrift) gäller för vägar och vägprojekt som ingår i TEN-T-vägnätet i Sverige. Trafikverket har valt att följa författningarna för alla vägar med vägnummer upp till och med 100 samt alla vägar med ett flöde på över 4000 ÅDT. Författningarna innehåller bestämmelser om väghållares skyldigheter i vissa fall och syftar till att öka säkerheten för vägtrafikanter.

De kostnader som de föreslagna föreskrifterna resulterar i utgörs till största del av administration (kostnaderna för tillkännagivandet av föreskrifterna såsom sägs i 10 kap. 13 § trafikförordningen (1998:1276)) samt utmärkning (skyltning) av föreskrifterna.

Trafiksäkerhet

Hastighetssänkningenär en trafiksäkerhetsåtgärd vilket innebär att risken att dödas eller skadas allvarligt utmed vägen kommer att minska. Risken att dödas minskar med cirka 10-15 % endast genom att sänka hastighetsgränsen från 90 till 80 km/tim.

Tillgänglighet

Hastighetssänkningen kommer att ge något ökad restid för huvudsakligen persontrafik. Hastighetens påverkan på restid finns att läsa om här: https://www.trafikverket.se/resa-och-trafik/vag/Hastighetsgranser-pa-vag/Nya-hastighetsgranser/Hastighet-och-restid/Restiden på sträckan beräknas öka med knappt 1,4 minuter för personbilar, bussar och lätt lastbil.

Sträckan trafikeras av buss i linjetrafik. Konkurrenskraften för buss jämfört med biltrafik blir oförändrad eftersom hastighetssäkningen gäller båda.

Föreskriften påverkar inte restiden för tung lastbil.

Akademisk utvärdering[2] av förändrad tillgänglighet i vägnätet visar att det inte finns en enhetlig bild över effekterna av en tillgänglighetsförändring och att det är viktigt att skilja mellan effekter på kort och lång sikt. En tillgänglighetsförsämring kan leda till både ökad och minskad ekonomisk aktivitet i en region, eftersom det både kan leda till en försämrad arbetsmarknad och till att nya affärsmöjligheter uppstår. Utvärderingen belyser att hastighetssänkningar i många fall ur ett samhällsekonomiskt perspektiv kan vara mer motiverat för att öka trafiksäkerheten än en motsvarande väginvestering för vägar med låga trafikvolymer.

Utifrån detta underlag anser Trafikverket att det inte går att beskriva föreskriftens konsekvens på tillgänglighet för person- eller godstransporter mer utförligt än ovan redovisad restidsförändring samt kvalitativa beskrivning.

Miljö

En hastighetssäkning på 10 km/tim ger en sänkning av bullernivån med 1-2 dBA (schablonvärde).

Föreskriften innebär minskade utsläpp av växthusgaser.

Sammanfattning:

Utifrån ovan redovisade sammantagna konsekvenser bedöms den föreslagna hastighetsförändringen vara välmotiverad.

Den nya hastigheten innebär en anpassning till vägens säkerhetsstandard och kommer att ge goda trafiksäkerhetseffekter. Sänkt hastighet ger även positiva miljöeffekter. Trafikverket är medveten om att sänkningen leder till något ökade restider, men det är viktigt att hastigheten överensstämmer med vägens standard. Lastbilstrafiken kommer inte att påverkas av hastighetssänkningen eftersom då den högsta tillåtna hastigheten för den kategorin är 80 km/h.

[2] Westin, L. et al. (2011) Utvärdering av förändrad tillgänglighet i Vägnätet - En makroanalys. Trafikverket (2017:088)

TRAFIKVERKET

Ikraftträdande och informationsinsatser

Föreskrifterna föreslås träda i kraft den 2019-11-01.

Det bedöms inte behövas några speciella informationsinsatser.

Föreskrifterna kungörs i Svensk trafikföreskriftssamling, STFS som finns i den rikstäckande databasen, RDT.

Datum:2019-05-22

.....

Anneli Hansson

Trafikingenjör

Bilagor

Karta

Förslag till trafikföreskrift

TMALL 0413 Konsekvensutredning hastighet v 2.0

Ärendenummer
TRV 2019/46482

Dokumentdatum
2019-05-14

Sidor
1(4)

TRAFIKVERKET

Bilaga Karta

Karta

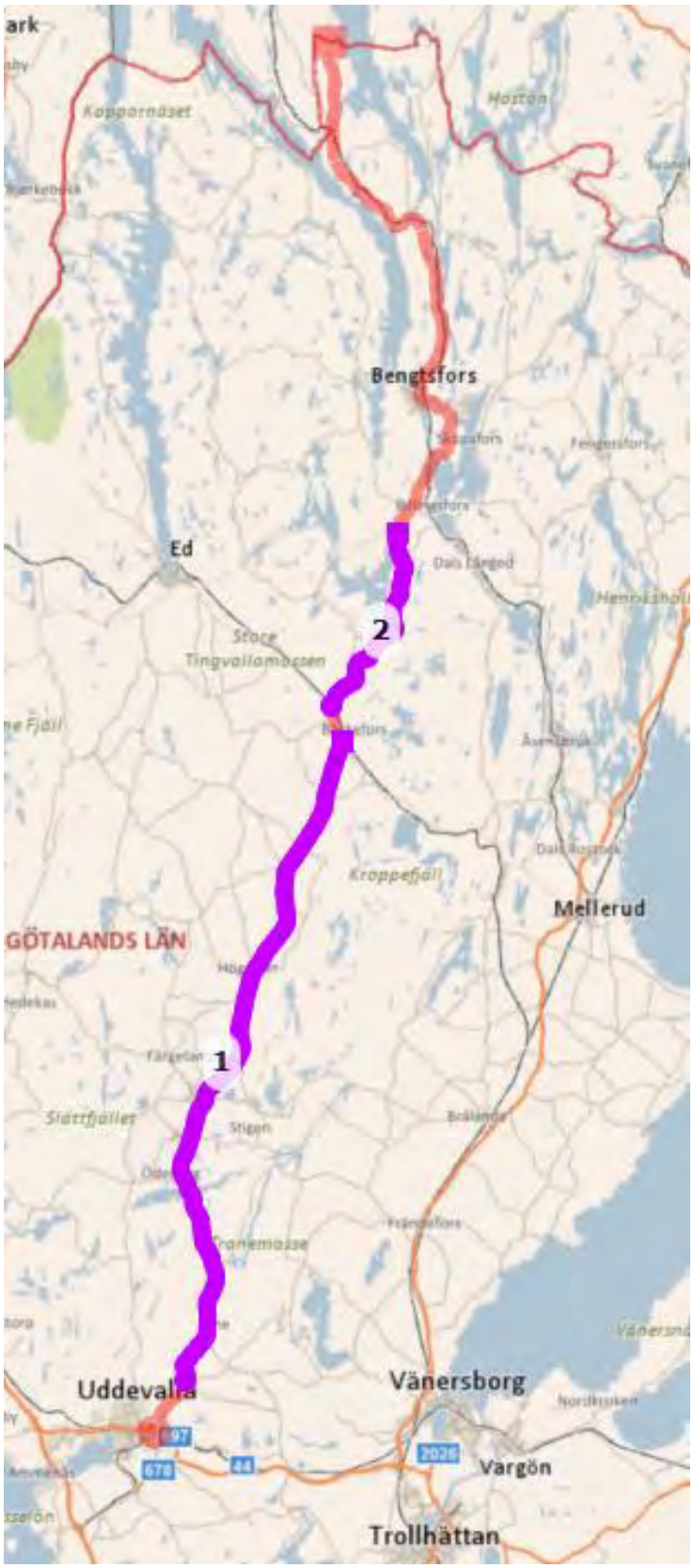

TDOK 2010:26 Mall_Brev v.3 (Fastställd av Trafikverket)

Ärendenummer
TRV 2019/46482

Dokumentdatum
2019-05-14

Sidor
2(4)

TRAFIKVERKET

Bilaga Karta

Delsträcka 1, södra delen

TDOK 2010:26 Mall_Brev v.3 (Fastställd av Trafikverket)

Ärendenummer
TRV 2019/46482

Dokumentdatum
2019-05-14

Sidor
3(4)

TRAFIKVERKET

Bilaga Karta

Delsträcka 1, norra delen

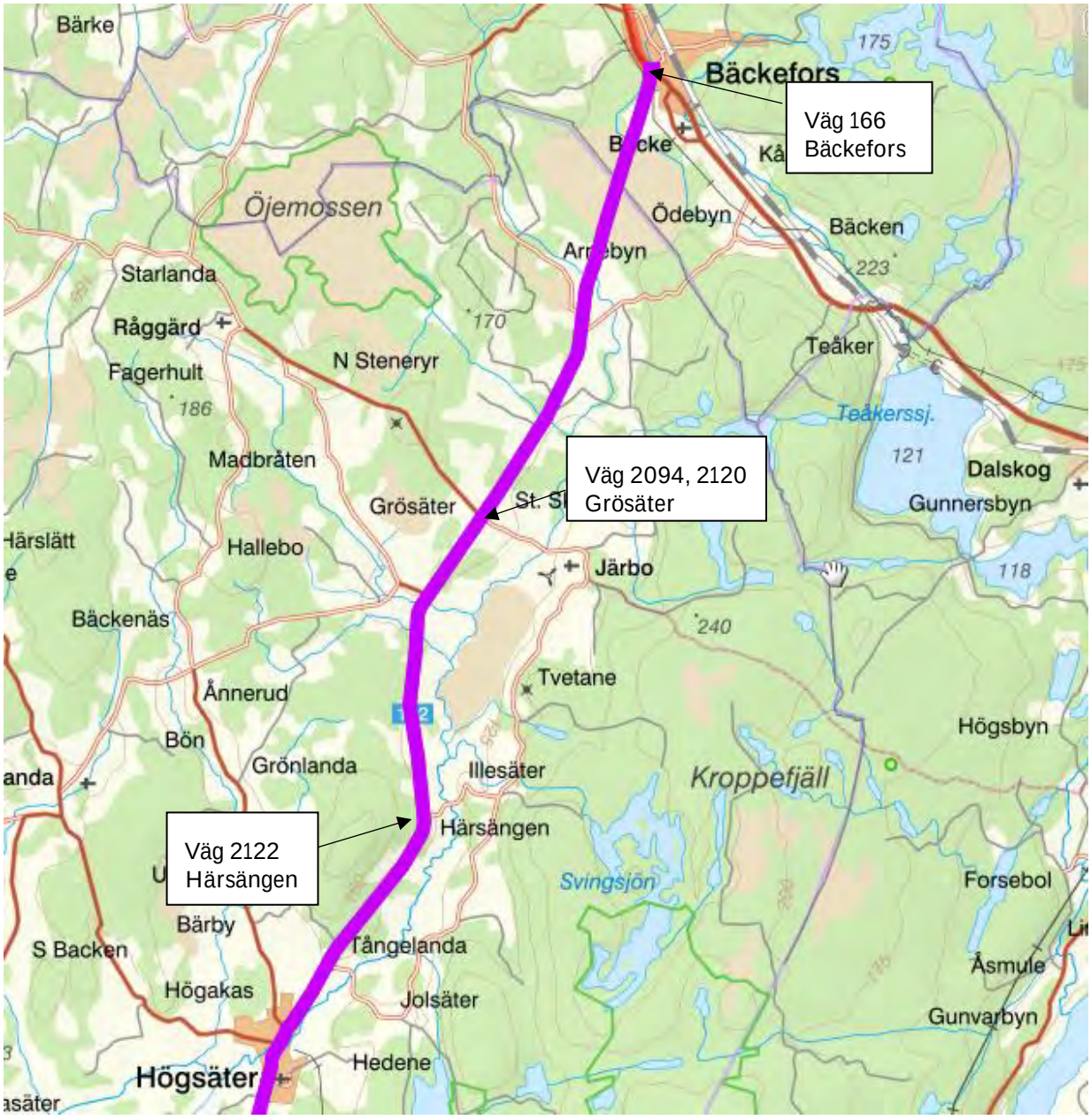

TDOK 2010:26 Mall_Brev v.3 (Fastställd av Trafikverket)

Delsträcka 2

TDOK 2010:26 Mall_Brev v.3 (Fastställd av Trafikverket)

Trafikverket

Trafikverkets föreskrifter om hastighetsbegränsning på väg 172 i Västra Götalands län;

TRVTFS :

beslutade den

Trafikverket föreskriver följande med stöd av 3 kap. 17 § fjärde stycket trafikförordningen (1998:1276).

I stället för hastighetsbegränsning enligt 3 kap. 17 § tredje stycket trafikförordningen (1998:1276) ska den högsta tillåtna hastigheten på väg 172 i Västra Götalands län vara enligt följande.

Vägsträcka mellan	och	km/tim
450 meter norr om väg 694 Nordmanneröd	väg 166 Bäckefors	80
väg 166 Lunnane	väg 164 Steneby	80

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 november 2019, då Vägverkets föreskrifter (VVFS 2009:399) om hastighetsbegränsning på väg 172 i Västra Götalands län ska upphöra att gälla.

På Trafikverkets vägnar

LENA ERIXON

Jörgen Nilsson
(Verksamhetsområde Planering)

Förslag

KS § 107 Dnr 2016-171

Svar på remiss gällande systematisk anpassning av hastighetsgränser

Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen beslutar att lämna remissvar enligt tjänsteskrivelse daterad 2016-04-05 till Fyrbodals kommunalförbund gällande Trafikverkets remiss om åtgärder för systematisk anpassning av hastighetsgränserna till vägarnas trafiksäkerhetsstandard. Yttrandet innebär i korthet;

- Trafiksäkerhetsstandarden på vägarna bör i första hand anpassas efter nuvarande hastighetsgränser.
- Remissmaterialet bör kompletteras med en långsiktig målsättning om att återigen kunna höja hastighetsgränserna till nuvarande gräns.
- Färgelanda kommun understryker vikten av att de vägar som inte kommer att få förbättrad trafiksäkerhetsstandard i nuvarande plan prioriteras i kommande infrastrukturplaner.

Yrkanden

Kenneth Carlsson (L) yrkar bifall till förvaltningens förslag.

Patrik Rydström (SD) lämnar följande ändringsyrkande:
- Trafiksäkerhetsstandarden på vägarna bör i första hand anpassas efter nuvarande hastighetsgränser.

Ändras till

- Trafiksäkerhetsstandarden på vägarna **skall** anpassas efter nuvarande hastighetsgränser **i syfte att ej begränsa framkomligheten mer än nödvändigt.**

Propositionsordning

Kommunstyrelsen godkänner följande voteringsproposition:
Först ställs proposition på hela förslaget med undantag av den del där det finns ett ändringsyrkande. Därefter ställs proposition på ändringsyrkandet.

Efter ställda propositioner finner ordföranden att kommunstyrelsen beslutar att avslå ändringsyrkandet.

Omröstning begärs.

Forts KS § 107

Voteringsproposition

Kommunstyrelsen godkänner följande voteringsproposition:
Ja-röst för Kenneth Carlssons yrkande
Nej-röst för Patrik Rydströms ändringsyrkande.

Omröstningsresultat:

10 ja-röster: Tommy Larsson (S) Rune Månsson (S) Edgardo Varas (S) Lars Karlsson (S) Urban Henriksson (S) Kenneth Carlsson (L) Tobias Bernhardsson (C) Marion Pelli (C) Leif Söderqvist (C) och Ulla Börjesson (S)

.

3 nej röster: Linda Jansson (M) Peter Johansson (KD och Patrik Rydström (SD)

Kommunstyrelsen beslutar således att bifalla Kenneth Carlssons yrkande i sin helhet.

Ärendebeskrivning

Remissmaterialet innehåller Trafikverkets förslag på åtgärder för att skapa förutsättningar för det säkra mötet till 2025. För att skapa förutsättningar för det säkra mötet utmed landsvägar ser Trafikverket två möjligheter. Det bästa sättet är att förhindra kollisioner genom mittseparering. Om detta inte kan göras av olika skäl kan det säkra mötet skapas genom att hastigheten sänks till 80 km/h. De förslag som remitteras utgörs av de justeringar som föreslås ske genom omskyltning av befintliga vägsträckor.

För Färgelanda kommun innebär det att väg 172s sträckning mellan Färgelanda och Grösäter förslås få sänkt hastighet från 90 km/h till 80 km/h.

Beslutsunderlag

Sektor Samhällsbyggnads tjänsteskrivelse 2016-04- 06.
Ärendet har behandlats av kommunstyrelsens ledningsutskott 2016-04-18, § 8

Plan- och byggchefen informerar.

Beslutet skickas till
Fyrbodals kommunalförbund + yttrandet
Samhällsbyggnadschefen
Plan och byggchefen

Färgelanda kommun

Sektor Samhällsbyggnad
Plan- och byggkontoret
Beatrice Hjärn
0528-56 71 66
Beatrice.hjarn@fargelanda.se

Skrivelse
2016-04-05

FÄRGELANDA KOMMUN
Kommunstyrelsen
2016 -04- 13
Dnr: 2016/171
Hid: 2016.1557

Remissvar angående åtgärder för systematisk anpassning av hastighetsgränserna till vägarnas trafiksäkerhetsstandard

Bakgrund

Trafikverket har fått ett uppdrag av regieringen att fortsätta anpassningar av hastighetsgränserna till vägarnas standard för att uppnå ett effektivt och säkert transportsystem. För att skapa förutsättningar för det säkra mötet utmed landsvägar ser Trafikverket två möjligheter. Det bästa sättet är att förhindra kollisioner genom mittseparering. Om detta inte kan göras av olika skäl så kan det säkra mötet skapas genom att hastigheten sänks till 80 km/h, vilken är den maximala hastighetsnivå där två personbilar av högsta säkerhetsstandard kan klara en kollision utan allt för allvarliga konsekvenser.

Remissmaterialet innehåller Trafikverkets förslag på åtgärder för att skapa förutsättningar för det säkra mötet till år 2025. Under planperioden 2014-2025 är åtgärder planerade för sammanlagt 204 km vägar inom Västra Götalands län. Inom dessa vägar kommer nuvarande hastighetsgräns att kunna behållas alternativt ökas. Redovisningen av investeringar för höjda hastighetsgränser ska endast ses som information för att ge en helhetsbild av förändrade hastighetsgränser och effekterna av dessa.

De förslag som remitteras utgörs av de justeringar som föreslås ske genom omskyltning av befintliga vägsträckor. För att nå den långsiktiga ambitionen om att ej mötesfria landsvägar ska ha max 80 km/h senast år 2025 kommer sammanlagt 394 km vägar i Västra Götalands län få en sänkt hastighet.

För Färgelanda kommun innebär det att väg 172s sträckning mellan Färgelanda och Grösäter förslås få sänkt hastighet från 90 km/h till 80 km/h.

Remissvar

Enligt remissmaterialet planerar Trafikverket att sänka hastigheten på väg 172 på sträckan mellan Färgelanda och Grösäter från 90 km/h till 80 km/h. Sänkningen planeras ske år 2019. Remissmaterialet, som presenterar planerade åtgärder fram till 2025, redogör inte för några åtgärder där hastigheten på väg 172 åter igen kan höjas till 90 km/h. Det framgår därmed inte om detta är något Trafikverket strävar efter vilket väcker en oro. Remissmaterialet bör därför kompletteras med en långsiktig målsättning gällande att Trafikverket ska arbeta för att fortsatt planera in åtgärder som ska leda till att de hastighetsgränser som förslås sänkas återigen kan höjas.

Färgelanda kommun anser att fler åtgärder behöver planeras in för att i första hand anpassa trafiksäkerhetsstandarden på vägarna efter nuvarande hastighetsgränser. Staten bör avsätta mer medel för dessa åtgärder. Där detta inte är möjligt kan däremot en sänkning av hastigheten till 80 km/h accepteras med hänsyn till trafiksäkerheten.

En sänkning av hastighetsgränsen kan ge negativa effekter i form av minskad tillgänglighet och ökade restider. Sänkt hastighet kan dessutom i förlängningen innebära att kraven på vägens standard sänks.

Färgelanda kommun understryker vikten av att de vägar som inte kommer att få förbättrad trafiksäkerhetsstandard i nuvarande plan prioriteras i kommande infrastrukturplaner.

Beatrice Hjärn
Plan- och byggchef

KSAU § 143 Dnr KS 2019-211

Yttrande över Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023, delegation att underteckna yttrande

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att delegera rätten att underteckna eventuellt yttrande över Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023 till kommunchefen. Yttrandet ska vara inskickat senast 2019-07-31 och ärendet är inte färdigberett till kommunstyrelsens sammanträde i juni.

Ärendebeskrivning

Färgelanda kommun har getts tillfälle att yttra sig över ”Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023” (RS 2019-03195). Yttrandet ska vara inskickat senast den 31 juli 2019.

Ärendet är under beredning och bland annat inväntas svar från Fyrbodals kommunalförbunds nätverk inom kulturområdet. Då kommunstyrelsen inte har något sammanträde senare än 12 juni föreslås att kommunchefen får delegationen att skicka in ett eventuellt yttrande över förslaget, efter samråd med kommunstyrelsens ordförande.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 27 maj 2019.
Förslag till Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023 (RS2019-03195).

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

Tjänsteskrivelse
2019-05-27

Diarienr
KS 2019-211

Kommunledningskontoret/Kanslienheten
Nämndsekreterare
Barbro Isaksson
0528-56 7145
0766-35 29 65
barbro.isaksson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Yttrande över Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023, delegation att underteckna yttrande

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att delegera rätten att underteckna eventuellt yttrande över Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023 till kommunchefen. Yttrandet ska vara inskickat senast 2019-07-31 och ärendet är inte färdigberett till kommunstyrelsens sammanträde i juni.

Ärendebeskrivning

Färgelanda kommun har getts tillfälle att yttra sig över ”Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023” (RS 2019-03195). Yttrandet ska vara inskickat senast den 31 juli 2019.

Ärendet är under beredning och bland annat inväntas svar från Fyrbodals kommunalförbunds nätverk inom kulturområdet. Då kommunstyrelsen inte har något sammanträde senare än 12 juni föreslås att kommunchefen får delegationen att skicka in ett eventuellt yttrande över förslaget, efter samråd med kommunstyrelsens ordförande.

Susanne Korduner
Kommunchef

Beslutet skickas till:
Enhetschef Kultur och fritid
Diariet

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Remiss
Datum 2019-04-30
Diarienummer RS 2019-03195

Nämnder och styrelser inom VGR (inkl. bolagen), kommunalförbunden inom Västra Götaland, samtliga 49 kommuner i Västra Götalands län

Remiss – Kulturstrategi Västra Götaland

-och regional kulturplan 2020-2023

Inför att *Kulturstrategi Västra Götaland -och regional kulturplan 2020-2023* tas upp till behandling i regionstyrelsen ombeds styrelser och nämnder att lämna remissynpunkter på förslaget. Remissen skickas till regionala nämnder och styrelser, kommunalförbunden och kommunerna i Västra Götaland. Kommunalförbunden ombeds att svara och ta hänsyn till delregionala skillnader med större och mindre kommuner. Kommunerna i Västra Götaland är välkomna att svara enskilt som komplement.

Svar på remissen ska lämnas senast 31 juli. Planeringen för beslut och remisshantering utgår från att regionstyrelsen behandlar förslaget vid sitt sammanträde 10 september och regionfullmäktige den 8 oktober, för vidare sändning till Statens Kulturråd senast den 1 november.

Yttranden lämnas till regionstyrelsen@vgregion.se **senast den 31 juli 2019.**
Ange diarienummer RS 2019-03195

Bakgrund

I samband med att nuvarande kulturstrategi ”En mötesplats i världen” reviderades 2017 beslutade regionfullmäktige att den regionala kulturplanen och den regionala kulturstrategin från och med 2020 ska utgöra ett och samma dokument. Nuvarande kulturplan gäller till och med 2019.

Remissversionen av Kulturstrategi Västra Götaland -och regional kulturplan 2020–2023 är ett resultat av intensiva samråd med ca 1300 personer med syfte att samla kunskap och erfarenheter från kommuner, kulturaktörer och det civila samhället i Västra Götaland och att identifiera gemensamma prioriteringar ur ett regionalt helhetsperspektiv.

Innehåll

Kulturstrategin samspelar med VGRs övergripande styrdokument för visionen om ett gott liv i Västra Götaland och ska vara angelägen för kommuner och kulturaktörer. Den kommer att styra satsningar inom kulturområdet tillsammans med regionfullmäktiges årliga budget. Kulturstrategin ska också fungera som vägledning för de organisationer som möjliggör och utvecklar kulturen samt samspela med kommunala kulturpolitiska dokument och satsningar.

Strategin innehåller även den regionala kulturplanen, som utgör grunden för förhandling om statliga medel via kultursamverkansmodellen (2010:1919). Kulturplanen består av strategiska prioriteringar 2020–2023 inom ett antal konst-

och kulturområden som definieras i den statliga förordningen (2010:2012). Strategin omfattar också den regionala biblioteksplanen enligt bibliotekslagen (2013:801) som löper under samma tidsperiod som strategin.

Kulturstrategin inkluderar utöver den statliga förordningen, även områden av stor vikt för utvecklingen av kulturlivet i Västra Götaland och som efterfrågas för samverkan med regionen av kommuner och kulturfältet i stort. Områdena är, eller håller på att bli, viktiga profilområden vars aktörer och utförare är betydelsefulla delar av kulturens infrastruktur.

Fokus i kulturstrategin ligger främst på de förflyttningar som ska göras i relation till de utmaningar respektive konst- och kulturområde står inför. Därför beskrivs inte alla goda exempel på kulturverksamheter i Västra Götaland. Varje konst- och kulturområde avslutas med ett antal punkter som visar hur VGR prioriterar under strategiperioden. Prioriteringarna är baserade på behov som blivit tydliga via statistik, i rapporter och från kulturlivet och kommunerna i dialoger och samråd. Prioriteringarna är inte ekonomiskt viktade – det bestäms i den årligt beslutade detaljbudgeten.

Den regionala kulturpolitiken, den statliga förordningen om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet, bibliotekslagen och regionutvecklingsuppdraget tillsammans med kunskap och behov från kulturaktörer, kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland har präglat såväl arbetsprocessen som skrivningar och strategiska prioriteringar.

Strategin är framtagen av kulturnämnden som fastställde remissversionen 2019-04-25.

Vid frågor om förslag till Kulturstrategi Västra Götaland – och regional kulturplan 2020–2023 vänligen kontakta;

- Katti Hoflin, kulturchef, 072-503 43 13, katti.hoflin@vgregion.se
- Sofia Lubian, regionutvecklare, 070-020 62 49, sofia.lubian@vgregion.se

Enligt uppdrag

Johan Flarup
Avdelningschef ärendesamordning och kansli

Katti Hoflin
Kulturchef

Bilagor

- Remissversion Kulturstrategi Västra Götaland -och regional kulturplan 2020–2023
- Remissversion regional biblioteksplan 2020-2023
- Verksamheter med stöd och uppdrag från kulturnämnden

Koncernkontoret
Diarienummer: KUN 2018–00558
Datum: 2019-04-26

Remissversion
Kulturstrategi Västra Götaland – och regional kulturplan 2020–2023

Innehållsansvar: Koncernavdelning kultur
E-post: kultur@vgregion.se
Handläggare: Terese Anthin, Sofia Lubian

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Innehåll

Förord 4
Kulturens infrastruktur 5
Regional kulturstrategi för Västra Götaland 5
Megatrender förändrar förutsättningarna 5
Fem vägledande perspektiv 7
Fem strategiska områden 8
Regional kulturplan för Västra Götaland 10
Kulturens värden för regional utveckling 11
Scenkonst 12
Gestaltad livsmiljö 17
Bild och form 19
Slöjd och hantverk 21
Natur- och kulturarv och kulturmiljö 22
Arkiv 24
Film och digitalt berättande 25
Litteratur och läsfrämjande 27
Regional biblioteksplan 28
Medier, medie- och informationskunnighet 31
Folkbildning 32
Kulturskola 34
Nationella minoriteter och teckenspråkiga 35
Fristad för yttrandefrihet 36
Kulturella och kreativa näringar och platsutveckling 37
Internationalisering 39
Kultur och hälsa 40
Idrott 42
Flernivåsamverkan för att möta utmaningar 43
Så ska strategin genomföras och följas upp 45

Samråd och samverkan grund för utveckling 47

Hur strategin har arbetats fram.....47

Förord

Kulturens värden bygger attraktiva samhällen, gemenskap, företag, innovationer och god hälsa – men det är inte därför den finns. Den finns för att vidga vårt inre och påminna oss människor om att vi är en del i en större rörelse av rum och tid där vi hela tiden utvecklas.

Ett mynt har två sidor och detta dokument kan beskrivas som att den ena sidan betonar kultur och den andra demokrati. Båda är nödvändiga och tillsammans utgör de grunden för detta dokument. Västra Götalandsregionen har antagit en långsiktig vision om det goda livet. ***Kulturstrategi Västra Götaland*** *– och kulturplan 2020–2023* blir nu vårt gemensamma dokument som ska leda vårt arbete de kommande åren.

Två principer kan ses som vägledande. Den ena är armkroksprincipen som betonar vikten av att vi verkar tillsammans. För att strategin ska kunna genomföras behöver kommuner, civilsamhälle, institutioner, det fria kulturlivet, näringsliv och akademi, såväl som en rad olika myndigheter, samverka och sluta upp bakom idéerna. Det är tillsammans som vi kan uppfylla intentionerna. Den andra principen handlar om armlängds avstånd. Den bygger på idén om tillitsstyrning. Västra Götalandsregionen verkar för att ge förutsättningar och bistår med medel, medan konts- och kulturområdenas utveckling sker hos professionen. Det är kulturens utövare som driver den konstnärliga utvecklingen.

Kultur kan finansieras av olika parter, verksamheter kan ha varierande associationsformer, men det är helt klart att kultur alltid äger rum i en kommun. Därför blir också kommunens aktörer involverade. Västra Götalandsregionen vill vara kommunernas region – nära förhållanden mellan regionen och kommunerna är avgörande. Samtidigt knyter regionen också nationella och internationella kontakter. Tillsammans bildar vi ett lag som tar oss an utmaningen att ge invånare det goda livet och att stärka utvecklingen i Västra Götaland.

Strategin omfattar inte all utveckling, utan fokuserar på prioriterade förflyttningar som behöver genomföras i samverkan. Den är utformad för att ta höjd för det vi ännu inte känner till, liksom för förändringar och skiftningar i samhället. Kulturstrategin bygger på delaktighet. Den är ett resultat av flera dialoger och samråd med institutioner, det fria kulturlivet, civilsamhälle, kommuner samt kommunalförbund i Västra Götaland. Strategin är en färdplan för vårt gemensamma arbete med ambition att kulturen ska både nå och angå fler i Västra Götaland.

Kort om Västra Götaland

- Västra Götalandsregionens kulturbudget är den största regionala kulturbudgeten och Sveriges näst största efter statens.
- Västra Götalandsregionen satsade 685 kronor per invånare på kultur år 2017.
- Kommunerna i Västra Götaland hade en genomsnittlig nettokostnad för kultur à 1 115 kronor per invånare 2017, varav 450 kronor gick till bibliotek.

Kartbild kommer att infogas: Västra Götaland, kommuner, kommunalförbund

Begreppsdefinition

Konstnär: Professionella utövare och upphovspersoner inom alla konstområden.

Det fria kulturlivet: De organisationer och enskilda utövare som verkar professionellt inom konst och kultur utanför konst- och kulturinstitutioner.

Det ideella kulturlivet: Personer och organisationer som verkar inom konst och kultur på ideell (oavlönad) basis utifrån sina intressen.

Kulturpolitik: Politik som handlar om att främja ett levande och oberoende kulturliv. Inriktas på tillgång till konst, kultur och kulturarv och inbegriper politik för att främja delaktighet, interkulturell dialog och människors lust och motivation att ta del av och vara delaktiga i konst och kultur. Kulturnämnden värnar om att Västra Götaland ska vara en god miljö för konstnärer att leva och verka i samt för hållbara villkor för konstartsutveckling.

Beställar- och utförarmodellen: En styrmodell i Västra Götalandsregionen som innehåller de tre centrala begreppen **ägare** (regionstyrelsen, som ansvarar för helheten) **beställare** (kulturnämnden, som finansierar och anger riktning) samt **utförare** (de som genomför, exempelvis helägda regionala bolag, interna förvaltningar eller externa organisationer).

Principen om armlängds avstånd: Varken ägare eller beställare får fatta beslut om eller försöka styra över en utförares konstnärliga innehållsproduktion eller utformning. Utföraren ska kunna verka på behörigt avstånd från den politiska och förvaltningsmässiga makten.

Kulturens infrastruktur

En väl utbyggd och genomtänkt infrastruktur för kulturen bildar ett sammanhållande nät av kulturverksamheter i regionen. En av kulturnämndens uppgifter är att skapa en sådan infrastruktur. Detta ekosystem är inte statiskt utan bygger på förändring. Här finns variationer i placering, kompetens och storlek; i olika specialiteter, nischer och metoder. Mångfald är ett egenvärde i målet att skapa en kulturell infrastruktur. Då blir det också tydligare hur regionens kulturtillgångar är fördelade och enklare att se vad som behöver förstärkas

Bild kommer att infogas: kulturens infrastruktur

Regional kulturstrategi för Västra Götaland

Kulturstrategin är till för att skapa en gemensam syn på kulturlivet i Västra Götaland. Den beskriver vilka megatrender som påverkar kulturlivets utveckling, kulturpolitikens vägledande perspektiv och de strategiska områden som ger riktlinjer för hur kulturpolitiken ska genomföras.

Tillsammans med regionfullmäktiges årliga budget styr kulturstrategin regionala satsningar inom kulturområden 2020–2023. Kulturstrategin berör kommuner, kommunalförbund och aktörer i Västra Götaland och samspelar med kommunala kulturpolitiska dokument och satsningar. Den vägleder de organisationer som utvecklar och möjliggör kulturen.

Megatrender förändrar förutsättningarna

De globala megatrenderna berör alla delar av samhället, men är svåra att

påverka. De både begränsar och skapar möjligheter för det uppdrag som Västra Götalandsregionen har.

En digitaliserad värld

Den tekniska utvecklingen har revolutionerat hur människor kommunicerar med varandra och hur samhället fungerar ekonomiskt, socialt och – inte minst – kulturellt. Tillgången till musik, bilder och berättelser är omedelbar och outtömlig, men också svår att överblicka. Digitaliseringen förändrar både arbetsmarknaden och sociala beteenden. Människor kan organisera sig kring sakfrågor oberoende av geografi. Öppna data gör det lättare att kontakta myndigheter och att dela med sig av information. Individen får större möjlighet till egenmakt och handlingsutrymme eftersom hen både kan producera själv och ta del av det som har producerats av andra.

Samtidigt kommer den digitaliserade världen med baksidor. Människor som befinner sig utanför den digitala världen, på grund av exempelvis funktionsnedsättning eller ålder, blir isolerade från det omgivande samhället. Och även om digitala möjligheter minskar fysiska avstånd kvarstår behovet av mellanmänskliga möten.

Ett förändrat klimat

Mänskligheten står inför ett existentiellt hot som kräver global samverkan av hittills aldrig skådat slag – förändringarna i klimatet. Klimathotet är svenskarnas största oroselement.[1] Konst- och kulturlivet kan mana till diskussion, skapa opinion och samla människor kring trenden. Inom konsten finns plats för många perspektiv, vilket blir centralt i sammanhanget. Här gör digitaliseringstrenden det möjligt för nya lösningar, exempelvis genom minskat resande och därmed minskade utsläpp. Det förändrade klimatet har också ökat intresset för återbruk och klimatsmarta designlösningar.

Ökade skillnader i samhället

De socioekonomiska skillnaderna i Västra Götaland ökar. Utlandsfödda och lågutbildade är särskilt utsatta grupper. Befolkningen blir större men antalet i arbetsför ålder lägre, vilket skapar utmaningar gällande kompetensförsörjning och skatteintäkter. Som konsekvens av detta finns det risk för framtida nedskärningar i kulturlivet. Trycket på sektoröverskridande samarbeten ökar.

Klyftor mellan land och stad, centrum och periferi, riskerar att växa till följd av ett ökat fokus på attraktiva städer. Ofrivillig ensamhet bland framför allt äldre ställer nya krav på sociala mötesplatser. En ökad andel barn och unga innebär en ökad efterfrågan på att uppleva och utöva konst och kultur. Gränsöverskridanden och kulturmöten kan här vara en del av lösningen – med kulturen som ett socialt kitt och konstens som uppmuntrar till nya perspektiv.

Trenderna skapar frågor för kulturen att besvara

Megatrenderna ger upphov till frågor som kulturpolitiken behöver ta ställning till. De lägger också grunden för de vägledande perspektiven för den regionala kulturpolitiken. Hur kan fler få möjlighet att vara delaktiga i allt det som konst och kultur har att erbjuda? Hur kan förutsättningar för ett levande kulturliv i hela regionen skapas, i både städer och

[1] Andersson, Ulrika, Carlander, Anders, Lindgren, Elina & Oskarson, Maria (red.). *Sprickor i fasaden: SOM-undersökningen 2017*. SOM-institutet: Göteborg. 2018

landsbygd? Hur kan konstens integritet och kritiska förmåga försvaras? Och hur kan de krafter som använder kultur till att ställa människor emot varandra bemötas?

Fem vägledande perspektiv

Människans kreativitet och innovationsförmåga tar upp en allt större del av vardag och arbetsliv. Möjligheten att uttrycka sig i olika former och på olika platser gör det tydligt att kulturen inte är ensidig, utan mångfaldig, föränderlig och växelverkande. Kulturpolitiken står inför utmaningen att både vidga sin träffyta och bli mer träffsäker. För att klara av det behövs tydligare vägledning och precisare uppdrag.

Fem perspektiv är vägledande för Västra Götalandsregionens kulturpolitik: demokratisk öppenhet, konstnärlig kvalitet, social relevans, ekonomisk potential och regional profilering. Tillsammans ska de fem perspektiven bidra till att invånarna i Västra Götaland kan delta i ett kulturliv som rör och berör just dem.

Västra Götalandsregionen ska de kommande åren vägledas av

Demokratisk öppenhet: att bidra till att skapa rättvisa förutsättningar för alla att delta i kulturlivet – som publik, deltagare eller genom eget skapande. Perspektivet om demokratisk öppenhet baseras på det nationella kulturpolitiska målet att alla ska ha rätt att delta i kulturlivet och FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna. Det kritiska samtalet hör till demokratins livsnerv, i rollen av ett ständigt pågående offentligt samtal som argumenterar, värderar och reviderar.

Konstnärlig kvalitet: att värna uppfattningen att kvalitet är ett föränderligt och ifrågasatt, men nödvändigt, mål för kulturpolitiken. Kulturpolitiken kan inte själv åstadkomma konstnärlig kvalitet, men den kan skapa bättre eller sämre förutsättningar för innovation och skapande. En av kulturpolitikens svåraste uppgifter är att vara observant på, och tillräckligt flexibel för att hantera, att det konstnärligt intressanta och nyskapande ofta dyker upp på oväntade ställen.

Social relevans: att bidra till att skapa livsmiljöer och verksamheter som upplevs som meningsfulla och stimulerande av de som lever och verkar i dem. Social relevans kan enbart skapas genom att involvera de berörda. Västra Götalandsregionen arbetar för ett kulturliv präglat av jämlikhet, hållbarhet, jämställdhet och mångfald, som värnar konstens egenvärde parallellt med de goda effekter som konst- och kulturuttryck har för samhällsutvecklingen.

Ekonomisk potential: att samverka med andra politikområden med medvetenhet om att kulturens ekonomiska betydelse inte bara ligger i vanligt företagande. Kulturen påverkar ett samhälles och en regions förmåga till utveckling, via såväl det fria kulturlivet som institutioner och föreningsliv. Det är viktigt med nya företag inom kulturbranschen, men lika viktigt är att öka kunskapen om kulturens utökade samhällsekonomiska roll. Att professionella konstnärer har rimliga ekonomiska villkor ska ses som samhällsinvesteringar snarare än som bidrag.

Regional profilering: att bidra till att ytterligare stärka Västra Götalandsregionen som kulturregion och särskilt framhålla vikten av delaktighet och kvalitet. Kulturellt intressanta platser attraherar både företag och turism, till gagn för platsutveckling. Det fria och det ideella kulturlivet kan vara lika viktigt för den regionala profileringen som exempelvis kulturhus, mässor, festivaler och konstbiennaler.

Fem strategiska områden

För att de vägledande perspektiven ska bli verklighet är fem strategiska områden är av särskild vikt. De samspelar med de globala megatrenderna och Västra Götalandsregionens utvecklingsuppdrag. Till varje område hör konkreta insatser för hur regionen ska nå dit, och fokusområden som bara kan nås tillsammans med andra kulturverksamheter och kommuner.

Vidga deltagandet

Kulturen ska nå och angå invånarna. Västra Götalandsregionens ska, med utgångspunkt i mänskliga rättigheter, arbeta för ett kulturliv som präglas av jämlikhet, jämställdhet och interkulturell dialog. Se kultursatsningar som en del av demokrati- och bildningsarbete. Aktivt och långsiktigt motverka diskriminering och geografiska avstånd som hindrar eller försvårar för människor att delta i kulturlivet. Göra särskilda insatser för barn och unga. Betrakta barn och ungas kulturengagemang ur ett livslångt lärande/skapande-perspektiv. Undersöka den ideella kulturens roll för ett inkluderande kulturliv i samspel med det professionella kulturlivet.

Fokus 2020–2023: Öka deltagandet i kulturlivet och stärka barns rättigheter

Människor deltar i kulturlivet av olika skäl, med olika förutsättningar och intressen. Faktorer som kön, etnicitet, ålder, inkomst, utbildning, geografi och funktionsnedsättning påverkar fortfarande graden av deltagande. Förändringen går alltför långsamt, både sett till det egna skapandet och möjligheten att påverka den offentligt finansierade kulturen.[2] Kulturverksamheter behöver verktyg och metoder för ett jämlikt och vidgat deltagande. Interkulturell dialog är ett verktyg för att komma tillrätta med ojämlikt deltagande. Syftet med vidgat deltagande är att bidra till delaktighet och egenmakt samt att bygga en gemensam demokratisk kultur där alla har samma möjligheter att delta. För att uppnå syftet måste beställare och utförare ta hänsyn till faktorer som kan vara av betydelse för individens delaktighet i kulturlivet.

FN:s konvention om barnets rättigheter är lag i Sverige från och med den 1 januari 2020. Under strategiperioden behöver ett krafttag tas för barns rättigheter i kulturen. Dels i uppdragsprocesser, uppföljning och kunskapsspridning, dels genom att verksamheter tydligt återkopplar till den politiska nivån. Verksamheter som ska fatta beslut och skapa åtgärder som berör barn ska alltid göra barnkonsekvensanalyser och prövningar av barnets bästa.

Gynna nyskapande

Konst och kultur ska ha förutsättningar att förnyas. Det kan innefatta konstnärligt innehåll, men även forskning, metodik, teknik och organisationsutveckling. Västra

[2] Jansson, Daniel och Wärnlöf Bové, Klara. Kulturvanor i Västsverige. I *En brokig gemenskap*, Ulrika Andersson och Annika Bergström (red.), 109–122. Göteborgs universitet: SOM-institutet, 2017.

Götalandsregionen ska främja förutsättningar för kreativt skapande, relevant forskning och innovativa metoder. Bidra till att förhållandet mellan kulturinstitutioner och det fria kulturlivet kommer till uttryck i produktiv och kreativ samverkan. Stimulera kulturuttryck som utmanar det nuvarande samhället och dess kulturliv. Ha beredskap för de genrer och uttryck vi ännu inte känner till.

Fokus 2020–2023: Stärka konstnärers villkor och erkänna ideella krafter
Stora institutioner i Västra Götaland försörjer hundratals konstnärer varje år. I den konstnärspolitiska utredningen från 2018 framkommer flera svaga punkter i hur den svenska kulturpolitiken hanterar konstnärers villkor såväl nationellt som regionalt och kommunalt.[3] Konstnärer har en mycket svag inkomstutveckling och tar sällan del av socialförsäkringssystemet. Det strategiska området att gynna nyskapande rimmar väl med de konstnärspolitiska målen som lyfter fram konstens frihet, egenvärde, kvalitet och principen om armlängds avstånd. Särskilt målet att fler politikområden tar ansvar för konstnärernas villkor är relevant för området.

Den ideella kulturens utövare skänker kreativ kraft, sammanhållning och positiva sociala effekter till städer och orter. Samarbeten med det professionella kulturlivet skapar fler arbetstillfällen. För att öka deltagandet och därmed gynna nyskapande är det viktigt att främja och lyfta det ideella kulturlivet. Under strategiperioden ligger särskilt fokus på tillgängliga lokaler, insatser för vuxna ideella utövare och samarbeten mellan det ideella kulturlivet, det professionella kulturlivet och offentliga aktörer. För att uppnå det måste olika administrativa nivåer samverka.

Utveckla kapaciteter
Den regionala nivån passar bra i rollen att inspirera till samverkan och lösningar över sektorer. Västra Götalandsregionen ska samla och samordna förmågor i regionens kulturliv. Inspirera till och understödja samverkan mellan den kulturella infrastrukturens olika aktörer: kommuner, verksamheter och deltagare. Utveckla kulturlivet genom ekonomiskt stöd, kunskapsförmedling och nätverkande. Bidra till metodutveckling inom samhällsplanering som, med utgångspunkt från lokalsamhällets behov och resurser, stärker kulturens möjligheter.

Fokus 2020–2023: Samverka över politikområden
För att nå de högt ställda målen om deltagande och hållbarhet i kulturlivet måste olika politikområden samverka. Först då kan kulturpolitiken föras med ett regionalt helhetsperspektiv. På såväl regional, nationell som internationell nivå finns det behov av att bygga upp en gemensam kunskap tillsammans med offentliga organisationer, näringslivet, det fria kulturlivet och det civila samhället.

Nyttja tekniken
Digitaliseringen skrider över traditionella gränser mellan de som skapar och de som tillägnar sig kultur. Västra Götalandsregionen ska använda digitaliseringens revolutionerande möjligheter vad gäller skapande, förmedling av och deltagande i konst- och kulturlivet. Utveckla de digitala kompetenserna. Driva utvecklingen framåt, inte minst inom områden där omvärlden kräver nya kunskaper och kompetenser.

Fokus 2020–2023: Stärka den digitala kompetensen

[3] SOU 2018:23, Konstnärspolitiska utredningen, *Konstnär – oavsett villkor?*

Att främja ett brett deltagande och utövande av kultur och samtidigt stödja innovation, nyskapande och konstnärlig spets är fundamentet i den regionala kulturpolitiken. Digital kompetens behöver stärkas inom alla konst- och kulturområden. Digitalisering är ett verktyg för konstnärlig utveckling, tillgänglighet och delaktighet för såväl ideell som professionell kulturverksamhet. Att digitalisering ska vara ett medel och inte ett självändamål står i centrum för kulturpolitiskt agerande på området. Förändringar kopplade till digitalisering och upphovsrätt utmanar förutsättningarna för de professionellt verksamma. De är också ett medel för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i kulturlivet i högre grad.

Öka internationaliseringen
När personer med olika bakgrund och erfarenheter blir delaktiga i kulturlivet utvecklas och berikas kulturen. Västra Götalandsregionen ska vidga och fördjupa kulturutbytet. Vara en del i att motverka främlingsfientlighet och att arbeta med och för interkulturell dialog. Det gäller enskilda konstnärer och festivalers verksamhet, men också genom kunskapsutbyte och fortbildningsinsatser i samverkan med internationella parter. Verka för ett öppet och nyskapande kulturliv via internationella nätverk och organisationer och via dessa öka den europeiska finansieringen. Genom interkulturella insatser uppmärksamma att Västra Götaland omfattar hela världen och på så vis berikas och utvecklas.

Fokus 2020–2023: Ta tillvara befintliga kontakter och kunskaper
Att på ett strategiskt sätt möta konstnärers och kulturutövares behov av internationalisering, stärka de internationella kontakter som redan finns hos organisationer och kommuner, bättre nyttja existerande internationella nätverk och med kulturens hjälp bidra till den regionala påverkansagendan.

Regional kulturplan för Västra Götaland

Kulturplanen visar Västra Götalandsregionens långsiktiga prioriteringar för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen. Den är ett verktyg för dialog och samverkan med andra aktörer inom de konst- och kulturområden som regionen vill ska utvecklas. Den fungerar också som grunden för Västra Götalandsregionens förhandlingar om statliga medel via kultursamverkansmodellen.

De konst- och kulturområden som är aktuella är scenkonst (teater, dans, samtida cirkus och musik), gestaltad livsmiljö, bild och form, slöjd och hantverk, natur- och kulturarv och kulturmiljö, arkiv, film och digitalt berättande, litteratur och läsfrämjande, regional biblioteksplan, media- och informationskunnighet, folkbildning, kulturskola, nationella minoriteter och teckenspråkiga, fristad för yttrandefrihet, kulturella och kreativa näringar och platsutveckling, internationalisering, kultur och hälsa samt idrott. Fokus ligger främst på de förflyttningar som ska göras i relation till de utmaningar respektive konst- och kulturområde står inför. Därför kan inte alla goda exempel på kulturverksamheter i Västra Götaland nämnas.

Varje konst- och kulturområde avslutas med ett antal punkter som visar hur Västra Götalandsregionen prioriterar under strategiperioden. Prioriteringarna är baserade på behov

som blivit tydliga via statistik, i rapporter och från kulturlivet och kommunerna i dialoger och samråd. Prioriteringarna är inte ekonomiskt viktade – det bestäms i den årligt beslutade detaljbudgeten.

Vilka verksamheter som får stöd av kulturnämnden står i särskild bilaga.

Kulturens värden för regional utveckling

För att tillsammans driva samhällsutvecklingen är det viktigt med bred samverkan mellan politikområden. Inom regional utveckling samverkar kulturen bland annat med mänskliga rättigheter, folkhälsa, kollektivtrafik, näringsliv, forskning och utbildning. Kulturen har starka kopplingar till dessa områden och därmed till samhällets utveckling.

Västra Götalandsregionens kulturpolitik sammanstrålar med de nationella kulturpolitiska målen. Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att nå målen är det viktigt att beakta kulturen ur olika perspektiv – kulturens egenvärde, kultur som skapar synergier, som ökar livskvalitet, som en tillgänglighetsfråga och som en del i hållbar utveckling.

Kultur som skapar synergier för hållbara samhällen

FN:s *Agenda 2030* med 17 utvecklingsmål strävar till att utrota fattigdom och hunger, minska människans påverkan på miljö och klimat, bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder samt bygga fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen. Mål elva nämner specifikt att skydda och trygga kulturarvet för att uppnå hållbara samhällen. De globala utvecklingsmålen bildar ett fundament för kulturens del i den regionala politiken som helhet. De visar hur vi genom samverkan kan skapa synergier, såväl i en nationell, europeisk som global kontext.

Kultur som ökar människors livskvalitet

Rapporten *Lycka för fler* beskriver hur utvecklingspolitiken kan främja ett samhälle med lycka och välmående i fokus. Bland annat betonar rapporten att ”ett samhälle där relationer mellan människor fungerar väl och som har fokus på vad människor gör tillsammans snarare än vad de äger eller hur mycket varor de konsumerar blir i slutändan ett lyckligare samhälle. […] Det generella fokus som finns på ett aktivt liv, föreningar, gemenskap, kultur, event, en meningsfull fritid, etc. i Västra Götaland är också i detta perspektiv viktigt.”[4]

Det goda livet är visionen för Västra Götalands utveckling på lång sikt. Visionen är framtagen gemensamt av Västra Götalandsregionen, kommunerna inom de fyra kommunalförbunden och representanter från akademi, näringsliv, arbetsmarknadsorganisationer, statliga organ med flera. Regionfullmäktige antog visionen år 2005. I visionen är kultur ett av fem fokusområden för ett hållbart samhälle. Visionen slår fast att kulturen har betydelse för den enskildes livskvalitet och är viktig för regional utveckling och tillväxt.

[4] VGR Analys. *Lycka för fler*. 2019.

En god hälsa är ett annat fokusområde i visionen. I Västra Götalandsregionens strategi för omställningen av hälso- och sjukvården ingår det att fokusera på kvalitetsdriven verksamhetsutveckling som en del i att uppnå fokusområdet.[5] Kopplingarna mellan god hälsa och kultur finns främst via metoder för och värdet av interkulturell dialog och mellanmänskliga möten, samt området kultur och hälsa.

Kultur som en tillgänglighetsfråga

Invånare och besökares mobilitet är en förutsättning för ett levande och tillgängligt kulturliv. Det regionala trafikförsörjningsprogrammet[6] och kultur har invånarens rättigheter och myndighetens skyldigheter som gemensam grund. Målet att öka deltagandet i kulturlivet hindras i många fall av geografiska avstånd och bristande kommunikationer. Framför allt drabbas människor med olika funktionsnedsättningar från att ta sig till aktiviteter och upplevelser.

Kultur som en del i tillväxt

Strategin för tillväxt och utveckling i Västra Götaland berör kulturnämndens ansvarsområden inom framför allt kulturföretagande, utbildning, hållbar utveckling och vidgat deltagande.[7] En ny regional utvecklingsstrategi tas fram i bred samverkan för perioden 2021–2030.

Kultur med respekt för alla

Kulturen i Västra Götaland ska utgå från allas rätt att delta i kulturlivet oavsett bakgrund, kön, könsidentitet, etnicitet, religion, socioekonomisk status, bostadsort, ålder, sexuell läggning, könsidentitet eller funktionsnedsättning. Kulturen har uppmärksammats för det ojämlika maktförhållandet som råder mellan kvinnor och män. Med anledning av de trakasserier som synliggjorts i och med #metoo, så krävs det ett extra fokus på att aktivt motverka de maktstrukturer som ger upphov till att kvinnor utsetts för kränkningar och övergrepp.

Västra Götalandsregionen ska medverka för att skapa arbetsmiljöer och sammanhang där respekt råder och där vi inte accepterar några former av diskriminering och trakasserier.

Scenkonst

Scenkonsten består av flera konstformer som fungerar som platser för debatt och offentligt samtal, som fria forum för normkritik och ifrågasättande. Konstformerna har en stark demokratisk grund. I detta dokument är scenkonsten indelad i teater, dans, samtida cirkus och musik.

För att värna den befintliga publiken och hitta nya publikgrupper behöver scenkonsten bli mer tillgänglig samtidigt som det konstnärliga uttrycket är starkt. Den utveckling av scenkonsten som Västra Götalandsregionen kommer stödja de kommande åren ska främja såväl det konstnärliga uttrycket som produktionsmöjligheter och metoder för att tillgängliggöra scenkonsten.

[5] Västra Götalandsregionen. *Strategi för omställningen av hälso- och sjukvården.* 2017.
[6] Västra Götalandsregionen. *Regionalt trafikförsörjningsprogram Västra Götaland.* 2016.
[7] Västra Götalandsregionen. *Västra Götaland 2020 – strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014–2020*. 2013.

Både den fria professionella scenkonsten och de regionala institutionerna ska med sina förutsättningar bidra till konstnärligt utforskande, deltagande och samarbeten. Det kan till exempel vara via samproduktioner eller delning av resurser. Kommuner och andra lokalhållare ska göra scener och andra spelplatser mer tillgängliga. Det kan till exempel vara genom att arbeta med metodutveckling av kringaktiviteter som öppnar upp för nya sätt att närma sig teatern, eller att göra scenkonstproduktioner tillgängliga för människor med funktionsnedsättningar eller som talar ett annat språk än svenska.

Scenkonsten har stor potential att bidra till en hållbar utveckling, dels genom att erbjuda ett socialt sammanhang och konsumtion av upplevelser, dels genom att skapa nya berättelser och gestaltningar av samtiden och framtiden. Kreativa kluster och produktionsplatser där nya idéer och samarbeten kan uppstå är en förutsättning för konstnärlig verksamhet. Risktagande, handlingsutrymme och utbyten mellan genrer bidrar till utveckling. En utmaning är att i samarbete med kommuner och det civila samhället främja scenkonstens roll i samhällsplanering och -utformning.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden inom området, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom scenkonsten är att

- **vidga möjligheterna för alla invånare att uppleva en mångfald av scenkonst via turnéer och fast scenkonstverksamhet genom att utveckla stödfunktioner samt genom att förstärka infrastrukturen av spelplatser och arrangörer**

- **fördjupa och skapa nya samarbeten mellan scenkonstinstitutioner och det fria kulturlivet genom att utforma arbetsmodeller för resursdelning, samproduktion och kunskapsöverföring.**

Teater

Teatern har genom historien återberättat och tillgängliggjort myter och sagor. Den har underhållit makteliter och ifrågasatt densamma. Allt sker genom ett tyst kontrakt mellan skådespelare och publik där fantasin vinner över misstron, där det är möjligt att förflyttas genom tid och rum.

Idag når de fria professionella teatergrupperna regionens alla kommuner med sina föreställningar. De är av stor betydelse för tillgången till teater, framför allt för barn och unga. Regionala teaterkonsultenter, riksteaterföreningar och arrangörsstöd spelar också en roll i att barn och vuxna kan uppleva teater av hög kvalitet. Det ideella engagemanget som upprätthåller teaterföreningar på mindre orter är ovärderligt för att nå ut med föreställningar.

Det finns dock utmaningar – bland annat hur ekonomisk långsiktighet ska tryggas och hur nya publikgrupper ska nås och angås. Att bygga fler kontaktytor nära invånarna och att uppmuntra till genreöverskridande samarbeten kan förbättra förutsättningarna att sprida teater i regionen. Även kartläggningar av teaterlivet i regionen, nya modeller för turnéläggning och en översyn av scener och lokaler samt deras tillgänglighet är väsentliga för att fortsatt säkra tillgången till teater.

Västra Götalandsregionen huserar Sveriges enda turnerande scenkonstinstitution för barn och unga, Regionteater Väst. De spelar en fortsatt stor roll i att öka delaktigheten för unga i

kulturlivet, inte minst efter att barnkonventionen blivit lag. Västra Götalandsregionen äger också GöteborgsOperan som, genom sin omfattande konstnärliga verksamhet, internationella räckvidd och Skapa-avdelning, ska bidra till scenkonstens utveckling och tillgänglighet.

Scenkonstens värde består delvis i att den är i realtid och förgänglig. Detta står i kontrast till en digitaliserad värld, där upplevelser går att ta del av var och när som helst, och dessutom dokumenteras för eftervärlden. De digitala medierna blir dock bättre på att förmedla livekänslan. Scenkonstaktörer hittar verktyg för att kommunicera och navigera i en digital värld. En utmaning är att utveckla det konstnärliga utforskandet inom digital teknik och att göra scenkonst tillgängligt genom exempelvis streaming på nya spelplatser och överenskommelser med aktörer inom digitaliseringsområdet.

Prioriteringar inom teater är att

- **tillgängliggöra och sprida teater i hela regionen genom att utveckla turnéverksamheten med fokus på professionell teater för barn och unga, i samverkan med institutionerna, de fria grupperna och arrangörsföreningar**

- **medverka till den digitala utvecklingen och öka tillgängligheten till teaterproduktioner genom samarbeten med organisationer med kompetens inom tillgänglighet och teknik.**

Dans

Dansen har genom hela mänsklighetens historia haft stor betydelse i livets olika situationer. I religiösa ritualer och ceremonier, som konst och underhållning, som folk- och sällskapsdans och som motion eller friskvård.

Trots regionens rika dansliv, med bland annat ett av Europas främsta danskompanier på GöteborgsOperan, har danskonsten en svagare ställning än övrig scenkonst. Framför allt utbudet för barn och unga är svagt. Utanför de större städerna saknas det en sammanhängande och hållbar infrastruktur av scener, arrangörer och turnésamordning. Det pågår en satsning på dansscener utanför Göteborg, som har ökat intresset för danskonst hos nya publikgrupper.

Bland barn och unga är dansen en folkrörelse – mängden semiprofessionella unga dansaktörer i regionen ökar. Västra Götalandsregionen äger Sveriges enda institution med uppdrag att producera turnerande dans för barn och unga, Regionteater Väst.

För strategiperioden är utmaningarna för det första att organisera en stödjande, kontinuerlig och långsiktig infrastruktur, och för det andra att stärka invånarnas, inte minst barn och ungas, delaktighet genom satsningar på att samordna turnéer och residensverksamhet.

2018 tillsatte Västra Götalandsregionen och Göteborgs stad en utredning om samverkansförutsättningar för en produktionsmiljö för dans. Ett av förslagen är en gemensam produktionsplattform för professionella danskonstnärer, studenter och grundskoleelever. En sådan plattform skulle fungera som ett nav som ger arbets- och visningsmöjligheter för dansen i regionen, växlar upp andra pågående danssatsningar och stärker mobilitet och samverkan mellan dansscener i regionen. Processen fortsätter under strategiperioden.

Samtliga påbörjade och planerade satsningar är varandras förutsättningar för att åstadkomma förändrade arbetsvillkor för danskonstnärerna och stärka dansen konstnärligt, nationellt och internationellt.

Prioriteringar inom dans är att

- **öka barns och ungas tillgång till dansverksamhet genom att stärka samarbetet mellan arrangörer, kommuner, institutioner och det fria kulturlivet**

- **verka för att etablera en produktionsmiljö för de fria professionella dansaktörerna samt för en masterutbildning i koreografi på Göteborgs universitet.**

Samtida cirkus

Samtida cirkus, även kallad nycirkus, är en konstform som rymmer många uttryck. Här samsas exempelvis akrobatik, mimning, jonglering och eldkonst. Den samtida cirkusen är fysisk och visuell, samtidigt som den korsar språk- och generationsbarriärer.[8] Den kan öppna dörrar till annan scenkonst genom sin potential att locka ny publik.

I Sverige har den samtida cirkusen vuxit kraftfullt de senaste decennierna, med sitt nav i Stockholmsområdet.[9] Det är dock en tydligt internationell konstform. Cirkusartister med bas i Sverige är i hög grad verksamma utomlands, eftersom antalet speltillfällen i Sverige är begränsade. För att motverka att professionella cirkuskonstnärer flyttar från landet behövs speltillfällen på alla nivåer och på fler platser. Även undervisning på fler platser behövs för att utbilda fler cirkuskonstnärer.

Antalet scener och kompanier för samtida cirkus uppskattas till runt 70 i hela landet. Göteborgs Dans- och Teaterfestival har presenterat samtida cirkus sedan många år och har ett uppdrag att öka sin regionala spridning. Initiativ som Nycirkusfestivalen i Rydal och Cirkusladan i Mariestad skapar spel- och mötesplatser för både publik och utövare. Nya scener är under uppbyggnad i Vara och Uddevalla med ambitionen att kunna visa mer tekniskt krävande föreställningar för en större publik. Arrangörer av samtida cirkus sammanfaller ofta med arrangörer av annan scenkonst. Fortbildning och stöd till befintliga arrangörer är därför en värdefull investering.

Tillgängliga och ändamålsanpassade lokaler för repetition och föreställning är få. De scener som kan ha plats för samtida cirkus behöver inventeras. Dels för att främja nätverkande dem emellan, dels för att underlätta turnéläggning och samordning. Att inrätta en cirkuskonsulenttjänst har varit framgångsrikt för utvecklingen av samtida cirkus i Stockholmsregionen, och kan vara en möjlig väg framåt även i Västra Götaland.

Prioriteringar inom samtida cirkus är att

[8] Sjöström, Eric. *Länskulturfunktion för samtida cirkus – en utvärdering*. Rapport/Stockholms läns landsting, 2018.

[9] Kulturrådet. *Professionell samtida cirkus – en kartläggning.* Stockholm, 2017. Tillgänglig: http://www.kulturradet.se/sv/publikationer_/Professionell-samtida-cirkus--En-kartlaggning/ (Hämtad 2019-04-02)

- **utöka den pedagogiska cirkusverksamheten i flera kommuner i samspel med strategin för ungas fysiska aktivitet och Västra Götalandsregionens kraftsamling inom fullföljda studier**

- **stödja initiativ som utvecklar den samtida cirkusens uttryck, spridning och etablering i Västra Götaland.**

Musik

Musik har varit en del av människans skapande i urminnes tider och kommer sannolikt att fortsätta vara det i framtiden. Inom musiken ryms många olika yttringar och former. Musik kan skapas på många olika sätt, exempelvis genom att sjunga, spela instrument eller på elektronisk väg.

Musiklivet i Västra Götaland är stort och mångfacetterat. Utövare inom olika genrer sprider musik till invånarna alla dagar i veckan. Många människor sjunger i kör, spelar i band eller producerar musik i hemmet. Under sommarhalvåret sjuder festivallivet både i städer och på landsbygd. Deltagare i alla åldrar skapar musik i kommunernas kulturskolor och i studieförbundens replokaler. De regionala musikinstitutionerna drar stor publik och blir en fast eller tillfällig arbetsplats för många musiker och sångare. Möten mellan de många musiktraditioner som finns representerade i regionen skapar nya konstnärliga uttryck. Regionala nätverk inom flera genrer fungerar som plattformar för sammanhang och kunskapsutbyte.

Att överbrygga ojämlikheter mellan genrer, bostadsorter, kön och ekonomiska villkor är en prioriterad fråga de kommande åren. Utredningen *Musiken i Västra Götaland* formulerar ett antal förslag för att öka tillgång till livemusik och säkra musikalisk bredd.[10] Ett förslag är att satsa på musikutveckling i samverkan med lokalsamhällen i så kallade noder. Där kan residens, community-arbete, publika arrangemang och konstnärlig praktik utveckla såväl musikkonstnären som lokalsamhället. Men för att föra musiken närmare publiken behöver arrangörsledet bli starkare. Det kan göras genom att utveckla ett antal platser, med insatser för stärkt och vidgat arrangörskap, och att fortsätta främja samarbeten mellan institutionerna och det fria musiklivet.

Företrädare för det fria musiklivet[11] har identifierat ett behov av insatser för utövare och arrangörer inom pop- och rockgenrer[12] med flera. Under de kommande åren ska Västra Götalandsregionen fokusera på den musik som inte är kommersiellt självgående, genom exempelvis riktade stöd till mindre och medelstora arrangörer, framför allt utanför storstäderna.

Relationen mellan arrangörsledet och den levande musiken är avgörande för en musikalisk mångfald på regionens scener. Lika viktiga som institutionernas jämställdhetsplaner är insatserna för att kompetensutveckla fria arrangörer, producenter och andra aktörer för att säkerställa likvärdiga och jämställda förutsättningar att spela och uppleva musik. De fria arrangörernas villkor behöver stärkas. Ungt arrangörskap och jämställdhet behöver vara ett fokusområde för att bidra till återväxten i hela regionen.

[10] Sjöström, Eric. *Musiken i Västra Götaland – En rapport om framtida möjligheter*. 2016.
[11] Svensk Live och Studiefrämjandet Väst. *Maktens musik – En vitbok om popmusiken och den svenska kulturpolitiken*. Östersund, 2017.
[12] Med pop/rock-musik menas här de genrer som åtskiljs från konstmusik, jazzmusik och folkmusik.

Att satsa på barns och ungas musikutövande är ett sätt att samtidigt vidga deltagande och gynna nyskapande. Särskilda programaktiviteter för barn uppmuntrar till eget skapande. Dessa ökar stadigt i regionen, till exempel genom Göteborgs Symfonikers samarbete med El Sistema.[13] Då musik är en populär uttrycksform bland unga är det viktigt att fortsätta stödja och inspirera till ungas musicerande och delaktighet – genom kulturskola, folkbildning, talangutveckling, ungdomsorkestrar och inte minst främjandeverksamhet för ungas egna utövande. Västra Götalandsregionen ska vara med och utveckla ett talangcentrum för klassisk musik, med ambition att nå unga musiker från olika bakgrunder och få internationell dragningskraft. Målet är att tydligare koppla samman hela ekosystemet för musikutövande, från prova-på till professionalisering.

Det fria musiklivet efterfrågar att de befintliga regionala stödfunktionerna kompletteras med kompetens och stöd inom projektledning, turnéläggning och marknadsföring för att bättre möta deras behov.[14]

En ökad rörlighet genom interregionala samarbeten, internationella utbyten och export bidrar till att utveckla musiken i regionen. Många musiker, arrangörsnätverk och festivaler verkar kontinuerligt på en internationell arena. Westside Music Sweden är sedan 2019 regionens musikexportkontor för artister och mindre bolag inom pop/rocksektorn. De bidrar till att stärka Västra Götaland som musikregion med förgreningar ut i världen. För att fortsätta utveckla musiken är det viktigt med insatser för att kompetensutveckla konsert- och festivalarrangörer, producenter och musiker inom internationalisering.

Prioriteringar inom musik är att

- **bidra till musiklivets professionalisering genom att förstärka regionala stödfunktioner och möta behov av projektledning, internationalisering och konstnärlig utveckling**

- **grundlägga goda förutsättningar för nya generationer av utövare genom att tydligare knyta samman kretsloppet mellan basutbildning, vidareutbildning och talangutveckling.**

Gestaltad livsmiljö

Gestaltad livsmiljö är den skärningspunkt där arkitektur, design och form möter de som ska leva i miljöerna. Människors liv påverkar och påverkas av hur omgivningen är utformad, såväl i det offentliga rummet som i hemmet. Området rör allt från byggande och stadsutveckling till designmetodik och form- och materialkunskap.

De nationella miljömålen och målen för hållbara städer spelar en avgörande roll för utvecklingen av gestaltade livsmiljöer. Inte bara när det gäller ny- och ombyggnation, utan också hur det kan bidra till nya livsstilar som inte belastar miljön. För just gestaltad livsmiljö finns också egna mål om att arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle, där alla får förutsättningar att påverka hur den gemensamma miljön ska utvecklas.

[13] Västra Götalandsregionen. *El Sistema, Sagofoajé och Kan själv! – Kartläggning av kulturinstitutioners arbete för barn i Västra Götaland.* 2018.
[14] SOU 2018:23.

En av de stora samhällsutmaningarna är minska klyftorna mellan stad och landsbygd. I den utmaningen är både regioner och kommuner centrala. Regioner och kommuner har den nära relation till invånare, organisationer och folkrörelser som är nödvändig för att idéerna om gestaltad livsmiljö ska kunna genomsyra samhället.

I Västra Götaland finns en rad aktörer som måste samverka för att främja en hållbar stads- och landsbygdsutveckling. Det finns också ett nätverk med arkitektur- och designpedagoger som har kompetens att arbeta med arkitektur, planering och designprocesser tillsammans med barn och unga. Först och främst gäller det att förbättra samspelet mellan kommuner, kommunalförbund och region när det kommer till att planera och bygga. En utgångspunkt är den redan bebyggda miljön och hur dess värden bäst kan tas tillvara innan eventuella beslut om rivning och nybyggnation. Det handlar också om att beakta äldre bebyggda miljöer som en social och ekonomisk resurs – om att förstärka fokus på återbruk och cirkulär ekonomi och förbättra kunskapsunderlaget för att ta tillvara kulturmiljön. Många kommuner poängterar särskilt vikten av interkommunal samverkan och processledning i översiktsplaneringen för att tänka nytt, djärvt och hållbart. De regionala verksamheterna kan bidra till att utveckla arbetsmetoder för hur kulturen ska komma in i ett tidigt skede och hur arkitekter, designers och planerare kan utveckla den gestaltade livsmiljön inte minst på mindre orter.

Kommunerna lyfter särskilt behovet av ökad kunskap kring offentlig konst: enprocentregeln[15], upphandling och juridiska aspekter. Hos regionala verksamheter, centrumbildningar och kollektivverkstäder finns stor erfarenhet och kunskap om att arbeta med offentlig konstnärlig gestaltning. Med bättre samordning kan den offentliga gestaltningen bli mer betydelsefull och angå fler människor med olika bakgrund.

Boendemiljöerna och den offentliga miljöns roll för att motverka segregation är en fråga som måste stå högt på dagordningen. Misstron mot samhällets förmåga att lösa bostadsfrågan har ökat.[16] Arkitektur, form och design kan inte ensamt motverka segregation, men kan mildra dess konsekvenser och bidra till meningsfulla miljöer och mötesplatser för fler.

Västra Götalandsregionen har i flera år satsat på hållbarhetsfrågor inom designområdet med *Klimat 2030* och programmet *Design för en hållbar livsstil.* Programmet ska underlätta för människor att leva mer klimatsmart och uppmuntra till förändrade konsumtionsmönster. Folkbildningen har en viktig uppgift i att stärka invånarnas egenmakt i frågor som rör boende och vardagsmiljö, men också som inspiration för att välja klimatsmarta lösningar och en hållbar livsstil. Tillsammans med medlems- och intresseorganisationer kan folkbildningen öka invånarnas förmåga att ställa om till en hållbar livsstil, uppmuntra till gör det själv-lösningar och bidra till nytänkande i frågor om att stärka makten över boende och miljö. Genom projekt som främjar deltagardriven design kan förståelsen för designens betydelse och funktion öka. En utmaning är att prova, samla och sprida metoder för medborgardialogens betydelse för stadsutveckling genom pilotprojekt i bostadsområden och offentliga miljöer.

[15] Enprocentregeln är principen att en (1) procent av den samlade kostnaden vid offentligt finansierad ny-, om- och tillbyggnad ska gå till konstnärlig gestaltning.
[16] Västra Götalandsregionen. *Vår bästa tid är nu? Regionrapport 2018 – hållbar utveckling i Västra Götaland*. 2018, s. 7.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden inom området, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom gestaltad livsmiljö är att

- **utveckla inkluderande arbetsmetoder och stärka interkommunal samverkan som bidrar till delaktighet och hållbara livsmiljöer i hela Västra Götaland**

- **samordna rådgivning och resurser kring offentlig konstnärlig gestaltning för att i samarbete med kommunerna göra de offentliga miljöerna till mötesplatser för alla invånare.**

- **öka invånarnas egenmakt och engagemang för en hållbar livsstil genom pilotprojekt, att främja interkulturell dialog och deltagande samt inspirera till förändrade konsumtionsmönster**

Bild och form

Bilden och seendet är centrala i vår samtid. Bild- och formkonsten möter oss i en lång rad material, tekniker, traditioner och uttryck – den är visuell och taktil, konceptuell och materialbaserad, genreöverskridande och traditionsbärande. Den möter oss som konst- och bruksföremål, som unik eller mångfaldigad produkt.

Utövarna inom bild och form – exempelvis bildkonstnärer, fotografer, konsthantverkare, formgivare och designer – arbetar under delvis olika förhållanden. Den statliga utredningen *Konstnär – oavsett villkor?* uppmärksammar att bildkonstnärerna och konsthantverkarna ligger lägst i lönelistan av alla konstnärer.[17] Utredningen pekar bland annat på behovet av inkomstgrundade ersättningar, en angelägenhet även för den regionala kulturpolitiken.

Bild- och formkonsten möter lika ofta sin publik i det offentliga rummet som på museer, i konsthallar och i gallerier. Allt fler konstinstitutioner arbetar också pedagogiskt utanför de egna väggarna. I Västra Götaland finns flera konstinstitutioner med regionala uppdrag. De lokala förutsättningarna för att sänka trösklarna till samtida konst och stimulera en konstpublik varierar. På orter med konstmuseer, konsthallar, kulturhus och gallerier (kommersiella eller konstnärsdrivna) kan besökarna komma i direkt kontakt med konsten genom utställningar och pedagogisk verksamhet. På övriga orter kan besökarnas kontakt ske genom konstföreningarnas arbete genom den offentliga konsten, konstrundor, konstbiennaler eller genom konsten på sjukhus och vårdcentraler. Även kommunernas intresse för offentlig konst har stadigt ökat. Idag finns en rad initiativ med street art- och skulpturbiennaler, skulpturutbyten och pedagogisk verksamhet i bostadsområden som går att utveckla vidare.

Konstmuseers och konsthallars har en stor betydelse som arenor för att testa nytt och för framtida debatt. Studien *Inga undantag* beskriver dem som ”spanare efter alternativa samhällen, laboratorier för nya sätt att leva och sambandscentraler mellan de lokala krafter och globala makter som påverkar hur vi bor, arbetar, känner och lever”.[18] För att göra

[17] SOU 2018:23, s. 217.
[18] Löfgren, Mikael. *Inga undantag: värdeskapandet i små och medelstora samtidskonsthallar*. Nätverkstan, Göteborg, 2015 s. 6.

Västra Götaland till en attraktiv produktionsplats för samtida konst har kulturnämnden successivt ökat stödet för medverkans- och utställningsersättning (MU-ersättning) till konstinstitutioner med regionala uppdrag.

Konsthantverk och design har en stark ställning i Västra Götaland, med skickliga utövare, framstående utbildningar och miljöer som främjar innovation och kunnande. Boråsområdets textiltradition, Tibros trä- och möbelföretagande, Bohusläns stenindustri, Dalslands halmslöjd och Lidköpings porslinskunnande är exempel på hur dagens form- och designverksamhet har kopplingar till historiska traditioner. Röhsska museet i Göteborg, Textilmuseet i Borås och Rörstrand museum i Lidköping är viktiga institutioner som visar, levandegör och vårdar det svenska form- och designarvet. Gemensamt för dessa tre är att de representerar miljöer med kunnande och industrihistoria, professionella nätverk, pedagogisk kompetens och en väl utvecklad publik verksamhet. De är också alla av internationellt intresse. Ett ökat samarbete kan bidra till att stärka Västra Götaland som nod för form och design.

Barn och unga tar främst del av bildkonst och bildskapande genom institutionernas konstpedagogiska insatser och estetiska läroprocesser, kulturskolan, det regionala arrangörsstödet, Skapande skola eller eget skapande på fritiden. Det visar undersökningen *Barn och ungas kulturaktiviteter – Västra Götalandsregionen 2017.*[19] Där svarade 20 procent av de tillfrågade unga att de hade besökt ett konstmuseum det senaste halvåret. När det gäller eget bildskapande hade hela 90 procent av ungdomarna målat eller ritat det senaste halvåret vilket placerar bildskapandet i topp. Detta stora och vitt spridda intresse skapar en bra grund för konstpedagogiken att odla vidare.

Det regionala stödet till kollektivverkstäder har ökat, vilket gör det möjligt att såväl producera och visa konst i hela Västra Götaland som att stärka arbetsvillkoren för utövande konstnärer. Konstnärer som är medlemmar i centrumbildningar kan också få stöd i form av kompetensutveckling och internationella satsningar.

Under 2018 gjorde Göteborgs stad en genomlysning av området mode, arkitektur, design och konsthantverk. Utredningen konstaterar, precis som dess titel antyder, att ”allt finns i Göteborg”, men att samordningen mellan privata, offentliga och akademiska aktörer behöver bli bättra för att kunna stärka hela klustret.[20] En av utmaningarna framöver är att samordna och kraftsamla för att stärka bild- och formkonstnärer genom att öka samarbetet mellan akademi och offentliga aktörer. En annan utmaning är att i samarbete med kommunerna betona vikten av billiga lokaler och ateljéer för konstnärlig verksamhet.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden inom området, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom bild och form är att

- **stärka Västra Götaland som arena för produktion av och möten med samtida bild- och formkonst genom höjd MU-ersättning, kompetensutveckling, residens och satsningar på offentlig konst**

[19] Myndigheten för kulturanalys. *Barns och ungas kulturaktiviteter – Västra Götalandsregionen 2017*. 2017 s. 15.
[20] Göteborgs kulturförvaltning. *Allt finns i Göteborg! Genomlysning av kulturella och kreativa näringar inom mode, design, konsthantverk och arkitektur i Göteborg.* 2018.

- **utveckla Västra Götaland som kunskapsnav för design, mode och konsthantverk i samarbete med Röhsska museet, Textilmuseet, Rörstrand museum och andra aktörer**

- **förbättra invånarnas möte med bild- och formkonst genom pedagogisk verksamhet.**

Slöjd och hantverk

Slöjd kan definieras som tillverkning av föremål genom handarbete, medan hantverk är ett bredare begrepp som handlar om all typ av tillverkning för hand – slutprodukten behöver inte vara ett föremål. För båda områdena är kunskapen om materialens olika egenskaper grundläggande.

En stor del av allmänheten i Sverige, runt 40 procent, är intresserad av slöjd.[21] Den statliga myndigheten Nämnden för hemslöjdsfrågor står för nationell samordning och utveckling av slöjden, medan Västra Götalandsregionens förvaltning Västarvet har motsvarande roll i Västra Götaland. Hemslöjdskonsulenter erbjuder rådgivning, kurser och utbildningar, process- och utvecklingsstöd, program, utställningar, nätverk och kontakter.

Slöjd och hantverk har många beröringspunkter med hållbarhet och återbruk. Området har potential att bidra till ett mer hållbart samhälle genom att inspirera till ett mer effektivt nyttjande av naturresurser, kvalitetsmedvetenhet, återvinning, återbruk och hållbarhet. Hemslöjdsrörelsen, som arbetar för bevarande, utveckling och fortsatt utövande av de traditionella slöjderna, spelar en viktig roll. Omställningen till hållbara material och en cirkulär ekonomi kan betyda en renässans för material- och hantverkskompetens, där kunskap om förnybarhet och renovering kan öka livslängden på byggnader, möbler och föremål. I Västra Götaland bedrivs flera projekt med återbruk som främsta mål. Förhoppningen är att de ska inspirera både till en omställning i industrin och till en förändrad konsumtion och livsstil. Att ta vara på och utveckla hantverkskunskaper genom vård av äldre byggnader, trädgårdar och landskap är en förutsättning för att kulturarvets värden ska bevaras för framtiden**.**

De senaste decennierna har slöjden utvecklats till att omfatta många nya och kreativa uttryck i både form och material. Dagens slöjd består av gör det själv-kultur, aktivism, livsstilsfrågor, politiska och sociala budskap. Slöjd som kulturfält kan också skapa kontakt mellan människor oberoende språkkunskaper. Det är därmed ett viktigt redskap för interkulturell dialog. Slöjden lyfter alltså upp viktiga samtida frågor till debatt. För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden inom området, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden inom området, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom slöjd och hantverk är att

[21] Weissenbilder, Marcus och Andersson, Ulrika. *Slöjd och hantverk – vanor och värderingar*. Göteborg: SOM-institutet, 2018.

- **främja formgivning, slöjd och hantverk genom samverkan mellan utövare, intresseorganisationer, företag och forskning samt genom att matcha hantverkskunnande med industrins och besöksnäringens behov**

- **utveckla natur- och kulturarvsresidens inom slöjd, bygghantverk och kulturmiljövård för att främja forskning, utveckling, internationella och interkulturella utbyten och lärande**

- **medverka till hållbar utveckling och interkulturell dialog genom att främja invånares, särskilt barn och ungas, intresse för slöjd, hantverk och återbruk.**

Natur- och kulturarv och kulturmiljö

Kulturarvet har vuxit fram under årtusenden, med människors möten och migration, korsade och omtolkade idéer och traditioner. Det består av materiella och immateriella uttryck för mänsklig påverkan, till exempel fornlämningar, byggnader, odlingslandskap, vandringsleder, traditioner och namnskick. Naturen är så gott som alltid mer eller mindre starkt förändrad eller påverkad av människan, och begreppen natur- och kulturarv flyter ofta ihop. Begreppet kulturmiljö begränsar sig till den av människan påverkade och formade fysiska miljön. Det utgör också sammanhanget för det övriga kulturarvet såsom föremål, traditioner och ortnamn.

Riksantikvarieämbetet stödjer samordning och utveckling inom kulturarvs- och museisektorn. Västra Götalandsregionen verkar för samordning och utveckling på regional nivå. Detta sker främst genom förvaltningen Västarvet, som finansierar regional natur- och kulturarvsverksamhet, såsom museer och större besöksmål, och stödjer den ideella sektorn. De senare förvaltar många kulturarvsplatser, till exempel friluftsmuseer, hembygdsgårdar och industriarv.

Västra Götaland har ett rikt museilandskap, från små privata eller ideellt drivna museer till stora offentliga museiinstitutioner. Tillsammans samlar, vårdar och levandegör de natur- och kulturarvet genom sina samlingar och sin verksamhet, ofta med anknytning till samtida samhällsfrågor. Museipedagogerna har en central roll i att skapa vidgat deltagande, dels genom aktiviteter för barn och unga, dels genom att utveckla metoder för interkulturell dialog. Sedan juli 2017 finns för första gången en särskild museilag som tydliggör museernas roll och ändamål.[22] Centralt i lagstiftningen är att museerna är självständiga institutioner, fria från politiskt inflytande i verksamhetens innehåll.

Olika politiska strömningar utnyttjar och hotar kulturarven – de kan användas såväl för att ena som för att splittra ett samhälle. Samtidigt har kulturarvet en stor potential att skapa grund för interkulturell dialog och därmed förståelse mellan olika kulturer och grupper. Kulturarv kan till exempel visa på samhällets komplexitet och vad det innebär att vara människa i olika sammanhang.

Frågor om identitet, social sammanhållning och inkludering har kommit alltmer i fokus, men även frågor om vem som har rätt till kulturarv, berättelser och platser.[23] Det är

[22] SFS 2010:2012. *Förordning om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.*

[23] Riksantikvarieämbetet. *Kulturarvsarbetet i samhällsutvecklingen*. Stockholm, 2016.

grundläggande att ge alla möjlighet att ta del av natur- och kulturarvet, särskilt barn och unga, genom att bidra till ökade kunskaper och delaktighet samt stödja olika initiativ som tar tillvara och utvecklar dessa värden i samhället. Farokonventionen är Europarådets konvention för kulturarvsområdet där kulturarvet kopplas till FN:s konventioner om mänskliga rättigheter och mer specifikt rätten att delta i kulturlivet. Konventionen fastslår att ett angrepp på något som en person betraktar som sitt kulturarv ska betraktas som likvärdigt med att angripa personen. Makten flyttas till invånaren – alla äger och har rätt att definiera kulturarvet.[24]

Den digitala tekniken ger idag stora möjligheter att sprida kunskap om och tillgängliggöra natur- och kulturarv. För att bättre nyttja resurserna, ge fler tillgång till tekniken och öka tillgängligheten till materialet behöver dock digitaliseringsinsatserna samordnas på både regional och nationell nivå. Samtidigt behöver kulturarvsmaterialet presenteras pedagogiskt och därmed målgruppsanpassas för barn och unga, bland annat inom skolundervisningen, allmänheten och turismen. En resurs i sammanhanget är de science parks som stöds av Västra Götalandsregionen och Högskolan i Skövde, med god kompetens inom digitaliseringens möjligheter. I syfte att främja utvecklingen finansierar kulturnämnden den årliga konferensen *Digikult* i Göteborg. Konferensen är en nationell och nordisk mötesplats för kulturarvsbranschen.[25]

Natur- och kulturarvet ger möjligheter till upplevelser och god hälsa genom den allt populärare vandringsturismen och annan friluftsturism. Upplevelserna och besöksmålen kan vidareutvecklas och stärkas genom ett närmare samarbete mellan aktörerna inom kulturarvs- och naturområdena och besöksnäringen. Att binda samman besöksmål genom olika leder eller att skapa teman kring olika natur- och kulturarvsyttringar är sätt att skapa samverkan som kan öka attraktiviteten och intresset för att uppleva Västra Götaland.

Natur- och kulturarvet skapar identitet och särart som i sin tur ger attraktiva boendemiljöer och turistmål med stor betydelse för besöksnäring och platsutveckling. I det sammanhanget är en god kulturmiljövård som tar tillvara och utvecklar mångfalden av natur- och kulturarvets värden grundläggande.

Kulturmiljövårdens företrädare länsstyrelsen, Västarvet och museerna i Västra Götaland har formulerat en regional kulturmiljöstrategi. Strategin är till för att samordna, stärka och utveckla insatserna för kommunerna, föreningslivet och andra parter. Med utgångspunkt i de statliga målen för kulturmiljöarbetet har strategin fem insatsområden för kraftsamling: 1) att integrera kulturmiljöfrågorna tydligare i samhällsplaneringen och det regionala utvecklingsarbetet, 2) att utveckla arbetssätt för att hantera strukturomvandlingens effekter på kulturmiljön i en region med både städer och landsbygd, 3) att integrera kulturarvsfrågor i klimatanpassningsarbetet, 4) att bidra till att utveckla ett hållbart bruk av kulturhistoriska besöksmål och 5) ge fler möjlighet att vara delaktiga i kulturmiljöfrågor.

Europarådets europeiska landskapskonvention syftar dels till att lyfta landskapets värden som gemensam tillgång och allas ansvar, dels till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och dels till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets

[24] Riksantikvarieämbetet. *Farokonventionen – Europarådets ramkonvention om kulturarvets samhälleliga värde*. Stockholm, 2014.

[25] Digikult. *Om Digikult*. tillgänglig: http://digikult.se/om-digikult/

delaktighet. Som ett sätt att genomföra landskapskonventionens intentioner, ska ett landskapsobservatorium utvecklas i Västra Götaland. Observatoriet ska skapa möjligheter till invånarinflytande, samverkan mellan olika samhällssektorer och intresse för arbetet med att utveckla regionen utifrån en helhetssyn på landskapet. Målet är att komplettera och ge stöd till ökat samarbete och samordning som leder till hållbara lösningar i olika landskapsfrågor.

Väl omhändertagna natur- och kulturarv leder till en god miljö, besöksnäring och turism. Det civila samhällets kunskaper och engagemang har stor betydelse för att natur- och kulturarv tas tillvara. Ofta är det ideella insatser som tillgängliggör det lokala natur- och kulturarvet. Föreningarnas kunskaper och engagemang är en tillgång för att överbrygga generationer och skapa interkulturell dialog. En utmaning för den ideella rörelsen idag är behovet av nyrekrytering av medlemmar till föreningarna. Hur den äldre generationens kunskaper ska föras över till de nya medlemmarna är en annan utmaning.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden inom området, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom natur- och kulturarv och kulturmiljö är att

- **öka alla invånares tillgänglighet till och delaktighet i natur- och kulturarvet genom att främja samverkan mellan natur- och kulturarvsorganisationerna, för gemensam verksamhetsutveckling och bättre resursutnyttjande.**

- **öka barn och ungas delaktighet och engagemang i det lokala natur- och kulturarvet genom utveckling av pedagogik, exempelvis utifrån digitaliseringens möjligheter och interkulturell dialog.**

- **utveckla mervärdet för besökare och turister genom att på ett hållbart sätt utveckla och samordna natur- och kulturarvsupplevelser i samarbete med besöksnäringen samt att sammankoppla besöksmål och andra kulturarrangemang**

- **ta tillvara och utveckla natur- och kulturarvet för en hållbar utveckling både på regional och kommunal nivå genom strategisk samverkan mellan kulturmiljövårdens aktörer och berörda samhällssektorer.**

Arkiv

Arkiven och museerna är samhällets samlade minne. Tillsammans förvaltar och tillgängliggör de källorna till landets historia: handlingar, föremål, bilder och filmer. De främsta målgrupperna för arkiven är forskare, studenter och museer, men under senare år har allmänhetens intresse ökat kraftigt genom att släktforskningen har utvecklats till en folkrörelse.

Den centrala myndigheten för de offentliga arkiven är Riksarkivet, vars regionala del i Västra Götaland är Riksarkivet Landsarkivet i Göteborg. I Västra Götaland finns fyra regionala och ett flertal lokala föreningsarkiv. Det finns också kommunarkiv i de 49 kommunerna och arkiv på museer och andra institutioner.

Kulturnämnden stödjer de fyra regionala föreningsarkiven, som förvaltar, tar tillvara och förmedlar folkrörelsernas och föreningarnas arkivhandlingar. Därmed ansvarar de för källorna till en viktig del av demokratins historia, vilket bidrar till att värna de demokratiska värdena.[26] Här finns till exempel fackliga och kooperativa konsumentföreningar, kvinnoföreningar och nykterhetsföreningar, politiska partier och lokala aktionsgrupper, trossamfund samt idrotts- och kulturföreningar. Utredningen *Civilsamhällets minne*, beställd av kulturnämnden, belyser de regionala föreningsarkiven.[27] En uppföljande utredning av Riksarkivet Landsarkivet i Göteborg tar upp konkreta förslag om hur föreningsarkivens arbete ska organiseras i framtiden. Viktiga frågor är hur de kan knytas närmare varandra organisatoriskt med gemensamma arbetssätt och hur samverkan för att digitalisera och tillgängliggöra arkiven kan utvecklas.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden inom området, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom arkiv är att

- **främja samarbetet mellan de regionala föreningsarkiven för att effektivisera arbetssätten och möta digitaliseringens möjligheter och utmaningar**

- **öka kännedomen om och användningen av föreningsarkiven genom att synliggöra arkivmaterialets potential, utveckla arkivpedagogiken och utnyttja digitaliseringens möjligheter.**

Film och digitalt berättande

”Det var som på film” är en vanlig jämförelse för att beskriva en extraordinär upplevelse. Det säger mycket om filmens förmåga att dramatisera en händelse och få människor att identifiera med den – om bildernas tendens att stanna på näthinnan.

Med den helstatliga filmpolitiken 2017 fick filmområdet nya nationella mål. Utveckling och produktion av värdefull svensk film ska ske kontinuerligt och i olika delar av landet. Allt fler ska se värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet. Dessutom ska barn och unga ha goda kunskaper om film och rörlig bild och få möjligheter till eget skapande. Jämställdhet och mångfald ska prägla filmområdet. Filmen ska dessutom bidra till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.[28]

Västra Götalandsregionens bolag Film i Väst har i uppdrag att investera i nationella och internationella samproduktioner och skapa en regional infrastruktur för filmproduktion. I en värld där konkurrensen om produktionerna blivit allt hårdare är införandet av produktionsincitament en viktig fråga som utretts både nationellt och regionalt. Västra Götalandsregionen har, i väntan på ett nationellt beslut, infört en regional produktionsrabatt på prov. Det gäller att fortsatt positionera Västra Götaland inom film-

[26] Den nationella biblioteksstrategin säger bland annat: ”Ur ett demokratiskt och källkritiskt perspektiv är stora delar av dessa samlingar särskilt värdefulla, eftersom de speglar vad som faktiskt har hänt och vad som verkligen sagts.” Fichtelius, Erik, Persson, Christina & Enarson, Eva. *Demokratins skattkammare: förslag till en nationell biblioteksstrategi.* Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi. 2019.

[27] Ploom, Lennart. *Civilsamhällets minne – förslag till arkivstrategi för Västra Götaland.* 2017.

[28] Regeringskansliet. *En ny filmpolitik.* 2017. https://www.regeringen.se/artiklar/2016/10/en-ny-filmpolitik/ (Hämtad 2019-03-27)

och tv-dramaproduktion genom att skapa goda förutsättningar för filmarbetare att stanna kvar och verka i regionen, fortsätta det målmedvetna arbetet med att öka jämställdheten på filmområdet, förhindra sexuella trakasserier inom filmbranschen och bidra till en grön omställning inom filmproduktion.

Digitaliseringen påverkar filmbranschen med förändringar som följd i filmvisning: biograferna har digitaliserats, filmkopior har ersatts med digital teknik, video on demand-tjänster har utvecklats och strömmat innehåll står för en allt större del av konsumtionen av rörlig bild. En av de stora utmaningarna framöver är att ett större spektrum av film från hela världen ska nå och angå fler invånare. Filmfestivalerna spelar en allt viktigare roll i mötet med kvalitetsfilm – att få publiken att upptäcka film den inte hade tänkt se. Den rollen spelar även biograferna, som behöver fortsatt stöd i det viktiga arbetet med publik- och repertoarutveckling och med att erbjuda relevanta regionala nätverk för dessa utvecklingsfrågor.

Den senaste regionala skolbiorapporten visar att 29 av 49 kommuner har skolbioverksamhet.[29] Det finns alltså fortsatt behov av att stimulera skolbioverksamhet och filmverksamhet för barn och unga. Möjligheterna att som ung få odla sitt intresse för filmskapande är ojämnt fördelade i Västra Götaland. En rad aktörer arbetar med att stärka filmkunnigheten hos barn och unga, ett arbete som blir allt viktigare ju mer den rörliga bilden dominerar människors vardag. Att i samarbete med Svenska Filminstitutet och andra öka filmkunnigheten är en angelägen utmaning framöver. För att stimulera ungas filmintresse krävs ett fortsatt arbete med att utveckla filmkommuner[30] och noder i hela regionen. Flera regionala aktörer gör betydande insatser, men det behövs fortfarande samordning för att de olika insatserna ska kunna ta hand om ungas filmintresse i alla stadier.

Dagens filmare rör sig över genregränser – många kommer från andra håll än de traditionella filmutbildningarna: från reklamvärlden, youtube, bloggar eller andra digitala branscher. Utvecklingen inom olika former av visualisering är stark – efterfrågan ökar från många branscher där tekniker med rörlig bild kan användas för att visualisera scenarier i högteknologiska områden. På Lindholmen Science Park i Göteborg arbetar Visual Arena och Narrative VR Lab för att stärka utvecklingen och användningen av visualisering genom fysiska miljöer och teknik.

Speldesignens ickelinjära sätt att berätta kommer sannolikt att prägla många andra sorts berättande framöver. Sverige är ett av de främsta länderna i världen när det gäller utveckling och export av digitala spel – var tionde person i världen beräknas någon gång har spelat ett svenskdesignat spel.[31] I Västra Götaland växer spelbranschen stadigt och består till största delen av en- eller fåmansföretag. Högskolan i Skövde och Chalmers har framstående utbildningar inom dataspelsutveckling. The Game Incubator har byggt upp en nationell nod kring spelutveckling där nystartade spelföretag får hjälp att utvecklas. Swedish Game Arena samlar branschen och arrangerar en rad nationella och internationella konvent. En utmaning är att ge konstnärer från olika discipliner möjlighet

[29] Kultur i Väst. *Skolbiorapport Västra Götaland*. 2017.

[30] Kommuner som har fått i uppdrag av Göteborg Film Festival att stärka barn och ungas möjlighet att se kvalitetsfilm.

[31] Dataspelsbranschen. *Spelutvecklarindex.* 2016.

att utveckla sitt berättande med hjälp av digitala verktyg och kompetens från andra områden.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom film och digitalt berättande är att

- **utveckla Västra Götaland som filmregion genom att i samverkan förbättra infrastrukturen, kompetensutveckla filmarbetarna och stärka förutsättningarna för talang- och idéutveckling**

- **stimulera ungas filmintresse och öka filmkunnigheten genom att samordna insatser och stärka biografernas publikutvecklingsarbete**

- **medverka till att ge konstnärer från olika discipliner möjlighet att utveckla nya berättelser med hjälp av digitala verktyg och kompetenser**

Litteratur och läsfrämjande

Språket ligger till grund för kulturen och språkets konstform är litteraturen. Litteraturen kan få verkligheten att framstå tydligare, men också ifrågasätta och osäkra den. Den kan skärpa förmågan till kritiskt tänkande och ge njutning och glädje – oavsett om det presenteras i form av en bok, tidning, film eller på digitala plattformar.

De nationella målen för litteratur och läsfrämjande slår fast att ”alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet”.[32]

Litteratur

Hela den litterära yrkeskåren – såsom författare, dramatiker, översättare, publicister, förläggare, bibliotekarier och bokhandlare – utmanas idag av den digitala teknikens utveckling och invånarnas ändrade medievanor. Upphovsrätten behöver uppdateras utifrån en förändrad produktion, distribution och marknad.

Det finns i dag en mängd av litterära arrangörer som tillsammans med folk- och skolbiblioteken bjuder in till offentliga samtal om konstens innehåll och vår tids samhällsutmaningar. För att säkra ett fritt och demokratiskt samhälle där alla, utifrån sina förutsättningar, kan ta plats och påverka blir det viktigare att öka invånarnas medie- och informationskunnighet och stödja den kvalitativa, fördjupade litteraturen och journalistiken. Utvecklingen kännetecknas av snabbare flöden, ett ständigt pågående mediebrus och starka kommersiella intressen. Den digitala tekniken skapar samtidigt nya möjligheter för fler röster att bli hörda och delta i samtalet, med snabbare nyhetsflöden och tillgänglighet till litteratur på olika plattformar och format. Litteratur kan göras tillgänglig för personer med olika funktionsnedsättningar och språk. När fler unga uttrycker sig, skapar och utbildar sig inom media, spel och audiovisuella områden kan dramatiken och litteraturen utveckla möten med unga läsare och utövare på digitala plattformar.

[32] Kulturrådet. *Handlingsprogram för läsfrämjande.* 2014.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom litteratur är att

- **skapa bättre yrkesmöjligheter för dramatiker, författare och översättare i Västra Götaland, genom att initiera branschmöten, nätverksträffar och samverkansplattformar och med särskilt fokus på de som skriver på de nationella minoritetsspråken och annat språk än svenska**

- **öka antalet angelägna forum för det offentliga samtalet genom samverkan och infrastruktur mellan olika aktörer inom litteratur.**

Läsfrämjande

Läsdelegationens betänkande, *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället* konstaterar att läsfärdigheten bland barn och unga generellt gått ner de senaste åren och att skillnaderna i läsfärdighet mellan olika befolkningsgrupper ökar.[33] Läskunnighet är en grundläggande förutsättning för att klara sin utbildning. Litteraturens, kulturens, utbildningens och folkbildningens aktörer behöver därför tillsammans kraftsamla och ta ett huvudansvar för att skapa intresse och lust bland unga för läsning och bildning.

I Västra Götaland pågår Kraftsamling fullföljda studier i samverkan med kommunerna och andra aktörer för att alla elever ska gå ur skolan med godkända betyg.[34] Regionala satsningar och stöd i nära samverkan med för-, grund- och gymnasieskolor och skolbibliotekarierna är grundläggande för att höja läskunnigheten. Det är även läsfrämjande satsningar för vuxna som förebilder i barns och ungas vardag och fritid. Under strategiperioden ska Västra Götalandsregionen lägga särskilt fokus på att skapa förutsättningar för att litteratur och medier blir dels översatta och tillgängliga på flera språk, dels anpassade för personer med funktionsnedsättningar genom lättläst, punktskrift, syntolkning och bildillustration.

För information om vilka organisationer och institutioner som får stöd av kulturnämnden, se bilagan Kulturnämndens stöd och uppdrag.

Prioriteringar inom läsfrämjande är att

- **främja alla barn och ungas lust att läsa och klara sina studier genom riktade fortbildnings- och inspirationsinsatser till folk- och skolbibliotekarier**

- **främja barn och ungas läslust i föreningslivet eller hemmet genom att sprida kunskap om och stödja goda metoder och initiativ.**

Regional biblioteksplan

Bibliotekens uppdrag är stora och utmanande. Deras målgrupp är alla invånare. Därför är bibliotekens verksamhet bred och komplex. Biblioteken spelar flera roller: utbildande,

[33] SOU 2018:57. Läsdelegationen. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*. s. 212.
[34] Västra Götalandsregionen. *Kraftsamling fullföljda studier.* https://www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/folkhalsa/kraftsamling-fullfoljda-studier/ (Hämtad 2019-04-02)

kulturella och sociala. Inte sällan överlappar de olika rollerna varandra. Biblioteken ger bland annat tillgång till tryckta böcker, e-böcker och ljudböcker, tidskrifter och dagstidningar i olika format samt databaser. De är samtidigt en plats där människor möts för dialog och inspiration genom programverksamhet och aktiviteter. Verksamheten sker i bibliotekens lokaler och utanför biblioteken genom utåtriktade och uppsökande aktiviteter. Bibliotek är därför både en plats och en funktion. De arbetar för att ge människor med olika förutsättningar likvärdig tillgång till information, kunskap och kultur genom olika skeden i livet.

Varje landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet för att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.[35] Den regionala biblioteksverksamheten har därför huvudfokus på folkbiblioteken, men samverkar och samarbetar med andra biblioteksverksamheter, både de bibliotek som har regionen som huvudman och de bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet som har andra huvudmän.

I Västra Götaland finns olika typer av bibliotek: folkbibliotek, skolbibliotek, forskningsbibliotek, sjukhusbibliotek, folkhögskolebibliotek, specialbibliotek, fängelsebibliotek och företagsbibliotek. De flesta ingår i det allmänna biblioteksväsendet, vilket innebär offentligt finansierad biblioteksverksamhet. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska enligt bibliotekslagen verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.[36] I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.[37]

Förändringar i befolkningsstrukturen där antalet äldre ökar, där fler invånare har annat modersmål än svenska och där barns och ungas liv och villkor förändras i takt med snabb samhällsutveckling ställer nya krav på bibliotekens verksamhet. När alla invånare är målgruppen behöver biblioteken vara inkluderande, såväl fysiskt som digitalt, och ge alla likvärdig tillgång till medier och information. För att öka tillgängligheten till bibliotek krävs ständig analys av vilken strategi som bäst motsvarar de lokala behoven – meröppet, fler utåtriktade aktiviteter, nischbibliotek eller samverkan med andra aktörer i lokalsamhället. Biblioteken behöver dessutom bjuda in användarna att också själva vara delaktiga för att fortsatt vara angelägna i människors liv.

Antalet internetanvändare i Sverige är högt, men det finns grupper som befinner sig i digitalt utanförskap. Biblioteken har stora möjligheter att skapa förutsättningar för att öka den digitala delaktigheten hos allmänheten. Digitaliseringens påverkan innebär att utmaningarna måste mötas genom att utveckla nya förmågor och färdigheter. Biblioteken verkar därför för ökad digital kompetens: att ha tekniska färdigheter att använda digitala verktyg och tjänster, att ha medie- och informationskunnighet, att förstå mediernas roll och funktion i ett demokratiskt samhälle, att kritiskt kunna värdera medieinnehåll utifrån mediernas funktioner samt att kunna söka, använda och bedöma information. För att

[35] SFS 2013:801. Kulturdepartementet. *Bibliotekslag*. 11 §

[36] Ibid. 2 §

[37] Ibid. 14 §

biblioteken ska kunna främja sådana kunskaper hos allmänheten krävs kontinuerlig fortbildning av bibliotekspersonal och relevanta digitala resurser.

Biblioteken ska främja litteraturens ställning. Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Cirka 20 procent av de svenska eleverna förstår inte vad de läser.[38] Här kan biblioteken spela en viktig roll genom att vara en mötesplats för den samtida litteraturen med författarbesök, föreläsningar och andra litterära program.

Livslångt lärande handlar både om samhället i stort och om individens möjlighet att växa och utvecklas. Biblioteken kan stärka och hjälpa människor att fullfölja studier och bilda sig. Historiskt har biblioteken spelat en viktig roll för människors livslånga lärande och professionella utveckling, men för att fortsatt motsvara förväntningarna krävs resurser, samarbeten och kontinuerlig fortbildning av bibliotekspersonal. En utmaning för biblioteken handlar därför om att samverka och samarbeta på sådana sätt att människors behov av och önskemål om information, kunskap och kultur tillgodoses så bra som möjligt. För att biblioteken ska vara angelägna, ha fortsatt hög kompetens och nå olika målgrupper behöver de också samarbeta med aktörer utanför bibliotekssektorn.

Den kunskap om informationssökning och källkritik som eleverna kan få ta del av under skolåren är inte endast relevant för skolan, utan viktig för att under hela livet kunna vara delaktig i samhället och förstå världen. Elevernas kunskap, lärande, bildning och måluppfyllelse blir starkare med en välfungerande skolbiblioteksverksamhet. Skolbiblioteken ger eleverna lika möjligheter att utvecklas för att de ska kunna ta en aktiv del i demokratin. De har också en funktion att stärka unga som medvetna medieanvändare. Skolbibliotekens uppdrag handlar också om att främja läsning och språkutveckling. Läsdelegationen föreslår att skolbiblioteken ska stärkas i att främja elevernas intresse för läsning och litteratur.[39] Den nationella biblioteksstrategin konstaterar att skolan behöver en utbyggd, välfinansierad och med pedagogiken och skolverksamheten i övrigt integrerad skolbiblioteksverksamhet.[40] En sådan verksamhet utmärks av utbildade bibliotekarier, relevant utrustning, relevanta medier, ändamålsenliga lokaler och stöd från skolledningen i sitt arbete med att främja läsning, digital kompetens och språkutveckling.

Folkbiblioteken ska enligt bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.[41] Tidiga insatser för att främja små barns språkutveckling, såsom tillgång till litteratur i förskolan och samverkan mellan bibliotek, barnhälsovård och förskolor, spelar stor roll.[42] För att nå barn och unga måste biblioteken vara relevanta, tillgängliga och ha ett starkt användarfokus. Biblioteken kan vara en viktig länk i barns och ungas utveckling, men för att fylla en sådan funktion krävs uppsökande och överskridande samarbeten både med aktörer och professioner inom och utanför biblioteksverksamheten. Barn och unga behöver också känna ägarskap till verksamheten.

[38] Dir. 2016:78. *Läsfrämjande insatser i och utanför skolan.* s. 3

[39] SOU 2018:57. Läsdelegationen. *Barns och ungas läsning: ett ansvar för hela samhället*.

[40] Fichtelius, Erik, Persson, Christina & Enarson, Eva. *Demokratins skattkammare: förslag till en nationell biblioteksstrategi.* Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi. 2019.

[41] SFS 2013:801. Kulturdepartementet. *Bibliotekslag*.

[42] Andersson, Jonas. *Med läsning som mål: om metoder och forskning på det läsfrämjande området*. Stockholm: Statens kulturråd. 2015.

I mångt och mycket är det en pedagogisk utmaning att beskriva hur bibliotek kan stärka människors lärande och utveckling, bidra till ökad jämlikhet och minskade klyftor, inspirera genom möten och öka invånarnas delaktighet och ägarskap i biblioteken som offentligt rum och samhällsaktör.

Prioriteringar inom den regionala biblioteksplanen är att

- **öka möjligheterna för likvärdig tillgång till information, kultur och kunskap genom att bidra till bred samverkan mellan bibliotek och andra samhälleliga aktörer samt främja utveckling av bibliotekens arbetsmetoder**

- **främja ökat läsande genom att synliggöra och utveckla bibliotekens läsfrämjande arbete för att inspirera till läsupplevelser, stärka litteraturens ställning och öka läs- och språkförståelsen**

- **främja invånarnas digitala kompetens och medie- och informationskunnighet samt stärka invånarnas tillgång till biblioteksverksamhet genom riktade fortbildningsinsatser och ökad samverkan gällande bibliotekens infrastruktur**

- **skapa bättre förutsättningar för människors livslånga lärande genom att medverka till fler gemensamma mötesplatser och projekt för biblioteken samt att främja utveckling av bibliotekens arbetsmetoder.**

Medier, medie- och informationskunnighet

Medie- och informationskunnighet (MIK) är ett begrepp för att beskriva de kunskaper en invånare behöver ha för att kunna ta till sig information, sätta den i ett sammanhang och bedöma om den är korrekt. Att förstå flödet av nyheter och ha en källkritisk förmåga är kärnan i yttrande- och informationsfriheten. I MIK-begreppet ingår tolv färdigheter som alla bidrar till förmågan att hitta, analysera, kritiskt värdera och skapa innehåll i medier.

I takt med att medieutbudet ökar blir det allt viktigare att kunna värdera och kritiskt granska text och bild. Informations- och kunskapsklyftorna växer stadigt i det digitaliserade medielandskapet. Det kan vara svårt att göra skillnad på information som granskats av ansvarig utgivare och information som skrivits i propagandasyfte. Utbildningsbakgrund blir alltmer avgörande för vad man tar till sig av nyhetsflödet. Forskningen visar på ett oroande samband mellan medie- och kulturvanor – de som inte tar del av redaktionella medier deltar i mindre utsträckning i kulturlivet än andra.[43] Lokaljournalistiken är också under hård press. Var åttonde kommun i Sverige saknar lokalredaktion, lokal gratistidning eller nyhetssajt.[44]

Statens medieråd utvecklar former för en förstärkt samverkan av insatser för MIK. Även Unesco och Svenska Unescorådet arbetar med att stärka MIK. Under 2018–2020 tar regeringen dessutom fram en nationell strategi för att öka motståndskraften mot

[43] Myndigheten för Kulturanalys. *Kulturanalys 2019 – en lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*. 2019:1 s. 10 ff.
[44] Institutet för mediestudier. *Mediestudiers årsbok – tillståndet för journalistiken 2017/2018*. 2017, s. 12.

desinformation, propaganda och näthat. Den senaste medieutredningen uppmärksammade MIK som en av de stora samhällsutmaningarna framöver. Utredningen lyfte fram Västra Götalandsregionen som ett gott exempel på området.[45]

Bibliotek är centrala platser för MIK-insatser – den nationella biblioteksstrategin tar upp MIK och bibliotekens roll att fungera som en säker, oberoende och trovärdig informationsförmedling för hela samhället. Biblioteken beskrivs till och med som en del av Sveriges totalförsvar.[46] Precis som skolan arbetar biblioteken med begreppet digital kompetens som en del av MIK.

I Västra Götaland pågår en rad insatser för att höja MIK. Flera aktörer arbetar med frågan och träffas genom ett regionalt nätverk. Västra Götalandsregionen har också genom satsningen Medier och demokrati på Lindholmen Science Park tagit ett nationellt ansvar för att stärka de publicistiska mediernas roll. Medier och demokrati bedriver experimentell projektforskning för att stärka journalistiken, det offentliga samtalet och yttrandefriheten genom att ta initiativ till och genomföra konkreta projekt i samarbete mellan medieföretagen och akademin.

Utmaningarna på medie- och MIK-området är flera. Att stärka MIK nationellt kräver en organiserad och uthållig samverkan mellan myndigheter, bibliotek, skola och folkbildning. Initiativ som utvecklar och prövar journalistikens metoder kan stärka förståelsen för journalistikens värde i lokalsamhället. Under strategiperioden behövs insatser dels för att förmedla nyheter och samhällsinformation på flera språk, dels för att med publicistiska medier och olika metoder stärka den interkulturella dialogen. Sådana insatser ökar möjligheterna att verka och påverka i ett alltmer digitaliserat samhälle.

Prioriteringar inom medier och MIK är att

- **stärka invånarnas medie- och informationskunnighet och öka motståndskraften mot desinformation i samverkan mellan myndigheter, bibliotek, skola och folkbildning**

- **stärka journalistiken i lokalsamhället och invånarnas egenmakt genom pilotprojekt i journalistiska och källkritiska metoder**

- **främja utvecklingen av publicistiska medier genom att utveckla den nationella arenan Medier och demokrati.**

Folkbildning

Folkbildningen är en vital kraft som gör det möjligt för invånare att mötas och utvecklas inom områdena bildning, utbildning och kultur. Den har kapacitet till bredd och djup, förändring och gemenskap, utmaning och tillit genom att utgå från människors erfarenheter och engagemang.

Samtliga tio studieförbund och SISU idrottsutbildarna finns representerade i Västra Götaland. Det finns sex folkhögskolor med Västra Götalandsregionen som huvudman och

[45] SOU 2016:80. Medieutredningen. *En gränsöverskridande mediepolitik.* 2016, s. 414.
[46] Fichtelius, Erik, Persson, Christina & Enarson, Eva. 2019, s. 7 ff.

18 med civilsamhällesorganisationer som huvudmän. Även museer och bibliotek bedriver folkbildningsverksamhet. Den organiserade folkbildningen har dock en särskild kompetens eftersom de är verksamma i skärningspunkten mellan det professionella och det ideella kulturlivet, mellan utbildning och bildning, mellan civilsamhälle och myndighetsuppdrag och mellan generationer och samhällsgrupper. Med sina olika profiler speglar folkbildningen mångfalden i samhället, stimulerar demokratin och stärker den sociala hållbarheten.

På statlig nivå är det folkbildningspolitiska målet att alla ska ha möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Målet kompletteras med fyra syften för folkbildning: att 1) stärka demokratin, 2) skapa förutsättningar för påverkan och mångfald, 3) utjämna klyftor och höja bildning- och utbildningsnivån i samhället och 4) bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.[47] Folkbildningens utmaningar är i hög grad relaterade till dessa syften.

Folkhögskolorna är en central del av den demokratiska infrastrukturen. De skapar förutsättningar för individers bildning, utbildning och föreningsengagemang. För att fortsätta att vara en positiv kraft för demokrati, påverkan och mångfald behöver folkbildningen fortsatt vara en mötesplats för olika erfarenheter. Genom ökad samverkan med hälso- och sjukvården, kommuner och myndigheter kan folkbildningen bli en resurs, exempelvis för individen att bryta ofrivillig ensamhet och därmed nyttja samhällsresurserna mer effektivt.

En utmaning är att vissa verksamheter präglas av homogena grupper utifrån framför allt socioekonomi och kön. För folkhögskolornas del märks skillnaden i valet mellan allmän kurs och särskild kurs samt mellan filial och huvudskola. Dessa homogena grupper speglas även i studieförbundens verksamhet.

Folkbildning utgår ifrån människors engagemang och den egna viljan till bildning och utveckling. Inom utbildningsområdet är folkbildningen betydelsefull för att uppnå målet att fler ska fullfölja sina studier på grundskole- och gymnasienivå. En utmaning är att stödja och ytterligare öka volymen på folkhögskolekurser på grundskole- och gymnasienivå och samtidigt bibehålla det folkbildningsmässiga i verksamheten och den lokala förankringen.

Kultur är en central del av folkbildningens pedagogiska metoder och en källa till lärande inom folkbildningens alla verksamhetsområden. Flera folkhögskolor har kurser inom olika konst- och kulturområden. Studieförbunden är en lokal och regional aktör som genom samordning och samverkan är en mötesplats och möjliggörare för invånarnas ideella engagemang. Såväl folkhögskolor som studieförbund genomför kulturprogram i hela Västra Götaland. Genom studiecirklar i estetiska ämnen och kulturprogram är studieförbunden en betydelsefull kulturarena.

En utmaning för folkbildningen är att deltagandet i kulturverksamheterna i hög utsträckning speglar deltagandet i kulturlivet i stort – kvinnor deltar i högre grad än män och personer med utländsk bakgrund har ett förhållandevis lågt deltagande. Nätverket

[47] Folkbildningspolitiska rådet. *Statens syften med att stödja folkbildningen.* 2018. https://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/statsbidrag-till-folkbildningen/Statens-syften-med-att-stodja-folkbildningen/ (Hämtad 2019-04-02)

Folkbildning och kultur i samverkan (FOKIS) har under flera år byggt upp en verksamhet som visar hur samverkan konstruktivt kan möta denna utmaning.

Prioriteringar inom folkbildning är att

- **öka antalet invånare med fullföljda studier genom att utveckla samverkan med folkhögskolor, kommuner, kommunalförbund samt relevanta myndigheter**

- **bredda kulturinstitutionernas publik och främja det gemensamma lärandet genom att utveckla Folkbildning och kultur i samverkan**

- **stärka samverkan mellan folkbildningen och regionala verksamheter inom områdena ofrivillig ensamhet, kultur och hälsa och integration.**

Kulturskola

Kommunala musikskolor blev under 1900-talet en del av det svenska välfärdsbygget. Syftet var att skapa meningsfull fritid för barn och unga och främja återväxten i det kommunala musiklivet.[48] Idag har syftet och verksamheten breddats. Kulturskolan utvecklar barn och ungas skaparförmågor och kreativitet, bidrar till ökad bildning, utvecklar ett generellt kulturintresse, bidrar till föryngring av kulturutövare och på så sätt vitalisering av kulturlivet. Kreativitet och fantasi är avgörande förmågor för att utveckla morgondagens innovationer, tjänster och företag.

Det har länge funnits en efterfrågan på nationella stödinsatser och samordning som stödjer och utvecklar kulturskolorna. Den nationella strategin *En kommunal kulturskola för framtiden – en strategi för de statliga insatserna* synliggör behovet av flernivåsamverkan för att stödja och utveckla landets kulturskolor med målet att fler barn och unga ska vara delaktiga i och ta del av verksamheten. Den syftar till; att tillgänglighet och jämlikhet främjas, ett brett och angeläget utbud av kulturella och konstnärliga uttryck, hög kvalitet i såväl den breda som i den fördjupande undervisningen samt god kompetensförsörjning.[49]

Kulturrådets Kulturskolecentrum ska stödja kulturskolorna och deras huvudmän i att utveckla verksamheten bland annat genom att samla in statistik, kartlägga utbildnings- och utvecklingsbehov, följa och sprida forskning samt förmedla utvecklingsbidrag. En av de statliga insatserna, Kulturskoleklivet, riktas särskilt till att säkerställa kompetensförsörjningen av kulturskolepedagoger.

Kulturskolan har, likt andra kulturverksamheter, stora utmaningar att nå och angå nya målgrupper och bredda sitt utbud samtidigt som den lider brist på forskning och kunskapsbyggande. Geografisk tillgänglighet och bristande tillgänglighet i förhållande till fysiska och psykiska funktionsnedsättningar begränsar många barn och ungas deltagande. Deltagandet har också visat sig starkt påverkat av socioekonomiska faktorer och

[48] Holmberg, Kristina. *Musik- och kulturskolan i senmoderniteten: reservat eller marknad?*. Malmö Academy of Music, Diss. Lund: Lunds universitet. 2010.

[49] Prop. 2017/18:164. *En kommunal kulturskola för framtiden – en strategi för de statliga insatserna.*

familjeförhållanden.[50] För att möta utmaningarna är det centralt med interkommunal samverkan, samverkan mellan region och kommuner samt samverkan mellan olika verksamheter med intresse och kunskap inom de frågor som rör kulturskolan.

Barn och ungas eget skapande är ett prioriterat område för Västra Götalandsregionen. Det finns flera regionala verksamheter med resurser för att möta kulturskolornas behov och som är eller kan bli samverkansparter. Förvaltningen Kultur i Väst har i uppdrag att stödja kulturskolornas utveckling, vilket de gör genom att fortbilda kulturutövare, processleda projekt och initiera samverkan. Västra Götalandsregionen ger uppdrag till flera regionala konst- och kulturarvsinstitutioner och till verksamheter med hög konstnärlig kompetens och med produktionsytor som kan vara en resurs för utveckling. Avdelningen för social hållbarhet och avdelningen för samhällsanalys kan möta behov av kunskapsbyggande. Regionala insatser fungerar som ett komplement till det grundläggande kommunala ansvaret för musik- och kulturskolor.

Prioriteringar inom kulturskolearbetet är att

- **bredda utbudet av uttryck för att angå fler barn och unga genom att genomföra fortbildning tillsammans med kommunala musik- och kulturskolor, initiera samverkan med regionalt finansierad kulturverksamhet samt initiera interkommunala samarbeten**

- **nå fler barn och unga genom att medverka till att utveckla modeller och arbetssätt för att överbrygga psykiska funktionsnedsättningar samt sociala, fysiska och geografiska hinder för barn och ungas deltagande i kulturskolan**

- **bidra till kunskapsbyggande genom samverkan med Statens kulturråd gällande studier, kartläggningar och rapporter av kulturskoleverksamhet i Västra Götaland.**

Nationella minoriteter och teckenspråkiga

De nationella kulturpolitiska målen slår fast att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. För att uppnå det är det viktigt att arbeta för att nationella minoriteter och teckenspråkiga ska kunna ta del av eller skapa kultur efter sina språk och förutsättningar.

Nationella minoriteter

Genom Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk har Sverige fem erkända nationella minoriteter med lagstadgade rättigheter sedan 2010: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar, samt fem minoritetsspråk: jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

Bibliotekslagen, museilagen och språklagen berör särskilt nationella minoriteters rättigheter. Regeringens proposition *En stärkt minoritetspolitik* utvecklar den fortsatta inriktningen för minoritetspolitiken i de delar som inte är lagstiftning. Systematik, långsiktighet och de nationella minoriteternas egenmakt är nyckelfaktorer i det fortsatta

[50] Jeppson, Cecila och Lindgren, Monica. Exploring Equal Opportunities: Children's Experiences of the Swedish Community School of Music and Arts. *Research Studies in Music Education.* Vol 40. no 2. 2018.

genomförandet.[51] Det innebär att personer som tillhör de nationella minoriteterna både kan bidra med sin expertis och får reella möjligheter till inflytande och delaktighet.

Minoritetslagen är hela Västra Götalandsregionens ansvar. Beredningen för mänskliga rättigheter har ett samordnande uppdrag för minoritetspolitiken och kulturnämnden har ett särskilt ansvar för de frågor som omfattas i kulturnämndens reglemente.[52] Kulturnämnden ska stödja och avsätta resurser till minoriteternas organisationer och projekt samt formulera tydliga mål och utvecklingsinsatser i styrdokument och uppdrag till kulturverksamheter. Indirekt ska kulturnämnden bidra med kunskapsstöd och samverka med kommunerna – speciellt med de kommuner som är förvaltningsområden för lokala samråd, folk- och skolbibliotek, museer och folkbildningsverksamheter med särskilt fokus på den unga generationens rätt till identitet, språk och kultur.

Teckenspråkiga

I Sverige är det svenska teckenspråket dövas modersmål eller förstaspråk och en egen språklig gemenskap. Språklagen, som trädde i kraft den 1 juli 2009, reglerar att staten, regionerna och kommunerna har ett särskilt ansvar för att skydda och arbeta för teckenspråket.[53] Den teckenspråkiga minoriteten har lika stor rätt att få sin historia och kultur synliggjord och berättad, liksom att få skapa och ta del av olika kulturupplevelser, som majoritetsbefolkningen har tillgång till.

Erfarenheter från regionala projekt och plattformar som arbetat för att höja statusen för teckenspråkiga behöver tas tillvara och vidareutvecklas i samråd med och utifrån teckenspråkigas egna utgångspunkter och behov. De tekniska och digitala verktyg som finns behöver användas i större utsträckning för att minska gränserna i kommunikationen mellan det tecknade och det talade språket.

Prioriteringar inom arbetet för nationella minoriteter och teckenspråkiga är att

- **sprida kunskap om de nationella minoriteterna och teckenspråkigas rättigheter genom att erbjuda kunskaps- och samordningsstöd om nationella minoriteters rättigheter till kommunernas lokala kulturverksamheter**

- **säkerställa de nationella minoriteterna och teckenspråkigas lagstadgade rättigheter genom att medverka till regional samordning med tydliga riktlinjer, åtgärder och ansvarsfördelning**

- **stärka nationella minoriteter och teckenspråkigas egenmakt och tolkningsföreträde att själva formulera kultur- och kvalitetsbegrepp i samråd och dialog med respektive minoritetsgrupp.**

Fristad för yttrandefrihet

Yttrandefrihetsgrundlagen från 1992 och Tryckfrihetsförordningen från 1766 är de två mediegrundlagarna. De ger alla invånare grundlagsskyddad rättighet att fritt uttrycka sina

[51] Prop. 2017/18:199. *En stärkt minoritetspolitik*.
[52] Västra Götalandsregionen. *Reglemente för kulturnämnden.* 2015.
[53] SFS 2009:600. *Språklag*.

åsikter. I Tryckfrihetsförordningen står bland annat att ”var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Inskränkningar av tryck- och yttrandefriheten gäller till exempel upplysningar eller påståenden som kan äventyra landets säkerhet eller utsätta människor, enskilda eller folkgrupper, för andras missaktning”.

I många länder är yttrandefriheten starkt begränsad av totalitära regimer. Kritik av makten bestraffas hårt. Unescos rapport World Trends in Freedom of Expression and Media Development visar tydligt på de utmaningar som världen står inför – hatpropaganda på nätet ökar, falska nyheter sprids och säkerheten för allt fler journalister och konstnärer hotas.[54]

2014 beslutade Västra Götalandsregionen att bli en fristad – att vara en tydlig röst för yttrandefrihet och mänskliga rättigheter – genom att söka medlemskap i The International Cities of Refuge Network (ICORN). ICORN är en oberoende medlemsorganisation för städer och regioner över hela världen som erbjuder skydd för författare, journalister och konstnärer vars yttrandefrihet förbjuds och hotas av regimen i hemlandet. Sverige är det land som har flest fristäder inom ramen för ICORN. Dessutom är flera av universiteten och högskolorna i Västra Götaland medlemmar i Scholars at risk, ICORN:s motsvarighet för hotade forskare.

Eftersom en fristadskonstnär som behöver skydd nästan alltid får det i en kommun beslutade Västra Götalandsregionen att agera genom att ge stöd till de kommuner i som väljer att bli en fristad. 2019 var Göteborg och Uddevalla de fristäder som kulturnämnden gav kunskapsstöd och ekonomiska medel, ytterligare fristäder diskuteras.

Flera aktörer, bland annat Bokmässan, det nationella nätverket för Sveriges fristäder och Svenska PEN har tagit kontakt med Västra Götalandsregionen med önskemål om utökade eller nya samarbeten.

Prioriteringar inom fristad för yttrandefrihet är att

- **höja rösten och kommunicera värdet av yttrandefrihet och demokrati genom att förmedla fakta och fristadskonstnärernas egna berättelser**

- **stödja och uppmuntra kommuner i Västra Götaland att bli en fristad och initiera interkommunal samverkan genom att erbjuda regional samordning och ekonomiskt stöd.**

Kulturella och kreativa näringar och platsutveckling

Kulturella och kreativa näringar (KKN) är företag som har kulturskapande och kreativitet, såsom arkitektur, film, musik, dataspel, design och olika former av scenkonst, som bärande affärsidé. KKN-sektorn påverkas alltså av både kultur- och näringslivspolitiken. Kulturens betydelse inom företagandet är inte bara som egen företagsamhet, utan den har också

[54] Unesco. *World trends in freedom of expression and media development: global report 2017/2018.* Storbritannien: University of Oxford. 2018.

potential för utvecklingen av andra affärsområden genom sin kreativa och innovativa karaktär.

Västra Götalandsregionens strategi för att stödja utvecklingen av KKN-sektorn formuleras i treåriga program. Programmen tas fram i samverkan mellan kulturnämnden och regionutvecklingsnämnden. Syftet är att skapa förutsättningar för en stark, långsiktig och hållbar tillväxt av de kulturella och kreativa näringarna. Västra Götalandsregionens definition av KKN omfattar följande branschgrupper med branschkategorier inom parentes: arkitektur, audiovisuellt (audiovisuella lagringsmedier[55], dataspel, film och TV, radio), bild och form (design, foto, konst, konsthantverk), kulturarv (arkiv, historiska och arkeologiska platser, museer, slöjd och hantverk), litterärt skapande, bibliotek och press, mode, reklam samt scenkonst (kulturutbildning, musik). Programmets övergripande mål 2018–2020 är att Västra Götaland ska ha den högsta tillväxten inom KKN-sektorn i landet och att det ska finnas utvecklad och långsiktigt fungerande infrastruktur för att stödja utveckling och hållbar tillväxt inom området. Strategierna för att uppnå detta är formulerade inom tre insatsområden: branschutveckling, platsutveckling samt företags- och kompetensutveckling.

Det finns många utmaningar för KKN-sektorn. Samhällstrender som globalisering, urbanisering och digitalisering påverkar de olika branscherna i olika riktningar. De flesta branscher har fått ställa om från analogt till digitalt och till nya krav, affärsmodeller och distributionskanaler.

En utmaning är att behålla och öka återväxten av utövare inom KKN-branscherna. Eftersom det är svårt att livnära sig inom många yrken, särskilt inom den konstnärliga kärnan, krävs särskilda insatser för att attrahera unga. Internationalisering är många gånger en outnyttjad potential för branschen.

En annan utmaning är klyftorna mellan stad och land. Det krävs särskilda insatser för branschernas utveckling på landsbygden, eftersom städerna har ett försprång i sin koncentration av kreativa personer och företag. Västra Götalandsregionen stödjer därför sedan flera år tillbaka forskning och metodutveckling för platsutveckling. Samtidigt har regionen riktat särskilda stöd till olika orter för att stimulera samverkan mellan kulturföretagare i syfte att öka platsernas attraktivitet och tillväxt inom projektet Hållbara platser. Projektet är tänkt att övergå i en permanent verksamhet med processtöd för platsutveckling. Platsutvecklingen har som mål att skapa samverkan mellan KKN-sektorn och övrigt näringsliv, exempelvis turism-/besöksnäringen.

Prioriteringar inom KKN är att

- **öka hållbar affärsutveckling inom KKN-branscherna och deras bidrag till innovationsutveckling i övrigt näringsliv genom att stimulera branschspecifik och tvärsektoriell samverkan**
- **främja hållbar platsutveckling genom att stödja samverkan mellan kulturföretagare, kulturorganisationer och det lokala näringslivet för att lyfta platsens attraktivitet med kunskap, metodutveckling och processtöd**

[55] Audivisuella lagringsmedier avser reproduktion av inspelningar och specialiserad butikshandel med oinspelade band och skivor för musik och bild (Tillväxtverket. *Kreametern – metodrapport. Metod och källor till svensk statistik för kulturella och kreativa näringar*. Rapport 0258. Stockholm. 2018.)

- **stärka kulturföretagarnas möjligheter att leva på sina verksamheter genom att utveckla väl fungerande stödformer och bidra till ökad digital kompetens och konkurrenskraft nationellt och internationellt.**

Internationalisering

Västsverige har en lång historia av internationella relationer. Handelskontakter, exportmarknader och långväga vänskapsrelationer har präglat utvecklingen – människor har rest ut och kommit hem, nya invånare har bidragit med erfarenheter.

I Sverige finns idag invånare från närmare 200 länder som tillsammans talar nästan lika många språk.[56] Kulturpolitiken står inför utmaningen att på bästa sätt ta tillvara interkulturell erfarenhet och internationella kontakter, utveckla och förnya konsten och kulturen, stärka den interkulturella dialogen och bidra till det regionala utvecklings- och påverkansarbetet.

Västra Götalandsregionen äger två bolag med tydlig internationell prägel – GöteborgsOperan och Göteborgs Symfoniker. GöteborgsOperan har medarbetare med 30 olika nationaliteter och vid provspelningar till Göteborgs Symfoniker ansöker musiker från hela världen. Även kulturlivet skrider över nationsgränser. Till exempel skriver en somalisk författare i norra Göteborg romaner som går upp på topplistan i det forna hemlandet.[57]

Internationell kulturpolitik bedrivs på flera olika nivåer och påverkar Västra Götaland på olika sätt. FN:s kulturpolitik drivs av Unesco med fokus på frågor om yttrandefrihet, jämställdhet, mångfald och interkulturell dialog. Genom EU-samarbeten och flernivåsamverkan har regionerna fått unika möjligheter att påverka och utveckla gemensamma intressen i direkt samarbete. Kultursamarbete sker dels genom Kreativa Europa och andra EU-program, dels genom nätverk och samarbetsorganisationer för kultur och innovation i Europa. Nordiska ministerrådet och Nordisk kulturfond arbetar för att Norden ska vara en föregångare som kreativ och öppen konst- och kulturregion. Statens kulturråd och Svenska institutet har internationella riktlinjer som syftar till att öka det internationella utbytet för att fler ska få tillgång till konst och kultur med mångfald och kvalitet från hela världen.[58]

I Västra Götalandsregionens internationella påverkansarbete är kulturen central för att ta tillvara västsvenska intressen och påverka beslut på nationell och europeisk nivå. Genom kultur går det att väcka nyfikenhet och skapa attraktion och mervärde till de frågor som regionen driver. Även nationell utrikes- och säkerhetspolitik koncentrerar sig allt mer på konfliktförebyggande och fredsfrämjande åtgärder där kulturen kan vara betydelsefull. Vid sidan av mer hårdför utrikespolitik kan kulturdiplomati och så kallad mjuk makt bidra till internationella relationer som bygger på ömsesidig förståelse och interkulturell dialog.

Sverige har ett förhållandevis lågt antal sökta och erhållna EU-medel. Västra Götalandsregionen har gett organisationen TILLT i uppdrag att öka kunskapen om EU-

[56] Institutet för språk och folkminnen. *Om minoritetsspråk.* 2019. https://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetssprak/om-minoritetssprak.html (Hämtad 2019-04-08)

[57] Abdillahi Husein i Gårdsten skriver på somali. Hans senaste bok utkom i 250 000 exemplar i Somalia.

[58] Nordiska ministerrådet. *Strategi för det nordiska kultursamarbetet 2013-2020*, 2012, reviderad 2016. Statens kulturråd *Kulturrådets internationella strategi 2016-2018*. 2015.

medel och få fler kulturaktörer, organisationer och kommuner att söka.[59] TILLT arrangerar informations- och inspirationsträffar och hjälper till med partnerskap, budgetarbete, coachning etc. Det finns även centrumbildningar som på olika sätt främjar medlemmarnas möjligheter till internationella utbyten.

Internationella relationer är ofta personberoende – och därmed sårbara och sköra. Långsiktighet, tålamod, generositet, interkulturell dialog och ömsesidighet är nyckelord för att få till stånd hållbara samarbeten som tar hänsyn till internationella kontakter och klimatpåverkan. Med rätt strategi kan kulturen väcka nyfikenhet inför omvärlden, skapa intresse för internationalisering och interkulturellt utbyte, bryta gränser och bidra till att minska utanförskapet.

Kulturnämndens arbete för att öka internationaliseringen består dels av fokus på att främja internationellt kultursamarbete och öka konstnärers och kulturaktörers internationella kontakter, dels genom påverkansarbete via exempelvis europeiska medlemsorganisationer. Bland annat är Västra Götalandsregionen medlemmar i Assembly of Regions (AER), Nordsjökommissionen, European Cultural Tourism Network (ECTN) och Regional Initiative for Culture and Creativity (RICC).

Kommunerna i Västra Götaland har i olika hög grad internationella kontakter och efterfrågar en strategisk samordning av det regionala internationella arbetet. Utmaningarna framöver är att på ett strategiskt sätt möta konstnärers och kulturutövares behov av internationalisering, stärka de internationella kontakter som redan finns hos organisationer och kommuner, bättre nyttja existerande internationella nätverk och med kulturens hjälp bidra till den regionala påverkansagendan.

Prioriteringar inom internationalisering är att

- **främja konstnärlig utveckling, mångfald och kvalitet i kulturutbudet genom strategiska satsningar på internationellt utbyte och internationella nätverk för konstnärer, organisationer och kommuner**

- **stärka europeiskt kultursamarbete och öka antalet EU-ansökningar från Västra Götaland genom informationsinsatser och vägledning samt genom att skapa möjligheter för kulturorganisationer att ingå i europeiska nätverk**

- **medverka till den regionala påverkansagendan och beslutade strategiska förflyttningar utifrån regionala prioriteringar och behov.**

Kultur och hälsa

Kultur och hälsa är ett tvärsektoriellt område där konst och kultur används för sjukdomsförebyggande och läkande processer. Världshälsoorganisationen definierar hälsa som ”ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, inte endast

[59] Under 2015–2017 fick 28 aktörer stöd av TILLT:s EU-desk. Det resulterade i nio ansökningar till Kreativa Europa varav fyra beviljades. Kulturnämnden avsatte 1 630 tkr till medfinansiering + EU-desk. Tillbaka till regionen kom 3 470 tkr i EU-stöd, det vill säga drygt två gånger insatsen exklusive TILLT:s egna samarbetsprojekt.

frånvaro av sjukdom och funktionsnedsättning".[60] Kulturen har en viktig roll för hälsan, inte minst i förmågan att förebygga ohälsa genom att skapa mening och värde. Att delta i kultur och att själv skapa bidrar till ökat välbefinnande och en bättre folkhälsa.[61] Med det synsättet kan kultursatsningar generellt ses som en investering för att öka människors hälsa och känsla av ett meningsfullt liv.

Västra Götalandsregionen arbetar både hälsofrämjande och förebyggande med kultur och hälsa, bland annat genom aktiviteter under sjukdomstiden och som terapeutiska metoder under tillfriskningsperioden. Kulturnämnden har i uppdrag från regionfullmäktige att dels främja kultur och hälsa, dels samverka med regionutvecklingsnämnden, miljönämnden och hälso- och sjukvårdsnämnderna för en jämställd och jämlik hälsa. Strategin för omställning av hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen betonar vikten av att invånarna blir delaktiga i sin egen vård för att kunna ta ansvar för att förbättra och bibehålla sin hälsa.[62]

Kulturnämnden stödjer pilotprojekt som bedömts ha möjlighet att drivas vidare inom folkhälsan, hälso- och sjukvården eller omsorgen på längre sikt. Nämnden har stöttat en rad satsningar, från forskningsprojekt och förstudier till konstateljéer, sjukhusclowner och biblioterapi. I ett utvecklingsprojekt samarbetar Nordiska Akvarellmuseet med Rise Interactive för att med ny teknik och pedagogiska metoder kunna erbjuda konstvandringar för människor som inte själva kan ta sig till museet. Flera folkbibliotek i regionen har utvecklat biblioterapeutiska arbetssätt för att med hjälp av litteratursamtal och skrivande främja hälsa och välbefinnande. De har också använt metoden shared reading för att främja hälsa och minska utanförskap och psykisk ohälsa. Det finns en rad pilotprojekt som utgår från olika konstarter som framöver kan utvecklas och implementeras i större skala.

Utmaningarna inom området är flera, bland annat att bättre förebygga och bidra till minskad psykisk ohälsa. Folkhälsomyndigheten beräknar att 20–40 procent av befolkningen lider av psykisk ohälsa. Bland unga kvinnor (17–29 år) är nedsatt psykiskt välbefinnande runt 28 procent.[63] Enligt Socialstyrelsen lider runt 20 procent av alla äldre (65 år och uppåt) av psykisk ohälsa, vilket bara är en av utmaningarna som en åldrande befolkning ställer hälso- och sjukvården och omsorgen inför. Psykisk ohälsa ökar bland barn och unga. Kultur kan spela en viktig roll för att förebygga psykisk ohälsa och som ett komplement till annan medicinsk behandling.

En andra utmaning är att utveckla verktyg för att arbeta med kulturmedvetenhet. Tanken med sådana verktyg är att överbrygga språkliga och kulturella skillnader och barriärer. Det i sin tur kan bidra till en jämlik vård.

En tredje utmaning är att med hjälp av ett personcentrerat perspektiv och narrativ medicin öka förståelsen för sjukdomsbilden. I det personcentrerade arbetssättet är patienten en medspelare och medutvecklare av vården snarare än en passiv mottagare. Narrativ medicin handlar om att känna igen, absorbera, tolka och beröras av patientens berättelse.[64] Detta synsätt framhåller personen bakom sjukdomen och vikten av att se dennes behov och

[60] WHO. *Constitution.* https://www.who.int/about/who-we-are/constitution (Hämtad 2019-04-02)

[61] All Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing. *Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing.* 2017.

[62] Västra Götalandsregionen. Regionfullmäktige. *Strategi för omställning av hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen.* 2017. s 3.

[63] Folkhälsomyndigheten. *Hälsa på lika villkor*. 2018.

[64] Charon, Rita. *Narrative medicine – Honoring the Stories of Illness*. 2008.

styrkor. Kultur kan bidra till att utveckla arbetet med och uttrycksformerna för patientens berättelse.

En fjärde utmaning är att stärka kulturens roll i omsorgen. Detta måste ske i samverkan med kommuner, kommunalförbund och folkbildning.

Prioriteringar inom kultur och hälsa är att

- **medverka till minskad psykiska ohälsa hos unga och äldre genom samarbete mellan folkhälsa, hälso- och sjukvård, kultur och andra berörda sektorer**

- **utforska kulturens läkande egenskaper i pilotprojekt med fokus på kulturmedveten vård och patientberättelser som bedöms ha förutsättning att bedrivas på lång sikt**

- **främja ett gott liv genom att stärka kulturens roll i omsorgen i samverkan med kommunalförbund, kommuner och folkbildning.**

Idrott

Idrottsrörelsens förenings- och folkbildningsverksamhet är en av grundbultarna i den demokratiska infrastrukturen och är en motor för gemenskap, glädje, passion och bildning. Det är värden som stärker den enskilde och har betydelse för det goda livet.

Västra Götalandsregionen stödjer Riksidrottsförbundets vision om en idrottsrörelse där alla har rätt att vara med utifrån sina förutsättningar. Alla som vill ska få vara med i föreningsdriven idrottsverksamhet.

Trots visionsarbete och ideella insatser brottas idrotten fortfarande med problem som i vissa fall är specifika för idrottsrörelsen. Två av de interna utmaningarna handlar om selektionsprinciper kopplade till kön respektive funktionsnedsättning.[65] Inom idrotten är kön den främsta selektionsprincipen och könsstereotypa uppfattningar reproduceras inom de flesta nivåer. Barn och ungas idrottsvanor är i hög grad styrda av könstillhörighet. Människor med funktionsnedsättningar är en marginaliserad grupp inom idrotten och hänvisas i många fall till specialidrotter.

Föreningsengagemanget är ojämnt spritt i samhället. En utmaning är att nå och angå de som inte är aktiva i föreningslivet, exempelvis ensamstående kvinnor med barn, invånare i socioekonomiskt utsatta områden, ålderspensionärer, personer med låg utbildning och inkomst samt personer med funktionsnedsättning. Särskilt angeläget är att nå kvinnor med utländsk bakgrund, att få unga män att engagera sig i idrottens folkbildningsverksamhet och att intensifiera arbetet med hbtq-frågor.

[65] Riksidrottsförbundet har tagit fram Strategi 2025 som i mångt och mycket handlar om dessa problem, se https://www.strategi2025.se/. Det finns dessutom en omfattande forskning kring idrott och idrottsrörelsen, exempelvis: Larsson, Håkan och Johansson, Susanne. *Genus och heteronormativitet inom barn- och ungdomsidrott - Könsmönster i idrottsdeltagande och regelverk inom idrott.* 2012. eller Centrum för idrottsforskning. *Resurser, representation och "riktig" idrott - om jämställdhet inom idrotten.* 2017.

Ur ett folkhälso- och demokratiperspektiv är det viktigt att barn och ungas fysiska aktivitet ökar och att de bibehåller sitt engagemang i föreningslivet. Ämnet rörelseförståelse, eller physical literacy, betonar främst barn och ungas motorik, självförtroende, motivation och kompetens för att röra sig under hela livet. Konceptet kan förbättra förutsättningarna för fler barn och unga att nå de rekommenderade nivåerna av en timme fysisk aktivitet per dag.

Prioriteringar inom idrott är att

- **öka andelen barn och unga som är aktiva i idrotts-, och friluftsliv genom att tillsammans med föreningsliv, kommuner och näringsliv utveckla konceptet rörelseförståelse.**

- **verka för en jämlik, jämställd och demokratisk idrottsrörelse och för allas rätt till idrott, genom att utveckla ett nytt regionalt idrottspolitiskt program.**

- **stärka samverkan mellan den ideella idrottsrörelsen och regionala verksamheter inom områdena kultur och hälsa samt barn och ungas fysiska aktivitet för att nyttja kunskap, och engagemang.**

Flernivåsamverkan för att möta utmaningar

Samtiden och framtiden kännetecknas av komplexa utmaningar som kräver kreativa utvecklingsidéer för att möta samhällsförändringar och människors behov. Förändringar sker i snabbare takt än tidigare. Offentlig sektor måste bli bättre rustad för att möta det vi ännu inte känner till. Detta förutsätter samverkan på flera administrativa nivåer.

Flernivåsamverkan kallas även samhällsstyrning och är mer horisontell och nätverksbaserad än formell styrning. Nivåerna – internationell, nationell, regional och kommunal – interagerar idag sinsemellan och utvecklar gemensamma intressen i direkt samarbete. Flernivåsamverkan bygger på delaktighet och kan innehålla konsultationer, inkluderande beslutsprocesser och medborgardialog.

Eftersom det regionala utvecklingsuppdraget är dynamiskt och regelbundet inkluderar nya frågor och perspektiv, behöver det finnas en väl fungerande samverkan, dels mellan administrativa och nivåer, dels mellan olika politikområden. För att få flernivåsamverkan att fungera är det viktigt att identifiera gemensamma mål och att samtliga parter förstår sina respektive roller och hur de kan ha nytta av varandra. Statliga myndigheter behöver ha kunskap och förståelse för det regionala utvecklingsarbetet och den regionala nivån bör veta hur den nationella verkar.[66] Likaså behöver regionerna kunskap om den kommunala nivåns ambitioner för att komplettera och förstärka det arbetet.

Under strategiperioden prioriterar Västra Götalandsregionen samverkan mellan nivåer och politikområden för att utveckla kulturen och öka deltagandet i kulturlivet. Kulturpolitiken

[66] Tillväxtverket. *Statliga myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet*. 2018.

behöver aktivt interagera med andra politikområden för att visa på kulturens självklara värde och kapacitet i samhällsutvecklingen.

Kultursamverkansmodellen ett exempel på flernivåsamverkan

Kultursamverkansmodellen är till för att decentralisera inflytandet på kulturpolitiken. Modellen förutsätter dialog med kommuner, kommunalförbund, det fria kulturlivet och det civila samhället. Decentraliseringen ökar utrymmet för regionala prioriteringar i linje med statliga, regionala och kommunala mål – att ge alla invånare möjlighet att ta del av ett varierat kulturutbud präglat av förnyelse och kvalitet samt att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.[67]

Kulturverksamheter som tilldelas medel genom kultursamverkansmodellen finns i flera kommuner. Samverkan mellan region, kommun och institution/organisation baseras på samfinansiering och dialog för verksamhetens utveckling.

Under strategiperioden prioriterar Västra Götalandsregionen fortsatt utveckling av modeller och strukturer för hur regionalt och statligt finansierad kulturverksamhet kan komma fler kommuner och därmed invånare till gagn.

Nationell, regional och kommunal samverkan utvecklar kulturen

Kulturnämnden har överenskommelser med de nationella myndigheterna Konstnärsnämnden, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Riksteatern, Statens fastighetsverk och Svenska Filminstitutet. Syftet är att stärka regionens och kommunernas utveckling inom kulturområdet med omvärlds- och sakkunskap.

Under strategiperioden kommer Västra Götalandsregionen att undersöka samverkan med ytterligare nationella myndigheter, till exempel Boverket, Statens konstråd, Statens medieråd, Statens musikverk och Statens centrum för arkitektur och design, med utgångspunkt i strategins prioriteringar.

Västra Götalandsregionenen samverkar med kommunerna för att utveckla kulturen genom att stärka invånarperspektivet, tydliggöra rollfördelning, tydliggöra utvecklingsbehov och underlätta för interkommunal samverkan i kulturfrågor. Kommunerna har det grundläggande offentliga ansvaret och den avgörande basfinansieringen för det lokala kulturlivet. Beslut ska tas så nära invånaren som möjligt – det som bäst görs på kommunal nivå ska hanteras där. Regionala insatser kompletterar och stärker den kommunala kulturpolitiken för att ta tillvara synergier och skapa mervärde.

Kommunerna i Västra Götaland är organisatoriskt uppdelade i fyra kommunalförbund: Boråsregionen Sjuhäradskommunalförbund, Göteborgsregionens kommunalförbund, Fyrbodals kommunalförbund och Skaraborgs kommunalförbund. Kulturnämnden har tillsammans med regionutvecklingsnämnden och miljönämnden överenskommelser med tre av kommunalförbunden. Kultur ingår inte i Göteborgsregionens kommunalförbunds verksamhet och därför har kulturnämnden istället en överenskommelse med delregionens kultur- och fritidschefsnätverk. Överenskommelserna samlar resurser för genomförande och finansiering av den regionala utvecklingsstrategin och kulturstrategin.

[67] Prop. 2009/10:3 *Tid för kultur*

Kommunerna i Västra Götaland har prioriterat att följande områden ska utvecklas i samverkan med regionen de kommande fyra åren:

- Kulturskola och ungas eget skapande
- Bibliotek och läsfrämjande
- Kulturella och kreativa näringar, besöksnäring och platsutveckling
- Natur- och kulturarv och kulturmiljö
- Gestaltad livsmiljö och offentlig konst
- Folkbildning och idrott
- Kultur och hälsa

Västra Götalandsregionen arbetar fram specifika prioriteringar, konkreta aktiviteter och rollfördelning för genomförande tillsammans med kommunalförbund och kommuner under strategiperioden. Detta med hänsyn till det kommunala självstyret.

Under strategiperioden prioriterar Västra Götalandsregionen att ytterligare stärka och utveckla strukturer för såväl interregional och interkommunal samverkan som samverkan om gemensamma frågor mellan kommunerna och regionen.

Så ska strategin genomföras och följas upp

För att nå de uppsatta målen och genomföra den strategiska förflyttningen måste mänskliga rättigheter, kunskap och samverkan vara i fokus. I uppgiften att synliggöra kulturens värde för samhällsutvecklingen är det uppföljning och analys som är förutsättningar för framgång.

Rättighetsbaserat arbetssätt ska genomsyra helheten

Kulturnämndens människorättsbaserade arbetssätt utgår från principen rättighetsbärare och skyldighetsbärare. Rättighetsbärarna är dels invånarna som tar del av våra verksamheter, påverkas av beslut och är närstående eller boende i verksamhetens närområde, dels medarbetarna i förhållande till arbetsgivaren. Skyldighetsbärarna är förtroendevalda politiker, anställda chefer och anställda medarbetare. De har ansvar att se till att rättighetsbärarna får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda.

Mänskliga rättigheter är inte bara mål, utan också medel för arbete i linje med FN:s konventioner om mänskliga rättigheter. FN har tagit fram fyra principer som ska underlätta det människorättsbaserade arbetet: värdighet och egenmakt, jämlikhet och ickediskriminering, delaktighet och inkludering samt ansvar och transparens. Hela Västra Götalandsregionens arbete ska genomsyras av dessa fyra principer. Till hjälp finns vägledningen *5 steg i rätt riktning*, framtagen av avdelningen för social hållbarhet.[68]

Även Agenda 2030 med de 17 globala målen är ett arbete för att förverkliga FN:s konventioner om mänskliga rättigheter. Processen med att omsätta Agenda 2030 ska ske människorättsbaserat.

[68] Västra Götalandsregionen. *5 steg i rätt riktning – vägledning för människorättsbaserat arbete*. 2019.

Genomförande förutsätter kunskap och samverkan

För att genomföra den strategiska förflyttning som preciseras i strategin behövs kunskap och nya idéer från ett brett spektrum av aktörer – inom såväl kultursektorn som de offentliga och privata sektorerna. Att förverkliga den regionala kulturpolitiska utvecklingen förutsätter flernivåsamverkan, ekonomiska insatser såsom långsiktiga uppdrag, strategiska insatsområden, verksamhetsstöd och utlysning av projektstöd eller överenskommelser med kommunalförbund och i vissa fall enskilda kommuner. Kulturnämnden strävar efter att så långt som möjligt arbeta evidensbaserat genom att ta till sig och ibland initiera forskning inom sitt verksamhetsområde.

Västra Götalandsregionens styrmodell innehåller rollerna ägare, beställare och utförare. Kulturnämndens reglemente beskriver regionstyrelsens ägaransvar för helheten och att verksamheten i stort bedrivs ändamålsenligt. Kulturnämndens beställaransvar består av att finansiera och ange inriktning för verksamheter samt att följa upp och utvärdera beställningar och uppdrag utifrån regionfullmäktiges mål och riktlinjer. Utförarna genomför det som är överenskommet i beställningen eller uppdraget. Utförare kan vara helägda regionala bolag, förvaltningar inom egen regi eller externa företag och organisationer. 2019 gav kulturnämnden 28 gemensamt formulerade långsiktiga uppdrag till utförare. Uppdragen utgår från kulturstrategin och omprövas eller omformuleras var tredje år.

Eftersom kulturstrategin gäller i fyra år kan prioriteringarna inte vara alltför detaljerade. Konkreta insatser, prioriteringar och finansiering relaterade till kulturstrategins genomförande står i kulturnämndens årliga detaljbudgetar.

Uppföljning och analys för att synliggöra kulturens värde

Kulturnämnden tillsammans med avdelningen för samhällsanalys följer kontinuerligt upp resultat och utvärderar effekter av kulturpolitiken. Syftet är att säkerställa att de medel som kulturnämnden fördelar når önskade resultat inom deltagande, självständighet och samhälle. De långsiktiga uppdragen har stor vikt. Under de tre år ett uppdrag gäller, ska de följa en plan för genomförande, uppföljning och utvärdering.

Västra Götalandsregionen rapporterar årligen till Statens kulturråd inom ramen för kultursamverkansmodellen, riktlinjerna för kvantitativ och kvalitativ uppföljning och särskild uppgiftsinsamling. Kulturdatabasen är ett användbart verktyg för insamling av kvantitativa data och som gör det möjligt att jämföra regional och nationell kulturstatistik över tid.

Västra Götalandsregionen samarbetar med SOM-institutet, en opartisk undersökningsorganisation inom samhälle, opinion, medier vid Göteborgs universitet, för att följa utvecklingen ur ett invånarperspektiv. SOM-undersökningarna ger kunskap om invånarnas kulturvanor och fungerar som underlag för tvärvetenskapliga analyser över tid på nationell, regional och kommunal nivå.

Systematisk uppföljning skapar bättre förutsättningar för analyser och utvärderingar. Vid behov utreder och utvärderar kulturnämnden specifika konst- och kulturområden, men även verksamheters arbete med exempelvis deltagande, jämställdhet och tillgänglighet. Kulturpolitikens effekter är dock svåra att mäta. Inte sällan genererar satsningar inom konst och kultur positiva effekter i andra samhällsområden. Därför är effektutvärderingar

utformade för att bättre synliggöra kulturens värde i samhällsutvecklingen ett område för Västra Götalandsregionen att utveckla framöver.

Samråd och samverkan grund för utveckling

För att kunna utveckla kulturpolitiken på bästa sätt behöver många få komma till tals. Västra Götalandsregionen samverkar med kulturlivets aktörer och med kommuner. De olika formerna för samråd och samverkan har olika syften.

Fånga behov tillsammans med kulturlivets aktörer

Västra Götalandsregionen har kontinuerliga samråd med verksamheter som har långsiktiga stöd, verksamhetsstöd och treåriga kulturstrategiska utvecklingsstöd samt med folkbildningens organisationer. Samråden är till för att fånga upp kapacitet och behov kopplade till kulturstrategins genomförande. Dialog med kulturlivets aktörer och invånare sker även via förvaltningar, institutioner och organisationer som utför regional kulturverksamhet.

I beredning inför stipendier och utvecklingsprojekt deltar konstnärliga referensgrupper, vars medlemmar utses av centrumbildningarna. Syftet är att förstärka principen om armlängds avstånd och garantera en rättssäker process.

Hitta gemensamma ambitioner och lösningar med kommuner

Kulturnämnden bjuder in till delregionala kulturpolitiska dialoger – ett forum för förtroendevalda och förvaltningschefer från kommuner och kommunalförbund i Västra Götaland. Syftet är att identifiera gemensamma ambitioner, prioriteringar och potentiell samverkan ur ett regionalt helhetsperspektiv.

Inspirera och föra dialog med kulturting

Kulturnämnden bjuder under strategiperioden in till kulturting. Kulturtinget fungerar som en gemensam mötesplats för inspiration, kunskap och dialog om kulturpolitik ur ett kommunalt, regionalt, nationellt och internationellt perspektiv. Syftet är att förstärka dialogen inom kulturområdet mellan region, kommuner, kommunalförbund, det civila samhället och det fria kulturlivet.

Hur strategin har arbetats fram

Att ta fram en ny kulturstrategi och plan innebär intensiva samråd för att samla kunskap och erfarenheter från kommuner, kulturaktörer och det civila samhället i Västra Götaland. Syftet är att identifiera gemensamma prioriteringar ur ett regionalt helhetsperspektiv.

Under processen att ta fram kulturstrategin diskuterades kulturlivets förutsättningar, utmaningar och möjligheter. Svaren sattes sedan i relation till de förändringar som måste till om vi ska nå de önskade effekterna av den statliga och den regionala kulturpolitiken.

Kommuner, kulturaktörer och det civila samhället kom i dialogform med sina inspel. Dialogerna placerades tydligt inom ramen för Roger A Harts delaktighetstrappa, en metod för att definiera olika målgruppers delaktighet i beslutsprocesser. Trappan består av åtta steg – de tre första står för ”icke-delaktighet”, där målgruppen inte involveras på allvar, och de fem översta står för förankrad delaktighet i samförstånd med målgruppen.[69] Samråden inom kulturstrategiarbetet låg på steg 5 – målgrupperna rådfrågades och deras synpunkter togs tillvara och bearbetades i underlaget.

Kulturstrategin antas av regionfullmäktige.

Tillsammans med verksamheter med statliga medel inom kultursamverkansmodellen

Verksamheter som tar del av de statliga medlen inom kultursamverkansmodellen utgjorde kärnan i åtta av nio samråd (det nionde gällde folkbildningen). Samråden hade respektive konst- och kulturområden i centrum och utgick från frågeställningar om vad som bör göras nytt, fortsätta eller avslutas utifrån de fem strategiområdena vidga deltagandet, gynna nyskapande, utveckla kapaciteter, nyttja tekniken och öka internationaliseringen. I samråden deltog även

- organisationer som har långsiktiga uppdrag utan att ta del av statliga medel via kultursamverkansmodellen
- representanter från centrumbildningar
- representanter från akademi inom respektive konst-/kulturområden
- sakkunniga och personer med särskild kompetens att arbeta med och för barn och unga från förvaltningarna Kultur i Väst och Västarvet
- representanter från det statliga forskningsinstitutet Rise Interactive för ett IT- och digitaliseringsperspektiv.

Länsstyrelsen representerades på samrådet för natur- och kulturarv. Det breda regionutvecklingsperspektivet representerades via regionutvecklare från olika avdelningar inom regional utveckling på Västra Götalandsregionen och det kommunala perspektivet genom processledare för kulturområdet från de fyra kommunalförbunden i Västra Götaland.

Tillsammans med civilsamhället

Kulturstrategin togs fram i samråd med det civila samhället. Utgångspunkten för dessa samråd var de organisationer som har någon typ av ekonomisk överenskommelse eller annan reglerad samverkan med kulturnämnden:

- Folkhögskolor och studieförbund – ett särskilt samråd hölls i oktober 2018 enligt samma upplägg som övriga.
- Verksamhetsstöd – Folkets hus & parker, folkmusikförbund, hembygdsförbund, hemslöjdsförbund, Sveriges konstföreningar Västra Götaland och Våra gårdar

[69] Hart, Roger (1992) Children’s participation: from tokenism to citizenship. Florens: UNICEF. International Child Development Centre.

samlades till samråd i augusti 2018 för att diskutera förutsättningar att verka regionalt inom respektive fält och organisation.

- Överenskommelsen med den sociala ekonomin – ett samråd hölls i oktober 2018 efter inbjudan till alla föreningar inom överenskommelsen. Samrådet fokuserade på vidgat deltagande i kulturlivet och förutsättningar för bättre samverkan.
- Beredningen för mänskliga rättigheters fem samråd hbtq, funktion, nationella minoriteter, barnrätt, jämlikhet – särskild dialog vid ordinarie sammankomster under hösten 2018, med fokus på vidgat och jämlikt deltagande i kulturlivet. En särskild workshop hölls efter detta med företrädare för de fem nationella minoriteterna med fokus på bättre samordning och samverkan.
- Ax kulturorganisationer i samverkan och Sverok – ett särskilt samråd i december 2018 med fokus på det ideella kulturlivets förutsättningar i Västra Götaland.

Tillsammans med det fria kulturlivet

Kulturstrategin togs fram i samråd med fria kulturaktörer. Dessa samråd organiserades via de ekonomiska överenskommelser som finns mellan kulturnämnden och respektive organisationer. Med hjälp av särskilda medel från Statens kulturråd för att involvera civilsamhället och det fria kulturlivet i processen, blev fördjupade samråd med centrumbildningarna möjliga:

- Centrumbildningar och kollektivverkstäder – ett första samråd i augusti 2018 och ett uppföljande januari 2019. I januari presenterades arbetet med den nya kulturstrategin. Verksamhetsledare och två medlemsrepresentanter deltog. Verksamhetsledarna för centrumbildningarna bjöds också in att delta i de samråden för respektive konst- och kulturområde. Centrumbildningarna hade även en särskild roll i så kallade open hearings, vid fyra tillfällen i februari 2019. Då inleddes dialogen med att de presenterade sin respons på det första utkastet från den 1 februari 2019.
- Kulturstrategiska utvecklingsstöd – i maj 2018 diskuterade organisationer med kulturstrategiskt utvecklingsstöd från kulturnämnden kulturstrategin och det fria kulturlivets förutsättningar och behov.
- Övrigt – ett kulturting hölls i maj 2018. Förtroendevalda och representanter för det fria kulturlivet möttes i diskussioner om konstnärers villkor.

Genom politiska dialoger

Kulturstrategin togs fram i samverkan med kommunerna. Dialogarbetet bestod dels av delregionala kulturpolitiska dialoger, dels av särskilda politiska dialoger mellan kulturnämndens presidium och kommunalförbundens direktioner eller presidier. I november träffades kommunerna och regionen för fyra delregionala dialoger. Till dessa tillfällen bjöd kulturnämnden in förtroendevalda och förvaltningschefer med ansvar för kultur- och fritidsområdet i de 49 kommunerna. Kulturnämnden hämtade i förväg in respektive kommuns politiska prioriteringar, särskilt sådana som särskilt lämpade sig för samarbete med regionen och kommunalförbunden. Svaren i respektive delregion låg till grund för dialogmötena. I januari 2019 höll kulturnämnden höll ett uppföljande möte med alla kommuners kulturchefer.

Detta kommunala perspektiv beskrivs inte separat utan finns inom respektive konst- och kulturområde i strategin. Vad det gäller genomförandet tar parterna i nästa steg gemensamt fram aktiviteter och ansvarsfördelning.

Genom internt förankringsarbete

Kulturnämnden har också arbetat för att förankra kulturstrategin internt:

- Koncernkontoret – inom den egna förvaltningen skapades en dialoggrupp med representanter från alla enheter inom koncernstab regional utveckling, koncernstab hälso- och sjukvård samt koncernstab kommunikation och externa relationer. Denna grupp träffades vid ett par tillfällen för att diskutera kulturstrategin ur ett regionalt helhetsperspektiv. Gruppen kan bli en viktig del i hur strategin implementeras under perioden.

- Beredningen för hållbar utveckling (BHU) – de informerades kontinuerligt om hur arbetet med kulturstrategin gick. BHU är ett politiskt samverkansorgan för Västra Götalandsregionen och länets kommuner i frågor om hållbar utveckling, däribland kulturfrågor.

- Kulturnämnden – vid ett av de ordinarie sammanträdena under hösten 2018 hölls en workshop om önskade effekter för samhället och individen inom respektive konst- och kulturområden. Kulturnämnden informerades även kontinuerligt om arbetets fortskridande och deltog i de delregionala dialogerna. Inför beslut om att sända strategin vidare till regionstyrelsen fördes fördjupade diskussioner utifrån tjänstemannaförslag till strategi.

- Regionstyrelsens ägarutskott: informerades om arbetet under hösten 2018.

Koncernkontoret
Diarienummer: KUN 2018-00558
Datum: 2019-04-16

Bilaga till Kulturstrategi Västra Götaland
– och regional kulturplan 2020–2023

Bilaga 2: Regional biblioteksplan 2020–2023

Innehållsansvar: Koncernavdelning kultur
E-post: kultur@vgregion.se
Handläggare: Terese Anthin, Sofia Lubian

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Innehåll

Regional biblioteksplan 2020–2023 3

Samhällsutmaningar är biblioteksutmaningar 3

Regional biblioteksverksamhet 7

Det öppna biblioteket 8

Det läs- och skrivfrämjande biblioteket 8

Det digitala biblioteket 9

Det lärande biblioteket 9

Biblioteken i Västra Götaland 9

Regional biblioteksplan 2020–2023

Kommuner och regioner ska enligt bibliotekslagen (2013:801, 11 §) anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Västra Götalandsregionens regionala biblioteksplan identifierar prioriterade utvecklingsområden och strategiska inriktningar. Planen är styrande för den regionala biblioteksverksamheten och vägledande för kommunala biblioteksplaner. Dessutom ger den underlag för att stärka samverkan mellan biblioteken för att förverkliga visionen om Det goda livet. Den regionala biblioteksplanen är en del av *Kulturstrategi Västra Götaland – och regional kulturplan 2020–2023*.

Bibliotekens uppdrag är stora och utmanande. Målgruppen är alla invånare. Bibliotekens verksamhet är därför bred och komplex. Biblioteken spelar flera roller: utbildande, kulturella och sociala. Inte sällan överlappar de olika rollerna varandra. Biblioteken är betydelsefulla aktörer i lokalsamhället – de arbetar med att möta människors behov av information, kunskap, kultur och gemenskap. Biblioteken ger tillgång till tryckta böcker, e-böcker, ljudböcker, tidskrifter, dagstidningar och databaser. Samtidigt är de en plats där människor möts för dialog och inspiration genom programverksamhet och aktiviteter. Verksamheten sker i bibliotekens lokaler och utanför biblioteken genom utåtriktade och uppsökande aktiviteter. Bibliotek är därför både en plats och en funktion. De arbetar för att ge människor med olika förutsättningar likvärdig tillgång till information, kunskap och kultur genom olika skeden i livet.

I Västra Götaland finns olika typer av bibliotek: folkbibliotek, skolbibliotek, forskningsbibliotek, sjukhusbibliotek, folkhögskolebibliotek, specialbibliotek, fängelsebibliotek och företagsbibliotek. De flesta ingår i det allmänna biblioteksväsendet, vilket innebär att de är offentligt finansierade. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska enligt bibliotekslagen 2 § verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.[1]

För individen är det sällan av betydelse vem som är huvudman för vilket bibliotek. En utmaning för biblioteken är därför att samverka med varandra för att tillgodose människors behov av och önskemål om information, kunskap och kultur. Dessutom med hänsyn till att människors behov av bibliotek varierar genom livet. För att vara angelägna, ha hög kompetens och nå olika målgrupper behöver biblioteken också samarbeta med aktörer utanför bibliotekssektorn, såväl inom kommunen som med civilsamhället.

Samhällsutmaningar är biblioteksutmaningar

Biblioteken är en del av samhället. Därför är samhällets utmaningar också bibliotekens utmaningar. Vissa av utmaningarna som identifieras nedan är mer framträdande i några av regionens kommuner. Utmaningarna har identifierats i samråd med folkbibliotekschefer i regionen. Till grund för beskrivningen ligger också en omfattande analys av styrdokument, rapporter, statistik, ansökningar och forskning.

[1] SFS 2013:801. Kulturdepartementet. *Bibliotekslag*.

Samhällets digitalisering ställer krav på digital kompetens

Digitaliseringen har förändrat hur människor kommunicerar, söker information och konsumerar tjänster. I den digitala samtiden finns ekonomiska, sociala och kunskapsmässiga klyftor som påverkar hur medborgarna kan delta i samhällets demokratiska utveckling. Användarnas förväntningar på tillgång till information och konsumtion av medier styrs av resursstarka globala aktörers tjänster. Folkbiblioteken var, jämfört med andra kommunala verksamheter, tidiga med att erbjuda digitala tjänster. Bibliotekens förmåga att använda digitaliseringens möjligheter begränsas dels av en fragmentiserad organisationsstruktur som försvårar samverkan kring nationella tjänster, dels av leverantörsberoende på en marknad med begränsad konkurrens och dels av en upphovsrättslig situation som inte gynnar bibliotekens tillgång till digitala medier.

Biblioteken ska ge förutsättningar för att öka den digitala delaktigheten hos allmänheten och verka för ökad digital kompetens och medie- och informationskunnighet genom att ge människor tillgång till digitala verktyg och arbetsmetoder som referenssamtal, handledning och användarundervisning. För att biblioteken ska kunna fortsätta främja sådana kunskaper hos allmänheten krävs kontinuerlig fortbildning av bibliotekspersonal, relevanta digitala resurser samt bred samverkan med olika samhälleliga aktörer.

Antalet internetanvändare i Sverige är högt, men det finns flera grupper som befinner sig i digitalt utanförskap. De allra flesta som inte använder internet är äldre. Det finns också ett samband mellan personer med funktionsnedsättningar och digitalt utanförskap. Att inte använda nätet dagligen är vanligare bland de som bor i landsbygd, har lägre hushållsinkomst eller har lägre utbildning. De som inte använder internet dagligen känner sig mindre delaktiga i det digitala samhället.[2] Det betyder att det fortfarande är en stor del av befolkningen som inte har kunskap och förmåga att ta del av samhällets digitala tjänster och samtida medier. I ett samhälle där allt fler offentliga och privata tjänster digitaliseras blir det ett demokratiproblem.

I den digitaliserade samtiden är det också viktigt människor förstår mediernas roll och funktion i ett demokratiskt samhälle, kritiskt kan värdera medieinnehåll utifrån mediernas funktioner, kan söka, använda och bedöma information och har tekniska färdigheter att använda digitala verktyg och tjänster. En nyckelkompetens i dagens samhälle är därför digital kompetens och medie- och informationskunnighet (MIK). I de två begreppen finns en gemensam grund – digitaliseringens påverkan på det informationssamhälle vi lever i och hur vi måste möta dessa utmaningar genom att utveckla nya förmågor och färdigheter.

Vidgat deltagande och ökad delaktighet kan minska klyftor i samhället

Folkbiblioteken är till för alla. Det kräver inkluderande bibliotek, såväl fysiskt och digitalt, som ger likvärdig tillgång till medier och information. Förändringar i befolkningsstrukturen, där antalet äldre ökar och fler invånare har annat modersmål än svenska, har gjort att folkbiblioteken på relativt kort tid utvecklat både bestånd och arbetsmetoder för att möta efterfrågan. Men behoven är fortsatt stora. Tillgången till litteratur och samhällsinformation och på andra språk än svenska behöver öka, liksom tillgången till litteratur för personer med funktionsnedsättning. Utifrån den reviderade

[2] Davidsson, P., Palm, M. & Melin Mandre, Å. *Svenskarna och internet 2018.* IIS, Internetstiftelsen i Sverige. 2018.

lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk behöver biblioteken utveckla sitt arbete med att uppmärksamma de nationella minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch. Biblioteken behöver, för att vara angelägna i människors liv, bjuda in människor att själva vara delaktiga i biblioteksverksamheten. För att kunna möta människor med olika behov och förutsättningar finns ett stort behov av biblioteksutveckling för att nå och angå fler.

Att öka läsande, läsutveckling och läsfrämjande angår alla

Idag finns höga krav på att kunna läsa och skriva avancerade texter för att vara en del av samhället och kunna utöva sina demokratiska rättigheter och skyldigheter. Det gäller för studier och arbetsliv, men också för fritidssysselsättningar och kulturupplevelser. För att kunna läsa krävs dessutom ofta förmåga att hantera olika typer av medier. Betydelsen av tidiga insatser för att främja små barns språkutveckling uppmärksammas såväl nationellt, regionalt som lokalt. Men det finns stora skillnader mellan och inom kommunerna hur barnens tillgång till litteratur och pedagogisk verksamhet ser ut. Läsdelegationen lyfter bland annat tillgång till litteratur i förskolan och samverkan mellan bibliotek, barnhälsovård och förskolor som två viktiga områden kopplat till språkutveckling.3

Litteraturen som konst- och kulturområde gynnas av att litterära utövare kan utvecklas och verka i samspel med sina läsare på olika litterära scener och mötesplatser. Biblioteken har en viktig roll som mötesplats kring den samtida litteraturen. Allt fler intresserar sig för litterärt skrivande, såväl barn som vuxna. Att främja skrivande är också att främja läsande. För att bibliotek ska fortsätta vara en aktör att räkna med när det gäller främjande av litteratur, skrivande och läsande, behöver bibliotekarier fortbildas om olika sorters litteratur och metoder för förmedling och främjande. De behöver också kunskap att tillämpa metoderna. Ett av Läsdelegationens förslag handlar om ett nationellt läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier. Delegationen föreslår också att bemanning av skolbibliotek ska utredas och att skolbiblioteksverksamheten ska definieras på förordningsnivå, för att skolbiblioteken ska bli bättre på att främja elevernas intresse för läsning och litteratur. Den nationella biblioteksstrategin konstaterar att skolbibliotekariens profession behöver stärkas. Strategin lyfter också fram kompetensutveckling till alla personalgrupper som har kontakt med skolbiblioteksområdet som en av de föreslagna reformerna.[4]

Nå och angå barn och unga viktigt för utveckling

För att nå barn och unga måste biblioteken vara relevanta, tillgängliga och ha ett starkt användarfokus. Det kräver kunskaper om barn och ungas kulturer, livssituationer och medievärldar. Många bibliotek har svårt att nå unga, som idag är lika mycket producenter som konsumenter. Biblioteken kan spela stor roll i barns och ungas kulturskapande och identitetssökande. De kan vara en kulturell mötesplats genom exempelvis läsfrämjande insatser på lov och samarbete med fritidsgårdar. Genom att arbeta med att främja barns och ungas medie- och informationskunnighet kan biblioteken visa inte bara hur digitaliseringen påverkar samhället och individen, utan också hur unga själva kan påverka digitaliseringen. Genom att vara där barn och unga är, såväl mentalt, tekniskt som fysiskt, kan biblioteken vara en viktig länk i barns och ungas utveckling. För att fylla den funktionen behöver

[3] SOU 2018:57. Läsdelegationen. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället.*
[4] Fichtelius, Erik, Persson, Christina & Enarson, Eva. *Demokratins skattkammare: förslag till en nationell biblioteksstrategi*. Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi. 2019.

biblioteken jobba med uppsökande och överskridande samarbeten med aktörer och professioner både inom och utanför biblioteksverksamheten. Det krävs också nyfikenhet inför nya arbetsformer, ett lyhört ledarskap som kan prioritera och prioritera om, kontinuerlig kompetensutveckling och strategisk rekrytering.

Biblioteken spelar roll för livslångt lärande

Livslångt lärande handlar både om samhället i stort och om individens möjlighet att växa och utvecklas. Det lärande vi ägnar oss åt under livet utvecklar våra kunskaper och färdigheter inom många olika områden som berör samhällsliv, arbetsliv, socialt liv och privatliv. Biblioteken har stor potential att stärka och hjälpa människor att fullfölja studier. För att kunna främja det livslånga lärandet krävs en stark kedja av bibliotek från förskola till högskola, som inkluderar skola, vuxenutbildning och folkhögskola, men också av andra bibliotek som gör fortbildning och kompetensutveckling möjlig. Många människor som deltar i vuxenutbildning och fortbildning saknar idag tillgång till biblioteksstöd. Det livslånga lärandet kräver tillgång till vetenskapliga resultat och annan kunskapsproduktion. Här har biblioteken en roll att spela för öppen tillgång till resultat av offentligt finansierad forskning. Biblioteken har historiskt spelat en viktig roll för människors studier, livslånga lärande och professionella utveckling, men för att fortsätta motsvara förväntningarna krävs resurser och samarbeten.

Den kunskap om informationssökning och källkritik som eleverna kan få ta del av under skolåren är inte bara relevant för skolan, utan viktig för att under hela livet kunna vara delaktig i samhället och förstå världen.

Förändrad infrastruktur förändrar kompetensbehov

Den digitala utvecklingen ställer höga krav på bibliotekarieprofessionens utveckling. En stor utmaning är behovet av pedagogiska kompetenser inom digital folkbildning och medie- och informationskunnighet. I många fall kräver detta nya personella resurser som kan täcka upp för de kompetensbrister den snabba utvecklingen skapar och som fortbildningsinsatser inte kan lösa snabbt nog. Tjänster som IT-pedagoger, IKT-pedagoger eller MIK-bibliotekarier kommer bli svåra att tillsätta i den nuvarande arbetsmarknadssituationen, där både bibliotekarier och pedagoger med passande kompetens är en bristvara. En annan aspekt av rekrytering och kompetens handlar om att bibliotekspersonalen är förhållandevis homogen, vilket påverkar arbetet med vidgat deltagande och inkludering. Idag är det hög konkurrens om de nyutbildade bibliotekarierna och många bibliotek har svårt att rekrytera.

I en vardag som kännetecknas av dels ett stort och brett uppdrag, dels aktiviteter både innanför och utanför bibliotekens väggar och dels människors behov och önskemål om både djup och bredd är det en utmaning för biblioteken att arbeta med strategier och planer för långsiktig verksamhetsutveckling. Men för att biblioteken ska utvecklas i samklang med det omgivande samhället behöver de driva utveckling parallellt med den dagliga verksamheten. Det innebär bland annat att omvärldsbevaka och utbyta erfarenheter, att arbeta med kontinuerlig kompetensutveckling och kollegialt lärande och att göra en kritisk analys av verksamheten. För att utvecklas i önskad riktning behöver biblioteken analysera vilken strategi för ökad tillgänglighet som bäst motsvarar de lokala behoven – meröppet, fler utåtriktade aktiviteter, nischbibliotek eller samverkan med andra aktörer i lokalsamhället. Det kan exempelvis handla om lokala användarstudier med stöd i vetenskapliga metoder, ökad kunskap om icke-användarna utifrån forskning och statistik

samt kunskap om nya arbetsmetoder kopplat till uppdragen om kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning, läsfrämjande och främjande av digital kompetens.

Utnyttja möjligheterna till information, kunskap, kultur och gemenskap

En av de största utmaningarna för biblioteken handlar om människors bild av vad ett bibliotek är. Att få fler att känna till vad bibliotek gör och ger tillgång till är centralt för att kunna arbeta med biblioteksuppdraget. I mångt och mycket är det en pedagogisk utmaning att beskriva hur bibliotek kan stärka lärande och utveckling, bidra till ökad jämlikhet och minskade klyftor och inspirera genom möten. Bibliotekens ibland svaga position i den kommunala organisationen och sviktande ekonomi försvårar arbetet med att beskriva bibliotekens roll i samhället.

Prioriteringar inom den regionala biblioteksplanen är att

- **öka möjligheterna för likvärdig tillgång till information, kultur och kunskap genom att bidra till bred samverkan mellan bibliotek och andra samhälleliga aktörer samt främja utveckling av bibliotekens arbetsmetoder**

- **främja ökat läsande genom att synliggöra och utveckla bibliotekens läsfrämjande arbete för att inspirera till läsupplevelser, stärka litteraturens ställning och öka läs- och språkförståelsen**

- **främja invånarnas digitala kompetens och medie- och informationskunnighet samt stärka invånarnas tillgång till biblioteksverksamhet genom riktade fortbildningsinsatser och ökad samverkan gällande bibliotekens infrastruktur**

- **skapa bättre förutsättningar för människors livslånga lärande genom att medverka till fler gemensamma mötesplatser och projekt för biblioteken samt att främja utveckling av bibliotekens arbetsmetoder.**

Regional biblioteksverksamhet

Enligt bibliotekslagen (11 §) ska varje landsting bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Den regionala kulturförvaltningen Kultur i Väst ansvarar för det regionala biblioteksuppdraget. Kultur i Väst är en av Västra Götalandsregionens utförarförvaltningar med uppgift att främja kultur på uppdrag av regionens kulturnämnd. Under planperioden arbetar Kultur i Väst för ökad samverkan, fler gemensamma mötesplatser och nya möjligheter för erfarenhetsutbyte mellan olika bibliotekstyper såsom folkbibliotek, skolbibliotek, sjukhusbibliotek och forskningsbibliotek.

Den regionala biblioteksverksamheten arbetar i nära dialog med kommunernas företrädare för att kunna stödja biblioteken utifrån lokala utvecklingsbehov. Fortbildning och kompetensutveckling är en del av verksamheten, stöd och förmedling en annan och

verksamhets- och metodutveckling en tredje. Verksamhetens arbete är bland annat att utveckla och genomföra kurser, anordna och medverka i konferenser och mässor, stödja nätverk och erfarenhetsutbyte, omvärldsbevaka forskning och projekt, erbjuda konsultationer och utvecklingsstöd samt publicera rapporter och ett biblioteksmagasin.

Den regionala biblioteksverksamheten deltar i många sammanhang på nationell nivå genom nätverk, referensgrupper, konferenser och arbetsgrupper. Bland annat utbyter verksamheten kontinuerligt kunskaper och erfarenheter med de tjugo andra regionala verksamheterna i Sverige och med Kungliga biblioteket, som är den myndighet som har uppdraget om bibliotekssamverkan. Även internationella nätverk och globala utblickar är en del av den regionala biblioteksverksamheten. De nationella målen för litteratur och läsfrämjande fungerar som utgångspunkt, tillsammans med Västra Götalandsregionens rekommendation om språkutveckling och läsning inom Kraftsamling fullföljda studier. Särskilt fokus ligger på barn och unga.5

Strategisk inriktning för den regionala biblioteksverksamheten

För att främja bibliotekens arbete med att bättre möta samhällsutmaningarna och utvecklingsområdena som beskrivits ovan, riktar Kultur i Väst sin verksamhet mot fyra strategiska inriktningar under planperioden.

Det öppna biblioteket

Ge människor med olika förutsättningar likvärdig tillgång till information, kultur och kunskap genom att

- stödja bibliotekens nätverk och erfarenhetsutbyten kring arbetet med mångspråk samt främja arenor för samverkan mellan bibliotek och andra samhälleliga aktörer
- kartlägga och analysera bibliotekens arbete med nationella minoritetsspråk samt fortbilda bibliotekspersonal
- stärka bibliotekens arbete utifrån perspektiven tillgänglighet, inkludering och delaktighet
- förmedla kunskap om metoder för bibliotekens uppsökande och utåtriktade arbete för att vidga deltagandet och nå fler aktiva användare.

Det läs- och skrivfrämjande biblioteket

Inspirera till läsupplevelser, stärka litteraturens ställning och öka läs- och språkförståelse genom att

- stödja och utveckla bibliotekens arbete med litterära program
- inspirera biblioteken att använda digitala verktyg för läsfrämjande genom fortbildning och konsultation
- förmedla kunskap om metoder för tillgänglig läsning för att göra läsning möjlig för alla

[5] Västra Götalandsregionen. *Genomförandeplan och rekommendationer 2019: Handlingsplan fullföljda studier. 2018.*

- förmedla kunskap om metoder för att med stöd av litteratur, skrivande och samtal främja hälsa och välbefinnande
- stödja bibliotekens mediestrategiska arbete.

Det digitala biblioteket

Främja människors digitala kompetens och medie- och informationskunnighet och ge fri och lika tillgång till information och medier genom att

- främja utveckling av bibliotekens metoder för att öka människors digitala kompetens och medie- och informationskunnighet
- stödja bibliotekens strukturer för digital folkbildning
- stödja bibliotekens samverkan kring och samordning av digitala tjänster och system
- främja delbara systemlösningar baserade på öppen källkod för ökad valfrihet och minskat leverantörsberoende.

Det lärande biblioteket

Stödja människors möjligheter till livslångt lärande och kontinuerligt utveckla sin verksamhet för att möta samhällets utmaningar genom att

- främja bibliotekens stöd för människors livslånga lärande genom kompetensutveckling utifrån forskning och erfarenhetsbaserad kunskap
- ta fram strategier för ökat utbyte mellan biblioteken genom nätverk och omvärldsanalys
- stödja bibliotekens lokala användarstudier och omvärldsanalys
- bidra till kunskap om hur biblioteken i Västra Götaland utvecklas genom studier och kartläggningar och visa på utvecklingsmöjligheter.

Kultur i Väst upprättar årligen verksamhetsplaner och avsätter resurser för den regionala biblioteksverksamheten. I verksamhetsplaner beskrivs årliga prioriteringar och uppföljningar närmare.

Biblioteken i Västra Götaland

Bibliotekslandskapet i Västra Götaland innefattar olika bibliotekstyper med olika huvudmän: kommun, region eller stat. Kommunerna ansvarar för folkbiblioteken. Huvudman för skolbiblioteken är densamma som för skolan vilket i de flesta fall betyder kommunerna, men också regionen, staten eller enskilda huvudmän kan ansvara för skolbibliotek. Den regionala biblioteksverksamheten, sjukhusbiblioteken, de regionala folkhögskolornas bibliotek och naturbruksgymnasiernas bibliotek har regionen som huvudman. Staten ansvarar för bibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen. För att alla människor ska få tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

Folkbiblioteken

Varje kommun ska ha folkbibliotek enligt bibliotekslagen (6 §). Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och vara anpassade till användarnas behov. Utbudet av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur och dessutom verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.[6]

Folkbiblioteken är Sveriges mest spridda kulturinstitution. Trots att de fysiska besöken har minskat något visar Kungliga bibliotekets statistik över de senaste tio åren att folkbiblioteken har mer än 60 miljoner besök per år. Majoriteten av de fysiska biblioteksbesöken i Sverige sker just på folkbiblioteken. Alltfler tjänster på biblioteken blir tillgängliga digitalt och bland annat ljudboksutlånen ökar kraftigt. Folkbiblioteken har högt förtroende bland allmänheten.[7] Biblioteken är ofta den enskilt största budgetposten i den kommunala kulturbudgeten, även om det finns stora skillnader mellan kommunerna.

I Västra Götalands 49 kommuner finns 179 folkbiblioteksenheter varav 55 är kombinerade folk- och skolbibliotek, räknat 2018. I många kommuner finns huvudbibliotek och filialbibliotek eller närbibliotek och i de större städerna finns stadsdelsbibliotek. I regionen finns flera bibliotekssamarbeten, där kommunerna samverkar kring gemensamma systemlösningar och medieförsörjning för att öka invånarnas tillgång till bibliotekets tjänster. Det fysiska beståndet var 3,36 per invånare på folkbiblioteken i regionen år 2017, vilket är något under genomsnittet för landet (3,42) enligt statistik från Kungliga biblioteket.[8] Bibliotekens digitala tjänster är bland annat lästips på bibliotekens webbplatser, reservationer och omlån, sökningar i bibliotekskataloger och databaser samt nedladdning av e-medier. Utöver fysiska och digitala böcker har folkbiblioteken en bred programverksamhet med en mängd aktiviteter kopplat till uppdragen om kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning, läsfrämjande och främjande av digital kompetens och medie- och informationskunnighet. Många gånger sker programverksamheten i samverkan med andra aktörer. Betydelsen av folkbiblioteket som kulturbärande institution är fortsatt stor. Folkbiblioteken fungerar som viktiga kulturella mötesplatser i lokalsamhället, som studierum och som platser för rekreation. En del bibliotek har meröppet, vilket innebär att biblioteket är tillgängligt för besökare vissa tider även när det inte finns personal på plats. Biblioteken genomför också aktiviteter utanför biblioteksrummets väggar. I många kommuner finns mobila bibliotek genom bokbussar, bokbilar eller lådcyklar. Uppsökande och utåtriktad biblioteksverksamhet sker på förskolor, på äldreboenden, inom barnhälsovård och öppna förskolor, på festivaler och badplatser.

[6] SFS 2013:801. Kulturdepartementet. *Bibliotekslag*. 6–9 §
[7] Svensk biblioteksförening. *Högt förtroende för folkbibliotek i ny undersökning.* 2018. https://www.biblioteksforeningen.se/nyheter/resultaten-fran-var-anvandarundersokning-om-folkbibliotek/
[8] Kungliga biblioteket. *Bibliotek 2017: Offentligt finansierade bibliotek*. 2018. Tillgänglig: https://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2018/10/RapportBibliotek2017.pdf (Hämtad 2019-02-19)

Sjukhusbiblioteken

Sjukhusbibliotek med medicinsk verksamhet finns vid NU-sjukvården, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Skaraborgs Sjukhus och Södra Älvsborgs sjukhus. Biblioteken stödjer ett evidensbaserat arbetssätt och arbetar, inom respektive förvaltning, för att tillgodose verksamhetens behov av information och litteratur i kliniskt arbete, fortbildning samt forsknings- och utredningsarbete. Storlek och innehåll i de fysiska samlingarna skiljer sig åt mellan biblioteken, medan de elektroniska resurserna är gemensamma. De elektroniska resurserna är tillgängliga i E-biblioteket VGR, en webbplats med de e-böcker, vetenskapliga tidskrifter, referensdatabaser och kliniska beslutsstöd inom medicin och vård som är tillgängliga för regionens medarbetare.

Hälsofrämjande bibliotek finns vid Kungälvs sjukhus, Skaraborgs Sjukhus och Södra Älvsborgs Sjukhus, för att tillhandahålla hälsorelaterad litteratur, se till det friska hos patienterna och vara en del av sjukhusets satsning på friskvård och god arbetsmiljö. På Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus finns ett patientbibliotek, BUS-biblioteket, där biblioteket är en integrerad verksamhet med lekterapin. BUS-biblioteket arbetar med den biblioterapeutiska aktiviteten Läsklubb, högläsning för och tillsammans med barn mellan 1–18 år på deras vårdrum. BUS-biblioteket arrangerar också ett kulturprogram med scenkonst.

Skolbiblioteken

Alla elever i Sverige ska ha tillgång till skolbibliotek. Skollagen och bibliotekslagen styr skolbibliotekens verksamhet. Skolbiblioteken arbetar med att främja läsning, digital kompetens och språkutveckling. Rektorn på en skola ansvarar för att skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Skolinspektionen har tillsynsansvar för skolbiblioteken och granskar skolorna utifrån fyra kriterier, att 1) eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna, 2) biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier, 3) biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning och 4) skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens samt fungerar som ett stöd i elevens lärande och utveckling. Kungliga bibliotekets statistik och Skolinspektionens granskningar visar att många skolor, såväl i regionen som i hela landet, fortfarande saknar skolbibliotek och utbildad skolbibliotekspersonal.[9] En nyckelfråga för skolan är bland annat samverkan mellan bibliotekarier och pedagoger med elevernas lärande i fokus. En annan är gemensam kunskap om skolbibliotekets pedagogiska funktion. Skolan har också en stor utmaning i att ge eleverna den likvärdiga tillgången till skolbibliotek som de har rätt till.

[9] Skolinspektionen. *Skolbiblioteket som pedagogisk resurs.* 2018. http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/skolbiblioteket-som-pedagogisk-resurs/ (Hämtad 2019-02-19)

I Västra Götaland finns 829 grundskolor och 238 gymnasieskolor (läsåret 2017/18).[10] Det finns tre naturbruksgymnasier som har regionen som huvudman: Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp.

Folkhögskolebiblioteken

Folkhögskolornas bibliotek är en del av skolornas pedagogiska verksamhet. De riktar sig till både kursdeltagare och personal. Biblioteken tillhandahåller läromedel och annan litteratur samt verktyg för informationssökning. Liksom för skolbiblioteken finns en stor utmaning i att integrera biblioteken i folkhögskolornas pedagogiska verksamhet, skaffa tillräckliga resurser och bemanna med fackutbildad personal.

Västra Götalandsregionen är huvudman för sex folkhögskolor: Billströmska folkhögskolan, Dalslands folkhögskola, Fristads folkhögskola, Grebbestads folkhögskola, Göteborgs folkhögskola och Vara Folkhögskola.

Forskningsbiblioteken

Biblioteken vid universitet och högskolor ansvarar för informationsförsörjning inom de områden som anknyter till forskning och utbildning vid universitetet eller högskolan. Biblioteken har ofta stora fysiska samlingar, men framförallt har de ett betydande utbud av elektroniska resurser. Biblioteken arbetar med att ge studenter, lärare och forskare tillgång till vetenskapligt granskad information. De har också en viktig roll för forskningskommunikation när det gäller lärosätenas publikationsverksamhet och att tillgängliggöra forskningsresultat.

Högskolebiblioteken fungerar även som pedagogisk resurs, exempelvis utvecklar de studenternas informationssökning, informationsanvändning och akademiska skrivande samt stöttar forskares och forskarstuderandes publikationsstrategier. Förutom stöd för utbildning och forskning arbetar lärosätenas bibliotek också för bildning. Därmed är allmänheten också målgrupp.

I Västra Götaland finns fem lärosäten: Göteborgs universitet, Högskolan i Borås, Högskolan i Skövde, Högskolan Väst och Chalmers tekniska högskola.

Specialbibliotek

Specialbiblioteken arbetar med informationsförsörjning inom specifika ämnesområden. Målgruppen är den egna organisationen eller sektorn och i många fall även det civila samhället. Dessa bibliotek finns vid statliga myndigheter, museer, arkiv, institut och stiftelser. Många specialbibliotek har unika samlingar och är en del i den nationella forskningsinfrastrukturen.

I Västra Götaland finns drygt 25 specialbibliotek. Flera av Västarvets institutioner och verksamheter har bibliotek, exempelvis Naturhistoriska museet, Lödöse museum, Vitlycke museum, Studio Västsvensk Konservering, Kulturlagret, Forsviks bruk samt Slöjd och Byggnadsvård.

[10] Skolverket. *Statistik*. 2019. https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik (Hämtad 2019-02-19)

Fängelsebibliotek

Kriminalvården driver de svenska fängelse- och häktesbiblioteken. Det finns inget lagkrav på att erbjuda biblioteksverksamhet, men det framgår i Europarådets Ministerkommittés rekommendation till medlemsstaterna att varje fängelse ska ha ett bibliotek som är tillgängligt för alla intagna och som är lämpligt utrustat med ett brett utbud för såväl rekreation som studier, i form av böcker och andra media. Rekommendationen anger också att där det är möjligt bör fängelsernas bibliotek anordnas i samarbete med ett allmänt bibliotek. Några anstalter har en särskild lokal för biblioteket med anställda bibliotekarier, medan andra har avtal med ett folkbibliotek som sköter verksamheten. På vissa anstalter är det kriminalvårdare som sköter biblioteksservicen.

I Västra Götaland finns nio anstalter och fyra häkten.

Övriga bibliotek

Utöver de ovan nämnda biblioteken finns också privata bibliotek, såsom företagsbibliotek.

Koncernkontoret
Diarienummer: KUN 2018-00558
Datum: 2019-04-16

Bilaga till Kulturstrategi Västra Götaland – och regional kulturplan 2020–2023

Bilaga 1: Kulturnämndens stöd och uppdrag

Innehållsansvar: Koncernavdelning kultur
E-post: kultur@vgregion.se
Handläggare: Terese Anthin, Sofia Lubian

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Innehåll

Sammanfattning 3

Uppdragsbaserade verksamhetsstöd och långsiktiga uppdrag 3

Uppdragsbaserade verksamhetsstöd 3

Långsiktiga uppdrag 5

Verksamhetsstöd 10

Verksamheter med egen budgetrad 11

Kulturstrategiska utvecklingsstöd 14

Sammanfattning

Denna bilaga innehåller en förteckning över de verksamheter som vid publiceringsdatumet har långsiktiga stöd från Västra Götalandsregionens kulturnämnd av något slag. Stöden som ingår är uppdragsbaserade verksamhetsstöd (UVS), långsiktiga uppdrag (LSU), verksamhetsstöd och verksamheter med egen rad i detaljbudgeten som har innehaft densamma under minst två år i följd. Listade finns även de organisationer som vid publiceringsdatum har det treåriga kulturstrategiska utvecklingsstödet, beslut om dessa tas varje höst.

Bilagan ska framledes uppdateras senast den 31 oktober varje år under strategiperioden, med början 2019.

Uppdragsbaserade verksamhetsstöd och långsiktiga uppdrag

Verksamheterna med UVS är de bolag och förvaltningar som helt eller delvis är regionägda. Verksamheterna med LSU har varierande bolagsformer och tillhörigheter.

Uppdragsbaserade verksamhetsstöd

Film i Väst AB
Film i Väst bidrar till utvecklade möjligheter till professionell produktion av värdefull film i Västra Götaland genom att delfinansiera och utveckla kompetenser, kunskaper och faciliteter som är nödvändiga för att filmproduktion i regionen ska kunna genomföras med god kvalitet. Verksamheten syftar ytterst till att utveckla en komplett struktur på filmens område i Västra Götaland genom att bland annat teckna samproduktionsavtal med olika aktörer inom filmbranschen. Film i Väst samproducerar film med hög konstnärlig kvalitet och publik potential som utmärker sig på den nationella och internationella arenan och som får en betydande global distribution och spridning. Samproduktioner ska sammantaget nå och angå invånarna i Västra Götaland oavsett ålder, kön och/eller social bakgrund. Film i Väst ger internationell lyskraft till Västra Götaland och underhåller och utvecklar Västra Götalands kreativa potential och infrastruktur samt stärker kompetensen inom branschen.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

GöteborgsOperan AB
GöteborgsOperan erbjuder publiken, både unga och vuxna, ett varierat utbud framfört med hög konstnärlig kvalitet inom opera, musikal, dans och konserter. Föreställningarna ska angå besökaren och förmå att både roa och oroa, mana till eftertanke och överträffa förväntningarna. GöteborgsOperans egna produktioner bidrar till att Västra Götalandsregionen syns på den internationella opera- och dansarenan och stärker på så vis Västra Götaland som kulturregion. Verksamheten utanför Göteborgsoperan har sin bas i Skövde och för detta ändamål produceras årligen turnerande produktioner.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Göteborgs Symfoniker AB
Göteborgs symfoniker (GSO) ska bedriva symfonisk konsertverksamhet med hög internationell konstnärlig kvalitet för en bred publik. Bolaget ska upprätthålla och utveckla sin position som nationalorkester och en av världens främsta symfoniorkestrar. Verksamheten i Göteborgs Konserthus består i huvudsak av ett 90-tal orkesterkonserter per säsong. Av dessa är ungefär fem konserter med gästande orkestrar, tjugo orkesterkonserter för barn och unga samt tio konserter med ett mer populärt symfoniskt program. Därutöver genomförs också ett stort antal kammarkonserter för vuxna, barn och unga, jazzkonserter, konsertserien Världen i konserthuset samt konsertserien Popical, en konsertform där en popartist framträder tillsammans med musiker ur Göteborgs symfoniker. Utöver konserter i Konserthuset i Göteborg och från scenen i Vara ska GSO genom turnéer, gästspel och GSO-play nå och angå invånarna i Västra Götaland oavsett ålder, kön och/eller social bakgrund, samt aktivt söka nya publikgrupper. GSO ska ge internationell lyskraft till Västra Götaland och bidra till att utveckla Västra Götalands kreativa potential och kompetens inom scenkonst.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Kultur i Väst
Kultur i Väst är en av Västra Götalandsregionens tre utförarförvaltningar med uppgift att främja kultur på uppdrag av regionens kulturnämnd. Kultur i Väst arbetar för ett brett och inkluderande kulturliv som når och angår invånarna i Västra Götaland genom att erbjuda kompetensutveckling, konsultation, projekt- och processledning inom olika konst- och kulturområden. Grunden i arbetet är att stärka kulturen och dess roll i samhället. Uppdraget genomförs i samverkan med kulturlivets aktörer både regionalt, nationellt och internationellt. Kommuner, organisationer, föreningar och andra kulturaktörer är huvudsakliga samarbetspartners. Kultur i Väst arbetar med alla konstarter men också med arrangörsutveckling, samhällsutveckling, mångfaldsfrågor, jämställdhet och tillgänglighet inom kulturen. En stor del av verksamheten fokuserar särskilt på kultur för barn och unga.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Regionteater Väst AB
Regionteater Väst (RTV) är Sveriges största turnerande scenkonstinstitution för en ung publik och en av landets största producenter av dans och teater. RTV skapar scenkonst som är tillgänglig och utmanande och som i tilltal och ämnesval främst riktar sig till människor mellan 6–16 år. RTV ska utifrån scenerna i Uddevalla och Borås samt genom turnéverksamhet och ett normkritiskt arbetssätt nå och angå barn och unga i Västra Götaland oavsett ålder, kön och/eller social bakgrund. RTV ska ge nationell lyskraft till Västra Götaland och vara ett kunskaps- och resurscentrum för kommuner och fria kulturaktörer.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Västarvet
Västarvet är en av Västra Götalandsregionens tre utförarförvaltningar med ett brett, tvärvetenskapligt och samordnande uppdrag för natur- och kulturarvsfrågor i Västra Götaland. Västarvet ansvarar för sex museer och besöksmål: Göteborgs Naturhistoriska museum, Lödöse museum, Vitlycke museum, Vänersborgs museum, Forsviks bruk och

Slöjd & Byggnadsvård. I anslutning till Vitlycke museum ligger Världsarv Tanum, Västra Götalands enda världsarv. - Västarvet har en omfattande verksamhet i Västra Götalands kommuner inom slöjd, kulturmiljö, byggnadsvård, arkeologi, konservering, naturmiljö, pedagogik och utställningar samt utvecklings- och processtöd. Västarvet ingår som en del i det nationella systemet för natur- och kulturmiljöarbete och för samhällsplanering. Arbetsfältet styrs framför allt av kulturmiljölagen, plan- och bygglagen, naturresurslagen och miljöbalken.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Fastighetsnämnden för konstenheten inom Västfastigheter
Konstenheten inom Västfastigheter bidrar till en god offentlig miljö inom Västra Götalandsregionens verksamheter genom att förse dem med konstnärlig gestaltning och lös konst i samband med ny-, om- och tillbyggnad av Västra Götalandsregionens byggnader och lokaler, inklusive externt inhyrda lokaler där regionen bedriver verksamhet, samt Västtrafiks resecentra. Inför samtliga verksamhetsdrivna investeringsprojekt som skrivs fram till Regionstyrelsen för beslut är riktlinjen att maximalt en procent av byggkostnaden ska begäras som investeringsutrymme för konstnärlig gestaltning i form av fast och lös konst. Enhetens konstdepå innehåller cirka 63 000 konstverk.

Styrelsen för Västra Götalandsregionens folkhögskolor
Västra Götalandsregionens folkhögskolor är en bildnings- och utbildningsanordnare för invånarna och en samverkanspart för kommuner och civilsamhälle i Västra Götaland. Folkhögskolorna stöder deltagarna att fullfölja sin grundskole- och/eller gymnasieutbildning med den alternativa skolform som folkhögskolorna erbjuder. Folkhögskolorna erbjuder också yrkesförberedande och högskoleförberedande kurser inom exempelvis hantverk, konsthantverk, musik, film, pedagogik och journalistik. De yrkesförberedande utbildningar som folkhögskolorna driver har ett nära samarbete med de branscher utbildningarna syftar till. Syftet är att utveckla demokratin, att skapa engagemang och möjlighet att delta i samhällsutvecklingen, att höja bildnings- och utbildningsnivån samt att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet. Folkbildningsrådet beslutar om regelverk för basfinansiering.

Långsiktiga uppdrag

Borås stad för Borås stadsteater
Borås stads kulturnämnd är huvudman för Borås Stadsteater som finns i Kulturhuset tillsammans med Borås konstmuseum och stadsbiblioteket. Under ett år producerar Borås Stadsteater fem egna produktioner på två scener för både barn, unga och vuxna. Med kvalitet i alla produktionsled erbjuds på stora scenen helhetsupplevelser med ett brett tilltal och på lilla scenen ges scenkonst med mer experimentell inriktning. Inom kulturhuset finns goda möjligheter till gränsöverskridande samarbeten och Borås Stadsteater är också en mötesplats för samtal, föreläsningar, konserter och andra aktiviteter, ofta i samverkan med övriga delar av kulturhuset eller med externa aktörer.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Borås stad för Textilmuseet
Textilmuseet är en mötesplats för textil i alla dess former och speglar textil med inriktning på industrihistoria, design, mode, konst och innovativ textil. Museet producerar utställningar, program- och pedagogisk verksamhet samt förvaltar och vidareutvecklar det

textila arvet med hjälp av specialsamlingar och textilindustrihistorisk kunskap. Här skildras textiltillverkningens utveckling ur ett teknik-, produktions- och kulturhistoriskt perspektiv.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Folkteatern i Göteborg
Folkteatern är en regional teater som sätter upp egenproducerad scenkonst. Folkteatern ger även plats för nationella och internationella gästspel samt erbjuder Lilla scenen och foajén för mindre gästspel och produktioner i samarbete med aktörer inom det fria scenkonstlivet och civilsamhället. Folkteatern gör vid full kapacitet årligen omkring fem egna produktioner och flera samproduktioner med andra teatrar – kapaciteten kan komma att förändras vid den planerade ombyggnaden av området runt teatern. Till detta tillkommer ett antal mindre gästspel inom teater, dans, performance, musik och samtal.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Kulturakademin
Kulturakademin är en branschövergripande och branschdriven verksamhet utvecklad i Västsverige. Kulturakademin erbjuder kompetensutveckling för professionellt yrkesverksamma med fullföljd grundutbildning inom scenkonst, musik, film, TV samt radio i Västsverige. Verksamheten utgör en samlad resurs för såväl institutioner, privatteatrar, fria professionella grupper, enskilda utövare och upphovsmän som övriga specialister inom området, oavsett anställningsform. 1300 yrkesverksamma i regionen och i övriga Sverige från olika yrkesområden finns registrerade i Kulturakademins databas.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

KulturUngdom
KulturUngdom är en främjandeverksamhet som arbetar efter grundsatsen av och med unga. Det innebär att verksamheten i huvudsak bedrivs på ungas egna initiativ, genom ungas deltagande i arrangemang och projekt samt genom ungas skapande och konstnärliga utförande. Målgruppen är personer 13–30 år. Verksamheten genomsyras av ett demokratiskt arbetssätt och värnande av yttrandefriheten. Föreningen tillämpar principen om allas lika värde oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, funktionsvariation eller ålder.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Riksteatern Väst
Riksteatern Väst arbetar för att upprätta och understödja ett heltäckande arrangörsnät för scenkonst i hela Västra Götaland. Riksteatern Väst är främst till för lokala riksteaterföreningar men också i övrigt alla ideella lokalt verkande kulturarrangörer oavsett genre och huvudman. Riksteatern Väst samverkar med kommunerna med syfte att skapa möjligheter för nya arrangörsföreningar att bildas samt med lokalhållarna, det vill säga Folkets hus och parker, Våra Gårdar och Bygdegårdarna för nyttjande av lokaler. Riksteatern Väst är producentneutral. Verksamheten samordnar bokningar av Riksteaterns produktioner samt turnélägger fria producenter inom scenkonst utifrån riksteaterföreningarnas och lokalhållarnas önskemål. Målet är att skapa effektiva turnéer och att minska turnékostnaderna, vilket gynnar både producenter och arrangörer. I

samband med turnéläggningen skapas en dialog mellan producent och arrangör som främjar ett starkt och självständigt samarbete för framtiden.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Röda Sten Kulturförening
Röda Sten Kulturförening (Röda Sten Konsthall, RSK) driver en plats för samtidskonst, eget skapande och kulturupplevelser. Verksamheten bedrivs i ett nedlagt pannhus under Älvsborgsbron i Göteborg. RSK har i decennier varit en internationellt uppmärksammad ikonisk plats för konstnärligt skapande inom graffiti- och gatukonstkulturen men även för andra subkulturella aktiviteter. För RSK är denna bakgrund en utgångspunkt i all utställnings- och förmedlingsverksamhet. RSK är kommunens huvudman för Göteborgs Internationella Konstbiennal (GIBCA) vilket innebär att RSK producerar en biennal som vartannat år presenterar nationellt och internationellt uppmärksammad samtidskonst. I anslutning till GIBCA har ett regionalt satellitprogram etablerats, GIBCA Extended.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Stiftelsen Bohusläns museum
Bohusläns museum är en kunskapsorganisation med folkbildning och livslångt lärande som främsta uppgift. Museets kärnverksamhet är att förmedla och tillhandahålla kunskap om Bohusläns förhistoria och historia – materiell och immateriell – särskilt den maritima kulturhistorien, men har med sina profilområden kust, gräns och samtidskonst även ett regionalt perspektiv. Museet bedriver en omfattande verksamhet utanför museet i samverkan med kommuner, skolor, civilsamhälle och näringsliv. Museet stödjer områdets kommuner inom kulturmiljövård för att bidra till en attraktivare livsmiljö och för att stödja platsutveckling. Den arkeologiska verksamheten bedrivs som en konsultverksamhet och tillhör de större i Sverige. De fyra marinarkeologerna utgör en nationell resurs.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Stiftelsen Dalslands museum och konsthall
Dalslands museum och konsthall bedriver musei- och utställningsverksamhet vid sjön Spången som ingår i sjösystemet runt Dalslands kanal och nära akvedukten i Håverud. Museets ambition har varit att medvetet ”krocka” olika uttryck i utställningarna för att ge publiken möjlighet att se nytt och upptäcka annorlunda konstnärliga uttryck – breda kända och publikdragande utställningar tillsammans med smalare i olika material och tekniker. Museet innehåller en permanent samling av dalslandsföremål, möbler och konst från 1800- och 1900-tal. Resten av byggnaden disponeras för tillfälliga konstutställningar som spänner över ett brett fält av uttryck, tekniker och material. Naturen i konsten och konsten i naturen löper som en röd tråd genom utställningsprogrammet år från år.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Stiftelsen Läckö slott
Stiftelsen Läckö Slott förvaltar och utvecklar en omfattande verksamhet i och i anslutning till byggnadsminnet Läckö Slott samt naturum Vänerskärgården – Victoriahuset. Detta innefattar bland annat utställningar, skötsel, visningsverksamhet, ekologisk slottsträdgård, årliga operaproduktioner, gästspel, barnteater, föreläsningar och utgivande av publikationer. Utställningsverksamheten omfattar dels en basutställning i form av slottets möblerade rum och skattkammare, allt enligt Stormaktidens anda, dels flera tillfälliga utställningar både på slottet och i naturrummet varje år.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Stiftelsen Nordiska Akvarellmuseet
Nordiska Akvarellmuseet (NAM) driver ett nordiskt museum och kunskapscentrum för vattenfärgstekniker. Museet är det enda i världen med denna inriktning. NAM är en inkluderande plats där det ska finnas något för alla besökare, jämte fördjupning och spetskompetens. Museets uppgift är att sprida kunskapen om konst, skapa möjlighet för eget bildskapande och vara en nyskapande plats för akvarellkonsten som idag upplever en renässans, särskilt bland unga konstnärer. Museet är en nyskapande kraft som värnar hantverket i en tid när teknologin genomsyrar alltmer.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Stiftelsen Västergötlands museum
Västergötlands museum bedriver och främjar kulturminnesvård och museal verksamhet inom i huvudsak Skaraborgs län. Museet samverkar med företrädare för den statliga kulturminnesvården inom länet för att förvalta stiftelsens samlingar, byggnader, markområden och övriga tillgångar. Västergötlands museum har mycket omfattande samlingar. Tyngdpunkten ligger på arkeologiskt material, föremål från medeltiden och föremål från 1700- och 1800-talens bondesamhälle. Friluftsmuseet Fornbyn består av en samling byggnader från 1700-talet fram till 1900-talets början. Västergötlands museum profileras genom stenålderns megalitkultur, bronsålderns sköldar och hällristningar, järnålderns guldfynd, medeltiden med det äldsta stiftet som ett centrum för kristnandet, de många romanska kyrkorna och klostren, den tidigmedeltida staden Skara och den västgötska centralbygden som ett historiskt maktcentrum. Västergötlands museum stödjer länsstyrelsen, kommunerna inom Skaraborgsområdet och Svenska kyrkan med sakkunskap i kulturmiljöfrågor.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Vara konserthus AB
Vara Konserthus erbjuder invånare i alla åldrar kulturella upplevelser inom alla scenkonstområden. Med ett brett kulturellt utbud inom dans, teater och musik kommer varje år över 70 000 besökare till konserthuset för att uppleva scenkonst. Vara konserthus utvecklar scenkonsten och eftersträva samarbete med lokala, nationella och internationella aktörer. Verksamheten har stor bredd med särskilt fokus på barn och unga och främjar produktioner av experimentell art samt bedriver projekt i samspel med det fria kulturlivet samt säkerställer storbandsutvecklingen.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Borås stad för Borås konstmuseum
Borås konstmuseum är ett nationellt framträdande konstmuseum för modern och samtida konst. Borås konstmuseum ligger i kulturhuset som är den centrala mötesplatsen för teater, bibliotek och konst. I museets konstsamling är sjuhäradsområdet särskilt rikt företrätt, jämte annan konst av hög nationell kvalitet. Samlingen omfattar verk från tidigt 1900-tal till samtida konst. Rörlig bild och skulptur utgör museets profilområde jämte ett permanent fokus på konst med anknytning till sjuhäradsområdet. Borås konstmuseum ansvarar för inköp till kommunens konstsamling och till det offentliga rummet inom Borås kommun.

Göteborg International Film Festival
Göteborg International Film Festivals (GFF) arbete med att sprida värdefull film från hela världen ska drivas av engagemang för filmkonsten och publiken. GFF präglas av jämställdhet och solidaritet, och värnar om mångfalden i filmens konstnärliga uttrycksmedel. GFF möjliggör möten och samtal om film, som ger publiken och filmskaparna nya perspektiv på världen och filmen. GFF är en verksamhet som är nyfiken och välkomnande, utmanande och tolerant.

Göteborgs universitet för Hantverkslaboratoriet
Hantverkslaboratoriet är en resurs för att uppnå nationella och internationella mål för kulturarv och för utvecklingen av en hållbar framtid. Verksamheten är till stor del projektbaserad och bemanningen anpassas till respektive projekt med expertis från kulturvårdens lärar- och forskarkollegium. Till Hantverkslaboratoriet är hantverkskoordinatorer inom byggnadsvård, trädgård och landskapsvård knutna med uppgift att i ett brett omvärldsperspektiv fånga upp och bereda projektidéer, lotsa projekt och sprida projektresultat till kulturmiljövården. Hantverkskoordinatorerna fungerar också som kontaktpersoner gentemot aktörer och samordnare av nätverk för yrkesverksamma hantverkare.

Innovatum Science Center AB
Innovatum verkar på uppdrag från Trollhättans Stad samt Västra Götalandsregionen med bidrag från Skolverket. Uppdraget från Västra Götalandsregionen kommer dels från regionutvecklingsnämnden som gäller för science centerverksamheten, dels från kulturnämnden för kulturarvsverksamheten, där även fall- och slussområdet ingår. Verksamhetsområdet kulturarv avser i huvudsak industrisamhällets kulturarv i samverkan med civilsamhällets aktörer.

Nätverkstan Kultur AB
Nätverkstan kultur är en fristående aktör i kulturlivet och en utpräglad kunskapsorganisation, med specialkompetens vad gäller kulturpolitik, kulturekonomi och förmåga att genomföra kulturprojekt. Nätverkstan Kultur stöder publicistisk, kulturell och konstnärlig verksamhet genom att: 1) tolka mellan kulturlivet och förvaltning, politik och allmänhet. 2) serva kulturtidskrifter och förlag, konstnärer och kulturorganisationer med tjänster inom ekonomi, teknik, distribution, marknadsföring och fortbildning. 3) fortbilda konstnärer och andra kulturaktörer genom såväl fleråriga utbildningar som kortare kurser. 4) utreda kulturorganisationer på deras och andras uppdrag – men också på egna initiativ. Publicera egna och andras skrifter i syfte att fördjupa och konkretisera den kulturpolitiska och kulturekonomiska diskussionen. 5) agera och samverka när utvecklingen inom kulturlivet och samhället så kräver det.

Skövde kommun för Konstmuseet i Skövde
Konstmuseet i Skövde ligger i kulturhuset tillsammans med bibliotek, teater, biograf samt evenemangsscen. Huset är Sveriges första kulturhus och invigdes 1964, då enbart med en konsthall. Konstmuseet tillkom 1995. Konstmuseet i Skövde har en samling av runt 5 800 verk inklusive depositioner och nyinvigdes efter ombyggnation i september 2017 med en ny basutställning och utökad plats för samlingarna samtidigt som den tidigare konsthallen införlivats i museet. Museet rymmer också mindre tillfälliga utställningar och externa samarbeten samt en större utställningsyta för tillfälliga utställningar av samtidskonst. Därtill finns lokaler för pedagogisk verksamhet och möjligheter för publika program. Museet har fri entré.

TILLT AB
TILLT är en samhällsaktör som utvecklar metoder för, samt initierar och genomför, projekt där kulturlivet och konsten skapar utveckling i samhället. Genom TILLTs projekt fungerar konstnärer inom alla konstformer som motorer i projekten och bidrar med sina förhållningssätt och metoder till utveckling och innovation för individer och verksamhet. TILLT har en stödjande roll för kulturaktörer för ansökningar om EU-projekt till regionen tillsammans med Kultur i Väst.

Verksamhetsstöd

Ett verksamhetsstöd åtföljs av en instruktion från kulturnämnden som tydliggör de regionala styrdokument och mål som verksamheten ska förhålla sig till. Till varje verksamhet ges två mål i syfte att vidga deltagandet och gynna nyskapandet. Enligt instruktionen har de ”ett särskilt ansvar att agera långsiktigt i enlighet med antagna styrdokument” inklusive Västra Götalands kulturplan. Instruktionen tas fram i dialog med respektive verksamhet men med gemensamma delar. För närvarande utgör centrumbildningar, kollektivverkstäder och distriktsförbund inom kulturarv tre huvudkategorier inom verksamhetsstöden, och instruktionerna för respektive kategori är likadana.

Centrumbildningarna samlar fria professionella kulturutövare och är viktiga för att stärka konstnärerna och kulturutövarna i Västra Götaland. De centrumbildningar som har verksamhetsstöd från kulturnämnden är:

- Danscentrum Väst
- Författarcentrum Väst
- Göteborg Artist Center
- Grafik i Väst
- Konsthantverkscentrum
- Konstnärscentrum Väst
- Musikcentrum Väst
- Svensk Form Väst
- Teatercentrum Västra

För kollektivverkstäderna betonas särskilt rollen för att stärka medlemmarnas och konstnärernas möjligheter att utveckla sin respektive konstart samt för att nå och angå invånarna genom olika insatser. De kollektivverkstäder som har verksamhetsstöd från kulturnämnden är:

- KKV Bohuslän
- KKV Göteborg
- Konstlitografiska verkstaden
- Not Quite
- Skaraborgs konstgrafiska verkstad
- Ålgården

Distriktsförbunden inom kulturarv är ett stöd för sina medlemsföreningar så att dessa kan utvecklas som aktörer i civilsamhället. De förbund och samarbetsorganisationer som har verksamhetsstöd från kulturnämnden är:

- Folkmusik Väst
- Hemslöjdsförbunden
- Lokalhållarna
- Maritimt i Väst
- NAV – industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst
- Sveriges Konstföreningar Västra Götaland

Folkmusik Väst är paraplyorganisation för Bohusläns Spelmansförbund, Dalslands Spelmansförbund och Västergötlands Spelmansförbund.

De hemslöjdsförbund som har verksamhetsstöd från kulturnämnden är: Göteborgs och Bohusläns Hemslöjdsförening, Skaraborgs Hemslöjdsförening och Älvsborgs Hemslöjdsförbund.

Lokalhållarna är ett partnerskap för Skaraborgs västra och Sjuhärads distrikt av bygdegårdarna, Våra gårdar i Västra Götaland, Västra regionen av Folkets hus och parker och Folkparkerna i Västra Götaland.

Maritimt i Väst är en ideell förening med syftet att stödja samt skapa ett intresse för det maritima kulturarvet.

NAV–industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst är en ideell förening som verkar som ett nätverk för arbetslivsmuseer.

Sveriges konstföreningar är en ideell organisation med uppdrag att tillvarata landets konstföreningars intresse i allmänhet och regionens i synnerhet.

Verksamheter med egen budgetrad

Bohusläns föreningsarkiv, Föreningsarkivet Sydvästra Götaland, Skaraborgs föreningsarkiv och Älvsborgsarkivet
Föreningsarkiven är enskilda arkiv som drivs i form av ideella föreningar med syftet att bevara och tillhandhålla arkivhandlingar från föreningar och privatpersoner, såsom textbaserade handlingar, filmer, fotografier med även samlingar av fanor och standard. Därmed ansvarar de för källorna till en viktig del av demokratins historia, vilket bidrar till att värna de demokratiska värdena. Här finns till exempel fackliga och kooperativa konsumentföreningar, kvinnoföreningar och nykterhetsföreningar, politiska partier och lokala aktionsgrupper, trossamfund samt idrotts- och kulturföreningar. Av de fyra regionala föreningsarkiven i Västra Götaland skiljer sig Älvsborgsarkivet Förenings- och lokalhistoria från de övriga genom att föreningen saknar eget arkiv och istället verkar konsultativt i sitt upptagningsområde gentemot kommunerna som här har rollen att förvalta denna typ av arkivmaterial.

Verksamheterna har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Dans- och konstkonsulenter i Göteborgs stad
Sektor Fri konst och kultur driver flera publika institutioner och verksamheter. Till sektorn hör institutionerna kulturhuset Göteborgs Konsthall med Urban Konst och Konstkonsulent. Urban Konst ger råd och stöd för att underlätta för till exempel fastighetsägare och konstnärer att ta initiativ till graffiti, gatukonst och muralmåleri i stadsrummet. Göteborgs Stad har en pågående satsning på dans som Dansresursen är en del

av. Det går att boka in ett möte med danskonsulenten på Göteborgs Stad som kan ge råd och stöd kring projekt för barn och unga. Göteborgs Stads satsning på dans är uppdelad i fem strategiska utvecklingsområden: 1) produktion och infrastruktur 2) utbildning och kompetensförsörjning 3) internationellt utbyte 4) stärkt marknadsföring 5) kompletterande finansiering.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Göteborg Wind Orchestra
Göteborg Wind Orchestra är en professionell blåsorkester med långa och stolta traditioner från Göteborg Spårvägspersonals Musikkår som bildades redan år 1905. 2007 byttes namnet till Göteborg Wind Orchestra. Idag ges konserter i Kronhuset i Göteborg och på turné i Västra Götaland. Varje år ges även ett antal barn- och skolkonserter, workshops och samarbeten med verksamheter i det ideella musiklivet. Målet är att förvalta och förnya en lång blåsmusiktradition samt att inspirera både dagens och framtidens blåsmusiker. Orkesterns kännetecken är den musikaliska bredden och vacker homogen klang och samspelthet men även individuellt skickliga musiker av högsta klass.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Göteborgs dans- och teaterfestival
Göteborgs dans- och teaterfestival är en scenkonstfestival för internationell och svensk scenkonst, och återkommer vartannat år i augusti. Festivalen grundades 1994 och har sedan dess bjudit in internationella scenkonstkompanier och scenkonstnärer att dela sina berättelser med festivalens breda publik; berättelser från hela världen; berättelser som förhöjer verkligheten och som reflekterar över vår samtid, här och nu.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Göteborgs konsthall
Göteborgs Konsthall är en plats för samtidskonst, beläget vid Götaplatsen i Göteborg. Här presenteras utställningar med svenska och internationella konstnärer som lyfter fram mångfalden inom den samtida konsten. Varje år presenterar Göteborgs Konsthall mellan fyra och fem utställningar. Här samsas experimentella och processbaserade projekt med tematiska grupputställningar och separatutställningar som fördjupar sig i enskilda konstnärskap. Göteborgs Konsthall arbetar både med internationellt uppmärksammade konstnärskap, liksom konstnärer som ännu inte nått ut till en bred publik.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Göteborgs konstmuseum
Med en internationellt uppmärksammad samling, ett gediget utställningsprogram, fördjupande forskning och ett brett utbud av pedagogiska aktiviteter är Göteborgs konstmuseum ett av norra Europas främsta museer för bildkonst. Göteborgs konstmuseums samling omfattar främst västerländsk konst från 1400-tal till nutid med tyngdpunkt på Norden. Särskilt den del som innehåller nordisk konst från sekelskiftet 1900 är exceptionell i sitt slag. Genom att i hängningen skapa dialog mellan nutida och äldre verk aktiveras och levandegörs samlingen för besökarna.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Göteborgs stadsmuseum med Sjöfartsmuseet Akvariet

Göteborgs stadsmuseum har i uppdrag att skapa sammanhang mellan Göteborgs historia, nutid och framtid. Museet presenterar Göteborgs och Västsveriges historia och frågor som handlar om Göteborg idag och hur staden kommer att utvecklas. Museet har en av Sveriges största kulturhistoriska samlingar. Samlingarna, jämte en dialog med omvärlden, bildar grund för arbetet.

Sjöfartsmuseet Akvariet utforskar livet under, vid och ovan vattenytan. Utifrån kulturhistoriska och naturvetenskapliga perspektiv tillgängliggörs havets kulturmiljöer och dess biologiska livsformer. Museet har tre enheter – akvariet, samlingar/fastighet och publik verksamhet – med tillsammans cirka 27 årsanställda

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Göteborgs stadsteater med Backa Teater
Göteborgs Stadsteater är landets äldsta och en av landets största dramatiska teatrar. Göteborgs Stadsteater AB är ett av Göteborgs Stads helägda bolag, en del av Göteborgs Stadshus AB, och erbjuder invånarna i Göteborgs Stad och Västra Götaland högkvalitativ dramatisk teater.

Backa Teater har vigt sitt liv till den unga människan som tycker, tänker och vill. Målet är att vara viktiga, allvarsamma, roliga och tråkiga. Backa Teater spelar teater för unga men är samtidigt övertygade om att teman som berör unga, berör alla.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Röhsska museet
Röhsska museet öppnade 1916 och är Sveriges enda specialmuseum för design och konsthantverk. Museet samlar på historisk och samtida design och konsthantverk för att skapa mening i formens historia.

Verksamheten har statligt stöd inom kultursamverkansmodellen.

Rörelsefolkhögskolorna
Rörelsefolkhögskolorna organiseras av Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO). Skolorna är folkrörelse-, organisations-, stiftelse- och föreningsägda. Kulturnämnden ger stöd till 16 stycken RIO-skolor. Dessa är: Arbetarrörelsens folkhögskola i Göteborg, Arbetarrörelsens folkhögskola i Viskadalen, Axevalla folkhögskola, Borås folkhögskola, Finska folkhögskolan i Göteborg, Folkhögskolan i Angered, Hellidens folkhögskola, Helsjöns folkhögskola, Hjo folkhögskola, Hjälmareds folkhögskola, Interkulturella folkhögskolan, Kvinnofolkhögskolan, Ljungskile folkhögskola, Nordiska folkhögskolan, Sankta Elisabets folkhögskola och Wendelsbergs folkhögskola.

Saab Car Museum
Saab Car Museum är ett industrihistoriskt museum som bygger på teknik- och designhistoria och som erbjuder samlingar som innehåller runt 120 bilar.

Stiftelsen veterinärmuseet i Skara
Centralt i Skara ligger den byggnad som en gång var Sveriges första veterinärskola, och idag inrymmer landets enda veterinärmuseum. I nya utställningar och i filmer presenteras veterinäryrkets utveckling under 250 år.

Kulturstrategiska utvecklingsstöd

Västra Götalandsregionens kulturnämnd utlyser årligen kulturstrategiska utvecklingsstöd (KSU) för att ge kulturorganisationer möjlighet att bedriva ett processinriktat utvecklingsarbete i Västra Götaland med längre perspektiv än ett projektstöd medger. Stödet omfattar inte ordinarie verksamhet utan ska användas till strategiska insatser som utvecklar delar av verksamheten som genom att bidra med resurser och kompetens också kommer andra till del. Genom KSU-stödet vill kulturnämnden bidra till att kulturorganisationer utvecklar kapaciteter och efter periodens slut har stärkt sin förmåga att spela en viktig roll som resurs i den regionala utvecklingen i Västra Götaland. Aktörer som beviljas kulturstrategiskt utvecklingsstöd erhåller beviljad summa årligen under tre år.

Beviljade KSU 2018–2020

- Folkstaden
- Konstgrafiska verkstaden i Dalsland
- ilDance
- Jazzföreningen Nefertiti
- Levande musik
- Passalen

Beviljade KSU 2019–2021

- 3e våningen
- Atalante
- Danskompaniet Spinn
- Filmpedagogerna Folkets Bio
- Gothenburg Studios Development
- Göteborgs Bildverkstad
- Göteborgs internationella orgelakademi
- Halmens hus
- Meeting Plays
- Nääs konsthantverk
- ShareMusic & Performing Arts
- Stallebrottet
- Sundsby vänförening
- Very Special Arts
- Vitlycke Performing Arts

Beviljade KSU 2020–2022
Beslut fattas i oktober 2019

KSAU § 144 Dnr KS 2019-123

Beslut om rätten att utfärda föreskrift om eldningsförbud enligt förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, komplettering av kommunstyrelsens reglemente

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunfullmäktige beslutar att kommunstyrelsen ska svara för kommunens uppgift att utfärda föreskrift om eldningsförbud enligt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor. Kommunstyrelsens reglemente tillförs den uppgiften.

Kommunfullmäktiges beslut 2015-05-20, § 75 om föreskrifter för eldningsförbud upphävs.

Kommunstyrelsen beslutar för sin del och under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att godkänna ovanstående förslag, följande:

Kommunstyrelsen delegerar till kommunchefen att godkänna riktlinjer/ vägledning för beslut om eldningsförbud – (materialet ska utarbetas tillsammans med företrädare för NÄRF och övriga medlemskommuner i syfte att riktlinjerna i allt väsentligt ska vara lika i medlemskommunerna.)

Rätten att utfärda föreskrifter om eldningsförbud delegeras till kommunchefen. Kommunchefen medges rätten att vidaredelegera sin beslutanderätt till annan.

Ärendebeskrivning

Beslut om eldningsförbud kan enligt förordningen om skydd mot olyckor utfärdas antingen av en kommun eller av länsstyrelsen.

Färgelanda kommun har överlämnat sitt uppdrag/ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor som bland annat reglerar räddningstjänst, till Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund (NÄRF).

I ett domslut från högsta förvaltningsdomstolen konstateras att det inte är i linje med regeringsformen att överlämna beslut om föreskrifter (till exempel om eldningsförbud) till ett kommunalförbund. Sådana ärenden måste beslutas inom kommunen.

Forts

Forts KSAU § 144

NÄRF har i skrivelse till kommunen uppmärksammat medlemskommunerna på detta förhållande och föreslagit medlemskommunerna att

- upphäva tidigare beslut om föreskrifter om eldningsförbud som bland annat inneburit att besluten kan fattas av NÄRF
- medlemskommunerna tillsammans med NÄRF utarbetar ny vägledning och nya rutiner för handläggningen av ärenden om eldningsförbud och
- delegera uppgiften att fatta beslut om eldningsförbud på ett sätt som säkerställer snabb handläggning året runt.

Länsstyrelsens rätt att utfärda eldningsförbud påverkas inte av detta förslag till förändring.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 17 maj 2019.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

Reglemente

Kommunstyrelsen

2018-11-19
Dnr: 2018/428

Beslutad KF 2018-12-12 § 178
Reviderat KF 2019- XX-XX, §
avseende uppgift om föreskrift enligt Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (eldningsförbud) i reglementet § 12

Innehållsförteckning

KOMMUNSTYRELSENS UPPGIFTER 4
Allmän om styrelsens uppgifter....4
Ledningsfunktion och styrfunktion 4
Allmänt om ledningsfunktionen och styrfunktionen 4
Styrelsens övergripande uppgifter....4
Avtalssamverkan 6
Bolag och stiftelser 6
Kommunalförbund....7
Ekonomi och medelsförvaltning....7
Delegering från fullmäktige....7
Personalfrågor....8
Uppföljningsfunktionen....9
Särskilda uppgifter....9
Processbehörighet....10
Krisledning och höjd beredskap 10
Kultur och fritidsverksamhet....10
Arbetslöshetsnämnd....11
Arkivmyndighet....11
Personuppgifter....11
Anslagstavla och webbplatser 11
Författningssamling....11
Uppdrag och verksamhet....11
Organisation inom verksamhetsområdet 12
Arbetsmiljöansvar....12
Uppföljning, återredovisning och rapportering till fullmäktige 12
Information och samråd....12
KOMMUNSTYRELSENS ARBETSFORMER....13
Tidpunkt för sammanträden....13
Kallelse 13
Offentliga sammanträden 13
Närvarorätt....13
Sammansättning....14
Ordföranden....14
Presidium 15
Ersättare för ordföranden och vice ordföranden....15
Förhinder 15
Ersättarnas tjänstgöring 15
Växeltjänstgöring....16
Yttranderätt....16
Justering av protokoll 16
Reservation och särskild mening/anteckning till protokollet 16
Expediering och publicering....17
Kungörelser och tillkännagivande av föreskrifter m m 17
Delgivning 17

Undertecknande av handlingar 17
Kommunstyrelsens administrativa organ m m 17
Utskott 18
Utskott/råds arbetsformer 18
Beredningsgrupp/nämndsberedning 19
Fondstyrelser 19

KOMMUNSTYRELSENS UPPGIFTER

Allmän om styrelsens uppgifter

1 § Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Den har ett helhetsansvar för kommunens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning.

Kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet (ledningsfunktion). Styrelsen ska också ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i kommunala bolag, stiftelser och kommunalförbund.

Kommunstyrelsen ska följa de frågor som kan inverka på kommunens utveckling och ekonomiska ställning och fortlöpande i samråd med nämnderna följa upp de fastställda målen och återrapportera till kommunfullmäktige (uppföljningsfunktion).

Kommunstyrelsen ansvarar för i detta reglemente angivna uppgifter jämte sådana uppgifter som inte lagts på annan nämnd (särskilda uppgifter). Härutöver ansvarar styrelsen för de uppgifter som framgår av kommunallagen (2017:725), KL, och annan lagstiftning.

Ledningsfunktion och styrfunktion

Allmänt om ledningsfunktionen och styrfunktionen

2 § Kommunstyrelsen ansvarar för beslut om samordning mellan nämnderna och gränsdragning mellan nämndernas kompetens. Styrelsen ansvarar för att en effektiv och ändamålsenlig organisation upprätthålls.

Styrelsens övergripande uppgifter

3 § Kommunstyrelsen ska:

1. Leda arbetet med och samordna utformningen av övergripande och strategiska mål, riktlinjer och ramar för styrningen av hela den kommunala verksamheten samt göra framställningar i målfrågor som inte är förbehållna annan nämnd,
2. Utöva uppsikt över övriga nämnders och gemensamma nämnders beslut,
3. Ha ett övergripande ansvar för interna säkerhetsfrågor i kommunen,
4. Ansvara för kommunens personaladministrativa system, ekonomisystem, dokument- och ärendesystem, e-postsystem, IT-system,

kommunikationssystem, ledningssystem för informationssäkerhet (LIS), skaderapporteringssystem, passersystem och förtroendemannaregister,
5. Hos fullmäktige, övriga nämnder och andra myndigheter göra de framställningar som behövs,
6. Kontinuerligt följa verksamheten i övriga nämnder,
7. Ansvara för utformning och utveckling av kommunens system för intern kontroll i enlighet med vad fullmäktige särskilt beslutar,
8. Ansvara för samordningsträffar med nämndpresidierna och förvaltningscheferna,
9. Upprätta förslag till program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare,
10. Bereda eller yttra sig i ärenden som ska handläggas av fullmäktige i enlighet med KL,
11. Verkställa fullmäktiges beslut, om fullmäktige inte beslutat annat
12. Teckna avtal, överenskommelser eller liknande med extern part, som är av övergripande och principiell karaktär.

Kommunstyrelsen har ett samlat ansvar som personalmyndighet för kommunens personal.

Kommunstyrelsen har därutöver ansvar för följande strategiska uppdrag:

- Koncernstyrelse
- Kollektivtrafikfrågor inklusive närtrafik, skolskjuts, färdtjänst, linjetrafik
- Infrastrukturfrågor
- Översiktsplanering och övrig strategisk samhällsplanering
- Mark och exploateringsfrågor
- Miljöstrategiskt arbete samt energi- och klimatfrågor
- Bostadsförsörjningsfrågor
- Kommunens fastighetsinnehav
- Näringslivs- och besöksnäring
- Arbetsmarknads- och sysselsättningsfrågor
- Digitaliseringsfrågor och utveckling av e-Samhället
- Integrationsfrågor
- Central informations- och kommunikationsverksamhet
- Konsumentverksamhet
- Samordning av kommunens säkerhetsarbete
- Brottsförebyggande rådet (BRÅ)
- Hantering av inteckningar, pantbrev m m
- Föra kommunens talan i mål eller ärende som rör den egna verksamheten
- EU-frågor
- Avge yttrande på fullmäktiges vägnar i ej principiella frågor samt i brådskande ärenden
- Utse dataskyddsombud
- Förvaltnings- och verkställighetsuppgifter som inte tilldelats annan nämnd

- Under höjd beredskap ansvara för ledning av den del av det civila försvaret som kommunen ska bedriva i enlighet med Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.
- Avge yttranden inom plan och byggväsendet till länsstyrelsen och andra myndigheter
- Ansvara för att det finns en grundläggande tillgång till geografisk information och kartor över kommunen för fysisk planering, kommunalteknisk försörjning med mera.

Kommunstyrelsen ansvarar även för uppgifter som regleras i viss speciallagstiftning:

- Patientnämnd
- Pensionsnämnd för anställda och förtroendevalda
- Ansvarig enligt säkerhetsskyddslagen
- Arkivmyndighet
- Dataskyddsförordningen/GDPR
- Registeransvarig och ansvarig för kommunens anslagstavla.

Om inte fullmäktige beslutat annat, avgör kommunstyrelsen hur de ärenden som fullmäktige ska handlägga ska beredas.

Styrelsen får uppdra åt en förtroendevald eller åt någon anställd att besluta om remiss av sådana ärenden.

Avtalssamverkan

4 § Styrelsen får inom sitt verksamhetsområde ingå avtalssamverkan med annan kommun.

Styrelsen ska årligen till fullmäktige rapportera om egna och övriga nämnders avtalssamverkan.

Bolag och stiftelser

5 § Kommunstyrelsen ska:

- Ha fortlöpande uppsikt över verksamheten i de bolag och stiftelser som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i, främst vad gäller ändamål, ekonomi och efterlevnad av uppställda direktiv, men också i avseende på övriga förhållanden av betydelse för kommunen
- Ansvara för att beslut om ägardirektiv till bolagen fattas och kontinuerligt hålls uppdaterade
- Ansvara för regelbundna möten mellan styrelsen och bolags-stiftelseledningar

- Löpande vidta åtgärder för att säkerställa att de krav som anger i 10 kap 3-6 §§ KL är uppfyllda beträffande de bolag och stiftelser kommunen äger eller har intresse i
- Årligen pröva om den verksamhet som bedrivs i de aktiebolag som kommunen helt eller delvis äger, under föregående kalenderår har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförs inom ramen för de kommunala befogenheterna. Beslutet ska delges fullmäktige snarast. Finner styrelsen att brister förelegat ska den samtidigt lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder
- Svara för att tillvarata kommunens intressen vid bolags- och föreningsstämmor och andra likartade sammanträden i de bolag som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i.

Kommunalförbund

6 § Kommunstyrelsen ska ha uppsikt över kommunal verksamhet som bedrivs i sådana kommunalförbund som kommunen är medlem i.

Ekonomi och medelsförvaltning

7 § Kommunstyrelsen ska:

- Ha hand om kommunens medelsförvaltning och följa, av fullmäktige meddelade föreskrifter, för denna. Medelsförvaltningen omfattar placering och upplåning av medel. I uppgiften ingår också att bevaka att kommunens inkomster inflyter och att betalning görs i tid samt vidta de åtgärder som behövs för indrivning av förfallna fordringar,
- Ha hand om övrig ekonomisk förvaltning. I denna uppgift ingår bland annat att
  - underhålla och förvalta kommunens fasta och lösa egendom,
  - se till att kommunens behov av försäkringsskydd är tillgodosett,
  - handha egen donationsförvaltning samt efter samtycke från annan nämnd placera sådana medel som ingår i donation som förvaltas av den nämnden,
- Upprätta förslag till budget i enlighet med KL,
- Se till att bokföring och redovisning sker i enlighet med lagen (1997:614) om kommunal redovisning,
- Upprätta årsredovisning och delårsrapport i enlighet med lagen (1997:614) om kommunal redovisning,
- I enlighet med fullmäktiges särskilda föreskrifter förvalta medel som avsatts till pensionsförpliktelser.

Delegering från fullmäktige

8 § Kommunstyrelsen ska besluta i följande grupper av ärenden:

- Upptagande av lån inom den beloppsram och de riktlinjer som fullmäktige fastställt med särskilt beaktande av de närmare föreskrifter om säkerheten som fullmäktige angivit,
- Utarrendera, uthyra eller annars upplåta fastighet som tillhör kommunen,
- Köp, försäljning, byte, fastighetsreglering, expropriation eller inlösa med stöd av Plan- och bygglagen (PBL) av fastighet eller fastighetsdel samt upplåta tomträtt inom av fullmäktige fastställd kostnadsram och andra riktlinjer beträffande belopp och villkor i övrigt,
- Efter hörande av berörd nämnd namnsätta offentliga byggnader och dylikt,
- Besluta om deltagande i internationella projekt (t ex EU-projekt) inom sitt verksamhetsområde, inom ramen för beviljade anslag och med beaktande av innehållet i den av fullmäktige antagna internationella strategin och andra riktlinjer,
- I de mål och ärenden, där kommunstyrelsen har till uppgift att föra kommunens talan, på kommunen vägnar träffa överenskommelser om betalning av fordran, anta ackord, ingå förlikning och sluta annat avtal,
- Tillstånd att använda kommunens heraldiska vapen och logotype,
- Avgivande av yttranden enligt kameraövervakningslagen (2013:460)
- Avge yttranden enligt ordningslagen
- Avge yttrande som ankommer på kommunfullmäktige om inte yttrandet är av principiell betydelse för den kommunala självstyrelsen. Kommunstyrelsen får också besluta i sistnämnda slag av yttranden om remisstiden inte medger att yttranden behandlas på ordinarie sammanträde med fullmäktige. Styrelsen ska om möjligt samråda med berörd nämnd vid handläggning av yttrandet,
- Avskriva fordran som tillhör styrelsens verksamhetsområde,
- Besluta om flyktingmottagande,
- Måltidsverksamhet.
- Kommunstyrelsen beslutar om yttrande enligt 16 kap 4 § Miljöbalken avseende vindbruksetableringar.
- Planprogram för upprättande av detaljplaner i enlighet med översiktsplanen om ett sådant behövs.
- Anta detaljplaner som har stöd i översiktsplanen

Personalfrågor

9 § Kommunstyrelsen är kommunens centrala personalorgan samt pensionsmyndighet. Kommunstyrelsen ansvarar, i förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare, för att:

- Med bindande verkan för kommunen genom kollektivavtal reglera frågor om förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare,
- Förhandla på kommunens vägnar enligt gällande lagstiftning om förhandlingsrätt utom vad gäller §§ 11-14 och 38 lagen om medbestämmande i arbetslivet inom andra nämnders ansvarsområden,
- Avgöra frågor om tolkning av lag, avtal och andra bestämmelser om förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare,
- Besluta om stridsåtgärd,
- Lämna uppdrag enligt 6 kap 3 1 lagen (2009:37) om vissa kommunala befogenheter,
- Anställa kommunchef samt fastställa instruktionen för denne.

Kommunstyrelsen är anställningsmyndighet och handhar dessutom nedanstående frågor som rörförhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare. Inom ramen för sitt arbetsgivaransvar har styrelsen att tillämpa gällande Allmänna Bestämmelser (AB) och dess specialbestämmelser samt övriga lagar och avtal på arbetsrättens område.

Uppföljningsfunktionen

10 § Kommunstyrelsen ska:

- Se till att av fullmäktige fastställda mål och riktlinjer för verksamheten samt ekonomi följs upp i nämnderna,
- Övervaka att kommunens löpande förvaltning i övrigt sköts lagligt och ekonomiskt,
- Följa upp hur den interna kontrollen sköts i nämnderna,
- Två gånger per år rapportera till fullmäktige hur samtliga kommunens verksamheter utvecklas mot bakgrund av fastlagda mål och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret,
- Inom ramen för sin uppsiktsplikt övervaka att verksamheter som bedrivs av privata utförare kontrolleras och följs i enlighet med lag, avtal och av fullmäktige fastställda program och direktiv,
- Två gånger per år lämna en redovisning till fullmäktige över de motioner som kommit in till fullmäktige och som inte slutligt handlagts av fullmäktige. Redovisningen ska göras på fullmäktiges ordinarie sammanträde vår och höst.

Särskilda uppgifter

Processbehörighet

11 § Kommunstyrelsen får själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, om inte någon annan ska göra det på grund av lag eller annan författning eller beslut av fullmäktige. Detta gäller också mål där någon har begärt laglighetsprövning av fullmäktiges beslut, om inte fullmäktige beslutar att själv föra talan i målet.

Krisledning och höjd beredskap

12 § Kommunstyrelsen svarar för uppgifter enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstingens åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap med undantag av de uppgifter som enligt nämnda lag ankommer på krisledningsnämnden. (extraordinära händelser i fredstid)

Kommunstyrelsen får på begäran lämna hjälp till andra kommuner och landsting som drabbats av extraordinär händelse i fredstid. Om hjälp har lämnats har kommunen rätt till skälig ersättning av den andra kommunen eller landstinget enligt lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

I Lagen (1994:1720) om civilt försvar finns bestämmelser om kommunens uppgifter inom det civila försvaret. Kommunstyrelsen ansvarar för de uppgifter som enligt nämnda lag ankommer på kommunen.

Kommunstyrelsen utfärdar föreskrift om eldningsförbud enligt förordning om skydd mot olyckor.

Kultur och fritidsverksamhet

13 § Kommunstyrelsen är tillika ansvarig för kultur- och fritidsverksamhet i kommunen och ansvarar för:

- Fritidsgårdsverksamhet,
- Föreningsstöd och -bidrag,
- Simskoleverksamhet,
- Turism,
- Kulturverksamhet/barn-och ungdomskultur
- Kulturskola
- Musikskola
- Biblioteksverksamhet,
- Konst- och konstnärlig utsmyckning,

- Prövar frågor om tillstånd enligt 16 § lotterilagen i fråga om lotterier som ska anordnas av en sammanslutning som är verksam huvudsakligen inom kommunen samt svarar för registrering av lokala lotterier enligt 17 § samma lag,

Arbetslöshetsnämnd

14 § Kommunstyrelsen är arbetslöshetsnämnd

Arkivmyndighet

15 § Kommunstyrelsen är arkivmyndighet. Närmare föreskrifter om arkivvården finns i arkivreglemente.

Personuppgifter

16 § Kommunstyrelsen är registeransvarig för behandlingar av personuppgifter inom styrelsens verksamhet.

Anslagstavla och webbplatser

17 § Kommunstyrelsen ansvarar för kommunens anslagstavla

Kommunstyrelsen samordnar innehållet i och ansvarar för kommunens externa och interna webbplats.

Författningssamling

18 § Kommunstyrelsen ansvarar för att uppdatera den kommunala författningssamlingen och se till att denna hålls tillgänglig i lagstadgad form.

Uppdrag och verksamhet

19 § Kommunstyrelsen ska inom sina respektive verksamhetsområden följa vad som anges i lag eller annan författning. Styrelsen ska följa det fullmäktige – i reglemente, i samband med budget eller i annat särskilt beslut – har bestämt att styrelsen ska fullgöra, samt verka för att fastställda mål uppnås och i övrigt följa givna uppdrag och angivna riktlinjer.

Organisation inom verksamhetsområdet

20 § Kommunstyrelsen ansvarar för att dess organisation är tydlig och ändamålsenlig med hänsyn till av fullmäktige fastställda mål och styrning samt lagar och andra författningar för verksamheten.

Arbetsmiljöansvar

21 § Kommunstyrelsen ska tillse att beslut som fattas ska vara förenliga med de krav på god arbetsmiljö som framgår av arbetsmiljölagen och andra centrala och lokala föreskrifter.

Uppföljning, återredovisning och rapportering till fullmäktige

22 § Kommunstyrelsen ska kontinuerligt följa upp sin verksamhet.

Kommunstyrelsen ska en gång per år, utöver bokslutet, redovisa till fullmäktige hur de fullgjort de uppdrag som fullmäktige har lämnat till dem i Mål- och resursplanen.

Redovisningen ska ske enligt riktlinjer som fastställs av fullmäktige. Redovisningen lämnas till styrelsen som samordnar de olika nämndernas redovisningar.

Information och samråd

23 § Kommunstyrelsen ska i möjligaste mån från nämnd erhålla den information och de underlag i sin verksamhet. Rätten till information och underlag omfattar inte uppgift för vilken sekretess råder.

Nämnderna ska samråda när deras verksamhet och ärenden berör kommunstyrelsens eller annan nämnds verksamhet.

Samråd bör även ske med föreningar och organisationer när dessa är särskilt berörda. Styrelsen beslutar om formerna för samrådet.

Kommunstyrelsen kan tillsätta särskilda råd för sådant samråd.

KOMMUNSTYRELSENS ARBETSFORMER

Tidpunkt för sammanträden

24 § Kommunstyrelsen sammanträdet på dag och tid som styrelsen eller ordföranden bestämmer enligt 6 kap 23 § KL.

Om det föreligger särskilda skäl få ordföranden ställa in ett sammanträde eller ändra dagen eller tiden för sammanträdet. Om möjligt ska samråd ske med vice ordförandena.

Om ordföranden beslutar att ett sammanträde ska ställas in eller att dagen eller tiden för ett sammanträde ska ändras, ska ordföranden se till att varje ledamot och ersättare snarast underrättas om beslutet.

Kallelse

25 § Ordföranden ansvarar för att kallelsen utfärdas till sammanträdena.

Kallelsen får vara digitalt och ska innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet.

Kallelsen ska på ett lämpligt sätt tillställas varje ledamot och ersättare samt annan förtroendevald som får närvara vid sammanträdet senast *sex* dagar före sammanträdesdagen.

I undantagsfall får kallelse ske på annat sätt.

Kallelsen bör åtföljas av föredragningslista. Ordföranden bestämmer i vilken utsträckning handlingar som tillhör ett ärende på föredragningslistan ska bifogas kallelsen.

Offentliga sammanträden

26 § Kommunstyrelsen beslutar om sammanträdena ska vara offentliga. Kommunstyrelsen kan besluta att del av sammanträden kan vara stängt.

Närvarorätt

27 § Kommunfullmäktiges ordförande får närvara vid styrelsens sammanträden. Närvarorätten gäller inte ärenden som rör myndighetsutövning mot någon enskild.

Kommunstyrelsen får härutöver bestämma att annan ska ha rätt att närvara vid styrelsens sammanträden.

Sammansättning

28 § Kommunstyrelsen består av elva ledamöter och sju ersättare.

Ordföranden

29 § Kommunstyrelsens ordförande ska också vara kommunalråd.

Uppdraget att vara kommunstyrelsens ordförande skall vara kommunalrådets huvuduppdrag.

Kommunstyrelsens andre vice ordförande är tillika oppositionsråd.

Det åligger kommunstyrelsens ordförande/kommunalrådet att:

- Leda styrelsens arbete och sammanträden,
- Tillsammans med vice ordförandena inför sammanträdena se till att ärendena som ska behandlas i styrelsen vid behov är beredda,
- Se till att färdigberedda ärenden snarast behandlas av styrelsen,
- Bevaka att styrelsens beslut verkställs.

Härutöver åligger det kommunstyrelsens ordförande att under styrelsen:

- Ha uppsikt över kommunens hela nämndförvaltning,
- Med uppmärksamhet följa frågor av betydelse för kommunens utveckling och ekonomiska intressen samt effektiviteten i verksamheten och ta initiativ i dessa frågor,
- Främja samverkan mellan kommunstyrelsen och kommunens övriga nämnder,
- Representera kommunstyrelsen vid uppvaktningar hos myndigheter, konferenser och sammanträden om inte kommunstyrelsen bestämt annat i ett särskilt fall.

Kommunstyrelsens ordförande/kommunalrådet får närvara vid sammanträde med kommunens nämnder.

Ordföranden/kommunalrådet får därvid delta i överläggningarna men inte i besluten.

Närvarorätten gäller inte ärenden som rör myndighetsutövning mot någon enskild.

Det åligger oppositionsrådet att:

- Leda, samordna och företräda de partier som sitter i opposition,
- Med uppmärksamhet följa frågor av betydelse för kommunens utveckling och ekonomiska intressen samt effektiviteten i verksamheten och för oppositionens räkning ta initiativ i dessa frågor,
- Representera kommunens opposition vid sammanträffanden med myndigheter, konferenser, sammanträden och andra tillfällen om inte kommunstyrelsen bestämt annat.

Presidium

30 § Kommunstyrelsens presidium ska bestå av ordföranden, förste vice ordföranden och andre vice ordföranden.

Vice ordförandena ska biträda ordföranden i uppgiften att planera och leda sammanträdet i den mån ordföranden anser att det behövs.

Ersättare för ordföranden och vice ordföranden

31 § Om varken ordföranden eller annan i presidiet kan delta i ett helt sammanträde eller i en del av sammanträde, får styrelsen utse en annan ledamot som ersättare för dessa. Tills valet förrättats, fullgörs ordförandens uppgifter av den som varit ledamot i styrelsen längst tid. Om flera ledamöter har lika lång tjänstgöringstid fullgörs ordförandens uppgifter av den äldste av dem.

Motsvarande gäller om ordföranden eller annan i presidiet inte kan fullgöra sitt uppdrag för en längre tid. Ersättaren fullgör ordförandens/övriga presidiets samtliga uppgifter.

Förhinder

32 § En ledamot som är förhindrad att delta i ett sammanträde eller i del av ett sammanträde, ska snarast anmäla detta till sin gruppledare

Ersättarnas tjänstgöring

33 § Om en ledamot är förhindrad att inställa sig till ett sammanträde eller att vidare delta i ett sammanträde ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe. Ledamoten ska kalla in den ersättare som står i tur att tjänstgöra och som inte redan kallats in.

En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare har trätt in i ledamotens ställe.

Om inte ersättarna väljs proportionellt, ska ersättarna tjänstgöra enligt den av fullmäktige bestämda ordningen.

En ersättare som har börjat tjänstgöra har dock alltid företräde oberoende av turordningen. Om styrkebalansen mellan partierna därigenom påverkas får en ersättare som inställer sig under pågående sammanträde träda in i stället för en ersättare som kommer längre ner i ordningen.

Växeltjänstgöring

34 § En ledamot eller ersättare som har avbrutit sin tjänstgöring på grund av jäv i ett ärende får åter tjänstgöra, efter att ärendet har handlagts.

En ledamot som avbrutit tjänstgöringen en gång under ett sammanträde på grund av annat hinder än jäv, får åter tjänstgöra om ersättarens inträde har påverkat styrkebalansen mellan partierna.

Yttranderätt

35 § Ej tjänstgörande ersättare har rätt att delta i kommunstyrelsens överläggningar

Justering av protokoll

36 § Protokollet justeras av ordföranden och en ledamot.

Styrelsen kan besluta att en paragraf i protokollet ska justeras omedelbart. Sådan paragraf bör redovisas skriftligt innan styrelsen justerar den.

Tillkännagivandet av justeringen av protokollet ska ske på kommunens anslagstavla enligt 8 kap 12 § KL.

Reservation och särskild mening/anteckning till protokollet

37 § Om en ledamot har reserverat sig mot beslutet och ledamoten vill motivera reservationen, ska ledamoten göra det skriftligt. Motiveringen ska lämnas till sekreteraren före den tidpunkt som har fastställt för justeringen av protokollet.
Om kommunstyrelsen beslutar att omedelbart justera den paragraf i protokollet som reservationen avser, ska motiveringen dock lämnas så snart det kan ske och senast under den sammanträdesdag beslutet fattades.

Ledamot äger rätt att bifoga särskild mening/anteckning till protokollet. Sådan mening/anteckning ska vara skriftlig, undertecknad och försedd med

uppgift om vilket ärende som avses. Den ska anmälas på sammanträdet och överlämnas till sekreteraren dagen innan den tidpunkt som har fastställts för justeringen av protokollet.

Expediering och publicering

38 § Utdrag ur protokollet ska tillställas dem som berörs av besluten i protokollet.

Protokollet ska publiceras på kommunens webbplats snarast efter justering.

Kungörelser och tillkännagivande av föreskrifter m m

39 § Kommunstyrelsen och nämndens ansvarar för att beslut och föreskrifter inom det egna ansvarsområdet kungörs enligt gällande bestämmelser.

Nämnderna ska underrätta kommunstyrelsen så snart en uppdatering av den kommunala författningssamlingen bedöms nödvändig.

Delgivning

40 § Delgivning med kommunstyrelsen kan ske med ordföranden, kommunchefen eller kommunstyrelsens sekreterare.

Undertecknande av handlingar

41 § Avtal, skrivelser och andra handlingar som beslutats av kommunstyrelsen ska undertecknas av ordföranden eller vid förfall av denne av förste vice ordföranden och kontrasigneras av anställd som kommunstyrelsen bestämmer.

I övrigt bestämmer kommunstyrelsen vem som ska underteckna handlingar.

Kommunstyrelsens administrativa organ m m

42 § Direkt under kommunstyrelsen lyder kommunchefen.

Under kommunchefen lyder Färgelanda kommuns förvaltning organiserad på det sätt kommunstyrelsen fastställt. Förvaltningen ska arbeta utifrån en helhetssyn avseende hela den kommunala verksamheten.

Utskott

43 § Kommunstyrelsen ska ha

ett arbetsutskott tillika ekonomiutskott bestående av tre ledamöter och tre ersättare
ett personalutskott bestående av tre ledamöter utan ersättare

Utskott/råds arbetsformer

44 § Ledamöter och ersättare i utskott väljs av kommunstyrelsen bland dess ledamöter och ersättare och för samma tid de invalts i styrelsen. Kommunstyrelsen väljer för samma tid bland utskottets ledamöter en ordförande och en vice ordförande.
Om ordföranden i utskottet är hindrad att fullgöra sitt uppdrag för en längre tid får kommunstyrelsen utse en annan ledamot i utskottet att som ersättare för ordföranden fullgöra dennes uppgifter

Ersättare
45 § Ej tjänstgörande ersättare i arbetsutskottet har närvarorätt och ska tjänstgöra vid utskottets sammanträden om ledamot är förhindrad att tjänstgöra. Ersättare ska inkallas till tjänstgöring i den av kommunstyrelsen vid valet bestämda ordningen.

Närvarande ersättare har rätt att delta i utskottets överläggningar.

Avgår en ledamot eller ersättare i utskottet, som inte utsetts vid proportionellt val, ska fyllnadsval snarast förrättas.

Utskottet sammanträder på dag och tid som utskottet bestämmer. Sammanträden kan också hållas när ordföranden anser att det behövs eller när minst hälften av ledamöterna begär det. Utskottet får handlägga ärenden bara när mer än hälften av ledamöterna är närvarande.

Ordföranden bestämmer föredragningslistan till utskottet. Kallelsen får vara digital och ska innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet.

Utskottets skrivelser undertecknas av utskottets ordförande.

Beredning och förslag till beslut
46 § De ärenden som ska avgöras av kommunstyrelsen i dess helhet ska beredas av utskott om beredning behövs. När ärendet har beretts ska utskottet lägga fram förslag till beslut

Beredningsgrupp/nämndsberedning

47 § Kommunstyrelsen får tillsätta nämndberedningar för beredning av ärenden och välja även andra än förtroendevalda att ingå i beredningen. Nämndberedningen har ingen beslutanderätt och beslut kan inte delegeras till beredningen.

Fondstyrelser

48 § Kommunstyrelsen är styrelse för vissa donationsfonder. Uppgiften ingår inte i kommunstyrelsens ordinarie uppgifter utan är en följd av fondstatuter.

Färgelanda kommun

Tjänsteskrivelse
2019-05-17

Diarienr:
KS 2019/123

Kommunledningskontoret
Elisabeth Niklasson
elisabeth.niklasson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Beslut om rätten att utfärda föreskrift om eldningsförbud enligt förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor – komplettering av kommunstyrelsens reglemente

Beslutsförslag till kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige beslutar att kommunstyrelsen ska svara för kommunens uppgift att utfärda föreskrift om eldningsförbud enligt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor. Kommunstyrelsens reglemente tillförs den uppgiften.

Kommunfullmäktiges beslut 2015-05-20, § 75 om föreskrifter för eldningsförbud upphävs.

Beslutsförslag till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen beslutar för sin del och under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att godkänna ovanstående förslag, följande:

Kommunstyrelsen delegerar till kommunchefen att godkänna riktlinjer/vägledning för beslut om eldningsförbud – (materialet ska utarbetas tillsammans med företrädare för NÄRF och övriga medlemskommuner i syfte att riktlinjerna i allt väsentligt ska vara lika i medlemskommunerna.)

Rätten att utfärda föreskrifter om eldningsförbud delegeras till kommunchefen. Kommunchefen medges rätten att vidaredelegera sin beslutanderätt till annan.

Ärendebeskrivning

Beslut om eldningsförbud kan enligt förordningen om skydd mot olyckor utfärdas antingen av en kommun eller av länsstyrelsen.

Färgelanda kommun har överlämnat sitt uppdrag/ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor som bland annat reglerar räddningstjänst, till Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund (NÄRF).

I ett domslut från högsta förvaltningsdomstolen konstateras att det inte är i linje med regeringsformen att överlämna beslut om föreskrifter (till exempel om eldningsförbud) till ett kommunalförbund. Sådana ärenden måste beslutas inom kommunen.

Färgelanda kommun

NÄRF har i skrivelse till kommunen uppmärksammat medlemskommunerna på detta förhållande och föreslagit medlemskommunerna att

- upphäva tidigare beslut om föreskrifter om eldningsförbud som bland annat inneburit att besluten kan fattas av NÄRF

- medlemskommunerna tillsammans med NÄRF utarbetar ny vägledning och nya rutiner för handläggningen av ärenden om eldningsförbud och

- delegera uppgiften att fatta beslut om eldningsförbud på ett sätt som säkerställer snabb handläggning året runt.

Länsstyrelsens rätt att utfärda eldningsförbud påverkas inte av detta förslag till förändring.

Susanne Korduner
Kommunchef

Elisabeth Niklasson
Säkerhetssamordnare

KSAU § 147 Dnr KS 2019-209

Ramborgen för Valbohem AB

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunfullmäktige beslutar att såsom för egen skuld ingå borgen för Valbohem AB:s låneförpliktelser upp till ett totalt högsta belopp om 200 mnkr, samt därpå löpande ränta och kostnader. Det totala högsta lånebeloppet skall beräknas på skuldebrevens respektive ursprungliga belopp.

Ärendebeskrivning

Valbohem AB ägs till 100% av Färgelanda kommun och är ett allmännyttigt bostadsbolag.

Kommunfullmäktige beslutade 2013-03-13 § 39 att såsom för egen skuld ingå borgen för Valbohem ABs låneförpliktelser upp till ett totalt högsta belopp om 180 mnkr, inklusive därpå löpande ränta och kostnader (dnr 2013-39). I dagsläget har borgensramen utnyttjats med 151 mnkr.

En proprieborgen innebär att borgensmannen påtar sig betalningsansvaret för gäldenärens förpliktelse såsom för egen skuld, vilket inkluderar ränta och kostnader.

Valbohem AB har inkommit med ansökan om utökad borgensram. Valbohem AB avser att på Färgelanda Prästgård 1:77 uppföra flerbostadshus med cirka 32 lägenheter. Projektkostnaden uppskattas till cirka 35 miljoner kronor. Valbohem AB har ansökt om höjning av borgensram hos Färgelanda kommun till totalt 200 mnkr.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 27 maj 2019.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

Tjänsteskrivelse
2019-05-27

Diarienr
KS 2019-209

Kommunledningen, Ekonomi
Ekonomichef
Kristina Olsson
0528-567 107
Mobilnummer
kristina.olsson@fargelanda.se

Kommunstyrelsen

Ramborgen för Valbohem AB

Beslutsförslag

Kommunfullmäktige beslutar att såsom för egen skuld ingå borgen för Valbohem ABs låneförpliktelser upp till ett totalt högsta belopp om 200 mnkr, samt därpå löpande ränta och kostnader. Det totala högsta lånebeloppet skall beräknas på skuldebrevens respektive ursprungliga belopp.

Ärendebeskrivning:

Valbohem AB ägs till 100 % av Färgelanda kommun och är ett allmännyttigt bostadsbolag.

Kommunfullmäktige beslutade 2013-03-13 att såsom för egen skuld ingå borgen för Valbohem ABs låneförpliktelser upp till ett totalt högsta belopp om 180 mnkr, inklusive därpå löpande ränta och kostnader. (Dnr 2013-39) I dagsläget har borgensramen utnyttjats med 151 mnkr.

En proprieborgen innebär att borgensmannen påtar sig betalningsansvaret för gäldenärens förpliktelse såsom för egen skuld, vilket inkluderar ränta och kostnader.

Valbohem AB har inkommit med ansökan om utökad borgensram. Valbohem AB avser att på Färgelanda Prästgård 1:77 uppföra flerbostadshus med ca 32 lägenheter. Projektkostnaden uppskattas till ca 35 miljoner kronor. Valbohem AB har ansökt om höjning av borgensram hos Färgelanda kommun till totalt 200 mnkr.

Susanne Korduner
Kommunchef

Kristina Olsson
Ekonomichef

Färgelanda kommun

2019-05-27

Diarienr KS 2019-209

Beslutet skickas till:
Kommunchef
Ekonomichef
Valbohem AB
Diariet

VALBOHEM
Naturnära boende

FÄRGELANDA KOMMUN
Kommunstyrelsen

Färgelanda, 2019-05-22

ANSÖKAN OM UTÖKAD BORGENSRAM FÖR VALBOHEM AB

Valbohem AB avser att på Färgelanda Prästgård 1:77 uppföra flerbostadshus med ca 32 lägenheter.
Projektkostnaden uppskattas till ca 35 miljoner kronor.

Nuvarande borgensåtagande för Färgelanda kommun gentemot Valbohem AB är 180 miljoner kronor. För upptagande av nya krediter ansöker Valbohem AB härmed om utökad borgensram till 200 miljoner kronor.

Färgelanda, dag som ovan

[redacted]

Hans Sprung
VD
Valbohem AB

KSAU § 148 Dnr KS 2019-29

Mål- och resursplan 2020-2022, konsekvenser

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att översända presenterat underlag till budgetberedningen som sina konsekvenser för att nå föreslagna ekonomiska ramar 2020-2022.

Yrkande

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet beslutar föreslå kommunstyrelsen besluta att översända presenterat underlag till budgetberedningen som sina konsekvenser för att nå föreslagna ekonomiska ramar 2020-2022.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och finner att arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta att översända presenterat underlag till budgetberedningen som sina konsekvenser för att nå föreslagna ekonomiska ramar 2020-2022.

Ärendebeskrivning

Arbetsutskottet beslutar 17 april 2019 § 86 att uppdra åt nämnderna att inkomma med plan och konsekvenser av föreslagna ekonomiska ramar 2020 senast 26 juni 2019. I arbetet ingår även att diskutera mål för 2020 utifrån muntlig presentation vid sammanträdet. Kommunstyrelsen har att för sin verksamhet se över konsekvenserna av föreslagna ramar.

Kommunchefen och ansvarig ekonom redovisar underlag som arbetsutskottet diskuterar utifrån.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 149 Dnr KS 2019-5

Åtgärder med anledning av ekonomisk kvartalsrapport 1 2019

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att följande åtgärder införs utifrån ekonomisk kvartalsrapport 1 2019:

- Fortsatt återhållsamhet för återbesättande av vakanta tjänster där kommunchefen beslutar om återbesättande inom förvaltningen totalt.
- Vikariestopp införs för resterande del av 2019.
- Stopp av köp av konsulttjänster resterande del av 2019.

Yrkanden

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta att följande åtgärder införs utifrån ekonomisk kvartalsrapport 1 2019:

- Fortsatt återhållsamhet för återbesättande av vakanta tjänster där kommunchefen beslutar om återbesättande av tjänster inom förvaltningen totalt.
- Vikariestopp införs för resterande del av 2019.
- Stopp av köp av konsulttjänster resterande del av 2019.

Ulla Börjesson (S) yrkar att arbetsutskottet avslår Tobias Bernhardssons (C) yrkande avseende att vikariestopp införs för resterande del av 2019. I övrigt yrkar hon bifall till Tobias Bernhardssons övriga åtgärder i yrkandet.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande avseende återhållsamhet av återbesättande av vakanta tjänster respektive stopp av köp av konsulttjänster och finner att arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta enligt yrkandena.

Ordförande ställer därefter proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och Ulla Börjessons yrkande avseende införande av vikariestopp resterande del av 2019 och finner att arbetsutskottet beslutar föreslå kommunstyrelsen besluta att vikariestopp införs för resterande del av 2019.

Forts

Forts KSAU § 149

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen godkände 24 april 2019 § 66 ekonomisk kvartalsrapport 1 2019. Rapporten redovisade ett prognostiserat negativt resultat för året med 16 540 000 kr.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

2019-04-24

Ungdomsråd

Plats och tid: Biblioteket Färgelanda, 15:30-16:40 Onsdag 24 mars 2019

Beslutande:
Tova Wikström, ordförande
Eric Karlsson, vice ordförande
Mirabella Eliasson, sekreterare
Olle Löfström, vice sekreterare
Simon Björkman, Instagramansvarig

Övriga närvarande:
Lillan Fahlstedt, folkhälsostrateg
Tobias Bernardsson (C) , kommunstyrelsens ordförande
Linda Jansson (M), kommunstyrelsens 1:a vice ordförande
Ulla Börjesson (S), kommunstyrelsens 2:a vice ordförande

Godkändes på Ungdomsrådets möte 2019-05-22

[redacted]

Lillan Fahlstedt

UR § 22
Besök av kommunstyrelsens presidium
Kommunstyrelsens presidium besöker ungdomsrådets möte.

Cykelvägen
Vi gick igenom hur vi ska inviga cykelvägen mellan Färgelanda och Stigen. Vi vill att det ska vara en tipspromenad som man cyklar och svarar på frågorna på vägen. Ungdomsrådet gör frågor. Lördag 8/6. "Kom och fira cykelns dag med tipspromenad och invigning av cykelvägen" Ungdomsrådet betalar. 3 barn och 3 vuxna vinner. Fotbollsplanen vid Stigens skola vill vi ha mål, grill och lek.

Centrumhuset
Alla rum ska bli kontor så plan inställd.

Skateboardrampen och belysning sågverksområdet
Politikerna ska fortsätta kolla på det. Ungdomsrådet kan finansiera del av renovering av skateboardspark med egen budget.

Övergångställe 172:an mot Högalid
Ska byggas 2019.

Arbetsområden hösten 2019
Diskussion skolmat och flytt av elever till Höjden. Följs upp av politiker och ungdomsråd hösten 2019.

UR § 23

Sommarlovsaktiviteter

Lillan Fahlstedt skickar ut enkät till årskurs 7-9 på Valboskolan.
Ungdomsrådet önskar sommarlovsfest såsom förra året, bra med uppdelning på äldre och yngre. Utomhus om det är möjligt.

UR § 24

Regionalt utvecklingsstöd

Lillan Fahlstedt har fått frågan från biblioteket om Ungdomsrådet vill vara med och anordna ett kulturevenemang för barn och unga. Det finns pengar att söka från Kultur i Väst. Ungdomsrådet föreslår Färglopp, Färgfest eller någon komiker.

Arbetsmarknadsgruppen
2019-05-15

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Arbetslöshetsstatistik april 2019

Uddevalla	Andel	antal	Förändring	VG	Riket
Arbetslösa	7,60%	2156	-0,40%	5,90%	6,80%
Utrikesfödda	25,30%	1292	-3,10%	17,40%	18,80%
Ungdomar	6,90%	225	-2,80%	6,50%	7,80%
Utrikesfödda	23,40%	112	-13,50%	21,40%	23,10%
Färgelanda					
Arbetslösa	6,40%	197	-1,20%	5,90%	6,80%
utrikesfödda	27%	86	-7,80%	17,40%	18,80%
Ungdomar	5,80%	19	-2,80%	6,50%	7,80%
Utrikesfödda	29,60%	8	-5,70%	21,40%	23,10%

Arbetslöshetens utveckling i Färgelanda 2004-2019

Arbetslösa med utsatt ställning: personer med förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, arbetslösa i åldern 55-64 år, och utomeuropeiskt födda arbetslösa. Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik

81%
mars 2019:
146 personer
(-46 på ett år)

19%
mars 2019:
35 personer
(-14 på ett år)

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Arbetslöshetens utveckling i Uddevalla 2004-2019

Arbetslösa med utsatt ställning: personer med förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, arbetslösa i åldern 55-64 år, och utomeuropeiskt födda arbetslösa. Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik

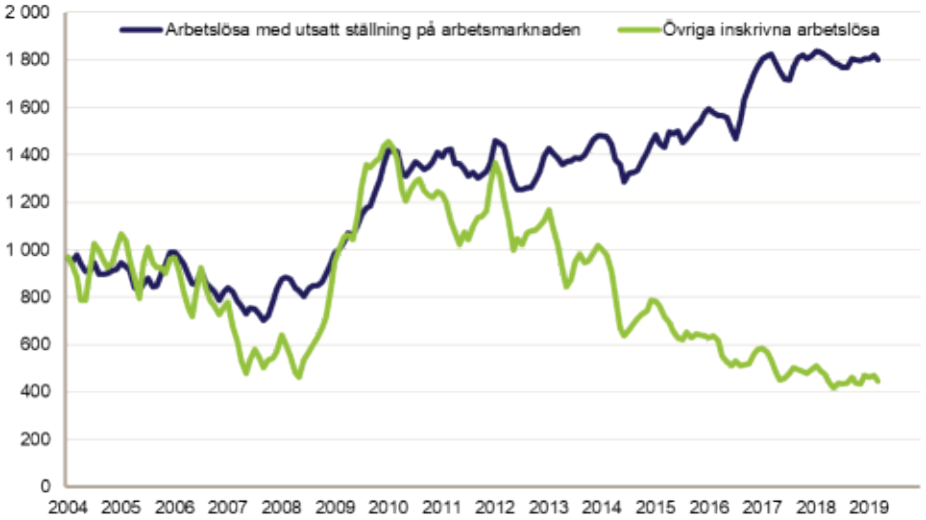

80%
mars 2019:
1800 personer
(-21 på ett år)

20%
mars 2019:
446 personer
(-30 på ett år)

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Relativ arbetslöshet (16-64 år) per kommun, april 2019

(Inskrivna arbetslösa. Andel av registerbaserad arbetskraft). Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik, SCB (RAMS).

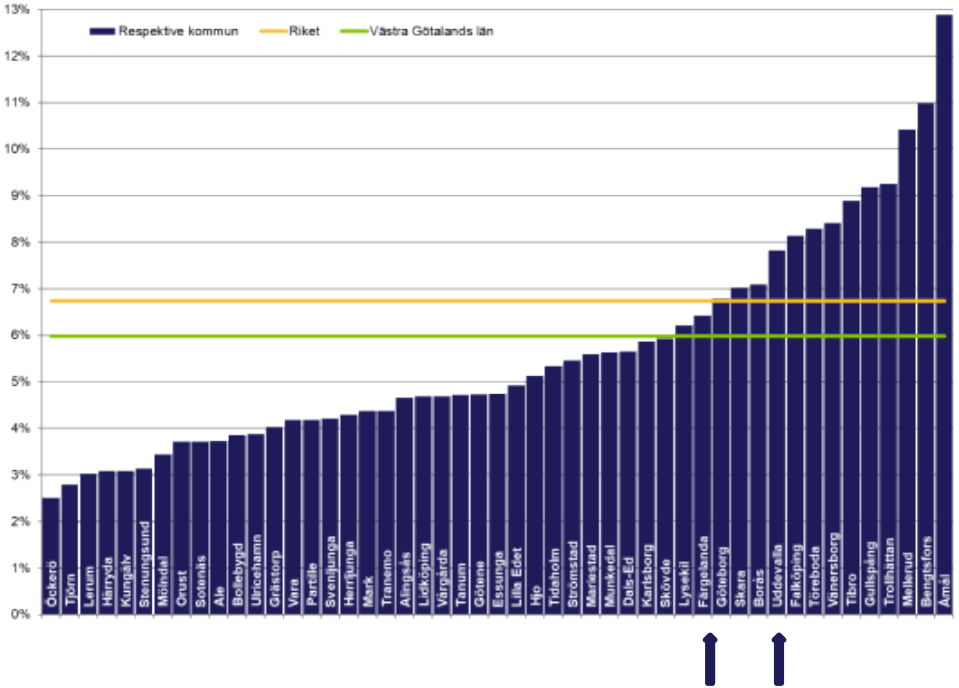

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Förändring i relativ arbetslöshet (16-64 år) per kommun

(april 2019 jämfört med motsvarande månad året före. Inskrivna arbetslösa. Procentenheter.)
Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik, SCB (RAMS).

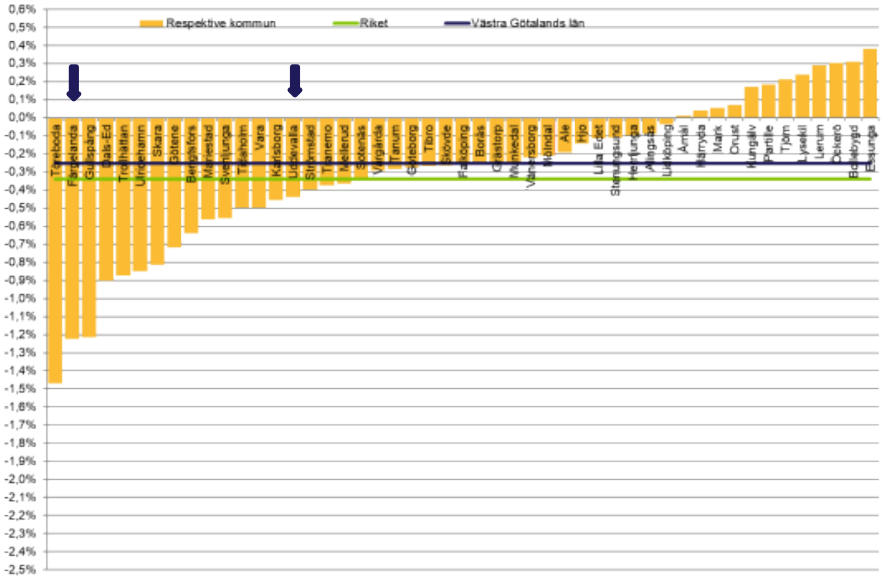

Relativ ungdomsarbetslöshet (18-24 år) per kommun, april 2019

(Inskrivna arbetslösa. Andel av registerbaserade arbetskraft). Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik, SCB (RAMS).

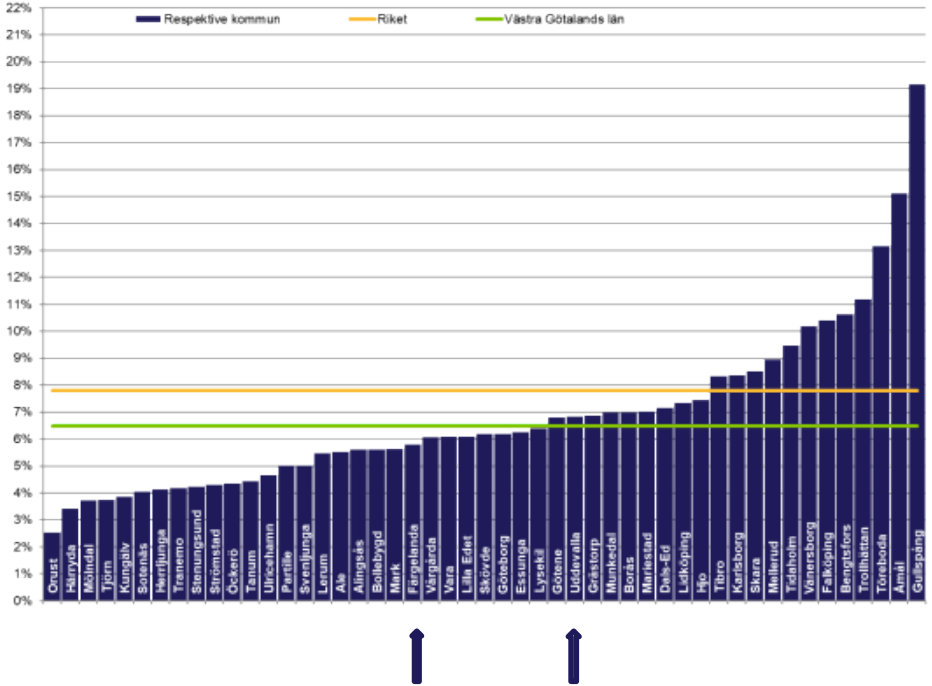

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Förändring i relativ ungdomsarbetslöshet (18-24 år) per kommun

(april 2019 jämfört med motsvarande månad i fjol. Inskrivna arbetslösa. Procentenheter.)
Källa: Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik, SCB (RAMS).

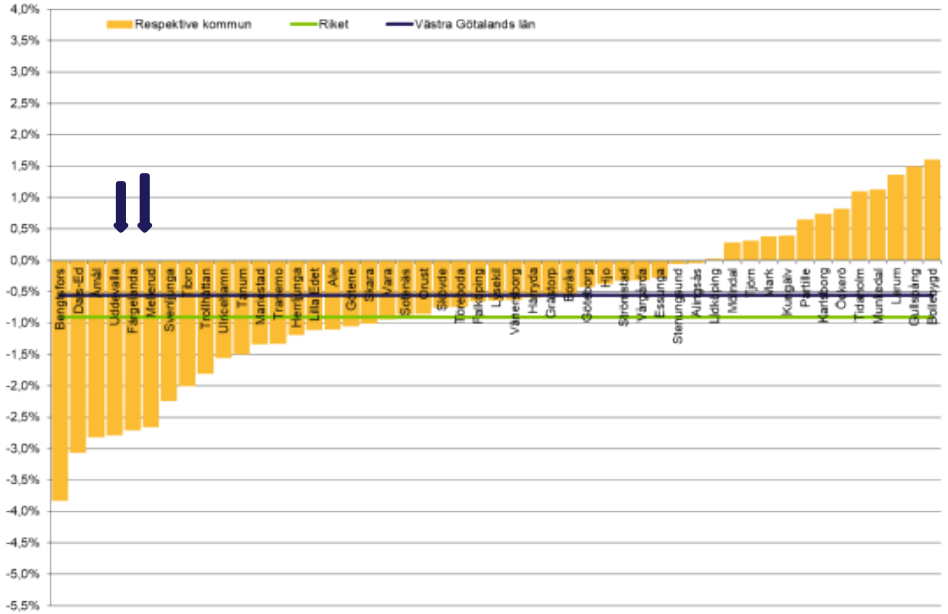

Samordningsförbundet Väst
222000–2030

Sammanträdesprotokoll nr 3 – 2019

Datum: 2019 – 05 – 17
Tid: 14.00 – 16.30
Plats: Stadshuset i Uddevalla, lokal Bäve

§ 34 – 47

Beslutande:	Karin Blomstrand	Munkedals kommun
	Annica Erlandsson (tjänstgörande ersättare)	VG-regionen
	Ulrika Magnusson-Bohm	Arbetsförmedlingen
	Nils-Olof Bengtsson (tjänstgörande ersättare)	Sotenäs kommun
Närvarande ersättare:	Ricard Söderberg	Lysekils kommun
	Kenneth Carlsson	Färgelanda kommun
	Britt-Marie Andrén Karlsson	Orust kommun
Övriga deltagare:	Gudrun Emilsdottir, förbundschef	
	Maria Hassing Karlander, processamordnare	

Tid och plats för justering: 2019 – 05 – 23, Samordningsförbundet Väst, Silentzvägen 6 i Uddevalla

Sekreterare: [redacted]
Gudrun Emilsdottir

Ordförande: [redacted]
Karin Blomstrand

Justerare: [redacted]
Ulrika Magnusson-Bohm

Anslag/Bevis
Protokollet är justerat. Justering har tillkännagivits genom anslag.
Protokollet finns också på www.samverkanvg.se/sofvast

Organisation	Samordningsförbundet Väst 222000 – 2030
Protokollet är anslaget under tiden:	2019-05-24 – 2019-06-14
Förvaringsplats för protokollet:	Hos förbundschef Gudrun Emilsdottir, tele: 0522 – 69 5133 Kopia finns på kansliavdelningen i respektive kommun och på Regionens Hus i Vänersborg, under anslagstiden

Underskrift: .....

§ 34 Mötes öppnande

Ordförande Karin Blomstrand hälsar alla välkomna och förklarar mötet öppnat.

§ 35 Val av justerare

Förslag till beslut:

att välja Ulrika Magnusson-Bohm, jämte ordförande, till justerare av dagens protokoll.

Styrelsen beslutar:

att välja Ulrika Magnusson-Bohm, jämte ordförande, till justerare av dagens protokoll.

§ 36 Fastställande av dagordning

Förslag till dagordning hade skickats till styrelsen inför mötet.

Förslag till beslut:

att fastställa dagordning enligt utskick.

Styrelsen beslutar:

att fastställa dagordningen enligt förslag till beslut.

§ 37 Föregående mötesprotokoll

Inga synpunkter framkom.

Förslag till beslut:

att lägga det till handlingarna.

Styrelsen beslutar:

att lägga föregående mötesprotokoll till handlingarna.

§38 Minnesanteckningar från medlemsdialogen/ägarsamrådet 2019-03-15

Inga synpunkter framkom.

Förslag till beslut:

att lägga minnesanteckningarna från medlemsdialogen till handlingarna.

Styrelsen beslutar:

att lägga minnesanteckningarna från medlemsdialogen till handlingarna.

§ 39 Ekonomisk uppföljning januari – april 2019

Avvikelsen för januari – april är 394 527 kr. Prognosen är att Samordningsförbundet kommer att ha 1 933 611 kr i eget kapital vid årsskiftet om inga beslut fattas om nya eller utökade insatser. Eventuella nya beslut återkommer på mötet under § 41. Avvikelsen beror först och främst på att två uppdrag inte har blivit bemannade och sjukskrivningar hos två av personalen.

Förslag till beslut:

att godkänna redovisningen och återkomma om utökade eller nya insatser under § 41.

Styrelsen beslutar:

att godkänna redovisningen och att besluta i enlighet med förslag till beslut.

§ 40 Aktuell lägesrapport, ***beslut***

Lägesrapport hade skickats till styrelsen inför mötet. Insatserna hade diskuterats tidigare under dagen på möte tillsammans med Beredningsgruppen. Där hade diskuterats: Vad är bra och vad ska vi göra mera av? Vilka insatser ska Sof Väst finansiera 2020?

Förslag till beslut:
att godkänna redovisningen

Styrelsen beslutar:
att anta förslag till beslut och godkänna redovisningen.

§ 41 Verksamhetsutveckling utifrån diskussioner med Beredningsgruppen, ***beslut***
Förslag från Beredningsgruppen är att insatsen MIHA som är gruppverksamhet riktat till utrikesfödda upphör from 31 juli. Efterfrågan är liten och målgruppen har möjlighet att delta i samtliga övriga insatser eller är ofta mera i behov av individuellt stöd. Rehabvägledare istället är det bästa alterrativet till utrikes födda som står långt ifrån arbetsmarknaden.
Rehabvägledarna får ansvara för ny gruppverksamhet för deltagare som behöver fortsatt stöd efter avslut i utredningen eller HOV:en (gruppverksamhet med inriktning mot hälsa och vägledning), samt arbeta i större utsträckning med utrikesfödda och bilda grupper lokalt vid behov. Planering är att 2020 fortsätta med ASF-utvecklare på 50 %. Samt eventuellt någon ny insats för ungdomar?

Nils Olof Bengtsson förslår att Förbundschef och Processamordnare ska undersöka om det går att transportera personer till Uddevalla istället för att vi utlokaliserar.

Förslag till beslut:
att MIHA avslutas from 2019-07-31.

att utöka antal rehabvägledare med ytterligare en tjänst, så det blir totalt 6 heltider.

att rehabvägledarna får ansvara för ny gruppverksamhet för deltagare som behöver fortsatt stöd efter avslutad utredning eller HOV:en, samt att kunna genomföra gruppverksamhet lokalt i kommunerna.

att planera för att 2020 fortsätta med insatsen ASF-utvecklare på 50 %, under förutsättning att kommunerna har nya ASF (arbetsintegrerande sociala företag) på gång.

att se över möjligheter till någon ny insats för ungdomar, eventuellt med stöd av ESF-bidrag.

att undersöka möjligheten till att transportera deltagare till Uddevalla för deltagande i insatser.

Styrelsen beslutar:
att anta samtliga förslag till beslut

§ 42 Uppföljning av Internkontrollplan, ***beslut***
Sammanfattning med uppföljning av internkontrollplan samt risk- och väsentlighetsanalys, hade bifogats med handlingarna till möte och redovisades av Förbundschefen.

Förslag till beslut:
Att godkänna redovisningen av internkontrollplanen.

Styrelsen beslutar:
att godkänna redovisningen av internkontrollplanen.

§43 *Lex Heller, bilaga 8,* ***beslut***
Det handlar om att systematiskt samla in information om de tillfällen där samverkan inte fungerar. Hitta mönster om var och när problemen uppstår och skapa underlag för diskussioner mellan Samordningsförbundets partner. Underlagen arbetats i första hand med i Beredningsgruppen, men lyfts vid behov och ibland för kännedom till styrelsen.

Förslag till beslut:
att Samordningsförbundet Väst kommer att arbeta med Lex Heller.

Styrelsen beslutar:
att anta förslag till beslut och Samordningsförbundet Väst kommer att arbeta med Lex Heller.

§ 44 *Information:*

✓ *Nationella nätverkskonferensen i Stockholm 26 – 27 mars*

11 personer från Samordningsförbundet Väst deltog, från styrelsen, beredningsgruppen och personal som arbetar i insatserna. 740 deltagare från hela landet. Mycket bra konferens med både ins ag av forskning och exempel från insatser.

✓ *Arenadagarna*

De var uppdelat och genomfördes vid två tillfällen. Temat var Unga mot arbete. Utvärderingen visar att dessa dagar är uppskattade och det var uppskattat att även representanter från styrelsen deltog.

✓ *Beslut i Sotenäs kommun om utvärdering av Samordningsförbundet Väst*

Kommunstyrelsens arbetsutskott i Sotenäs kommun har beslutat att uppdra åt kommunchefen att göra en utvärdering av verksamheten inom Samordningsförbundet Väst och då beakta förändringar inom Arbetsförmedlingen.

✓ *Besök till Kommunstyrelserna och HSN*

Förbundschef har tillsammans med övriga förbundschefer i Fyrbodal, varit och informerat HSN Norra. Förbundschef och ordförande har varit och informerat KS i Munkedal och 22 maj blir information för KS i Färgelanda. Vid dessa besök har även varit speciell information om Steg1 och implementeringen av insatsen. Övriga KS kommer presidiet att boka in besök till hösten.

Förslag till beslut:
att notera informationen

Styrelsen beslutar:
att notera informationen

§ 45 *Mötestider 2019*

- 24 september 11.30 – 16.30 Styrelsemöte som inleds med möte med Beredningsgruppen, Dingleskolan, lokal Sporren
- 25 november 9.00 – 12.00 Sof Väst lokal på Silentzvägen 6 i Uddevalla

Förslag till beslut:
att notera informationen

Styrelsen beslutar:
att notera informationen

§ 46 *Nya frågor*
Inga nya frågor var anmälda

§ 47 *Mötets avslutande*
Ordförande tackade alla för ett bra möte.

Västvatten

Datum
2019-05-17

Handläggare:
Carina Sjöstrand
Tfn: 0522-63 88 04

Protokoll nr 3 för styrelsemöte 2019-05-17– Västvatten AB

Tid: Fredag 17 maj 2019, kl 09,00
Plats: Kaserngården 3B, Uddevalla. Konferensrum Älven

Närvarande ordinarie:
Jens Borgland (M) ordförande
Thord Görling (M)
Anna-Lena Heydar (S)
Christer Börjesson (SD)
Per-Arne Brink (S)
Ann-Marie Jacobsson (C)
Peter Höög, (S)
Hilbert Eliasson (S)

Närvarande suppleanter:
Mattias Johansson (C)
Bengt Svedberg (M)
Stig-Arne Helmersson (C)

Närvarande fackliga representanter/suppleant:
Mattias Bergström

Närvarande tjänstemän:
Susanne Thorén § 12 och § 13
Peter Johansson

§ 1 Mötet öppnas av Jens Borgland

§ 2 Upprop förrättas

§ 3 Dagordningen godkänns

§ 4 Protokollet justeras av Thord Görling

§ 5 Föregående protokoll, nr 2, 2019-03-18, godkänns

Handläggare:
Carina Sjöstrand
Tfn: 0522-63 88 04

§ 6 Beslut – Val av ordförande och vice ordförande, Västvatten AB

Beslutsunderlag
Årsstämmoprotokoll, per capsulam, 2019-03-29

Styrelsen beslutar

att fastställa årsstämmans val av ordförande, Västvatten AB, Jens Borgland,

att utse Thord Görling till vice ordförande, Västvatten AB.

§ 7 Beslut – Arbetsordning för styrelsen Västvatten AB

Beslutsunderlag
Arbetsordning, Dnr 2017/257

Styrelsen beslutar

att anta arbetsordning för styrelsen Västvatten AB.

§ 8 Beslut – VD-instruktion, Västvatten AB

Beslutsunderlag
VD-instruktion, Dnr 2018/089

Styrelsen beslutar

att anta VD-instruktion, Västvatten AB.

§ 9 Beslut – Delegationsordning – Västvatten AB

Beslutsunderlag
Delegationsordning, Dnr 2017/160

Styrelsen beslutar

att fastställa delegationsordning för Västvatten AB.

Handläggare:
Carina Sjöstrand
Tfn: 0522-63 88 04

§ 10 Beslut – Firmatecknare, Västvatten AB

Styrelsen beslutar

att firman tecknas av styrelsen (ordinarie styrelseledamöter), firman tecknas av styrelseordförande i förening med en ordinarie styrelseledamot, firman tecknas av ordförande eller vice ordförande i förening med VD. Dessutom har verkställande direktören rätt att teckna firman beträffande löpande förvaltningsåtgärder.

§ 11 Beslut – Val av sekreterare, Västvatten AB

Styrelsen beslutar

att VD har i uppdrag att tillse att protokoll förs.

§ 12 Beslut – Delårsrapport 1, 2019 – Västvatten AB

Beslutsunderlag
Delårsrapport 1, 2019, Dnr 2018/256

Styrelsen beslutar

att fastställa delårsrapport 1, 2019 för Västvatten AB.

§ 13 Information
- Budget 2020 samt plan 2021-2022

§ 14 Delegationsbeslut

§ 15 Information från VD
- Gemensamma styrelsemöten
- GIS
- Avtalsförslag för rådgivning

§ 16 Strategiska frågor
- Orust

§ 17 Kurser

§ 18 Övriga frågor

Handläggare:
Carina Sjöstrand
Tfn: 0522-63 88 04

§ 19 Kommande sammanträden 2019 - Gemensamma

18:e september kl 09,00 Lokal: Hotel Carlia, Uddevalla
24:e oktober kl 09,00 Lokal: Smögens Havsbad, Smögen

§ 20 Mötet avslutas

[redacted]
Jens Borgland (ordförande)

[redacted]
Thord Görling (justerare)

[redacted]
Peter Johansson, VD (sekreterare/justerare)

Färgelanda Vatten AB

Datum
2019-06-03

Handläggare:
Carina Sjöstrand
Tfn: 0522-63 88 04

Protokoll nr 3 för styrelsemöte 2019-06-03 – Färgelanda Vatten AB

Tid: Måndag 3 juni 2019, kl 13:00
Plats: Färgelanda. Centrumhusets konferenssal

Närvarande ledamöter:
Ann-Marie Jacobsson (C), ordförande
Håkan Melin (C) deltog fram tom §13
Bengt Svedberg (M)
Bernt Johansson (L)
Urban Henriksson (S)
Karl-Erik Segersax (SD)
Sven Selstam (C)
Owe Quick (SD) f.r.o.m punkt 14

Närvarande lekmannarevisor/suppleant:
Eivor Johansson (C)
Thomas Glue (C)

Närvarande tjänstemän:
Peter Johansson
Susanne Thorén

§ 1 Mötet öppnas av Ann-Marie Jacobsson

§ 2 Upprop förrättas

§ 3 Dagordningen godkändes

§ 4 Protokollet justeras av Bengt Svedberg

§ 5 Föregående protokoll godkänns

Handläggare:
Carina Sjöstrand
Tfn: 0522-63 88 04

§ 6 Beslut – Val av ordförande och vice ordförande

Beslutsunderlag
Årsstämmoprotokoll 2019-03-22

Styrelsen beslutar

att fastställa årsstämmans val av ordförande, Färgelanda Vatten AB, Ann-Marie Jacobsson,

att utse Peter Höög till vice ordförande, Färgelanda Vatten AB.

§ 7 Beslut – Arbetsordning för styrelsen, Färgelanda Vatten AB

Beslutsunderlag
Arbetsordning, Dnr 2017/257

Styrelsen beslutar

att anta arbetsordning för styrelsen Färgelanda Vatten AB.

§ 8 Beslut – VD-instruktion, Färgelanda Vatten AB

Beslutsunderlag
VD-instruktion, Dnr 2018/089

Styrelsen beslutar

att anta VD-instruktion, Färgelanda Vatten AB.

§ 9 Beslut – Delegationsordning – Färgelanda Vatten AB

Beslutsunderlag
Delegationsordning, Dnr 2017/156

Styrelsen beslutar

att fastställa delegationsordning för Färgelanda Vatten AB.

Handläggare:
Carina Sjöstrand
Tfn: 0522-63 88 04

§ 10 Beslut – Firmatecknare, Färgelanda Vatten AB

Styrelsen beslutar

att firman tecknas av styrelsen (ordinarie styrelseledamöter), firman tecknas av styrelseordförande i förening med en ordinarie styrelseledamot, firman tecknas av ordförande eller vice ordförande i förening med VD. Dessutom har verkställande direktören rätt att teckna firman beträffande löpande förvaltningsåtgärder.

§ 11 Beslut – Val av sekreterare, Färgelanda Vatten AB

Styrelsen beslutar

att VD har i uppdrag att tillse att protokoll förs.

§ 12 Beslut – Delårsrapport 1, 2019 – Färgelanda Vatten AB

Beslutsunderlag
Delårsrapport 1, 2019, Dnr 2019/090

Styrelsen beslutar

att fastställa delårsrapport 1, 2019 för Färgelanda Vatten AB.

§ 13 Beslut – Avvakta med att överklaga Skatteverkets beslut (inkomstdeklaration 2017)

Styrelsen beslutar

att invänta domslut för Munkedal Vatten AB och Uddevalla Vatten AB gällande inkomstdeklaration 2016 innan eventuell överklagan till Skatteverket sker.

§ 14 Information
- Budget 2020 samt plan 2021-2022
-Diskussion om utredning om Ellenö ARV utvecklingsalternativ.

§ 15 Information om kommande jobb

§ 16 Delegationsbeslut

§ 17 Information från VD
- Gemensamma styrelsemöten
-GIS system

§ 18 Information – Västvatten

§ 19 Strategiska frågor.
-Orust

Handläggare:
Carina Sjöstrand
Tfn: 0522-63 88 04

§ 20 Kurser
- Styrelseutbildning 4/6, Gullmarsstrand

§ 21 Övriga frågor

§ 22 Kommande sammanträden 2019 - Gemensamma

18:e september kl 09,00 Lokal: Hotel Carlia, Uddevalla
24:e oktober kl 09,00 Lokal: Smögens Havsbad, Smögen

§ 23 Mötet avslutas

[redacted]
Ann-Marie Jacobsson (ordf)

[redacted]
Bengt Svedberg (justerare)

[redacted]
Peter Johansson, VD (sekreterare/justerare)

Delegeringsbeslut

Utskriftsdatum: 2019-06-04 **Utskriven av:** Barbro Isaksson

Diarieenhet:	Kommunstyrelsen
Beslutsfattare:	Alla
Kategori:	Alla
Beslutsinstans:	Kommunstyrelsen
Sammanträdesdatum:	2019-06-12
Sekretess:	Visas ej

Id	Beskrivning	Paragraf
Datum	**Avsändare/Mottagare**	**Beslutsfattare**
Ärendenummer	**Ärendemening**	**Kategori**
		Ansvarig
2019.735	Beslut att godkänna markupplåtelse för Vattenfalls ledning Stigen 1:70	Tobias Bernhardsson §
2019-05-21	Enicon AB	Tobias Bernhardsson
KS 2019/49	Markupplåtelseavtal inför ombyggnad av elnät, samt värderingsprotokoll för Stigen 1:70	
		Maria Wagerland
2019.738	Beslut om registrering i föreningsregistret avseende Högsäters Byalag	Lehnida Huric §
2019-05-17	Högsäters Byalag	Lehnida Huric
KS 2019/194	Ansökan om registrering i föreningsregister	
		Lehnida Huric
2019.740	Beslut om registrering i föreningsregistret avseende Färgelanda Kulturmötesförening	Lehnida Huric §
2019-05-17	Färgelanda Kulturmötesförening	Lehnida Huric
KS 2019/195	Ansökan om registrering i föreningsregistret	
		Lehnida Huric
2019.742	Beslut om registrering i föreningsregistret avseende Valbo Sportunion	Lehnida Huric §
2019-05-17	Valbo Sportunion	Lehnida Huric
KS 2019/196	Ansökan om registrering i föreningsregistret	
		Lehnida Huric
2019.743	Hyreskontrakt avseende Färgelanda Prästgård 1:440, Allhemsvägen 1C från 20190701	Maria Wagerland §
2019-05-20	Valbohem AB	Maria Wagerland
KS 2019/197	Hyreskontrakt avseende Färgelanda Prästgård 1:440, Allhemsvägen 1C f	
		Maria Wagerland
2019.784	Fullmakt för detlagande i gemensam upphandling av E arkiv	Susanne Korduner §
2019-05-27	Vänersborgs kommun	Susanne Korduner
KS 2019/208	Gemensamt E arkiv	
		Henrik Röste

Id	Beskrivning	Paragraf
Datum	Avsändare/Mottagare	Beslutsfattare
Ärendenummer	Ärendemening	Kategori
		Ansvarig
2019.790	Utser kommunchefen som Färgelanda kommuns ombud vid extra ägarråd och bolagsstämma Inera AB 20190614	Tobias Bernhardsson §
2019-05-27		Tobias Bernhardsson
KS 2019/2	Beslut om delegering av beslutanderätt (kompletterande beslut under året)	
		Susanne Korduner
2019.850	Hyresavtal avseende sju cyklar med tillbehör 20190301--20220228 (500071593)	Susanne Korduner §
2019-05-10	LAN Assistans /SG Finans AS Norge	Susanne Korduner
KS 2019/213	Hyresavtal avseende sju cyklar med tillbehör 20190301--20220228 (500071593)	
		Per Wahlén
2019.856	Tillämpningsanvisningar till Riktlinjer för Intern kontroll rev maj 2019 godkänns	Susanne Korduner §
2019-05-29		Susanne Korduner
KS 2019/173	Riktlinjer avseende Intern kontroll, revidering	
		Kristina Olsson
2019.857	KC beslut Rutin Komponentavskrivning daterad 1 maj 2019 godkänns	Susanne Korduner §
2019-05-29		Susanne Korduner
KS 2019/177	Rutin Komponentavskrivning	
		Kristina Olsson
2019.858	KC beslut Rutin kontakthantering, handkassor och kort i Färgelanda kommun daterad 1 maj 2019 godkänns	Susanne Korduner §
2019-05-29		Susanne Korduner
KS 2019/179	Rutin Kontanthantering, handkassor och kort inom Färgelanda kommun	
		Kristina Olsson
2019.859	KC beslut Rutin för närvaro av personalföreträdare i KS och nämnder godkänns	Susanne Korduner §
2019-05-29		Susanne Korduner
KS 2019/162	Personalföreträdare i kommunstyrelsen och nämnder	
		Per Wahlén

Benämning	Bef fr o m	Bef t o m	Anställningsform	Delegat
Habiliteringsass	2019-05-01	2020-04-30	AVA (2)	Inger Persson Johansson
Elevassistent	2019-05-02		Tillsvidare (1)	Pär Allvin
Undersköterska	2019-05-20	2019-11-30	AVA (2)	Ulla Morsing
Lärare årsk 1-7	2019-05-07		Tillsvidare (1)	Pär Allvin
Sjukgymnast	2019-05-02		Tillsvidare (1)	Ulla Morsing

Meddelanden

Dnr KS 2019-12

Utskriftsdatum: 2019-06-04 **Utskriven av:** Barbro Isaksson

Diarieenhet: Kommunstyrelsen
Riktning: Alla
Datum: 2019-05-14 - 2019-06-04
Notering: Meddelande KS 20190612

Id	I/U/K	Beskrivning	Ansvarig
Datum		**Avsändare/Mottagare**	**Avdelning**
Ärendenummer		**Ärendemening**	
2019.744	U	Köpeavtal Högsäters Prästgård 1:64 (Tallbacken)	Maria Wagerland
2019-05-21		Fastighets AB Färgelanda Stigen 7:16	Avdelning samhällsutveckling
KS 2019/109		Försäljning av Tallbacken, Högsäter-Prästgård 1:64	
2019.764	U	Ungdomsrådet 20190424 Protokoll	Lillan Fahlstedt
2019-05-14			
2019.765	I	Protokoll Samordningsförbundet i Väst nr 3, 2019-05-17	Barbro Isaksson
2019-05-24		Samordningsförbunder Väst	
2019.778	I	Beslut om utbetalning av stöd enligt förordningen om statligt stöd till solceller, Färgelanda Solberg 1:173 (14-72-§0-60 2701, 9049-2017)	Victor Gustavsson
2019-05-24		Länsstyrelsen Västra Götalands län, Samhällsavdelningen	Avdelning samhällsutveckling
KS 2019/207		Beslut om utbetalning av stöd enligt förordningen om statligt stöd till solceller, Färgelanda Solberg 1:173	
2019.782	I	Västvatten AB styrelseprotokoll 20190517 nr 3	Josefine Blid
2019-05-27		Västvatten AB	
2019.783	U	Undertecknat förlikningsavtal mellan Färgelanda kommun och fastighetsägarna till Torps prästgård 1:18 och Torps prästgård 1:23	Tobias Bernhardsson
2019-05-27			
KS 2019/125		Förlikning mellan Färgelanda kommun och fastighetsägare till fastigheterna Torps Prästgård 1:18 och Torps Prästgård 1:23	

Färgelanda kommun

Mötesanteckningar
2019-05-20

Kommunstyrelsens Personalutskott

Plats och tid: Kommunkontoret, Framsteg den 20 maj 2019, klockan 10.00-11.40

Närvarande:

Tobias Bernhardsson (C), ordförande
Linda Jansson (M)
Ulla Börjesson (S)

Övriga:
Helena Kronberg, tf kommunchef
Per Wahlén, administrativ chef
Eivor Lindahl, HR-strateg, punkt 1-2
Johan Lundh, sektorchef Omsorg, punkt 2
Barbro Isaksson, nämndsekreterare

Utses att justera: Ulla Börjesson

Justeringsplats och tid: Kommunkontoret, den 27 maj 2019 kl 09.00

Underskrifter

Ordföranden: [redacted]
Tobias Bernhardsson

Justerare: [redacted]
Ulla Börjesson

Sekreterare: [redacted]
Barbro Isaksson

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Beslutsorgan: **Kommunstyrelsens personalutskott**
Sammanträdesdatum: 20XX
Anslaget sätts upp: 20XX
Anslaget tas ned: 20xx

Protokollet förvaras på kommunkontoret

Underskrift: _____
Barbro Isaksson

Nästa möte: 26 augusti 2019 kl 10.00-12.00, kommunkontoret, Beredskap

Punkter vid dagens möte att uppmärksamma för fortsatt

- En uppdaterad redovisning skickas med e-post till utskottet så snart det är möjligt. Redovisningen ska kompletteras med:
  - Vilka yrkeskategorier ingår i benämningen "övrig personal"?
  - Önskan om att även förskolornas statistik redovisas per förskola och inte per område.
  - Antal vikarier och timanställda samt sjukskrivningsvolymen.
  - Redovisningen förtydligas genom att beskriva antalet 2018 och årets första tre månader (punkt 1).

- Förvaltningen får i uppdrag att ta fram konsekvenser av ett eventuellt vikariestopp i samtliga verksamheter i kommunen från hösten 2019. Detta ska presenteras för kommunstyrelsens arbetsutskott 5 juni (punkt 2).

- Ny redovisning/uppföljning av bemanningsenhetens arbete lämnas till KSAU/KS efter sommaren (punkt 2).

- Personalutskottet önskar information kring skol-OSA arbetet vid sitt möte i september (punkt 3).

1. Rekrytering/Personalomsättning

KS uppdrag till PU

Personalutskottet har fått kommunstyrelsens uppdrag att följa kostnads-utvecklingen för personal/bemanning utifrån den ekonomiska rapporten per mars (KS 20190424 § 66). Detta sker bland annat genom att utskottet bildar sig en uppfattning om hur personalsituationen och bemanning ser ut i realiteten.

Statistik anställda per yrkeskategori och skola/förskola

Utifrån givet uppdrag av personalutskottet 23 april (punkt 1) redovisas antal årsarbetare per yrkeskategori och skola/förskoleområde. Totalt redovisas 182,5 årsarbetare som utförs av 199 personer (beror på tjänstgöringsgrad) där några tjänster är statsbidragsfinansierade. Det finns vissa oklarheter i redovisningen utifrån det personalutskottet önskar så som:

- Vilka yrkeskategorier ingår i benämningen "övrig personal"?

Forts

Forts punkt 1

- Önskan om att även förskolornas statistik redovisas per förskola och inte per område.
- Antal vikarier; såväl månadsanställda som timanställda samt sjukskrivningsvolymen.
- Redovisningen förtydligas genom att beskriva antalet 2018 och årets första tre månader.

Då personalutskottet inte har något möte förrän efter sommaren ska uppdaterad redovisning skickas med e-post till utskottet så snart det är möjligt.

2. Heltidstjänster inom sektor Omsorg

Utifrån föregående personalutskott och bemanningsenheten (23 april, punkt 2) redovisas dels statistik över antal anställda personer respektive antal årsarbetare 2018 och 2019 inom sektor Omsorg. 2019 är antalet årsarbetare 163,20 jämfört med 158,20 2018. Antalet anställda har ökat med en person 2019 jämfört med 2018. En del av dessa kopplas till heltidsprojektet som bedrivits sedan 2017 inom sektorn och som blev permanent från och med i år. HR-strategen redovisar kostnadsutvecklingen inom sektorn. Kostnaderna har ökat under 2019 års tre första månader jämfört med samma period 2018 (total kostnad 3 036 000 kr jämfört med 2 193 000 kr 2018). 201 400 kr kan kopplas till resurstid (personalbemanningen) där 85 % av tiden utnyttjats (bilaga 1). Kostnaden för projekttiden 2017-2018 finns inte med i redovisningen.

Sektorchef Omsorg redovisar antal anställda respektive årsarbetare 2018 och 2019 för de olika verksamheterna inom sektorn. Antalet årsarbetare har ökat till 163,20 2019 från 158,20 2018. En del i detta är heltidsprojektet.

Det finns ett antal skäl till att personalens resurstid inte kan förläggas på annan enhet, som till exempel delegation att utföra vissa arbetsuppgifter, arbetsuppgifter och fördelning av tid för genomförandet. Det behöver också beaktas – oavsett sektor/avdelning – att uppdrag/arbetsuppgifter ändras utifrån ändrade krav från andra myndigheter m fl.
Inom sektor Omsorg pågår ett arbete kring scheman i framtiden.

Bemanningsenheten genererar nu ett underskott då verksamheten inte är finansierad 2019.

Förvaltningen får i uppdrag att ta fram konsekvenser av ett eventuellt vikariestopp i samtliga verksamheter i kommunen från hösten 2019. Detta ska presenteras för kommunstyrelsens arbetsutskott 5 juni.

Forts

Forts punkt 2

Ny redovisning/uppföljning av bemanningsenhetens arbete lämnas till KSAU/KS efter sommaren.

3. Arbetsmiljö

Information lämnas om utbildning kring HBTQ för medarbetarna. Sektor Utbildning arbetar tillsammans med arbetstagarparterna kring Skola-OSA (organisation och social arbetsmiljö). ***Personalutskottet önskar information kring skol-OSA-arbetet vid sitt möte i september.***

Utbildning för berörda kommer också att ske i systemet KIA där ärenden av arbetsmiljökaraktär ska registreras och handläggas.

4. Personalfrågor av övergripande karaktär

Administrative chefen informerar om att målet är att införa möjligheten för all personal att teckna sjukvårdsförsäkring med bruttolöneavdrag.

Införande av frisk-/hälsokontroller av nyanställda och kontinuerlig kontroll för anställd personal från en viss ålder har åter diskuterats med arbetstagarparterna och förvaltningen ska se över om det kan finansieras inom ram.

5. Personalutskottets möte 10 juni

Personalutskottets möte 10 juni ställs in. Nästa möte genomförs 26 augusti kl 10.00.

6. Övriga frågor

Utöver de två ärenden som nämnts i punkt 4 i dessa mötesanteckningar informerar administrative chefen från Cesam 14 maj där förslag till nytt samverkansavtal och arbetsmiljö diskuterades.

Linda Jansson tar upp en skrivning till förtroendevalda som inte genomsyras av ett gott bemötande. Tf kommunchef tar med sig detta.

Fråga ställs om tidigare lämnat uppdrag avseende laddningsstolpar för elbilar och debitering av avgift från den som nyttjar laddningsstolpe för att ladda egen elbil. Ärendet är under handläggning.

7. Avslutning

Mötet avslutas.

Färgelanda kommun

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL
2010-06-05

Kommunstyrelsen arbetsutskott

Plats och tid: Stigens Herrgård, onsdagen den 5 juni 2019 kl 07.30-15.00

Beslutande:
Tobias Bernhardsson (C) ordf
Kenneth Carlsson (L)
tjänstgörande ersättare
för L Jansson (M)
Ulla Börjesson (S)

Närvarande ej tjänstgörande ersättare
Louise Blom (C) §§ 129-147,
kl 07.30-13.35
Urban Henriksson (S)

Övriga närvarande
Susanne Korduner, kommunchef
Sandra Hallberg, ordförande utbildningsnämnden, § 130 kl 10.00-10.45
Tommy Larsson, vice ordförande utbildningsnämnden, § 130 kl 10.00-10.45
Anna Gunnervik, utbildningschef, § 130
Barbro Isaksson, nämndsekreterare
Övriga deltagare anges i respektive paragraf

Eventuella jäv och ersättares tjänstgöring vid jäv anges i respektive paragraf

Utses att justera: Ulla Börjesson

Justeringsplats och tid: Kommunkontoret, den 5 juni kl 16.00 Paragrafer §§ 129-150

Underskrifter

Ordförande: *Tobias Bernhardsson*_____*Kenneth Carlsson*_____
Tobias Bernhardsson §§ 129-138 och 141-150 Kenneth Carlsson §§ 139-140

Justerare: *Ulla Börjesson*_____*Urban Henriksson*_____
Ulla Börjesson §§ 129-138 och 141-150 Urban Henriksson §§ 139-140

Sekreterare: _____*Barbro Isaksson*_____
Barbro Isaksson

ANSLAG/BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.

Beslutsorgan: **Kommunstyrelsens arbetsutskott**
Sammanträdesdatum: 2019-06-05
Anslaget sätts upp: 2019-06-07
Anslaget tas ned: 2019-07-01

Protokollet förvaras på kommunkontoret

Underskrift: *Barbro Isaksson*_____
Barbro Isaksson

Innehållsförteckning

KSAU § 129 4
Träff med företagare 4
KSAU § 130 5
Möte med Utbildningsnämndens presidium 5
KSAU § 131 Dnr KS 2019-214 6
Nytt verksamhetssystem inom sektor Omsorg, information 6
KSAU § 132 Dnr KS 2019-146 7
Plankalender 2019 med utblick till 2022 7
KSAU § 133 Dnr KS 2019-156 9
Fiber i nordvästra delen i Färgelanda kommun 9
KSAU § 134 Dnr KS 2019-191 11
Ändring av detaljplan avseende Färgelanda Prästgård 1:77 11
KSAU § 135 Dnr KS 2019-192 12
Inrättande av vattenskyddsområden i Färgelanda kommun 12
KSAU § 136 Dnr KS 2019-206 14
Samråd avseende Klimatanpassningsplan för Färgelanda kommun 14
KSAU § 137 Dnr KS 2019-39 16
Försäljning av Gatersbyn 1:120 16
KSAU § 138 Dnr KS 2019-205 17
Renovering av skateboardramp i Färgelanda 17
KSAU § 139 Dnr 2019-186 18
Ställningstagande till ansvarsfrihet för ledamöter och ersättare i direktionen för Dalslands Miljö och Energiförbund och godkännande av förbundets årsredovisning 2018 18
KSAU § 140 Dnr KS 2019-184 20
Ställningstagande till ansvarsfrihet för ledamöter och ersättare i direktionen för Fyrbodals kommunalförbund och godkännande av förbundets årsredovisning 2018 20
KSAU § 141 Dnr KS 2019-152 22
Svar på motion om ”Frukost och mellanmål i skolverksamheten; Önskemål om att införa frukost och mellanmål under skoldagen” 22
KSAU § 142 Dnr KS 2019-199 26
Yttrande över Förslag till föreskrifter om hastighetsbegränsning på väg 172 i Västra Götalands län, delegation att underteckna yttrande 26
KSAU § 143 Dnr KS 2019-211 27
Yttrande över Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023, delegation att underteckna yttrande 27
KSAU § 144 Dnr KS 2019-123 28
Beslut om rätten att utfärda föreskrift om eldningsförbud enligt förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, komplettering av kommunstyrelsens reglemente 28

KSAU § 145 Dnr KS 2019-147 30
Inrättande av kommunal officiant (begravningsförrättare) vid 30
borgerlig begravning 30
KSAU § 146 Dnr KS 2019-189 32
Ägarens åtgärder avseende Gatersbyn 120 Fastighets AB med anledning av att bolaget förbrukat mer än hälften av sitt aktiekapital 32
KSAU § 147 Dnr KS 2019-209 34
Ramborgen för Valbohem AB 34
KSAU § 148 Dnr KS 2019-29 35
Mål- och resursplan 2020-2022, konsekvenser 35
KSAU § 149 Dnr KS 2019-5 36
Åtgärder med anledning av ekonomisk kvartalsrapport 1 2019 36
KSAU § 150 38
Övriga ärenden 38

KSAU § 129
Träff med företagare

Kommunstyrelsens arbetsutskott genomför företagarfrukost samt workshopen ”Idéraketen” med 15-tal stycken företagare under ledning av näringslivs-strategen.

_____

KSAU § 130
Möte med Utbildningsnämndens presidium

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Arbetsutskottet beslutar att lägga informationen till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Arbetsutskottet och utbildningsnämndens presidium diskuterar hur det första halvåret har fungerat som nämnd och de frågor som nämnden upplever som oklara när det gäller ansvarsfördelningen, bland annat gällande uppdrag till förvaltningen och arbetsmiljöansvaret. Vidare diskuteras pågående arbete i den parlamentariskt utsedda gruppen ur kommunstyrelsen avseende framtidens förskole- och skollokaler inklusive omkringliggande byggnader och ytor som bedrivs.

Nytt dialogmöte kommer att genomföras under hösten.

_____

KSAU § 131 Dnr KS 2019-214

Nytt verksamhetssystem inom sektor Omsorg, information

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Arbetsutskottet beslutar att lägga informationen till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutar 7 november 2018 § 188 att uppdra åt kommunchef att tillsätta en projektgrupp för genom förstudie arbeta fram upphandlings-underlag för nytt verksamhetssystem Omsorg. Upphandlingsunderlag klart till 2019-03-01.

Kommunchefen informerar. Eventuellt kan kostnader för investeringar komma att bli aktuellt för beredning i kommunstyrelsen efter sommaren.

_____

Beslutet expedieras till:
Socialchefen
Diariet

KSAU § 132 Dnr KS 2019-146

Plankalender 2019 med utblick till 2022

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att godkänna förslag till plankalender 2019 med utblick 2022 med angivna prioriteringar av planer, program och utredningar. Plankalender revideras och redovisas en gång per år vilket sker i samband med budgetarbetet. I kommande revidering ska syftet med detaljplanerna per ort framgå inklusive möjliggörande av utökad byggrätt av flerbostadshus samt vad som ingår i respektive planuppdrag.

Yrkande

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet beslutar föreslå kommunstyrelsen besluta att godkänna förslag till plankalender 2019 med utblick 2022 med angivna prioriteringar av planer, program och utredningar med följande tillägg:

Plankalender revideras och redovisas en gång per år vilket sker i samband med budgetarbetet. I kommande revidering ska syftet med detaljplanerna per ort framgå inklusive möjliggörande av utökad byggrätt av flerbostadshus samt vad som ingår i respektive planuppdrag.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och finner att arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta att godkänna förslag till plankalender 2019 med utblick 2022 med angivna prioriteringar av planer, program och utredningar. Plankalender revideras och redovisas en gång per år vilket sker i samband med budgetarbetet. I kommande revidering ska syftet med detaljplanerna per ort framgå inklusive möjliggörande av utökad byggrätt av flerbostadshus samt vad som ingår i respektive planuppdrag n.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen beslutar 22 maj 2019 § 114 att lägga informationen till handlingarna. Beslut i ärendet fattas vid sammanträdet i juni.

Kommunstyrelsen beslutar 20 november 2016 § 274 om plankalender för 2017 med utblick mot 2020. Plankalendern var i behov av en uppdatering varför ett förslag på en reviderad plankalender 2019 med utblick 2022 har tagits fram.

Forts

Forts KSAU § 132

Planuppdrag som har tillkommit sedan 2017 är ändring av detaljplan för småindustri inom Dyrtorp 1:3, ändring av detaljplan för Sågverksvägen, ändring av detaljplan för Tallbacken samt planprogram för Timmervägen.

Efter att planprogrammet för Timmervägen varit ute på samråd bedöms arbete med detaljplanen kunna initieras, vilket bedöms ske hösten 2020.
Arbete med fördjupad översiktsplan för Färgelanda centrum bedöms med nuvarande resurser kunna påbörjas under hösten 2020.

Förvaltningen arbetar för närvarande med två tematiska översiktsplaner, Kulturmiljöprogram och Klimatanpassningsplan, vilka bedöms kunna antas under våren 2020.

Ändring av tätortsplanerna i Ellenö, Färgelanda, Högsäter, Stigen och Ödeborg, i syfte att öka byggrätten för villatomter, har fått senareläggas till våren 2021 med anledning av prioritering av befintliga resurser. Inför detta behöver en inbördes ordning mellan dessa planer beslutas då det varken finns personella eller ekonomiska resurser att ändra samtliga planer samtidigt.

Stabiliteten längs Lillån är under nuvarande förhållanden otillfredsställd varför en åtgärdsutredning avseende behov av förbättrat erosionsskydd är nödvändig. En sådan utredning bedöms kunna prioriteras under våren 2022.

Finansiering

Föreslagen planprioritering innebär att medel finns i befintlig budget för de planer och program som avses utföras 2019. För övriga år krävs en statisk budget för plan- och bygg som anpassas efter de planuppdrag som avses utföras. Planeringen av planuppdrag och budget bör därför samordnas. Under 2020 bedöms kostnaderna för planuppdrag vara lägre medan det för 2021 och 2022 bedöms uppstå mer kostnader för planuppdrag.

Beslutsunderlag

Kommunstyrelsens protokoll 22 maj 2019 § 114
Arbetsutskottets protokoll 15 maj 2019 § 112.
Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 1 maj 2019.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 133 Dnr KS 2019-156

Fiber i nordvästra delen i Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att ge förvaltningen i uppdrag att upprätta ny infrastrukturplan 2020-2025. I uppdraget ingår att se över:
- vilka möjligheter det finns att finansiera projektet
- hur ägandeskapet av förbindelser ser ut och hur det ska se ut.

Ärendebeskrivning

De vita fläckar som idag finns kvar för att klara Bredbandsmålet kräver insatser från kommunen för att de ska kunna realiseras. Det saknas ungefär 27 000 meter grävning för att få ihop landsbygdsnäten och därigenom kunna få fiber till de idag som är intresserade via föreningar.

Kostnaderna för de som vill ansluta är höga och därav har projekten avstannat och inte fullbordats. Bidrag går inte längre att söka enligt de metoder som funnits och detta har undersökts och bekräftats av Västra Götalandsregionen.

Att lösa enbart uppkomna projekt avseende Rännelanda känns inte rätt då projekt ovanför mot gränsen till Ed kommer att bli än mer kostsamt. Ett omtag på hela nordvästra delen är att föredra, men oavsett kommer detta bli en kostnad för kommunen om denne bestämmer sig för att finansiera.

Samtliga förbindelser mellan kommunala fastigheter idag är förhyrda förbindelser och är kostnadsdrivande och även tekniskt en flaskhals. Det bör även ses över hur dessa kostnader kan minskas/tas bort till fördel för egen svartfiber med aktiv utrustning. Det finns gott om kanalisation i tätort och även förbindelser runt.

En mer långsiktig plan bör tas fram för att få kontroll över hur nätet i och runt Färgelanda kommun ser ut för att maximera nyttan för kommunens medborgare.

<u>Finansiering</u>

Det finns idag inga fler bidrag att söka för de sträckor som finns kvar i nordvästra kommunen. För att finansiera detta projekt krävs att kommunen tillsätter medel för utbyggnad under tre år, 2020-2022, med omkring 1 msek per år.

Forts

Forts KSAU § 133

Beslutsunderlag

Stabens tjänsteskrivelse daterad 5 juni 2019.

IT-strategen informerar.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 134 Dnr KS 2019-191

Ändring av detaljplan avseende Färgelanda Prästgård 1:77

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att ge Bygg- och trafiknämnden i uppdrag att arbeta fram förslag till ändring av detaljplan för Färgelanda Prästgård 1:77 i syfte att möjliggöra ett mer effektivt utnyttjande av tomten vid byggnation av två flerfamiljshus.

Ärendebeskrivning

Valbohem AB har inkommit med en ansökan om planbesked för att ändra detaljplan 1439-P87 avseende flerfamiljshus på Färgelanda Prästgård 1:77 m.fl. Syftet med ändringen är att möjliggöra ett mer effektivt utnyttjande av tomten vid byggnation av två flerfamiljshus. Föreslagen ändring innebär att korsmarken avseende garage tas bort och istället ersätts med byggrätt för ett flerfamiljshus.

Den föreslagna ändringen är förenligt med kommunens översiktsplan, är inte av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse. Detaljplanen antas inte heller medföra en betydande miljöpåverkan. Planförfarandet kan därmed genomföras med ett standardförfarande enligt Plan- och bygglagen 5 kap 7 §.

Under förutsättning att ett planavtal upprättats mellan parterna beräknas detaljplanen kunna påbörjas under hösten 2019. Detaljplanen bedöms vara laga kraft vunnen 1 – 1,5 år efter det att ett detaljplanearbete startas, under förutsättning att den inte överklagas.

Beslutsunderlag

Avdelning Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 21 maj 2019.
Underlag för planbesked daterad 16 maj 2019 samt situationsplan.
Begäran om planbesked inkommen 2019-03-28.

Plan- och byggchefen informerar.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 135 Dnr KS 2019-192

Inrättande av vattenskyddsområden i Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till mark som omfattas av förslag till vattenskyddsområde att inom viss tid yttra sig över förslaget (24 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Berörda områden är Gatersbyn, Rösäter, Rådanefors och Stigen.

Ärendebeskrivning

Färgelanda Vatten AB ansöker med stöd av 7 kapitlet 21 § miljöbalken om att kommunfullmäktige i Färgelanda kommun ska fastställa vattenskyddsområden för fyra grundvattentäkter med tillhörande skyddsföreskrifter och tekniska beskrivningar. De vattentäkter som berörs är:

- Gatersbyn 2 grundvattentäkt
- Rådanefors grundvattentäkt
- Rösäter grundvattentäkt
- Stigen grundvattentäkt

Innan kommunfullmäktige beslutar om fastställande av vattenskyddsområdena ska kommunen enligt 24 § förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till mark som omfattas av förslag till vattenskyddsområde att inom viss tid yttra sig över förslaget

Förslaget har tidigare varit föremål för samråd under mars 2018. Inkomna synpunkter finns sammanställda i en samrådsredogörelse som finns tillgänglig hos Västvatten AB och hos Plan- och byggkontoret.

Beslutsunderlag

Avdelning Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 21 maj 2019.
Ansökan med bilagor om fastställande av vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter för grundvattentäkter i Färgelanda kommun daterad 14 mars 2018.

Forts

Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Forts KSAU § 135

Plan- och byggchefen informerar.

_____

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 136 Dnr KS 2019-206

Samråd avseende Klimatanpassningsplan för Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att sända ut förslag till Klimatanpassningsplan på samråd enligt Plan- och bygglagen 3 kap 9 §. Förslaget skickas även till partigrupperna i Färgelanda kommun för samråd.

Yrkande

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet beslutar föreslå kommunstyrelsen besluta att sända ut förslag till Klimatanpassningsplan på samråd enligt Plan- och bygglagen 3 kap 9 § med följande tillägg: att förslaget även skickas till partigrupperna i Färgelanda kommun för samråd.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och finner att arbetsutskottet beslutar att föreslå kommunstyrelsen besluta att sända ut förslag till Klimatanpassningsplan på samråd enligt Plan- och bygglagen 3 kap 9 §. Förslaget skickas även till partigrupperna i Färgelanda kommun för samråd.

Ärendebeskrivning

Enligt Plan- och bygglagens 3 kapitel 5 § ska kommunen i översiktsplanen ge sin syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Förslag till klimatanpassningsplan för Färgelanda kommun har upprättats.

Den globala uppvärmningen innebär att klimatet förändras i hela världen. Förändringarna kommer påverka samhället och den samhällsstruktur vi har idag. Det är osäkert med vilken hastighet och vilka de totala konsekvenserna blir. Klimatförändringen kommer främst att innebära förändringar i nederbörd och temperatur. Detta innebär påfrestningar för människor, samhällen och naturen både globalt och lokalt. För att kommunen ska klara av dessa förändringar krävs en analys av konsekvenserna och en plan för hur förändringarna ska hanteras.

Forts

Forts KSAU § 136

Klimatanpassningsplanen har en tydlig avgränsning då den framförallt fokuserar på kommunala verksamheter och samhällsviktiga funktioner. Dessa verksamheter och funktioner har analyserats utifrån förväntade konsekvenser och förslag till åtgärder har tagits fram.

Denna klimatanpassningsplan är ett tematiskt tillägg till kommunens översiktsplan.

Beslutsunderlag

Avdelning Samhällsutvecklings tjänsteskrivelse daterad 21 maj 2019.
Förslag Klimatanpassningsplan Färgelanda kommun.

Plan- och byggchefen informerar.

_____

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 137 Dnr KS 2019-39

Försäljning av Gatersbyn 1:120

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Ärendet utgår från dagens sammanträde och arbetsutskottet kallas till nytt sammanträde.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutar 12 december 2018 § 169 att uppdra åt kommunstyrelsen att försälja industrifastigheten Gatersbyn 1:120. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar 16 januari 2019 § 8 att ge kommunchefen i uppdrag att verkställa försäljningen.

_____

Beslutet expedieras till:
Diariet

KSAU § 138 Dnr KS 2019-205

Renovering av skateboardramp i Färgelanda

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Arbetsutskottet beslutar att återremittera ärendet och ger förvaltningen i uppdrag att undersöka vad som kan åtgärdas för 150 000 kr.

Yrkande

Kenneth Carlsson (L) yrkar att arbetsutskottet beslutar att återremittera ärendet och ger förvaltningen i uppdrag att undersöka vad som kan åtgärdas för 150 000 kr.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Kenneth Carlssons (L) yrkande och finner att arbetsutskottet beslutat att återremittera ärendet.

Ärendebeskrivning

Färgelanda Ungdomsråd anser att skateboardparken i Färgelanda kommun behöver renoveras och lyfte frågan till kommunstyrelsens arbetsutskott, UR 2018-11-21 § 70. Ungdomsrådet hade till mötet tagit bilder på skateparken.

Skateboardparken diskuterades även på ungdomsrådets möte med kommunstyrelsens presidium UR 2019-04-24 § 22. Ungdomsrådet informerade då att de kan vara med och finansiera del av renoveringen med sin budget.

Ungdomsrådet anser att det skick skateboardparken är i nu utgör en fara för de som använder den. Ramperna används trots skicket av barn och ungdomar i kommunen, det är därför viktigt att renovera den så att barn och unga har ett säkert ställe att utöva fritidsaktiviteter på.

Beslutsunderlag

Kommunchefens stabs tjänsteskrivelse daterad 22 maj 2019.

Beslutet expedieras till:
Kommunchefen
Diariet

KSAU § 139 Dnr 2019-186

Ställningstagande till ansvarsfrihet för ledamöter och ersättare i direktionen för Dalslands Miljö och Energiförbund och godkännande av förbundets årsredovisning 2018

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunfullmäktige beslutar att för Färgelanda kommuns del bevilja direktionen för Dalslands Miljö och Energiförbund och enskilda förtroendevalda ansvarsfrihet för aktuella verksamhetsåret.

Kommunfullmäktige beslutar vidare att godkänna förbundets årsredovisning för 2018 och lägga den till handlingarna.

Jäv

Tobias Bernhardsson (C) anmäler jäv och deltar inte i beslutet. Louise Blom (C) ersätter honom. Ulla Börjesson (S) anmäler jäv och deltar inte i beslutet. Urban Henriksson (S) ersätter henne.

Ärendebeskrivning

Dalslands Miljö- och Energiförbund lämnar en redogörelse för resultatet av de konkretiserade mål som visar på måluppfyllelse för de övergripande verksamhetsmålen som direktionen fastställt.

Förbundet redovisar ett resultat för 2018 på 550 000 kr, vilket är 1 150 000 kr bättre än budgeterat resultat. Inför 2018 hade Miljö- och energikontoret planerat att ianspråkta ackumulerade överskott. Utfallet för 2018 blev dock att de klarar ett överskott på 122 000 kr, i stället för -600 000 kr som budgeterats. Även Hållbar Utveckling Väst gör ett överskott i verksamheten för 2018 på 428 000 kr, i stället för budgeterat nollresultat. Det finansiella målet som direktionen fastställt för 2018 uppnås i och med årets resultat.

Revisionen tillstyrker att direktionens ledamöter beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2018 samt att förbundets årsredovisning godkänns.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse daterad 17 maj 2019.
Dalslands Miljö- och energiförbunds Årsredovisning och revisionsberättelse 2018.

Forts

Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Forts KSAU § 139

_____

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 140 Dnr KS 2019-184

Ställningstagande till ansvarsfrihet för ledamöter och ersättare i direktionen för Fyrbodals kommunalförbund och godkännande av förbundets årsredovisning 2018

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunfullmäktige beslutar att för Färgelanda kommuns del bevilja direktionen för Fyrbodals kommunalförbund och enskilda förtroendevalda ansvarsfrihet för aktuella verksamhetsåret.

Kommunfullmäktige beslutar vidare att godkänna kommunalförbundets årsredovisning för 2018 och lägga den till handlingarna.

Jäv

Tobias Bernhardsson (C) anmäler jäv och deltar inte i beslutet. Louise Blom (C) ersätter honom. Ulla Börjesson (S) anmäler jäv och deltar inte i beslutet. Urban Henriksson (S) ersätter henne.

Ärendebeskrivning

Årets resultat för Fyrbodals kommunalförbund uppgår till 783 000 kr, varav basverksamheten visar ett resultat på 776 000 kr och projektverksamheten visar ett resultat på 7 000 kr. Basverksamheten avviker positivt jämfört med budget med 391 000 kr.

Revisionen har uppmärksammat

- att kommunalförbundets långsiktiga soliditetsmål (10 %) inte uppnåtts under 2018. Av årsredovisningen framgår att avvikelser kan förekomma beroende på åtaganden som direktionen finner angelägna. Revisionens uppfattning är att avvikelser ska kommenteras i årsredovisningen.

Revisionen bedömer

- sammantaget att direktionen i Fyrbodals kommunalförbund har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt
- att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande
- att direktionens interna kontroll har varit tillräcklig
- sammantaget att resultatet enligt årsredovisningen i huvudsak är förenligt med de mål som direktionen uppställt.

Forts

Forts KSAU § 140

Revisionen tillstyrker att respektive fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för direktionen samt de enskilda ledamöterna i densamma.

Beslutsunderlag

Ekonomiavdelningens tjänsteskrivelse daterad 17 maj 2019.
Fyrbodals kommunalförbunds Årsredovisning 2018.
Revisionsberättelse samt granskningsrapport avseende Årsredovisning 2018 Fyrbodals kommunalförbund.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 141 Dnr KS 2019-152

Svar på motion om ”Frukost och mellanmål i skolverksamheten; Önskemål om att införa frukost och mellanmål under skoldagen”

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Arbetsutskottet beslutar att återremittera ärendet till utbildningsnämnden för ställningstagande till om nämnden vill prioritera införandet i befintlig budgetram.

Protokollsanteckning

Ulla Börjesson (S) anmäler att hon inte deltar i dagens beslut.

Yrkande

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet beslutar att återremittera ärendet till utbildningsnämnden för ställningstagande till om nämnden vill prioritera införandet i befintlig budgetram.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och finner att arbetsutskottet beslutar att återremittera ärendet.

Ärendebeskrivning

Alla elever år F-3 som efter skoldagen går vidare till fritidshem får ett mellanmål där. Valboskolan år 7-9 har de elever som har flest långa dagar 7.50-15.00/ 14.30 alla dagar. Eleverna har tillgång till kafeteria för inköp.

Eleverna har långa dagar enligt följande:

- Bruksskolan, Ödeborg och Högsäters skola
- År 3 går en dag till 14:50
- År 4-6 går en dag till 15:20 och två till 14:50.

I förskolan får barnen tre mål, frukost, lunch och mellanmål beroende på vistelsetid.
Man har i alla kommunens skolor på olika sätt undersökt elevernas önskemål om mellanmål och varje gång önskar eleverna mellanmål på eftermiddagen i första hand. En del elever önskar också mellanmål på förmiddagen.

Forts

Forts KSAU § 141 2/4

Det är många elever som äter frukost tidigt hemma inför resa till skolan och de hinner bli ordentligt hungriga innan de får lunch i skolan.
Enkätresultat från 2015 på frågan ”Hur många önskar mellanmål på skolan då de går en lång dag?”

Skola	antal elever	antal som önskar mellanmål
Valbo 1-6	167	104
Valbo 7-9	218	213
Bruksskolan 3-6	76	61
Högsäter 3-6	61	51

Redovisning av vad forskning och/eller beprövad erfarenhet säger om mellanmålets eventuella påverkan på elevernas studieresultat:

- Måltidsordningen har betydelse för hälsan. Enligt de nordiska näringsrekommendationerna bör vi äta regelbundet och varierat över dagen (frukost, lunch, middag och ett par mellanmål) för att tillföra alla näringsämnen och den energi vi behöver.

Bland barn och ungdomar finns ett konstaterat samband mellan sämre studieresultat och de som inte äter frukost och som senare utvecklar övervikt och fetma. *(Folkhälsomyndigheten 2013-12-03)*

I Livsmedelsverkets skrift ”Vad säger forskningen om matvanornas betydelse för elevernas skolprestation” (2014-11-21) står följande:
”Hunger och törst är starka drivkrafter och känslor. När kroppens biokemi är i obalans prioriteras överlevnad före andra uppgifter. Det innebär att en hungrig elev blir en trött eller rastlös elev med fokus på viktigare saker som att äta, dricka eller vila snarare än att jobba med övningsuppgifter för att få bra resultat på matteprovet. En hungrig elev får lätt ökad aptit på energitäta produkter som läsk och chokladboll. Det ökar risken för övervikt och för lite näring. Kroppen behöver ständig påfyllnad av viktiga byggstenar för tillväxt och till hjärnans signalämnen. Det är proteinets aminosyror som bland annat påverkar känslor, motivation, planeringsförmåga, minne, inlärning, uppmärksamhet, psykisk stress och ilska. Det vill säga faktorer som märkbart påverkar elevens beteende i klassrummet.”

Näringsrekommendationer
De svenska näringsrekommendationerna (SNR) anger rekommenderat dagligt intag av näringsämnen och referensvärden för energi för olika kön och åldersgrupper.
Rekommendationerna är till för att ge förutsättningar för god hälsa och minska risken för kostrelaterade sjukdomar.

Forts

Forts KSAU § 141 3/4

SNR baseras på de nordiska näringsrekommendationerna (NNR) som uppdateras vart åttonde år.
Det finns inga skillnader mellan näringsriktig mat för barn och vuxna, men matens näringsinnehåll är särskilt viktigt för de unga som växer och utvecklas.
En lämplig fördelning av det totala dagliga intaget är på tre huvudmål- frukost, lunch och middag- och några mellanmål. Frukosten bör ge 20-30% av dagens energiintag, lunchen 25-35% och middagen 25-35%. Resten kan komma från ett till tre mellanmål
Måltidsordning NNR 2004 rekommenderar 3 huvudmål och två-3 mellanmål.
Regelbunden måltidordning har flera fördelar:
Jämnare blodsocker minskar risken för sug
Magen jobbar bättre med jämn tillförsel
Barn orkar med skolan bättre om de ”fyller på bränsle” med jämna mellanrum
Tänderna mår bra av att man inte småäter. *(Livsmedelsverkets rekommendationer ”Bra mat i skolan”)*

En frukt eller en smörgås med vatten eller mjölk är exempel på bra mellanmål som lätt kan anpassas till hur hungrigt barnet/eleven är.
Är det många timmar mellan huvudmålen kan det vara bra med ett mellanmål, medan det kan vara bättre att hoppa över mellanmålet om det är mindre än 4 timmar mellan huvudmålen.
Mellanmålen bör således anpassas individuellt utifrån hur lång tid det är mellan huvudmålen samt hur aktivt barnet/eleven är. (*VG-region, Riktlinjer vid kostbehandling av övervikt och fetma hos barn och unga)*

”Tanken med mellanmålen är att ett jämnare ätande gör att patienten inte blir lika hungrig mellan måltiderna, men det är lätt hänt att mellanmålen blir mer kaloririka än det var tänkt. Avhandlingen visar också att patienter med fetma äter fler mellanmål än andra.
-Ju fler mellanmål vi äter desto mer kalorier får vi i oss och mer av kaloriintaget kommer då från söta och energirika livsmedel. Detta är extra tydligt hos män och kvinnor md fetma” säger *Heléne Bertéus Forslund, forskar och dietist vid Gbg universitet.*

Forts

Forts KSAU 141 4/4

Kostnader för mellanmål på helårsbasis:

	Antal elever /timkostnad	Kostnad mellanmål	Antal dagar	Summa kr.
Valboskolan år 7-9	206	6.16 kr	178	225 776
Valboskolan år 4-6	86	6.16 kr	72	38 143
Höjdenskolan år 3	38	6.16 kr	36	8 427
Högsäters skola år 3	15	6.16 kr	36	3 326
Högsäters skola år 4-6	45	6.16 kr	108	29 937
Bruksskolan år 3	10	6.16 kr	36	2 220
Bruksskolan år 4-6	48	6.16 kr	108	31 933
Medarbetare	1,25tim x 432 dgr 2,25 tim 178 dgr	250 kr/tim		135 000 100 125
Summa			55 172	542 954 kr

Kostnader för mellanmålsfrukt på helårsbasis:

Kostnaden för olika frukter ändrar sig under året då säsongen ändras. I upphandlingen har vi procent på en riktad lista för prissättning av frukt och grönsaker. Vikten en frukt har är olika beroende på sort t.ex. äpple, för att ha en medelvikt används livsmedelsverkets vikttabell.

	Pris/kg	Pris/frukt snittkostnad	Antal elever/dagar per år	**Summa**
Frukt enligt avtal	Varierar beroende på frukt och säsong	2.60 kr	55 172	143 447 kr

I det fall man beslutar att alla elever ska få ett mellanmål långa skoldagar, bör det också tillföras medel då utrymmet inte finns i 2019 eller förslag budget 2020-2022 års ram.

Beslutsunderlag

Sektor Utbildnings tjänsteskrivelse daterad 23 april 2019.
Utbildningsnämndens protokoll 9 maj 2019 § 47.

_____

Beslutet expedieras till:
Utbildningsnämnden
Diariet

KSAU § 142 Dnr KS 2019-199

Yttrande över Förslag till föreskrifter om hastighetsbegränsning på väg 172 i Västra Götalands län, delegation att underteckna yttrande

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att delegera rätten att underteckna eventuellt yttrande över Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län, till kommunchefen. Yttrandet ska vara inskickat senast 2019-07-03 och ärendet är inte färdigberett till kommunstyrelsens sammanträde i juni.

Ärendebeskrivning

Färgelanda kommun har getts tillfälle att yttra sig över ” Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län,” (TRV 2019/46482). Yttrandet ska vara inskickat senast den 3 juli 2019.

Ärendet är under beredning. Kommunstyrelsen har tidigare yttrat avseende systematisk anpassning av hastighetsgränserna till vägarnas trafiksäkerhets-standard (KS § 107, 27 april 2016) och i det yttrandet framgår att hastigheten på väg 172 mellan Färgelanda och Grösäter skulle sänkas till 80 km/tim under 2019. Hastighetssänkningen är en del i förslaget som nu föreligger för yttrande.

Då kommunstyrelsen inte har något sammanträde senare än 12 juni föreslås att kommunchefen får delegationen att skicka in ett eventuellt yttrande över förslaget, efter samråd med kommunstyrelsens ordförande.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 27 maj 2019.
Trafikverkets remiss avseende ”Förslag till nya föreskrifter för väg 172 – Västra Götalands län (TRV 2019/46482).

_____

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 143 Dnr KS 2019-211

Yttrande över Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023, delegation att underteckna yttrande

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att delegera rätten att underteckna eventuellt yttrande över Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023 till kommunchefen. Yttrandet ska vara inskickat senast 2019-07-31 och ärendet är inte färdigberett till kommunstyrelsens sammanträde i juni.

Ärendebeskrivning

Färgelanda kommun har getts tillfälle att yttra sig över ”Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023” (RS 2019-03195). Yttrandet ska vara inskickat senast den 31 juli 2019.

Ärendet är under beredning och bland annat inväntas svar från Fyrbodals kommunalförbunds nätverk inom kulturområdet. Då kommunstyrelsen inte har något sammanträde senare än 12 juni föreslås att kommunchefen får delegationen att skicka in ett eventuellt yttrande över förslaget, efter samråd med kommunstyrelsens ordförande.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 27 maj 2019.
Förslag till Kulturstrategi Västra Götaland och regional kulturplan 2020-2023 (RS2019-03195).

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 144 Dnr KS 2019-123

Beslut om rätten att utfärda föreskrift om eldningsförbud enligt förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor, komplettering av kommunstyrelsens reglemente

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunfullmäktige beslutar att kommunstyrelsen ska svara för kommunens uppgift att utfärda föreskrift om eldningsförbud enligt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor. Kommunstyrelsens reglemente tillförs den uppgiften.

Kommunfullmäktiges beslut 2015-05-20, § 75 om föreskrifter för eldningsförbud upphävs.

Kommunstyrelsen beslutar för sin del och under förutsättning att kommunfullmäktige beslutar att godkänna ovanstående förslag, följande:

Kommunstyrelsen delegerar till kommunchefen att godkänna riktlinjer/ vägledning för beslut om eldningsförbud – (materialet ska utarbetas tillsammans med företrädare för NÄRF och övriga medlemskommuner i syfte att riktlinjerna i allt väsentligt ska vara lika i medlemskommunerna.)

Rätten att utfärda föreskrifter om eldningsförbud delegeras till kommunchefen. Kommunchefen medges rätten att vidaredelegera sin beslutanderätt till annan.

Ärendebeskrivning

Beslut om eldningsförbud kan enligt förordningen om skydd mot olyckor utfärdas antingen av en kommun eller av länsstyrelsen.

Färgelanda kommun har överlämnat sitt uppdrag/ansvar enligt lagen om skydd mot olyckor som bland annat reglerar räddningstjänst, till Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund (NÄRF).

I ett domslut från högsta förvaltningsdomstolen konstateras att det inte är i linje med regeringsformen att överlämna beslut om föreskrifter (till exempel om eldningsförbud) till ett kommunalförbund. Sådana ärenden måste beslutas inom kommunen.

Forts

Forts KSAU § 144

NÄRF har i skrivelse till kommunen uppmärksammat medlemskommunerna på detta förhållande och föreslagit medlemskommunerna att

- upphäva tidigare beslut om föreskrifter om eldningsförbud som bland annat inneburit att besluten kan fattas av NÄRF
- medlemskommunerna tillsammans med NÄRF utarbetar ny vägledning och nya rutiner för handläggningen av ärenden om eldningsförbud och
- delegera uppgiften att fatta beslut om eldningsförbud på ett sätt som säkerställer snabb handläggning året runt.

Länsstyrelsens rätt att utfärda eldningsförbud påverkas inte av detta förslag till förändring.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 17 maj 2019.

_____

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 145 Dnr KS 2019-147

Inrättande av kommunal officiant (begravningsförrättare) vid borgerlig begravning

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Uppdraget är genomfört och utredningen läggs till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Arbetsutskottet har 17 april 2019 § 81 beslutat uppdra till kommunchefen att ta fram underlag för eventuellt inrättande av kommunal borgerlig begravnings-förrättare. I uppdraget ingår att redovisa arbetsuppgifter, kostnader och hur informationen kring tjänsten kan kommuniceras till allmänheten.

Utredning är gjord och presenteras i tjänsteskrivelsen.

Mot bakgrund av att det idag finns borgerliga begravningsförrättare på marknaden avråder kommunledningskontoret från att kommunen för närvarande inrättar en sådan service.

Domstolen kan förbjuda en kommun att sälja varor och tjänster om den bedömer att förfarandet

- snedvrider eller är ägnat att snedvrida förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden
- hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens.

Förhållandena på marknaden varierar över tid och det kan också finnas geografiska skillnader. Ibland kan en kommunal säljverksamhet anses vara förenlig med den kommunala kompetensen eller ha stöd i annan lagstiftning. Vid ett senare tillfälle kan marknaden ha förändrats och samma tjänst kan då anses stå i strid med konkurrenslagstiftningen. Konkurrensverket rekommenderar därför att kommunerna regelbundet ser över sin säljverksamhet.

Skattesubventionering vid prissättning (underprissättning) är ett av de skäl som konkurrensverket anger som orsak för att förbjuda en viss kommunal säljverksamhet.

Forts

Forts KSAU § 145

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 13 maj 2019.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 146 Dnr KS 2019-189

Ägarens åtgärder avseende Gatersbyn 120 Fastighets AB med anledning av att bolaget förbrukat mer än hälften av sitt aktiekapital

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut

Ärendet bordläggs.

Yrkande

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet beslutar att bordlägga ärendet med hänvisning till pågående försäljning av fastigheten Gatersbyn 1:120.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och finner att arbetsutskottet beslutar att bordlägga ärendet.

Ärendebeskrivning

Bolaget som ägs till 100% av Färgelanda kommun har införskaffats som en förberedelse för försäljning av fastigheten Gatersbyn 1:120 med Livsmedelscenter i Väst (Björnhuset). Enligt bolagsordningen är bolagets ändamål ”att äga och förvalta fastigheter för Färgelanda kommun”.

Ingen överföring av kommunala fastigheter har gjorts och bolaget har därför ingen sådan verksamhet som förutsätts i bolagsordningen. De kostnader som har uppstått och som gör att aktiekapitalet i stort sett är förbrukat är hänförliga till lagstadgade administrativa uppgifter under de ca 5 år som bolaget funnits i kommunens ägo.

Vid den bolagsstämma (första kontrollstämman) som har ägt rum 10 januari 2019 har stämman beslutat att driva bolaget vidare för att vid den andra kontrollstämman avgöra om bolaget ska likvideras eller förses med ett ägartillskott om företaget inte på egen hand har kunnat återställa aktiekapitalet.

Ett villkorat aktieägartillskott innebär vanligen att tillskottet ska återbetalas om och när bolagets fria egna kapital medger det. Återbetalningen ska godkännas av bolagsstämman.

Forts

Forts KSAU § 146

Även om aktiekapitalet återställs har kommunstyrelsen att vidta åtgärder enligt kommunallagens bestämmelser, det vill säga föreslå åtgärder som gör att bolaget kan följa ändamålet i sin bolagsordning.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 10 maj 2019.
Förslag till Överenskommelse om villkorat aktieägartillskott från ägaren Färgelanda kommun till Gatersbyn 120 Fastighets AB.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsens arbetsutskott
Diariet

KSAU § 147 Dnr KS 2019-209

Ramborgen för Valbohem AB

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunfullmäktige beslutar att såsom för egen skuld ingå borgen för Valbohem AB:s låneförpliktelser upp till ett totalt högsta belopp om 200 mnkr, samt därpå löpande ränta och kostnader. Det totala högsta lånebeloppet skall beräknas på skuldebrevens respektive ursprungliga belopp.

Ärendebeskrivning

Valbohem AB ägs till 100% av Färgelanda kommun och är ett allmännyttigt bostadsbolag.

Kommunfullmäktige beslutade 2013-03-13 § 39 att såsom för egen skuld ingå borgen för Valbohem ABs låneförpliktelser upp till ett totalt högsta belopp om 180 mnkr, inklusive därpå löpande ränta och kostnader (dnr 2013-39). I dagsläget har borgensramen utnyttjats med 151 mnkr.

En proprieborgen innebär att borgensmannen påtar sig betalningsansvaret för gäldenärens förpliktelse såsom för egen skuld, vilket inkluderar ränta och kostnader.

Valbohem AB har inkommit med ansökan om utökad borgensram. Valbohem AB avser att på Färgelanda Prästgård 1:77 uppföra flerbostadshus med cirka 32 lägenheter. Projektkostnaden uppskattas till cirka 35 miljoner kronor. Valbohem AB har ansökt om höjning av borgensram hos Färgelanda kommun till totalt 200 mnkr.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse daterad 27 maj 2019.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 148 Dnr KS 2019-29

Mål- och resursplan 2020-2022, konsekvenser

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att översända presenterat underlag till budgetberedningen som sina konsekvenser för att nå föreslagna ekonomiska ramar 2020-2022.

Yrkande

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet beslutar föreslå kommunstyrelsen besluta att översända presenterat underlag till budgetberedningen som sina konsekvenser för att nå föreslagna ekonomiska ramar 2020-2022.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och finner att arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta att översända presenterat underlag till budgetberedningen som sina konsekvenser för att nå föreslagna ekonomiska ramar 2020-2022.

Ärendebeskrivning

Arbetsutskottet beslutar 17 april 2019 § 86 att uppdra åt nämnderna att inkomma med plan och konsekvenser av föreslagna ekonomiska ramar 2020 senast 26 juni 2019. I arbetet ingår även att diskutera mål för 2020 utifrån muntlig presentation vid sammanträdet. Kommunstyrelsen har att för sin verksamhet se över konsekvenserna av föreslagna ramar.

Kommunchefen och ansvarig ekonom redovisar underlag som arbetsutskottet diskuterar utifrån.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

KSAU § 149 Dnr KS 2019-5

Åtgärder med anledning av ekonomisk kvartalsrapport 1 2019

Kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag

Kommunstyrelsen beslutar att följande åtgärder införs utifrån ekonomisk kvartalsrapport 1 2019:

- Fortsatt återhållsamhet för återbesättande av vakanta tjänster där kommunchefen beslutar om återbesättande inom förvaltningen totalt.
- Vikariestopp införs för resterande del av 2019.
- Stopp av köp av konsulttjänster resterande del av 2019.

Yrkanden

Tobias Bernhardsson (C) yrkar att arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta att följande åtgärder införs utifrån ekonomisk kvartalsrapport 1 2019:

- Fortsatt återhållsamhet för återbesättande av vakanta tjänster där kommunchefen beslutar om återbesättande av tjänster inom förvaltningen totalt.
- Vikariestopp införs för resterande del av 2019.
- Stopp av köp av konsulttjänster resterande del av 2019.

Ulla Börjesson (S) yrkar att arbetsutskottet avslår Tobias Bernhardssons (C) yrkande avseende att vikariestopp införs för resterande del av 2019. I övrigt yrkar hon bifall till Tobias Bernhardssons övriga åtgärder i yrkandet.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande avseende återhållsamhet av återbesättande av vakanta tjänster respektive stopp av köp av konsulttjänster och finner att arbetsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta enligt yrkandena.

Ordförande ställer därefter proposition på Tobias Bernhardssons (C) yrkande och Ulla Börjessons yrkande avseende införande av vikariestopp resterande del av 2019 och finner att arbetsutskottet beslutar föreslå kommunstyrelsen besluta att vikariestopp införs för resterande del av 2019.

Forts

Forts KSAU § 149

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen godkände 24 april 2019 § 66 ekonomisk kvartalsrapport 1 2019. Rapporten redovisade ett prognostiserat negativt resultat för året med 16 540 000 kr.

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen
Diariet

Färgelanda kommun

Kommunstyrelsens arbetsutskott

KSAU § 150
Övriga ärenden

Några övriga frågor finns inte.

_____